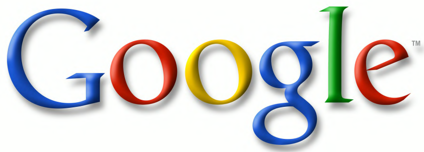

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

ALEX. L. KIELLAND
SAMLEDE VÆRKER
• MINDEUDGAVE •

ALEXANDER L. KIELLAND

i Firtiaarsalderen

ALEXANDER L. KIELLAND

SAMLEDE VÆRKER

MINDEUDGAVE

ANDET BIND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA
1907

SKIPPER WORSE
(1882)

I.

„Lauritz! — din Dævlunge! — op og klar Vimpelen.“

Skipper Worse stod agterud ved Kahytten. Der blæste en frisk Nordenvind indover Fjorden, og den gamle Brig kom glidende mageligt for smaa Seil.

Strømmen var udbærende og toppede Søen i krappe Bølger udfor Odden, hvor Sandsgaardbugten bøiede ind. Og idet „Familiens Haab“ svingede, syntes det gode Skib at kjende sig saa trygt og hjemligt inde paa den gamle vante Havn.

Men Skipper Worse blinkede til Rormanden: „Hun kjender sig pinedød igjen, saasnart vi er om Næsset.“

Thi „Familiens Haab“ var ikke som andre Skibe. Der kunde kanske være Skibe, der saa lidt lettere og finere ud; ja der kunde muligens findes — skjønt det havde da Jacob Worse aldrig seet — men umuligt var det ikke, at der blandt de nymodens Engelskmænd kunde træffes et eller to, der seilede en Smule bedre.

Men dermed stansede ogsaa alle Indrømmelser. Noget stærkere, noget tættere, noget fuldkomnere end „Familiens Haab“ flød ikke paa Søen, — vilde heller aldrig komme til at flyde paa den.

Derfor skinnede Solen saa festligt udover Sandsgaardhusene, over Haven og Værftet, over hele den venlige Bugt, hvor de blaa Sommerbølger løb i flokkevis mod Land, for at melde, at Jacob Worse var i Fjorden.

Men Zacharias Søhusdreng havde allerede meldt det.

„Er han ogsaa sikker paa det?“ spurgte Konsul Garman skarpt.

„Vi har obsalveret hende i Kikkerten — Hr. Konsul! det er saavist „Familiens Haab“, som at jeg staar her en Synder for Gud. Hun holder lige ind paa Sandsgaardbugten.“

Morten W. Garman reiste sig af Armstolen. Han var en høi, svær Mand med stærkt krøllet hvidt Haar og fremstaaende Underlæbe.

Da han tog Hat og Stok, skalv han lidt paa Hænderne; thi „Familiens Haab“ havde været meget længe underveis.

Ude i det ydre Kontor stod Bogholderen ved den lille Udkiksrude. Konsulen tog Kikkerten af hans Haand, saa udover Fjorden, skjød Kikkerten sammen igjen og sagde: „Det har sin Rigtighed. Jacob Worse er en paalidelig Mand."

Det var første Gang, noget Skib fra den Kant havde været i Rio de Janeiro, og det var nærmest Skipper Worses Ærgjerrighed, der havde faaet det vovelige Foretagende istand. Men da han blev saa overordentlig længe borte, var Konsulen begyndt at opgive „Familiens Haab", som han havde opgivet saamange andre i de sidste Aar.

Nu var han vistnok glad baade over Skibet og over sin gamle Kaptein Worse; men alligevel var hans Trin tunge og lød saa ødsligt og trist, da han fra Kontorerne gik gjennem den store Gang, hvor den brede Trappe førte op til anden Etage.

Thi der skulde mere til end én heldig Reise, for at berolige den bekymrede Kjøbmand; og dertil kom, at Sandsgaard var tomt og forladt, ingen Ungdom, ingen Selskaber, — kun gamle Minder om sirlige Kavalerer og frimodigt udringede Damer, der havde efterladt en Duft i Krogene, som bragte hans Hjerte til at banke.

Siden Fru Garmans Død ifjor Sommer havde alle Selskabsværelserne i anden Etage staaet lukkede. Begge Sønnerne vare i Udlandet, Christian Fredrik i London og Richard i Stockholm; og Konsul Garman, der hele sit Liv igjennem havde været vant til munter og sorgløs Selskabelighed, skulde just ikke føle sig meget oplivet ved at leve alene med de to gamle Jomfruer — Søstre af hans salig Kone, der nu sloges om at styre Huset for ham. —

Da han fra sit gode Skib saa al den Bevægelse, der blev inde paa Værftet og rundtom i Bugten, svulmede Jacob Worses Hjerte af Stolthed. Alt, hvad der var af Baade, kom roende ud. Slægtninge af Mandskabet, Mødre og Kjærester viftede med Tørklæder, medens de græd af Bevægelse; — de fleste havde for længe siden opgivet „Familiens Haab".

Der var ingen Slægtninge, som tog imod Skipper Worse; han var Enkemand, og hans Søn var i Handelsskolen i Lübeck. Det, han glædede sig til, var at fortælle de andre Skippere i Klubben om Rio de Janeiro, hvor ingen havde været; men allermest frydede han sig ved Tanken om de Historier, han skulde opvarte Skipper Randulf med.

Hvad var nu Randulfs vidt berømte og tidt fortalte Reise til Taganrog imod Rio! — han — Worse — vilde ikke tage i Betænkning at smøre rigtig tykt paa.

I sine unge Dage havde Jacob Worse været en Galning, og han var endnu en munter halvgammel Fyr oppe i de femti Aar.

Hans Krop var kort og tæt, hans Ansigt et ægte Skipperansigt — firkantet, rødladent, trohjertet og lystigt. Hvis hans Hovedhaar vare talte, maatte det være et overmaade høit Tal; for de sad saa tæt som paa et Odderskind, og dertil voxte de paa en eiendommelig Maade.

Det saa ud, somom en Orkan engang havde blæst ham bag i Issen, lagt først en liden spiralformet Hvirvel af Haar deroppe og siden blæst alt det øvrige nedover og til Siderne og fremover. Og der laa nu hans Haar engang for alle tæt og fast uden at lade sig forstyrre af nogen senere Vind; og fremover forbi Ørerne havde Orkanen lagt smaa Rækker af Bølger lig de, den fine Flyvesand danner efter en Storm.

Inderst ved Bryggen blev „Fruens Baad" bemandet; Skipper Worse gned sig i Hænderne, det var en stor Udmærkelse. Men da han nu saa Konsulen selv stige ned i Baaden, gjorde han et lidet Rundkast paa Dækket som en lystig Gut.

Thi at Konsulen selv gik ombord og tog imod Skibet, var en stor Mærkværdighed. Der kom ellers ialmindelighed en fra Kontoret, naar ikke de unge Sønner vare hjemme; for da pleiede baade Christian Fredrik og især Richard at møde langt ude i Fjorden, for at seile ind og drikke Marsala i Kahytten.

Da Briggen svingede op for Ankeret, var „Fruens Baad" endnu et Stykke borte. Men Skipper Worse kunde ikke længer styre sig, han tog Tag i Vantet, svang sig op paa Rækken, og idet han viftede med Hatten, raabte han, saa det lød over hele Sandsgaard: „Vi kommer sent — Hr. Kunsel! men vi kommer godt!"

Konsul Garman smilte og hilste igjen, medens han i al Stilhed trak sine Ringe af den høire Haand; thi han kjendte Jacob Worses Nævetag, naar han kom af Reis.

Paa Dækket stod Kapteinen ærbødig og lyksalig med Hatten i Haanden, da Konsulen forsigtig og stivbenet steg op ad Falderebet.

„Velkommen hjem — Jacob Worse!"

„Tak for det — Hr. Kunsel!"

Konsulen overlod sin Haand til Presning.

Mandskabet stod i en ærbødig Kreds omkring. De var allerede vaskede og pyntede — færdige til at gaa iland; thi der var kommet saa mange Venner og Slægtninge ombord under Indseilingen, saa de behøvede ikke at tage Haand i Arbeidet med Ankring og Fortøining.

Konsulen hilste venligt paa dem. De solbrændte Ansigter tog sig

saa fremmed og kjækt ud derhjemme i den kjølige Forsommer; en og anden havde en ildrød Skjorte eller en violet Skothue, som var hjemført fra det vidunderlige Rio. Og paa alle de smilende Ansigter kunde man se, at de vidste, hvilke Allerhelvedes Karle de vare og hvor ivrigt de længtede efter at komme iland, for at vise sig og begynde at fortælle.

„Her er en Galning,“ sagde Skipper Worse, „han gik ud som Kahytsgut; men vi har gjort ham til Jungmand underveis. — Kunselen maa vide, der døde et Par for os derover i Rio, — Satans heftigt Klima! naa Lauritz! — frem med dig!“

En ung Gut paa en sexten sytten Aar blev endelig skubbet ud af Gruppen, undseelig og kantet; Ansigtet rundt og rødt skinnende som et Æble efter en alvorlig Sæbevask.

„Hvad heder han?“ spurgte Konsulen.

„Lauritz Seehus,“ svarede Gutten.

„Lauritz Boldeman Seehus,“ rettede Kapteinen; og Mandskabet fniste, for de kaldte ham Lauritz Bollemand.

„Vi have altid havt god Grund og Anledning til at lægge besynderlig Vægt paa Kaptein Worse's Recommendationer, og dersom det unge Menneske vil træde i en saa dygtig Sømands Fodspor“ — her bukkede Konsulen for Kapteinen — „vil Huset forfremme ham efter Fortjeneste. Forøvrigt vil det hele Mandskab proportionaliter erholde en Gratification ved Afregningen ianledning af den lange og farefulde Reise. Huset takker hver især for godt og trofast Arbeide.“

Konsulen hilste rundt og gik ned i Kahytten fulgt af Kapteinen.

Mandskabet var i udmærket Humør baade for „Gratificationen“ og fordi det var noget ganske uvant, at en Reder kom ombord og takkede simple Søfolk.

Det var hellerikke Konsul Garmans Vane at give sig meget af med sine Folk. Ikke at han var nogen haard Herre — tvertimod; han hilste altid venligt, sagde vel ogsaa af og til et Par Ord i forbigaaende. Men han var og blev dog saa uendeligt fjern og høit oppe, saa at den mindste Venlighed fra hans Side blev til en Nedladenhed, der modtoges med Tak og Beundring.

Da han en halv Times Tid efter gik i Baaden igjen, for at ro iland, blev der raabt Hurra for ham fra Skibet. Konsulen reiste sig i Baaden og tog sin Hat af. Han var meget bevæget og trængte til at komme hjem i Kontoret og være alene.

Konsulen førte med sig iland Skibets Papirer og en Pose gode Souvereigns. Det havde været en god Reise; *Huset C. F. Garman*

havde paa lang Tid ikke gjort en saa god Forretning; det var glædeligt; men det var ikke nok.

I alle de Aar, Morten Garman havde arbeidet efter Faderens Død, var det aldrig lykkedes ham at bringe Liv og Frodighed i den store, vidtløftige Virksomhed.

Huset havde i Krigsaarene og ved Myntreduktionen lidt saa tunge Tab, at dets Kræfter vare lammede for mange Aar, — ja det syntes næsten, somom det aldrig skulde forvindes. Sagen var, at Huset fra gammel Tid sad med altformange faste Eiendomme, der ikke stod i Forhold til den formindskede rørlige Kapital; dertil kom ogsaa Gjæld, som tyngede.

Og det blev ikke bedre; Morten W. Garman, som var en usædvanlig duelig Handelsmand, maatte opbyde al sin Kraft og Flid, for at opretholde Husets gamle Glans og Anseelse.

Saalænge han endnu var ung, gik det an; men nu, da han nærmede sig sexti Aar, da hans Kone var død og der var tomt og øde paa Sandsgaard, nu faldt det dobbelt tungt over ham, at denne Forretning, som var hans Glæde og Stolthed og som han havde drømt at gjøre saa stor og stærk, at den skulde ligge igjen efter ham uden Livskraft kanske endog opløst og usolid.

Husholdningen paa Sandsgaard havde alle Dage været meget kostbar. Den livlige, smukke Fru Garman havde yndet Assembléer, Maskerader og Optog, og hendes Mand delte fuldkommen hendes Smag i saa Maade.

De friere Ideer fra Aarhundredets Begyndelse i Forbindelse med hans Stilling som eneste Søn i det store Handelshus havde givet hans Livsanskuelse et overmodigt Sving. Inde i Byen var der baade lidt Spot og megen Forargelse over hans Forfængelighed.

Men det vidste han selv ingenting om.

Fra sit Ungdomsliv i Udlandet og fra hyppige Reiser førte han med sig hjem en egen Luft, hvori han levede, — Anskuelser og Ideer, vidt forskjellige fra dem, med hvilke der arbeidedes i den lille tarvelige By, som netop befandt sig i en dobbelt Gjæring ved økonomisk Opsving og en stærk, religiøs Bevægelse.

Ude paa Sandsgaard derimod levedes der endnu Paryktid. De hovmodige Embedsmænd og Officerer, som hørte til i Byen, livedes op igjen og gjenfandt sine Traditioner ved Festerne derude, hvor der blev spist og drukket godt og længe ved lange Borde; hvor Selskabet var saa fint og sikkert paa sig selv, at Samtalen ikke behøvede at være saa ængsteligt fin; hvor et dristigt Ord eller et Tryk af en Fod eller en Haand, som forvildede sig, hvor den ikke burde være, eller en Hvisken bag Viften, som i Virkeligheden var et Kys

paa Øreflippen, hvor hundrede smaa Traade — for lette til at være letfærdige gik fra den ene til den anden og indspandt det hele Selskab i et fint, glinsende Silkespind, bag hvilket Frivoliteten tog sig ud, blev elegant, sirlig, anstændig som en Menuet.

Og i dette Liv svømmede Konsul Garman — sikker og behændig som en blank Fisk.

Naar han paa de store Selskabsdage sad i Kontoret om Formiddagen, fløi Pennen henover Papiret, og da skrev han sine bedste Breve. Hans Tanke var saa klar, hans Sind saa færdigt og ubekymret, at det største som det mindste kom frem i sin Orden og paa sin Plads.

I samme Brev, hvori han ordinerede en Ladning Kaffe, glemte han ikke tolv Pakker Lak og to Kurve hollandske Kridtpiber til Kramboden; og fra at have givet en havareret Kaptein sine Instruktioner, kunde han uden Anstrængelse gaa over til den mest detaillerede Beskrivelse af en Indretning ved Ovnsrørene, som han havde seet i London, og som han nu vilde have indført paa Byens Sygehus.

Men naar saa Posten var expederet, og Klokken blev henad tre — Middagstiden ved store Selskaber — og Konsulen havde barberet sig omhyggeligt, parfumeret og salvet sig af talrige Krukker og Flasker, da steg han opad den brede Trappe i sin langskjødede blaa Kjole med blanke Knapper, Puffer paa Skuldrene, indsnøret Vest, Kalvekryds med Diamantnaal og det smukke graasprængte Haar ligesom let pudret i Bukler. Og da kunde det vel hænde, at han nynnede et forvovent fransk Refrain, — tænkende paa sine galante Eventyr og stillende sine smukke Ben sirligt og omhyggeligt; det var hans Drøm, at Knæbuxernes Tid vilde vende tilbage.

Trods sine galante Eventyr havde Konsul Garman været en mønsterværdig Ægtemand efter Tidens Fordringer; og da hans Kone døde, sørgede han oprigtigt, og satte mange Mindestene med kjærlige Inskriptioner paa hendes Yndlingssteder i Haven.

Med Fruens Død fik jo Selskabeligheden en Ende, saa at den Udgiftspost gik betydeligt ned; men samtidig gik et Par andre Poster temmelig stærkt iveiret. Og det var de to unge Sønners Conti — især Richards.

Konsul Garmans Natur havde ligesom spaltet sig i disse to Sønner. Richard var hans Stolthed og Svaghed. Hans smukke Ydre og lette Sind var som et Gjenskin af Konsulens egen Ungdom; og naar Richard tog den bedste Hest og det smukkeste Ridetøi og Konsulens egen Ridepisk, som ingen maatte røre, da listede Faderen sig fra Vindu til Vindu, saalænge han kunde øine ham, — henrykt

over, hvor godt Gutten sad tilhest, og hvor det altsammen passede til ham.

Mod sin ældste Søn — Christian Fredrik — var Konsul Garman derimod mere stræng.

Til Richard kunde han stundom skrive, naar det blev altfor galt med hans Ødselhed: „Jeg kan vistnok ret vel sætte mig ind i, at den *carrière*, som du med dine Forældres Samtykke har valgt, medfører adskillige Udgifter, som ihvorvel tilsyneladende overflødige dog ved en nøiere Betragtning af Omstændigheder og Forhold kunne indrømmes at være om end ikke absolut nødvendige, saa dog til en vis Grad paakrævede eller begrundede i samme ovenbemeldte Forhold; men paa den anden Side vil jeg dog give dig at betænke, om du ikke selv med betydeligt indskrænkede *expenser* skulde kunne forventes at opnaa det samme Resultat for din Fremtid paa den diplomatiske Løbebane. Fornemmelig vilde jeg have dig *admoneret* om, at du holder et *regulairt* Regnskab; ikke saa meget af den Grund, at jeg skulde ville controllere dine Udgifter; som paa Grund af, at Erfaring har lært mig, at vi ved et regulairt Regnskab bedst controllere os selv."

Men Regnskab var ikke Richards Sag — endsige da et regulairt; han begyndte af og til; men det gik helst op i Spøg og muntre Historier, som morede den Gamle og fik ham til at glemme Pengene.

Christian Fredrik derimod indsendte maanedlige Extrakter af sin Cassabog ligefra den Tid, han var i Christianis Institut; og disse Extrakter blev paa det ubarmhjertigste gjennemgranskede af Konsulen.

Var der da en feilagtig Postering, for nu ikke at tale om en Regnefeil — eller bare en Udgiftspost, som kunde synes noget stor eller usædvanlig, saa fik Sønnen et skarpt Brev om det for en Kjøbmand absolut forkastelige i uordentlig Bogførsel eller Ødselhed.

Dette holdt Christian Fredrik i en ængstelig Respekt, ja det krænkede ham undertiden. Men han vilde have følt sig beroliget, om han havde seet, med hvilket Velbehag Konsulen gjennemgik disse sirlige Extrakter, og med hvilken Omhu de bleve nummererede og nedlagte i en vis, bestemt Skuffe.

Desuden var Christian Fredrik nu den eneste, med hvem Konsulen underholdt nogen Fortrolighed; og i de udførlige Breve, han afsendte mindst en Gang om Maaneden, holdt han sin ældste Søn à jour med Forretningen. I det sidste hændte det endogsaa, at Konsulen spurgte om hans Mening i et eller andet.

Blandt de Ting, som mest sysselsatte Konsul Garman og paa en Maade foruroligede ham, var ogsaa det Opsving, Byen tog i de senere Aar.

Ganske nye Folk dukkede op med Lommen fuld af Penge, kjøbte Sild og saltede for egen Regning og udskibede i tusindvis af Tønder om Vaaren. Hele Formuer tjentes af Haugianere og Hængehoveder, som blandede Bibelsprog i sine Handelsbreve og ikke havde Idé om et ordentligt Bogholderi.

Der var et Liv og en Travlhed og en Salmesang og en Opbyggelighed over Byen, som den Gamle paa Sandsgaard ikke blev træt af at forundre sig over. Og alle disse Mennesker havde Penge.

Herfra begyndte saa igjen Konsulens sørgelige Betragtninger; men dem holdt han for sig selv. Ikke engang Christian Fredrik maatte vide, hvor vanskeligt han mangen Gang havde det. —

„Familiens Haab" laa vel fortøiet med Flag under Gaffelen, Vimpel og Stander. Mandskabet gik iland, medens der var en stadig Strøm af Visiter ombord baade fra Sandsgaard og Byen.

Kapteinens hvidmalede Gig blev bemandet. Jacob Worse satte sig agterud paa et udbredt Flag, hvis Hjørner slæbte i Søen. Bagved ham krøb Lauritz Boldeman op og tog Rorlinerne; det skulde se ud aldeles som en Orlogsbaad. Sex Mand roede med lange Drag og vippede Vandet med Aarerne.

Saaledes havde Skipper Worse hele Tiden tænkt sig at vende tilbage fra sin Rio-Reise, og derfor var han ogsaa sjæleglad, da han nu kom indad Byvaagen.

Thi det kunde aldrig falde ham ind at lade sig ro iland i Sandsgaard og derfra spadsere til Byen, skjønt det var meget kortere og snarere. Det var en Grille hos ham, at Sandsgaard var en Ø, og hvorledes end Veiret var, lod han sig bestandig ro baade frem og tilbage.

Han kunde se, at de havde heist Flag paa hans Søhus inde ved Torvebryggen. Worse eiede en gammel vidtløftig Handelsgaard, der omfattede hele Kvartalet ved Torvet og endte i et stort femetages Søhus ud imod Vaagen. Thi Jacob Worse havde Penge, dem han dels havde lagt sig op som mangeaarig Skipper, dels havde tjent ved egne Speculationer.

Naar han var hjemme om Vinteren, var han den ivrigste paa Fisket fra den første Dag, til det var slut; kjøbte, solgte og saltede for egen Regning.

C. F. Garman befattede sig ikke saameget med Silden; Huset drev helst Speculations- og Commissionshandel i Salt og Korn i Forbindelse med Bankier- og Vexelforretning.

Skipper Worse havde saaledes i Aarenes Løb gjort sig til en forholdsvis rig Mand; og naar han — som denne Gang — havde været

saa længe borte, var han meget spændt paa at erfare, hvorledes hans Folk havde stellet sig i den lange Tid.

Men intet interesserede ham dog i den Grad som at træffe Skipper Randulf, og hvergang han tænkte paa det, slog han sig paa Knæet og lo høit.

Inde paa Vaagen laa der faa Skibe, siden det var Sommer; men hist og her fik de dog sine Flag frem, da de saa Jacob Worses Baad komme indover. Fra Brygger og Søhuse paa begge Sider af Havnen raabte Kjendinger til ham; han hilste igjen og lo — stolt og fornøiet.

„Hvor skal du hen — Lauritz?" — spurgte han, da de nærmede sig til Bryggen; for Lauritz Seehus hørte hjemme i Flekkefjord.

„Jeg tænker, jeg vil tage ind hos Madame Torvestad; der har jeg altid boet før," svarede Gutten.

„Aa Fanden —," sagde Jacob Worse, „nu er du jo voxen Gut; du kan da ikke blive boende hos den gamle skinhellige Postillen."

Men da han saa nogle Trækninger i Ansigterne paa dem, der roede, forstod han det og raabte: „Aa din Dævlunge! saa det er for Jomfruernes Skyld, du vil til Madame Torvestad! — ja tag du dig iagt; du ved, jeg kommanderer den Skuden ogsaa."

Dette var en Vittighed; thi Madame Torvestad boede tilleie i Bagbygningen i Worses Gaard.

Men paa Torvebryggen ventede der Skipper Worse en bitter Skuffelse: Randulf var i Østersøen med Sild.

II.

„Sara! — du gaar i Forsamlingen i Eftermiddag," sagde Madame Torvestad til sin ældste Datter.

„Ja Moder."

„Skipper Worse er kommen hjem; jeg vil gaa over og ønske ham velkommen. Den arme Mand er vel endnu i sine Synder og uden Trang til at delagtiggjøres i Brødrenes Adgang til Naadestolen. Tænk Sara! om nogen af os kunde blive et Redskab i Herrens Haand til at redde denne Vildfarende!"

Madame Torvestad saa fast paa sin Datter; men Sara, som stod ved Kjøkkenbænken og vaskede op efter Middagen, løftede ikke sine Øine, der var mørke og store med lange Øienhaar og stærke, sorte Bryn.

„Du kunde gjerne spørge blandt Vennerne, om ikke en og anden skulde føle Trang til at komme indom til os, for at samtale om det,

der er talt i Forsamlingen og saaledes gjensidigen styrke og befæste hinanden i Naadens Samfund."

„Ja Moder."

Madame Torvestad gik ind i Dagligstuen, som var lidt mørk, fordi det var i Baggaarden. Ellers var der smukt og solid møbleret, meget pent og ordentligt, men lidt tørt.

Hun var Enke efter Brødremenighedens Forstander; og der var efter hans Død ikke kommen nogen ny. Thi de egentlige Herrnhuters Tal var ikke stort, og det forøgedes heller ikke, fordi den religiøse Bevægelse mest fulgte den Haugianske Retning.

Der var ogsaa i Læren saamegen indre Overensstemmelse og i Livet saamegen ydre Lighed, at Herrnhuter og Haugianere ikke blot ialmindelighed regnedes for hip som hap af dem, der stod udenfor Vækkelsen; men en Sammensmeltning foregik i Virkeligheden efterhaanden mellem de to Retninger.

Oprindelig var der vel en ikke ringe Forskjel mellem Brødrene og Hauges Venner i Henseende til almindelig Dannelse. Hauge søgte og vandt sine første og troeste Tilhængere blandt Bønderne. Brødremenigheden derimod bestod for en stor Del af velhavende Byfolk, som desuden ved tyske Forstandere og hyppige Besøg i Christiansfeldt og de andre herrnhutiske Stationer erhvervede mere ydre og indre Kultur.

Men senere, da Hans Nielsen Hauges Vækkelse var gaaet over det hele Land og havde kjæmpet sig frem gjennem utallige Trængsler, og især da det efter den langvarige Arrest og Hauges Død blev vitterligt for alt Folket, hvilken skjændig Uret Embedsstanden havde øvet mod uskyldige og gudfrygtige Mennesker, — da vandt Bevægelsen ogsaa mange Tilhængere i de Samfundsklasser, hvor man hidtil med Foragt og Afsky havde seet ned paa de bondeagtige Sværmere og Fanatikere.

Dette bidrog ogsaa til Sammensmeltningen. Hauges Venner vare desuden altid beredte til Fordragelighed og Imødekommenhed, hvor de bare mødte levende Kristentro. Og Herrnhuterne vare ihvertfald ikke stærke og talrige nok til at hævde en Særstilling, selv om de havde villet det.

Det var derfor til Haugianernes nye Forsamlingssal, Madame Torvestad sendte sin Datter, ligesom der til hendes smaa Opbyggelser kom Vakte af begge Retninger uden Forskjel. Selv havde hun beholdt nogle Ord og Vendinger, som mindede de Indviede om hendes lange Ophold i Gnadau, og hun havde bestandig stor Lyst til at læse op af nogle smaa pietistiske Traktater, som hun tildels selv havde oversat fra tysk.

Fra Dagligstuen gik Madame Torvestad ind i Væverstuen, hvor Tjenestepigen sad og slog Væven flittigt og taktfast. Der stod Rokke og Garnvinder og paa Bordet foran Vinduet laa der Skræddersøm; thi det var et Hus, hvor Bøn og Sang afvexlede med strængt og nyttigt Arbeide.

„Hvor er Henriette?"

„Hun gik ud, for at høre, hvorfor de heiser Flag paa Havnen."

„Ak ja — Martha! — hvor længe hænger ikke det unge Hjerte ved denne Verdens Daarlighed! — Lad mig se, hvor langt du er kommen."

Imidlertid fortsatte Sara sit Arbeide nynnende en Salme. Det var hendes Uge til at have Kjøkkenstellet; hun vexlede med Tjenestepigen; Henriette var endnu for ung.

Sara var 26 Aar gammel. Skjønt fyldig og stærk af et arbeidsomt og sundt Liv, var hun dog meget bleg; hun gik sjeldent ud, og naaede aldrig synderligt længer ud i Verden end til Kirken og Forsamlingshuset.

Hendes Ansigt rundede sig saa smukt nedover den fyldige Hage, som forresten mindede lidt om det myndige Udtryk hos Moderen. Haaret laa aldeles glatstrøget og Fletterne vare samlede i en beskeden Ring paa Baghovedet.

Det smukke ved Jomfru Saras Ansigt og hele Person var ikke af den Art, som alle strax faar Øie paa det ene Aar, men som ingen kan se Spor af det næste. Der var tvertimod noget solid ved hende: de afrundede, bløde Træk, den matte, hvide Hud og Øinene med de stærke Omgivelser gav hende en stille tiltrækkende Skjønhed, der vilde holde sig længe.

Medens hun stod og klirrede med Kopper og Tallerkener — nynnende sin Salme, hørte hun ikke, at en Mand kom opad Kjøkkentrappen. Først da Døren gik op, vendte hun sig, blev lidt rød og slog Øinene ned.

Manden i Døren, som var høi og bredskuldret, slog ogsaa sine Øine ned og sagde: „Se her — Sara! bringer jeg dig „Livet i Døden", som vi talte om. Maatte du have sand Glæde af den!"

„Tak Hans Nilsen!" svarede Jomfru Sara uden at se op; hun kunde ikke tage imod Bogen, fordi hun var vaad; han lagde den derfor paa Bænken og gik igjen.

Hun lyttede efter hans Trin, idet han gik videre opover Trappen til Loftet; Hans Nilsen Fennefos var nemlig en af Madame Torvestads Logerende.

Derpaa tørrede hun i en Fart sine Hænder, tog varsomt Bogen og læste et Stykke hist og her med Iver og Glæde. Det var jo en

Bog af selve Hauge, om hvem Fennefos altid talte; men som Moderen syntes at holde mindre af; ialfald havde hun ingen af hans Bøger.

Men Jomfru Sara havde andet at gjøre end at læse. Hun lagde den kjære lille Bog, som Hans Nilsen selv havde indbundet, i Vinduet foran sig og tog igjen fat paa sit Arbeide og sin Salme, men lidt stærkere end før. Stundom bøiede hun sig fremover, lagde Hovedet paa Siden og saa op i den smale Stribe af blaa Sommerluft, som hun kunde skimte over Worsesmuget, og hendes mørke Øine fik en uskyldig, henrykt Glans, somom hun saa lige ind i den aabne Himmel.

Nu kom der nye Trin i Trappen nedenifra, og denne Gang hørte Sara godt; det var Henriette, — det var ikke til at tage feil af — to-tre styrtende, hurtige Trin, saa et Fald og lidt Rabalder, saa nogle Trin igjen — ganske som de unge Piger pleier at snuble sig opover Trapperne, naar de nylig har begyndt med lang Kjole.

Henriette kom ind — rød, straalende, forpustet, med Haaret i en Sky og begyndte i en Fart: „Aa Sara! nei, du skulde seet! du Mirakel! hvor jeg blev forundret, — for du skulde bare vide, — ved du, hvem der er kommen hjem?“

„Hys — hys — Henriette,“ skjændte Søsteren, „tænk om Mor kom og saa dig.“

Strax begyndte Henriette at glatte det balstyrige Haar med Spyt; men hun kunde ikke tie, og hun hviskede uhyre ivrigt: „Jeg var paa Torvet — helt nede paa Bryggen, — ikke sig det til Mor; og saa kom Skipper Worse roende — Skipper Worse er kommen fra Rio, — vidste du det? — med sex Mand og Flag, — og bag sad Lauritz; — jeg kjendte ham ikke, før han sprang iland, — saa høi var han“ — hun pegte bent op i Luften, — „han saa mig, jeg tror, han er efter mig!“

„Nei men Henriette!“ — begyndte Sara strængt og rynkede sine Øienbryn.

Men den ugudelige Henriette stak Tungen ud og smuttede ud i Gangen. hvorfra hun haabede ubemærket at naa Væverstuen.

Saras Ansigt var bleren bekymret næsten strængt. Denne Vildskab hos Søsteren var hende ubegribelig; saaledes havde hun aldrig selv været; og hun vidste, at et saadant verdsligt Sind maa bøies strængt under Herrens Tugt.

Alligevel gik der hende stundom et Stik gjennem Hjertet, naar Henriette sprudlede over af Ungdommelighed, og noget, der næsten kunde ligne Lyst til at være med, rørte sig i hende.

Det var den gamle Adam i hendes Kjød, som daglig skal dødes

og druknes; og det gjorde hun ogsaa i Bøn og Sang og flittig Omgang med Ordet; — men alligevel — alligevel — —

Endnu en Gang blev Jomfru Sara forstyrret, idet et rundt, solbrændt, smilende Ansigt viste sig i Kjøkkendøren.

Men Smilet forsvandt, og Lauritz traadte flau og kantet ind; han havde aabenbart gjort Regning paa at træffe en anden end Sara.

„Velkommen hjem — Lauritz," sagde Sara venligt.

„Tak for det," svarede Lauritz med den dybeste Bas, han kunde frembringe; han blev staaende og gned sig mod Døren.

„Vilde du snakke med Mor?"

„Ja — jeg vilde spørge, om jeg kunde faa bo her."

„Mor er inde i Dagligstuen."

Lauritz Seehus var næsten som en yngre Broder for Sara, siden han havde været i Kost hos Madame Torvestad, fra han var Skolegut. Hans egentlige Hjem i Flekkefjord var ikke godt, Faderen drak, og der var altid et Mylder af smaa Børn.

En liden Stund efter kom Lauritz ud igjen — meget slukøret og elendig.

„Naa — Lauritz!" — sagde Sara, „skal du alt gaa igjen?"

„Ja" — svarede han og skyndte sig ud, „jeg fik ikke."

Men da han gik ned igjen ad den gamle, kjendte Kjøkkentrap, syntes han, at han var det ulykkeligste Menneske i Verden, ja han græd — for første Gang som Jungmand.

Det havde han nu glædet sig til paa hele Reisen: at faa sit gamle Tagkammer, at være sammen med Henriette hver Dag, at forære hende alt det mærkværdige, han havde i Kisten, at lure sig ud med hende og ro, naar Madamen var i Forsamlingen eller rende paa Kjælke i Maaneskin om Vinteraftenerne, — alle disse straalende Haab, der var saa fuldt færdige, gjennemdrømt de hundrede Gange, udmalede indtil de mindste Smaating i de lange, ensomme Vagttimer paa Dækket.

Nu syntes han ikke, der var noget Haab eller nogen Glæde mere for ham i denne Verden og knapt nok i den næste.

Sara syntes igrunden Synd i ham. Men Moderen kom ud og sagde: „Du saa Lauritz? — Sara!"

„Ja Moder."

„Talte du med ham?"

„Nei — jeg ønskede ham bare velkommen."

„Tror du, han er en Omvendt?"

Sara vidste ikke, hvad hun skulde svare; men Moderen sagde strængt: „Sig du kun nei — mit Barn! saaledes ser ikke den omvendte og angrende Synder ud. Vel hører Dommen Herren til;

men vi maa sandelig ogsaa bruge vore Øine og vor Forstand, at ikke et skabbet Faar skal indtrænge sig og besmitte den ganske Hjord."

Sara maatte give Moderen Ret i sit Hjerte; især fordi hun forstod, at Henriette og Lauritz nu vare saa voxne, at det fortrolige Forhold snart kunde blive til syndig Kjærlighed.

Hun havde endogsaa, mens han var inde i Stuen tænkt paa, at det vist var hendes Pligt at sige Moderen, hvad hun mente. Nu slap hun for det; og hun var overbevist om, at det saaledes var bedst for de Unge.

Alligevel kom hun til at tænke paa, hvor ynkelig han saa ud paa Ryggen, da han krylede ud af Kjøkkendøren, og hvor Henriette vilde blive skuffet; — han havde jo altid boet hen. Igrunden var det jo saa godt for dem begge, at Fristelsen blev taget bort fra deres Vei; — men alligevel — alligevel — —

Allerede Klokken syv var Jacob Worse gaaet hjem fra Klubben; den var ikke til at holde ud.

Alting var gaaet i Baglaas for ham; ingenting var kommet som han havde ventet det, fra han satte Foden paa Land.

I Klubben havde han mødt et Par finske Kapteiner, som laa i Havari; ganske unge Fyrer, som havde faret paa Amerika. Den ene af dem — en rigtig Flab — med engelsk Skjæg og Guldkjæde — havde været i Rio de Janeiro — to Gange.

O Randulf — Randulf! hvad skulde du i Østersøen!

Det gik Skipper Worse som det pleier at gaa alle, der har et let Sind. Den ubetydeligste Glæde kunde sætte ham i ypperlig Stemning og hjælpe ham over de største Ubehageligheder; men dersom — omvendt — en liden Fortrædelighed først fik trukket ham hen i det gale Hjørne, saa var alt forkjert, en Række af Ulykker styrtede over hans Hoved og han syntes selv, at ingen kunde være saa forfulgt og mishandlet af Skjæbnen som han — for den Dag; thi ialmindelighed sov han sit Sind i Ligevægt igjen.

Idag var det netop saadan en Ulykkesdag fra det Øieblik, han hørte om Randulf; og derfor havde han ikke fundet noget at glæde sig ved hverken i Klubben eller Kontoret eller Kramboden eller paa Søhuset, skjønt Forretningen i Virkeligheden var gaaet upaaklageligt under hans Fraværelse, og hans Folk fortjente meget mere Ros end de fik.

Gnaven og modfalden gik han ud og ind i sine pene, rummelige Stuer. Solen stod lavt i Nordvest, og over Pynten, som skilte mellem Byvaagen og Sandsgaardbugten, kunde han midt i den guldglinsende Aftenhimmel se Bramræerne af „Familiens Haab".

Men ingenting hjalp! Og nu kom han desuden til at mindes, at gamle Havnefoged Shell oppe i Klubben havde taget ham hen i en Krog og hvisket — med Fingeren paa sin lange røde Næse: „Pop-pop! Jacob! — det var nok paatide, du bragte den Gamle nogle Skillinger. De siger — pop-pop! — han kan trænge dem nu om Dagen."

„Hvad Fanden mente han med det?" — raabte Skipper Worse arrig; da han nu huskede det, „vil det gamle Snydeskaft indbilde mig, at C. F. Garman er i Nød for Skillinger — puh! — hvad vil du? — Lauritz!" skreg han pludselig, da han saa sin Jungmand i Døren.

„Ingenting — Kaptein!" — svarede Lauritz sagtmodigt og gik igjen.

Men Worse for efter, fangede ham i Gangen og trak ham ind i Stuen.

Det var sandt, hvad Lauritz havde sagt; han vilde igrunden ingenting. Men da han i sin Sorg og store Forladthed saa Kapteinen, der altid var saa god med ham, gaa frem og tilbage forbi Vinduerne, vovede han sig ind i et ubestemt Haab om muligens at finde en eller anden Trøst.

Worse holdt ham i Nakken og saa paa ham: „Hm! jasaa, der er nok en til, som ikke har havt nogen lystelig Hjemkomst. Kom Gut! — lad os to drikke et Glas sammen, saa kan du bagefter fortælle, hvad der er iveien med dig."

Skipper Worse aabnede Klaffen i Skjænken henne i Krogen, stillede to runde hollandske Glas frem og skjænkede en Kirsebær-ratafia for Lauritz og en gammel gul Jamaica for sig selv.

„Se saa!" — sagde Worse, da de havde drukket, „lad os nu høre dine Sorger og Bedrøvelser."

Men istedetfor at begynde satte Lauritz i en Fart sit Glas ind i Skjænken, snappede Kapteinens og satte det ogsaa ind, derpaa smækkede han Klaffen i og tog selv Plads paa Træstolen nede ved Døren.

Worse troede, Gutten var bleven gal; men før han fik Tid til at bryde løs, bankede det, og Madame Torvestad traadte ind.

Lauritz havde seet hende gaa forbi Vinduet, og Respekten for Madamen var i den Grad gaaet ham i Blodet, at Synet af hende forjog al anden Tanke af hans Hoved: bare hun ikke fik se, de drak.

Worse vilde hellerikke have ligt, om Madamen havde fundet ham ved Skjænken sammen med det unge Menneske; og da han nu forstod, plirede han gemytlig med det ene Øie til Lauritz, medens han førte Madame Torvestad til Sædet i Sofaen.

Hun var i sort Silkesalop, mørkegraa Hat med langt fremspringende Skygge og brede Atlaskes Hagebaand. Hendes Dragt og hele Person gav Indtryk af solid Velstand og værdigt Alvor.

Den noget store, dobbelte Hage og Hovedets Reisning gav hende et myndigt Udseende. Derved skilte hun sig ud fra de andre Vakte. Thi disse bestræbte sig helst for at udtrykke Ydmyghed i sit Ydre og i sit hele Væsen, ligesom det ogsaa var blevet Skik blandt Hauges Venner paa Vestlandet at tale i en klynkende, sødlig Tone.

Madame Torvestad havde ikke glemt, at hun var Enke efter Brødremenighedens Forstander, og det var bestandigt hendes Maal at holde sig og sit Hus som et Midtpunkt for den religiøse Bevægelse. Derfor lagde hun megen Vægt paa sine smaa Forsamlinger, halvt Opbyggelse, halvt Aftenselskab —, og det var af samme Grund, at hun modtog Logerende i sit Hus, hvilket hun for Indtægtens Skyld ikke behøvede.

Lauritz regnede hun ikke med i saa Henseende; ham havde hun taget efter indstændig Anmodning fra Venner i Flekkefjord; men de, som ellers boede hos hende, vare aandeligt sindede unge Mennesker — helst omreisende Lægprædikanter, der kom og gik, stansede nogle Dage blandt Vennerne, for at samtale og gjensidig opbygges.

Og herved opnaaede Madamen, at hendes Hus forblev et af Samlingsstederne for de Vakte i Byen og hun selv en af de indflydelsesrigeste Kvinder, som de Ældste somoftest tog med paa Raad.

Ligeoverfor Skipper Worse var Madame Torvestad altid lidt mindre stræng og alvorlig end mod alle andre, — om det nu var, fordi hun havde boet tilleie hos ham i saa mange Aar, — eller om hun troede, hans Sjæl paa den Maade bedst kunde vindes for Naadens Kaldelse, — eller om hun muligen havde andre Grunde.

Ialfald var det paafaldende, hvor lidet hun blandede Guds Ord og fromme Sententser ind i sine Samtaler med ham; hun taalte endog — ja hun smilte en enkelt Gang af den muntre Kapteins Vittigheder, naar de vare fuldstændigt harmløse.

Efterat hun havde ønsket ham velkommen hjem og talt om et og andet, som var foregaaet i hans Fravær, sluttede hun med at spørge, om han ikke, da han nu engang sad saa alene — kunde have Lyst til at gaa over til hende og spise tilaftens. Det vilde glæde hendes Døtre.

„Kommer der ikke andre?“ spurgte Jacob Worse mistænksomt.

„Det kan nok hænde, at nogle af Vennerne kommer indom til os, naar de gaar fra Forsamlingen.“

„Ja — saa skal De have Tak for mig — Madame Torvestad!“ mumlede Jacob Worse halvt ærgerlig. „De ved, jeg passer ikke i det Selskab.“

„Sig ikke det — Kaptein Worse! men lad os heller ønske og bede, at De maa komme til at passe rigtig godt i det Selskab, hvor Guds Ord høres til Opbyggelse i Herren;“ — dette sagde hun med stor Inderlighed og saa paa ham med sine kloge Øine.

Skipper Worse blev lidt forlegen og gjorde sig en Tur omkring i Stuen. Det var ikke godt at svare noget til sligt; han vilde Pokker ikke i Forsamlingen; men han vilde dog gjerne finde en pyntelig Maade til at slippe.

Lauritz reiste sig idetsamme henne ved Døren og gjorde Mine til at gaa.

„Nei — nei — Lauritz!“ raabte Kapteinen, „du maa ikke gaa; vi skulde jo snakke sammen. Hvor skal du hen?“

„Jeg maa ud i Byen og søge Husly for Natten,“ svarede Lauritz mørk, men lidt trodsigt efter Ratafiaen.

„Hvad? — du skal da vel bo hos Madame Torvestad? — skal han ikke det? — Madam?“

„Nei,“ svarede hun tørt, „som De ved er de, der bo hos mig, mest aandelige Mennesker. Jeg modtager jo ikke Søfolk.“

„Ja — men Lauritz har jo havt som et Hjem hos Dem Madam! — det er dog altfor haardt for den stakkels Gut at komme hjem og saa blive sat paa Gaden.“

Worse forstod nu, at her var Jungmandens Sorg, og i sin Godmodighed vilde han gjerne hjælpe ham.

Men Madame Torvestad svarede ikke noget paa det; hun samlede Salopen om sig og lavede sig til at gaa.

„Ja Farvel da — Kaptein Worse,“ sagde hun, „og inderlig velkommen er De. Om en halv Times Tid venter jeg Sara og kanske et Par af de andre fra Forsamlingen; saa spiser vi tilaftens sammen, og kanske holder da en eller anden af os en liden Bøn. Kunde De ikke selv føle Trang til i Samfund med andre Troende at vende Dem med Tak til ham, der har reddet Dem af Stormen og ført Dem uskadt henover de vilde Bølger?“

„Jo — jo vist — Madame! — ser De, men“ — Worse stod og vred sig lidt.

„Kom nu! — vær ikke gjenstridig mod Kaldelsen!“ — hun rakte sin Haand frem og saa venligt paa ham.

Men Worse trak sin tilbage og sagde halvt spøgende: „Stridig vil jeg nødig være. Men jeg synes, De Madam Torvestad er temmelig stridig, som ikke vil unde den stakkels Lauritz Husly. Skal

vi gaa paa Akkord? — jeg kommer til Opbyggelsen, hvis De vil lade Lauritz faa bo hos Dem, — hvad? slaa til Mam Torvestad!"

„Jeg vilde gjøre mere end det — Kaptein Worse! naar det kunde bidrage til at fremme Naadens Gjerning i Dem," svarede hun blidt og rakte ham Haanden.

Derpaa sagde hun i sin almindelige Tone til Lauritz: „Ja, du hører, jeg gjør det for Kapteinens Skyld. Lad mig nu se, du opfører dig, saa jeg ikke skal fortryde det. Du kan faa dit gamle Kammer; det staar færdigt."

Dermed gik hun.

Men Kapteinen og Jungmanden tog sig endnu en Omgang ved Skjænken. Dette havde kvikket Worse op; og da han saa, hvor sjæleglad Lauritz stormede afsted til Søhuset, for at hente Kisten med det mærkværdige i, glemte han for et Øieblik, hvor dyrt han havde betalt sin Jungmands lille Tagkammer. —

III.

Hans Nilsen Fennefos kom fra en Familie, der tidlig var bleven vakt ved Hauges Reiser gjennem Bygden. Fra sin tidligste Barndom havde han hørt Tale om den elskede Lærer, hans Moder havde sunget hans Salmer, og selv bar han hans Navn.

Derfor var der meget, som ligefrem maatte synes at drive ham til Efterfølgelse.

Men Gutten havde et stærkt og lidenskabeligt Sind, og lige til sit tyvende Aar gjorde han sin Moder Sorg ved et vildt og letsindigt Liv.

Da hændte det en Nat, han kom sent hjem fra et Danselag og vilde liste sig forbi Stuen og op paa sit Kammer, at han hørte Moderen ligge vaagen og synge:

„Befal du dine Veie
Og al din Hjertesorg
Til hans trofaste Pleie,
Som styrer Himlens Borg.
Han, som kan Stormen binde
Og lede Bølgen blaa,
Han ved og Vei at finde,
Hvorpaa din Fod kan gaa."

Det var en Salme, som nylig var kommen til Bygden, og som han vidste, Moderen holdt meget af; men han havde aldrig lagt synderligt Mærke til den før.

„Paa Herren maa du lide
Om det dig vel skal gaa,
Da hjælper han at stride,
Da vil dit Værk bestaa.
Ved Graad og selvvalgt Plage
Du Intet retter ud;
Thi Intet kan du tage,
Alt kan du faa af Gud."

Dunsterne af Dans og Drik svandt af hans Hoved; og da Moderen med sin klare lille Stemme gjentog: „Thi Intet kan du tage, Alt kan du faa af Gud," — da greb de ham saa forunderligt — de Ord: Alt kan du faa af Gud, at han brast i en heftig Graad, som han havde Møie med at dæmpe, til han kom udenfor.

Saa vandrede han den hele Nat omkring paa sin Faders Gaard i Graad og Angest „stridende med Herren". Først da Solen randt, fik han Naade til at bede og takke.

Men det var første Gang, han havde været ude af Huset en hel Nat; og da han nu traadte ind i Stuen, reiste Moderen sig fra Bænken og gik ham imøde med Strænghed. Men da hun opløftede sine Øine og saa hans forandrede Miner og Skikkelse, da sagde hun stille: „Min Søn! visseligen har Herren besøgt dig i denne Nat." Og med glad og frimodig Røst istemte hun:

„O fryd og glæd dig nu min Sjæl:
Din Frelser og Immanuel
Har fuldbragt din Begjæring.
Nu har du været Herrens Gjæst,
O hvilken skjøn og salig Fest,
O hvilken stor Foræring!
O Gud! min Lov og Pris modtag!
Det var mig en lyksalig Dag,
Nu er jeg vel tilmode.
Jeg takker dig af Hjertens Grund
For denne naaderige Stund,
Der kom mig saa tilgode."

Fra den Dag af gik Hans Nilsen ikke mere til Dans; men gjennem flere Aar af Anfægtelse og Sjælekamp vandt han omsider Aandens Frimodighed, saa han begyndte at tale med sine nærmeste og hvem han ellers traf om det ene fornødne. I Forsamlingen fik han ogsaa tale, og det var alles Mening, at det var længe siden, der var hørt saa liflig en Tunge.

Men ihukommende Hauges Anordning, vilde de Ældste ikke tillade ham at drage ud, før at samles med Vennerne rundt om i Landet, førend han baade var ganske grundfæstet i den rene Lære og i sit Levnet havde vist Omvendelsens værdige Frugter.

Først da han var over fem og tyve Aar blev han udsendt; og da han i fem-sex Aar næsten uafbrudt havde vandret fra Sted til Sted — dels efter Opfordring, dels saaledes som Aanden drev ham, var han bleven en vel kjendt og høit skattet Lægprædikant langs hele Vestkysten og nordover — længere end til Trondhjem.

Vel var det forbi med hine Tider,*) da Præsten tog Lensmanden eller en fordrukken Løitnant med sig, adsplittede de gudelige Forsamlinger, skjældte Prædikanten eller spyttede ham i Ansigtet og lod ham transportere ud af Sognet til næste Lensmand.

Men om end Lægprædikanterne var mindre udsatte for ydre Vold end i de gamle Forfølgelsens Dage, var der dog Farer af anden Art, som paa mange Maader gjorde deres Stilling vanskelig.

Thi Præsterne havde ingenlunde skiftet Sind. Men da de ikke længer turde fængsle og offentligen udskjælde „disse Sværmere, disse Skjælme, disse Bedragere, skinhellige Skurke og Folkeforførere“, saa valgte de i Stilhed at belure og bagvaske dem.

Og dette blev for Lægfolket og især for dets Førere og Prædikanter en ny Tugtelse til Taalmodighed. Thi eftersom de Vaktes Antal steg, kunde det jo ikke være anderledes, end at en og anden faldt hen i aabenbare Synder eller grebes i Hykleri og falsk Gudfrygtighed.

---

*) I Slutten af forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede vare Præsterne i Norge tørre Rationalister, der ikke formaaede at tilfredsstille den religiøse Trang hos Folket, som de ikke forstod, og hvis lave Kultur de desuden foragtede.

Da begyndte en ulærd Bondesøn — Hans Nielsen Hauge — født 1771 — at vandre om i Landet, og ved Samtaler og gudelige Forsamlinger vakte han i kort Tid et blomstrende Kristenliv blandt Almuen. Bonden vendte sig fra Slagsmaal og Drik og tog fat paa sit Arbeide; og snart havde Bevægelsen fundet talrige Brændpunkter i det vidtstrakte Land, hvor Fabriker og industrielle Anlæg voxede frem under flittige Hænder, medens Arbeidere og Arbeidsherrer i broderlig Kjærlighed samledes om Guds Ord.

At Folket saaledes hjalp sig selv baade i aandelig og timelig Henseende, kunde Embedsstanden ikke taale. Præsterne fik en villig Haandsrækning af Juristerne, og ved Hjælp af en gammel Forordning af 1741 mod gudelige Forsamlinger fik de Hauge grebet og fængslet.

I ti Aar holdt de ham i Fængsel. Men da alt, hvad utallige Forhør bragte for Dagen, kun var nye Vidnesbyrd om Mandens pletfri Vandel, store Evner og ædle Karakter, maatte hans Fiender tilslut lade ham gaa og nøies med at berøve ham Resterne af hans Formue.

Alligevel havde de seiret. Thi Hauge var legemligt knækket af et langt og usundt Fængselsliv; han levede ikke mange Aar efter, — syg og fuld af Plager, men kjæk og frimodig til det sidste.

I 1824 døde han. Men først i 1842 fik Folkets Repræsentanter hin gamle Forordning af 1741 ophævet — tiltrods for Kongen, Statsraad, Amtmænd, Universitet, Bisper, Provster og Præster. —

(Anm. til den tyske Udgave.)

Og da var Præsterne paafærde; — ivrige og nidkjære — fra Prækestolen og i Husene fortalte de og fortalte og fortalte omigjen alle de skrækkelige Historier om disse Haugianere, disse Øienskalke, der foragtede Guds Hus og søgte hen til deres egne skumle Forsamlinger, hvor alskens Vederstyggelighed bedreves.

Og fra Embedsstanden udbredte der sig over hele den saakaldte dannede Klasse en Mistro, en Aversion, der kunde stige til Had mod disse fredsommelige og gjennemgaaende høist respektable Mennesker.

Herfra hentede ogsaa Literaturen sine skumle Skikkelser af nederdrægtige Lægprædikanter og sine apostoliske Gestalter af Provster og Præster — Lysets og Fredens Mænd. Den literære Del af Samfundet vidste ialmindelighed lidet om Lægprædikanterne; men man troede paa Skildringen; thi Præsten — Fredens Mand kjendte man saa godt.

De fleste kjendte ham fra disse Feriebesøg i en Præstegaard, der altid staa for Erindringen som Glanspunkter i Ungdommen — enten i Maanelys en Sommernat i Skoven eller med tindrende hvid Sne og Klang af fjerne Kanebjælder, der komme nærmere.

I denne Ramme stod Præsten — lys, venlig og dog saa velgjørende alvorlig; hvilke muntre Bordtaler kunde han ikke holde, hvorledes kunde han ikke gaa ind paa en uskyldig Spas, og hvor var der ikke godt at være i det rummelige, overflødige Hus, fuldt af Ungdommens Lystighed og betrygget ved „Fars“ milde Alvor.

Han var Midtpunktet for alt, — ikke blot for Fruens og Døtrenes Omsorg; men i al Ungdommens Glæde og Leg maatte „Far“ være med, naar det skulde være rigtigt; hans store Merskumspibe blev stoppet for ham, de unge Mennesker kom styrtende med Fidibusser, naar den gik ud; og alle samledes i en deltagende Kreds om ham, medens Fruen indviklede ham med øvet Haand i alle hans Uldtrøier, Skindtrøier, Tulupper, Skjærf og Peltse, naar han skulde kjøre til Annexkirken anden Juledag.

Eller kunde nogen glemme de stille Lørdagseftermiddage, naar man helst maatte holde sig ude af Huset, for ikke at forstyrre Præsten, der studerede sin Prædiken i Kontoret, saa at Tobaksrøgen hvirvlede ud af Nøglehullet som en blaa Slange; eller Søndag Morgen, før man gik til Kirken, naar man ventede, mens „Far“ spiste sin Æggedram, for at klare Stemmen.

Og dog kunde denne Feriepræst være en ganske anden Karl, naar han sad alene blandt sine Bønder i Fattig- eller Skolekommissionen; og fra Kontoret hørtes stundom en Stemme, som man neppe skulde tiltroet Lysets og Fredens Mand.

Ja, det kunde vel ogsaa hænde, naar Ungdommen samledes ude i Gangen, for at finde Overtøiet til en eller anden munter Udflugt, at en vadmelsklædt Bondemand kom tumlende Kant om Kant ud af Kontoret, medens man i Døren saa et hastigt forsvindende Glimt af et rødt Ansigt og en heftigt bevæget Slobrok.

Da sagde Fruen eller en af Døttrene: „Uf — stakkels Far! der var igjen en af disse stygge Haugianerne, som volder Far saameget Fortræd i Sognet."

Og denne Stemning mod de Vakte døde ikke ud, selv efter at Pietismen kom til Hæder og Værdighed ved Universitetet. De høie Lærere og Præster, som ikke blot skyldte Hauge og hans Bevægelse den større Inderlighed i Læren og Tilegnelsen, men som tilogmed havde antaget det sagtmodige Ydre, den bløde Tone og de langt henhvislende „s"-Lyde fra Haugianismens Forfaldstid, de syntes hurtigt at glemme, at hele det Kristenliv, paa hvis skrøbelige Levninger de levede, var noget, Folket selv havde tilkjæmpet sig fra neden af. Og lig sine myndige Fædre begyndte de ubekymret at fable videre om, at de vare Folkets Hyrder og Fædre, at at hver den, som krummede et Haar paa deres Hoveder, der vilde borttage en Tøddel af deres Magt og Anseelse, han nedbrød! — han nedbrød Folkets Agtelse for det hellige, han pirrede med formastelig Haand ved det ældgamle, skjønne, patriarkalske Forhold mellem Menigheden og den elskede Sjælehyrde!

Men i de første Aar, da Hans Fennefos reiste omkring, traf han helst Præster af den gamle Skole, der hørede paa hvert hans Ord og hvert hans Fjed og voldte ham og hans Venner saamegen Skade og Fortræd som de kunde.

Da gjaldt det at vogte nøie baade paa sig selv og paa Vennerne, og her havde den unge Prædikant mangen Strid at bestaa. Thi ligesom han var af usædvanlige Legemskræfter, var han ogsaa hensynsløst modig. Gamle Folk sagde, at han mindede meget om Hauge i den første Tid, førend de havde ødelagt ham med Forfølgelse.

I de Breve, som de Ældste hjemme paa Fennefos sendte foran ham til Vennerne rundtomkring, stod der derfor altid, at den unge Hans Nilsen maatte stadig formanes til Lydighed mod dem, der ere satte til at styre og raade, paa det at ingen Strid eller Forargelse maatte opstaa.

Og efterhvert lærte han at dæmpe sit Sind, saa han endog mange Steder i Stilhed kunde afværge Splid mellem Præst og Menighed. Det havde været Hauges Vilje saaledes, og for den bøiede han sig som alle de andre Venner.

Derved kom Fennefos som saa mange Lægprædikanter til at forberede Sindene saaledes, at hvorsomhelst en Præst bare vilde, der kunde han næsten altid — høist uforskyldt finde en liden Kjerne af levende Kristne i Menigheden, der stod rede til at slutte sig om den, der kun ikke som de gamle Præster bød dem Stene for Brød.

Men undertiden holdt det haardt for Hans Nilsen at styre sit Sind. Af de Gamles Fortællinger hjemme paa Fennefos vidste han god Besked om alle Begivenheder i Hauges Liv. Han kjendte Navnene paa alle de Lensmænd og Sorenskrivere, men især paa alle de Præster, der havde forhaanet, forfulgt og halvveis plaget Livet af den kjære Lærer.

Og hvor han nu kom Landet rundt, der traf han disse samme Navne. Baade Dommerstolen og Prækestolen var gaaet i Arv til Sønner — ikke blot i Aanden, men og i Kjødet af hine gamle, forhadte Forfølgere.

Det gjærede mangen Gang i det unge Blod, og naar Ordet faldt frit og skarpt i Forsamlingen, saa han den samme Glød hos andre. Men da tugtede de hinanden gjensidigen: der er ingen Øvrighed uden af Gud.

Naar han for over Vestlandet, standsede Fennefos altid en Stund hos Madame Torvestad. Byen var et Knudepunkt i den vidt forgrenede Vækkelse, og efterhaanden blev han mere hjemme her end paa Fennefos.

Herhen sendtes derfor ogsaa Breve og Budskab til ham fra Venner omkring i Landet, naar der var noget galt paafærde blandt dem, eller naar de fik altfor stor Længsel efter at høre ham tale.

Saa reiste han eller skrev Breve; eller de Ældste sendte en anden, om der var nogen, som passede til det.

Det var imidlertid hverken Brødrene eller Madame Torvestad, der trak ham saa stærkt og holdt ham saa længe i Byen. Thi han trivedes igrunden bedst blandt Bønderne.

Og mod Madame Torvestad havde han meget at indvende. Hun var for slap i mange Ting; opfyldt af tysk pietistisk Sværmeri, som han ikke kunde fordrage, og fremfor alt var hun ham altfor myndig og herskesyg i Menigheden og i sit Hus.

Hvad der bandt ham, var vel mest Sara.

Ikke at han elskede hende med noget Slags Attraa, der var ham bevidst. Men hun var saa gjennemtrængt af Vækkelsen, saa vel bevandret i Skriften og de gode Bøger, at han ikke vidste noget Menneske, med hvem det var ham livsaligere at tale om aandelige Ting.

Ogsaa blandt Vennerne stod Sara i høi Anseelse, og det var for de Gamle en Hjertens Glæde at høre denne unge Kvinde tale Guds Ord i Forsamlingen. Vistnok var dette meget sjeldent, og hellerikke havde hun mange „egne“ Ord. Men hun kunde saa mange Salmer, Skriftsteder og Stykker af de gode Bøger udenad og fremfor alt: hun var saa kjendt og vel bevandret i selve Bibelen, at der selv blandt Mandfolkene neppe fandtes nogen, der kunde maale sig med hende.

Paa Bordet i Madame Torvestads Stue var der en fastskruet Pult; der laa altid Bibelen opslaaet.

Det var Saras Plads, og ved Siden af hende satte Madamen idag en god Stol for Skipper Worse.

Der var kommet nogle alvorlige Koner, der satte sig rundt Væggene, lagde Hænderne i Skjødet og sukkede. Et Par unge Piger trykkede sig sammen med Henriette paa en altfor kort Bænk ved Ovnen, og en halvvoxen Gut, hvem Forældrene slæbte med fra Forsamling til Forsamling, satte sig — gulbleg med Finner og Fregner og en fuldkommen følelsesløs Mine — paa den yderste Snip af en Stol nederst ved Døren.

Lidt efter kom Mandfolkene i Følge. Der var Brødrene Endre og Nicolai Egeland, som havde den største Bondehandel i Byen, Sivert Jespersen, som i faa Aar havde samlet sig en Formue ved Silden og endnu en fire fem af de mere fremragende Haugianere — Haandværkere eller Handelsmænd.

Madame Torvestad tog dem alle i Haanden og søgte at skaffe dem Plads, hvilket tilslut blev vanskeligt nok, skjønt Stuen var rummelig og fuld af Stole.

Hans Fennefos gik hen og hilste paa Sara, og spurgte idetsamme, hvem Lænestolen var sat frem til?

„Skipper Worse vil komme her iaften,“ svarede Sara uden at se op.

Hans Nilsen blev forbauset og ilde tilmode, uden at kunne gjøre sig rigtig Rede for Grunden. Madame Torvestad hilste venlig paa ham; men hun satte sig ikke endnu paa sin Plads; hun gik omkring — lidt febrilsk, indtil Jacob Worse endelig kom.

Da han aabnede Døren, fik han en uvilkaarlig Lyst til at løbe sin Vei. Han kom fra sine luftige Værelser, hvor der endnu var lidt Lys fra Aftenhimmelen. Men her var mørkt og kvalmt; to Talglys stod i Messingstager og skinnede over Bordet og Bibelpulten; men ude i Stuen kunde man ikke se andet en Rad af Ansigter langs Væggene.

Der blev imidlertid ikke Tale om at slippe. Madame Torvestad tog ham saa venligt ved Haanden og førte ham ind.

Desuden var han jo kjendt af alle, og Mandfolkene kom frem, for at næves med ham og ønske ham velkommen hjem.

Der blev almindelig Glæde ved at se ham her i Forsamlingen; thi Jacob Worse var en betydelig Mand i Byen, og hidtil havde han snarere hørt til Haugianernes Fiender og Spottere. De nikkede og smilede til Madame Torvestad, og hun nød sin Triumf.

Især var Sivert Jespersen fornøiet. Han og Worse vare gamle Kjendinger fra Fisket nordpaa; og Sivert Gesvint — som han kaldtes — var udenfor Forsamlingen en livlig og foretagsom Mand. Paa samme Tid som hans Mund var fuld af Guds Ord og Salmevers, kunde han tage ordentlig fat i et Knibetag eller seile som en Vaaghals, naar det gjaldt om at komme først frem til Fiskepladsen.

Skipper Worse knurrede lidt og strøg sit Odderskind, da Sivert Gesvint trykkede hans Haand og ønskede ham saa inderligt kjærligt velkommen. Der var nemlig en gammel Historie mellem dem om et Parti Salt, som Worse formente, Sivert havde snydt ham paa; og det havde han sagt ham — bent frem — mange Gange, naar de mødtes paa Fisket; men Sivert Gesvint pleiede bare at smile venligt og klappe ham paa Skulderen.

Madame Torvestad førte nu Worse hen til Lænestolen; han følte sig yderst ilde tilmode og forbandede i sit stille Sind baade Lauritz og Madamen. Men Lauritz sad høist lyksalig paa en Skammel bag to tykke Madamer, mellem hvilke han kunde skimte Henriette.

Sara hilste blufærdigt paa Skipper Worse; han strøg hende over Haaret; han havde jo seet hende voxe op fra liden Pige.

Da nu alle vare komne tilsæde, og der var blevet ganske stille, sagde Madame Torvestad: „Nu — lille Erik Pontoppidan! kan du saa fortælle mig, hvad der blev talt om i Forsamlingen!"

„Om Helliggjørelsen" — kom det fra den blegfinnede Gut ved Døren, — ligesaa prompte og tonløst, somom der var bleven trykket paa en Knap.

„Hvilken Salme var det, I sang — Henriette! — det husker du vel?" — spurgte Moderen.

Henriette havde været i Forsamlingen; men optaget af den sørgelige Efterretning, at Lauritz ikke fik bo hos dem, havde hun ikke haft stort Udbytte af Andagten. Og da hun saa kom hjem og fik høre, at han alligevel havde faaet Lov, var hun bleven saa hoppende glad, at Moderens Spørgsmaal faldt over hende som et Spand Vand.

Hun blev ildende rød og vidste hverken ud eller ind.

Madame Torvestad saa et Øieblik strængt paa hende; derpaa

vendte hun sig mod Erik Pontoppidan, og saasnart hendes Blik havde berørt Knappen, svarede han uden at blinke:

„Nu bør ei Synden mere —“

Der var flere i Forsamlingen, som nikkede og smilede opmuntrende til Gutten. Hans Moder — en tyk, gul Madam og Faderen — Endre Egeland vare stolte af ham. Men Erik Pontoppidan lod ikke til at mærke noget af alt det.

Paa Henriette saa ingen — uden Lauritz; hun sad skamfuld og krøb bagved sine Veninder.

Madame Torvestad istemte nu, og de andre fulgte — uden Salmebøger:

Nu bør ei Synden mere
Med Magt og Herredom
Udi mit Kjød regjere,
Men daglig kastes om.

Alle sex Vers bleve sungne. Det lød for Jacob Worse forunderligt mørkt og fælsligt — alle disse Stemmer i den lave Stue, Kvindernes kvasse Røster og Mændenes dybe Knurren. Langsomt — uendeligt langsomt gik det; og i Pausen efter hver Strofe havde Sivert Jespersen nogle besynderlige Skjælvninger og Tremulanter, som hørte til hans Manér.

Det var én af de Ældste, som havde talt i Forsamlingen, og han var ikke tilstede iaften hos Madame Torvestad; hun spurgte derfor, om nogen vilde give hende et lidet Ord af hans Tale. Derved saa hun og flere andre hen paa Fennefos; men han sad stille med Munden sammenknebet; det saa ud, somom han ikke vilde tale iaften.

„Ja, jeg for min ringe Del,“ begyndte da Sivert Jespersen, „jeg synes, den Gamle talte rigtigt saa godt og inderligen enfoldigt. Det var om den Helligaands Gjerning, — som lille Erik Pontoppidan var saa flink til at sige —, og den Gamle valgte til Udgangspunkt Luthers Ord til Artikelen: Jeg tror, at jeg ikke af min egen Styrke og Fornuft kan tro paa Christum eller komme til Christum, — og han viste saa klarligen — saaledes synes da jeg ialfald — baade af Skriften og den daglige Erfaring, hvor elendigen vi komme tilkort baade i det aandelige og i det timelige, naar vi holde Kjød for vor Arm og forlade os paa vor egen skrøbelige Fornuft.“

Nicolai Egeland, som ikke var videre begavet i aandelig Henseende, sagde nu: „Jeg tror Herre! hjælp min Vantro.“

Han kunde i Virkeligheden ikke mer end fire eller fem Skriftsteder udenad, dem han anvendte som det kunde falde sig, og mangengang faldt det sig slet ikke. Men Brødrene kjendte hans

Trofasthed og har over med ham; han havde nu engang ikke faaet større Pund anbetroet.

En af Kvinderne sukkede: „Ja det var et sandt Ord — Sivert Jespersen! ikke skulde vi langt komme med vor egen Fornuft i de aandelige Ting."

Madame Torvestad tog nu Ordet; hun sad gjerne og bladede i en hel Del smaa Bøger, som laa paa Bordet ved hendes Plads ligeoverfor Sara. Det var dels Traktater, dels Bønnesamlinger og aandelige Sange. Og naar hun traf noget, som passede, flettede hun det ind i sine egne Ord, saa det blev halvt Tale, halvt Oplæsning.

„En Kristen bør altid ihukomme," begyndte hun, „at der er mange høie og hemmelighedsfulde Underværker i Naadens Husholdning, som aldrig i Tiden af den stakkels Menneskeforstand skulle kunne fattes og begribes. Derfor behøve vi aldrig at besvære os med at forsøge at begribe det; men blot stole paa Guds Almagt og Sanddruhed, som har kundgjort os det. Ja — saasnart Fornuften vil begynde at overveie, hvorledes det er muligt, hvad Christus siger, skulle vi strax vide, at det er Fristelsens Time, — at Djævelen er nær, den gamle, fornuftige Slange, som forførte Eva ved sin Træskhed; og da skulle vi øieblikkelig paakalde Guds Navn til Beskyttelse mod Døden, ja mod selve Helvede. Maatte vi dertil alle forundes Naade."

„Amen" — sagde Nicolai Egeland.

„Men Kjære!" — spurgte Sivert Jespersen henover til de Unge, „hvorledes skulle vi forundes denne Naade?"

„Det er den Helligaands Gjerning," kom det nede fra Døren.

„Det var rigtigt svaret — lille Erik! og hvad kalder du denne den Helligaands Gjerning?"

„Helliggjørelsen."

„Og af hvilke Stykker bestaar Helliggjørelsen? — kan du ogsaa svare paa det?"

„Igjenfødelsen, Retfærdiggjørelsen og Fornyelsen."

Atter saa alle med Velbehag paa den flinke Gut. Selv sad han uden Forandring i sit Ansigt, Munden halvaaben — parat, saasnart nogen trykkede paa Knappen.

Men nu blev Nicolai Egeland ærgjerrig, og han begyndte paa det længste Skriftsted, han kunde: „Synden kom ind i Verden formedelst et Menneske," men Madame Torvestad afbrød ham lempeligt:

„Det er en underlig Ting med det gjenfødte Menneske; han er ikke Slave af en eneste Synd eller verdslig Lyst, — ja ikke engang af uskyldige Ting. Naar jeg siger, han er ikke Slave, saa er det ikke Meningen at nægte, at han jo i en svag Time kan overfaldes

og overvindes af Synden; men det vil sige, at han forbliver ikke i den. Overrumples han af Djævelen eller Kjødet, saa han falder i nogen Synd, staar han atter op igjen, klager sin Nød for Gud og søger Forladelse. Og saalænge han saaledes atter opreises i Troen og faar Fred med Gud, bliver han altid atter Synden overlegen, saa at han dog vedbliver at vandre efter Aanden."

Sara saa hen til Fennefos; thi hun vidste, at han ikke kunde lige den Bog, Moderen læste dette af. Men han rørte sig ikke. I den svage Belysning skimtede hun bare den kraftige, rene Profil — halvveis vendt opad, somom han sad og saa op mod Loftet.

Da han slet ikke syntes at ville tale iaften, fortsattes Samtalen bare et Kvarters Tid uden synderligt Liv. Sara sad hele Tiden ved Bibelen; og eftersom Samtalen bevægede sig, slog hun op et Skriftsted hist og her — dels for sig selv, dels naar en af de andre bad hende hjælpe paa Hukommelsen. Hun fandt strax alt, hvad hun søgte, de fleste Steder af Betydning fremsagde hun udenad.

Skipper Worse havde ikke megen Forstand paa Helliggjørelsen, og han blev umaadelig træt. Det eneste, som endnu holdt ham vaagen, var Saras smaa Fingre, der bevægede sig saa flittigt mellem Bladene i den hellige Bog.

Men tilslut var han alligevel paa gode Veie til at sove ind, da Madame Torvestad foreslog, at de skulde synge en Salme til Beslutning.

Sara tog nu en Salmebog og holdt den hen for Kapteinen, og Sangen begyndte.

Worse sad i Halvsøvne og saa paa hendes Fingre. Da vendte hun pludselig de mørke stærke Øine mod ham og sagde: „Syng med!"

Skipper Worse blev med en Gang ganske lysvaagen og begyndte at brumme med, eftersom hun flyttede Fingeren. Han havde aldrig været stiv i Salmesang, og naar der kom Ord som Gud og Jesus, skammede han sig for at tage dem i sin syndige Mund.

Men vaagen var han bleven og mer end det: han begyndte næsten at befinde sig vel. Af og til saa han fra Fingrene opover hendes Arm og de fyldige Skuldre, den matte hvide Hud bag Ørene og under Hagen, hvor det bevægede sig blødt i Struben, naar hun sang.

De sad saa fortroligt og nær hinanden, idet hun bøiede sig mod ham med Salmebogen, saa at Skipper Worse fik en Fornemmelse af noget lunt, kvindeligt, — den første hjemlige Følelse, han havde kjendt idag.

Der var en anden, som ogsaa befandt sig saare vel, skjønt heller ikke han fulgte saa nøie med i selve Opbyggelsen, og det var Lauritz Seehus i sin Krog.

Han var saa lykkelig efter den udstandne Lidelse, at han slet ikke kjedede sig, som han ellers pleiede i Forsamlingerne; han kunde jo se Henriette. Og da de hellige Ord og Sangen ogsaa gjorde sit Indtryk paa ham, der havde været saa længe fra det, blev han saa bevæget, at han takkede Vorherre, fordi han havde sendt ham hin korte, men haarde Prøvelse, forat han desto bedre skulde skjønne paa, hvor godt han nu havde det.

Da Salmen var sungen, bar Husets Døtre ind The og Smørogbrød. Efter en Bordbøn af Endre Egeland, spiste alle godt og drak megen The, hvorpaa de skiltes lidt over Klokken ni.

Da Worse igjen stod nede i sine Stuer og saa Madame Torvestads Gjæster gaa over Torvet fra Worsesmuget, vidste han ikke enten han skulde le eller bande, naar han tænkte paa, at det var med disse Folk, han havde tilbragt sin første Aften.

Der gik Endre Egeland, om hvem det blev sagt, at han lokkede Bondepigerne ned paa Søhuset, og den Sivert Gesvint, som havde snydt ham saa blodigt paa det Saltet!

Det skulde bare Randulf vide!

Alligevel maatte han flere Gange tænke paa, hvor hyggeligt det havde været at synge med Jomfru Sara, og han fandt, der var ensomt og tørt i hans store luftige Stuer.

IV.

De følgende Aftener var Skipper Worse igjen i Klubben og befandt sig vel. Det var bare den første Dag, det faldt saa forkjert med disse unge Amerikafarere.

Senere flokkedes jo de gamle Venner om ham, og han fortalte mangen god Historie fra Rio de Janeiro, sang ogsaa et Par engelske Viser med Omkvæd paa Spansk, som han havde lært af en deilig Pige, der hang i en Matte mellem to Palmetræer.

Det var noget, som slog an; thi i Klubben blev der sjunget næsten hver Aften; og da de havde lært det spanske Omkvæd, faldt Koret ind med en Kraft, saa at Skeerne klirrede i de store rygende Toddyglas.

Ah chio — chio — la-la-la,
Ah — chio — chio voi!

Der var baade Havnefoged Snell og Kontrollør Aarestrup, Toldskriver Preuss og Brandinspektøren og forresten en hel Del Skippere og Rhedere.

Det var naturligvis over hele Byen, at Skipper Worse havde været hos Haugianerne, og han maatte døie mange Vittigheder i den Anledning.

Han valgte at le med; det kunde ikke nytte at skabe sig sint, og tilslut var han endogsaa saa ugudelig at holde Bordbøn efter Endre Egeland. Desuden var det ham ikke ubehageligt, at alle i Klubben snart blev enige om, at Jacob Worse var en udspeculeret gammel Kavaler, som holdt sig til de Hellige for de smukke Pigers Skyld.

Madame Torvestad havde ikke foruroliget ham senere. Naar de mødtes, bad hun ham altid se indom, saa ofte han havde Lyst; men naar han saa ikke kom, var hun lige blid.

Da han fik sine Sager iland fra Skibet, lod han Lauritz gaa over til Jomfru Sara med et Skrin besat med Konkylier, hvilket var den største Mærkværdighed han havde bragt hjem fra Rio.

For denne store Gave takkede Madame Torvestad Kapteinen paa Datterens Vegne, idet hun dog mildt bebreidende tilføiede, at saadanne prægtige Gjenstande lettelig hos den Unge kunde opvække verdslige Tanker og Forfængelighed. —

Udover Sommeren forvandt Worse Savnet af Randulf. Det gjorde godt at være hjemme i Ro en Stund, Forretningen gik godt, og den hele By dyrkede ham en Smule som den, der havde ført det første Skib til Rio.

Fra sin Søn i Lübeck havde han ikke ofte Brev. Men af Regnskaberne saa han, at den unge Herre levede og sandsynligvis levede godt. Der havde aldrig været stor Fortrolighed mellem dem, dels fordi Faderen var saa meget borte fra Hjemmet, dels fordi Sønnen var saa forkjælet og forklusset af Moderen.

Hun var en forskruet, sentimental Dame, fuld af romantiske Griller, som ikke tænkte paa andet end Riddere og Borgfrøkener og Væbnere og Maaneskin og Falddøre og lange Lokker og Vindeltrapper.

Hun havde i sin Tid bedaaret Styrmand Worse paa en Rotur i Maaneskin. Et saa fint Fruentimmer, med saa store, vaade Øine og saa langt gult Haar havde han aldrig seet før — hverken i Østersøen eller i Middelhavet.

Og hun var bleven hans i Liv og Død paa den selvsamme Rotur, da Worse, efterat Selskabet havde drukket Kaffe paa en liden Ø, tog hende paa sine Arme og vassede med hende ud til Baaden, istedetfor at vente, til den blev lagt ordentlig til Land.

Det mindede hende lidt om Romarino, der omslyngede Mirandas smekre Midje med sin senestærke Arm, svang sig let i Sadlen med sin skjønne Byrde og jog ud af Borgporten paa sin fnysende Ganger.

Men det blev en høist ulykkelig Ridetur for dem begge.

Han var ligesaa umulig til Ridder som hun til Skippermadam. Da Byens Leiebibliothek ikke havde mere at byde, henfaldt hun i sygelige Drømme, af hvilke hun vaagnede, for at klynke og beklage sig; og da fik Jacob Worse Smag paa de lange Farvande.

Engang han var ventendes hjem fra Lissabon, fødte hans Kone en Søn, som hun skyndte sig at døbe: Romarino.

Dette gik Worse nær tilhjerte. Han kunde næsten ikke glæde sig fuldtud over den lille blege Tingest i Vuggen for dette Navns Skyld, der ligesom fjernede Gutten saa meget som muligt fra ham og trak ham ind i Moderens Verden.

I Virkeligheden var det ogsaa noget af det mest bagvendte, man kunde tænke sig — at høre Skipper Worse sige: Romarino.

Da den svagelige klynkende Dame døde, var Romarino 15 Aar; og han blev da sendt til en Familie i Kjøbenhavn, som paa Konsul Garmans Anbefaling tog sig af ham; hjemme i det store tomme Hus kunde han jo ikke være, og Faderen var bestandigt paa Reise.

Nu var han henad 20 Aar, og før Jacob Worse gik paa den lange Tur til Rio, havde Sønnen været paa Besøg hjemme.

Han var fremdeles en bleg Tingest med blondt Haar, olivengrøn Kjole, gul Vest, trange lysegraa Benklæder, der med stor Kraft holdtes stramt nede ved hvide Alunskinds Stropper under Støvlerne. Den urimeligt høie Flossehat sad paa tre Haar — eller snarere paa to; det var et Vidunder, at den ikke faldt af — oftere.

Saaledes imponerede han i nogle Dage den lille Fiskeby; han gik og vippede med en tynd Spanskrørstok og saa yderst haansk paa alt og alle; kunde hellerikke tale rigtig norsk.

Faderen var delt mellem Beundring og en Følelse af Generthed. Men Beundringen fik et haardt Stød, da Thomas Randulf svor paa, at Romarino „havde Pomade paa sit Lommetørklæde".

Imidlertid holdt dog Worse altid af sin Søn, om han end kunde have ønsket lidt mere af sit eget Sjømandsblod i ham. Han tænkte saa ofte, om han kunde efterladt „Familiens Haab" til sin Søn, — saadan en som Lauritz Seehus burde det have været.

Romarino Worse var derimod i Virkeligheden, hvad han saa ud til — en Laban, som brugte sin Faders Penge; men i sit Hjerte foragtede han dybt den simple Skipper, — saaledes som han tidligt havde lært det af sin Moder. —

— Eftersom nu Skipper Worse begyndte at finde sig tilrette i Byen, spekulerede han ofte over, hvad der vel kunde være iveien ude paa Sandsgaard. Thi der var slet ikke som før; — Pokker maatte vide, hvad det var. At Fru Garman var død, gjorde jo natur-

ligvis meget; men det kunde ikke være Grunden til, at der vedblev at hvile noget tungt, trykkende over alt derude.

Og tilslut blev han mistænksom. Det var ikke bare Havnefoged Snell, som hin første Aften havde hentydet til C. F. Garmans Pengeknibe. Han hørte det samme fra flere Kanter. Først lo han; men lidt efter lidt blev han dog betænkelig.

Mange Gange, naar han lod sig ro ud til Sandsgaard, sad han og besluttede, at idag vilde han spørge Konsulen bent frem. Herregud! — Hvis C. F. Garman virkelig behøvede Penge, saa havde jo Jacob Worse en god Klat ved Haanden og mere kunde han skaffe.

Men han fik aldrig Mod til at spørge.

Det var fast Skik, at saasnart de saa Worses Baad komme indover Sandsgaardbugten, blev der givet Ordre til Zacharias Søhusdreng, at han skulde fange en stor Torsk i Fiskebrønden; det var Skipper Worses Yndlingsret.

Baade Jomfru Mette og Jomfru Birgitte vare igrunden sjæleglade, naar han kom; endskjønt de var frygteligt sinte paa ham, naar han ærtede dem, hvilket han altid gjorde.

Jacob Worses første Vandring, naar han havde hilst paa Jomfruerne, var til Kontoret, som laa lige ved Dagligstuen; Døren pleiede at staa aaben. Her tog han Almanakken, og naar han saa fandt, at Dagen hed Sankt Crispinus eller Sankt Hieronymus eller noget sligt, pleiede han at gnide sig i Hænderne:

„Aa Bitterdød; er det den Sankten; jeg kjender ham fra Italien; det er en af de fineste, de har. Ja — saa maa vi vist have os en Toddy iaften."

Konsul Garman smilede, og den gamle Bogholder — Adam Kruse vrinskede bag sin Pult; han blev gjerne buden med til et Glas, naar Kapteinen var der. Derpaa tog Worse, som var husvant, Nøglerne til Kontorskabet og halede frem nogle gamle firkantede hollandske Flasker.

Om Aftenen spillede han Styrvolt med Damerne; Konsulen sad og saa paa dem og lo hjertelig, naar Kapteinen spillede falskt og narrede de gode Jomfruer, saa deres Kappestrimler dirrede af Sinne.

Eller Konsulen og Worse talte Politik og disputerede efter Hamburger Nachrichten; medens den gamle Bogholder sad taus ved sit Glas med den lange Kridtpibe paa sin beskedne Plads i Krogen bag det store Slaguhr.

I den gamle Dagligstue, som vendte mod Havnen, var der om Aftenen to Talglys paa Bordet ved Sofaen, hvor Konsulen sad, og naar der var nogen, to andre paa Toddybordet henne ved Ovnen.

Grønmalet Lærred var Væggene betrukne med ovenfor det hvide Panel, der gik saa høit som til Overkanten af de stivryggede Stole. De graa Rullegardiner, som nylig vare komne fra Kjøbenhavn, forestillede Kristiansborg Slot, Kronborg og Frederiksborg Slot, hvor en lang Vandringsmand under et Træ i Forgrunden stirrer over Vandet mod Slottet, medens tre Damer med Langshawl og Hatte som opslaaede Calescher spadsere henover tilhøire. I Ovnskrogen stod Garnvinderne, som Jomfruerne brugte, naar de ikke løb bagefter hinanden og stellede med Husholdningen.

Efter Fru Garmans Død var det nemlig ikke lykkedes Konsulen at fordele Arbeidet mellem de to Søstre. Naar Jomfru Birgitte en Stund havde ført Opsyn med Dækketøi, Sølvtøi, Vask og sligt, fik hun en uimodstaaelig Trang til at paase, at der ikke blev brugt for meget Smør i Kjøkkenet.

Og naar Jomfru Mette i en Uge havde styret Husholdningskassen og Madstellet, fik hun ikke sove, før hun havde talt over alle Servietterne og Sølvskeerne.

Dette bragte ikke liden Forvirring i Husvæsenet og hidførte alvorlige Sammenstød mellem Søstrene, hvoraf dog kun svage Efterdønninger naaede helt frem til Konsulen.

Der var bare en Ting, hvorom de kunde enes, og det var om Kanarifuglen. De havde havt mange efter hinanden i Aarenes Løb, og hvergang Katten tog en, blev der svoret, at saadan en Sorg vilde de aldrig mere udsætte sig for.

Men ifølge Skipper Worses Beregning varede Hofsorgen over en Kanarifugl akkurat tre Uger; efter den Tid kom der en ny. Det var altid Hunner; Jomfruerne ligte ikke Hanner af nogen Art, og desuden taalte de ikke Sangen.

Den Kanarifugl, de nu havde, var den allersødeste, de nogensinde havde havt. Thi foruden alle dens andre Fuldkommenheder havde den ogsaa en, som fra først af satte dem i en vis Forvirring: den kunde værpe Æg.

Men da det kloge lille Dyr sandsynligvis var sig bevidst det ørkesløse i at lægge Æg i sin Ensomhed, lagde den dem hellerikke fornuftigt og varsomt i et Rede. Men den opsøgte sig et høit Sted, og derfra værpede den ned paa Bordet eller paa Gulvet, saa de nydelige smaa Æg knustes aldeles.

Dette bedrøvede i høi Grad Jomfru Birgitte og Jomfru Mette. Thi da de havde vænnet sig til Fænómenet, som i Begyndelsen syntes dem paa Randen af det uanstændige, fik de en brændende Lyst paa et af disse søde smaa Æg — helst et til hver —, og de lagde mange Planer, for at bringe Dyret til at opføre sig fornuftigt.

I Buret lagde de Bomuld og fint Garn; rundt om i Stuen — helst paa de Steder, hvor de engang havde fundet et knust Æg, byggede de med al sin Kunstfærdighed smaa Reder af bløde Stykker Multum foret med Bomuld og Krølhaar; — ja tilslut løb de endog omkring i Stuen med et Rede i hver Haand, naar Fuglens Opførsel syntes dem mistænkelig.

Men den uforbederlige Skabning skuffede dem bestandigt. Især havde den en Plads oppe paa Speilet, hvorfra den yndede at værpe ned paa Bordet, naar ingen passede paa.

Det voldte Jomfru Mette og Jomfru Birgitte stor Sorg; og det var ikke frit for, at de i ophidsede Øieblikke gjensidig gave hinanden Skylden. —

— En Aften i Klubben spurgte Havnefogden ondskabsfuldt: „Er den gamle Adam reist til Bergen?"

„Ja — han reiste i forrige Uge" — svarede Worse.

„Hvad mon han skulde der?"

„Forretninger naturligvis. C. F. Garman har meget i Bergen."

„Laane Penge — kanske — pop-pop."

„Hør nu Havnefoged! — nu skal det være nok med dette," for Jacob Worse op.

Men den anden fortsatte uforstyrret: „Kan saamæn aldrig vide det — pop-pop —, svære Tider for store og smaa. Talte med Kaptein Andersen — Freia —, kom lige fra Bergen. Den gamle Adam vilde gjerne have et Par Tusinde Specier — — sagde de, hvor han bare kunde faa dem; men han fik dem ikke, — nix — nei! de Bergensere pop-pop! kom ikke der og dyp!"

Nu blev det alt for galt. Worse gik lige hjem. Var det alt i Folkemunde, at det stod daarligt med Huset C. F. Garman og var Krediten svækket, saa var det s'gu paa høie Tid for Jacob Worse at rykke ud.

Den næste Formiddag fremstillede han sig i Kontoret, lukkede Døren til Dagligstuen og den til det indre Kontor; han vilde bede om en Samtale under fire Øine med Konsulen.

Hans Væsen var idag høist besynderligt — en Blanding af Usikkerhed og Underfundighed, der bragte Konsulen til at lægge sig bagover i Armstolen og spørge: „Er der passeret noget?"

„Nei — paa ingen Maade — paa ingen Maade," svarede Worse, han stod og vaggede over fra det ene Ben til det andet, „det var bare noget, jeg vilde bede Kunselen om."

„Vi er altid rede til at imødekomme alle billige Ønsker fra vore gamle Venner, saa langt vor Evne strækker. Sæt Dem ned - Kaptein Worse!"

„Ja det var nu det, at jeg gjerne vilde ud paa Fiske i Vinter for egen Regning, og — og saa — saa —"

„Jeg tænker, Kaptein Worse ved fra tidligere Aar, naar han har været hjemme om Vinteren, at vi ikke lægge ham nogen Hindring iveien for at negociere paa egen Haand og for egen Regning under Sildefisket. Det samme bliver ogsaa iaar —"

„Ja — bevares! — Tak — det ved jeg jo — mange Tak! — men det var ikke det! hm! men der skal mange Penge til — Hr. Kunsel! —"

Der kom et stramt Træk i Konsulens Ansigt ved disse Ord.

Men Worse samlede sit Mod og lod sin store Bombe springe: „Vil C. F. Garman laane mig 2,000 Specier mod Vexelobligation?"

Morten Garman gjorde et Sæt i Stolen: „Hvad! vil Jacob Worse ogsaa laane Penge?"

„Ja — ser De — Hr. Kunsel! alle Mennesker samler Penge nu udover Høsten til Fisket, og jeg skulde nok have Lyst til engang at hamle op med Sivert Jespersen og de andre derinde."

„Ja se der har vi det!" — raabte Konsulen, „saaledes gaar det nutildags. Den ene vil være bedre end den anden, og saa heder det bare laane — laane og speculere; men naar saa Afregningsdagen kommer, — ja saa kniber det."

„Hvad det anbelanger — Hr. Kunsel! saa tænker jeg, C. F. Garman ved, at Jacob Worse er god for 2,000 Spd. og lidt til!"

„Kan gjerne være — kan gjerne være," svarede Konsulen tvært; „men nu staa vi snart i Forskud for den halve Verden, saa vi øine ingen Ende paa det; mere kan vi ikke overtage i disse knappe Tider."

Jacob Worse, som begyndte at blive fornøiet med sin lille Komedie, spillede videre.

„Det er galt nok," sagde han med et lidt fortørnet Ansigt, „at jeg skal maatte henvende mig til andre; for saa vil kanske nogen tro, jeg er raget uklar med mit gamle Rhederi; eller kanske de vil finde paa flere Løgne om C. F. Garman end der alt gaar blandt Folk —".

„Hvad mener han med det? — hvad siges der om Huset?" — spurgte Konsulen skarpt.

„Aa — der var for Exempel en i Klubben igaar, som sagde, at en vis Person var reist til Bergen, for at laane Penge for visse Folk."

Konsul Garman vendte sit Ansigt bort og saa ud i Haven, hvor Høsten begyndte at drysse med de første gule Blade; aldrig før havde han seet Faren saa nær indpaa Livet af sig; hans lette Sind, hans Over-

mod havde aldrig tænkt fuldt ud, at Huset C. F. Garman — det gamle Sandsgaard — altsammen hang i en Traad, — stod for Fald som et almindeligt Fallitbo.

„Ja ja —" mumlede han, „det var en Feil af mig at sende Kruse til Bergen. Men —" med en Gang blev han saa træt af at bære denne Byrde saa alene, han vendte sig lige mod Worse og sagde: „det staar nok ikke saa godt til med C. F. Garman som du tror — Jacob!"

Han kom til at sige du som i gamle Dage, da Jacob Worse var Matros og Morten Garman Skolegut.

Nu var den underfundige Skipper Worse der, han vilde. I en Fart knappede han sin Jakke op, rev en Bunke Sedler ud af Brystlommen og kastede den paa Bordet midt foran Konsulen.

„5,000 Specier — Hr. Kunsel! for det første og ti ja femten, om det behøves, naar jeg faar Tid til at skrabe dem sammen," — hans Ansigt straalede og han lo, saa det klukkede i ham.

Men hans Glæde fik en brat Ende, da Konsulen skjød Pakken fra sig og spurgte i sin koldeste Tone:

„Hvad skal dette sige? — hvad skal jeg med de Penge?"

„Bruge dem, laane dem, beholde dem saalænge De vil — Hr. Kunsel!"

„Ah — saaledes at forstaa! De har altsaa tilladt Dem et lidet Divertissement paa vor Bekostning; meget fint opfundet — Hr. Kaptein Worse; men saa vidt er dèt dog ikke kommet med C. F. Garman, at de laaner Penge af sine egne — sine egne Folk."

Et Øieblik sad den underfundige Skipper Worse maalløs; men saa blev det ham for galt; Sinnet kom op i ham og han slog i Bordet: „Nei hør nu Morten — Far! nu gaar det Pinedød over Skrævet med den Fornemheden din! Trænger Huset til Penge, saa er det rimeligst, at det laaner af mig, som har tjent hver Skilling i Deres og Deres Fars Brød!"

„Men forstaar du da ikke —" raabte Konsulen, som ogsaa blev ivrig, „kan du for den Pokker ikke begribe, at det vil skade vor Kredit, om det blev bekjendt, at en af vore egne Skippere havde reddet os ud af en Forlegenhed?"

„Aa — reis mig baade her og der med din Kredit! — Kontant er bedre end Kredit skulde jeg tro! mine Penge er s'gu ligesaa gode som dine — Morten Garman! — og tager du dem ikke, saa er du ikke den Mand, jeg har holdt dig for."

Jacob Worse var nu ganske ude af sig selv af Iver, og de sagde du til hinanden uden at mærke det.

„Naa — naa Jacob! — lad os ikke blive Uvenner!" — sagde

Konsulen og rettede paa sit Halstørklæde; det var første Gang, at nogen saaledes tog Magten fra ham. Han saa paa Pengene, og han saa ud i Haven, og der blev en meget lang Pause.

Skipper Worse havde reist sig og stod med Ryggen til Bordet betragtende et Landkart paa Væggen. Det gamle Slaguhr inde i Dagligstuen pikkede ganske langsomt.

Endelig reiste Konsul Garman sig og gik hen til den anden.

„Hør Jacob Worse! — jeg skal tage dine Penge, hvis du vil gaa i Kompani med mig."

„Hvad? — hvad siger han? — Kompani? — er han gal? — Hr. Kunsel!"

„Hør nu: De indskyder Deres Kapital, det vil sige: saa meget af den, som De selv ønsker, i vor Forretning og derfor bliver De Partner i Garman & Worse for den Qvotadel, som vi senere kan bestemme."

„Nei — nei — Kunsel! det var ikke Meningen. Forandre Firmaet — nei det gaar aldrig an; det er hellerikke Meningen?"

„Jo — jeg mener, det er den eneste Maade, det kan gaa an paa. Lad os sætte os og være rolige. — Den Tanke er mig ligefrem utaalelig, at jeg skulde laane Penge af Dem. Men derimod er der intet stødende for min Følelse eiheller for vore Forbindelser i den Omstændighed, at vi — i en travel og — og — hvad skal jeg kalde det? — i en hm! trykket Tid officielt optager i Firmaet en Mand, som i mange Aar har arbeidet sammen med os; og at vi som Følge deraf forene hans Navn med vort, idet vi herefter benævne vor fælles Forretning: Garman & Worse."

„Ja – men, men — alt det andet kunde gaa an, men Navnet, — Deres Faders Navn —"

„Min Fader vilde kanske ikke gjort det; men jeg vil have det saa. Dette Arrangement er — hm! — er Husets Redning; — jeg vil være det bekjendt, og derfor beder jeg Dem herved acceptere mit Forslag."

„Men bedste Hr. Kunsel —" begyndte Worse igjen. Han var med en Gang kommen ned paa sin gamle Plads og kunde ikke forlige sig med den Tanke, at han skulde gaa i Kompani med Morten W. Garman — Kunselen selv!

Den anden holdt imidlertid fast ved sit; og naar han virkelig bad om det, saa var der jo ikke andet Raad end at slaa til.

De blev siddende endnu en lang Stund og talte om det fremtidige Arrangement; og Konsulen sagde ligefrem, at han ikke ventede, at Jacob Worse vilde blande sig synderligt i selve Forretningens Drift, — noget, Worse maatte le godt af, — det kunde aldrig falde ham ind.

Da han roede til Byen, syntes han, at han var en helt anden Jacob Worse, end da han roede ud. Der begyndte jo indeni ham at røre sig nogle store Tanker om hans nye Værdighed; han sad og mumlede: Garman & Worse og tænkte paa, hvad Indtryk det vel vilde gjøre paa Randulf.

Alligevel var han ikke fuldstændig glad; det var for meget, det var kommet altfor pludseligt over ham; derfor generede han sig ogsaa for at tale om det.

Men Konsul Garman lagde ikke Skjul paa Forandringen i Firmaet, og den næste Dag stod Nyheden at læse i Byens tvende Blade — af Størrelse og Indhold omtrent som almindelige Kaalblade.

Man kan tænke sig, hvilken kjærkommen Anledning denne Begivenhed var til festlige Sammenkomster og extra Drikning og Sjungen i Klubben. Jacob Worse blev feteret i store Taler ved Bordet og chikaneret uden Skaansel udover Aftenen, eftersom de drak. Misundelsen er altid meget vittig, og han havde ingenlunde ublandet Glæde af sin Ophøielse.

Og Randulf — det gamle Græskar! som havde sendt Afseilingsbrev fra Riga, — ham kom der nu Efterretning fra, at han var paaseilet af en Rostocker Koff og var gaaet ind igjen til Bolderaa, hvor han maatte losse og reparere. Nu manglede det bare, at han skulde fryse inde til Høsten.

Da Romarino fik Underretning om den store Begivenhed, skrev han for første Gang anerkjendende til Faderen. Alligevel følte denne sig ubehagelig berørt, eftersom Sønnen udtalte sin Anerkjendelse i disse Udtryk:

„Til en usleben Sømand at være maa jeg indrømme, at du ved den Leilighed har manøvreret godt og subtilt."

Men Madame Torvestad fordoblede sin Elskværdighed; og da det led udover Høsten med Styggeveir og Regn, fandt Jacob Worse, at der var hyggeligt at sidde over i Bagbygningen og drikke The med Madamen og Jomfruerne, — naar der ikke var Forsamling.

I Klubben var de saa forbandet vittige.

V.

Naar Solen senhøstes gik ned i store gule Skyer fulde af Storm og Regn, sænkede der sig over den lille By et Mørke, mod hvilket der ikke blev gjort nogen Modstand, — medmindre man vilde regne en liden Lygte, som døsede i Muren ved Indgangen til Raadstuen.

Forresten var det mørkt — begende mørkt i de trange, krinklede Gader og nede paa Bryggerne, hvor man gik lige bardus paa Hovedet i Søen, naar man var fuld eller fremmed.

I de smaa Butikker brændte Tranlampen eller et Talglys; i de finere var man begyndt med en hængende Moderatørlampe, som skar gamle Folk i Øinene. Henover Pytterne faldt der da et mat Skjær, og de, som var godt kjendte i Gaden, kunde hoppe sig nogenlunde tørskoet frem. Men de fleste havde Støvler paa Tamp og svassede ivei, saa man hørte det plaske i Sølen.

Hist og her kom der en liden Lygte svingende, snart bøiet bekymret mod Jorden, for at finde en Overgang over de værste Steder, snart kastende sit nærgaaende Lys i Ansigtet paa en Forbigaaende eller opad Væggen paa de lave Træhuse.

Damer med Kappekurve, hvoraf der stak Strikkepinder op, gik til Selskabs, eller en Tjenestepige lyste forsigtigt med Lygten, og bagefter kom der hoppende to-tre Smaapiger, som skulde paa Danseskole, med tynde, tynde hvide Lægger og store Pampusser paa Fødderne.

Men efter Klokken syv var der ikke stort mere Lys i Butikkerne, og der blev stille i Gaderne; kun af og til faldt en Lysstribe ud over Sølen og Pytterne, naar Døren gik op til en Brændevinssjap, hvor Søfolk og faste Drankere sad og brølte eller sloges.

Saa begyndte Vægterne at sprede sig fra Raadstuen udover Byen. Det var helst gamle Matroser og Skibstømmermænd, som ikke længer kunde arbeide, — med grovt, grødet Mæle, krogryggede og tunghørte.

De kom gaaende ganske langsomt i sine lange, tykke Vadmelsfrakker med Lygten i venstre Haand, stødende den tunge Pigstav i Brostenene, saa man hørte dem lang Vei. Og ved de bestemte Husbjørner raabte de Tiden og Vinden — hver paa sin Maade, saa at hver Vægter blev forstaaet i sin Gade, men ellers neppe nogetsteds i den hele Verden.

Naar saa de, der vare i Selskaber, kom hjem i god borgerlig Tid lidt over Ti, svingede der atter nogle Lygter gjennem Gaderne, mødte Vægteren, hilste Godaften; og de Unge spurgte, hvad Klokken var, for at plage ham; men de Gamle spurgte efter Vinden for Alvor.

Men efter den Tid var Byen ganske sort og uddød. En drukken Mand gik fra Stok til Væg, indtil han havnede etsteds i en Kjælderhals, i en Rendesten, i Søen eller — hvis han snublede over en Vægter — paa Raadstuen.

Men de var ikke lette at snuble over — Vægterne; for de havde sine vel forborgne Sovepladse, som de kun yderst nødig forlod, naar de syntes, der maatte raabes noget, eller naar der nærmede sig slæbende Skridt af gamle, stive Læderstøvler i Gaden.

Det var Rundvagten — den egentlige Brandvagt. Den bestod — tror jeg — helst af rigtig ældgamle Vægtere, som der ikke længere var Lyd i. De var fire eller fem i Følge, og alle havde de slaaet Kraverne helt op og trukket Skindhuerne helt ned, saa nogen Ildebrand skulde de neppe mærke, før det sved dem i Skjægget.

Og alligevel sov Byen saa trygt, saa trygt.

Og vaagnede en eller anden og begyndte at tænke paa al den Rug, som laa paa Søhuset; eller der kom Række paa Række af Billeder — tydelige, ubønhørlige, som de kommer i Mørke om Natten — af en Glo — en Glo, som laa etsteds og ulmede og greb om sig og fængede i Væggen og fik Magt og omspændte Huset og fortærede Rugen, Saltet, Tønder og hele Kramboden med Varelager og altsammen! — da lød der slæbende Trin i Gaden af gamle, stive Læderstøvler, Pigstave stødtes i Brostenene; de nærmede sig og drog forbi.

Ah! — Rundvagten! alt iorden. Se saa — Gud ske Lov! nu kunde man sove videre trygt og roligt.

Eller et Barn vaagnede af en ond Drøm og laa og lyttede og pintes af fæle Skikkelser — Tyve og Rokkedreiere, som kom ind af Kjøkkenvinduet og vilde dræbe Far og Mor med lange Kniver! — da hørte de udenfor paa Hjørnet: „Hør Vægteren — hør; Klokken er slagen to; Vinden er stille!“

Ah! — Vægteren! — ja det var jo sandt — Vægteren var der! saa kunde der ikke komme Tyve og Rokkedreiere i Kjøkkenvinduet! alle onde Mennesker maatte holde sig hjemme hos sig selv, ellers tog Vægteren dem paa Raadstuen; ja — der var vist ingen onde Mennesker, — bare gode, snille Folk — og Vægtere.

Saa sov de ind igjen saa trygge og taknemlige og drømte ikke det ringeste Gran mere.

Men — naar de saa kom — de tre forfærdelige Brandskud, saa Ruderne klirrede over den hele By og mange sprang, — da var ogsaa Rædselen over al Maade.

Over de mørke Gader skinnede det rødt i den tykke Regnluft som et luende Ildhav, om det saa bare var en almindelig Pibebrand; den lange Jørgen Tambur trommede som han var gal med den tykke Ende af Stikkerne; og Mænd med grovt Maal og Gutter med Stemmer saa skarpe som Maager fløi gjennem Gaderne og skreg af al Magt: „Brand! Brand, Brand! — Brand!“

Ved Sprøitehuset samledes Folk med Lygter, raabende, bandende: Nøglerne! Nøglerne? de hang bag Brandinspektørens Seng; — afsted efter Brandinspektøren; — i det begende Mørke løb en lige i Maven paa ham, og Nøgleknippet Fanden ivold bort i Sølen; og mens de ledte efter det med tre Lygter, sprængte nogle Skippere Dørene, og Sprøiterne rumlede afsted med den uhyggelige, tomme Lyd.

Gamle Jomfruer i Nattrøie løb ud paa Gaden med en Vaskevandsbolle eller et Strygejern; og i Husene flokkedes alle om Fars og Mors Sengkammer. De smaa Børn sad i Sengen og græd; de voxne Døtre skulde trøste dem — halvklædte, med Haaret nedover Ryggen, blege og skjælvende af Skræk.

Men Mor lod koge Kaffe — varm Kaffe er god for alt og til alle Tider; og Far kom undertiden hjemom og fortalte, hvorledes det gik.

Gutterne havde strax klædt sig paa og forsvandt. For dem var det en Fest — en Skrækkens Fest. Den røde Himmel over den sorte Nat, Flammen, som undertiden viftede ud af den tykke Røg, de voxne Mænd, som sprang og raabte, — alt dette fyldte dem med en Spænding som af ti Romaner; i en Trang til at vove det uhyre, til at udmærke sig ved noget uhørt mandhaftigt styrtede de sig ind i Huse, hvor der hverken var Ild eller Fare og tog Kjæmpetag i de urørligste og umuligste Gjenstande, for at redde.

Brandinspektøren stod ved Sprøiterne og kommanderede. To Rækker af Mænd og halvvoxne Gutter langede Vand op og tomme Spande tilbage. Ved Søen eller nede i en Brønd skiftedes unge Sømænd til at fylde Brandspandene, til de vare gjennemvaade og døde i Armene. Officerer af Borgerkorpset i blaa Snipkjole med hvide Snorer løb omkring og var overalt iveien for sig selv og andre med sine lange Sabler.

Men i selve Ilden var igjen Søfolkene. De var inde i Husene og reddede, til Taget faldt; oppe paa Nabohuset med vaade Seil, huggede ned Smaahuse og Plankeværker.

Thomas Randulf og Jacob Worse var kjendt fra Gutter af som de modigste i Ildebrand. Bestandig var de først paa Pletten; bar ud de Gamle og Syge, og tog derpaa de varmeste og forvovneste Poster under Slukningen. I Virkeligheden var det dem, der ledede det hele, skjønt Brandinspektøren havde baade gule og ildende røde Fjær i sin trekantede Hat.

Under alt dette led dog Kjøbmændene den værste Angst. Assurance var en meget sjelden Ting; mange af de Vakte mente endogsaa, det var syndefuld Mistillid til Forsynet; nogle sagde, at de havde assureret med Gud.

Men naar Vinden bar paa, og de smaa Træhuse flammede op det ene efter det andet, da tabte selv de Klogeste og Frommeste al Tanke; og de løb omkring i Pakboderne paa Søhuset og hjalp til med at styrte Melsække og Korn i Søen, arbeidende og ødelæggende i sit Ansigts Sved, mens de glemte at redde Kontanterne i Kontoret bag Kramboden.

Men gjennem Ild og Røg — høit over Larmen og Raabene lød Klemtningen fra den store Klokke i Domkirken. To eller tre langsomme Slag, saa en lang Pause, derpaa igjen nogle enkelte, spredte Slag med Pauser imellem. Det lød saa tungt og haabløst. Det var ikke Stormklokken, som skulde vække Menneskene til Hjælp og Redning; det var Kirkens Bøn om Barmhjertighed, de gjentagne, fortvivlede Raab til Gud, at han vilde slukke den fortærende Ild. —

Men Vinternatten kjendte ogsaa til et andet Liv i den lille begmørke By. Det var ved Juletider eller strax over Nytaar, naar Nordvesten gik med Snebyger hver halve Time og stjerneklart imellem.

Da kunde der pludseligt komme indover Byfjorden en Baad, en til og nok en, saa en liden Skjøite og saa et Par Baade igjen. De seilede hver til sin Kant inde paa Havnen; famlende sig frem i Mørket til Fortøiningsringene indunder Søhusene og paa Bryggerne.

En Mand sprang iland og løb alt, hvad han kunde, ind i Byen; de store Sjøstøvler satte Elefantspor i Snelaget, som dækkede Sølen efter den sidste Byge.

Vægteren løftede sin Lygte og saa paa Manden. Hans Støvler, hans Buxer — ja helt op til den gule Sydvest skinnede som Sølv af utallige blanke Smaastjerner. Vægteren smilede, og da han var en gammel lun Fyr, og da han just var paa Hjørnet udenfor Skipper Worse paa Torvet, saa raabte han: „Vinden er Nordvest; — Silden er kommen!"

Flere Baade, flere Smaafartøier kom ind; det klirrede hist og her af Ankere, som faldt. Der blev dundret i Søhusvæggen; Folk kom op og løb med Lygter. Søhusdørene i første Etage reves tilside, og Lyset faldt over Mændene derude i Baaden og over den sølvglinsende Mængde af deilig, trind Vaarsild.

Oppe i Byen blev der banket paa hos Kjøbmanden; det drønede i hele Huset, naar Manden med Sjøstøvlerne tog en Sten af Gaden og slog i Væggen — han var ikke ræd, han vidste, han var velkommen.

Alle vaagnede og tænkte strax paa Brand. Men Husfaderen sprang af Sengen og stødte Vinduet op.

„Jeg skulde hilse fra Ivar Østebø, at han har kjøbt 400 Tønder for Jer."

„Ved du Prisen?"

„Tre Ort og atten. Vi ligger ved nordre Huset med otti Tønder; de andre er tæt bagefter."

„Hvad er Vinden?"

„Nordvest med Snekave."

„Spring op til han Lars i Berje og lad ham samle Kvindfolkene; han ved Besked."

Dermed sloges Vinduet i. Manden med Sjøstøvlerne løb videre, tørnede i Mørket sammen med andre Mænd, som ogsaa var begyndt at løbe. Men Kjøbmanden begyndte ivrig at tage Søhusklæderne paa, de hang færdige. Konen formanede ham fra Sengen til at tage to af de tykkeste Uldtrøier, hvilket han gjorde. Han vidste, hvorledes der var en Nat paa Søhuset med Nordvest og Snekave.

Under Bygerne øgte Vinden lidt, saa Sneen hvirvlede; ellers var det en passelig frisk Nordvest, og Baade og Fartøier vedblev at komme, indtil hele Havnen var fuld af Raab og Skraal og Plaskning af Bølgerne, Slag af Seil, som firedes og den muntre, klingrende Lyd af smekre Ankerkjettinger, som russede ud.

Helt op paa fjerde Loft kom der Lys i alle Søhusene; Tranlamper stilledes hist og her; Folk begyndte at komme til — Mænd og Kjærringer og unge Piger; Saltboden blev aabnet, Bødkeren rumsterede med Tønderne; Mandskabet ude i Baaden blev utaalmodigt, de raabte ind, at nu begyndte de, og de fire første blanke Sild slængtes ind over Søhusgulvet.

Nu var hele Byen indtil den fjerneste Afkrog underrettet; der kom Lys bag smaa Ruder og utallige Kaffekjedler sattes over. Overalt Iver og Munterhed; Silden var kommen — Silden, som alle havde ventet paa, og som alle ventede sig noget af.

De unge Piger og Koner, som skulde gane Silden, det vil sige tage Indvoldene ud, klædte sig i sine Ganeklær med Latter og Kommers, skjønt det var saa koldt at staa op, at Tænderne klaprede i Munden paa dem. Fremfor alt bandt de et tykt Tørklæde forsvarligt om Hovedet, saa der ikke var andet at se end Øinene og Næsen; for fik man Sildelage i Haaret, saa blev det til Saar.

Naar de vare færdige, løb de afsted i Følger til det Søhus, hvor de paa Forhaand havde tinget Arbeide; og en-to-tre fandt de sit Lag og sin Plads midt i Silden til op over Træskoene med Tønder og Saltbaljer og det usalige Talglys, der stod paa en Pinde, som var stukket midt ned i Sildehougen, og som altid voldte stor Bekymring formedelst Snyden med vaade Fingre, Falden omkuld og andre Gjenvordigheder. Saa fik de op den lille blanke Ganekniv og saa til at rispe op Sild efter Sild i en lynende Fart.

Nu var der fuldt af Elefantspor i Sneen, og det var til ingen Nytte, at Bygerne hvert Øieblik lagde et nyt Lag over; det blev strax trampet ned til Søle.

Kun oppe i Byen i de bredere Gader og omkring Skolen, var der endnu saa megen Sne, at Skolegutterne kunde faa istand en liden Batalje, da det endelig blev Morgen.

Naar de blege og usunde Ynglinge i øverste Klasse kom halende til Skolen med sine døde Læs af græske og latinske Bøger, med sine Tanker langt Pokker ivold i forsvundne Kulturer, Hjernen fyldt med Grammatik — den ene Halvdel med Reglerne, den anden med Undtagelserne — og de saa paa sin Vei mødte en Flok Ganejenter, som gik hjem, efter at have staaet i Silden den halve Nat, saa kunde det vel hænde sig, at de muntre Piger stak Hoderne sammen og lo.

De havde trukket Tørklæderne ned, saa Munden var fri, og med Snak og lystige Raab gik de midt i Gaden, varme og rødkindede efter Arbeidet, med blanke Silderisp opover Skjørterne og helt oppaa Næsen. Mange af dem var paa Alder med de lærde Herrer eller yngre; alligevel var de saa overlegne, de lo saa himmelhøit af de halvt lystne, halvt foragtelige Blik, de fik.

De lærde Herrer følte det kanske en Smule. Men de fandt Opreisning i plebs plebis eller semper varie et mutabile eller en lignende klassisk Vittighed.

De vidste, der var kommet Sild inat; de saa Havnen, som vrimlede af Fartøier, og Travelheden over hele Byen.

Men hvad kom det dem ved? — mon vel det at fortjene Penge var noget for dem at tænke paa? Deres Verden laa over den raa Masses: de vandrede ad parnassum, og de foragtede dybt de lave Sjæle — hele Pøbelen, der trællede og henlevede sit Liv ludende forover ligesom Dyret uden Guddomsgnisten fra Videnskabens hellige Altar.

Og denne dybe Foragt for Folket, som arbeider, den bevarede de troligt, ligetil de kom ned igjen fra Parnassus og blev Embedsmænd. Vel lærte de at holde meget gode Taler om Næringsveienes Opkomst; men i Virkeligheden var det dem temmeligt ligegyldigt.

Det var næsten ikke andre Embedsmænd end Præsterne, som glædede sig ved et rigt Fiske; thi da var det, somom Offeret flød rigeligere. Men naar Silden strømmede under Land, naar Penge i massevis spredtes nedover Folket, saa at hver kunde klare for sig og slaa sig lidt op, da klagede Juristerns høit over Dyrtid.

Naar derimod Folket har det ondt, naar Fisket eller Høsten slaar feil, naar knappe Pengetider stopper Kilderne, saa det gaar tæt med Falliter og Executioner og Tvangsauktioner med høie Procenter og svære Sportler, — da er det Juristerne trives.

Men naar undtages Embedsmændene og de faa Familier, som levede af Pensioner eller Renter, var der en Glæde og en festlig Stemning over alle andre i hele Byen, naar Silden kom.

Alle vare interesserede i det. Et rigt Fiske bragte de allerfleste Opfyldelsen af et Haab eller Redning fra en Bekymring. Først og fremst var nu alt, hvad der hørte til Søen — og det gjorde næsten hele Byen — i den mest anstrængte Virksomhed; ligefra selve Fiskerne og op til Salterieiere og Speculanter — alle gik i etslags Rus, saalænge Fisket stod paa.

Da fik ikke bare Skippere, men ganske unge Styrmænd Fartøi til at fare paa Fisket med; og der blev seilet de forvovneste Seiladser for at naa først frem og faa fuld Last. Saa narrede man hinanden med falske Efterretninger, sloges, hvis det var nødvendigt, og drak sig en god og forsvarlig Rus, naar der var Tid og Anledning.

Hjemme i Klubben var det bevægede Aftener; alle Stuer fulde, Folk sad paa Kanten af Billardet, hvilket ellers var forbudt.

Hver ny ankommen maatte fortælle, hvor Silden stod, Prisen, hvormange Laaser der var sat og hvis der ellers var noget nyt nordenfra. Det var den eneste Maade, man fik Efterretninger paa, og efter dem rettede man sig.

Stundom var det rigtigt, stundom var det galt; stundom slog Fisket rigeligst til, naar det blev fortalt, at Sjøen var hvid, Silden havde gydt og stod fra Land; stundom var det netop slut, naar Rygtet fortalte om de utroligste Sildemasser og Laasestæng, og saa sad man der med Hænderne fulde af dyrt Salt og tomme Tønder.

Saa drak de ogsaa godt og varmt i Klubben om Aftenen, naar de havde været hjemme og spist; da tænkte man ikke længer paa Forretninger for den Dag, og saa sjungede de.

Der var næsten altid en eller anden ung Skipper, som traadte frem og gjorde sin Stemme saa dyb og grødet som muligt, idet han spurgte, om han maatte faa Lov til at traktere Selskabet med et lidet Glas. De vidste, han havde tjent over 100 Specier paa én Ladning, saa han kunde nok spendere.

Naar Bollen saa var placeret foran de ældste: Havnefoged Snell og Lodsoldermanden, istemtes gjerne den nye Sildesang til Melodien: Og nu en Skaal for det elskte Kjøn.

Om Fjeldets Stolthed og Dalens Lyst
Sjung Nordmand! — glad, saa det høit kan runge!
Men naar du bor ved den norske Kyst,
Dit Nordhavs Pris du vel og vil sjunge?
    Jeg Havet lover!
    Paa stolte Vover
En Rigdoms Fylde det ruller over
    For Norges Land.

Naar Hval og Maage som Glædens Bud
Os Hilsen bringer fra Sildens Stimmel,
Den glade Fisker ror Baaden ud
Og sætter Garnet blandt Dybets Vrimmel.
    See! — op han trækker
    I Sølverrækker
Det rige Kast, som til Randen dækker
    Hans fyldte Baad.

Thi vil vi sjunge — o Hav! din Pris,
Hvis Rigdoms Kilde til os mon strømme!
Mens fyldte Bægre paa Fædres Vis
Vi til din Ære vil glade tømme.
    Giv Fisk paa Krogen!
    Send Sild paa Vaagen;
Bebud hvert Aar os med Hval og Maagen
    Rigt Fiskeri!

Saa tømte de sine Bægere paa Fædres Vis og sjungede Sang paa Sang — for Gamle Norge og Skibsfarten og Konstitutionen og tilslut fik gamle Lodsoldermanden sin Sang!

De Gamle man ogsaa bør komme ihu,
De vare jo engang, hvad vi ere nu.
De vare jo unge og raske og fri.
Og at de har elsket, bevise jo vi!

Langt ud over Natten rystede Vinduerne af de kraftige Kor, thi jo længer det led, desto stærkere brølede de og bankede Takt i Bordet med de tykke Glas.

Men der var i Byen nogle andre, som aldrig drak eiheller satte sin Fod i Klubben, og som dog havde al sin Interesse og Velfærd i Fisket. Og det var Haugianerne, de Vakte, — de Hellige — som Spotterne kaldte dem.

Foruden Sivert Jespersen og Brødrene Egeland, der drev stort Salteri ved Siden af sin Bondehandel, speculerede ogsaa de fleste andre Haugianere i Silden. Ialmindelighed var de Bondegutter, som kom ind til Byen, for at tjene hos en af de Ældste, og der lærte de Haugianernes Sparsomhed, Nøiagtighed og utrættelige Flid.

Naar de saa kom paa egen Haand med en liden Forretning, slog de sig snart op. Paa Fisket, hvor det mangen Gang kunde gaa temmelig vildt til, var de ogsaa med, skjønt de led megen Bespottelse, fordi de sang Salmer istedetfor at bande og drikke.

Men efterhaanden begyndte de andre at indse, at de Hellige ikke vare til at foragte. Aldrig var der noget iveien med dem, hverken Slagsmaal eller Fylderi blandt deres Mandskab; deres Baad var altid parat og deres Greier i den bedste Orden; og skjønt de hverken bandte eller drak, seilede de dog omkap med de galeste Vaaghalse, og skjønt de for frem med Sagtmodighed og fromme Ord, fik de dog sin Ret frem, og man betænkte sig to Gange paa at gaa dem for nær.

Sivert Jespersen var ogsaa saadan en Bondegut, der havde slaaet sig op fra ingenting. Nu eiede han to store Søhuse i Byen, flere Salterier nordpaa; og desuden havde han adskillige Skibsparter.

Nu reiste han ikke længer selv paa Fisket; han var over sexti Aar, krogrygget og fuld af Gigt — som de fleste, der havde været paa Vinterfiske i Ungdommen. Men naar Silden kom, vandrede han om paa Søhuset — i sin ældgamle Kalmukkes Frak og Peltshue, og da var han i Perlehumør.

Hele Huset op tiltops fuldt af Mennesker, Sild, Salt og Tønder; Raab og Larm, Bødkernes Slag, Vindetougene, som skurede og og ned; Gulv og Trapper vaade og glatte af Sildeblod og Lage, som dryppede gjennem Gulvene fra øverst til nederst, Silderisp opefter Væggene, hvor du vendte dig, og en Lugt som i Maven paa en Hvalfisk — der gik Sivert Gesvint med sit Talglys i Haanden op og ned og rundt i hele Huset — nynnende halvhøit sin Yndlingssalme:

„O du min Immanuel!
Hvilken Himmelglæde
Har du gjort min arme Sjæl
Med din Purpurvæde.
Fjenden tænkte, den var fast;
Men hans træske Snare brast.

Op min Sjæl! til Sang og Fryd —

„Nei — nei — nei!“ raabte han pludselig med skarp Stemme.

Der var noget paafærde blandt Ganejenterne; enten to sloges eller det var Spøg: men de var saa voldsomme, at de væltede et Par færdige Tønder, saa Silden gled udover Gulvet og opi Saltbaljerne, og der blev et helt Søl.

„Nei — nei — nei!“ — gjentog Sivert Jespersen, da han kom hen til dem, og nu var hans Stemme atter mild og blid som altid,

„I maa omgaaes forsigtigen med Guds Gaver, paa det at de ikke skulle spildes og fordærves. Ikke sandt? — kjære Børn!"

Han saa fra den ene til den anden med sine skarpe lyseblaa Øine og sit bestandige Smil; og der blev ganske stille blandt Pigerne, medens alle fik travelt med at samle Silden op igjen og faa det iorden. Det var meget værre, naar Sivert Jespersen sagde: Kjære Børn! end om en anden havde sagt: Helvedes Pak!

Uagtet de fór saa stille frem — Hauges Venner — og syntes at drive sin Forretning med saa megen Omsigt og Forsigtighed, var dog selve Forretningen alt andet end sikker og solid i Bunden. Fisket behøvede bare at slaa feil et Par Aar, eller om en Ildebrand ødelagde alle disse uassurerede Værdier, saa vilde mange tilsyneladende store Formuer smelte sammen til lidet eller ingenting.

Og dette følte de stundom selv, naar det varede længer end vanligt, før Silden kom under Land, eller helst paa Vaarparten, naar der var tomt i Kassen, og Silden laa uafskibet paa Søhuset, og alt afhang af Prisens Stigning eller Fald i Rusland og Preussen.

Da skalv de paa Haanden, naar Posten kom en Gang om Ugen, og de sov daarligt om Natten; — i denne Tid var det helst, de sang.

De samledes til Forsamlinger — gjerne hver Dag; de læste, de bad, de sang sammen. Og naar de alle sad sammen og saa paa hinanden, og den ene vidste om den anden, hvormeget der stod paa Spil for ham, hvor fredelige og fromme de vare, hvor Gud hidtil havde holdt sin Haand over dem og visselig ikke denne Gang heller vilde slippe dem, — om ikke for min Skyld saa for de andres, — da følte de Kraft i Bønnen, de smilede kjærligt til hinanden og gik hjem med god Fortrøstning.

Og den blev ikke skuffet. Aar efter Aar gik det dem godt; deres Kapital øgte; men de satte den strax i Forretningen. Den som et Aar havde saltet 1,000 Tønder, vilde til næste Aar tage 3,000; de var ude om sig paa alle Kanter, satte alle Seil til, og medens de gik saa stille med sine Salmer og sagtmodig Tale, var de i Virkeligheden dristige — ja forvovne Speculanter.

Det var dette, som mindst af alt huede Hans Nilsen Fennefos. Ikke, at det skulde være imod Hauges Vilje og Anordning, at Brødrene drev Handel — tvertimod. Men dette var ikke den gamle Vindskibelighed og nøisomme Tragten efter en beskeden Gevinst. Pengene kom altfor let og i altfor store Portioner.

Fennefos fandt ogsaa, at der begyndte at indsnige sig Overdaadighed i Brødrenes Samliv; der var Middagsselskaber, hvor der blev spist overflødigen.

Sagen var, at for disse tarveligt vante Folk var Steg og Kage noget nyt og uhørt; og efterhaanden som de blev sig bevidste, at det havde de nu Raad til, fandt de en halvt barnagtig Glæde i at lade Byens Kokkekone lave dem Mad som i de Stores Huse.

Fennefos talte til dem om det og revsede dem; de hørte paa ham, smilte og takkede; men det blev ikke anderledes.

Ogsaa i Byens offentlige Liv begyndte disse stille Mænd, der vare blevne rige uden at nogen mærkede det, at gjøre sig gjældende. Man blev nødt til at tage Hensyn til dem paa mange Maader; deres fromme Færd og gudelige Tale ophørte at være Gjenstand for Spot.

Ja efterhaanden som Hauges Venner vandt i ydre Anseelse og tabte i indre Liv, trængte der sig fra dem og deres Vækkelse en overfladisk Religiøsitet opover Samfundet baade i By og paa Land, en officiel Skinhellighed, som trivedes godt.

— Saaledes omtrent var Byen paa den Tid, — en gammel By fuld af nyt; — snever og kroget, mørk og pietistisk, men frisk og smilende mod det blaa Hav med stolte Skibe og brave Sømænd.

En Sommerdag skulde den sees i Solskin og Nordenvind; naar Maagerne fløi over Fjorden og frem og tilbage langs de hvidmalede Søhuse i Havnen; naar de lossede Salt paa Vaagen og Vinden bar den lystige Sang indover Byen:

„Amalia Maria — vi kom fra Lissabon“ — — og Saltet russede ud i den brede Trærende og ned i Førebaaden med en uforglemmelig, munter Lyd; og hele Byen lugtede lidegran af Sild, men helst af Sø — frisk Nordsø.

Og Folk, som havde været længe hjemmefra og faret Jorden rundt, de sagde, at saadan Luft fandtes ikke andetsteds i Verden; og de reiste ud og de kom igjen; og hjemme var der nogle faa, som længtede ud; men alle — alle, som vare ude, længtede hjem.

VI.

Jomfru Sara og Henriette sad i Væverstuen og nøstede Garn, — Henriette hviskede. Moderen sad og skrev Breve i Dagligstuen med Døren aaben; men hun hørte ikke godt.

„— Og saa kan du begribe, ja er det ikke ubegribeligt, hvad de kan finde paa, for de stjal et Toug — maa du vide —“

„Hvem?“

„Lauritz og de andre.“

„Stjal de?“

„Er du gal?“ — svarede Henriette forarget, „tror du, Lauritz

stjæler! nei — de bare tog det — saadan tog det — forstaar du — bag Døren nede i Worses Krambod; et Filletoug, som ikke var sex Skilling værdt — fra den rige Skipper Worse, — det skulde rigtig gjøre noget!"

„Men Henriette! — du ved dog, at stort eller lidet er ikke det, det kommer an paa; hver den, som stjæler" —

— „er en Tyv — ja jeg kan det Skriftsted," afbrød Henriette i en Fart; „men nu skal du høre, hvad de gjorde med Touget, for det var igaar Eftermiddag, Lauritz fortalte mig det i Kjøkkenet, mens jeg skjænkede The —"

„Mens her var Forsamling?" — spurgte Sara bebreidende.

Henriette nikkede ivrigt med Hovedet: „Sig det bare ikke til Mor! — aa han er saa løien — Lauritz; — jeg ler saa skrækkeligt af ham; men saa kan du tænke, de spændte Touget tvers over Gaden, og to Mand holdt i hver Ende, da det begyndte at mørkne; og naar der kom nogen, som de var gal paa, saa strammede de Touget, saa de faldt, og saa kom Krigskommissæren — du ved, han den sinte, røde — og saa gik han paa Hovedet og brak Armen."

„Jeg mener, du er forstyrret — Henriette! du synes da vel ikke, at det var godt gjort?"

„Jo extra godt! — du skulde bare vide, hvor fæl han er; alle Gutterne over hele Byen er gal paa ham — jeg ogsaa; naar de er paa Session, sidder han og bander og skjælder i et væk, og naar han er paa det sinteste, saa slaar han — du kan tænke, han slaar med en Ridepisk. Uf! — nei det var netop tilpas til ham; — bare han havde brukket begge — den Rakkersknægten!"

Sara var ganske forskrækket; men idetsamme gjorde Moderen en Bevægelse, somom hun vilde reise sig, og Søstrene arbeidede en Stund flittigt og stille.

Sara sad og tænkte paa, at det var rent galt — dette med Henriette, og hun spurgte sig selv, om det ikke var hendes Pligt at tale til Moderen. Men Madame Torvestad var virkelig saa besynderlig svag overfor den yngste Datter.

Hun havde engang sagt: „Ja for Henriette er jeg ikke bange, hun er let at bøie, og vil nok gribes af Naadens Kald i sin Tid. Det var anderledes med dig! — Sara! du har et stærkt Sind, som tidligt maatte indøves i Herrens Tugt. Og Gud ske Lov! — hverken din brave Fader eller jeg selv have sparet vort Ris, og Gud har lagt sin rige Velsignelse til, saa du blev den, du er."

Dette sagde hun med usædvanlig Varme. Ellers var Forholdet mellem Moder og Datter lidt stivt. De kunde tale med hinanden om verdslige og aandelige Ting, men til Fortrolighed kom det ikke.

Sara var opdraget i de strængeste Grundsætninger om Børnenes Pligter mod Forældrene, og hun saa op til Moderen med Ærefrygt. Hun vilde heller afhugget sin Haand end handlet imod hendes Vilje; men hun turde ikke gaa hen og kaste sig om hendes Hals, som hun mangengang følte Trang til.

Naar Henriette i Kaadhed kyssede og omfavnede hende, følte hun et underligt Velbehag; men hun rev sig strax løs; for hun vidste, at Moderen ikke ligte saadant.

Da de havde arbeidet en liden Stund i Taushed, hviskede Henriette igjen: „Han var fuld om Lørdag."

„Hvem?"

„Lauritz."

„Fy! — hvorledes ved du det?"

„Han fortalte mig det."

„Men er der da ikke Skam i ham?"

„Aa — det var da ikke saa farligt; han var ikke ganske snydfuld — forstaar du; bare saadan vel sat — som de siger."

Henriette var ganske stolt af ham — saa det ud til. Men førend Sara kom sig af den sidste Forskrækkelse, raabte Moderen:

„Sara! — kom herind og hjælp mig lidt. Hvor er det, Herren taler om Vintræet?"

„Johannes femtende Kapitel."

„Læs det for mig."

Sara begyndte, og imens iagttog Moderen hende med sine kloge Øine; men hun lod, somom hun var optaget af sit Brev og af det, som blev læst.

Madame Torvestad skrev mange Breve, der vare i stor Anseelse og bleve høit skattede af Vennerne omkring i Landet. De blev læst op i Forsamlingen, hvor de kom, og dernæst omhyggeligt opbevarede til Udlaan blandt Bekymrede, som trængte til et godt Ord. Thi hendes Breve vare milde og kjærlighedsfulde.

Sara læste det tolvte Vers: „Dette er min Befaling, at I skulle elske hverandre, ligesom jeg haver elsket Eder," stansede Moderen hende: „Ja — det Vers var det, jeg tænkte paa."

Hun saa ned i Brevet og fortsatte — halvveis somom hun fulgte Tankegangen i det, hun havde skrevet; men Sara mærkede godt, at det, Moderen sagde, ogsaa var henvendt til hende.

„Det er den første Frugt, Grenene paa det sande Vintræ skal bære: Kjærligheden, den indbyrdes Kjærlighed mellem Brødrene; det er denne Kjærlighed, som især den elskelige Johannes fremstiller som Tegnet paa Guds Børn. Men — kjære Hjerte! — nu

gjælder det: giv Agt paa, hvorledes din Kjærlighed til Brødrene er opstaaet eller hvorfor du elsker dem; — om det er, fordi de ere fødte af Gud, eller om det er formedelst en eller anden Elskelighed ved deres Person. Giv Agt paa, om din Kjærlighed opkom dengang og derved, at du selv søgte Herren, hungrede og tørstede efter hans Naade og Fred med Gud og da begyndte at elske Ham saaledes, at — saasnart du saa eller hørte, at nogen anden ogsaa søgte og elskede Herren, denne da blot derved blev dig saa kjær, saa elskelig, saa broderlig nær, at du derover glemte alle hans andre Egenskaber."

Sara blev efterhaanden blussende rød og bøiede sig over Bibelen; hun vilde begynde paa trettende Vers, men Moderen afbrød: „Tak Sara! — du behøver ikke at læse mere; det var just disse Betragtninger over den indbyrdes Kjærlighed, jeg vilde vække hos mig selv ved det hellige Ord.

Og atter fortsatte hun paa den samme Maade — halvt til Sara halvt til sig selv: „Se der har Fristeren igjen lagt en af sine træske Snarer; giv Agt og bed Gud bevare din Fod, at du ikke træder i den. Thi den syndige Elskov ligger paa Lur bag Kjærligheden til Brødrene som Slangen skjulte sig bag Træets lystelige Frugter. Se derfor vel til, at du elsker i Aanden og ikke i Kjødet. Men dersom du elsker i Aanden, og du paa din Vei møder en, der søger den samme Gud, som du elsker, og i hvis Kjærlighed I begge ere forenede, da skal du visselig elske denne ene Søgende. Og var han end —" her blev hendes Ord meget indtrængende — „og var han end blot en Søgende fjernt borte, — ja var han end en Vildfarende, der kun dunkelt skimtede Lyset og kun skrøbeligen vandrede derefter, — ja, — om end hans Udseende, hans Omgjængelse, hans naturlige Sind var noksaa vanskeligt, — du skulde dog elske ham for den fælles Kjærligheds Skyld, som elskede Eder først. — Se saa — mit Barn! — Tak for Hjælpen. Gaa nu tilbage til dit Arbeide og bed Herren for sin Kjærligheds Skyld forklare den indbyrdes Kjærlighed i dit Hjerte, paa det at du ikke maa fare vild."

Da Sara var i Døren, tilføiede Moderen: „Det undrer mig, at naar du og Henriette sidder saaledes sammen, at I da ikke synger en Salme; det gjorde vi altid i min Ungdom. Det letter Arbeidet og beskytter Sindet mod onde Tanker og Fristerens Anløb."

Lidt efter sang Søstrene dæmpet og rent en Salme, de vidste, Moderen yndede:

„Gjør Døren høi og Porten vid!
Se — Ærens Konge kommer hid —"

Naar Henriette ikke kunde Ordene, nynnede hun, til hun kom i det igjen. Men Sara sad ganske bleg og sang; hendes Øine brændte; men hun slog dem ikke op.

Ingen af Pigerne hørte, at Hans Nilsen Fennefos kom opad Trappen og stansede paa Afsatsen udenfor.

Han stod og lyttede til den skjønne Sang, og han kom til at mindes hin Nat, da han hørte sin Moder synge. En dyb Bevægelse greb ham; det forekom ham, at Saras bløde Stemme var saa lig hans Moders, og Taarerne strømmede til hans Øine.

Da han kom op paa sit lille Kammer, sad han længe i modstridende Tanker. Hvor vilde det ikke være godt for ham, om han i dette Øieblik havde havt sin Moder at raadføre sig med. Men hun var død for to Aar siden. De, som stod ved hendes Dødsseng, fortalte, at det var, somom hun sang sig lige ind i Himmelen.

Hans Nilsen kom fra et Møde med de Ældste af Brødrene. Han hørte selv til iblandt dem; thi det kom ikke an paa Aarene, men paa Tro, Kjærlighed, Retfærdighed og Erfaring i aandelige Ting — samt sand Visdom.

Der var nemlig kommet Brev fra hans Hjembygd, hvori der klagedes over, at adskillig Lunkenhed begyndte at indsnige sig blandt Vennerne deromkring; og de bad saa bønligen, at der maatte skikkes dem en Mand eller en Kvinde, der kunde puste til den sluknende Ild, førend Kullene bleve ganske sorte og døde.

Helst vilde de jo have Hans Nilsen; men ellers var de fornøiede med hvemsomhelst, de Ældste vilde sende dem.

Da dette Brev var læst op, sagde den ældste blandt dem — en Olding, som havde kjendt og arbeidet sammen med Hauge:

„Nu — kjære Hans Nilsen! hvad mener du? — mon Aanden vidner i dig, at du skal følge Brødrenes Kald? — eller mon du ved nogen anden, som bedre kunde skikke sig dertil?"

„Jeg tænker, Hans Nilsen synes, han har det godt, der han er —" sagde Sivert Jespersen uden at se op fra den Postille, hvori han sad og bladede.

Mere blev der ikke talt. Men de vare saa indøvede med hinanden, forstod saa vel et lidet Vink eller en svag Betoning, at den Pause, som nu fulgte, var for dem lige saa oplysende og spændende som en Debat.

Endelig reiste Fennefos sig og svarede: „Jeg vil prøve mig selv og bede Aanden oplyse mig; imorgen — eller kanke iaften i Forsamlingen skal jeg, om Gud vil, bringe Jer mit Svar."

— Nu sad han da og prøvede at være fuldstændig oprigtig, for at faa Rede paa sig selv.

Den Misbilligelse, han saa godt havde hørt i Sivert Jespersens Bemærkninger, var noget, han havde mærket før hist og her. Ialmindelighed vilde man vistnok gjerne beholde ham i Menigheden; men der var dog nogle, som følte sig trykkede af ham. Fra disse kom der smaa Ymt om, at Madame Torvestads Hus kunde være farligt for en Lægprædikant, kunde friste til Blødagtighed.

Saasnart Hans Nilsen mærkede dette, havde han strax tænkt paa Sara. Saa nøie som han kunde, havde han gransket i sit eget Hjerte. Men det var ham ikke muligt med Sikkerhed at afgjøre, om den Glæde, han følte i hendes Selskab, var Begyndelsen til en syndig Elskov, eller om det dog ikke bare var, hvad det burde være: en hjertelig Følelse af Venskab og Hengivenhed for denne Kvinde, der var renere og bedre end alle de andre.

Da han imidlertid ikke kunde komme til nogen sikker Overbevisning, og da dette begyndte at pine og forurolige ham, var han en Dag gaaet lige til Madame Torvestad og havde spurgt hende, om hun vilde raade ham til at gifte sig, og om hun i saa Fald kjendte nogen kristeligsindet Kvinde at foreslaa ham til Hustru.

Madame Torvestad blev ikke overrasket. Det var sædvanligt baade blandt Hauges Venner og især blandt Herrnhuterne, at de unge lod sig lede i disse Ting af de ældre. Vittige Hoveder i Byen paastod endogsaa, at salig Torvestad havde faaet sin Kone ved en Lodtrækning i Christiansfeldt.

Paa den anden Side laa det dog saa nær for Madamen at tænke paa sine Døtre — og da først og fremst paa Sara, at Hans Nilsens Spørgsmaal næsten var at anse som et Frieri.

Men hun svarede undvigende. Hun troede ikke, at han, der var en saa vel kjendt og afholdt Prædikant, havde Lov til allerede nu at ophøre med Reiserne omkring i Landet; og han vidste selv — sagde hun —, at for den, som først er gift, falder det ikke længer saa letvint at komme afsted. Hellerikke var der for nærværende Tid nogen Kvinde i hendes Bekjendtskab, der særlig passede for ham.

Dette overraskede og skuffede Hans Nilsen. Han formaaede egentlig ikke at indse, hvad Madame Torvestad kunde have imod at give ham sin Datter. Det faldt ham ikke ind, at hun kunde have andre Planer, ligesaalidt som det faldt ham ind med en Tanke at modsætte sig hendes Vilje eller gaa udenom den.

Derimod bestræbte han sig for at finde, at hun havde Ret, og det lykkedes ham med nogen Overvindelse.

Der var gaaet en Uges Tid siden denne Samtale med Madame Torvestad; og i disse Dage havde Hans Nilsen givet nøie Agt paa

sig selv. Han beregnede, at hvis han havde følt sig tiltrukken til Sara af noget kjødeligt Begjær, maatte han have følt en heftig Smerte ved saaledes at skuffes i sit Haab.

Men nogen heftig Smerte følte han ikke — det kunde han ikke sige. Han vilde været overmaade lykkelig, om det var gaaet efter hans Ønske; men nu, da han alligevel forblev i hendes Nærhed og hverken følte nogen Trang til at nærme sig yderligere eller til at flygte bort for nogen ond Begjærlighed, saa mente han, at det var bevist, at hans Tanke var ren, og han begyndte at føle sig mere rolig, omend noget tung.

Men saa kom dette Brev idag, den aabenbare Mistanke, som laa bagved Sivert Jespersens Ord, og saa hans Følelser, da han hørte hende synge. Alle hans Tvivl brød op igjen, og mens han sad i sin lille, haarde Sofa, og Mørket altmere faldt paa udover Eftermiddagen, begyndte det at storme i hans Blod, og Tanker, han ikke kjendtes ved, kom frem og anklagede og forsvarede hinanden.

Hvorfor vilde han ikke vandre afsted og følge Kaldet fra Hytte til Hytte udover den mørke Vinter? — hvorfor droges han ikke mod alle de arme Bekymrede, der sad rundt omkring i Landet, kjæmpende i sin Ensomhed med Tvivl og Anfægtelser? hvorfor længtede han ikke som før efter Kampen med Helvedes Magter?

Var det ikke som Sivert Jespersen sagde: han havde det for godt, der han var? — og var det ikke atter Sara — alene Sara, som gjorde det saa godt og velsignet i ham og omkring ham?

Han kjendte, at der nærmede sig en af de onde Timer, som stundom hjemsøgte ham, — især da han var yngre. Han vred sine Hænder og bad, at Aanden vilde oplyse ham og Mørket vige. Der kom en stærk Sved over ham; han krummede sig sammen ligesom i Smerte, og Aandedrættet blev kort og besværligt. Og altimens hvirvlede Tankerne forbi ham — onde Tanker, stygge urene Tanker, som ikke vare hans egne. Istedetfor alvorligt at prøve sig frem, mindedes han Tvivl og Bespottelser, han havde hørt; vilde, forvirrede Billeder dansede gjennem hans Hoved, og naar han vilde gribe en Beslutning, sætte et fast Punkt, for at komme ud af den gruelige Anfægtelse, da løb alt fra ham, han laa magtesløs — bunden paa Hænder og Fødder, og Djævelen selv stod og lo af ham.

Da raabte han høit: „Vig fra mig — Satan!“ og udmattet og tilintetgjort kastede han sig paa sit Ansigt ned i Sofaen.

Men idet han lukkede sine Øine, var det, somom der flammede smaa Ildtunger bag Øienlaagene, de samlede sig, flimrede, forsvandt og kom igjen, indtil det i et Sekund syntes ham, at han havde læst i Mørket fremfor sine lukkede Øine det Ord: reis.

Han sprang op og saa sig om i det halvmørke Kammer, idet han gjentog: „reis — reis!“ Det klarnede i hans Hoved, og der blev stillere indeni ham; han var bønhørt: Aanden havde oplyst ham og forjaget Mørket; og han knælede ned og takkede.

Derpaa kastede han Frak og Vest, aabnede Vinduet og lod det regne sig i Ansigtet. Nu var han bleven klar over sig selv. Her var virkelig Fare paafærde; afsted maatte han jo før jo heller. og nu længtede han — ja Gud være lovet! — han længtede efter at komme ikast med Helvedes Magter.

Da han havde faaet sit Lys tændt, barberede han sig uden at ryste paa Haanden; han var fuldstændig rolig, lidt mat, men saa underlig glad og tilfreds. Efterpaa klædte han sig helt af, vaskede sin stærke skjønne Krop og tog rene Klæder paa.

Hans Nilsens Pande var ikke meget høi, men bred og aaben; Haaret var mørkt og stridt, hvorfor han bar det ganske kortklippet; Næsen stor og krum, Munden fast sluttet med smale Læber og en stærk, ren Hage.

Siden Læberne var saa smale og uden Skjæg, vistes begge Tandrækker langt ind, naar han talte, — tætstaaende, ret afskaarne Bondetænder; og der var mange i Forsamlingen, som holdt af at fæstne sine Øine ved hans Mund, naar han læste eller sang, — det var en Mund rød og hvid, frisk og ren, som aldrig smagte Tobak eller Brændevin.

Renhed var overhovedet det Ord, som passede til Manden. Ikke blot hans Paaklædning og hans Skjortekrave, men selve Ansigtet var saa rent med de store, greie Træk og den glatragede, stærke Hage. Og af Øinene, der vare graa og klare, lyste der et saa rent og alvorligt Skjær, at der var Folk, som ikke ligte at se ind i dem.

Han havde ikke det stikkende, nærgaaende Blik, hvormed mange af hans Medbrødre pleiede at bore sig ind i Synderen, somom de vilde trænge ned i en dyb Afgrund af hemmelig Synd og Ondskab. Hans Nilsens Blik gjorde derimod det Indtryk, at det ventede at møde den samme Renhed, som det selv kom fra; og kanske var det derfor, de fleste saa tilsiden, naar de stod midt foran ham.

— Næsten alle Haugianerne i Byen vare i Forsamlingen, siden det var Lørdag. Der blev en glad Bevægelse blandt dem, da Fennefos gik hen til Endre Egeland, som just stod ved det lille Katheder, for at læse af Postillen, og bad om at faa tale et Par Ord.

Alle satte sig tilrette, for rigtig at glæde sig ved den afholdte Taler; det var saa længe siden, de havde hørt ham; i den senere Tid havde han været mindre oplagt til at tale.

Men Glæden blev dog blandet, da Hans Nilsen begyndte: „Elskede Brødre og Søstre! — jeg staar her, for at byde Jer Farvel!"

Alligevel gjorde det saa godt at høre ham. De Gamle rokkede henrykt paa Hovedet og smilte til hinanden: det var den gamle Lyd, de kjendte, kraftige Ord fra Hauges egen Tid, førend mangt og meget havde svækket og opblandet den gode Vin.

Hans Nilsens Holdning var ogsaa forskjellig fra deres, som ialmindelighed ledede Forsamlingerne; Stemmen var ikke klynkende, Hovedet ikke bøiet, og han smilede aldrig. Høi og stor stod han blandt dem med faa og simple Bevægelser, vendende det smukke Hoved og ligesom lysende op omkring i Krogene med sine klare graa Øine.

Først formanede han dem med Alvor og Myndighed; dernæst takkede han dem alle hjerteligt for godt og trofast Broderskab; — ja han vendte sig endog, saa alle mærkede det, lige mod Sivert Jespersen, da han særligt takkede dem, der havde rakt ham Haanden, naar han nær var snublet og faret vild.

Og tilslut bad han en Bøn, som længe mindedes blandt Vennerne. Det var et af de Øieblikke, hvor Ordene kom over ham som en Storm og hans hele Væsen ligesom glødede af Inderlighed og Begeistring.

De flokkedes om ham efterpaa, for at trykke hans Haand og medtage et lidet Ord fra ham; thi ingen kunde vide, hvor lang Tid han blev borte. Kom en saa elsket Lægprædikant først ud paa Reise, saa kunde han let trækkes fra Bygd til Bygd rundt det hele Land; thi overalt var de begjærlige efter at høre ham; og der vilde visselig være mange, der bad og indbød ham, naar det rygtedes, at han var paa Vandring.

Derfor var der Taarer og Vemod blandt dem. Fennefos var i Virkeligheden en af Menighedens fasteste Støtter. Thi ved mange af de andre — som nu for Exempel Endre Egeland og Sivert Jespersen — var der ligesom en liden Hage; ialfald talte Folk bestandig ondt om dem; og de vare jo paa alle Kanter omringede af Spottere og Bagvaskere.

Men paa Hans Nilsen havde der aldrig været den mindste Flæk. Ja den nye Præst i Byen, der lod, somom han vilde nærme sig til Haugianerne, omtalte endog Fennefos med stor Anerkjendelse. Det var Brødrene ikke lidet stolte af. Det hændte ikke hver Dag, at en Lægprædikant fik Ros af en Præst.

Hans Nilsen skulde reise om et Par Dage, saasnart de Ældste kunde faa skrevet de Breve, han skulde have med, samt ordnet de

Bøger og Smaaskrifter, som han skulde udbrede blandt Folket paa sin Vandring.

Det var i Slutten af October, og Hans Nilsen tænkte at gaa langs Kysten fra Gaard til Gaard lige til Kristiansand — samlende Vennerne til Opbyggelse, hvor han kom frem.

Fra Kristiansand vilde han saa tage opover Sætersdalen, og ved Juletider gjorde han Regning paa at være i sin Hjembygd. —

VII.

Det var ikke Hykleri, naar Madame Torvestad udbredte sig over, hvormegen Pris hun satte paa at have Hans Nilsen boende i sit Hus og hvor ondt det gjorde hende, naar han reiste bort. Men paa den anden Side skjulte hun dog omhyggeligt, hvor beleiligt det kom hende denne Gang.

Hun lagde da alle Aarer ud, for at fange Skipper Worse til sin Datter.

Hvad der bevægede hende hertil, var meget sammensat. Selv vilde hun vel talt om Interesse for en stakkels, vildfarende Sjæl, der kun ad den Vei kunde reddes fra Fortabelsen. Men de, der kjendte hende nøie, vidste, at den stærkeste Lidenskab hos hende var en bestandigt øgende Lyst til Magt og Indflydelse.

Og i saa Henseende var Jacob Worse nok værd at erobre — især efterat han var kommen i Kompani med Garman. Det vilde ikke blot styrke Brødrenes Samfund udad; men — hvad der for hende turde være det vigtigste — det vilde i høi Grad styrke hendes Stilling blandt Brødrene, at det var hun, som havde tilført dem denne nye, kostbare Broder.

Thi at det skulde lykkes hende at gjøre en Broder ud af Jacob Worse, derom tvivlede Madame Torvestad ikke. Hun kjendte adskilligt til Verden og havde seet flere ældre Mænd, der giftede sig med yngre Piger; hun vilde virke paa ham gjennem sin Datter, hendes Indflydelse vilde udstrække sig fra Baggaarden over den hele Bygning, Brødrene vilde takke hende, og Guds Sag vilde fremmes.

Sara saa det hele komme. Fra hin Samtale om Vintræet, var hun ikke længer i Tvivl om, hvad der var bestemt for hende.

Da Hans Nilsen reiste, forærede han hende det dyrebareste, han eiede. Det var et egenhændigt Brev fra Hauge til hans Moder. Papiret var gult og medtaget og Blækket blegt. Fennefos, som var udlært Bogbinder, havde selv arbeidet en sirlig Mappe af Pap til at

bevare Brevet i — med hendes Navn og et Skriftsted trykket udenpaa.

Der blev snakket om det blandt Kvinderne, saa mærkeligt syntes man, det var, at Hans Nilsen vilde skille sig ved et saadant Klenodie. Men den, der vilde komme med nogen Hentydning i den Anledning overfor Madame Torvestad, fik en saa skarp og isende kold Afvisning, at det ikke blev prøvet oftere.

Sara var forvirret, — glad og lykkelig ved Gaven og de hjertelige Ord, han havde sagt hende, da han reiste; men ellers var hun ulykkelig — haabløs ulykkelig. Om Natten laa hun og græd i Sengen og bad om Naade til at overvinde sig selv.

Og en saadan Nat kom Moderen ind i Soveværelset. Det var ganske mørkt, og Sara, som laa i sin Graad, mærkede Ingenting, før hun hørte Moderen sige: „Kan du nu se — mit Barn! jeg havde Ret; tak nu Herren, at du itide fik Øinene opladt for Faren."

Hun sagde dėt saa myndigt og bebreidende, at Sara reiste sig op i Sengen og blev siddende længe uden at græde og uden at bede, mens tunge, stridige Tanker kom op i hende.

Det var den gamle Adam; men hun gad ikke kjæmpe imod ham. Hun lod de onde Tanker løbe helt ud, — hvorhen de vilde, — henover alle de Feil, hun nogensinde havde opdaget hos Brødrene eller anet hos Moderen, — henover Skipper Worse med hans gamle Tobakslugt og Eder, indtil han blev hende modbydelig, — henover — langt henover forbudte Egne, hvor der var Solskin og Lykke — alene med en høi, stærk Mand med en frisk Mund med hvide Tænder, — hun kastede sig ned igjen i Sengen, drømte og halvsov; men da hun vaagnede om Morgenen, syntes hun, der hvilede et Bjerg af Elendighed paa hende.

Skipper Worse selv vidste fra først af lidet om den Lykke, der beredtes for ham. Han behøvede endog gjentagne Fingerpeg fra Madame Torvestad, inden det gik op for ham, at den smukke Sara, som han havde seet voxe op fra liden Pige, kunde blive en Kone for ham.

Men da han først var sat paa Glid, grebes han af denne Gammelmandskjærlighed, der i lige Grad forynger og forblinder. —

Det faldt ind med et styrtende rigt Fiske det Aar. Jacob Worse var utrættelig virksom og i et straalende Humør. Tanken om de lune Værelser hos Madame Torvestad, hans hyggelige Plads ved Siden af Sara, de bløde, fine Hænder, hvormed hun bragte ham hans The, hvori Madamen — hvilket var en meget stor Begunstigelse — dryppede et Par Draaber Rom, — alt dette førte han med sig overalt; og bedst som han var i det ivrigste Kav med Silden, kunde der

komme et lunt Smil — ja næsten noget drømmende over det gamle Skipperansigt, som dog faa mærkede, og ingen forstod.

Aldrig havde han været saa driftig og saa heldig. Han saltede iaar for fælles Regning med Firmaet og kjøbte en Masse Sild. Munter og rask som en Yngling førte han Liv og Lystighed med sig, hvor han kom frem; og alle var enige om, at Jacob Worse var en Pokkers gammel Fyr.

Gammel skulde man forresten vogte sig for at kalde ham i denne Tid.

„Fanden er gammel“ — pleiede han at svare og satte Glasset fra sig, naar nogen var saa uheldig at proponere et Glas for gamle Worse.

Men naar han under Fisket kunde faa en Anledning til at fare ind til Byen med en Ladning Sild, skyndte han sig at blive færdig paa Søhuset og gik, for at vaske sig.

Han skrubbede sig med Sæbe og byttede fra Top til Taa. Alligevel var han ikke vis paa, om der ikke endnu fulgte ham lidt Sildelugt; og saa — ja det skulde bare Randulf vide — saa dynkede han sig med Hodevand, som Lauritz i al Hemmelighed havde kjøbt for ham.

Pyntet, ren og vel barberet med Odderskindet børstet og striglet og Orkanbølgerne, der begyndte at graane, i stiveste Orden frem forbi Ørerne — saaledes fremstillede Kaptein Worse — af Firmaet Garman & Worse sig som Frier over i Bagbygningen.

Der var noget trohjertet ridderligt ved ham, naar han gjorde Kur, som klædte ham godt, og som vilde have taget sig endnu bedre ud, om det havde gjældt Moderen og ikke Datteren.

Men at gifte sig med en halvgammel hellig Enke var noget, som vist aldrig kunde falde den muntre Kaptein ind; og det havde da ogsaa Madame Torvestad for længe siden indseet.

Da hun nu imidlertid havde faaet ham paa Sporet og saa den ungdommelige Iver, hvormed han gik paa, forandrede Madamen sin Metode, blev tilbageholden, kunde slet ikke forstaa hans Hentydninger, og da de blev tydeligere, havde hun de utalligste Indvendinger.

Sara skulde kjøbes dyrt.

Først var der nu den store Aldersforskjel, — hun maatte tilstaa, den var større end hun havde tænkt, hun havde virkelig ikke troet, at Kaptein Worse var saa høit oppe i de femti.

Dog — det var jo igrunden af mindre Vægt; det vigtigste, det betænkeligste var hans Sjæls Tilstand, hans Eder, hans verdslige Sind og hans Vedhængen ved alt, hvad der er af denne Verden.

Worse indrømmede, han var ikke af Vorherres allerbedste Børn; men saa var han da hellerikke med de værste; han kunde jo forbedre sig.

Ja isandhed maatte han forbedre sig, hvis der skulde blive Tale om at faa Sara; han maatte i mange Maader helt forandre sig.

Worse lovede alt. Det forekom ham, at han maatte kunne udholde et ubegrænset Antal af de længste Opbyggelser, naar han bare fik sidde hos sin Sara og tage hende med sig hjem efterpaa.

Men alligevel stod Underhandlingerne stille. Worse vidste sandelig ikke, om det gik frem eller tilbage. Han var nu aldeles bedaaret og trippede omkring Sara som en gammel Kalkun.

Hvad Sara mente, taltes der ikke stort om mellem Moderen og Frieren; Madame Torvestad „kjendte sin Datter". Og Jacob Worse — den gamle Galant! — han indbildte sig, at naar Sara rødmede for hans Blik, ikke turde være alene med ham og afviste hans Foræringer, saa var det de knibske Pigers Maade, som han havde sjunget om og seet nok af baade i Østersøen og i Middelhavet. —

Skjønt Konsul Garman syntes at have saa liden Berøring med Byen, havde han dog sine Følehorn ude; og man vidste saa temmelig god Besked paa Sandsgaard om stort og smaat derinde. Især interesserede Jomfru Birgitte og Jomfru Mette sig for alt — for alt muligt uden Undtagelse.

Saaledes kom det snart Konsulen for Øre, at Jacob Worse gik paa Frieri; og det vakte hans Uvilje og Bekymring.

For det første var det ham absolut imod, at hans Kompagnon indgik i noget nyt Ægteskab, hvilket bare vilde komplicere Situationen.

Men dernæst tænkte han med Ængstelse paa, at disse Hellige — han kjendte Familien — aldeles vilde ødelægge hans brave Kaptein Worse for ham.

Konsul Garman hadede næsten de Vakte, skjønt han kjendte overmaade lidet til dem. Men det oprørte ham, at Religionen, der var Menneskene given til Oplysning og Oplærelse i Dyd og fornuftig Dannelse, skulde af nogle aldeles uvidende Fanatikere og Religions-Sværmere misbruges til at forvende og forvirre den gemene Mand, der just mest af alle havde Behov for en sund og praktisk Kristendom.

Derfor lod han strax gaa Baad efter Kaptein Worse, saasnart Jomfru Mette og Jomfru Birgitte havde faaet fortalt i Munden paa hinanden, at Jacob Worse skulde have Datter til den hellige Madame Torvestad.

Da Worse kom, begyndte Konsulen med stor Iver at tale om et Skib, han havde læst var tilsalgs i Bremen. De fik fat i Børsen-

Halle, undersøgte Dimensionerne, overveiede Alderen og den sandsynlige Pris og kom tilslut begge til den Overbevisning, at det maatte være et Skib, som netop vilde passe for Garman & Worse.

Den ene blev smittet af den andens Iver; det var ikke ofte, at Konsulen gik saa hovedkuls paa en ny Plan; og før Worse vidste Ord af det, var det en Aftale, at han — Worse — strax — imorgen eller iovermorgen skulde gaa med en Bremerskonnert, som laa paa Udhavn ventende Nordenvind, for at kjøbe Skibet, hvis det svarede til Beskrivelsen og der ellers ikke var noget iveien, derpaa enten seile det hjem til Sandsgaard eller tage en god Udfragt, hvorhen det nu kunde falde sig.

Fuld af Iver og Virkelyst tog Worse Afsked, for at gjøre sig færdig til Reisen, men først da han sad i Baaden, faldt det pludselig over ham, at han skulde skilles fra Sara.

Det stolte Skib tabte sig, og den udmærkede Forretning blev yderst tvivlsom i hans Øine. Hans Iver blev meget kold, og han sad og fandt op tusinde Indvendinger, mens de roede ham indover Vaagen.

Konsul Garman derimod gned sine Hænder: han havde grebet ind itide. Derpaa satte han sig til at kalkulere og overveie dette Bremerskib; Gud maatte vide, om dette igrunden var nogen god Forretning.

Om Eftermiddagen bemærkede Madame Torvestad, at Worses Piger havde travelt nede i Gaarden med at børste Klæder og banke Reisetøi.

„Skal Kapteinen ud og reise? — Martha!“ raabte hun venligt ned fra Svalgangen, som førte rundt Bagbygningen, hvor hun havde sine Værelser.

„Ja!“ svarede Martha temmelig mut; Madame Torvestad var ikke yndet af Pigerne.

„Jasaa? — saa det skal han. Ved du hvorhen?“

„Nei! men det skal nok være en rigtig Langtur; — længer end forrige Gang — tror jeg.“

Martha havde det paa Følelsen, at det vilde ærgre Madamen; og det havde hun Ret i. Madame Torvestad kom endog i den yderste Bestyrtelse. Imidlertid tog hun alting med Ro, vendte tilbage til sine Værelser og stod en Stund stille, for at betænke sig.

„Sara! — sæt Thekjedlen over. Kaptein Worse vil reise — siger Martha; men jeg tænker, hun tager feil; hvad mener du?“

„Jeg? — Mor!“

Madame Torvestad vilde sagt mere; men Udtrykket i Saras Ansigt var saa besynderligt, at hun opgav det.

Sara er klog — tænkte hun —; det behøves ikke.

Derpaa glattede hun sit Haar, tog Salopen og gik. Hun gik ud Bagveien gjennem Worsesmuget og udenom Huset til Gadedøren, fordi hun ikke vilde gaa over Gaarden, hvor Martha var.

Jacob Worse sad ærgerlig og talte med sin Søhusformand, der var Principalens Fuldmægtig, naar han var borte. Forretningen i Byen var forblevet Worses egen uden at paavirkes af hans Optagelse i Firmaet.

Ligeledes var Sandsgaard med al sin forskjellige Drift derude nu som før udelukkende under Konsulens Haand. Fællesskabet indskrænkede sig i Virkeligheden til visse Grene af Forretningen, hvor Jacob Worses Kapital væsentligen var anbragt — især Skibsrhederiet og hvad dermed stod i Forbindelse.

Da Skipper Worse saa Madame Torvestad, sendte han Søhusmanden bort og hilste noget forvirret.

„Jeg kommer, for at ønske Dem en god og velsignet Reise — Kaptein Worse!"

„Tak — hm! — mange Tak — Madame, jeg vilde ellers —"

„Bliver det en lang Reise?"

„Ja det er ikke godt at vide. Han vil, at jeg skal —"

„Hvem — sagde De?" —

„Kunselen — Kunsel Garman; han sender mig til Bremen, for at kjøbe Skib."

„Sender?" — sagde Madame Torvestad med et vantro Smil, „jeg troede ikke, at den ene Kompagnon saadan uden videre kunde sende —"

„Kompagnon! — aa ja — ser De! han er jo Kunsel Garman og jeg er Skipper Worse, — anderledes bliver det s'gu aldrig. Og desuden, naar det gjælder at kjøbe Skib, saa er det jo netop noget for mig."

„Det forundrer mig, — ja det bedrøver mig, at De ikke ligesaagodt kan sige mig den sande Grund, hvorfor De reiser bort. Jeg synes, vi kunde ventet det af Dem."

Han stirrede bare paa hende med aaben Mund.

„Thi det maa De vide — Kaptein Worse! — jeg forstaar meget godt, at De ikke reiser, uden fordi De ønsker at komme bort fra det hele."

Hun vilde fortsat i denne lidt truende Tone; men Kapteinen sprang op — ivrig og rød i Hovedet:

„Nei ved De hvad, Madame Torvestad! nu gjør De mig Pinedød stor Uret; — ja undskyld, jeg bander; men hvad der maa til, det maa til; for først har jeg nu ærgret mig og speculeret mig næsten

grøn, for at slippe fra denne fordømte Reise; og saa kommer De og siger, jeg farer med Underfundighed og Djævelskab. — Jeg mener, de er galne alle Mand idag;" han trampede omkring i Stuen og kløede sit Odderskind; men Madame Torvestad betragtede ham med Velbehag, og der faldt en Sten fra hendes Hjerte.

Noget nervøst og uroligt, som havde været over hende, da hun kom, forsvandt aldeles og hun fik atter sin almindelige overlegne Tone — saaledes som en Moder bør tale til en tvivlsom Frier.

„Efter hvad vi have talt om i det sidste, nægter jeg ikke, at jeg blev meget overrasket ved at høre om denne pludselige Reise."

„Ja tror De ikke, jeg har tænkt over det? jeg forsikrer Dem — Madame! naar jeg tænker paa, at jeg skal reise bort uden saa meget som sikkert Løfte, saa er jeg nær ved at blive gal. Gid Fanden havde det Bremerskib! — kunde jeg bare finde paa et Paaskud eller en Udvei —"

„Aa — for en tyve Aar siden havde vel Jacob Worse fundet paa en Udvei i et sligt Tilfælde."

Det var at tage ham paa den ømmeste Side. At nogen skulde tro, han var en gammel Knark, som ikke længer forstod sig paa Kjærlighed, det oprørte ham i høi Grad; og han gav Madamen en Skildring af sine Følelser — saa glødende og aabenhjertig, at hun i al Hast maatte se til at faa ham stanset, for det gik sletikke an.

„Godt — godt — Kaptein Worse! — ja — ja! — jeg tvivler ikke paa det, —" raabte hun flere Gange; „men der skal mere til end den jordiske Elskov, hvor trofast den end kan være. Den Mand, jeg med Tryghed skulde anfortro mit Barn — min Sara, — maatte ogsaa være fast og varigt bunden til hende ved den fælles Kjærlighed i Herren. Og De ved, hvad jeg ofte har sagt: Deres Liv som Sømand er rigt paa Fristelser og lidet skikket til at bære stille Frugter i Omvendelse."

„Ak ja Madam! vi have alle et skrøbeligt Kjød i mange Stykker," svarede Skipper Worse; han haabede, det var et Skriftsted.

„Ja det har vi — Kaptein Worse! nogle mere, andre mindre. Men netop derfor skulle vi sky et Liv, der medfører særdeles Fristelser. Jeg tænker mig, om jeg nu havde givet Dem min Datter, og De saa pludselig var reist lige efter Bryllupet."

„Nei — Madam! det skulde der s'gu ikke blevet noget af; det kan De bande trygt paa!"

„Hvis jeg nu — jeg sætter det Tilfælde, at jeg gav mit Samtykke, tror De da, at Konsul — at Deres Kompagnon tillod Dem at opsætte Reisen?"

„Naturligvis! — naturligvis! det kan De da begribe!" — han blev ganske ivrig ved denne Udsigt.

„Kunde jeg stole paa det?"

„Ja saa Pi —"

„Sværg ikke; jeg vil tro Dem bedre uden. Sæt Dem ned igjen og hør, hvad jeg vil sige Dem. Jeg har i den senere Tid tænkt meget over dette. Der er ligesom en Stemme indeni mig, som vidner, at der er Redning for Deres Sjæl i denne Forbindelse med min Datter. Ja — jeg havde endogsaa efter megen Overveielse og Bekymring tænkt at fastsætte Bryllupet til førstkommende Søndag —"

„Hvad be — hvad siger De?" — raabte han og hoppede af Stolen, „aa Madam! De er dog en Pokkers Kone!"

„Men nu, da jeg ser, at en pludselig Reiseordre kan rive Dem ud af Deres Familie, for igjen at omtumle Dem i Fristelser og Farer, der lettelig — vi vide hvor let! — kunde kvæle de gode Spirer og atter gjøre Dem til et Fortabelsens Barn, nu tør jeg ikke tænke paa, at betro Dem mit Barn — min kjære Sara!"

„Men Madam — Madam! — jeg skal ikke reise, jeg vil ikke reise; jeg gaar lige til Kunselen og siger, han faar sende en anden; jeg sværger Dem til, jeg reiser ikke!"

„Denne Gang maaske ikke; men næste Gang, det falder Deres Kompagnon ind —"

„Aldrig! — faar jeg hende, saa lover jeg —"

Han stansede; gjennem Vinduerne saa han Bramræerne af „Familiens Haab" ude paa Sandsgaardbugten; og Madame Torvestad smilede lidt surt:

„Lov ikke, hvad De ikke kan holde, og betænk Dem ikke for vor Skyld paa at træde tilbage. Sara er vistnok forberedt; men hun ved endnu intet med Vished; jeg har ikke talt til nogen af Vennerne om det, og selve Bryllupet havde jeg tænkt at feire i al Stilhed — saaledes som Skik er blandt os —, Præsten og et Par af Brødrene. Deres Hus er jo færdigt; — De kunde bare føre hende herind."

„Jeg lover Dem at forlade Søen fra den Dag, jeg bliver gift med Deres Datter" — sagde Jacob Worse og rakte sin Haand frem.

Han var kommen til at tænke paa, at han skulde føre Sara ind i sine Stuer og lukke Døren efter hende og bestandigt have hende herinde for sig selv.

Men Madamen sagde: „Det er en tvivlsom Sag. Jeg har hørt om mange Søfolk, som ikke kan forsage Søen, uagtet de ere tilaars, har fuldt op af jordisk Gods og Kone og Børn. Saadant ser man,

skjønt jeg kan sandelig ikke forstaa det. Jeg synes tvertimod, Sømanden maatte takke Gud for en rolig Havn efter et stormfuldt Liv."

„Ja De har Ret Madam! — det er netop saaledes, jeg har det nu. Giv mig Deres Datter, og De skal se, jeg skal forbedre mig i alle Maader — saaledes som De ønsker."

De gav hinanden Haanden; og Worse vilde strax, at de skulde gaa over til Sara. Men da de gik over Gaarden, hvor Martha fik Ordre til at lægge Tøiet ind igjen, blev han dog lidt betænkelig.

„Hvad tror De, hun vil sige?" spurgte han sagte.

„Sara vil være tro og kjærlig mod den Mand, som hendes Moder i Bøn til Gud har valgt for hende," svarede Madame Torvestad i en tilforladelig sikker Tone, der beroligede ham meget.

Sara hørte dem komme; hun havde ventet dem, og der var intet Spor af alle de Taarer, hun havde grædt. Bleg som altid, med sænkede Øine kom hun ind i Stuen, da Moderen kaldte paa hende.

„Sara! — her staar den Mand, som begjærer dig til Hustru. Jeg har lovet ham paa dine Vegne, at du vil være ham en tro og kjærlig Ægtefælle for Gud og Mennesker. Ikke sandt? mit Barn! du vil opfylde din Moders Vilje og saaledes adlyde Guds Bud?"

„Ja Moder."

„Saa giver hinanden Eders Hænder i Jesu Navn — Amen!"

Jacob Worse var bevæget; han prøvede at sige nogle Ord om, at han vilde være som en Fader for hende; men da han midt i Sætningen ikke syntes, at det passede, og vilde sige noget bedre, blev der ingen Mening i det, hvorfor han bare pressede Madame Torvestads Haand noget ganske overordentligt. Derimod tog han sin Forlovedes saa forsigtigt, og det kildrede ham at kjende, hvor blød og fin den var.

Den hele Aften opførte han sig meget klodset; men han var saa straalende lykkelig, at han neppe gav Agt paa Udtrykket i Saras blege Ansigt.

Da han kom tilbage til sine Stuer, gik han længe op og ned i lyksalige Drømme; det var Tirsdag — bare fire Dage til Søndag; han vilde pynte op i Huset; der var ikke paa langt nær pent nok.

Længe speculerede han paa, om han skulde flytte sin salig Kones Seng ned fra Loftet; men det endte med, at han besluttede at kjøbe en ny.

Da han var gaaet, sendte Madamen Henriette iseng; Sara vilde gaa med det samme; men Moderen holdt hende tilbage.

„Nu maa du takke Gud for al hans Miskundhed — Sara!"

„Ja — Moder!"

„Vil du ikke ogsaa takke mig?"
Sara taug og rørte sig ikke.
Der gik et Stik gjennem Moderen.
„Sara!" — sagde hun skarpt.
Men da saa Sara op, og i hendes stærke Øine laa der noget, som Moderen veg tilbage for: hun spurgte ikke mere, sagde bare Godnat og dermed gik Datteren.

Madame Torvestad faldt hen i mangeslags Tanker. Minder fra Ungdommen kom op, og de vare ikke gode. Ogsaa hun var bleven givet til en Mand, hun ikke kjendte; han var ogsaa ældre end hun; men havde forstaaet at tage hende paa den rette Maade.

Hun mindedes vistnok Taarer fra den første Tid; men siden var det blevet godt; hun var bleven frelst for verdslig Forfængelighed og letsindige Elskovsdrømme, og saaledes vilde hun ogsaa bevare sine Børn.

Men i dette Blik fra Datteren laa der alligevel noget, der fandt et saart Sted i hende, hvor det borede sig dybt ind som en Braad. Hun, som ellers var saa sikker paa sig selv og sine Handlinger, fik en pinlig Tvivl. Alle de vakte Erindringer og en ubestemt Frygt for, at hun dog ikke kjendte denne stille Datter tilbunds, gjorde hendes Søvn urolig og plagede hende med onde Drømme.

Men Henriette, som hørte Sara hulke, krøb op i hendes Seng og vilde trøste hende.

VIII.

Den første Skygge, som trak hen over Skipper Worses Lyksalighed, var Mødet med Konsul Garman, da han skulde ud og melde Forlovelsen.

„Godmorgen — Worse! —" raabte Konsulen imod ham, „nu var han netop her — den Bremer Kaptein, han vilde med Fornøielse tage Dem med; og da han er ganske seilklar, var det kanske bedst, De kjørte ud til Smørvigen idag; — vor Vogn skal hente Dem i Byen, saa kan De være afsted med første gode Vind."
„Ja Tak — Hr. Kunsel! — men — hm!"
„Er der noget iveien?"
„Ja — desværre! — der er kommet noget iveien."
„Nogen Ulykke?"
„Nei — snarere en Lykke," smaalo Worse, det var ligesom han fik lidt Mod ved denne Vending: „jeg vil gifte mig."
„Guds Død!" raabte Konsulen og forglemte sig ganske; „hm!

gifte Dem — det kom mig noget uventet; med hvem? — om jeg tør spørge."

„Med Datter til Madame Torvestad; — Kunselen ved, hun bor i mit Hus."

„Saa — jeg vidste ikke — jeg troede ikke, at Madame — salig Torvestad havde nogen Datter af en passende Alder."

„Hun er jo noget ung — noget yngre end jeg," svarede Worse, som blev rød i Hovedet; „men ellers en meget sat og alvorlig Pige."

„Hendes Familie tilhører de Vakte; har Kaptein Worse til Hensigt at blive Haugianer?"

„Nei saamænd om han har," svarede den anden og vilde le; men Konsulens Tone opfordrede ikke til det.

„Nu ja! — det raader De selv for, min kjære Jacob Worse," sagde Konsulen og reiste sig, for at række ham Haanden; „modtag min Gratulation, og gid De aldrig maa fortryde dette Skridt. — Naar skal Bryllupet finde Sted?"

„Paa Søndag!"

„Naa — De har saa skam Hastværk, — ja — ja! — gid De bare aldrig maa fortryde det."

Da han gik, tænkte Konsulen et Øieblik paa at løbe efter ham og give ham en rigtig Beskrivelse efter sit Hjertes Fylde af Haugianerne og alt deres skinhellige Væsen. Men han betænkte sig.

Morten W. Garman var en klog Mand, der ikke spildte sine Ord. Han havde seet nok af Skipper Worse i den korte Samtale, og han var adskilligt bevandret i Kjærligheden og dens mangelunde Symptomer.

Jacob Worse gjenfandt ikke sit gode Humør, før han kom hjem igjen i sine egne Stuer, hvor der forøvrigt var en afskyelig Forvirring af Skurekoner og Alverdens Haandværkere.

Men her gik han omkring lykkelig og straalende; af og til maatte han over i Bagbygningen, for at faa et Glimt af sin Sara. Det var ikke stort, han fik se; thi ogsaa der var Travelhed med Syning og Mærkeblæk, og hun sad altid blufærdigt bøiet over sit Arbeide.

Saaledes tilbragte han Dagene — stundesløs af bare Lykke; Fredag Morgen gik han og morede sig med at gjentage: iovermorgen, iovermorgen!

Han mærkede slet ikke, at hans Venner gjorde Nar af ham og spaaede ham baade det ene og det andet; endogsaa det ubehagelige Møde med Konsulen glemte han. Og hint Skib i Bremen, som de begge havde været saa begeistrede for, det blev — underligt nok — aldrig nævnt senere mellem dem med et Ord.

Søndag blev de viede af Præsten i Madame Torvestads Dagligstue, i Nærværelse af nogle faa af Husets Venner; og om Aftenen blev Sara overgivet til Jacob Worse, som førte hende over i sine Stuer og lukkede Døren efter hende. —

— Endelig kom Skipper Randulf hjem. Worse skyndte sig at træffe ham, og de begyndte strax at buldre og fortælle i Munden paa hinanden. Alligevel var det ikke saa morsomt som det kunde have været. Historierne fra Rio vare jo allerede gamle og desuden var der noget tvungent mellem dem, indtil Randulf endelig gik lige paa og sagde: „Naa gamle Hedning! — du har jo giftet dig — hører jeg med en af de elleve tusinde kloge Jomfruer?“

„Ja Far! — du kan tro, det er et Stadskvindfolk,“ svarede Worse og blinkede med Øinene.

„Ja tag dig bare iagt, at hun ikke gjør dig til en slig Smørklat som Sivert Gesvint og de andre.“

„Nei — du skal have Tak for Laxen! Jacob Worse har seet Fruentimmer før idag.“

„Aa ja ved du hvad Jacob! med din første Kone synes jeg just ikke, du var saa heldig!“

„Aa — hvad vil du snakke om hende! — hun var jo halvgal. Nei — ser du! — Sara, det er noget andet;“ og han begyndte en yderst intim Lovtale over alle hendes Fuldkommenheder — undertiden hviskende, skjønt de sad alene i Skipper Randulfs Dagligstue.

Men Thomas Randulf beholdt et lidet vantro Smil, som hemmeligt irriterede Worse; og jo ivrigere denne blev til at skildre sin Hustrus Fuldkommenheder og sin egen Lykke, desto tvivlsommere sænkede Randulfs lange Næse sig nedover de optrukne Mundviger, indtil Worse blev kjed af det og vilde gaa.

„Aa nei — tag et lidet Glas endnu; har du slig Hast? — Jacob!“

„Ja Klokken er halv tolv, og vi spiser Middag Klokken tolv —“

„Aha! — der begynder det alt!“ raabte Randulf triumferende; „nu hænger du alt og dingler i din Kones Klokkestræng. Kanske tør du hellerikke drikke et Glas til; hun kunde mærke det paa dig. Hahaha! jo du har rigtig stellet dig godt — Jacob! mens jeg var borte!“

Følgen heraf var, at Worse blev siddende til halv et og kom hjem lidt rød i Hovedet og fugtig i Øinene.

Hans Kone ventede med Maden; de skulde have fersk Tosk med Lever og Rogn. Hun var meget alvorlig — alvorligere end ellers; og da han prøvede at sige: „Randulf er kommen —“ i en munter ubekymret Tone, svarede hun til hans store Fortrydelse: „Ja jeg ser det!“

Men det blev endnu værre, da hun uden at sige et Ord og Karaffelen bort fra Bordet; han var vant til en Middagsdram.

Imidlertid indlod han sig ikke paa Indvendinger. Randulfs stærke Marsala virkede efterhaanden, og han var ikke saa sikker paa sin Tunge, at han vovede nogen længere Tale. De spiste derfor i Taushed, og han lagde sig som sædvanlig paa Sofaen i Dagligstuen, for at sove Middag.

Ellers sov han en knap Time; men idag vaagnede han ikke før Klokken fem; og han blev ganske forvirret ved at finde sig indsvøbt i et graat Tørklæde; paa Stolen ved Sofaen stod en stor Skaal med Havresuppe.

Han laa stille og betænkte sig en Stund.

Hovedet var tungt og Hukommelsen besværlig og hullet. Han mindedes udmærket godt, at der stod et Par Gutter og lo af ham, da han behændigt hoppede over Trappestenen udenfor Brødrene Egelands Krambod, og at han stærkt havde tænkt paa at opsøge Politimesteren selv, for at melde dem; endvidere saa han tydelig for sig en Karaffel, der fjernede sig og forsvandt i et Skab; men derefter havde han bare et ubestemt lyserødt Indtryk af Toskerogn.

Han vilde stige op; men idetsamme kom Sara ind fra Spisestuen: „Nei — nei! du er syg; du maa blive liggende."

„Aa Snak — Sara! det har ikke noget at betyde. Det var bare, ser du, fordi —"

„Jeg vil hente Mor," sagde hun og gik mod Døren.

„Nei — nei! — hvad skal vi med hende! — saa skal jeg da heller blive liggende, naar du plent vil."

Han lagde sig igjen, og hun rakte ham Havresuppen.

Den smagte s'gu godt i hans slappe, tørstige Hals; han takkede og vilde tage hendes Haand, men fik ikke fat paa den.

Hun stod bagved ham og betragtede hans graa Hoved, og det var heldigt for ham, at han ikke saa hendes Øine.

Skipper Worse laa da den hele Dag paa Sofaen og fandt sig noksaa godt i det — medtaget som han var efter den ubehagelige Formiddagsrus. Men den næste Dag var han kvik igjen. Dog vovede han ikke at spørge efter Karaffelen; den var borte og kom aldrig igjen.

Fra sin Søn Romarino fik Worse et meget ubehageligt Brev. Den unge Herre udviklede, hvilken Daarskab det var at tage en Kone i en saa fremrykket Alder, ligesom han ogsaa temmelig uforbeholdent beklagede sig over det pekuniære Tab, han — Romarino — derved vilde udsættes for.

Worse blev sint og rakte Sara Brevet; hun læste det, mens han gik op og ned i Stuen og brummede.

„Ja du kan ikke vente dig andet," sagde Sara, „det unge Menneske har vel ikke lært bedre hverken af sin Moder eller af dig. Saaledes som I saa, skulle I og høste. — Vil du, at jeg skal skrive til ham?"

„Ja — du skal rigtig have Tak Sara, ifald du vil," svarede Jacob Worse glad; „det vilde være en stor Lettelse for ham."

Overhovedet var det utroligt, hvormeget Sara forstod sig paa, og hvormeget hun fik forandret og sat i Orden i Huset, da hun først tog fat. Det kunde ogsaa behøves; thi der var naturligvis meget Sløseri og Uorden i en Husholdning, hvor der ingen Husmoder var og en Mand, som fordetmeste var fraværende.

I de første Uger efter Bryllupet havde Sara ikke interesseret sig for nogetsomhelst. Da hele hendes halvt udviklede Ungdom, hendes forkrøhlede Ønsker og spirende Haab saaledes med en Gang blev ubarmhjertigen nedtraadt, faldt der ligesom et mørkt Tæppe ned midt foran hende, som skjulte Livet og ikke levnede anden Udsigt end at fries ud af det hele ved en salig Død.

Men en Dag var der vaagnet noget nyt i hende.

Hun kom hjem fra nogle Indkjøb i Byen og traf Moderen ifærd med at rydde op nede i hendes egne Stuer, stillende Stolene tilrette langs Væggene og spredende sine smaa Bøger udover Bordene.

Da Sara traadte ind, sagde Moderen, — og hendes Stemme var ikke fuldt saa sikker som ellers: „Jeg tænker, vi holder Forsamling hernede i dine Stuer; her er dog rummeligere og lysere."

„Har du spurgt min Mand?"

Min Mand! — det var første Gang; og de to Ord lød saa sikkert og solid, at Enken uvilkaarlig for sammen.

Sara tog sig ganske rolig for at samle Moderens Smaabøger til en liden Houg, som hun lagde paa Stolen ved Døren, stillede et Par Stole tilbage paa sin rette Plads og sagde uden at se op: „Jeg vil ikke holde Forsamling i mit Hus uden at have raadført mig med min Mand."

„Deri gjør du visselig Ret — kjære Sara," svarede Madame Torvestad meget venligt, men Læberne dirrede, „og det var kanske mindre vel betænkt af mig. Jeg haaber, I kommer over til os iaften?"

„Hvis min Mand vil."

Dermed gik Moderen og tog sine Bøger med sig.

Sara pressede sine Hænder mod Brystet; thi saa stille det end var gaaet, saa vidste de dog begge, at det havde været en Kamp, et Oprør, og Datteren havde seiret over Moderen.

Sara blev staaende en Stund og saa henover de solide Mahognimøbler, Gardinerne, Speilene, Nøgleskabet, hvortil hun selv havde

Nøglen i Lommen. Hun gik hen og lukkede Skabet op og betragtede de mange smaa og store Nøgler, som hang derinde.

Vistnok havde hun hørt sin Mand sige i sin overstrømmende Lyksalighed: „Se alt dette er nu dit! Du kan gjøre med det akkurat, hvad du vil; og er der noget, som mangler og som du har Lyst paa, saa sig bare til, og det skal være paa Pletten.“

Men hun havde ikke givet Agt paa hans Ord. Hvad brød hun sig om det altsammen? — kunde noget erstatte hendes spildte Liv?

Det var først Synet af Moderen stellende i hendes Stuer, der vakte hende, og fra nu af holdt hun sig vaagen.

Det blev snart forbi med „de fælles Indkjøb“, som Madame Torvestad i Begyndelsen besørgede for begge Husholdninger; Sara overtog sit selv. Og lempeligt, men ubønhørligt blev Moderens Kongerige atter indskrænket til Bagbygningen og Svalgangen.

Sara var jo flink og vel oplært, og hun havde arvet Moderens Evne til at ordne og styre. Denne havde imidlertid aldrig faaet Lov til at udvikle sig hos hende; Moderen var jo altid over hende, og Sara havde trællet i sin Tjenestepigegjerning — pligttro og gudfrygtig uden anden Interesse for de Ting, hun dog ikke raadede over, end den ikke at slaa noget istykker.

Nu havde hun sine egne Ting, var fri og havde desuden ganske andre Midler at raade over end Moderen. Den rige Fru Worse, som de begyndte at kalde hende i Butikkerne, var noget ganske andet og betydeligere end Enkemadame Torvestad, og det var Følelsen af dette, som først gav Sara ny Interesse for Livet og smeltede noget af den Kulde, som var begyndt at lægge sig om hende.

Da den første, værste Tid var overstaaet, begrov hun sine Drømme og sin Ungdom saa godt hun kunde i Bøn og Læsning; medens hendes Husvæsen holdt Tankerne borte fra mørke Grublerier.

Jacob Worse var den, som især nød godt af denne Forandring. Den isnende Kulde, hvormed hun fra først af tog imod ham og taalte hans Kjærtegn, havde han en enkelt Gang følt midt i sin Lyksalighed.

Men nu blev hun anderledes mod ham — aldrig kjærlig, neppe venlig; men hun taalte ham dog, gjorde det hyggeligt for ham i Huset, og talte til ham, spurgte ham endog ud om Forretningen og alle hans Anliggender.

Skipper Worse forklarede og blev ikke træt af at undre sig over, at et Kvindfolk kunde forstaa saa godt. Det varede ikke længe, saa kunde hun give ham gode Raad, og tilslut spurgte han hende om alt.

Saaledes gik Aaret, og Vinteren begyndte.

Sara var flittig som før til at søge Forsamlingen. Hos Moderen sad hun ogsaa ofte paa sin gamle Plads ved Bibelen. Hun var smukkere end før; thi hun saa sig friere omkring; ogsaa hendes Dragt var anderledes.

Ikke at hun paa nogen Maade pyntede sig for meget; selv den strængeste Haugianer skulde ikke have fundet noget at dadle. Men Kvinderne, som forstod sig paa det, lagde Mærke til, at hendes Lintøi var af det fineste, som kunde opdrives, hendes Uldkjoler næsten ligesaa kostbare som Silkekjoler, og havde hun en hvid Krave over Kjolen, var det en ægte Knipling til et Par Daler Alenen.

Ogsaa Mændene fandt noget extra ved den unge Kone, og de sagde ofte til sine Madamer: „Se paa Sara! — saaledes skulde I klæde Jer; — saaledes skulde I styre Jert Hus.“ Moderen fik ogsaa megen Ros, fordi hun havde oplært sin Datter saa vel. —

Til Forsamlingerne fulgte Skipper Worse ikke altid med. Naar han en Gang havde bedre Lyst til at gaa i Klubben eller hen til Randulf, sagde Sara ikke noget imod.

Men i Virkeligheden syntes han at befinde sig bedst hjemme. Udover Vinteren, naar Lysene tændtes tidligt, sad han ved Bordet i Dagligstuen med sit Arbeide. Jacob Worse var nemlig ganske nethændt, og i sin Ungdom havde han lært lidt Skibsbyggeri. Og nu havde han fundet paa at bygge sig et lidet Modelskib — halvanden Alen langt —, som han vilde rigge og fuldføre til den mindste Detail efter „Familiens Haab“.

Sara læste høit for ham, mens hun strikkede. Det var Scriver, Johan Arndt, Luther og de andre. Worse hørte ikke stort efter; men hendes Stemme var saa behagelig og hyggelig at høre, og hun var saa smuk, naar Lyset faldt paa hendes rene Pande og det mørke, glatstrøgne Haar.

I Klubben var og blev de ham altfor vittige; selv Randulf var styg til at ærte ham. Jeg ved ikke, hvorledes det var; men det blev igrunden en Skuffelse med Randulfs Hjemkomst. Altid skulde han komme med Stikpiller for dette Giftermaal; selv var han Enkemand; Børnene voxne; den ældste Søn var Skipper og boede i Byen.

En anden Ting faldt ogsaa pinlig for Jacob Worse, nemlig naar Randulf snakkede om, hvorledes de skulde have det paa Fisket iaar. Thi Worse mindedes sit Løfte til Madame Torvestad. Men en Dag lod Sara falde nogle Ord, somom hun var forberedt paa, at han vilde reise som sædvanligt.

„Ja men —“ indvendte Worse, „jeg skal sige dig; før jeg blev gift, maatte jeg love din Moder, at jeg aldrig —“

„Jeg ved det; Mor har fortalt mig det. Men det Løfte tog Mor af dig for min Skyld, og derfor løser jeg dig fra det. Du kan gjerne reise, hvis du vil.“

Sara havde sagt det samme til Moderen, da de talte om Sagen, enten fordi hun ikke havde noget imod at blive sin Mand kvit for en Tid, eller fordi hun ogsaa i den Ting vilde være uafhængig af Moderen. Saaledes opfattede denne det, og blev mere og mere betænkelig.

Men Worse blev nu meget ivrig til at snakke om alt det, han vilde udrette paa Fisket, og Randulf tænkte i sit stille Sind: nu har han faaet Lov.

Det blev forresten et daarligt Fiske det Aar; Silden stod ujævnt og flyttede hvert Øieblik; Storm og Uveir var der ogsaa. Det vilde ikke gaa for Skipper Worse; den gamle Lykke var gaaet fra ham, Djærvheden ogsaa — mente mange; Worse begyndte at blive gammel var den almindelige Dom.

„Aa ja —“ sagde Randulf i Klubben, „naar saa gammel Mand faar saa ung Kone, saa er det snart forbi; —“ og han gjorde en Bevægelse, somom han vred en Klud og slængte den fra sig.

Jacob Worse kom hjem med Gigt og satte sig i Ovnskrogen hos sin Kone. Hjemme var bedst; og til Vaaren da „Familiens Haab“ skulde ud paa Langtur, foreslog Worse selv, at hans gamle Skib skulde gives til en af de andre Kapteiner i Firmaets Tjeneste.

Lauritz Seehus rykkede da op til Styrmand. Han havde om Vinteren været oppe i Bergen og faaet sin Navigationsexamen; og før han reiste ud, havde han taget Løfte og Ed for Liv og Død af Henriette.

— Hellerikke næste Vaar gik Worse tilsøs. Han klagede over Gigt og Smerter i Maven; Doktoren kunde ikke vide, hvad det var; men han troede, at der var noget iveien med Leveren.

Imidlertid blev han altmere optaget af sin Kone. Da hans Gammelmands-Svagheder begyndte med Gigt og daarlig Fordøielse, stellede hun saa omhyggeligt med ham, somom hun kunde været hans Datter; og det, at hun tillige var hans Kone, gjorde ham dobbelt lykkelig og taknemlig.

Hertil kom, at i Tidens Løb begyndte al denne Syngen og Læsen omkring ham uformærkt at gjøre sin Virkning paa ham.

Jacob Worse havde altid tænkt sig Vorherre i Stil af Konsul Garman, — en skarp og nøieseende Herre, som dog igrunden var godmodig og grei at komme ud af det med, naar man bare ikke for med Underfundighed og Djævelskab.

Men nu lærte han noget ganske andet.

Det kunde lidet hjælpe, at han havde været en brav Sømand, aldrig narret nogen norsk Mand — (Tyskere og Svensker sprang han over), at han var retskaffen og gjorde Ret og Skjel mod enhver. Her skulde saa meget mere til.

Mangengang, naar de læste og talte om Omvendelsens Besværlighed, om den svare Nød i Anfægtelsens Time, tænkte han i al Hemmelighed: monstro det er sandt — alt dette?

Han havde en spansk Tro til Sivert Gesvint, og ikke stolede han stort paa Endre Egelands Anfægtelser; dertil kjendte han dem altfor godt paa Vrangen.

Men Sara — Sara! — hun, som dog var Fuldkommenheden selv i alle Maader, hun sagde, at hver eneste Dag — bogstaveligt hver eneste Dag maatte hun døde den gamle Adam og kjæmpe mod Djævelen i sit eget Kjød.

Dette gjorde ham efterhaanden urolig, og han spurgte, om hun saa svært meget af den gamle Adam hos ham?

Det gjorde hun; og han fik vide mere om sig selv end han brød sig om. Først det, at han bandte; det kunde han nu selv indse var galt; han stræbte ogsaa at holde op; men det var saa indgroet; imidlertid syntes han selv, han blev bedre i den Retning. Men der var saa meget andet ved ham og i ham baade af den gamle Adam — ja af selve Djævelen, at han blev meget ilde tilmode.

Sara vilde, han skulde bede og synge; men det kunde han ikke. Han havde ikke endnu faaet Aandens Frimodighed til at omgaaes med Guds Ord — sagde hun.

Nei — desværre, det havde han ikke; han ønskede, han havde; det vilde vist gjøre ham godt.

Men naar han saa i Forsamlingen iagttog, med hvilken inderlig Aandens Frimodighed Sivert Gesvint omgikkes med Ordet, hørte hans indsmigrende Stemme hvisle saa smilende og saa fugtigt, og han saa kom til at tænke paa, hvor blodigt han havde snydt ham paa Saltet, da mistede Jacob Worse Lysten paa Aandens Frihed og gik i Klubben.

Dagen efter blev han bestandig behandlet som syg; det hjalp ikke, hvad han sagde, hverken Spøg eller Alvor; Havresuppen og det graa Uldtørklæde kom for en Dag, og hans Kone sad hos ham og strikkede.

Tilslut troede han, at han var syg, naar hun sagde det.

Det Brev, Sara havde skrevet til sin Stedsøn, gjorde en god Virkning; og da Romarino kort efter kom hjem, for at etablere en selvstændig Forretning, var der et venskabeligt Forhold mellem ham og den unge Stedmoder.

Romarino gjorde lidt Kur til hende i sin Lapsethed; det mærkede hun ikke, ialfald brød hun sig ikke det mindste om det; men det var dog lidt Ungdommelighed i Huset. Og uagtet Jacob Worse nu ikke foretog et Skridt uden efter Samraad med Sara, fik det dog altid Udseende af, at det var den Gamle, som var stridig, medens de Unge holdt sammen.

Men da Romarino var kommen paa egen Haand og var bleven gift med en Jomfru fra Bergen, om hvem man kun vidste, at hun var munter og verdsligsindet, og at hendes Familie ikke hørte til de Vakte, blev Forholdet kjøligere. De unge og de gamle Worses havde ikke Interesser fælles og saaes kun yderst sjeldent. Romarino kjøbte sig et Hus, og slog svært stort paa. Gamle Worse rystede paa Hovedet.

— Det varede en Tid, inden Madame Torvestad forstod, at hun havde taget fuldstændig feil af sin Datter. Men lidt efter lidt gik det op for hende, at her var aldeles ingenting at gjøre. Lige fra det Blik, hun havde faaet Forlovelsesaftenen, var Sara gleden ud af hendes Herredømme, og steg med et frem som hendes Lige, ja — snart blev Madame Torvestad reduceret til at være Fru Worses Moder.

Klog som hun var, skjulte hun sin Skuffelse. Men hun lovede sig selv, at saaledes skulde det ikke gaa med Henriette; hun skulde have en Mand, som Madame Torvestad var sikker paa at kunne beherske, og selv skulde hun holdes under Tugt ganske anderledes end før. Til en Begyndelse skulde det arme Barn lære at sidde ved Bibelen paa Saras Plads, naar hun ikke var der.

— Fra Hans Nilsen Fennefos kom der i et Par Aar kun sparsomme Efterretninger. Han sagdes især at færdes nordpaa, længer nord end han nogensinde havde været før, — helt oppe i det svarteste Finmarken — sagde nogle.

De Ældste fik af og til et og andet at vide; men det blev ikke meddelt i Forsamlingen. Spurgte nogen efter Fennefos, fik de til Svar, at hver maa passe sig selv — eller at Herrens Veie ere usporlige.

Det var nemlig ikke glædeligt, hvad Vennerne rundtomkring vidste at berette om Hans Nilsen.

Han, der før var gaaet fra Bygd til Bygd som et elskeligt Fredens Sendebud, han efterlod sig nu Uro og Forskrækkelse. Der fortaltes, at han gik frem som et Herrens Veir over Landet; hans Tale var som Ild, mange blev syge paa Sindet af at høre ham, — ja en ung Pige sagdes endog at have taget Livet af sig for hans Tales Skyld.

Præsterne begyndte at befatte sig med ham i deres Indberetninger; hans gamle Ry for Maadehold og Sagtmodighed blev beskjæmmet og de Vantro triumferede og raabte: Se — se! — han ogsaa!

Der var megen Bedrøvelse mellem alle de Vakte, hvor disse Tidender naaede frem, og efterhaanden trængte de jo ud blandt Folk, hvormeget end de Ældste prøvede at dække over. Mange skrev til ham, og bad ham saa bønligen at komme sydover igjen; de mente, naar han traf de gamle Venner, vilde hans Aand atter opklares.

Men han kom ikke, og tilslut var hele Landet fuldt af den voldsomme Lægprædikant, der drog syngende gjennem Sneen fra Hytte til Hytte med Følge af blege Mænd og Kvinder med løst Haar, der græd og skreg og sønderrev sine Klæder.

Da bad de Ældste Madame Torvestad om at skrive et Brev til ham.

Den næste Dag overleverede hun dem et forseglet Brev. Det var imod Reglerne; men Omstændighederne vare ogsaa usædvanlige, og der blev ikke gjort Indvendinger. Brevet blev afsendt om Høsten, og udpaa Vaaren rygtedes det, at Hans Nilsen trak sig sydover.

Men Brevet havde Sara skrevet; Moderen havde selv bedt hende derom.

IX.

Garman & Worse havde nogle heldige Aar. Som en Strøm af friskt Blod løb Jacob Worses Penge ind i den hensygnende Forretning, fordelte sig udover Lemmerne og gjorde hele Organismen sund og stærk. Og det varede ikke længe, før Firmaet havde gjenvundet hele sin Glans baade hjemme og ude.

Konsulens Ansigt blev igjen glat og ubekymret, og hans Skridt lød raske og ungdommelige, naar han steg op ad den brede Trappe, for at se til de fremmede Arbeidere, han havde ladet komme fra Kjøbenhavn, for at dekorere Selskabsværelserne ovenpaa.

Til Vaaren skulde Christian Fredrik komme hjem; hans Uddannelse i Udlandet var fuldendt, naar han nu havde tilbragt den sidste Vinter i Paris.

Konsulen glædede sig meget til at faa sin Søn hjem — især nu, da han med Stolthed kunde vise ham, at Huset var vel ved Magt og Forretningen i høi Grad blomstrende.

Der var bare dette ene med Worse. Konsul Garman forbandede i sit Hjerte Haugianerne og alle Hellige mere end nogensinde. Det

var gaaet som han frygtede: de havde aldeles ødelagt Skipper Worse for ham.

Det samme mente Jomfru Birgitte og Jomfru Mette. Vistnok kom han i den første Tid efter sit Ægteskab oftere ud til Sandsgaard og prøvede at være ganske som før.

Men det duede ikke; han kunde ikke længer finde Tonen, og paa begge Sider føltes det pinligt, at de gode gamle Dage vare forbi for bestandigt.

Kun en eneste Gang havde Fru Sara Worse været paa Sandsgaard. Konsulen gav en stor Middag til Ære for de Nygifte.

Med nedslagne Øine sad hun ved Siden af Konsul Garman ved det straalende Spisebord omgivet af alle de høie Herrer og Damer, som hun kun kjendte fra Gaden eller fra Kirken. Rundt omkring hende lød Spøg og Latter og en lystig Larm, som hun aldrig i sit Liv havde hørt Mage til; — skjønt man den Dag ialfald indbildte sig, at man lagde Baand paa sin Munterhed af Hensyn til den unge Frues bekjendte Religiøsitet.

Jacob Worse derimod, som var vant til dette, og som var godt ligt af alle, sad saa inderlig fornøiet og vilde nikke til sin Kone. Men hun løftede neppe sine Øine under hele Maaltidet; og da de kom hjem — Worse maatte finde sig i at kjøre —, sagde hun til ham, at hun kjendtes, somom hun havde været i Helvedes Forgaard.

„Aa nei — Sara! — hvor kan du dog sige det? — det er saamænd brave, godmodige Folk allesammen."

„Ja du forstod vel, at de bare gjorde Nar af dig?" sagde hun skarpt; thi saaledes havde hun opfattet det, naar Byfogden eller en af de andre udbad sig den Ære at drikke et Glas med den gamle Kaptein og den unge Brudgom.

Hun kom der aldrig mere. For det første var hun klog nok til at indse, at hun aldrig vilde faa Fodfæste i den Kreds; men for det andet var der virkelig for hende, som fra Barndommen ikke havde hørt andet end alvorlig og gudelig Tale, noget ligefrem djævelsk ved disse glade sorgløse Mennesker, der lo høit, mens de drak den farlige Vin. —

Konsul Garman bebreidede bestandig sine Svigerinder, at de ikke tidligere havde givet ham Underretning om Skipper Worses Maskepi med Haugianerne. Han mente, han skulde nok kureret ham, havde han bare faaet ham under Behandling, før Sygdommen havde taget Overhaand.

Imidlertid lod det dog til, at Worse var fornøiet; og det var jo godt, saalænge det varede. Men paa Sandsgaard savnedes han; og

da han trak sig tilbage fra Søen og overlod „Familiens Haab“ til andre, opgav Konsul Garman ham ganske som spoleret og ødelagt.

Konsulen var da endnu mere ensom end før, og ofte vandrede han i melankolske Tanker op og ned i den brede grusede Vei foran Havepavillonen.

Den laa ved en Dam, rundt hvilken der voxede en smuk Krands af Siv. Dammen maatte før have været meget større; for Konsulen kunde mindes fra sin Barndom, at der havde været Vand paa begge Sider af Lysthuset og en Bro, der kunde løftes op.

Der stod endnu et halvklart Minde for ham om nogle Damer i en blaa og hvid Baad, og en lang Mand i rød Silketrøie, som stod i Forstavnen med en Aare.

Nu var Dammen saa liden, at det vilde være latterligt at have Baad i den. Konsulen speculerede mange Gange over, hvorledes det kunde hænge sammen, at en Dam saaledes Aar for Aar kunde minke. Det var vel Sivet, som groede over; og han paalagde hvert Aar Gartneren at holde Øie med Sivet; men det hjalp ikke.

Haven var oprindelig anlagt i ren fransk Stil med brede retvinklede Gange, tætte store Hækker og Alléer eller bittesmaa Dukkehækker af Buxbom. Med visse, regelmæssige Mellemrum var der en Runding, hvor fire Veie mødtes; der stod Bænke omkring og i Midten en Solskive eller en Mindestøtte eller noget sligt.

Men i Udkanten af Haven især mod Nordvest var der plantet tæt af Træer ligesom en bred Ramme omkring det hele. Det var simple, indenlandske Træer, som skulde beskytte den fine, franske Have med de fremmede Væxter og Blomster mod den kolde Vind fra Havet.

Pavillonen med Dammen laa vestenfor Hovedbygningen; og skjønt det igrunden ikke var mange Skridt, blev den dog i gamle Dage anseet som et Slags Trianon, hvortil man begav sig for at drikke Kaffe eller høre Musik. Det sirlige Tog bugtede sig da fremad paa de sindrigste Omveie — over Broen og rundt Dammen, eller man steg i Baaden og lod sætte over i tre Aaretag under utallige Komplimenter og Vittigheder.

Alt dette kunde Morten Garman godt huske fra sin Ungdom. Han havde selv prøvet at holde Liv i de gamle Skikke og Manerer; men det var kun halvveis lykkedes ham. Menneskene forandredes, Dammen groede til; — ja selv hans Faders sirlige Have truede med at gro over.

Paa begge Sider af den brede Grusgang, som førte til Pavillonen, løb der en Hæk saa tæt, at unge Damer til Gartnerens store Fortrydelse pleiede at sætte sig i den, og med regelmæssige Mellem-

rum stod der sex klippede Pyramider af Buxbom. Her var det, Konsulen yndede at vandre op og ned; her var al den gamle, sirlige Stivhed bibeholdt.

Men i Haven forresten begyndte der at se broget ud. De simple Træer, der vare plantede, for at give Ly, begyndte nu, da de havde faaet tykke Stammer og stærke Rødder, at brede sig for egen Regning, og da de ingen Vei kunde komme udover mod Nordvesten, sendte de lange Grene indover Haven, henover de retvinklede Gange og de snorlige, smaa Dukkehækker af Buxbom.

Det var en Samling unge Bøgetræer, som begyndte Oprøret. I flere Aar havde de staaet næsten stille. Nordenvinden blæste Toppen af dem og bøiede dem og alle de andre Træer indover, saa at de saa ud, somom de vare klippede skraat af med en Sax. Men da de saa endelig havde samlet tilstrækkelig Kraft nedentil, begyndte de at brede sig udover, voxte indpaa hinanden og paa de andre Træer, kjæmpende om hver Solstraale og skinnende af Sundhed og Saft.

De andre Træer gjorde ligedan; ja selv de beskedne Hyldebuske, som stod yderst langs Gjærdet, og som i de første onde Aar havde baaret al Elendigheden med Nordenvinden, selv de fik Magt og prøvede at løfte sine runde Kupler i Høide med de unge Rognbærtræer og Popler, som stod indimellem.

Baade Konsulen og Gartneren vare paafærde; men de udrettede ikke stort. Fra alle Kanter brød der en simpel Frodighed ind over den tørre, sirlige Have. Indunder Træerne vilde Hækkerne ikke trives længer, de skjød Vandskud eller tørrede væk; skikkelige Buskvæxter, der før havde været klippede som smaa Puder, boblede sig op til store Hølæs; Gange, som før vare rummelige for to, pressede sig sammen, saa at én knapt kunde komme frem.

Det var ikke Gartnerens Skyld; men Anlægget var naaet saa vidt, at det gik over fra Have til Park; og der havde ikke været anden Mulighed for at bringe det tilbage til det oprindelige franske Mønster end at fælde Træerne og begynde fra nyt af.

Men det kunde jo ikke gaa an; mange fandt det endogsaa smukkere nu end før med de høie Træer. Men ikke Konsulen; han saa med Beklagelse, hvorledes hans egentlige Have hvert Aar mere svandt ind, til han ikke havde andet igjen end den brede Grusgang med de sex Pyramider foran Pavillonen.

Naar han vandrede her i de lyse stille Sommeraftener, kunde han mellem de oprørske Træer skimte den rødgule Aftenhimmel, der endnu kastede sine Farver over Sandsgaardbugten og vestud mod Havet, hvor Vandfladen laa som Glas, der bølgede i lange Tværstriber,

Han kom til at tænke paa den herlige Udsigt over Havet, man i fordums Tid havde havt fra Taget paa Havepavillonen. Nu var det forbi med den. Det gik med Haven som det gik med Byen; den groede op og groede over, saa hverken det ene eller det andet var til at kjende igjen.

Paa Bagsiden af Pavillonen var der en hemmelig Dør i Panelet, hvortil Konsulen bestandig bar Nøglen i Lommen. Mange smaa Minder om galante Eventyr kom myldrende ud, naar han nu paa sine gamle Dage en sjelden Gang aabnede den lille Bagdør. En Vindeltrappe førte til Kammeret ovenpaa. Trappen var trang; nu skulde han vist have vanskeligt for at komme op; — men i Ungdommen — Herregud! hvor let fløi man ikke op og ned.

„Le nez — c'est la mémoire“ — sagde han med et bon mot af sig selv, idet han indaandede den indeklemte Lugt af gammelt Mahognitræ, og nynnende vandrede han op og ned i den lille Rest af sin Ungdoms Have, stillende sine smukke Ben forsigtigt og elegant, drømmende, at han var i Sko med hvide Silkestrømper. —

Men paa Veien udenfor stansede en Vandringsmand og saa udover Fjorden.

Det var den bekjendte Lægprædikant Hans Nilsen Fennefos. Høi, mager, med en skarp Glans i de lyse Øine stod han stille og faldt i Tanker — lænet op til Portstolpen ved en liden lukket Udgang i Havegjærdet.

Paa Ryggen bar han den store Skræppe, hvori han førte sine Bøger og Traktater; han var støvet og træt efter en lang Dags Vandring i Solskin.

I tre Aar havde han ikke været paa denne Kant af Landet, og meget var foregaaet med ham siden dengang.

Da han erfor, at Sara var bleven gift med Skipper Worse, fik han et voldsomt Slag eller Stik indvortes, en legemlig Smerte, som næsten kvalte ham. Han forstod da med en Gang, at han alligevel var fangen i en Kjærlighed til denne Kvinde, mod hvilken hans Kjærlighed til Brødrene — ja hans Kjærlighed til Gud var bleg og for intet at regne.

Han forfærdedes over sig selv og kastede sig i Støvet i Anger og Bøn. Og som han nu syntes, at ingen Straf eller Bod var haard nok for saa stort et Bedrag, saa stor en Brøde, blev han ogsaa stræng mod andre; og han begyndte med brændende Iver at prædike Bod og revse Synderne i Ord haardere end nogen havde brugt før ham.

I tre Aar stod han i denne heftige, umiddelbare Kamp mod Synden i sig og om sig, og imens fik han sit Hjerte bøiet, fik udrenset

den syndige Kjærlighed, og det blev ham klart, at baade han og Brødrene hidtil havde udvist altfor liden Strænghed baade i Liv og Lære.

Derfor fulgte han ogsaa Kaldet og kom sydover. Hans Følelser, da han læste Sara's Brev, var Medlidenhed mod hende og alle Brødrene paa den Kant, som blindt vandrede i sine Synder og i sin Egenretfærdighed.

Men paa sin Vandring sydover gjennem venligere Egne, blandt Folk, som kjendte ham fra før og som kom ham imøde med kjærlig Bekymring, kunde det ikke være anderledes, end at hans Sind uvilkaarlig mildnedes noget. Og da han gik gjennem Sandsgaard, maatte han uvilkaarlig stanse, overvældet af alle de Minder, der vaagnede ved Synet af den venlige Bugt og Kirketaarnene i Byen, som han allerede kunde se.

Hans Nilsen ransagede endnu engang sit Hjerte; men han fandt ikke andet, end hvad der burde være. Sara var for ham en Søster eller en Broder; hun var en anden Mands Kone, og han vilde ønske, at hun var lykkelig.

Men før han gik videre, kom han til at se ind over Gjærdet, og mellem Grenene opdagede han Konsul Garman, som gik og spadserede.

Fennefos kjendte ham, og hans stærke Sind vaagnede igjen ved Synet af denne uomvendte gamle Mand, der vandrede derinde saa tryg i sine Synder, midt i al sin Rigdom, omgiven af Øienslyst og Kjødslyst, — vandrede med aabne Arme lige ind i Helvedes Pøl og Pine.

Han greb om sin Stav og gik videre; de skulde faa føle derinde i Byen, at Hans Nilsen Fennefos var vendt tilbage.

Imidlertid veg det sidste Skjær af Aftenrøden, og Himmelen blev lysegrøn langs Horizonten; en kold Vind svingede med de lange, seige Bøgegrene, og Konsul Garman gik ind.

Og Haven laa stille og groede over af Træer og Buske og forvildede Hækker. Tætte Kroner hvælvede sig udover, trængte hinanden, kjæmpede sig frem eller døde ud og forkrøblede i Skyggen under Vanddryppet fra de andre. Og høit oppe og lavt nede skjød Grene ud, bestandig indsnevrende den lille Plet omkring Pavillonen, hvor Dammen blev mindre Aar for Aar.

Men naar man bøiede Grenene tilside og trængte ind i det forvildrede Krat, kunde man endnu se Spor af de retvinklede Gange og af de smaa klippede Dukkehækker. Det var mørkt og fugtigt, glat af grøn Mose og en gammel uddød Lugt af Buxbom, som raadnede.

X.

I den lave, gammeldagse Stue hos Sivert Jespersen blev der dækket langt Bord. Det var god Damaskes Dug og Servietter; men simple Knive og Jerngafler. Hist og her med store Mellemrum stod en Flaske Medoc, ellers var der Vand, Salt og Brød paa Bordet — og ingenting mer.

Alligevel var Værten bange for, at det kunde være for overdaadigt. Til Hverdags var han vant til at spise paa Voxdug, tage Poteterne af Fadet med Fingrene og skrælle dem med sin Lommekniv. Og Selskabet idag blev givet til Ære for den hjemkomne Hans Nilsen; man kunde ikke vide, hvor stræng han var bleven.

De Ældste havde bestemt det saaledes, at først skulde Fennefos indbydes til en snevrere Kreds af de fortroligste og paalideligste Brødre og Søstre, forat det kunde aabenbares, hvad der boede i ham. Det var ikke værd at lade ham tale i Forsamlingshuset med en Gang. De var igrunden bange for ham, og alle havde lidt ond Samvittighed.

Fennefos havde været tre-fire Dage i Byen; men man havde ikke seet stort til ham. Han holdt sig mest hjemme og samtalede med Madame Torvestad. Over i Hovedbygningen hos Worse havde han ogsaa været.

Da de mødtes første Gang, var de alene, og da Sara løftede sine mørke Øine paa ham, kom der en Skjælven i hans Stemme. Men han vandt det strax over og talte videre rolig og alvorlig uden at se stort paa hende.

Sara sagde næsten ingenting; hun bare lyttede til hans Stemme.

Skipper Worse kom ind og bød Hans Nilsen hjerteligt velkommen; men den anden studsede ved at se, hvor gammel han var bleven i disse Aar; Munden var saa slap og Farven saa gul.

De talte om Selskabet, som skulde være næste Dag hos Sivert Jespersen, og Worse gik frem og tilbage og strøg sit Odderskind; det var klart, at han havde noget paa Hjerte.

„Hm! hm!“ — sagde han et Par Gange, naar der blev en Pause i Samtalen mellem de to; „det er den 24de Juni imorgen, ja saamænd er det saa; hm! hm! Sankt Hans Aften — ja ja — det er det!“

„Er Sankt Hans Aften nogen Mærkedag for Skipper Worse?“ spurgte Fennefos; han vilde gjerne være venlig mod hendes Mand.

„Mærkedag! — aa ja — ja! det skulde jeg tro — Hans Nilsen! — i mange — mange Aar! — det er Randulfs Fødselsdag — ser De! — og ligesiden vi var Gutter — aa ja ja! — det er ikke noget at snakke om; det er forbi med de Tider.“

„Saa vilde I vel kanske heller være sammen med Skipper Randulf imorgen end gaa til Sivert Jespersen?"

„Det er en Skam at tilstaa det; men det vilde jeg rigtignok heller."

„Jeg tænker ikke, nogen vil vredes paa dig, om du ikke kommer til Sivert Jespersen," sagde Sara; — efterat hun havde gjenseet Fennefos, var hun glad ved at blive sin Mand kvit for en hel Dag.

Jacob Worse blev glad som et Barn over denne uformodede Vending og skyndte sig afsted til Randulf, for at melde, at han havde faaet Lov til at komme.

De to sad igjen alene, og der blev en liden Pause.

„Er din Mand ikke frisk?"

„Nei! — han er syg; jeg tror, han har et Tilfælde indvortes."

„Du mener til Legemet! jeg tænkte paa Sjælen. Er han endnu i sine Synder?"

„Jeg frygter for det — Hans Nilsen! Ordet faar ingen Magt i ham."

„Har du prøvet at hjælpe ham? — Sara!"

„Ja — jeg har prøvet; men jeg ser ikke megen Frugt af det."

„Kanske har du ikke prøvet paa den rette Maade. — Han har været en stærk Mand, kanske skal der stærke Midler til at bøie ham."

Hun vilde spurgt ham mere om dette; men de blev afbrudt af Madame Torvestad, som kom, for at hente Fennefos. De skulde efter Aftale hen og se paa et Asyl for Pigebørn, som Haugianerne havde oprettet.

Sara fulgte med, hvilket Moderen kun ligte saa maadeligt. I den senere Tid havde hun været saa meget stillet i Skyggen af Datteren, at hun nu af al Magt bestræbte sig for at beholde Fennefos for sig selv.

Imidlertid lod hun meget glad, og de gik alle tre afsted. Sara følte en eiendommelig Glæde ved at gaa sammen med ham; skjønt han hele Tiden bøiede sig imod Moderen, der dæmpet fortalte ham et og andet om dem, de mødte.

Men da de kom hjem igjen, sagde Hans Nilsen Farvel til Madame Torvestad udenfor og fulgte ind med Sara i hendes Stuer.

De talte længe sammen, og Sara fortalte om Brødrene og satte ham ind i alt, hvad der var forefaldet under hans Fraværelse. Da hun snart mærkede, hvorledes han nu saa alting strængere og mørkere end før, ledede s ogsaa hun i sin Fremstilling til at give det hele et værre Præg. Hun fortalte om den store Lunkenhed blandt dem; den stygge Begjærlighed efter jordisk Gods; hvorledes

de af syndig Forfængelighed eftertragtede at ansees af Menneskene, og hvorledes de lod sig smigre og besnakke af de unge Præster, der vilde trænge sig ind i deres Velgjørenhedsanstalter og deres Hedningemission.

Fennefos hørte paa hende og takkede hende, da hun var færdig.

„Men du — Sara! hvorledes har du det?"

„Tak — Hans Nilsen! —" svarede Sara og saa op paa ham; „af mig selv formaar jeg intet! men Herren har været min Styrke, saa at jeg tør sige, at jeg nu har det godt."

Han vendte sig hurtigt og sagde Farvel.

Ved Middagen den følgende Dag hos Sivert Jespersen var der stille og forventningsfuldt. Alle gav nøie Agt paa Hans Nilsen, der sad ved Siden af Sara — alvorlig og faamælt, som han havde været, siden han kom.

Før Suppen blev der læst Bordbøn af en gammel hvidhaaret Mand med blaa Hænder — han var Farver, og derpaa sang de: „Synge vi af Hjertens Grund."

Der skulde været Lax efter Suppen; men Værten var i sidste Øieblik bleven betænkelig og havde til Kogekonens store Forargelse forbudt at sætte den frem. Der kom derfor bare Lammesteg, hvoraf der fortæredes meget. Kogekonen havde til Stegen tilladt sig at servere Salat — noget, som de fleste aldrig havde seet før. Og en af de Gamle sagde derfor halvt spøgende: „Hvadforslag? — skal vi æde Græs, hvorsom Kong Nebukadnezar?"

De lo lidt af dette, og Madame Torvestad greb Anledningen til at fortælle, at da hun var i Gnadau i sin Ungdom, fik hun næsten kke andet at spise end saadant Græs og andre Grønsager.

Derfra førtes Talen hen paa Brødremenighedens forskjellige Indretninger, paa dens ledende Mænd, og derfra kom man til at tale om de gamle fromme Lærere og Prædikanter, som i forrige Aarhundrede havde vakt nyt Liv blandt de Kristne i Tyskland.

Hans Nilsen Fennefos taug eller talte halvhøit nogle Ord til Sara. Men mange blev nu livlige ved at tale om disse Emner, som interesserede dem alle, og hvorom de fleste vidste god Besked. Madame Torvestad var især ivrig; det var netop i disse Ting, hun var hjemme, og hun lod aldrig nogen Leilighed gaa unyttet til at fortælle om de Mænd, hun i sin Ungdom havde hørt saa meget om.

„Ja visselig," sagde Sivert Jespersen, „der er os mangt et velsignet Ord opbevaret fra Johan Arndt, Spener og Francke. Ogsaa iblandt Herrnhuterne har der senere været mange fromme Guds Mænd."

„Vi kunne lære noget af dem, og de kunne lære noget af os,“ sagde den gamle Farver.

„Jeg læste netop idag i en liden Bog, jeg har, om et Syn, som en from Mand af Franckes Venner havde. Senere erfor denne Mand, at Francke døde just i samme Stund, som han havde Synet;“ — idet Madame Torvestad sagde dette, fremtog hun af sin Lomme en af sine evindelige Smaabøger; og Sivert Jespersen bad hende, om hun vilde læse om den Aabenbaring, hvis det var den Bog, hun havde.

Det var den; og hun havde taget den med sig, fordi hun og de Ældste vare komne til det Resultat, at man burde forsøge lempeligt ved blide Ord at fremkalde et livsaligere og mere fortrøstningsfuldt Sindelag hos deres kjære Ven og Broder Hans Nilsen.

Man lavede sig til at høre efter. De fleste havde spist; men enkelte af Mandfolkene tog sig endnu et Stykke Steg og spiste stille, mens hun læste. Stemningen blandt dem begyndte at blive lettere, og de saa frimodigere hen paa Fennefos.

Madame Torvestad læste godt uden at betone fremmede Ord galt saaledes som de andre, der vare mindre vel oplærte fra Barndommen.

„Endelig kom den Tid, da Elias — herved menes Francke — skulde tages bort; — det var i Aaret 1727. Udaf mit Mørke fik jeg et klart Syn at se i de Saliges Boliger. Jeg saa den store Fredsfyrste, omgiven af en utallig Skare af Frelste, med smilende Mund at tiltale dem saaledes: Min Faders Velsignede! I elske mig og jeg Eder; vi frydes af hverandre. Og nu har vi en ny Gjenstand for vor Fryd. I dette vort nye Jerusalem skulle vi imorgen feire en Glædesfest. En stor, en høit benaadet Sjæl skal da bekomme min Krone. Han er nu ifærd med at aflægge sin jordiske Hytte.

Strax raabte hele Himmelen med største Høiagtelse; Amen! — Amen!

Men hvem? — spurgte den ene den anden — o hvem — skal denne ny ankomne og høit benaadede Ven være?

Min Opmærksomhed faldt nu i Særdeleshed paa trende, der vare de værdigste Oldinge og høit saligt smykkede med Kroner og ren skinnende Silke i Over-Engelens Pragt. Hvem er den? — den? — den? — spurgte mit Hjerte et Øieblik. Og strax gjenkjendte jeg dem: det var Luther, Arndt og Spener.

„Brødre,“ sagde Spener, „tro I, at jeg kan gjætte, hvem vor Konge mener med den salige Ven, som Morgendagen skal forklare? Sikkert maa Francke være den, som nu skal krones; fordi han har redeligen kjæmpet.“

Saa talede den kjære Philip Jacob; og Frelseren, som idetsamme stod nær hos ham, svarede smilende: „Du sagde det."

I hele Himmelen gjordes herover glade Klapninger med Hænderne.

Saa kom den salige Dag, som Franckes Sjæl saa længe havde sukket efter. En stor Skare af de salige Tjenesteaander, som allerede stod beredt og længedes efter at udføre sin Konges Ærinde, fik idetsamme Vink fra vor Forløser til at afhente Franckes Sjæl. Himmelens Porte aabnedes, — Israels Vogn og dens Ryttere i deres sædvanlige Pragt fore ned, for at hente Eliam.

Med den helligste og blufærdigste Forsigtighed skred Francke igjennem det evige Zions Porte, og idetsamme vendte Frelseren sig til sin Førstefødte: „Se" — sagde han — „se min Francke! Se hvor denne Sjæl med sine store Gaver og gyldne Stykkers Pragt dog allersaligst glimrer i sit ukunstlede Hjertes Ydmyghed."

„Men kom — min August Herman!" — vedblev Kongen; „kom min udkaarede Søster. Tag dit Æressæde paa min høire Side."

Men som han nu mærkede, at Kongen selv kom ham imøde, kastede Francke sig i Øieblikket med den sirligste Ærbødighed ned for hans Fødder og kyssede hans Klædebon.

Zions Konge skyndte sig nu at opreise sin Brud og gav hende Fredens Kys.

— Ak! — at jeg havde kunnet se og høre mere! men nu sluttede mit Syn, da Frelseren tog sin rene Brud ved Haanden og førte hende til sin Fader. Did kunde og turde mine svage Øine ikke følge dem." —

De fleste gav sit Bifald tilkjende ved Smil og Nik; men en og anden saa dog betænkelig ud. Sivert Jespersen angrede, at han ikke itide havde truffet nøiagtig Aftale med Madame Torvestad.

Vel var hun en forstandig Kone, til hvem man nok kunde betro at styre en Sag, selv om den var noget vanskelig. Men dette var netop hendes svage Punkt, og Sivert Jespersen vidste kun altfor godt, hvormeget Fennefos havde imod det Slags overspændte Henrykkelse. Imidlertid sad Hans Nilsen med det samme rolige Ansigt; — kun talte han ikke mere, men syntes hensunken i Tanker.

Blandt de andre derimod begyndte der at røre sig en stille Munterhed. Den sure Medoc blev drukket forsigtigt i lyserøde Portioner med Sukker og Vand, nogle drak hjemmebrygget Tyndtøl, de fleste bare Vand.

Men det kjærlige og broderlige Sindelag, som bandt dem sammen, strømmede over hos mange; de smilede til hinanden, klappede hinanden paa Skulderen eller Kinden. Lidt efter lidt glemte

de Ængstelsen for Hans Nilsen, og de glædede sig bare over at se ham igjen, om han end sad saa taus iblandt dem. Ingen kunde jo vide, hvad Prøvelser Herren havde sendt ham; naar hans syge Sind var lægt, vilde han ogsaa faa Frimodighedens Naadegave som før.

Da lød hans Røst med et blandt dem, og der blev pludseligt ganske dødsstille.

„Hjerteelskede Søskende! Kaldte og Udvalgte i vor Herres Jesu Christi Fred i Gud, Retfærdighed og Hellighed med Visdom i Sagtmodighed, af den ægte Kjærlighed og Ydmyghed, der er lutret formedelst den Helligaands Ild eller Faderens Revselse, — han kalde, oplyse, overgyde, drive og fuldkommen berede Eder til den evige Herlighed! — Amen!"

De kjendte Stemmen, mange endogsaa de underlige gammeldagse Ord; det var Hauges egen Hilsen fra et af Brevene; og baade den ene og den anden af Brødrene tænkte: nu kommer det!

I Begyndelsen talte han stille — næsten vemodigt om „den første Kjærlighed"; han mindede om, hvorledes selv Hauge havde bekjendt i sine senere Aar, at den første Kjærlighed ikke engang hos ham brændte som i de første Naadens Dage.

Dernæst skildrede han Brødrenes Trængsler i de onde Dage; han priste og lovede Gud, at han havde været stærk i Fædrene, saa at Flammen ikke sluktes, men blussede klart over det ganske Land.

Men saa kom han til Brødrenes Trængsler i de gode Dage, og alle bøiede Hovedet: nu kommer det.

Og det kom over dem som et Uveir, Slag i Slag faldt hans Ord ned iblandt dem — snart her snart der, overalt paa ømme Punkter; enhver vidste, hvem der var ment med hvert Ord, og ingen saa paa hinanden. De fik ikke Tid til at undre sig over, hvor han vidste alt dette fra; thi ingen Tanke kunde komme nogen anden Vei, end han førte.

„Hvad er der vel nu igjen!" — raabte han, „hvad er der nu igjen af den første Kjærlighed iblandt Eder? — mon han vilde gjenkjende sine Venner, om han endnu vandrede i Kjødet — han, som vakte vore Fædre og som endog mange af de Gamle blandt os have seet Ansigt til Ansigt? — og mon den Frelser, i hvis Blod I bleve kaldte til den første Kjærlighed — mon han vil kjendes ved Eder paa Dommens Dag? Ve — ve! den gode Aand er vegen fra Eder, og I have annammet en ny Aand fuld af verdslig Bekymring, Stolthed, Hoffærdighed, Overdaadighed og Vellyst, og for Eders Skyld bespottes Guds Navn blandt Hedningerne.

Eller mon I have glemt den gamle Fiende? eller tro I daarligen

i Eders Hjerter, at den gamle Slange sover? Ve over Eder! thi I — I sove! og Eders Opvaagnen skal være som den rige Mands, der han vaagnede til Helvedes Pine."

Flere Kvinder begyndte at græde. Mændene sad og dukkede, hvergang et nyt Slag kom. Men da han sluttede, sagde Sivert Jespersen — smilende ydmygt: „Nu tænker jeg, vi faar synge:

„Ve mig, at jeg saa mangelund
I Vellyst haver svømmet."

I tredie Vers viste Kogekonen sig med Desserten. Værten skar de frygteligste Ansigter til hende og rystede paa Hovedet; men han ledede Sangen og maatte passe alle sine Skjælvninger og Tremulanter.

Kogekonen forstod det imidlertid meget godt. Men havde hun ladet sig berøve Laxen, saa skulde dog ikke Pokkeren selv narre hende for Desserten. Hendes Renommé vilde være forspildt i alle gode Huse, om det kom ud, at hun til en Middag paa to og tyve Personer kun havde serveret Suppe og Steg — ingen Fisk, ingen Dessert!

Aldrig i Verden skulde det ske! Og ildrød i Hovedet af indre Bevægelse bar hun selv frem et enormt Fad store, fede Sprutbakkelser, som hun satte midt foran Sivert Jespersen.

Det gjorde et overordentligt pinligt Indtryk, og Værten havde næsten ingen Stemme mere, da han begyndte fjerde Vers:

Fyldt haver jeg min Ondskabs Skaal
Og stor er denne Maade.

Der blev ikke rørt ved Desserten; efter Sangen læste den gamle Farver frabords, hvorpaa de endnu sang to Vers af:

Vort Maaltid vi nu slutte vil
Og folde vore Hænder.

Ved Kaffen var der en trykkende Stilhed; nogle vare alvorligt grebne og bedrøvede; andre skottede ængsteligt til de Ældste. Kvinderne samlede sit Overtøi, for at gaa til Forsamlingshuset, hvor der skulde være Bibellæsning; Fennefos og nogle af Mandfolkene fulgte med.

Men inde i Sivert Jespersens lille Kontor bag Kramboden samledes fem-sex af de Gamle. De fik tændt sine Kridtpiber og sad en lang Stund stiltiende og røg. Ingen havde Lyst til at begynde.

„Er her nogen, som ved Prisen paa Salt nord i Bergen?" — spurgte Endre Egeland; han var helst tilbøielig til at springe over det ubehagelige.

Men det lod ikke til, at nogen vidste noget om Saltpriserne; det var klart, at andet skulde forhandles.

„Ja — ja!“ — sukkede endelig Sivert Jespersen, „vi kan nok have godt af saadant ogsaa!“

„Visselig —“ svarede en anden, „er der Feil nok at rette og revse baade hos dig og mig.“

„Du ser Skjæven i din Broders Øie; men Bjælken i dit eget bliver du ikke var,“ anbragte Nicolai Egeland behændigt.

„Det er ikke altid, at Kvinderaad og Kvindetale formilder en Mand,“ sagde nu den gamle Farver stille.

Der blev en Pause, indtil alle — endogsaa Nicolai Egeland havde forstaaet. Derpaa var der en, som sagde: „Vi trænger megen Folkehjælp paa Gaarden iaar; Vorherre har velsignet baade vor Eng og vor Ager.“

Det var en Gaard ved Byen, som de fleste af Haugianerne eiede i Fællesskab.

„Mest trænger vi en, som baade kan tage Haand i Arbeidet og forstaar at samles med Tjenerne og Arbeidsfolkene til Opbyggelse i Hviletimerne,“ sagde Sivert Jespersen.

Atter en lang Pause; en saa paa sin Nabo, denne saa væk — hen til Krogen, hvor den gamle Farver sad, flere Øine søgte nu henad den Kant. Det var ikke godt at se, hvor den Gamle saa hen; han sad og blinkede i den tætte Tobaksrøg.

Men endelig nikkede han flere Gange: „Ja ja! — naar I saa synes — Kjære! saa faar jeg prøve paa at sige det til ham.“

Herved følte de andre sig aabenbart lettede, og nu først begyndte de at tale meget ivrigt om Saltpriserne.

XI.

Skipper Randulfs lille hvide Hus laa høit med Udsigt over Vaagen og Fjorden. De to Venner havde spist og spist svært: nu sov de Middagssøvn, Værten paa sin almindelige Plads i Sofaen og Gjæsten i en stor Lænestol.

Vinduerne stod aabne; der var varmt Solskin. Byen gjorde ingen Larm i den fredelige Eftermiddagstime, Fluerne summede ud og ind, og Vinden bølgede mat i Gardinerne.

Store, blanke Svedperler samlede sig paa Jacob Worses Næse; han laa bagover i Stolen med Munden aaben og brølsnorkede.

Randulf snorkede ogsaa, men ikke fuldt saa galt. For Øinene havde han et gult Silketørklæde, som hans gamle Husholderske hver Dag maatte binde ham om Hovedet, ellers fik han ikke sove.

Ude i den bratte Bakke foran Huset var der nogle Gutter, som spillede Mablis; de begyndte at lægge Mærke til den vældige Lyd fra de to, som sov, og samlede sig med Latter og Ablegøier indunder Vinduet.

Men pludseligt overfaldtes de af Randulfs Husholderske med en Lime; og Gutterne styrtede i en forvirret Klump nedover Bakken med Latter og Skrig, saa at Worse glyttede lidt paa Øinene og lagde Hovedet over paa den anden Side.

Der blev igjen ganske stille, førend Snorkingen atter kom igang; der hørtes Aareslag fra en Baad, som roede udover Vaagen, og Maageskrig langt ude i Fjorden. Randulfs Husholderske stod paa Vagt med sin Lime, og de brave Kapteiner sov endnu en halv Times Tid.

Endelig reiste Randulf sig, tog Bindet fra Øinene og gabede.

Herved vaagnede Worse halvveis og sagde strax i en overlegen Tone: „Naa! — du har sovet! — jeg troede aldrig du vilde vaagne.“

„Vaagne?“ — svarede Randulf spodsk, „jeg har ikke faaet Blund paa mine syndige Øine, — saaledes som du brøler!“

„Jeg snorker aldrig,“ svarede Worse afgjørende, „og desuden har jeg været vaagen hele Tiden, mens du sov.“

„Sov? — jeg sov aldeles ikke — hører du!“

„Ja men det maa jeg da bedst vide, som har siddet her og —“

— „og snorket — ja! — det gjorde du som en Helt.“

De kjæglede endnu en Stund om dette, indtil de blev vaagne.

Derpaa tændte de sine Piber og trak Frakkerne paa; hos Randulf var de altid i Skjorteærmer, hvilket var en Fest for Worse; thi hjemme fik han ikke Lov til det.

Dernæst vandrede de to gamle Skippere omkring paa alle Byens Brygger, kigede ind i Søhusene og ind i Reberbanen, talte om Fartøierne paa Havnen og granskede med den yderste Mistro et nyt Skib, som var under Bygning paa Værftet. Overalt traf de Kjendinger, som de slog en Passiar af med; Randulf var i Perlehumør, og Worse kniknede ogsaa til, skjønt som i gamle Dage var han ikke.

Det var nu næsten noget nyt og uvant for ham — saadan en Runde gjennem Byen. Thi i den senere Tid kom han aldrig stort længer end ned paa sit eget Søhus.

Det var gaaet saa besynderligt med ham; han begreb det ikke selv. Men fra det Øieblik, han havde overladt „Familiens Haab“ til andre, havde han næsten mistet Interessen for alt det, han før havde stellet med. Ja naar han nu saa et Skib staa ind af By-

fjorden for fulde Sejl, var det ham næsten pinligt, — og før var det dog det skjønneste Syn, han vidste.

Imidlertid fik Randulf ham tøet op idag, saa han blev munter og endogsaa bandte et Par Gange uden at mærke det, hvilket oprigtig glædede hans Ven.

Thi ligesom Konsul Garman var ogsaa Randulf paa sin Kant ulykkelig over, at Jacob Worse gik tilgrunde, som han kaldte det. Han ærtede ham ikke længer; det kunde jo ikke nytte. Men i Klubben betroede Randulf en og anden god Ven ved et varmt Glas, hvor smerteligt det var at se en Perle af en Sjømand som Jacob Worse skjæmmes ganske ud af et helligt Kvindfolk.

„Den Helvedes Rostockeren!" pleiede han at slutte med. Derved mente han den Rostocker Kof, som han blev paaseilet af i Bolderaa; thi det var hans faste Tro, at havde han — Randulf — bare været hjemme, skulde de aldrig have fanget Jacob Worse.

Klokken syv vendte de tilbage til Randulfs lille Hus i udmærket Humør og glubende sultne. Da de saa igjen havde spist dygtigt — Worse havde ikke havt saadan Appetit paa længe. fik de sine rygende Toddyglas paa Bordet foran det aabne Vindu; og den blaa Røg fra deres Piber kom boblende som Kanonskud snart fra den ene snart fra den anden, — som fra to gamle Fregatter, der saluterede for hinanden.

Efterat de havde røgt længe i Taushed, sagde Worse: „Sjøen kan være fin saadan en Sommerkveld — Skaal!"

„Sjøen er altid fin — Jacob! — Skaal!"

„Aa ja saamænd, saalænge man er ung."

„Ung! — du er da ikke mere end tre Aar ældre end jeg, og Thomas Randulf tænker ikke paa at krybe iland paa de første ti Aar, — det kan du hænge dig paa."

„Det er anderledes med mig — ser du! for jeg har dette indvortes — du ved —"

„Aa Skidt!" svarede Randulf, „ikke ved jeg større Greie paa Lever og Lunge og Tarmer og Indmad og Milten og Dilten og alt det Skrab, de siger, vi har i Maven; men det ved jeg, at den som hører til paa Sjøen, han er syg iland! akkurat ligesom Bonden brækker sig som en Kat, naar han kommer ombord. Det er en Sanning, som er fast og urokkelig."

Jacob Worse havde ikke noget at byde mod denne Tale; han bare mukkede lidt og gned sig over Maven.

„Har du prøvet Riga-Balsam?" spurgte Randulf.

„Er du gal — du? det er jo indvortes."

„Kanske du ikke tror, at Riga-Balsam er godt indvortes ogsaa?

Naar du faar den ægte — Far! saa er den god for alt — baade indenbords og udenbords; det maa jeg forstaa!“

„Men forresten er det slet ikke i Maven, du har det,“ tilføiede Randulf dybsindigt, „det er snarere i Hjertet, for det er denne Kjærligheden og disse Kvindfolkene — skal jeg sige dig, som altid har været en Spedalskhed for dig — Jacob! — alle dine Dage har du været som en Tosk med Fruentimmer, og altid har de narret dig op i Stry, det har jeg seet saa mangen Gang baade i Middelhavet og Østersøen. Men sidste Gang er det gaaet allerværst, for de Hellige — ser du! —“

„Du skal tage dig iagt — Thomas! for hvad du siger om Sara. Hun har været mig til stor Velsignelse. Hvad skulde der blevet af mig — en gammel syg Mand — uden hende?“

„Du var ikke bleven en gammel syg Mand uden hende,“ busede Randulf ud; men nu saa den anden saa morsk ud, at Randulf tog sig en lang Slurk og hostede frygteligt bagefter.

„Nei, nei —“ sagde Worse, da han ogsaa havde vederkvæget sig; „hun har været mig en god Hustru baade til Legeme og Sjæl; jeg har lært mangt og meget af hende, som jeg før ikke vidste.“

„Ja, det var et sandt Ord — Jacob! jeg skal fortælle dig, hvad du har lært: du har lært at sidde bag Ovnen som en gammel Kjærring og hænge i Skjørterne paa et Kvindfolk, og trækkes omkring til Opbyggelser — Gud forlade mig — som Munkenes Mulæsler i Spanien, — det har hun lært dig!“

„Giv Tid — Thomas!“ svarede Worse og nikkede med en sikker Mine, „du kommer nok til at sande mine Ord. Saadan var jeg ogsaa — som du; men jeg har faaet andet at føle, og det faar du ogsaa, naar din Tid kommer; da først forstaar du, hvad for Syndere vi ere.“

„Syndere! — aa ja! men jeg er da ikke saa ond som mange andre, og det er ikke du heller Jacob! — nu har jeg kjendt dig i fyrretyve Aar og vel saa det; men bedre Mand paa Land og Sjø findes ikke i Norges Land og Rige — nu ved du det!“ — dermed slog han i Vinduskarmen.

Worse var ikke ganske ufølsom for denne Lovtale; men han mumlede dog, mens han kradsede Piben henne ved Ovnen: „Ja men der skal mere til end som saa, meget, meget mere!“

„Hør nu et Alvorsord — Jacob Worse! — kjender du Sivert Jespersen — ogsaa kaldet Gesvinten?“

„Aa jo — Tak!“

„Kanske du mindes 200 Tønder Salt, du kjøbte af ham nord paa Kinn et Aar?“

„Ja, jeg glemmer da vist ikke dem i Hasten."

„Svar mig nu paa en Ting — bare paa en eneste liden Ting: snød han dig eller snød han dig ikke?"

„Blodigt," — svarede Worse med Overbevisning.

„Naa — ser du det! vil du nu svare mig paa en Ting til: hvad tror du nu, Vorherre liger bedst: enten en ærlig Sjømand, som holder sin Kjæft og passer sit Skib, — eller slig en Hykler, som snyder værre end en Græker lige for den alvidende Guds Øine og saa efterpaa synger ham Salmer midt i Ansigtet? — he? hvem tror du, han liger bedst?"

„Det ved hverken du eller jeg — Randulf! for Dommen hører Herren til, som ransager Hjerter og Nyrer."

„Nyrer!" raabte Randulf haansk; „Sivert Jespersen sine Nyrer! — det var ogsaa noget at ransage! — Nei Far! Vorherre er Mand, som ved, hvad han gjør; han lader sig ikke snyde paa Saltet — han."

„Jeg skal sige dig noget — Thomas Randulf! Vorherre er nok ikke saa grei og bentfrem at komme i Akkord med som de har lært os. For ser du — det kunde endda gaa an med ham selv; men der er nu først alt dette med den Helligaand."

„Ja tror du kanske ikke, jeg kjender ham?" spurgte Randulf stødt.

„Ja men ser du, der er saa mange Remedier med ham; for først er det nu det, de kalder Igjenfødelsen og Omvendelsen, — nei Igjenløsningen er det, som kommer først; — nei! nu har jeg glemt det igjen, hvad er det nu, som kommer først?"

„Aa, det er vel Omskjærelsen, du mener," sagde Randulf vigtig.

Men da maatte Jacob Worse le, saa nødigt han vilde; og da de først kom paa Latteren, lod de Theologien fare og blandede sig et nyt Glas.

„Men det kommer du ikke fra — Jacob! det var baade Synd og Skam, at du gik fra Søen saa tidligt; og det siger de ogsaa alle Mand, som spørger efter dig!"

„Er der nogen, som spørger efter mig?"

„Spør efter dig! — jagu spør de efter dig ligefra Kjøbenhavn til Kronstadt. Du husker vel den tykke Jomfruen i „Drei Norweger" i Pillau?"

„Var det der, du ved, vi dansede?"

„Nei Fanden! det var jo i Königsberg; aa Herregud!" sagde Randulf medlidende, „har du alt glemt det? — nei den tykke i Pillau hun græd sine salte Taarer, da hun hørte, du var gift og blev hjemme. Ach du lieber — sagde hun, was soll nu den arme Minchen machen, naar den lustige Jacob Worse har gegiftet sich!"

„Sagde hun virkeligt det?" udbrød Worse rørt; „ellers var det galt saaledes som du sagde det. Det er underligt med dig — Thomas! at du aldrig lærer at snakke tysk."

„Aa ved du hvad, jeg klarer mig nok; for jeg mærker det strax paa dem, naar de vil snyde mig. Saa kommer de saa blide og smiskendes med sit: „guten Abis"! men naar de siger: „das gloobis", da skal du tage dig iagt, for da er dè paa det falskeste."

„Ja lad dem prøve sig med mig! nei Far! — jeg kan klare dem — jeg!" raabte Worse overlegen, „Gamle Bencke i Danzig fik sande det — han. For først snød de mig paa Silden, som de altid gjør."

„Altid!" bekræftede Randulf.

„Og dernæst paa Rugen —"

„Snak aldrig om det!"

„Men saa havde de tilslut sat noget nyt Dævelskab i Connossementerne."

„Hvad var det?"

„Det ved jeg Pokkeren! men jeg saa, det var noget nyt, som ikke pleiede at staa, og saa vilde jeg ikke skrive under."

„Nei — naturligvis."

„Og Kontoristen, som var etslags Dansker, han stod færdig med Pennen og vilde lokke mig, for det havde ingenting at betyde, det var netop til Skibets Fordel og sligt noget, som en kunde vide, var Løgn. Ja — saa var det ikke mer end det, at jeg bandte paa, at Connossementer vilde jeg have, som jeg var vant til, og før skrev jeg ikke under, om saa baade Rugen og Briggen skulde ligge, til de raadnede, paa Danzigs Rhed!"

„Naturligvis!" — bekræftede Randulf.

„Men bedst som vi stod og dividerede om dette, kommer Gamle Bencke selv ud i Kontoret, og saa forklarer Danskeren ham, hvad det var. Og saa bliver den Gamle fygendes sint — kan du vide, og tar paa at skjælde og bande paa tysk det bedste, han kunde. Men saa blev jeg ogsaa sint; — og saa vendte jeg mig og sagde til ham paa tysk — forstaar du: — netop saaledes sagde jeg til ham: „Bin Bencke bös, bin Worse og bös!" — og der han forstod, jeg kunde tysk, vaagte han ikke at mukke et Ord; han bare snudde sig paa Gulvet og pakte af Kontoret. Men den, som fik andre Connossementer, det var jeg!"

„Dengang var du god igjen — Jacob!" raabte Randulf; det var længe siden, han havde hørt den Historie.

De drak en Skaal for gamle Dage og faldt i Tanker hver paa sin Kant. De vare begge røde i Hovedet, og Worse saa frisk og stærk

ud iaften; det gule i Ansigtet var borte; men Orkanbølgerne ved Ørene vare hvide som Skum.

Tilslut sagde Jacob Worse: „Naar jeg ser paa saadant et stort Bord som det, du har der foran Sofaen, saa kan jeg ikke begribe, at Pladen kunde revne tvers over saaledes som du husker — den Nat i Königsberg.“

„Ja men ser du — Jacob! — vi dansede jo lige mod Bordet med fuld Fart.“

„Ja fuld Fart havde vi,“ smaalo Worse.

„Men du syndige Alverden! hvor vi sprang efterpaa!“ raabte Randulf og lo, saa han rystede.

„Og saa begende mørkt som der var, før vi fandt Baaden. Jeg gad vide, hvad det kostede — det Bord.“

„Ja — du maa sige — Jacob! jeg har aldrig været i det Hus mere.“

„Ikke jeg heller.“

Nu fik de fat i den ene Historie efter den anden fra deres gale Ungdom; de fortalte dem bare halvveis eller med Hentydninger, for de kunde dem jo udenad allesammen — beggeto.

„Hvad mener du om en liden Omgang til, Jacob?“

„Det maatte være en liden en.“

„En liden passelig Nathue“, mente Værten og gik efter varmt Vand.

Klokken var ikke mere end ti og Worse havde Lov til at blive til elleve; han havde derfor en udmærket Samvittighed; og altsom hans Hoved varmedes af Randulfs gamle Jamaica Rom, glemte han baade sit indvortes Tilfælde og Bekymringen for sin Sjæl.

Ved det tredie Glas foreslog Randulf, at de skulde snakke engelsk, hvilket de ogsaa gjorde med stort Alvor — paa sin Maade.

Det svindende Skjær fra den lave Nordenvindsbanke, bag hvilken Solen var gaaet ned, gjorde de to Venner endnu rødere, som de sad der ved det aabne Vindu og snakkede sit engelsk.

Fjorden laa speilblank; de yderste Næs og Holmer løftede sig høit over Vandspeilet; nærmere Byen paa de større Øer og hist og her mod Øst inde i Fjeldene tændte Ungdommen Sankt Hans-Baal. Røgen steg bent op og Ilden flammede blegt i den lyse Sommernat.

Baade gled udover med Piger og Gutter; en Sømand var kommen hjem med et Trækspil, paa hvilket han kunde spille: „Mens Nordhavet bruser“ og mange andre gode Sange.

Et lidet Følge af Baade fulgte den, hvori han var; undertiden sang nogle med; men de fleste taug og lyttede til den sjeldne Musik,

seende udover Fjorden mod Havet — mod Nordhavet, som brusede og vakte Erindringer hos dem alle om Sorg og Haab og Længsel og Uvished, Elskov og Savn. —

Imidlertid havde Haugianerne for længe siden forladt Forsamlingshuset. Nogle af Sivert Jespersens Gjæster vendte tilbage, for at spise tilaftens; andre gik lige hjem.

Sara og Fennefos mødtes ved Udgangen. Begge havde vel en Fornemmelse af, at der blandt de andre var lidt Misstemning mod dem, derfor faldt det saa naturligt, at de sluttede sig sammen og fulgtes ad; — ja da de kom til Torvet, bøiede de endogsaa af tilvenstre istedetfor at gaa hjem og spadserede et Stykke udover Alléen, som førte til Sandsgaard.

Ingen af dem havde synderligt Øie for Naturen. De havde aldrig lært andet, end at i alt, hvad der omgiver den Kristne hernede, ligger Fristelse til Øienslyst, Kjødslyst og et hoffærdigt Levnet. Sara havde jo ikke seet stort; men selv Fennefos, sem havde vandret Landet rundt paa kryds og tvers til enhver Aarstid, havde endnu ikke andet Begreb om Naturskjønhed, end at en vakker Egn er en, hvor det gror godt, og en styg er en, hvor der er fuldt af Fjeld og Vand og Krat, men lidet Madjord.

Alligevel gjorde den stille, lune Sommeraften sin Virkning paa dem, uden de mærkede det. De havde atter talt om Menighedens svare Brøst, og hvor haardt det trængtes, at en tog alvorligt fat.

Men nu gik Samtalen istaa; de stansede og saa udover Fjorden, hvor Blussene tændtes, Baadene roede ud, Sangen og Musiken lød ind til dem; Sara drog uvilkaarligt et dybt Suk og vendte sig, for at gaa indover mod Byen.

Hans Nilsen vilde sagt noget om Verdens Børns korte Syndelyst; men det vilde ikke forme sig for ham; han bøiede af, og før han vidste det, spurgte han hende, om hun havde havt Glæde af det Brev, han forærede hende, da de skiltes sidst.

„O ja — Hans Nilsen!" svarede hun og vendte sit Ansigt op mod ham; hun blev en Smule rød og sagde ikke mere; men han blev ganske fortumlet.

Saaledes vendte de tilbage til Byen. Ved Gadedøren spurgte Sara, om han ikke vilde gaa indom et Øieblik. Fennefos fulgte hende uden at tænke, og da de kom ind i Stuen, satte han sig i en Stol.

„Det var godt at faa hvile," sagde han, for han kjendte sig saa besynderligt træt.

Aftenskjæret gjorde Stuen halvlys mod Vinduerne; men længer indpaa Gulvet var der temmeligt mørkt. Sara gik ud i Kjøkkenet

og kjendte efter, om Bagdøren var laaset; Pigerne var gaaet ovenpaa; der var stille og uddødt i Huset, Klokken var henad ti.

Hun bragte koldt Vand og Bringebærsaft, og Hans Nilsen drak mod Sædvane et stort fuldt Glas helt ud: han var baade træt og tørst — sagde han.

Sara satte sig et Stykke fra ham i Sofaen; men ingen af dem sagde noget. Og da der havde været stille i et Minut eller to, blev det dem begge pinligt, og de begyndte paa en Gang; men derved stansede de ogsaa begge strax igjen.

„Hvad var det, du vilde sagt?“ — spurgte Hans Nilsen.

„Jeg — vilde spurgt, om du ikke vilde have mere Saft og Vand,“ svarede hun usikkert.

„Nei Tak! — nu faar jeg nok gaa.“

Han reiste sig og gik over Gulvet. Hatten laa paa Bordet; men Fennefos gik, somom han ikke vidste, hvor han var, henimod Vinduet og saa ud mod den lyse Aftenhimmel.

Sara reiste sig ogsaa og gik hen til et Skab mellem begge Vinduerne, hvor hun gav sig til at pusle med et eller andet.

Han mærkede, at hun var lige bagved ham, vendte sig og gik tilbage til Stolen.

„Det har været vakkert, varmt Veir idag,“ sagde han; men hans Stemme var saa tyk og forunderlig, og skjønt han netop havde drukket, var han ganske tør i Munden.

Sara svarede ogsaa noget utydeligt, tog Glasset, han havde drukket af, og satte det hen paa Brættet; hun skalv paa Haanden, saa de hørte Glasset klirre mod Brættet.

Hans Nilsen reiste sig igjen, gik ligesom i Ørsken et Par Skridt hid og did, kom tilslut henimod hende, somom han vilde sige noget; hun vendte sit Ansigt mod ham, saa at Lyset faldt paa hende.

Hans Læber bevægede sig, men der kom ingen Lyd, indtil han endelig fik frem: „Du er saa bleg.“

„Hvad siger du?“ hviskede hun; hans Stemme var saa utydelig, at hun ikke forstod.

Han prøvede igjen; og som for at hjælpe paa Ordene, der ikke vilde komme, nærmede han sin Haand til hendes Kind. Han kom til at røre ved den bløde, fine Hud, og da forlod Bevidstheden ham; det brusede gjennem hans Hoved, han vidste af ingenting; men han holdt hende i sine stærke Arme — næsten løftende hende fra Gulvet, medens han kyssede hendes Øine og hendes Mund.

Hun rev sig ikke løs, hun stødte ham ikke fra sig; men der gik en Skjælven gjennem hende, som han fornam.

Han slap hende halvt — et Secund, saavidt han kunde se hende

i Ansigtet; deres Øine borede sig i hinanden, han saa det blege Ansigt, Læberne endnu halvt aabne efter de vilde Kys; han kunde tage hende, hun laa fast i hans Arme; det begyndte igjen at bruse i hans Hoved, — da sprang han tilbage med et Skrig: „Herre — hjælp os! hvad er det, vi gjør!"

Men da Døren var lukket, ilede hun over Gulvet og lyttede. Hun hørte ham tumle ud af Gangen, hørte Gadedøren slaa i og hans hurtige Skridt forbi Vinduerne.

Da vendte hun sig mod Lyset — Hænderne pressede mod sit Bryst, ved Mundvigerne skjælvede noget, som kunde være et bittert Smil; derpaa kastede den unge, stærke Kvinde sig lige ned i Gulvet og hulkede. —

— Da Jacob Worse munter og „vel sat" kom famlende hjem en Time senere, fandt han sin Kone læsende i Bibelen med to Lys paa Bordet og nedrullede Gardiner.

„Godaften," begyndte han lystigt, „sidder den lille Frue oppe endnu? kom, lad os nu gaa tilsengs — lille Sara!"

Hun blev ved at læse uden at se op. Worse lagde Hatten fra sig og tvintede saa smaat, naar han gik over Gulvet.

„Du kan tro, vi har havt en morsom Dag — Sara!"

„Alle tre?"

„Tre?" — svarede Worse og stansede, „det var bare Randulf og jeg."

„Du lyver; I vare tre," svarede Sara roligt.

Nu fik Jacob Worse det ulyksalige Indfald, at hun spøgte. Han nærmede sig smilende med de fugtige Øine, for at tage hende om Halsen: „Ei ei! — saa du ved bedre Besked end jeg selv! — hvor gik du i Skole, hvor blev du saa klog? — hvem var den tredie — he?"

„Djævelen," svarede Sara og løftede pludseligt sine Øine, „den lede Satan sad midt imellem Eder."

Skipper Worse tumlede tilbage.

„Du kan tro, han har havt den morsomste Dag af Eder alle. Han har frydet sig, naar Eders Mund strømmede over af Eder og Forbandelser, raaden Snak og al Eders Hjerters Uterlighed. Saa du ikke hans krummede Kløer, naar han satte Glasset for dig, at du skulde beruses i hans Urenheds Vin? hørte du ikke, hvor han lo, mens I sad sølende Eder i Eders Synds Væmmelse, for at modnes til Helvedes Pøl og Pine?"

Worse begyndte uvilkaarligt at gnide sig paa Maven; han kjendte igjen Ondet derinde.

„Nei — men Sara! — ikke sig det —" bad han; men hun blev

ved; medens Øinene fulgte ham saa store og kolde, at han holdt Haanden op, for at skygge for sig.

„Hvorlænge vil du vel spotte Herren? — du gamle Mand! har du ingen Frygt for den Ubodfærdiges Straf? eller har du intet hørt og intet lært om det yderste Mørkes Rædsel?“

Worse trak sig forfærdet henimod Sovekammeret. Halvdrukken som han var, kunde han ikke rigtig samle Meningen; han hørte bare de fæle Ord og kjendte de to mørke Øine, som forfulgte ham. Et Par Gange bad han hende saa bønligt holde op; men hver Gang fik han en ny Skræk, indtil han sønderknust og elendig listede sig ind i Sovekammeret og krøb iseng.

Men først da han havde snorket en hel Time, kom hans Kone stille ind og lagde sig ved hans Side.

XII.

Hver Aften, naar hun gik iseng, gjentog Henriette den Ed, hun havde svoret Lauritz, da han reiste: „Jeg lover og sværger at elske dig trofast i Liv og Død og aldrig gifte mig med nogen anden.“

Men hver Morgen, naar hun stod op, sukkede hun og græd sommetider; thi hun øinede ingen Udvei, og hun gruede for hver Dag, som kom.

Paa hendes tyvende Fødselsdag havde Moderen ligefrem sagt hende, at hun snart skulde giftes. Lauritz var gaaet paa Langtur, han kom vist ikke hjem paa to Aar; og selv om han kom, saa vidste hun altfor godt, at Moderen aldrig vilde lade dem faa hinanden.

Saaledes svingede Henriette mellem den freidige Ed og den uigjennemtrængeligste Haabløshed, — snart yderligt forknyt snart vuggende sig i stolte Drømme om sin kjække Lauritz, hvor han elskede hende, og hvor fast han stolede paa hendes Trofasthed.

Hun blev ikke fyldig som Søsteren, men holdt sig slank og mager; hendes fine, livlige Ansigt fik et spændt Udtryk, somom hun hvert Øieblik gik og ventede paa noget. Hun betroede sig til Sara, og hun talte for hende og formanede hende til Lydighed.

Men Henriette var altfor klog til ikke at opdage, hvorledes Sara havde det i sit Ægteskab; hellerikke var der synderlig Kraft i Saras Formaninger, naar hun talte om Lydigheden.

Flere Dage efter Sivert Jespersens Selskab var Hans Nilsen ikke at se; han mødte ikke ved Maaltiderne og var ikke engang hjemme om Natten.

Madame Torvestad skulde ikke have bekymret sig saa meget derom; thi saadant havde hændt før. Fennefos havde mange Venner i Omegnen, som han undertiden besøgte. Men hvad der foruroligede hende var, at den gamle Farver flere Gange havde været der for at spørge efter Hans Nilsen uden at ville betro hende, hvorfor han søgte ham.

Madame Torvestad havde nu næsten forvundet Skuffelsen med Sara. Da hun mærkede, at Datteren voxede hende over Hovedet, var hun klog nok til at nøies med den Glans, som ogsaa faldt over hende ved det rige og gode Parti. Og skjønt Henriette ikke paa langt nær udfyldte Saras Plads ved Bibelpulten, vedblev dog Madamens smaa Forsamlinger at være søgte, og hun bevarede sin Anseelse blandt de Ældste.

Men i de sidste Dage foregik der en Forandring, som ængstede hende. Hun kom meget snart underveir med, at det, hun havde læst ved Middagen om Franckes Himmelfart, havde gjort et meget misligt Indtryk. Endvidere fik hun vide, at de Ældste holdt Raadslagninger om Fennefos, uden at hun blev tilkaldt. Den gamle Farver havde øiensynligt et hemmeligt Ærinde til ham fra dem.

Madame Torvestad overveiede Sagen med Besindighed og fattede sin Beslutning. Saasnart Hans Nilsen endelig lod sig se igjen om Eftermiddagen den femte Dag, mødte hun ham paa Trappen og trak ham ind i sin Stue.

„Sidst du var her i Byen — Hans Nilsen!" — begyndte hun uden nogen Indledning, „spurgte du mig, om jeg troede, du burde gifte dig; dengang mente jeg nei; men nu mener jeg, det kunde være paatide."

Han gjorde en Bevægelse paa Stolen, og nu først blev hun opmærksom paa hans besynderlige Udseende.

Han sad bøiet, halvt vendt fra Lyset; de klare graa Øine, som ellers stod saa aabne mod den, han talte med, vare sænkede, og naar de løftede sig, gled de til Siden. Bleg var han ogsaa; men stundom rødmede han og strøg sig over Ansigtet med Haanden, somom han vilde skjule det.

I sin Forundring glemte hun at gaa videre og blev bare ved at gjentage: „nu mener jeg, det kunde være paatide."

Fennefos troede paa sin Side, at hun vidste alt, ligesom han overhovedet mente, at enhver kunde se hans Synd og Urenhed udenpaa ham. Og da hun nu vedblev at gjentage, at det var paatide, han giftede sig, blev han saa skamfuld, at han ikke vidste, hvad Krog han skulde se i.

Madame Torvestad forstod ikke rigtig, hvad hun saa; men det begreb hun, at Fennefos paa en eller anden Maade havde faaet et Knæk; kanske var han saaledes lettere at lede.

„Du spurgte mig ogsaa dengang — Hans Nilsen! om jeg kjendte nogen kristeligsindet ung Kvinde, som kunde passe for dig. Nu tror jeg, at jeg har fundet en. Min Datter —"

Han saa et Øieblik saa forvildet paa hende, at hun næsten blev ræd: „Er du syg? — Hans Nilsen!"

„Nei — jeg er bare træt."

Men nu fik Madame Torvestad en Mistanke: „Eller skulde jeg tro, at du har ladet dit Hjerte besnære i syndig Elskov? Isaafald — Hans Nilsen! — saa bed Gud bevare dig og hjælpe dig at kjæmpe mod Djævelen i dit eget Kjød. Du burde være Mand for at seire og ikke lade dig fange i saa ussel og vederstyggelig en Snare. — Henriette er jo ung; men hos dig vidste jeg hende vel forvaret, og jeg tror og haaber, hun kunde blive til Velsignelse for dig."

Fennefos kom nu saavidt til Besindelse, at han kunde takke; vistnok havde han ikke tænkt paa at gifte sig nu; det var jo en alvorlig Sag —

„Det er ikke godt for Mennesket at være alene — allermindst for Manden," sagde Madame Torvestad med Vægt; „det ved vist du ogsaa — Hans Nilsen; og du mindes vist, hvad Paulus siger —"

„Ja — ja —" skyndte han sig at afbryde, „naar I mener, jeg bør gjøre det, vil jeg bede Gud vende det til det bedste."

„Jeg skal tale med Henriette," sagde Madame Torvestad.

„Tak — men jeg vilde nok gjerne selv —"

„Nuvel — til dig har jeg Tillid; hun er inde i Væverstuen."

„Nu strax? — jeg tænkte —"

„Der er ikke nogen Grund til at opsætte det," svarede Madame Torvestad, aabnede Døren og kaldte Tjenestepigen ud; derpaa lod hun Fennefos gaa derind.

Han lod sig lede som en Hund. Der var ingen Tvivl om, at Madamen kjendte det hele. Og denne Skam sammen med hans Træthed gjorde ham aldeles viljeløs i hendes Hænder. I fire Dage havde han flakket om langs Kysten ganske alene, skyende sine Kjendinger, og hos Fremmede havde han spist og sovet. Hele Tiden havde han kjæmpet i Anger med Frygt og Bæven. Men han var vendt tilbage tvivlraadig og uden Fred i sit Sind med den ubestemte Hensigt at hente sit Tøi og reise langt bort.

Da han nu stod ligeoverfor Henriette, der saa ham uroligt ind i Ansigtet, vidste han ikke, hvad han skulde gjøre.

Men hun, som havde faaet Hentydninger nok i den senere Tid, tog Mod til sig og sagde halvhøit: „Hans! — jeg er forlovet."

„Jeg har givet Lauritz Seehus min Ed for Liv og Død," tilføiede hun og saa fast paa ham.

Hans Nilsen stirrede paa dette Barn, der aabent tilstod sin Kjærlighed for Liv og Død, — saa overlegen, saa ganske anderledes ren end han.

„Hør kjære Hans," sagde nu Henriette og lagde sine Hænder fortroligt op paa hans Skuldre; „du har altid været god imod mig, og du er god i dig selv. Du vil ikke tage mig paa denne Maade — det ved jeg; men du maa hjælpe mig imod Mor!"

„Jeg skal visselig ikke gjøre dig ulykkelig — Henriette! men du tør ikke sætte dig op mod din Moder."

„Men jeg vil ikke, jeg kan ikke tage nogen anden end den, jeg holder af!"

„Hør Barn! —" sagde han nu roligt og saa smerteligt paa hende; det var ikke første Gang, stakkels forelskede Kvinder søgte Hjælp hos Hans Nilsen, og idag var han mer end nogensinde istand til at følge dem; „visselig er intet Saar bitrere end det, som Elskoven slaar i Ungdommen. Men saa er der dog Opreisning og Helbredelse given for den, som søger Fred i at fuldkomme sin Pligt i al Lydighed mod Guds Bud og mod dem, han har sat i sit Sted til at raade over os. Du siger, du kan ikke ægte en, som du ikke holder af; men betænk dog, hvor ofte Hjertet farer vild i Ungdommens Alder, og —"

„Ja se nu for Exempel Sara," afbrød Henriette, „hvad hjælper al hendes Rigdom og al hendes Gudsfrygt; jeg ved, hun er det ulykkeligste paa Jorden."

Hans Nilsen vendte sig bort; han var atter afvæbnet.

Men Henriette traadte hen til Vinduet og saa op i Luften over det rummelige Gaardsrum; hun slog et resolut Klask med den ene Haand i den anden og sagde halvhøit: „Desuden har jeg jo svoret."

Hans Nilsen gik tilbage til Madame Torvestad og sagde bare, at han og Henriette ikke kunde komme til Enighed. Hun vilde spørge ham om mere; men nu kunde han ikke længer holde det ud, han gik lige ud af Stuen uden at svare.

Men hellerikke ovenpaa fandt han den Hvile, han trængte saa haardt. Thi paa hans Værelse sad den gamle Farver og ventede paa ham.

„Jeg har ventet paa dig — Hans Nilsen; og søgt dig flere Gange. Der er iblandt os alle en stor Trang til at samtale med dig og omgaaes ret flittigen og fortroligen med dig. Men nu synes det os,

somom du her i Huset er saa optaget af Kvindernes Tale og Omgjængelse."

Nu var Fennefos saa træt, at han næsten isøvne hørte paa den Gamle; han forstod, at de vilde have ham bort fra Madame Torvestads Hus, og det vilde han gjerne selv.

„Der er mange Folk samlet," blev Farveren ved, „oppe paa Gaarden, og flere blir der snart, naar Høsten begynder. Det vilde være gódt — mente nogle af os — om vi havde en paalidelig Mand der, som baade kunde arbeide og tale Guds Ord i Hvilen. Sivert Jespersen og de andre har jo saameget at varetage i Byen; og saa mente vi da, at vi vilde spørge, om Hans Nilsen vilde flytte derop?"

„Det vil jeg gjerne gjøre, hvis I tro det gavnligt."

„Vi havde tænkt, om du vilde gaa derop imorgen?"

Fennefos blev lidt overrasket, men samtykkede for at faa Fred; og saasnart Farveren var gaaet, kastede han sig paa Sengen og faldt i Søvn.

— Madame Torvestad stod en Stund og betænkte sig, som hun pleiede, da Hans Nilsen var gaaet. Derpaa aabnede hun med en vis Høitidelighed Døren til Væverstuen: „Henriette! gaa op og læg dig!"

„Ja Moder!" — svarede Henriette, som efter Samtalen med Fennefos var falden i en af sine dybeste Forknyttelser; hun nærmede sig skjælvende til Moderen, for at sige Godnat, skjønt Solen stod høit paa Himmelen.

„Jeg vil ikke sige Godnat til dig, og du skal hellerikke have nogen Aftensmad," sagde Moderen og lukkede Døren.

Saaledes begyndte de store Afstraffelser i Gnadau; og Madame Torvestad mindedes endnu, hvorledes det kunde bøie den stridigste. —

— Da Jacob Worse vaagnede Morgenen efter Randulfs mindeværdige Fødselsdag, følte han sig overordentligt ilde. Hovedet var tungt og fuldt af travle Bankninger, og i Maven kjendte han Ondet.

Hans Kone var for længe siden staaet op; og Worse vaagnede egentlig derved, at to af Søhusfolkene kom ind og tog hendes Seng, som stod lige ind til hans.

„Hvad er det, I bestiller? —" spurgte han gnavent.

„Vi flytter Madamens Seng ind i Stuen."

„Hvad er det for noget Vas?"

„Hys — hys! —" sagde den gamle Søhusformand. „Kapteinen maa ikke blive sint: I er syg — Kaptein!— og maa ikke snakke — skulde jeg sige fra Madamen."

Worse knurrede lidt og saa med døsige Øine efter Sengen, som blev flyttet ud.

Da hans Kone lidt efter kom ind, sagde han: „At du har flyttet Sengen — Sara! — du ved jo, jeg bliver frisk igjen imorgen; det er bare første Dagen, som er saa forbandet bedsk; — tvi — aldrig skal jeg smage Toddy mer; det er noget Svineri — er det!“

„Du er sygere end du tror baade til Sjæl og Legeme, og jeg synes, du skulde være betænkt paa at finde Lægedom baade for det ene og det andet — helst for din Sjæl, før det bliver for silde.“

„Ja — Kjære; — du ved, jeg vil saa gjerne; men du maa hjælpe mig — Sara! kom og sæt dig hos mig og læs lidt for mig.“

„Ikke idag“ — svarede hun.

Han laa da alene i sin Seng hele den Dag og havde det meget ondt. Den næste var han ialfald klar i Hovedet; men Smerterne i Maven plagede ham, saa han fandt sig i at blive liggende.

Sara kom af og til ind i Soveværelset, og han bad hende saa bønligt, at hun vilde sidde hos ham; naar han var alene, fik han saa mange onde og uhyggelige Tanker.

Hun satte sig da henne ved Vinduet med nogle smaa Bøger, — hun havde ogsaa faaet smaa Bøger ligesom Moderen.

„Det er jo saa — Worse! at du nu vil omvende dig og gjøre Bod for dine Synder; — eller vil du endnu opsætte det længer?“

„Nei, nei Kjære! du ved, hvor gjerne jeg vil omvende mig; men du maa hjælpe mig — Sara! — jeg ved jo hverken op eller ned.“

„Ja — saa vil jeg begynde med at læse for dig af en god Bog om ni bevægende Aarsager, der skulle opvække Syndserkjendelsen og drive Mennesket til Bod og Bedring. Hør nu godt efter — ikke blot med Ørene, men og med dit gjenstridige Hjerte, og gid Herren lægge sin Velsignelse til Ordet.“

Derpaa læste hun langsomt og indtrængende: „Først leder da Guds store Barmhjertighed os til Omvendelse, saaledes som Apostelen siger i Brevet til de Romere andet Kapitel, fjerde Vers: Guds Godhed leder dig til Omvendelse.

Dernæst drager det rene og klare Guds Ord os til Bod. Thi ligesom Herren fordum haver sendt sine Profeter, saa skikker han endnu daglig sine Prædikanter og andre Redskaber, hvilke ligesom en Basun udraabe hans Ord og lade den søde Arons Klokke høre blandt Menneskene, derved at opvække dem til Omvendelse.

Saa skulle vi og nøie give Agt paa Guds Domme, som han fra Verdens Begyndelse haver fældet over halsstarrige Syndere — saasom ved Vandfloder, stærke Vinde, fremmede Trudsler af Him-

melen, Veirlys, som nedskyde Ild ovenfra og Jordskjælv under vore Fødder, som kaster Husene i en Hob over vore Hoveder."

„Lissabon" — mumlede Worse; han havde et Billede af det store Jordskjælv over Sofaen i Dagligstuen.

„Den fjerde bevægende Aarsag er vore begangne Synders uendelige Tal, der vi vandrede i vore Lyster, Drukkenskab, Fraadseri, Fylderi og grueligt Afguderi.

Den femte er vort Levnets Korthed, hvilket alvorligen raaber til os, at vi skulle omvende os. Thi Livet farer hastigt bort — ligesom vi fløi derfra; og vi fortære vore Aar som en Snak.

Den sjette er det lille Tal af dem, der blive salige; thi Porten er trang, og Veien er smal, som fører til Livet, og faa ere de, som finde den.

For det syvende truer Døden os, hvilken er afskyelig for Kjødet, og dens Ihukommelse falder bittert for enhver, som er kvalt og dæmpet i de verdslige Vellyster."

Worse gjorde en urolig Bevægelse i Sengen, somom han vilde afbryde; men hun fortsatte:

„Saa skulle vi og betænke Dommens Dag, der skal komme som en Tyv om Natten, paa hvilken Himlene skulle forgaa med stort Bulder; Elementerne skulle smelte af Hede; og Jorden og de Gjerninger, som ere derudi, skulle opbrændes.

Men den niende og sidste bevægende Aarsag er Helvedes Pine, hvilken er over al Marter den ulideligste og ufordrageligste. Skriften taler helt rædsomt om de Forskudtes Stand i den evige Ild, hvor Ormen ikke dør, Ilden aldrig udslukkes; en Fordømmelse, en uslukkelig Pøl, som evigt brænder med Svovl og Ild; den kaldes Gehenna, hvilket er udlagt: den evige Pine; og der staar skrevet: Den Hule er fra igaar tillavet; — ja den samme er og beredt for Kongen — dyb og vid nok. Saa er Boligen derinde Ild og Træ i største Mangfoldighed; Herrens Aande skal antænde den som en Svovelstrøm."

„Hør Sara! tror du ikke, du kunde finde noget andet?" — spurgte Worse ængstelig.

„Helvedes Pines Dage," læste hun videre, „skal aldrig naa deres Fuldkommenhed eller hendes Aar nogen Ende. Naar saa mange Aar ere forgangne som der er Mennesker i Verden og Stjerner paa Firmamentet; — naar saa mange tusinde Aar ere tilende som der er Stene og Sand at finde paa Havsens Bund, saa skal der dog være over disse endnu ti hundrede tusinde Gange flere at vente. Saadanne, som ikke ville lade sig bevæge, naar de høre dette, de skulle herefter faa det at føle, og i Stykker sønderrives. Alle Drukkenbolte og Bespottere og de, som gjøre deres Bug

til deres Gud og de, som tjene deres egne Lyster, samt og alle Vantro — de skulle paa én Dag aabenbares for Herrens Domstol. Da skal Guds Majestæt lade sig se med et blodhævnende Sværd og en Doms Stav. Djævelen, den gamle Satan, skal staa paa den ene Side, at beskylde dem, deres egen Samvittighed paa den anden, at fordømme dem, og forneden Helvedes opladte Strube, at opsluge dem."

„Sara — Sara! — læs ikke mere," bad Worse.

Men hun løftede Stemmen, og Ordene skar som skarpe Knive: „Da skal den afsiges, den jammerfulde og bedrøvelige Dom: Gaar bort I Forbandede! til den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle! Der skal de drikke af Guds evigvarende Vredes Kalk i Mørkets Kongerige, i Djævelens afskyelige Aasyn — med alle forbandede Herrens Fiender. Hvor den bedrøvelige og vemodige Guds Vredes Brusen skål altid lyde gjennem deres Øren; hvor der skal være Graad og Tænders Gnidsel; hvor ingen anden Glæde er end en afskyelig Ødelæggelse, Ve og uendelig Klage. Deres Skrigen og Hylen skal være heftig, deres Sukke saa dybe og deres Elendighed saa usigelig, at de skulle tude som Hunde — ja som de vilde Ulve, og hylende og rasende skulle de raabe i deres Fordærvelse: „Ve! ve! ve! — at jeg nogentid blev født! Ak! havde jeg aldrig været født, og min Moder havde dog ikke undfanget mig! Forbandet være den Tid, da jeg blev avlet; den Stund, i hvilken jeg blev undfanget og den Dag, paa hvilken jeg diede min Moders Bryst!""

„Sara! — for Guds Skyld! hold op!" — skreg Jacob Worse; han sad overende og holdt sig fast med begge Hænder, Sveden perlede ham paa Panden, og han skalv, saa Sengen rystede.

Hun vendte de stærke Øine mod ham og sagde: „Mon du endelig er falden i den levende Guds Hænder?"

„Sara — Sara! — hvad skal jeg gjøre?"

„Bed —" svarede hun og gik.

Han laa og væltede sig i Smerter og Angst, kaldte paa hende og bad hende forbarme sig og komme ind til ham; han hørte hende i Værelset ved Siden.

Endelig kom hun ind igjen.

„Sara! hvorfor er du saa haard mod mig? — saadan var du ikke før."

„Jeg tog dig ikke paa den rette Maade."

„Tror du, dette er den rette?"

„Jeg haaber det."

„Ja — ja! du forstaar det bedst; men saa maa du hjælpe mig —

Sara! gaa ikke fra mig," og han holdt fast paa hendes Haand, somom han skulde drukne.

— Nogle Dage efter fik han staa op; han gik omkring i Huset, hvor Sara var — ængstelig, naar hun gik ud af Stuen.

Eller han sad i en Krog med en gudelig Bog mellem Hænderne — ikke saameget fordi han læste, men for at have en Beskyttelse mod Djævelens onde Anløb.

Thi nu var det endelig gaaet op for ham, hvad han aldrig før havde troet rigtig paa: at Djævelen var efter ham overalt.

Da Sara havde faaet ham skræmt fra sig, blev hun lidt mindre stræng. Kun naar han plagede hende eller hentydede til, at nu var han frisk, Sengen kunde flyttes ind igjen, kom der igjen det haarde i hendes Øine, og hun talte eller læste noget for ham, som gjorde ham næsten halvgal.

Selv gik hun som i det dybeste Mørke. Hun havde hverken Bønner eller Sang, og i Forsamlingen fulgte hun med uden Tanke.

Det Secund hun havde ligget i hans Arm, havde med ét aabenbaret for hende det uhyre Bedrag, der var øvet mod hende. Hendes Ungdom, hendes heftige Blod, hendes varme, ubegrænsede Kjærlighed til denne Mand — alt det havde de indestængt og nedtrykket under Guds Ord, Formaninger, Salmer, Bibelsprog, Samtaler og Bøn.

Og nu var det ikke andet end Ord — Ord — Ord —, som hun slængte fra sig med Bespottelse. Hun vidste ikke mere om Tro og Haab; men om Kjærligheden vidste hun, at hun elskede den eneste Mand — elskede ham vildt og lidenskabeligt.

I de Dage, Fennefos var borte, gik hun i Feber. Saa kom han igjen, flyttede fra hendes Moder og ud paa Haugianernes Gaard. Den laa lige ved Byen, og Sara, som ellers aldrig kom udenfor de nærmeste Gader, begyndte at gaa lange Ture i Omegnen.

Bag en stor Sten eller et Gjærde stod hun skjult og stirrede efter ham, naar han arbeidede ude paa Marken. Fik hun ikke se ham, satte hun sig paa en Fjeldknat og stirrede udover eller plukkede en Blomst og betragtede den opmærksomt fra alle Sider, somom det var noget nyt, mærkværdigt, hun aldrig før havde seet.

I Forsamlingerne fik hun betragte ham; men han talte aldrig; hellerikke vendte han sine Øine en eneste Gang til den Kant, hvor hun sad.

Paa hende mærkede Folk ingenting; men med Fennefos syntes Vennerne, at der var foregaaet en heldig Forandring. Den overdrevne Strænghed, han var begyndt med, var nu ganske veget fra ham — ja der var næsten noget ydmygt over ham.

XIII.

Der var en temmelig stor Gaard, som flere af de fornemste Haugianere eiede i Fællesskab; og foruden Jordbruget var der ogsaa en Del Fabrikanlæg.

Saaledes var der Arbeide nok for den, som skulde staa over det hele; og Fennefos tog fat med en — endogsaa for ham usædvanlig Iver og Kraft. Derimod kunde han i de første Uger ikke lede Andagten blandt den store Flok af Arbeidere, som her efter haugiansk Skik samledes til Maaltid og Husandagt i en stor Stue ved et langt fælles Bord.

Hans Nilsen indskrænkede sig til at være den første ved Arbeidet; men i Opbyggelsestimerne var han taus og nedtrykt. Men da et Par Maaneder var gaaet paa samme Maade, begyndte han igjen at hæve Hovedet og de klare, graa Øine. I det strænge legemlige Arbeide og i alt det Ansvar, der paahvilede ham som Opsynsmand med det hele, fandt efterhaanden hans stærke, sunde Natur Ligevægten igjen.

Vel angrede han bestandigt hint Svaghedens Øieblik og skammede sig; men han begyndte dog at forstaa, at saadant kan hænde den bedste: og han takkede sin Gud, fordi han i sidste Øieblik var kommen ham tilhjælp.

Men ligesom denne Begivenhed havde aabenbaret hans egen Skrøbelighed og meget rokket hans Selvtillid, saaledes bragte den ogsaa Tvivl hos ham, om det var Ret at fordre saa meget af Menneskene som han gjorde.

Tænkte han paa de stakkels Bekymrede, han havde efterladt nordpaa, syntes det ham Synd at læsse saa tunge Krav paa dem; tænkte han paa de velhavende, sikre Haugianere her, forekom det ham en Skam at leve blandt dem. Stundom syntes han i stor Haabløshed, at det var ligesaa galt der som her, og han længtede efter noget ganske nyt.

Men da han var naaet saa vidt, maatte han ogsaa overveie, hvorledes han skulde indrette sit Liv herefter. Blive her kunde han ikke. For sig selv frygtede han ikke saa meget, — skjønt sikker kunde han jo aldrig mere være. Men for hendes Skyld maatte han bort.

Det gik endnu som Ild gjennem hans Blod, hvergang han mindedes de Øine, han et Secund havde seet ned i, da hun var i hans Magt; og uden egentlig at se paa hende, kjendte han noget af den samme Ild, naar de mødtes i Forsamlingen.

Skilles maatte de, det stod altsaa fast; han gjentog det for sig selv; men han gik dog ikke. Her var Arbeide nok langt udover Høsten og desuden — hvor i al Verden skulde han gaa hen?

Naar han forlod dette Sted, var der ingen Plet paa Jordens vide Kreds, der trak ham til sig — ikke Hjemmet, ikke Vennerne rundtomkring, helst vilde han ingen se, men leve alene.

Hans Hjerte havde sit dybe Saar, og han tænkte saa ofte i denne Tid paa Henriette. Ogsaa han var bunden for Liv og Død i en Kjærlighed, som ingen uren Tanke skulde besmitte. For Sara vilde han bede. —

Imidlertid iagttog de Ældste Hans Nilsen med Bekymring. Hin Tale i Sivert Jespersens Hus havde gjort stor Skade. Det kom ud blandt Folk, at Haugianerne vare splidagtige med sig selv, og at Fennefos havde skilt sig fra dem.

Selv blandt Brødrene var der Uro. De, som ikke havde været tilstede, vilde gjerne vide, hvad han havde sagt; men de, som havde været tilstede, svarede undvigende. Imidlertid øgede der en Nysgjerrighed eller Trang baade blandt Fiender og Venner til at faa opklaret, om der virkelig var noget iveien med saa agtet og bekjendt en Mand som Hans Nilsen.

Dertil kom hans forandrede Væsen lige efter hin Tale; noget maatte være hændt; hver mente sit; og de Ældste sad sammen og raadslog.

„Jeg tænker," sagde Sivert Jespersen og saa sig om i den lille Kreds, „at vi alle ere enige om, at der er Kvindfolk med i denne Sag?"

„Jeg har hørt fortælle," sagde Endre Egeland, „at han har — har havt meget Samkvem med Madame Torvestads Datter Henriette."

„Med Henriette?" — sagde Sivert Jespersen og trak det ud i et tvivlende Spørgsmaal.

Der blev en Pause af stille Overraskelse.

„Nei — nei —" sagde den gamle Farver, „vi maa ikke tro saa onde Ting."

„Iethvertfald — Kjære! —" sagde Sivert Jespersen blidt, „bør vi alle som en se til, hvorledes vi kunne hjælpe vor Broder Hans Nilsen i al Nød og Anfægtelse. Jeg havde tænkt mig det saaledes, — hvis I synes: at vi kunde mødes oppe paa Gaarden Lørdag Eftermiddag. Naar vi saa havde seet paa Regnskaberne, kunde vi kanske efterpaa tale lidt med ham."

„Lad os bare være varsomme," mente den Gamle, „vi vide jo intetsomhelst."

„Nei — Kjære! jeg mente jo hellerikke, at vi med Uforstand —"

„Jeg ved, du er forsigtig, Sivert Jespersen; men lad os huske paa, han er den stærkeste blandt os; ham maa vi ikke miste."

Lørdagen, da de samledes paa Gaarden efter Aftale, var den sidste September. De havde saaledes hele Maanedens Regnskab baade for Gaarden, Farveriet, Stampemøllen og alt det andet.

Regnskaberne vare iorden og det hele var godt stellet; de takkede Hans Nilsen og vare yderst venlige. Men da Bøgerne vare lukkede og Aftaler trufne for Fremtiden, blev de siddende, som de sad paa Stolene langs Væggene rundt Stuen. Fennefos, som sad midt paa Gulvet ved Bordet med Regnskaberne, løftede Hovedet og saa roligt fra den ene til den anden.

Det undgik ingen af dem, at idag havde han sit gamle Udtryk; det nedslagne, usikre Blik, de en Tid havde mærket hos ham, var ganske forsvundet, og solbrændt og sund, som han sad der blandt de blege Byfolk, syntes han dem stærkere end nogensinde.

Derfor gjorde Farveren Miner til Sivert Jespersen og begyndte at røre paa sig, somom han vilde gaa.

Men Sivert Jespersen havde nu sat sig i Hovedet, at han vilde have fat paa Fennefos's Hemmelighed, eller ialfald skaffe sig selv og de Ældste et Overtag over den myndige unge Mand.

„Vi har talt os imellem," begyndte han, „vi har talt om dig — kjære Hans Nilsen! — ja det har vi rigtig gjort. Vi synes alle, at du brugte stærke Ord den Gang — du ved nok selv — hjemme i mit Hus."

„Jeg talte af Nidkjærhed; og faldt mine Ord for haardt, saa beder jeg Eder tilgive mig; jeg troede, det var fornødent; men der var ingen Ukjærlighed i mit Hjerte."

„Det er der heller ingen af os, som tror — Hans Nilsen!" — sagde den gamle Farver.

„Nei det er der visselig ikke," vedblev Sivert Jespersen; „men hvad der har vakt vor Bekymring, er den nedslagne Stemning, hvori vi sidenefter have seet dig. Du er ung endnu — Hans Nilsen! og vi ere gamle — ialfald ældre end du allesammen. Og vi vide saa vel, hvilke Fristelser det er, som helst anfalde det unge Blod; — og har du lidt noget Nederlag af Fienden i dit eget Kjød, saa ville vi byde dig Haanden til Opreisning."

Hans Nilsen Fennefos saa med sine klare Øine fra den ene til den anden, og det forekom dem alle, at han dvælede pinligt længe ved Endre Egeland.

„Jeg takker Eder; men Gud har været naadig; jeg behøver ingen Opreisning i saa Maade."

„Hvor inderligt godt det var at høre!“ udbrød Sivert Jespersen kjærligt; „men — bliv ikke vred paa mig, — kjære Ven; om vi end i det ydre ere bevarede for Fald, saa glemmer du vel ikke, at der staar skrevet alvorlige Ord om Tanker, Ord og Begjæringer?“

„Mon nogen af Eder vil kaste den første Sten?“ — spurgte Hans Nilsen roligt rundt i Kredsen.

Ingen svarede; og den, som sad nærmest ved Sivert Jespersen, traadte ham paa Foden, for at faa ham til at holde op med dette. Men det var for sent; Fennefos tog en Beslutning og reiste sig raskt op; derpaa talte han saaledes:

„Kjære Brødre og Venner! — ja visselig — jeg brugte haarde Ord, da jeg sidste Gang talte blandt Eder. Jeg kom fra Elendighed og mødte Velstand; jeg kom fra Bekymring og mødte Sikkerhed; jeg kom fra Sult og Nød, og man satte mig ved den rige Mands Bord. Derfor mindedes jeg, hvad Hauge har efterladt os til Rettesnor: „De Ældste maa ikke se gjennem Fingre med nogen af deres Medældste i nogen Last, men tilbørlig straffe dem saavelsom enhver især. De, som have erhvervet sig de Troendes Agtelse og ville være gode Kristne, bør holdes nøie Agt med, saa de ikke vænnes til Smiger og Blødhed, men taale endog skarpe Paamindelser og haard Mad.“ Derfor talte jeg som Pligten drev mig. Men efter den Dag er Herrens Haand falden tungt paa mig; og i min svare Syndighed mente jeg, at jeg aldrig mere turde fremtræde og tale et revsende Ord til nogen. Det var den Tid, i hvilken I have seet mig vandre nedbøiet og forsagt blandt Eder. Men lovet være Gud, som atter har opreist mig ved sin Naade; endnu tør jeg haabe, at Herren ikke ganske vil forkaste mig som et uværdigt Redskab. Men — kjære Venner; — blandt Eder kan jeg ikke længer dvæle.“

Alle saa uroligt paa ham.

„Mon du vel vil skille dig fra Brødrene?“ spurgte den Gamle.

„Nei — det vil jeg ikke; men jeg maa bort herfra, baade for min egen Skrøbeligheds Skyld, og fordi jeg frygter, at jeg efter dette ikke strængt nok kan revse og advare Eder; thi — kjære Venner! — jeg tror, I fare sørgeligen vild i mange Stykker.“

„Vil du drage nordover igjen?“ spurgte en.

„Eller kanske har Herren bøiet dit Hjerte mod de arme Hedninger i Afrika?“ — sagde en anden.

Hans Nilsen saa paa ham: „Tak skal du have for det Ord; jeg vil tænke over det og bede Aanden oplyse mig om det rette.“

Derved følte de sig alle lettede. Missionssagen var deres egen, vakt og sat igang af Herrnhuterne og Hauges Venner. Kom Hans

Nilsen i Missionens Tjeneste, saa forblev han deres, og de vilde ikke miste ham; først nu følte de, hvad Støtte han var for dem alle.

Sivert Jespersen begyndte ogsaa strax at opmuntre ham til at lade sig udsende til de formørkede Hedningelande.

Men om det var Udtrykket: lade sig udsende eller om Hans Nilsen slet ikke kunde taale Sivert idag, nok er det, han svarede temmelig skarpt: „Hvis jeg gaar, saa er der kun en, som udsender mig, og det er Gud Herren. I skulle ogsaa vogte vel paa Eders Missionsgjerning — kjære Venner! I mindes, hvorledes baade de Vantro og ikke mindst Præsterne bespottede Eder, da I begyndte. Og se allerede nu, da den Ild, I tændte, har bredt sig over Landet, saa at Hjælp og Gaver strømme rigeligen, se nu komme disse samme Præster fygende ligesom Ravne hidlokkede af den fede Lugt. De ville ikke lade Lægmændene beholde et saa kristeligt Værk, naar der er Livskraft i det; men de ville bøie det ind under Kirken — som de kalde det; — det er: de ville fordærve Eders Værk og føre alt sit Hovmod, sit Rethaveri, sin Strid og Ufordragelighed ind i det; og saalænge det gaar godt, ville de staa foran og raabe: se her er vi! — men hænder der noget galt, ville de krybe bagom og sige: ja saaledes gaar det, naar Folket vil raade sig selv.“

Den gamle Ild var nu over ham. De Ældste saa paa hinanden med Bedrøvelse, at de skulde miste en saadan Broder, og en sagde:

„Men naar du ikke vil være vor Udsending, hvor vil du da gaa hen?“

„Jeg tænker nok, jeg skal finde Hedninger,“ svarede Hans Nilsen, „men lad os nu skilles for denne Gang; og maatte den Gud, som vakte vore Fædre, være i os alle med den første Kjærligheds Kraft, paa det at vi kunne fuldkomme hans Gjerning til Velbehagelighed.“

Derpaa gav han dem alle Haanden — en for en, og de gik.

Det var en stille, tung Høsteftermiddag. Det lille Følge vandrede henover Markerne mod Byen. Haugianergaarden — som Folk kaldte den — laa vakkert i Aftensolen med sine solide og velmalede Bygninger. Jorden var tarvelig, men godt dyrket, og bag de pyntelige Stengjærder stod hist og her smaa Træplantninger.

Men da den lille Flok af de Ældste kom til Porten i Gjærdet, hvorfra Veien førte lige ned til Byen, stansede den gamle Farver og brast i Graad. De andre samlede sig omkring ham.

„Her stod jeg om Vaaren 1804 med min Fader og Hans Nielsen Hauge. Dengang var her Lyng og bare Fjeldknauser, hvor du snudde dig. Far og Hauge havde talt om at kjøbe hele Sletten og Myren her, saadan som det ogsaa blev. Hauge havde givet Raad og Anvisning til alt det, som han mente, her skulde indrettes og

drives med — omtrent saaledes, som vi siden gjorde det. Da vi nu skulde gaa hjem igjen, sagde min Far: „Ja — vilde nu Gud bare lægge sin Velsignelse til!“ — Han tænkte vel mest paa det timelige — Far; det var jo et vaageligt Foretagende, og mange Penge var der ikke dengang mellem Hauges Venner. Men Hauge selv smilede og svarede saa frimodigt: „Aa — neimænd er jeg ikke det Gran ræd for det — Ingebret! — hvis det er det timelige, du mener. Snarere vilde jeg bede Gud bevare dem, som komme efter os, mod altfor stor Lykke og Medbør i den verdslige Handel. Og det faar du mindes“ — sagde han saa til mig — „du som nu er ung; der skal stærk Ryg til at bære gode Dage.“ Jeg ser ham saa grant for mig, han stod netop der. Han var jo ung selv endnu og ikke saa overmaade meget ældre end jeg. Men alligevel kjendtes det for mig, somom jeg stod foran noget høist ærværdigt og ophøiet, som jeg maatte bøie mig dybt for. Noget af det samme følte jeg idag, da han talte — den unge Hans Nilsen Fennefos. Det nytter ikke, vi nægter det, det er han, som har Ret; og det er vi, som ere blevne lunkne i den første Kjærlighed.“

Den Gamle rystede vemodigt paa Hovedet og gik nedover mod Byen; de andre fulgte tause bagefter. —

— Madame Torvestad blev gammel af Ærgrelser i denne Tid. Brødrene havde taget Hans Nilsen fra hende og vedblev at handle bag hendes Ryg; og Methoden fra Gnadau viste sig ganske frugtesløs.

Vistnok blev Henriette bleg og mager af den megen Fasten og Indespærring; men til Gjengjæld kom der en trodsig Glød i hendes Øie; og en Dag hørte Moderen hende synge med freidig Stemme:

En Sømands Brud har Bølgen kjær,
Det stolte Hav hun fjernt og nær
Betragter som sin Brudeseng
Og Vuggen for hans Dreng.

Da brast Madame Torvestads Taalmodighed; og uden at betænke sig, som hun pleiede, for hun ind til Henriette, gav hende en ordentlig varm Dask paa hvert Kind, og sagde, idet hun gik: „Jeg skal snart lære dig en anden Vise! — vent bare!“

Henriette sad som forstenet. Hun havde nok seet Moderen sint før og faaet mangen varm Dask i Opvæxten; men saaledes havde hun aldrig seet hende. Hun anede intet godt; alligevel havde hun ikke tænkt sig, at det skulde blive saa skrækkeligt som det blev.

Thi en Times Tid efter blev Henriette kaldt ned i Stuen, og der var Madame Endre Egeland. Den tykke gule Dame kyssede hende,

og nu kom det ud: hun var i denne Time bleven forlovet med Erik Pontoppidan Egeland — det værste, hun vidste under Solen.

Da Sara hørte om denne Forlovelse, gik hun over i Bagbygningen, for at tale med Moderen. De lukkede sig inde; men Samtalen blev kort. Madame Torvestad viste strax sin Datter tilbage, og da det kom til Stykket, og Sara sad ligeoverfor Moderen i den gamle Stue, havde hun dog ikke Mod til at vove en afgjørende Kamp.

Hvad skulde hun desuden sige? skulde hun aabenbare sin egen Jammer og sin Skam?

Sara gik op til Henriette. Hun svarede ikke andet til alt, hvad Sara sagde, end: jeg vil ikke, jeg vil ikke; jeg har jo svoret. Hun var syg og havde Feber.

Sara fik Klæderne af hende og lagde hende tilsengs; men Moderen vilde selv pleie hende. Og Sara maatte gaa endnu tungere og mere ulykkelig end hun var før.

Altsom Ugerne gik udover mod Høsten, forhærdedes hendes Hjerte mer og mer. Fennefos havde faaet sit klare, rene Blik igjen; han saa henover hende, somom hun var langt borte.

Det blev fortalt en Dag, at han vilde blive Missionær. Sara hørte det; og der blev mørkere og mørkere i hende. Hun hadede sin Moder og afskyede sin Mand; men hun gik saa stille med det, at ingen anede, hvad for Tanker der tumlede i hende.

Jacob Worse var nu for Alvor kommen ikast med Djævelen. Det blev ham efterhaanden klart, at den Onde altid og overalt var paafærde baade udenom og inde i hans inderste Hjerte. Og de kjæmpede — Djævelen og Skipper Worse fra Morgen til Aften, og om Natten, naar han drømte.

Ialmindelighed tabte Worse.

Men en enkelt Gang kunde han ogsaa narre den snedige Satan, naar han itide kom underveir med hans fordømte List.

Saaledes en Dag med Skipper Randulf.

Han havde faaet Worse med paa en Tur i Byen og gik og snakkede og lokkede ham længer og længer udover mod Skibsværfterne; men med engang mærkede Worse det.

Han hørte af et Par Gutter, som løb forbi, at et Skib skulde gaa af Stabelen, og da var det ham let at gjennemskue den Ondes Snare.

Thi det var et gammelt Kneb af Djævelen at trække hans Tanker ind i al Syndigheden fra hans tidligere Liv ved Hjælp af saadanne Ting, som hørte til Sø og Skib.

Derfor havde han ogsaa for længe siden sat den halvfærdige Model af „Familiens Haab“ op paa Loftet, og da han nu mærkede,

at Djævelen fristede ham gjennem Thomas Randulf, vendte han pludseligt om og skyndte sig hjem til Sara.

Men Randulf sørgede over sin Ven, og om Aftenen i Klubben sagde han: „Det er snart forbi med Jacob Worse; pas paa, hvad jeg siger: han lever ikke længe; det saa jeg paa ham idag.“

„Det tror jeg ikke,“ svarede en anden, „han ser vistnok noget gul og smaalig ud, men —“

„Ja jeg saa det nu paa Buxerne,“ svarede Randulf.

„Hvad er nu det for noget forbandet Sludder — Randulf!“ raabte Lodsoldermanden fra Kortbordet.

„Sludder?“ svarede Randulf slagfærdig, „ja dine Ord i Ære og mine bag Døren — Oldermand, men det er nu alligevel, som jeg siger. Naar Døden har mærket en Mand, bliver han saa forunderlig tynd og slunken i Buxerne.“

De lo allesammen, og en mente, det kom af, at syge Folk blive magre.

„Nei — nei!“ raabte Randulf med stor Iver, „det, jeg mener, har en egen Art. Buxerne blive ligesom saa tomme og tunge og lange, somom de vilde sige helt ned, og fremme over Foden lægger der sig tre store tykke Folder. Naar jeg ser det, saa ved jeg: den Mand lever ikke længe. Det kan I forlade Jer paa, for det er en Sanning, som er fast og urokkelig.“ —

— Da det begyndte at blive stygt Veir ude i October, gik Jacob Worse endnu sjeldnere ud; han var bleven kuldskjær og sad helst inde i Stuen. I de smaa Bøger læste han saa godt han kunde; men det vilde dog ikke forhjælpe ham til Aandens Frimodighed, han trængte saa haardt.

I Forsamlingen var det underligt mellem alle de rolige, andægtige Ansigter at se denne gamle bekymrede Mand med det tætte, hvide Haar, rynket og slap i Ansigtet, men søgende med Øinene fra den ene til den anden, lyttende begjærligt efter, hvad der blev talt, om de da aldrig skulde komme — de Ord, der skulde skjænke ham Fred og Aandens Frimodighed.

Men Djævelen havde fra gammel Tid altfor fast Tag i ham. Han lagde Eder paa hans Tunge og onde Tanker ind i hans Hjerte; i Forsamlingen, naar Sivert Jespersen læste af Postillen, kom Djævelen halende med de to hundrede Tønder Salt; eller den Onde forvrængte hans Syn, saa at han fandt ud, at Endre Egeland sad og stirrede paa de unge Piger med sine smaa grønne Øine.

Om Natten, naar det tudede og blæste i Worsesmuget, tog Djævelen ham med sig ud paa Havet i Storm — ombord paa „Familiens Haab“, saa at han fandt en syndig Glæde i at ligge og tænke paa,

hvorledes han manøvrerede det gode Skib, og hvor smukt hun bar sig i den svære Sjø.

Eller Satan fristede ham til Hovmod, naar Garman & Worse gjorde store Forretninger, eller til Vrede og Utaalmodighed, naar Romarino kom og skulde have Penge eller Endossement.

Ja selv Thomas Randulf brugte Djævelen til at fordærve ham med; og en Dag, de mødtes paa Torvet udenfor Worses Gadedør, maatte han bare skynde sig ind igjen til Sara; det forekom ham skinbarligt, somom Randulf havde lange, krumme Kløer.

Inde i Stuen var det bedst, især naar Sara var der. Der kunde han, naar han var uhyre vagtsom, saa nogenlunde holde Djævelen fra sig.

Men imidlertid blev hans Onde altid værre; han sov daarligt og mistede Madlysten. Det eneste, han endnu ligte, var Erter og Flæsk — saaledes som han havde faaet det tilsøs i al sin Tid. Og hver Formiddag, naar han kjendte Lugten af Erter fra Kjøkkenet, blev han oplivet.

Men saa faldt det ham en Dag ind, om dette ikke ogsaa var en af den Ondes træske Snarer, for at lokke hans Tanke bort fra det ene Fornødne og hen til hans forrige Livs store Syndighed.

Og da de kom tilbords, kunde han neppe røre Maden; Djævelen var i Erterne ogsaa.

XIV.

Min kjære Christian Fredrik!

Siden din salig Moders Død, hvis altfor tidlige Bortgang vi endnu begræde, ved jeg ikke, at jeg har befundet mig saa *content* og vel tilmode som i disse Dage. Der er i ethvert Menneskes Liv et Tidspunkt, hvor hans Væsen og indre Natur ligesom forandrer og omskifter sin Beskaffenhed. Hans Interesser forblive de samme, den Grad af Iver, hvormed han omfatter sit Arbeide, behøver ikke at formindskes, og dog faar han, naar dette Tidspunkt indtræder, ligesom andre Øine at se med og tildels andre Følelser at føle med.

Denne Overgang, som jeg her kun ufuldkomment har formaaet at afskildre, er den uundgaaelige Overgang fra ung til gammel, og dette er, hvad der i de sidste Aar efter din Moders Død har langsomt og gradvis fuldbyrdet sig i mig; og med Tak til et naadigt Forsyn kan jeg idag sige, at jeg føler mig lykkelig ved at være bleven en gammel Mand.

Men allermest maa mit Hjerte dog opfyldes af Taknemlighed,

naar jeg betænker, hvormeget jeg endnu besidder saavel af legemlig Kraft og Sundhed som og især af aandelig *verve*, saa at intet af, hvad der hidtil har optaget og sysselsat mine sjælelige Evner, endnu er blevet mig fremmed eller ligegyldigt. Kun er der kommet mere Ro i Sindet, Hjernen er mere velskikket til at udføre sine *functiones* uforstyrret af Lidenskaberne; Ungdommens ofte noget overilede Iver er afløst af den fuldt modnede Mands rolige Besindighed.

Jeg skriver idag mere udførligt til dig min kjære Søn og om adskillige Materier, som vi sædvanligvis ikke gjøre til Gjenstand for vor *correspondance*; men jeg bevæges dertil dels ved Ønsket om, at sætte dig ind i Forholde, i hvilke du vil komme til at indtræde, dels ogsaa ved Haabet om, at dette Brev vil blive et af de sidste, som vi udvexle paa saa lang *distance*. Thi det er nu og fremdeles mit Ønske og min faderlige Vilje, at du i Overensstemmelse med tidligere Aftale mellem os vender tilbage til dit Hjem ved anstundende Foraar; idet jeg henstiller til din egen Afgjørelse at vælge, om du vil lægge Hjemveien fra Paris over Kjøbenhavn eller om du vil tage tilbage til England og derfra komme herover med en af de første Hummerkuttere.

Det vil forvolde mig en meget stor Glæde at se dig ved god Helbred hjemme igjen, og jeg haaber, at ogsaa du paa din Side vil finde dig tilfreds og lykkelig i disse Omgivelser og ved at arbeide i vor Forretning. Vistnok er det ikke gaaet mig af Minde, at da jeg selv i din Alder vendte tilbage fra et fleraarigt Ophold i Udlandet, forekom Sandsgaard mig at være en afsides og støvet Krog af den store Verden. Men Livets Erfaring har belært mig om, at den Mand, der er i Besiddelse af en fornuftig Livsfilosofi og dydige Principer, han vil ogsaa letteligen finde sig tilrette, hvorsomhelst end Skjæbnen maatte ville placere ham. Og jeg tør haabe, at selv om du saaledes kommer directe fra Paris, vil Sandsgaard i sin nuværende Skikkelse dog ikke fremtræde for dig som et saa ganske uværdigt Opholdssted, idet jeg nemlig har i den senere Tid ladet den hele Hovedbygning oppudse og *decorere*, saa at mig forekommer det, somom nu intet andet *manquerer* end en Skare af unge og glade Mennesker, for atter at fremtrylle hine Tider, ved hvilke min Erindring bestandig ynder at dvæle — halvt besløret dog af Savn og Vemod.

Dog — hvorfor vil jeg atter sysselsætte mine Tanker med at fremmane en Sorg, som dog bestandig vil kaste sin Skygge over mit Liv! lad os vende vort Blik mod Fremtiden, som ialfald for Eder Unge synes at kunne bringe lysere Dage, — som den vel

maaske ogsaa for mig ved Beskuelsen af Eders Lykke kan frembringe nogen Erstatning og Husvalelse efter saa mange udgydte Taarer.

Det vil uden al Tvivl have været Gjenstand for din Opmærksomhed, at jeg i vor senere *correspondance* med en bestemt *intention* har bestræbt mig for at bibringe dig en saa udstrakt Kundskab om vor Forretning som det uden altfor stor Vidtløftighed lod sig gjøre. Jeg betragter dig nemlig allerede som min Medhjælper og *associé*, hvortil jeg ifølge dine Breve og dine Regnskaber samt efter hvad dine Foresatte have meddelt mig under dit Ophold paa forskjellige Steder i Udlandet tør haabe, at du ikke vil være uskikket —endmindre uværdig. Det vil saaledes være dig bekjendt, at Huset har havt gode Tider; det er vistnok noget, som en Kjøbmand nødig siger; men imellem os kan jeg vel omtale det: Huset har havt ganske overordentligt gode Tider.

Du vil derfor — det haaber jeg — med glad Overraskelse iagttage, at flere Grene af Forretningen, som jeg hidtil af Mangel paa *resourcer* ikke har formaaet tilstrækkeligen at *cultivere*, have nu ligesom Planter under en rigelig Regnstrøm skudt en glædelig Væxt paa Grund af det større Forraad af *contante* Penge. Du vil saaledes ved din Ankomst til Hjemmet forefinde en vid Mark for dine yngre Kræfter, ligesom du vil blive forskaanet for den Ængstelse og Uro, hvoraf jeg i mange Aar uden dit og noget Menneskes Vidende har været hjemsøgt.

Jeg kommer nu til det Punkt i mit Brev, som vel maa kaldes Hoved- eller *Cardinal*-Punktet i samme: nemlig vort Forhold til *Worse.* I vor *correspondance* have vi aldrig synderlig underholdt os om denne Sag; ikkedestomindre har jeg troet at bemærke, at det ikkun har været din sønlige Ærbødighed, som har afholdt dig fra at underkaste mit Forhold ved Jacob Worses Optagelse i Firmaet en strængere *critique.* Jeg vil af denne Grund — min kjære Christian Fredrik! — herved ligefrem sige dig en Gang for alle: det var vort Hus's Redning, *ni plus ni moins.* Det kan saa være, at der ligger noget for os ydmygende i dette; men jeg for min Del kan fremdeles ikke indse andet, end at det vilde have været langt mere ydmygende og for vor *credit* skadeligt, om vi underhaanden og halvt i Hemmelighed havde modtaget nogen *subvention* af en af vore egne Skippere. Derfor var jeg den, som krævede Forandringen af Firmaet, idet jeg fandt saadan aaben Fremgangsmaade at være ikke blot mest overensstemmende med vor egen Værdighed, men ogsaa med de i den solide Handelsverden gjældende Principer; ihvorvel jeg ikke vil nægte, at det var mig haardt at forandre min Faders

gamle Firmanavn, ligesom jeg ingenlunde er blind for de Forviklinger, som endnu af dette Compagniskab kunne *resultere*. Disse Ting har jeg i den senere Tid flittigen overveiet, og det er min Hensigt gjennem dette Brev at sætte dig ind i Sagernes Stilling for nærværende Tid, samt korteligen at meddele dig en Oversigt over den Plan, som jeg agter at forfølge og forhaabentligen *realisere* for Fremtiden.

Vor gamle *Jacob Worse* er fortiden meget syg, og efter det Besøg, som jeg for nogle Dage siden aflagde ved hans Sygeseng, kan jeg desværre ikke være i Tvivl om, at jo hans Dage ere talte; hans Ægteskab blev som jeg baade tænkte og forudsagde til liden Lykke for ham. Thi som det vil være dig bekjendt tilhører hans Kone de religiøse Sværmere, og i disse faa Aar har det lykkedes for hende i Forbindelse med hendes Moder og den øvrige hellige Bande i en saadan Grad at fordærve og ødelægge vor gamle *Worse*, at jeg ikke vil vanzire dette Papir med at udmale hans sørgelige *decadence;* men jeg vil foretrække at lægge Baand paa min Sorg og Harme, og ikkun henholde mig til det forretningsmæssige.

Naar nu *Jacob Worse* afgaar ved Døden — og under hans nærværende Tilstand kunne vi blot tilønske ham en snar og blid Bortgang —, vil der altsaa blive at afholde Skifte mellem hans Enke og hans Søn af første Ægteskab, og er det herfra, at der letteligen kunde opstaa Forviklinger for vort Firma. For om muligt at undgaa saadant, har jeg fattet den Beslutning, naar Tiden kommer — at tilbyde den unge Hr. *R. Worse* en Udløsning af Firmaet mod *contant*, hvilket Tilbud jeg er tilbøielig til at tro, at han vil antage, saavel af den Grund at jeg agter at *offerere* ham en betydelig Sum, som ogsaa fordi han, efter mit vistnok noget overfladiske Bekjendtskab til ham, — formentlig vil sætte Pris paa at erholde et betydeligt Beløb i *contanter* eller let *realisable* Værdipapirer. Som oven antydet kjender jeg ikke meget nøie til det unge Menneske; men jeg har dog modtaget det Indtryk, at den unge Hr. *R. Worse* ikke er en Person, som vi kunne ønske at samarbeide med; og ihvorvel jeg nok tror, at jeg, saalænge Forsynet forunder mig Kraft til at staa i Spidsen for denne Forretning, vel skulde vide at holde ham Stangen, saa vil jeg dog ikke paabyrde dig en *compagnon*, til hvilken vi ikke kunne have fuld Tillid.

Denne Forandring haaber jeg at have iværksat inden din Hjemkomst — som jeg ogsaa haaber, at samme vil vinde dit Bifald. Paa den ene Side er der vistnok noget stødende ved dette kortvarige *Compagniskab* med *Worse's*; men paa den anden Side maa vi aldrig glemme, at det var gamle *Jacob Worses* Penge, som reddede os; og

jeg paalægger dig herved at have et Øie med den Familie; vi forskylde bestandigt at staa den bi i Raad og Daad. Naar denne *affaire* bliver ordnet, vil jeg være fuldkommen rolig i mit Sind; og haaber jeg da, at vi endnu skulle have foran os en smuk Række af Aar til at arbeide sammen i „*Garman* & *Worse*".

Dersom du allerede, — hvad jeg efter dit seneste Brev maa formode —, er ankommen til Paris, vil du der uden al Tvivl have nydt den Glæde at mødes med din Broder *Richard* i vor *legation*, hvortil jeg ogsaa adresserer dette Brev. Jeg er overbevist om, at I ville gjensidigen have megen Nytte og Fornøielse af hinandens Selskab i den store By. Din Broder *Richard* vil gjennem sine Forbindelser være istand til at forskaffe dig Adgang til Kredse, hvor du ellers som fremmed vanskeligen vilde kunne komme; medens jeg paa den anden Side ingenlunde tvivler om, at din Nærværelse i mange Maader kan være gavnlig for din yngre Broder.

Den Fremtids Løbebane, som *Richard* har valgt, medfører ganske vist større *expenser* og en mere *luxurieus* Levemaade end der udfordres — eller vel endog vilde være sømmelig for en Kjøbmand; ikkedestomindre vil jeg herved lægge dig paa Hjerte, om du ikke ved broderlig Formaning kunde indprente *Richard* et større Maadehold i Brugen af Penge. Misforstaa mig ikke, somom det var min Mening, at du skal forspilde Eders korte Møde ved at give ham strænge *lectiones*, eiheller ønsker jeg, at du skal lade ham tilflyde saadan Meddelelse, at han deraf kunde formode noget Mishag fra min Side. Jeg ønsker tvertimod, at I begge benytte Eders Ophold i Paris til at indsamle glade og skjønne Indtryk, hvortil denne By frembyder saa herlig Anledning, — i et Omfang og med saadan Udgift som det sømmer sig for *gentlemen* i vor Stilling, men holdende Eder langt borte fra al unødig Ødselhed, der kun er et Vidnesbyrd om den mindre vel *Cultiveredes* forfængelige Lyst til pralende *ostentation*. — Eftersom din Broders Ophold i Paris sandsynligvis vil blive af længere Varighed end dit, vil jeg lade de *accreditiver*, som Huset sender Eder herfra med denne samme Post, udstede til *Richards* Ordre; og medens jeg taler om din yngre Broder, vil jeg ikke undlade i al Fortrolighed at gjøre dig en Meddelelse. Du vil efter min Død ikke finde nogen *conto* for *Richard*. Hans Opdragelse har af mange Grunde været mere kostbar end din; men ikkedestomindre er det min Vilje, at I som gode Brødre dele ligt og ligeligen; dog vil jeg tilraade dig, at du kun portionsvis overrækker din Broder, hvad ham tilkommer, samt bede dig, at du aldrig vil overrække ham den sidste Portion.

Thi din Broder *Richard* har — med alle sine Gaver og herlige

Egenskaber — kun ringe Evne — frygter jeg — til at samle og bevare jordisk Gods. Derfor skal du — min kjære *Christian Fredrik!* som af en gunstig Natur har erholdt denne Evne, være for din Broder en broderlig Formynder. Hils den kjære Dreng meget hjerteligt fra mig; og bed ham tillige, om at søge Medvirkning hos noget musikkyndigt *individ* i sin Bekjendtskabskreds, for i Forening med dig at udvælge et godt Flügel hos *Erard;* hvilket du da maa besørge forsvarligt indpakket og afsendt, eller maaske du selv kan tage det med dig til Vaaren, naar du kommer. Det gamle Claver tilfredsstiller ikke Nutidens Fordringer til stærk Lyd, og efter din Moders Død er det mig desuden pinligt at høre de gamle Toner, der altfor bittert minde mig om mit store og uoprettelige Tab.

Her har i flere Uger hersket stærke og vedholdende Storme, og vi have modtaget flere Efterretninger om Vrag og Søulykker langs Kysten. Lykkeligvis befinder intet af vore Fartøier sig for nærværende Tid i disse Farvande; men for flere af Byens Skibe, der ere ventende hjem fra Østersøen, gaar man efter Sigende i stor Ængstelse. Du vil forøvrigt forbauses, naar du lærer at kjende, hvilket stort Opsving vor gode Byes Handel og Skibsfart har taget i de sidste Aar; ligesom jeg ogsaa formoder, at du vil finde meget af det, som her foregaar og foretages, at være ligesaa besynderligt som jeg finder det. Hvad der især vækker baade min Forundring og Bekymring er, at det religiøse Sværmeri, som i min Ungdom kun fandt Indgang hos Bønder og ganske udannede Personer, nutildags saa langt fra at tabe sig og helbredes, hvilket var at formode og haabe, meget mere synes at udbrede sig og vinde Tilhængere ogsaa i de Klasser af Befolkningen, om hvilke man dog kunde vente, at de ved fornuftig Oplysning vare beskyttede mod saadan Daarskab. Det er endogsaa kommet mig for Øre, at unge Præster skulle vise Tilbøielighed til at bifalde — ja vel endog ligefrem slutte sig til denne aldeles meningsløse og høist skadelige „Vækkelse“ — som det kaldes. Dette maa i høi Grad beklages af enhver god og oprigtig Fædrelandsven. Thi ligesaa gavnlig som en fornuftig religiøs Oplysning er for den gemene Mand, ligesaa skadeligt — ja fordærveligt bliver det, naar Hyklere og aldeles ulærde *subjecter* kaste sig over den hellige Skrift, den de hverken forstaa at tyde eller retteligen anvende. Og dersom det nu virkeligen forholder sig saa, — hvad jeg dog neppe kan fæste Lid til —, at selv Geistligheden vil lade sig føre tilbage til pietistisk Vankundighed og ufornuftig Grublen og Sværmen, da nærer jeg stor Frygt for, at saadant vil blive til stor Skade for vort kjære Fædreland. Imidlertid ved du, at der i visse Henseender er et langt

Stykke Vei mellem Byen og Sandsgaard, og jeg haaber, du vil finde Luften herude lige saa fri og renset som før.

Og nu min kjære Søn! — vil jeg slutte med en kjærlig Hilsen til dig og *Richard* fra mig selv og dine to Tanter. De gode Damer have netop Hofsorg — som *Jacob Worse* sagde i de gamle Dage; men de glæde sig ikkedestomindre hjerteligt til at gjense dig, og jeg har en Mistanke om, at de agte at gifte dig bort strax; thi de have en stor Trang til smaa Børn. Ja ogsaa jeg har — oprigtig talt — en stærk Forlængsel efter atter at fornemme nyt Liv med Latter og smaa trippende Skridt i det gamle Hus.

Din dig elskende Fader
Morten W. Garman.

XV.

En Storm kan gaa an, selv om den er temmelig stiv, naar man er paa Landjorden.

Men naar det blæser lige galt i ugevis — Dag efter Dag, Nat efter Nat, saa Ingen længer kan holde Greie paa, hvad Tid den ene Storm begyndte og den anden sluttede, — da er der faa, som gaar fri for en knugende, nervøs Ængstelse, hvis de bor i en liden Træby ved den aabne Fjord med selve Havet brølende lige udenfor.

Da sænker Himmelen sig saa lavt, at Skyerne slæbe langs Jorden, og Regn og Sjøraag fyger langt indover Landet; Dagen er lysegraa med brandgule Uveirsglimer og Natten saa svart og tæt som en Ligkiste.

Da er det værst, naar man ligger nøgen og hjælpeløs i sin Seng, og Stormen presser sig ind i smaa, krogede Gader, rusker i Tagrenderne og kaster Tagsten ned.

Naar man saa ikke har sovet ordentligt i flere Nætter, og Dagen er gaaet med at kige fra Barometret op i den graa forrevne Himmel eller ud paa den øde Gade, hvor der hist og her er en rød Flek i Sølen efter en knust Tagsten, eller med at høre Fortællinger om Ulykker i Byen paa Vinduer og Tage eller paa Havnen, — eller om, hvor nær det var ved at blive Ildebrand inat — Brand i saadan en Storm! — da er det, en og anden begynder at tvivle, om alt gaar rigtig til, om ikke Verden er kommen lidt i Ustand, om ikke alt vil rives istykker, rodes sammen og Havet vælte ind over de lave Skjær og skylle Huse og Kirker og hele Stellet ud i Fjorden som Fyrstikæsker.

„Guds Vrede er over Landet," sagde Haugianerne og holdt paa sine Hatte, naar de gik til Forsamlingen; ved Indgangen hvirvlede Vinden Snippen af Kastetørklædet over Hovedet paa Kvinderne, saa de kom ganske fortumlede ind i den lave, halvlyse Forsamlingssal.

Der sad de og trykkede sig tæt sammen; medens han, som læste, maatte hæve Stemmen eller endog helt slutte, naar Stormen tog et Kjæmpetag i Asketræerne udenfor og rystede Vinduer og Døre.

I Stilheden, som fulgte, naar Flagen var over, begyndte han saa igjen at læse; men Stemmen var svag, uden Liv og uden Frimodighed. Og de saa fra den ene til den anden; men intetsteds var der Frimodighed at se; Kvinderne for sammen ved hvert nyt Vindstød, og Mændene havde meget at tænke paa.

Flere af Haugianernes Skibe vare underveis fra Østersøen og St. Uebes. De gik og ventede og ventede; men der kom ikke noget, og saa blæste det værre og værre — Storme fra Sydvest op til Nordvest bestandigt galere og galere; havde de ikke itide søgt Nødhavn paa Østlandet, saa Gud naade baade dem og os.

Selv Sivert Jespersen sad uden Smil og borede sine Hænder ind i Frakkeærmerne, indtil han fik Tag helt oppe ved Albuen; saaledes sad han stille og kneb til, somom han vilde holde fast paa noget.

Madame Torvestad sad stræng og myndig paa sin Plads; mange saa paa hende; hun var da ialfald rolig. Men den, som de mest trængte til at have imellem sig, var der ikke.

Allerede for otte Dage siden havde Fennefos taget Afsked med Vennerne i al Stilhed; han tog over til England med en Hollænder, som havde ligget i Havari; derfra var det nok hans Agt at gaa til Indien.

Forresten var han ikke kommen af Landet endnu; thi Hollænderen havde søgt Udhavn for Storm, og der laa Fennefos veirfast ude i Smørvigen en halv Mils Vei fra Byen; han havde endog været inde et Ærinde for et Par Dage siden.

Stormen havde været nogenlunde moderat til over Middag; men i Mørkningen sprang den om paa Nordvest og blev værre end nogensinde. Store Dønninger kom indover Vaagen, løftede Fartøierne og de tunge Førebaade og brusede ind i Stenmuren under Søhusene, skyllede hist og her op mellem Gulvbordene, fordi der var saa ualmindeligt høit Vande. I Riggen paa de store Skibe peb det som af hundrede Klarinetter fra Helvede, og det knirkede og knagede i Fendere og Fortøininger.

Nedover Svalen paa Jacob Worses Søhus kom en spinkel, hvid Skikkelse løbende, famlende sig nedover Trappen og stod i første Etage, hvor Gulvet ligesom gyngede hver Gang Søen løftede sig indunder Huset.

Med al sin Kraft fik hun trukket den ene Søhusdør saa meget tilside, at der kom en Sprække, som hun kunde presse sig ud igjennem; hun holdt sig fast med den ene Haand, og bøiet ud over det sorte Vand gjentog hun endnu engang sin lille Ed, førend hun slap:

„Jeg lover og sværger at elske dig trofast i Liv og Død og aldrig gifte mig med nogen anden. — Lauritz! — min egen Lauritz!"

Derpaa slap hun Taget, og den tunge Sø trak hende ind under en Førebaad, som laa fortøiet udenfor Søhuset, og hun kom ikke op igjen. Først senere paa Aftenen fandt nogle Søfolk, som havde været ombord i et Fartøi, for at efterse Fortøiningerne, noget hvidt, som laa og skyllede op og ned i Stentrappen ved Torvebryggen.

Rygtet løb fra Torvebryggen udover hele Byen endnu fortere end et saadant Rygte ellers løber; thi alle vare saa opskræmte og spændte efter det lange uhyggelige Veir, at dette Lig, som var fundet, faldt lige ind i Stemningen, slog Følge med Stormen og blæste over Byen i fem Minutter.

Smaabørn, som vare ifærd med at gaa iseng, hørte, hvorledes Pigerne ude i Kjøkkenet slog Hænderne sammen og „bevarede sig"; men naar de spurgte Mor, hvad det var, saa fik de ikke vide andet, end at det var noget, som Smaabørn ikke maatte vide; og saa troede de, at det var noget ganske forfærdeligt fælt og krøb skjælvende under Dynen.

Men Rygtet selv spaltede sig i talløse Varianter. Nogle sagde, hun var sprungen af Sengen i Vildelse, — hun laa i Nervefeber, — mens Madame Torvestad var i Forsamlingen og Pigen ude. Andre mumlede bare og rystede paa Hovedet.

Og disse blev efterhaanden de fleste.

Det var de, som mente, at her var det igjen blevet aabenbart, hvad der gik isvang blandt „de Hellige".

Henriette Torvestad havde taget Livet af sig — det blev snart slaaet fast; hun skulde have et Barn, — eller Moderen vilde tvinge hende til at tage Erik Pontoppidan; — ja Moderen, — den myndige Madame Torvestad havde Skylden, hun og Haugianerne — de mørke, lumske Haugianere, som hverken undte sig selv eller andre nogen Glæde, — de havde dræbt den stakkels Pige, de førte Ondt over Byen; derfor var her saa uhyggeligt og fælt, somom Stedet

var forbandet, Lig laa og drev paa Vaagen, og Storm fulgte hylende paa Storm uden Ophør, somom Dommedag var nær!

Mange maatte ud paa Gaden, saa surt som det var, for at faa ordentlig Besked; de fandt en Klynge af Mennesker samlede om et Par forskræmte Lygter nede paa Torvet.

Haugianerne fik Efterretningen, da de netop vare komne hjem fra Forsamlingen. Sivert Jespersen tog Kavaien paa igjen, slog Kraven op og skyndte sig gjennem de mørke Gader til Madame Torvestad.

Men flere end han vaagede sig ud; ængstelige Mænd og Kvinder af Haugianerne fik en Skræk for at sidde alene hjemme med denne Nyhed, der ligesom vakte ond Samvittighed hos dem alle. De tog Mod til sig og gik afsted, for at faa Vished og høre, hvorledes de Ældste tog det. I Gaderne ved Torvet mødtes de med andre; men paa Madame Torvestads Hjørne ved Worsesmuget havde der allerede samlet sig mange Folk og Lygter.

Hvergang en af Haugianerne vilde forbi, lyste de ham i Ansigtet og raabte hans Navn med haanende Ord eller Vittigheder. De maatte gaa Omveie for at slippe ind; ved Døren stod et Par af Vennerne, som aabnede, naar Stemmen var kjendt, og lukkede strax igjen.

Indenfor følte de sig tryggere; thi Worsegaarden var bygget helt i Firkant med Gaardsrum i Midten som en Fæstning. Men her var Rædsel og Forvirring. Madame Torvestad sagdes at være gaaet fra Forstanden; hun sad stiv ved Sengen og saa paa Vandet, som dryppede, og ingen maatte røre Liget. Den gamle Farver var hos hende; andre taalte hun ikke.

Og i Hovedbygningen laa Jacob Worse og kjæmpede sin sidste Kamp med Djævelen. Han laa i et Kammer mod Gaarden; — i Stuerne mod Torvet turde de ikke vise Lys, for ikke yderligere at ophidse Mængden ude paa Gaden, der øgede og stundom brød ud i en truende Mumlen.

Efterhaanden samledes de fleste betydelige Mænd og Kvinder af den haugianske Kreds. De gik blege omkring, alle vare ængstelige og forvirrede; der var intet Hoved blandt dem, og imens voxte Stormen, saa Huset rystede.

Jacob Worse laa i Sengen — gul med fortrukket Ansigt. I flere Dage havde han havt heftige Smerter; nu var det, somom alt efterhaanden slappedes, og baade Lægen og den kloge Kone havde erklæret, at det blev hans sidste Nat.

Men Kampen var ikke slut endda. Det kunde man se paa hans Øine, der gik urolige fra den ene til den anden, naar Sara var ude.

Undertiden syntes han at falde i en stor Angst, kastede sig frem og tilbage, mumlede noget, de ikke forstod og vred Hænderne om hinanden.

„Han er besat af Djævelen," sagde en af Kvinderne.

Og denne Mening vandt Indgang hos de fleste. Nogle tog til at lede i Salmebogen eller i Bibelen eller i de mange smaa Bøger efter saadanne Bønner og Sange, som kunde bruges, naar nogen var besat af den Onde.

Men de fleste vare altfor optagne af det skrækkelige med Henriette og af at kige ud paa den urolige Menneskemasse udenfor.

Sara gik omkring med et aandsfraværende Ansigt, der vel kunde se ud, somom det var forstenet af Sorg. Og dog var det ikke Sorg.

Skilsmissen fra Fennefos og Henriettes Død blandede sig sammen i et lammende Slag; lagde bare en tættere, kold Forhærdelse omkring hende. Hendes døende Mand derinde i Sengen, alle de forskrækkede Mænd og Kvinder, Larmen derude paa Gaden — hvor var det hende ikke altsammen ligegyldigt; hun kunde gjerne have sat sig midt i Stuen og givet sig til at le af dem.

Men udenfor blev det bestandigt værre. Et Par halvvoxne Gutter gav sig til at dundre i Væggen; nogle nærmede sig Vinduerne, steg op paa Vandbordet og trykkede Ansigterne flade mod Ruden. Haugianerne krøb iskjul i Krogene; Sivert Jespersen laa næsten under Bordet.

„En faar gaa ud og snakke dem tilrette," foreslog en af de ældre Kvinder.

Det maatte være Sivert Jespersen, han var den ældste blandt dem; men han turde ikke. Han vidste altfor vel, at det bare vilde gjøre ondt værre, om han kom frem. Den gamle Farver sad oppe hos Madame Torvestad; man fik heller bede ham prøve.

Det faldt ingen af dem ind at tænke paa Politiet; man var ikke i Byen — og allermindst Haugianerne — vant til at vente nogen Hjælp fra den Kant; skjønt Opløbet nu fyldte hele den trange Gade og en stor Del af Torvet foran Skipper Worses Gadedør. Der maatte være fine Folk ogsaa iblandt, for enkelte af Lygterne vare af de kostbare sexkantede af blankpoleret Messing.

Men medens de raadsloge om, hvorvidt de skulde hente den gamle Farver eller ikke, blev Mængden derude ganske stille; der hørtes kun de hurtige Fodtrin af dem, der skyndte sig ud af Gaden og hen paa Torvet. Her stimlede de sammen om noget, og alle Lygterne vendte indad mod Midten, saa der blev forholdsvis lyst; og over Hovederne paa de fleste kjendte Haugianerne deres egen Hans Nilsen Fennefos.

Han talte til Folket; Ordene kunde de ikke høre i den rasende Storm; men de vidste jo, at naar han vilde, maatte Hjerterne bøie sig for ham; og idet de alle — Mænd og Kvinder strømmede til Vinduerne, takkede de Gud for denne Frelse og lykønskede hverandre, somom deres Liv havde hængt i en Traad.

Men Sara blev siddende alene inde i Sygeværelset. Nu var hun ganske optaget af dette ene: at hun skulde se Fennefos igjen; hun gruede for det, hun skalv næsten, og hun syntes, at alt dette ikke kunde bæres.

Worse saa paa hende; men i hendes forstyrrede Ansigt fandt han ingen Trøst; han lukkede da sine Øine og syntes at falde hen i en Døs.

Fennefos kom ind Gadedøren og modtoges i den mørke Gang af talrige Hænder og kjærlige Ord. — Det første, han sagde, da han traadte ind i Stuen, var: „Hvorfor sidde I her i Mørket? mon I have noget at frygte af Lyset?"

De syntes alle, at han talte saa altfor høit, siden de selv havde hvisket hele Tiden; men et Par af Kvinderne skyndte sig efter Lys og Gardinerne bleve rullede ned.

„Du kom i rette Tid — Hans Nilsen!" sagde Sivert Jespersen og klappede ham kjærligt paa Skulderen.

„Hvor deilige ere deres Fødder, som forkynde Fred, som forkynde godt Budskab," anbragte Nicolai Egeland.

„Jeg kom ellers for at melde Jer et tungt Budskab," sagde Hans Nilsen og saa alvorligt fra den ene til den anden, „skjønt jeg ser, her er Jammer nok i dette Hus. — Vi fik vide ude i Smørvig iettermiddag, at Eders Skib Ebenezer er strandet søndenfor Bratvold; ikke en Mand kom iland; derfor gik jeg herind, at I kunde forberede og tage Jer af Enkerne og de Faderløse."

„Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet," sagde Nicolai Egeland.

Sivert Jespersen vendte sig bort og gik for sig selv ind i den anden Stue; det saa ud, somom han regnede.

Paa Gaden havde Folk begyndt at sprede sig. Fennefos var kjendt og paa en Maade agtet; det gjorde ogsaa en vis Virkning, at han, som de alle vidste var reist bort, for at blive Missionær i Indien, nu pludselig stod midt iblandt dem.

Der var desuden dette ved Manden, som gjorde, at alle maatte høre paa ham, naar han talte. Han sagde dem nogle faa alvorlige Ord om, hvor ilde det sømmer sig for enhver af os at lægge Sten til Byrden, naar Herrens Haand er falden tungt paa en Broders Hus.

De fine Lygter forsvandt og andre fulgte; der var desuden saa surt og uhyggeligt i den fygende Storm midt paa Torvet; lidt efter lidt spredtes Sværmen; en og anden gav et arrigt Slag i Væggen, idet de gik forbi Madame Torvestads Hjørne.

Fennefos havde sat sig ned blandt Haugianerne inde i Sygeværelset og talte endnu engang til dem. Henriettes Død havde grebet ham dybt, og hvert Ord, han sagde, dirrede af Smerte og Medynk og fandt Vei til alle de forpinte Hjerter.

Alle lyttede, nogle græd stille; alene Sara sad med halvt bortvendt Aasyn uden at røre en Mine. Undertiden vendte hun sig mod ham; han saa paa hende som paa en af de andre — aabent og lyst. Men hendes dybe, stærke Øine borede sig ind i hans — som en Klage, som et Skrig i den yderste Nød: nu da hun skulde til at blive fri, nu var det altsammen for sent, forspildt, øde; vilde han ikke hjælpe hende?

Han vilde ikke, saaledes som hun vilde. Han talte, somom han allerede var langt borte, somom de bare hørte den elskede Stemme raabe velsignede Ord til dem fra det fjerne.

Derpaa reiste han sig og bød Godnat og Farvel.

Der blev stor og smertelig Overraskelse mellem dem: vilde han nu forlade dem igjen? tage Freden bort, han netop havde bragt? — de flokkedes om ham med Bønner og gode Ord, talte ogsaa om Stormen og det fæle Veir, „du finder knapt Veien —Hans Nilsen i dette begende Mørke.“

Men da svarede han stille med sin Moders Vers:

„Han, som kan Stormen binde
Og lede Bølgen blaa,
Han ved og Vei at finde,
Hvorpaa min Fod kan gaa.“

Ved Døren vendte han sig endnu engang og saa kjærligt paa dem alle. Tilslut kom han til Sara, som stod tæt ved ham; han rakte hende for sidste Gang sin Haand til Farvel, og i hans Blik kom der hele den gamle uskyldige Kjærlighed fra deres Ungdom — saa varmt og aabent, men saa vemodigt og fuldt af den dybeste Medynk.

Da de andre fulgte ham ud i Gangen, vendte Sara sig, tog et Lys og gik ovenpaa, for at hente noget Lintøi. Men foran Linnedskabet brød hun sammen og begyndte pludseligt at græde.

Hun græd først tungt og ondt; men efterhvert smeltede altsammen, og hun græd over den arme Henriette, over sig selv, over alt, som var saa bundløst sørgeligt. Der stod ikke andet foran hende end dette lyse, rene Blik, og i dette Blik løste Taarerne Forhær-

delsen, som havde lagt sig om hende, og milde, fromme Tanker kom igjen fra den Tid, Hans Nilsen og hun fulgtes til og fra Forsamlingen og talte saa godt og uskyldigt med hinanden.

Saaledes fandt et Par af Kvinderne hende grædende foran Linnedskabet, og den ene sagde til den anden: „Se! hvor hun elskede ham."

Hun reiste sig forvirret; men blev strax rolig, da hun forstod, de mente hendes Mand.

Nogle Mødre, som havde smaa Børn, gik nu hjem, da Gaden var fri. — Men de fleste vilde blive der hele Natten, for at vaage og bede over den arme Skipper Worse og være ved Haanden, om noget skulde forefalde i Bagbygningen. Af og til gik en over og lyttede ved Døren. Den gamle Farvers Stemme hørtes, og det glædede de sig over; thi de mente, at Madame Torvestad maatte være kommen til sig selv igjen, naar han kunde tale til hende.

Ved Midnatstid blev der bragt Kaffe ind i Stuen, og de skiftedes til at gaa ind og tage sig en Kop for at holde sig vaagne.

Men inde i Sygeværelset sad de og læste af de hellige Bøger, eller En bad en Bøn for den stakkels Syge, at Herren snart vilde løse op for ham og gjøre hans sidste Time god og blid.

Jacob Worse havde ligget et Par Timer ganske stille; de vidste ikke, om han havde sin Bevidsthed eller ei. Sara satte sig ved Sengen og tog hans Haand; det var vel den første Gang, hun viste ham noget, som kunde ligne et frivilligt Kjærtegn. Men det var for sent; han mærkede det ikke.

Eftersom Natten led, sagtnede Stormen; og Læsningen og Bønnerne mattedes ogsaa af. Alle havde havt saamegen Sindsbevægelse, at Trætheden nu sneg sig over dem, da Stormen ikke længer ruskede saa vildt; og den Syge laa saa stille og fredeligt.

En og anden faldt hen i en liden Søvn; Sivert Jespersen lukkede ogsaa Øinene; men han sov ikke, han regnede fremdeles. Læsningen gik istaa og der blev ganske stille iblandt dem.

Men med ét for de alle iveiret. Thi henne fra Sengen raabte Jacob Worse: „Lauritz — din Dævlunge! — op og klar Vimpelen!"

De styrtede hen mod Sengen og tog Lysene med; blege og forstyrrede stirrede de paa den Døende, de troede, det var Djævelen selv, som talte ud af ham; Sara havde kastet sig ved Sengen og bad.

Men Jacob Worse laa der helt forandret; Øinene vare kun halvtaabne og syntes ikke at se; men det forpinte Udtryk var veget af Ansigtet, det var næsten den gamle polidske Skipper Worse; det

tætte, snehvide Haar laa saa smukt fremover i de urokkelige Orkanbølger, og Hænderne lagde han stille ned paa Tæppet, somom han var færdig med noget.

Thi i sidste Øieblik slap Djævelen Taget, og idet Sygdommen for sidste Gang rystede det stærke Legeme, og Hjernen gjorde sine sidste Trækninger, blev der i Mylderet af uklare Minder og forvildede Tanker, der snurrede forbi, et Billede hængende, som endnu et lidet Secund lyste for den plagede Mand.

Det var den navnkundige Hjemkomst fra Rio de Janeiro, hans Stoltheds Dag.

Skipper Worse stod igjen ombord paa „Familiens Haab"; der blæste en frisk Nordenvind indover Fjorden, og den gamle Brig gled mageligt frem for smaa Seil.

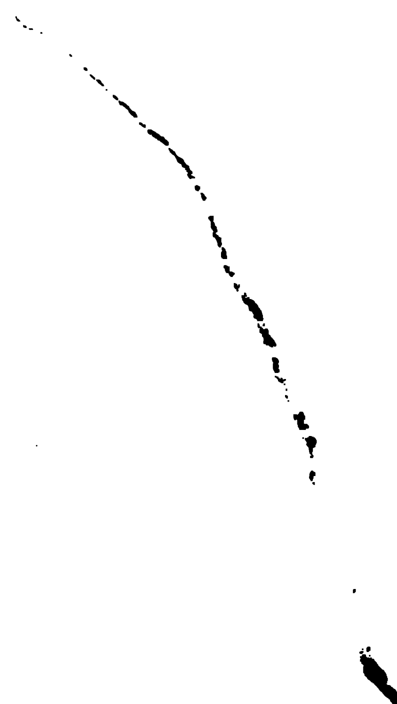
Han aabnede sine Øine; men han saa ikke de blege Ansigter omkring sig.

Han saa Solen skinne over Sandsgaardbugten, hvor blaa Sommerbølger løb i flokkevis mod Stranden, for at melde, at Jacob Worse var i Fjorden.

Han prøvede at løfte Hovedet for at se bedre; men da sank han tilbage i Puderne og mumlede med et inderligt fornøiet Smil:

„Vi kommer sent — Hr. Kunsel! men vi kommer godt!"

— Saaledes seilede gamle Skipper Worse ud af Livet.

TO NOVELLETTER
FRA DANMARK
(1882)

Trofast.

I.

Frøken Thyra gik hen og raabte i Talerøret: „Er Trofast's Koteletter ikke snart færdige?"

Jomfru Hansens Stemme kom op fra Kjøkkenet: „De staar i Vinduet, for at afkjøles; saasnart de ere tilpas, skal Stine bringe dem op."

Trofast havde hørt det og gik roligt hen og lagde sig paa Kamintæppet.

Han forstod meget bedre end et Menneske, — pleiede Grossereren at sige.

Ved Frokostbordet sad foruden Husets Folk en gammel Fiende af Trofast — den eneste, han havde. Men cand. jur. Viggo Hansen var forresten en Fiende af mangt og meget her i denne Verden, og hans bidske Tunge var vel kjendt over hele Kjøbenhavn.

Her i Familien havde han efter mange Aars Husvenskab lagt sig til en særdeles Aabenhjertighed; og naar han var gnaven, hvilket han altid var, lod han sin Bitterhed uden Skaansel gaa ud over, hvad og hvem det skulde være.

Især var han altid paa Nakken af Trofast.

„Dette store, gule Bæst," pleiede han at sige, „her gaar den og bliver kjælet og dægget for og fodret med Steg og Karbonade, mens mangt et Menneskebarn maa bide sig i Fingrene efter et Stykke tørt Brød."

Her var imidlertid det ømme Punkt, som Hr. Kandidaten skulde vogte sig lidt for. Saasnart nogen rørte ved Trofast med et Ord, der ikke var fuldt af Beundring, fik han et forenet Blik fra den hele Familie; og Grossereren havde endog ligeud sagt til Kandidat Hansen, at han let en Dag kunde blive alvorligt vred, om den Anden ikke vilde omtale Trofast paa en sømmelig Maade.

Men Frøken Thyra hadede ligefrem Kandidat Hansen for dette; og skjønt Valdemar nu var voxen — ialfald Student, gjorde han sig

fremdeles en Glæde af at stjæle Handskerne ud af Kandidatens Baglommer og levere Trofast dem til Sønderslidelse.

Ja selv Fruen, som dog var saa mild og sød som Thevand, maatte undertiden tage Kandidaten for sig og bebreide ham alvorligt, at han dog kunde nænne at tale saa ondt om det søde Dyr.

Alt dette forstod Trofast meget godt; men han foragtede Kandidat Hansen og tog ingen Notice af ham. Han nedlod sig til at sønderslide Handskerne, fordi det nu engang glædede hans Ven Valdemar; men forøvrigt lod han somom han ikke saa Kandidaten.

Da Koteletterne kom, spiste Trofast dem stille og diskret; han knasede ikke Benene, men pillede dem ganske rene og slikkede Tallerkenen.

Derpaa gik han hen til Grossereren og lagde sin høire Lab°op paa hans Knæ.

„Velbekomme — velbekomme! — gamle Dreng!" raabte Grossereren rørt; han blev lige rørt hvert Morgen, naar dette gjentog sig.

„Du kan dog ikke kalde Trofast gammel — Far," sagde Student Valdemar lidt overlegent.

„Aa — ved du hvad! — den er s'gu snart sine otte Aar."

„Ja men — lille Mand," sagde Fruen blidt, „en Hund paa otte Aar er ingen gammel Hund."

„Nei — ikke sandt — Mor!" raabte Valdemar ivrigt, „holder du ikke med mig? — en Hund paa otte Aar er ingen gammel Hund."

Og i et Nu var hele Familien delt i to Partier — i to meget ivrige Partier, der med en ustanselig Strøm af Ord satte sig til at debattere: om man kan kalde en Hund paa otte Aar for en gammel Hund eller ikke. Man blev varm paa begge Sider, og uagtet hver gjentog og gjentog sin Mening uforandret i Munden paa de andre, saa det dog ikke ud til, at der vilde opnaaes nogen Enighed, — ikke engang da gamle Bedstemor fór op af sin Stol og absolut vilde fortælle noget om høisalig Enkedronningens Livmoppe, som hun havde havt den Ære at kjende fra Gaden.

Men midt i den ustyrlige Hvirvel af Ord kom der en Stans, da En saa paa Uhret og sagde: Dampskibet; alle reise sig, Herrerne, som skulde til Byen, styrtede afsted, hele Selskabet spredtes for alle Vinde, og Spørgsmaalet: om man kan kalde en Hund paa otte Aar for en gammel Hund eller ikke — det blev liggende uløst i Luften.

Alene Trofast rørte sig ikke. Han var vant til denne Familielarm, og de uløste Spørgsmaal interesserede ham ikke. Han lod sine kloge Øine løbe hen over det forladte Frokostbord, sænkede

saa sin sorte Snude ned paa de mægtige Labber og lukkede Øinene til en liden Frokostlur. Saalænge man laa herude paa Landet, var der ikke stort andet at gjøre end spise og sove.

Trofast var af de ægte danske Racehunde fra den zoologiske Have; Kongen havde endog kjøbt hans Broder, hvilket blev udtrykkelig fortalt til alle, som kom i Huset.

Men han havde alligevel havt en temmelig haard Opvæxt; thi det var hans oprindelige Bestemmelse at være Pladshund ude paa Grossererens store Kullager paa Kristianshavn.

Derude opførte Trofast sig mønsterværdigt. Vild og rasende som en Tiger om Natten var han om Dagen saa stille, venlig — ja ydmyg, at Grossereren blev opmærksom paa ham og forfremmede Trofast fra Pladshund til Stuehund.

Og fra dette Øieblik var det egentlig først, at det ædle Dyr udviklede alle sine Fuldkommenheder.

Den havde ligefra først af en egen beskeden Maade til at blive staaende ved Døren og se saa ydmygt paa den, som gik ind, saa det var ganske umuligt andet end at slippe den med ind i Salonen; og der fandt den sig snart tilrette, i Begyndelsen under Sofaen, men senere paa det bløde Tæppe foran Kaminen.

Og efterhvert som de øvrige Medlemmer af Familien lærte at vurdere hans sjeldne Egenskaber, avancerede Trofast, indtil Kandidat Hansen paastod, at han var den egentlige Herre i Huset.

Vist er det, der kom noget i Trofasts hele Optræden, som tydeligt tilkjendegav, at han var sig selv bevidst den Stilling, han indtog. Han stansede ikke længer ydmygt ved Døren, men gik selv i Forveien, saasnart nogen aabnede. Og blev der ikke lukket op for ham strax, naar han skrabede, saa reiste det mægtige Dyr sig paa Bagbenene, lagde Labberne paa Dørklinken og aabnede for sig selv.

Da han første Gang gjorde dette Kunststykke, raabte Fruen henrykt: „Er han ikke deilig? — ganske som et Menneske, bare saa meget bedre og trofastere.“

Det var ogsaa de andres Mening, der i Huset, at Trofast var bedre end et Menneske. Hver især syntes ligesom at kvitte lidt af paa sine egne Synder og Skrøbeligheder ved denne beundrende Dyrkelse af det ædle Dyr; og hvergang nogen var misfornøiet med sig selv eller andre, fik Trofast de allerfortroligste Meddelelser og dyre Forsikringer, at han dog var den eneste, man kunde stole paa.

Men naar Frøken Thyra kom skuffet fra et Bal, eller hendes bedste Veninde troløst havde forraadt en skrækkelig stor Hemmelighed, da kastede hun sig grædende ned over Trofast: „Nu har jeg kun dig tilbage — Trofast! der er ingen — ingen — ingen paa

Jorden, der holder af mig, uden du. Nu ere vi to ganske alene i den vide — vide Verden: men du vil ikke forraade din stakkels lille Thyra — det maa du love mig — Trofast!" — og saa græd hun, saa det driblede ned over Trofasts sorte Næse.

Derfor var det ikke at undres over, at Trofast optraadte med en vis Værdighed hjemme i Huset. Men ogsaa paa Gaden kunde man se paa ham, at han følte sig sikker og stolt ved at være Hund i en By, hvor Hundene har Magten.

Naar de laa paa Landet om Sommeren, pleiede Trofast kun at tage med ind til Byen en Gang om Ugen eller saa, for at lugte paa gamle Bekjendte. Herude paa Landet levede han udelukkende for sin Sundhed: badede, rullede sig i Blomsterbedene og gik saa ind i Stuen for at gnide sig tør paa Møblerne, Damerne og tilslut paa Kamintæppet.

Men den øvrige Del af Aaret var hele Kjøbenhavn til hans Disposition, og han disponerede over Byen med stor Freidighed.

Hvad var det ikke for en Nydelse tidligt om Vaaren, naar det fine Græs begyndte at spire paa de offentlige Plainer, som ingen menneskelig Fod maatte betræde, da at rende op og ned og rundt i Ring med nogle gode Venner, saa Græstotterne føg i Luften.

Eller naar Gartnerens Folk var gaaet hjem til Middag, efter at have puslet og stellet den hele Formiddag med de fine Blomster og Buske, hvor var det da ikke morsomt at lade, somom man grov efter Muldvarp: stikke Snuden ned i Jorden midt i Blomsterbedet, pruste og blaase og saa til at grave Jorden op med Forbenene; stanse lidt, stikke Snuden ned igjen, blaase og saa til at grave Jord af alle Kræfter, — indtil Hullet var saa dybt, at et eneste kraftigt Spænd med Bagbenene kunde kaste en hel Rosenbusk med Rod og altsammen høit — høit op i Luften.

Naar Trofast efter en saadan Bedrift laa stille midt ude paa Plainen i den varme Vaarsol og saa Menneskene traske saa beskedent udenom i Støv og Søle, da logrede den i al Stilhed ad sig selv.

Saa var det de store Slagsmaal i Grønningen eller rundt Hesten paa Kongens Nytorv; derfra gik det vaad og tilsølet i en Fart opigjennem Østergade mellem Menneskenes Ben, gnidende sig mod Skjørter og Herrernes Benklæder, væltende gamle Damer og Børn, med ubegrænset Fortougsret til begge Sider, snart styrtende ind i et Gaardsrum, opad Kjøkkentrappen efter en Kat, snart udbredende Skræk og Forvirring ved at ryge lige i Struben paa en gammel Fiende, man traf; — eller ogsaa kunde det stundom more Trofast at stanse midt foran en liden Pige, som gik Ærinde for sin Mor,

stikke den sorte Næse lige op i Ansigtet paa hende og saa brøle af vidt Gab: vov — vov — vov!

At se den Lille! hun blev blaa i Ansigtet, Armene stivt strakte nedover, trippende med Fødderne, uden at kunne faa Lyd i Skriget.

Men de voxne Damer paa Gaden skammede hende ud og sagde:

„Sikken en lille Nar! — hvor kan du dog være bange for saadan en kjøn, rar Hund! den vilde jo bare lege med dig; se hvor stor og rar den er: — vil du ikke klappe den?"

Men det vilde den Lille paa ingen Maade; og da hun kom hjem til sin Mor, sad Hulken hende endnu i Halsen. Men hverken hendes Mor eller Doctoren kunde senere begribe, at det muntre, friske Barn ved den mindste Forskrækkelse blev blaa, stiv og uden Lyd i Skriget.

Men alle disse Forlystelser vare dog blege og tamme i Sammenligning med *les grands cavalcades d'amour,* og der var Trofast altid en af de forreste. Sex-otte, titolv store gule, sorte og røde Hunde med et langt Følge af mindre og ganske smaa, der vare saa forbidte og tilsølede, at man lidet kunde se, hvad de var gjort af, men ikkedestomindre meget modige med Halerne tilveirs og hæsblæsende af Iver, skjønt de aldeles ikke havde anden Chance end at faa Bank igjen og blive rullede i Sølen, — og saa afsted i vild Gallop gjennem Gader, over Torve, Haver og Blomsterbed, med Slagsmaal og Hyl, blodige og tilsølede, Tungerne ude af Halsen, — afveien med Mennesker og Børnevogne, Plads for Hundenes Kampe og Elskov — saaledes fór de som Asgaardsreien gjennem den ulykkelige By.

Blandt Menneskene paa Gaden ændsede Trofast ingen uden Politibetjentene. Thi med sin skarpe Forstand havde han forlængst indseet, at Politiet var der, for at beskytte ham og hans Medhunde mod Menneskenes mangehaande Overgreb. Derfor stansede han altid velvilligt, naar han mødte en Betjent, for at lade sig klø bag Øret. Især havde han en god tyk Ven, som han ofte mødte oppe i Aabenraa, hvor Trofast havde en mangeaarig *liaison.*

Naar Politibetjent Frode Hansen steg op af en Kjælderhals, som han meget ofte gjorde: thi han var en gemytlig Fyr, som det var en Fornøielse at byde en halv Bayer, — da havde hans Ansigt megen Lighed med den opgaaende Sol; thi det var rundt og rødt, varmt og straalende.

Men naar han saa fremstod i fuld Figur paa Fortouget, kastende et strængt Blik op og nedad Gaden, for at undersøge, om nogen ildesindet Person havde seet, hvor han kom fra, da dukkede der

frem en Erindring om noget, vi som unge Mennesker læste om i Fysiken, og som jeg troer, vi kaldte Udvidelsescoefficienten.

Thi naar man betragtede det dybe Indsnit, som hans stærke Bælte gjorde baade for og bag og paa Siderne, fik man uvilkaarligt det Indtryk, at der inde i Politibetjent Frode Hansens Mave sad saadan en Coefficient med en overordentlig stærk Trang til at udvide sig.

Og Folk, som mødte ham, — helst naar han netop trak et af sine dybe Ølsuk, veg ængstelig et Skridt tilsiden. Thi skulde det engang hænde, at Coefficienten derinde seirede over det stærke Bælte, saa vilde Stumperne — og især Mavespænden fyge afsted med en Fart til at knuse Speilglasruder.

Forøvrigt var Frode Hansen ikke saa farlig at komme nær; han ansaaes endogsaa for en af de uskadeligste Betjente; yderst sjeldent gjorde han nogen Anmeldelse af nogen Art. Alligevel stod han vel anskreven hos sine Overordnede; thi naar nogen først var meldt af andre, kunde man bare spørge Frode Hansen, han havde altid en eller anden Oplysning at give om alt muligt.

Paa den Maade gik det ham godt i Verden; han var næsten afholdt i Aabenraa og nedover Vognmagergade; ja selv Mam Hansen fandt undertiden Raad til at byde ham paa en halv Bayer.

Og hun havde dog ikke meget at give bort. Fattig og fordrukken havde hun nok at gjøre med at fægte sig frem med sine to Børn.

Ikke saa at forstaa, at Mam Hansen arbeidede eller prøvede at arbeide sig frem endsige op; naar hun bare kunde række at betale Husleien og saa beholde lidt til Kaffe og Brændevin, saa havde hun ellers ingen Illusioner.

I Virkeligheden var det — selv i Aabenraa den almindelige Mening, at Mam Hansen var et Svin; og naar man spurgte hende, om hun var Enke, pleiede hun at svare: „Ja ser De; — det er s'gu ikke saa godt at vide."

Datteren var omkring femten Aar; Sønnen et Par Aar yngre. Ogsaa om disse var den almindelige Mening i og om Aabenraa, at et værre Par Unger var sjeldent opvoxet i disse Egne.

Valdemar var en liden bleg, mørkøiet Fyr, glat som en Aal, fuld af Ondskab og List, med et Ansigt af Viskelæder, der i et Secund kunde vexle fra den vildeste Frækhed til den mest faareagtige Uskyld.

Hellerikke om Thyra var der andet godt at sige, end at hun lod til at ville blive en smuk Pige. Men alskens stygge Historier blev der allerede fortalt om hende, og hun drev Byen rundt i meget forskjellige Ærinder.

Mam Hansen vilde aldrig høre disse Historier; hun slog det bare hen. Ligesaalidt tog hun noget Hensyn til Naboers og Veninders Raad: at lade Børnene skjøtte sig selv — de vare saamænd forvorpne nok til det — og heller tage et Par Logerende, som betalte.

„Nei — nei!" svarede Mam Hansen, „saa længe de har som et Slags Hjem hos mig, saa faar dog ikke Politiet helt Klo i dem, og saa flyder de da ikke ganske udover."

Dette: at Børnene ikke skulde flyde ganske udover — var i hendes Hjerne blevet det sidste Punkt, om hvilket der samlede sig, hvad der efter et Liv som hendes kunde være tilovers af en Moder.

Og derfor sled hun videre, skjældte og slog Børnene, naar de kom sent hjem, ordnede deres Seng og gav dem lidt Mad og holdt dem saaledes til sig — paa den Maade som det nu var.

Mange Ting havde Mam Hansen forsøgt i sit Liv; og alt havde bragt hende trinvis nedover: fra Tjenestepige til Opvartningspige, nedover forbi Vaskerkone og dertil, hvor hun nu var.

Om Morgenen tidligt, før det lysnede, kom hun mod Byen over Knippelsbro med en tung Kurv paa hver Arm. Ud af Kurvene stak der Kaalblade og Gulerodgræs, saa man kunde mene, hun gjorde sig en Forretning af at kjøbe Grøntsager hos Bønderne ude paa Amager, for at sælge dem i Aabenraa og deromkring.

Alligevel var det ikke en Grønthandel, Mam Hansen drev, men derimod en liden Kulhandel; hun drev den halvt ismug og i smaa Portioner med Fattigfolk som hun selv.

Denne tilsyneladende Uoverensstemmelse blev der ikke lagt Mærke til i Aabenraa; ikke engang Politibetjent Frode Hansen syntes at finde noget paafaldende ved Mam Hansens Forretning. Naar han mødte hende om Morgenen slæbende paa de tunge Kurve, kunde han tvertimod ganske venligt spørge: „Nu — lille Mam Hansen, var Roerne billige idag?"

Og var hans Hilsen mindre venlig, blev han trakteret med en halv Bayer udpaa Dagen.

Dette var en staaende Udgift for Madam Hansen og hun havde endnu en til. Hver Aften kjøbte hun sig et stort Stykke Wienerbrød med Sukker paa. Hun spiste det ikke selv; hellerikke var det til Børnene; ingen vidste, hvad hun gjorde med det, og der var hellerikke nogen, som lagde stort Mærke til det. —

Var der ingen Udsigt til halve Bayere, saa promenerede Politibetjent Frode Hansen sin Coefficient med Værdighed op og ned ad Gaderne.

Mødte han saa Trofast eller en anden af sine Venner blandt Hundene, stansede han altid længe, for at kløe den bag Øret. Og

naar han iagttog den store Ugenerthed, hvormed Hundene opførte sig paa Gaden, var det ham en sand Fornøielse at kaste sig med Strænghed over en ulykkelig Mandsperson og notere hans fulde Navn og Adresse, fordi han havde tilladt sig at kaste en Konvolut i Rendestenen. —

II.

Sent udpaa Høsten var der Middag hos Grossereren; Familien var flyttet ind fra Landet for længe siden.

Samtalen flød længe mat og afbrudt, indtil den pludselig løstes og blev til en vild Fos. Thi nede fra den Kant af Bordet, hvor Fruen sad, var det Spørgsmaal dukket op: om man kunde kalde en Dame for en fin Dame — for en rigtig fin Dame, om hvem det var bekjendt, at hun paa et Dampskib havde lagt sine Fødder op paa en Tabouret — smaa Sko, udsyede Strømper.

Og — underligt nok, somom hver især i Selskabet havde tilbragt sit halve Liv med at overveie dette Spørgsmaal, kastede Alle sine fuldtfærdige, urokkelige Meninger paa Bordet; de urokkelige Formeninger tørnede mod hinanden, faldt ned, toges op igjen og kastedes igjen med øgende Iver.

Oppe ved den anden Ende af Bordet deltog de ikke i denne livlige Samtale. I Nærheden af Værten sad mest ældre Herrer, og hvor brændende deres Damer end kunde ønske at give hint Spørgsmaal den afgjørende Løsning ved at udtale sin urokkelige Formening, maatte de dog opgive det, fordi den livlige Samtales Brændpunkt var nogle unge Kandidater helt nede ved Fruen, og Afstanden var for stor.

„Jeg synes ikke, jeg ser det store gule Bæst idag," sagde Kandidat Viggo Hansen i sin grætne Tone.

„Nei desværre! — Trofast er her ikke idag. Stakkels Fyr! — jeg har været nødt til at anmode ham om at gjøre mig en ubehagelig Tjeneste."

Grossereren omtalte altid Trofast som en agtet Forretningsven.

„De gjør mig ganske nysgjerrig. Hvor er dog det søde Dyr?"

„Aa — kjære Frue! — det er s'gu en kjedelig Historie — er det. For — ser De — ude paa vort Kullager paa Kristianshavn er der stjaalet."

„Ih — men Gud forbarme sig! — stjaalet!"

„Formodentlig har Tyverierne gaaet isvang gjennem et længere Tidsrum."

„Har De da bemærket, at Beholdningen formindskedes?"

Men da maatte Grossereren le, hvilket han sjeldent gjorde: „Nei nei! — bedste Hr. Doctor! — undskyld at jeg ler; men De er virkelig naiv. Der ligger vel nu derude henimod 100 Tusinde Tønder Kul, saa De vil indse, at der skal noget til —"

„Der maatte stjæles fra Aften til Morgen med to Heste," indskjød en yngre Forretningsmand, som var vittig.

Grossereren fortsatte, da han havde leet ud: „Nei — ser De! Tyveriet er opdaget derved, at der faldt lidt Sne igaar."

„Hva ba? Sne — igaar? det ved jeg ikke noget om."

„Det var hellerikke paa den Tid af Dagen, da vi ere vaagne — Frue! men ganske tidligt paa Morgenen faldt der lidt Sne igaar. Og da mine Folk kom til Kulpladsen, opdagede de Spor af Tyven eller Tyvene. Det viste sig da, at et Par Brædder vare løse i Plankeværket, men sammenstillede saa kunstfærdigt, at Ingen kunde blive opmærksom paa det. Og derigjennem foregaar altsaa Tyverierne Nat efter Nat; — er det ikke oprørende?"

„Men holder da Hr. Grossereren ingen Pladshund?"

„Jovist saa; men det er et ungt Dyr — forresten ypperlig Race — halv Blodhund —, og hvordan Pokker disse Rakkere bære sig ad eller ei, saa ser det ud, somom de maa staa paa en venskabelig Fod med Dyret; thi de fandt Hundens Spor midt indimellem Tyvefødderne."

„Det var dog mærkværdigt; og nu skal altsaa Trofast prøve —"

„Ja — ganske rigtigt; — idag har jeg sendt Trofast derud, han skal nok fakke mig Kanaljerne."

„Kunde man ikke spigre de løse Brædder forsvarligt fast?"

„Det kunde man vistnok — Hr. Kandidat Hansen! men jeg vil have Fyrene fat; de skal have Deres velfortjente Straf; min Retsbevidsthed er krænket paa det dybeste."

„Det er dog deiligt med saadant et trofast Dyr."

„Ja — men Hr. Grosserer! Trofast er ogsaa en Perle. Det er uden Sammenligning den smukkeste Hund i hele —"

„Konstantinopel" — afbrød Kandidat Hansen.

„Det er en gammel Vittighed af Hr. Hansen," forklarede Grossereren, „han har omdøbt Nordens Athen til Nordens Konstantinopel, fordi han synes, her er for mange Hunde."

„Det er godt for Hundeskatten," mente En.

„Ja, naar Hundeskatten ikke blev saa uretfærdigt fordelt," snerrede Kandidat Hansen; „der er jo ingen Mening i, at en skikkelig gammel Dame, som holder en Hund i en Sypose, — at hun skal betale ligesaa meget som en, der ynder at genere sine Medmennesker ved at være Eier af et halvvildt Dyr paa Størrelse som en liden Løve."

„Hvorledes — om jeg tør spørge — vilde Hr. Kandidaten have Hundeskatten beregnet?

„Naturligvis efter Vægt," svarede Hr. Viggo Hansen uden Betænkning.

De gamle Grosserere og Kommunemænd lo saa godt over denne Idé med at veie Hundene, at den nedre Halvdel af Bordet, hvor der fremdeles kastedes ivrigt med urokkelige Formeninger, blev opmærksom og slap sine Formeninger, for at høre efter Samtalen om Hundene.

Og Spørgsmaalet: om man kan kalde en Dame for en fin Dame — en rigtig fin Dame, om hvem det er bekjendt, at hun paa et Dampskib har lagt sine Fødder op paa en Tabouret — smaa Sko, udsyede Strømper — det blev ogsaa liggende uløst i Luften.

„De synes at være en ligefrem Hader af løse Hunde — Hr. Kandidat" — sagde hans Borddame endnu leende.

„Jeg skal sige Dem — Fru Hansen!" raabte Doctoren over Bordet, „han er saa gyselig bange for Hunde."

„Men en Ting," fortsatte Fru Hansen, „en Ting maa De dog indrømme — Hr. Kandidat! at Hundene alle Dage har været Menneskets trofaste Ledsager?"

„Ja — det er sandt — Frue! og jeg kunde fortælle Dem baade, hvad Hunden har lært af Mennesket og Mennesket af Hunden."

„Aa fortæl — fortæl!" — raabtes der fra flere Kanter.

„Med Fornøielse! — for det første har Mennesket lært Hunden at logre."

„Det var dog høist besynderligt," raabte gamle Bedstemor.

„Dernæst har Hunden tilegnet sig alle de Egenskaber, der gjør Menneskene lave og upaalidelige: krybende Smiger opad og Raahed og Foragt nedad; den snevreste Vedhængen ved sit eget og Mistro og Fiendskab mod alt andet. Ja saa lærvilligt har det ædle Dyr været, at det endog forstaar den rent menneskelige Kunst: at bedømme Folk efter Klæderne; velklædte Folk lader den gaa, men de pjaltede ryger den lige i Læggen."

Her blev Kandidaten afbrudt af et mangestemmigt Mishagsraab, og Frøken Thyra knyttede forbitret sin lille Haand om Frugtkniven.

Men der var dog nogle, som vilde høre, hvad saa Mennesket havde lært af Hunden, og Hr. Viggo Hansen fortsatte — stadigt ivrigere og bitrere:

„Mennesket har lært af Hunden at sætte Pris paa den næsegruse, ufortjente Dyrkelse. Naar hverken Uretfærdighed eller Mishandling nogensinde har mødt andet end denne evigt svingende

Hale, Maven paa Jorden og slikkende Tunge, saa ender det med, at Herren tror, han er en prægtig Fyr, hvem al denne Hengivenhed bliver tildel medrette. Og idet han overfører sine Erfaringer fra Hunden paa sin Menneskeomgang, lægger han mindre Baand paa sig — ventende at møde svingende Haler og slikkende Tunger. Og skuffes han saa, da foragter han Mennesket og vender sig med høie Lovtaler til Hunden."

Atter blev han afbrudt; nogle lo; men de fleste vare forargede. Viggo Hansen var imidlertid kommen iaande, hans lille, skarpe Stemme trængte igjennem Indvendingerne, og han beholdt Ordet.

„Og mens vi taler om Hunde, maa jeg faa Lov til at fremstille en overordentlig dybsindig Hypotese af mig selv. Skulde der ikke være noget for vor Nationalkarakter høist eiendommeligt i dette, at just vi hos os har frembragt denne ædle Hunderace: de berømte, ægte, danske Hunde? Dette stærke bredbrystede Dyr med de svære Labber, det sorte Svælg og de frygtelige Tænder, men saa godmodigt, uskadeligt og elskværdigt, — minder det ikke om den berømte, uopslidelige, danske Loyalitet, der aldrig har mødt Uretfærdighed eller Mishandling med andet end evigt svingende Haler, Maven paa Jorden og slikkende Tunge? Og naar vi beundre dette Dyr, dannet i vort eget Billede, er det da ikke med en Art vemodig Selvros, vi klapper det paa Hovedet: du er dog en god, trofast, rigtig en stor, rar En!"

„Hør Hr. Kandidat Hansen! — jeg vil ikke undlade at gjøre Dem opmærksom paa, at i mit Hus er der visse Ting, som — —"

Værten var vred; men en godmodig Slægtning af Huset skyndte sig at afbryde: „Jeg er Landmand, og De vil dog vel indrømme — Hr. Kandidat! at en god Gaardshund er for os en ligefrem Nødvendighed — he?"

„Aa ja — en liden Kjøter, som kan bjæffe, saa at Karlen vaagner."

„Nei Tak! vi maa s'gu have en ordentlig Hund, som kan tage Kanaljerne ved Vingebenet. Jeg har nu en prægtig Blodhund."

„Og naar der saa kommer rendende en skikkelig Fyr, for at melde Dem, at det brænder i Bagbygningen, og saa Deres prægtige Blodhund farer ham i Struben — hvad saa?"

„Ja — saa er det uheldigt," lo Landmanden, og de andre lo ogsaa.

Hr. Viggo Hansen var nu saa ivrig med Svar til alle Sider og de urimeligste Paradoxer, saa især de Unge morede sig kosteligt, uden at lægge synderligt Mærke til den øgende Bitterhed.

„Men Pladshundene — Pladshundene! dem vil De dog lade os beholde? — Hr. Kandidat! —" raabte en Kulhandler leende.

„Ingénlunde! intet er urimeligere end, at en stakkels kulfattig Mand, der kommer, for at fylde sin Sæk af et Kulbjerg, — at han skal sønderrives af vilde Dyr. Mellem en saa ringe Forseelse og en saa frygtelig Straf er der aldeles intet fornuftigt Forhold."

„Maa vi ikke faa vide, hvorledes De vilde beskytte Deres Kulbjerg, om De havde noget?"

„Jeg vilde bygge et forsvarligt Plankeværk, og hvis jeg var meget ængstelig, vilde jeg holde en Vagtmand, som høfligt, men bestemt skulde sige til dem, der kom med Sækken: Undskyld! — men min Herre er meget nøie paa det. De faar ikke fylde Deres Sæk; De maa strax forføie Dem bort."

Gjennem den almindelige Latter, som fulgte denne sidste Paradox, talte en geistlig Alvorsmand nede fra Damerne:

„Det forekommer mig, at der mangler noget i denne Diskussion — noget, som jeg vilde kalde det ethiske Moment. Er det ikke saa, at vi alle, som sidde her, have i vort Hjerte en bestemt, klar Følelse af det oprørende i den Forbrydelse, vi kalde Tyveri?"

Almindelig og varm Tilslutning.

„Og mon det ikke yderligere oprører os at høre en Forbrydelse, der baade i guddommelig og menneskelig Lov udtrykkeligt nævnes som en af de værste, høre den nedsat til en ringe og ubetydelig Forseelse? mon ikke saadant i høi Grad kan virke nedbrydende og samfundsfarligt?"

„Tillad ogsaa mig," svarede strax den ufortrødne Kandidat Hansen, „at fremholde et ethisk Moment. Er det ikke saa, at utallige, som ikke sidder her, har i sit Hjerte en bestemt og klar Følelse af det oprørende i den Forbrydelse, de kalder Rigdom? Og mon det ikke yderligere maa oprøre dem, der selv ikke eier andet Kul end en tom Sæk, naar de ser En, der tillader sig at eie 2 à 300 Tusinde Tønder, slippe vilde Dyr løs til Bevogtning af sit Kulbjerg og gaa tilsengs, efter at have skrevet paa Porten: Pladshundene løslades ved Mørkets Frembrud. Mon ikke saadant i høi Grad kan virke ophidsende og samfundsfarligt?"

„Ih — men du milde Gud og Fader! det er jo en Sansculot!" raabte gamle Bedstemor.

De fleste mumlede ogsaa misfornøiet; han gik for vidt; dette var ikke længer morsomt. Kun nogle faa lo endnu: han mener ikke et Ord af, hvad han siger; det er bare hans Manér; — Skaal Hansen!

Men Værten tog det alvorligere. Han tænkte paa sig selv, og han tænkte paa Trofast. Med en uhyggelig Høflighed begyndte han:

„Tør jeg for det første spørge, hvad Hr. Kandidaten forstaar ved et fornuftigt Forhold mellem Brøde og Straf?“

„For Exempel,“ — svarede Hr. Viggo Hansen, som nu var ganske vild, „hvis jeg hørte om en Grosserer, som havde 2 à 300 Tusinde Tønder Kul, at han havde nægtet en fattig Stakkel at fylde sin Sæk, og at samme Grosserer til Straf herfor var bleven sønderrevet af vilde Dyr, — ja se saa var det noget, jeg meget let kunde forstaa; thi mellem saa stor Hjerteløshed og saa grusom en Straf var der dog et fornuftigt Forhold —“

„Mine Damer og Herrer! min Hustru og jeg beder Dem tage tiltakke. Velbekomme!“

Der var en hemmelig Hvisken og Smaasnakken og en trykket Stemning blandt Gjæsterne, mens man spredte sig i Salonerne.

Værten gik omkring med et stramt Smil, og saasnart han var færdig med at ønske hver enkelt velbekomme, gik han, for at opsøge Kandidat Hansen og i utvetydige Ord vise ham Døren for bestandigt.

Men det behøvedes ikke; Hr. Viggo Hansen havde allerede fundet den.

III.

Det havde sin Rigtighed med Sneen, saaledes som Grossereren fortalte. Skjønt det var saa tidligt paa Vinteren, faldt der flere Dage itræk lidt vaad Sne udpaa Morgensiden; men det blev til fint Regn, naar Solen gik op.

Dette var ellers næsten det eneste Tegn paa, at Solen var kommen op; thi stort lysere blev det ikke hele Dagen, hellerikke varmere. Luften var tyk af Taage — ikke den hvidgraa Havtaage, men brungraa, tæt, død Russetaage, som ikke var bleven lettere ved at fare hen over Sverige! og Østenvinden kom trækkende med den og pakkede den godt og forsvarligt ned mellem Husene i Kjøbenhavn.

Under Træerne langs Kastelsgraven og i Grønningen var der ganske sort efter Dryppen fra Grenene. Men midt efter Gaderne og oppe paa Hustagene lagde Sneen et tyndt hvidt Lag.

Der var endnu ganske stille ovre hos Burmeister & Wain; den sorte Morgenrøg hvirvlede op af Skorstenene, og Østenvinden kastede den ned paa de hvide Tage, saa den blev endnu sortere, og spredte den udover Havnen indimellem Riggen paa Skibene, som laa triste og sorte i Graalysningen med hvide Snestriber langs Rækken. Paa Toldboden skulde Blodhundene snart lukkes inde og Jernportene aabnes,

Østenvinden var tung og væltede Bølgerne ind mod Langelinie og brød dem i graagrønt Skum mellem de slimede Stene, medens lange Dønninger gik ind over Havnen, skvulpede under Toldbodbommen og rullede store Navne og tunge Minder indover Stokken rundt Flaadens Leie, og der laa de gamle Træfregatter aftaklede med Tag over i al deres imponerende Ubrugelighed.

Havnen var endnu fuld af Skibe, paa Brygger og i Pakhuse laa Varer høit opstablede. Ingen kunde vide, hvad Vinter man fik, om man skulde afstænges i maanedsvis fra Verden, eller om det skulde gaa af med Taage og Sneslaps.

Derfor laa der Række paa Række af Petroleumsfade, som sammen med uhyre Kulbjerge lurede paa en stræng Vinter; og der laa Piber og Oxehoveder med Vin og Cognac, som taalmodigt ventede paa nye Forfalskninger; Tran og Talg og Kork og Jern — alt laa og ventede, hver paa sit.

Overalt laa der Arbeide og ventede — tungt Arbeide, grovt Arbeide og fint Arbeide ligefra Bunden af de svære engelske Kuldampere og helt op til de tre forgyldte Ræddiker paa Keiseren af Ruslands nye Kirke i Bredgade.

Men endnu var der ingen, som tog fat. Byen sov saa tungt; Luften var saa tung, Vinteren hang over; og i Gaderne var der saa stille, at man hørte Vandet fra Sneen, som smeltede paa Tagene, falde ned i Vandrenderne med dybe Klunk, somom selve de store Stenhuse endnu hulkede i Halvsøvne.

En liden søvnig Morgenklokke klemtede ovre paa Holmen, hist og her aabnedes en Dør, og en Hund kom ud, for at gjø. Gardiner rulledes op, og Vinduer aabnedes. Stuepigen gik omkring derinde og gjorde rent ved et bart Lys, som stod og viftede; i et Vindu i Palaiet laa en galloneret Lakai og pillede sig i Næsen i den aarle Morgenstund.

Taagen laa tyk over Havnen og hang igjen i Riggen paa de store Skibe som i Skoven; Regn og vaade Snefiller gjorde den endnu tættere; men Østenvinden pressede den ind mellem Husene og fyldte hele Amalienborg Plads, saa Frederik den 5te sad ligesom i Skyerne og vendte den stolte Næse ubekymret mod sin halvfærdige Kirke.

Flere søvnige Klokker begyndte nu; en Damppibe satte i med et Helvedes Hvin. I Kneiperne, der „aabnes før Klokkelyden“, holdtes allerede Fromesse ved varm Kaffe og Snaps; Piger med Haaret nedad Ryggen efter en vild Nat kom ud af Sømandshusene ved Nyhavn og gav sig til at pudse Vinduer isøvne.

Der var bitterligt surt, og de, som skulde over Kongens Nytorv, skyndte sig forbi Øhlenschläger, som de havde sat udenfor Theatret barhodet med Flipperne fulde af Sne, der smeltede og randt ham ned i den aabne Halslinning.

Nu kom de lange, ubønhørlige Stød i Damppiben fra Fabrikerne rundt over hele Byen, og paa Havnen løb de smaa Dampskibe og peb for ingenting.

Arbeidet, som overalt laa og ventede, begyndte at sluge de mange smaa mørke Skikkelser, som søvnige og forfrosne kom frem og forsvandt rundt omkring i Byen. Og der blev næsten en stille Vrimlen i Gaderne, nogle løb, andre drog sig afsted — baade de, som skulde ned i Kuldamperne, og de, som skulde op og forgylde Keiseren af Ruslands Ræddiker, og tusinde andre, som skulde sluges af alskens Arbeide.

Og Vogne begyndte at rumle, Udraabere at skrige, Maskinerne løftede sine olieblanke Skuldre og dreiede snurrende Hjul; og lidt efter lidt svingede den tunge, tykke Luft i en dæmpet Knurren fra de tusinde Menneskers samlede Arbeide; Dagen var begyndt; det glade Kjøbenhavn var vaagnet.

Politibetjent Frode Hansen frøs lige ind til sin inderste Coefficient; det havde været en ualmindeligt sur Vagt, og han gik utaalmodigt op og ned i Aabenraa og ventede paa Mam Hansen. Hun pleiede at komme paa denne Tid eller endog tidligere, og idag var han fast bestemt paa at drive det til en halv Bayer eller en Kop varm Kaffe.

Men Mam Hansen kom ikke; og han begyndte at tænke over, om det dog ikke var hans Pligt at melde hende; hun drev det altfor vidt; det kunde slet ikke gaa an længer dette Spilfægteri med disse Kaalblade og denne Kulhandel.

Ogsaa Thyra og Valdemar havde flere Gange kiget ud i det lille Kjøkken, om ikke Moderen var kommen og havde sat Kaffen over. Men der var sort under Kjedelen og saa mørkt i Luften og koldt i Stuen, at de hoppede iseng igjen, krøb under i Halmen og morede sig med at sparke hinanden i Maven.

— Da de aabnede de store Porte til Grosserer Hansens Kullager paa Kristianshavn, sad Trofast der og skelede skamfuld til Siden; det var ogsaa et modbydeligt Arbeide, de havde sat ham til.

Henne i en Krog fandt de mellem to tomme Kurve en Byldt af Filler, som det stønnede svagt ud af; paa Sneen var der et Par Draaber Blod, og tæt ved laa urørt et Stykke Wienerbrød med Sukker paa.

Da Formanden forstod Sammenhængen, vendte han sig mod Trofast, for at rose ham; men Trofast var alt gaaet hjem; det var ham altfor ubehageligt.

De samlede hende da op saaledes som hun var — vaad og ækel, og Formanden bestemte, at hun skulde følge paa den første Kulvogn, som gik indover Byen, saa kunde de holde ved Hospitalet, og saa kunde Professoren selv se, om hun var Reparationen værd. —

Omkring Klokken ti begyndte Grossererens Familie at samles til Frokostbordet. Thyra kom først. Hun ilede hen til Trofast, klappede og kyssede ham og overøste ham med kjærlige Ord.

Men Trofast rørte ikke sin Hale, løftede neppe Øinene; men vedblev at slikke sine Labber, der vare lidt sorte efter Kullene.

„Gud — søde Mor!“ raabte Frøken Thyra, „Trofast er bestemt syg, han har naturligvis forkjølet sig inat; det var ogsaa afskyeligt af Far.“

Men da Valdemar kom, erklærede han med Kjendermine, at Trofast var fornærmet.

De kastede sig nu alle tre over ham med Bønner og Undskyldninger og gode Ord; men Trofast saa koldt fra den ene til den anden; det var klart, at Valdemar havde Ret.

Thyra løb da ud efter Faderen, og Grossereren kom ind alvorlig, lidt høitidelig. De havde netop gjennem Telefonen fortalt ham fra Kontoret, hvor godt Trofast havde passet paa, og idet han nu knælede ned paa Kamintæppet foran Trofast, takkede han rørt for den store Tjeneste.

Dette formildede Trofast en Del.

Grossereren fortalte nu Familien fremdeles paa Knæ med Trofasts Pote i sin, hvorledes det var gaaet til inat. At Tyven var et forvorpent Fruentimmer — af de allerværste, som endogsaa — man tænke sig bare! havde drevet en temmelig betydelig Handel med de stjaalne Kul. Hun havde været saa udspekuleret at bestikke den unge Pladshund med et Stykke fint Brød; men det nyttede naturligvis ikke med Trofast.

„Og dette bringer mig til at tænke paa, hvor ofte en vis Person, som jeg ikke gider nævne, kom med saadanne Floskler som, at det var Skam, at et Dyr skulde vrage Brød, som mangt et Menneske vilde takke for. Ser vi ikke nu, hvad det var godt for? Netop ved denne — hm! ved denne Eiendommelighed blev Trofast istand til at aabenbare en afskyelig Forbrydelse, at bidrage til det Ondes retfærdige Straf og saaledes gavne baade os og Samfundet.“

„Men hør Far!“ raabte Frøken Thyra, „vil du ikke love mig en Ting?“

„Hvad er det? — Barn!"

„At du aldrig mere vil forlange noget saadant af Trofast; lad dem heller stjæle lidt."

„Det lover jeg dig — Thyra! — og dig ogsaa min brave Trofast," sagde Grossereren og reiste sig med Værdighed.

„Trofast er sulten," sagde Valdemar med Kjendermine.

„Gud Thyrå! hent dog hans Koteletter."

Thyra vilde styrte ned i Kjøkkenet; men idetsamme bragte Stine dem hæsblæsende. — ·

— Professoren maa formodentlig ikke have fundet, at Mam Hansen var Reparationen værd; thi hun kom aldrig mere for en Dag, og Børnene flød ganske udover. Jeg ved ikke, hvad der blev af dem. —

Karen.

Der var engang i Krarup Kro en Pige, som hed Karen.

Hun var alene om Opvartningen; for Kromandens Kone gik næsten altid omkring og ledte efter sine Nøgler. Og der kom mange i Krarup Kro; — baade Folk fra Omegnen, der samledes, naar det mørknede om Høstaftenen og sad i Krostuen og drak Kaffepuncher saadan i Almindelighed uden nogen bestemt Hensigt, men ogsaa Reisende og Veifarende, der kom trampende ind — blaa og forblæste, for at faa sig noget varmt, der kunde holde Livet oppe til næste Kro.

Men Karen kunde alligevel klare det hele, skjønt hun gik saa stille og aldrig syntes at have Hastværk.

Hun var spinkel og liden — ganske ung, alvorlig og taus, saa der var ingen Morskab ved hende for de Handelsreisende. Men skikkelige Folk, som gik i Kroen for Alvor og som satte Pris paa, at Kaffen serveredes hurtigt og skoldende hed, de holdt desto mere af Karen. Og naar hun smøg sig frem mellem Gjæsterne med sit Bræt, veg de tunge Vadmelskroppe tilside med en uvanlig Fart, der blev gjort Vei for hende, og Samtalen sluknede for et Øieblik, alle maatte se efter hende, hun var saa nydelig.

Karens Øine var af de store graa, der paa en Gang syntes at se og at se langt — langt forbi; og Øienbrynene vare høit buede ligesom i Forundring.

Derfor troede Fremmede, at hun ikke rigtig forstod, hvad de bad om. Men hun forstod godt og tog ikke feil. Der var bare noget underligt over hende alligevel, — somom hun saa langt ud efter noget — eller lyttede — eller ventede — eller drømte.

Vinden kom vestenfra over lave Sletter. Den havde væltet lange, tunge Bølger henover Vesterhavet; salt og vaad af Skum og Fraade havde den kastet sig ind over Kysten. Men i de høie Klitter med det lange Marehalm var den bleven tør og fuld af Sand og lidt træt, saa da den kom til Krarup Kro, var det netop saa vidt, at den kunde faa Portene op til Reisestalden.

Men op fór de, og Vinden fyldte det store Rum og trængte ind ad Kjøkkendøren, som stod paa Klem. Og tilslut blev der et saadant Pres af Luft, at Portene i den anden Ende af Stalden ogsaa sprang op; og nu fór Vestenvinden triumferende tversigjennem, svingede Lygten, som hang i Taget, tog Huen af Staldkarlen og trillede den ud i Mørket, blæste Tæpperne over Hovedet paa Hestene, blæste en hvid Høne ned af Pinden og opi Vandtruget. Og Hanen opløftede et frygteligt Skraal, og Karlen bandte, og Hønsene skreg, og i Kjøkkenet kvaltes de af Røg, og Hestene blev urolige og slog Gnister af Stenene; selv Ænderne, som havde trykket sig sammen nær Krybberne, for at være de første til det spildte Korn, tog paa at snadre, og Vinden brusede gjennem med en Helvedes Allarm, indtil der kom et Par Mand ud fra Krostuen, satte Ryg mod Portene og pressede dem sammen igjen, medens Gnisterne føg dem i Skjægget fra de store Tobakspiber.

Efter disse Meriter kastede Vinden sig ned i Lyngen, løb langs de dybe Grøfter og tog et ordentligt Tag i Postvognen, som den traf en halv Mils Vei fra Kroen.

„Det var dog et Fandens Jav, han altid har for at komme til Krarup Kro," — knurrede Anders Postkarl og slog et Klask over de svede Heste.

Thi det var vist tyvende Gang, at Postføreren havde ladet Vinduet gaa ned, for at raabe et eller andet op til ham. Først var det en venskabelig Invitation til en Kaffepunch i Kroen; men efterhvert blev det tyndere med Venskabeligheden, og Vinduet fór ned med et Smæld, og ud fór der nogle kortfattede Bemærkninger baade over Hest og Kusk, som Anders ialfald slet ikke kunde være tjent med at høre.

Imidlertid strøg Vinden lavt langs med Jorden og sukkede saa langt og besynderligt i de tørre Lyngbuske. Det var Fuldmaane; men tæt overskyet, saa der bare laa et hvidagtigt diset Skjær over Natten.

Bagenfor Krarup Kro laa Torvmyren mørk med sorte Torvskurer og dybe farlige Huller. Og indimellem Lyngtuerne bugtede der sig en Stribe af Græs, somom det kunde være en Vei; men det var ingen Vei, for den stansede lige i Kanten af en Torvgrav, som var større end de andre og dybere ogsaa.

Men i Græsstriben laa Ræven ganske flad og lurede, og Haren hoppede paa letten Fod over Lyngen.

Det var let for Ræven at beregne, at Haren ikke vilde løbe lang Ring saa sent paa Aftenen. Den stak forsigtigt den spidse Snude op og gjorde et Overslag; og idet den luskede tilbage følgende Vinden, for at finde et godt Sted, hvorfra den kunde se, hvor Haren vilde slutte Ringen og lægge sig ned, tænkte den selvbehagelig over, hvorledes Rævene bestandigt blive klogere og Harerne bestandigt dummere og dummere.

Inde i Kroen var der usædvanligt travelt, for et Par Handelsreisende havde bestilt Haresteg; desuden var Kromanden paa Auktion i Thisted, og Madamen var aldrig vant til at stelle med andet end Kjøkkenet. Men nu traf det sig saa uheldigt, at Sagføreren skulde have fat i Kromanden, og da han ikke var hjemme, maatte Madamen tage mod en lang Besked og et yderst vigtigt Brev, hvilket aldeles forvirrede hende.

Ved Ovnen stod en fremmed Mand i Olieklær og ventede paa en Flaske Sodavand; to Fiskeopkjøbere havde tre Gange rekvireret Cognac til Kaffen; Kromandens Karl stod med en tom Lygte og ventede paa et Lys, og en lang tør Bondemand fulgte Karen ængstelig med Øinene: han skulde have 63 Øre igjen paa en Krone.

Men Karen gik til og fra uden at forhaste sig og uden at forvirres. Man skulde neppe tro, at hun kunde holde Rede i alt dette. De store Øine og de forundrede Øienbryn vare ligesom spændte i Forventning; det lille fine Hoved holdt hun stivt og stille — som for ikke at forstyrres i alt det, hun havde at tænke paa. Hendes blaa Hvergarnskjole var bleven for trang for hende, saa Halslinningen skar sig lidt ind og dannede en liden Fold i Huden paa Halsen nedenunder Haaret.

„De Aggerpiger ere saa hvide i Huden," sagde den ene Fiskeopkjøber; de vare unge Folk og talte om Karen som Kjendere.

Henne ved Vinduet var der en Mand, som saa paa Klokken og sagde: „Posten kommer tidligt iaften."

Det rumlede over Brostenene udenfor; Porten til Reisestalden sloges op, og Vinden ruskede igjen i alle Døre og slog Røg ud af Ovnene.

Karen smøg ud i Kjøkkenet, idetsamme Krodøren gik op. Postføreren traadte ind og hilste Godaften.

Det var en høi, smuk Mand med mørke Øine, sort, krøllet Skjæg og et lidet, kruset Hoved. Den lange, rige Kappe af Kongen af Danmarks pragtfulde røde Klæde var prydet med en bred Krave af krøllet Hundeskind udover Skuldrene.

Alt det tarvelige Lys fra de to Parafinlamper, som hang over Krobordet, syntes at kaste sig forelsket over den røde Farve, der stak saa meget af mod alt det graa og sorte, som var i Rummet. Og den høie Skikkelse med det lille krusede Hoved, den brede Krave og de lange purpurrøde Folder blev — idet han gik gjennem den lave, røgede Krostue — til et Vidunder af Skjønhed og Pragt.

Karen kom hurtigt ind fra Kjøkkenet med sit Bræt; hun bøiede Hovedet, saa man ikke kunde se Ansigtet, idet hun skyndte sig fra Gjæst til Gjæst.

Harestegen placerede hun midt foran de to Fiskeopkjøbere, hvorpaa hun bragte en Flaske Sodavand til de to Handelsreisende, som sad i Stuen indenfor. Derefter gav hun den bekymrede Bondemand et Talglys, og idet hun smuttede ud igjen, stak hun 63 Øre i Haanden paa den Fremmede ved Ovnen.

Kromandens Kone var aldeles fortvivlet; hun havde vistnok ganske uformodet fundet Nøglerne, men strax derpaa mistet Sagførerens Brev, og nu stod hele Kroen i det frygteligste Røre: ingen havde faaet, hvad de skulde have, alle raabte i Munden paa hinanden, de Handelsreisende ringede uafladeligt med Bordklokken, Fiskeopkjøberne lo sig næsten fordærvet af Haren, som laa og skrævede paa Fadet foran dem; men den bekymrede Bondemand pikkede Madamen paa Skulderen med sit Talglys, han skjalv for sine 63 Øre. Og i al denne haabløse Forvirring var Karen sporløst forsvunden. —

— Anders Postkarl sad paa Bukken; Kromandens Dreng stod færdig til at aabne Portene; de to Reisende inde i Vognen blev utaalmodige, Hestene ogsaa — skjønt de ikke havde noget at glæde sig til, og Vinden ruskede og peb gjennem Stalden.

Endelig kom Postføreren, som de ventede paa. Han bar sin store Kappe paa Armen, da han traadte hen til Vognen og gjorde en liden Undskyldning, fordi man havde ventet. Lygten lyste ham i Ansigtet; han saa ud til at være meget varm, og det sagde han ogsaa med et Smil, idet han trak Kappen paa og steg op hos Kusken.

Portene gik op og Postvognen rumlede afsted. Anders lod Hestene gaa smaat, nu havde det jo ingen Hast mere. Af og til skottede han til Postføreren ved Siden; han sad endnu og smilte hen for sig og lod Vinden ruske sig i Haaret.

Anders Postkarl smilte ogsaa paa sin Maade; han begyndte at forstaa.

Vinden fulgte Vognen til Veien vendte, kastede sig derpaa igjen ind over Sletten og peb og sukkede saa langt og besynderligt i de tørre Lyngbuske. Ræven laa paa sin Post, alt var paa det nøieste beregnet; Haren maatte snart være der.

Inde i Kroen var Karen endelig dukket op igjen, og Forvirringen dæmpedes efterhvert. Den bekymrede Bondemand blev kvit sit Lys og fik sine 63 Øre, og de Handelsreisende havde kastet sig over Stegen.

Madamen klynkede lidt; men hun skjændte aldrig paa Karen; der var ikke det Menneske i Verden, som kunde skjænde paa Karen.

Stille og uden at forhaste sig gik hun igjen til og fra, og den fredelige Hygge, som altid fulgte hende, bredte sig atter over den lune, halvmørke Krostue. Men de to Fiskeopkjøbere, som havde faaet baade en og to Cognacer til Kaffen, vare ganske betagne af hende. Hun havde faaet Farve i Kinderne og et lidet halvskjult Glimt af et Smil, og naar hun en enkelt Gang løftede Øinene, fór det dem gjennem hele Kroppen.

Men da hun følte, at deres Øine fulgte hende, gik hun ind i Stuen, hvor de Handelsreisende sad og spiste og gav sig til at pudse nogle Theskeer borti Skjænken.

„Lagde De Mærke til Postføreren?“ — spurgte den ene af de Reisende.

„Nei — jeg saa bare et Glimt af ham; han gik vist strax ud igjen,“ svarede den anden med Munden fuld af Mad.

„Satans kjøn Fyr! jeg har saamænd danset i hans Bryllup.“

„Saa — er han gift?“

„Javist! — hans Kone bor i Lemvig; de har vist to Børn. Hun var Datter af Kromanden i Ulstrup, og jeg kom just dertil Bryllupsaftenen. Det var en lystig Nat — kan De tro!“

Karen slap Theskeerne og gik ud. Hun hørte ikke, hvad de raabte til hende i Krostuen; hun gik over Gaarden til sit Kammer, lukkede Døren og begyndte halvt sanseløs at ordne sine Sengklæder. Hendes Øine stod stive i Mørket, hun tog sig til Hovedet, hun tog sig for sit Bryst, — hun stønnede, hun forstod ikke, — hun forstod ikke —

Men da hun hørte Madamen saa ynkeligen raabe: „Karen! — bitt' Karen!“ — da fór hun op, ud af Gaarden, om Bagsiden af Huset, ud — ud i Heden.

I Halvlyset bugtede den lille Græsstribe sig mellem Lyngen, somom det kunde være en Vei; men det var ingen Vei, ingen maatte tro, det var nogen Vei, for den førte lige i Kanten af den store Torvgrav.

Haren skvat op, den havde hørt et Plask. Den fór afsted, somom den var gal, i lange Hop; snart sammentrukket med Benene indunder sig og Ryggen krum, snart udstrakt, utroligt lang — som et flyvende Trækspil — hoppede den afsted over Lyngen.

Ræven stak den spidse Snude op og stirrede forbauset efter Haren. Den havde ikke hørt noget Plask. Thi den var kommen efter alle Kunstens Regler smygende paa Bunden af en dyb Grøft; og da den ikke var sig nogen Feil bevidst, kunde den ikke begribe sig paa Haren.

Længe stod den med Hovedet oppe, Bagkroppen sænket og den store buskede Hale gjemt i Lyngen; og den begyndte at tænke over, om det er Harerne, som blive klogere, eller Rævene, som blive dummere.

Men da Vestenvinden havde løbet et langt Stykke, blev den til Nordenvind, siden til Østenvind, derpaa til Søndenvind og tilslut kom den igjen over Havet som Vestenvind, kastede sig ind i Klitten og sukkede saa langt og besynderligt i de tørre Lyngbuske. Men da manglede der to forundrede graa Øine i Krarup Kro og en blaa Hvergarnskjole, som var bleven for trang. Og Kromandens Kone klynkede mere end nogensinde; hun kunde ikke forstaa det, — ingen kunde forstaa det, — undtagen Anders Postkarl — og en til. —

— Men naar gamle Folk vilde give Ungdommen en rigtig alvorlig Advarsel, pleiede de gjerne at begynde saaledes: „Der var engang i Krarup Kro en Pige, som hed Karen —“

GIFT

(1883)

TIL
Fru LOUISE DREWSEN,
født COLLIN,

FRA
FORFATTEREN.

I.

Lille Marius sad saa pent og stille paa Bænken. Hans altfor store mørkebrune Øine gav det lille blege Ansigt et forskræmt Udtryk; og naar han uformodet fik et Spørgsmaal, blev han ildrød i Hovedet og stammede.

Lille Marius sad paa næstnederste Bænk lidt krum i Ryggen; for der var ikke Rygstød, og det var strengt forbudt at læne sig tilbage mod den næste Pult.

Det var Geografi fra elleve til tolv en varm Augustdag efter Ferierne. Solen skinnede over Rektorens Have og paa de fire store Æbler paa hans lille Æbletræ. De blaa Gardiner vare trukne for det øverste Vindu; men i det næste havde Abraham indrettet sig en sindrig Solskive med Blækstreger i Vinduskarmen. Han telegraferede just omkring til Spørgere i Klassen, at Klokken var over halv.

„Flere Byer —“ sagde Adjunkten oppe fra Kathederet og blæste i en Fjerpen. Det var hans Specialitet at spidse Fjerpenne; og rundt i alle de Klasser, hvor han læste, laa der en liden sirlig Samling af Fjerpenne, som ingen brugte undtagen Rektor.

Alligevel havde Adjunkt Borring Møie med at holde dem iorden. Thi det hændte meget ofte, at en vanartig Discipel samlede Pennene i Frikvarteret, stak dem ned i et Blækhus og rodede saalænge om med dem, til Spidserne strittede til alle Kanter, og Penneposerne vare fulde af Blæk.

Naar da næste Gang Borring kom i Klassen og skreg: „Nei men du store Gud! hvem har ødelagt mine Penne? —“ saa svaredes der sikkert og enstemmigt fra hele Klassen: „Aalbom!“

Thi det var bekjendt, at Adjunkterne Borring og Aalbom inderligen hadede hinanden.

Adjunkten skrabede Penneposerne og blæste de fine hvide og blækkede Spiraler udover Kathederet.

„Flere Byer —“ derpaa mumlede han en liden Velsignelse over Aalbom, „flere Byer, flere Byer!“

Ellers var der ingen Lyd i Klassen; thi det var nederste Bænk, som skulde høres idag, og derfra svaredes aldrig. Dette var ogsaa vitterligt for alle; men for en Ordens Skyld blev de hørt en Gang om Maaneden, forat de kunde faa sit Firtal i Karakterbogen.

Og de fire, fem Karle dernede saa heller ikke ud, som om de brød sig stort om enten der svaredes eller ikke, og derfor var der ingen paa de øvre Bænke, der gad udsætte sig for Fare ved at hviske nedover til dem.

Kun han, som netop blev hørt, sad urolig og pillede ved Landkartet, som laa lukket paa Bordet foran ham. Thi under Examinationen maatte baade den, som blev spurgt, og de nærmeste, lukke sine Karter.

„Geografi er ingen Kunst paa Kartet," sagde Borring.

Mod Sædvane havde han læst lidt idag — den lange Tolleiv; det var Byer i Belgien; han havde læst to Gange over hjemme og en Gang paa Skolen.

Men denne Stilhed mellem hver Gang Adjunkten sagde: „flere Byer", de meget usikre Erindringer om disse belgiske Byer, naar Bryssel var nævnt, og det usædvanlige for ham i at svare, — alt dette lukkede Munden paa ham, skjønt han vidste med Bestemthed ialfald en By til, — han sad og sagde Navnet inde i sig; men han turde ikke aabne Munden; kanske var det alligevel splittergalt og som sædvanligt til almindelig Latter; det var bedst at tie.

De andre paa nederste Bænk afventede i rolig Trods sin Skjæbne. Det var de største og stærkeste Gutter i Klassen; de tænkte paa at gaa tilsjøs og de brød sig Fanden om Karakterbogen. Kun en af dem tog Geografien under Bordet og læste lidt om Belgiens Byer og det, som kom efterpaa.

Lille Marius sad saa pent paa sin Bænk, hans store Øine fulgte opmærksomt Læreren, mens han puslede med noget under Bordet, somom han knyttede Knuder paa noget og trak dem stramt til af al Magt.

Hele Klassen summede saa smaat i den varme Middagstime; hver beskjæftiget med sit. Nogle gjorde ingenting, men sad med Hænderne i Lommen og gloede ud i Luften; en skrev latinske Gloser bag et Bjerg af Bøger; en anden havde lagt sit Hoved ned paa Armene og sov stille; ved Vinduet sad en og stirrede paa Rektorens fire Æbler, mens han fantaserede over, hvor mange der vel kunde være paa den anden Side af Træet, som han ikke kunde se, samt over, hvorvidt det skulde kunne lade sig gjøre at klatre over Muren en Aftenstund, naar det blev mørkere.

To havde slaaet sig sammen over et stort Evropakart, hvorpaa

de seilede med Skibe af Fliser, som de skar under Bordet. Der stod en Satans Sydvest opad Kanalen, saa baade Freya og Familiens Haab maatte gaa nordenom Skotland. Men nede ved Gibraltar laa den Anden paa Lur med en lang Halvdel af en Blyant, som han havde dyppet i Blækhuset; det skulde være en algirisk Sørøver.

„Flere Byer, — flere Byer!"

„Namur" — sagde Tolleiv pludselig.

Halve Klassen vendte sig forbauset, og en paa næstnederste Bænk var endog saa udelikat, at han stak Hovedet helt ind under Tolleivs Bord, for at se, om han ikke havde Geografien paa Knæerne,

„Namür — ikke Namur," sagde Adjunkten tvært og saa i Bogen foran sig, „nei den kommer ikke endnu. Der er — lad mig se, — der er tre Byer, før den kommer, som du nævnte; hvad er det for tre Byer? — naa! hvad er det for tre Byer?"

Men nu var Tolleiv færdig med det, han vidste; og han hensank i sløv Trods uden at agte paa, hvergang Adjunkten blæste i en Pennepose og sagde: „hvad er det for tre Byer?"

Lille Marius maatte være færdig med sit hemmelighedsfulde Arbeide under Bordet; thi pludselig kastede han noget henover til sin Sidemand og skjulte derpaa sit Ansigt i Hænderne, saa bare Øinene gik fra den ene til den anden.

Marius's Sidemand sendte det, han havde faaet, til sin Nabo, og saaledes gik det opover Klassen; nogle lo, andre tog det roligt, somom de var vant til det; sendte det videre og fortsatte sin Syssel, — hvad det nu var.

Men Abraham var ifærd med at forbedre sin Solskive i Vinduskarmen, og da hans Sidemand kastede en blaa Dult hen til ham, blev han ærgerlig. Han kjendte saa godt Marius's Rotter af det blaa Lommetørklæde, og han var saa kjed af dem, at han bare tog Rotten og kastede den nedover Klassen uden at vende sig om.

Men derved traf det sig saa, at Marius's Lommetørklæde faldt ned i Spanien og feiede baade Røveren og Koffardiskibene paa Gulvet, medens de to, som vare midt i en spændende Kamp foran Gibraltar, hoppede paa Bænken.

Derved blev Adjunkten forstyrret: „Hvad var det?"

„En Rotte", svaredes strax. Men da nu Marius's velbekjendte Rotte blev løftet op fra Gulvet efter Halen, brød hele Klassen ud i Latter; thi Marius var en anerkjendt Mester til at lave Rotter, især havde han et Snit med Ørene.

Men Adjunkten blev sint: „Uf Marius! — er du nu ude igjen med de dumme Rotter; jeg synes — ved Gud! du snart maatte være voxet fra slige Børnestreger."

Marius fik sit Lommetørklæde igjen og begyndte meget flau at knytte Knuderne op; alligevel maatte han en og anden Gang skjule sin Latter; han fandt det saa umaadelig morsomt, da Abraham kastede Rotten.

Adjunkten saa paa Klokken; Timen var næsten ude; han lagde de kjære Fjerpenne tilside, blæste Kathederet rent, knipsede Kniven sammen og tog fat paa Bogen.

„Nu Tolleiv! — du kan jo ingenting, aldrig kan du noget. — Saa du da — Reinert! kan du nævne mig Byer i Belgien efter Bryssel — Namür er ogsaa nævnt, naa — flere Byer, flere Byer! Du hellerikke? — nei naturligvis; I er af samme Surdeig allesammen dernede. Saa du da — Sørensen! flere Byer i Belgien efter Bryssel! — naada! — saa!"

„Klokken har slaaet," meldte Pedellen i Døren.

„Ja se der! saaledes gaar det! — her sidder vi Time efter Time og kaster vor Tid bort paa de Dovendyrene dernede, som ikke vil lære noget; der er ikke andet, som frugter paa Jer end tørre Bank, og det skulde I have, om jeg fik raade."

Dermed gav han dem alle i en Fart deres Firtal, og raabte gjennem den Larm, som nu reiste sig i Klassen: „næste Gang til Floder i Frankrige."

„Floder i Frankrig", gjentoges nedover Klassen. Duxen satte et lidet Mærke med Neglen i sin Bog; Abraham lagde en stor Bret; to Brødre, som vare fælles om en Bog, løb urolige omkring for at faa rigtig nøiagtig Underretning om, hvor langt de skulde have.

„Til Floder i Frankrig" — raabte Reinert og slog med Vilje en stor Blækklat i sin Bog til Mærke, derpaa lukkede han Bogen, forat det skulde kline sig rigtig godt udover.

Lille Marius saa paa ham med Skræk og Beundring.

Fra tolv til et skulde Klassen deles. Realisterne, hvortil selvfølgelig hørte hele nederste Bænk, blev igjen, for at læse engelsk; medens Latinerne samlede sine Bøger og drog over til den anden Skolebygning.

De lavere Klasser, som var der, slap nemlig af Skolen Klokken tolv, saa at Latinerne tog et af deres Rum i Besiddelse i den sidste Time. Med Abraham i Spidsen banede de otte-ti Latinere sig Vei gjennem Mylderet af de smaa, som strømmede ud i Gangene og Trappen.

„Fi donc!" raabte Abraham, da de endelig naaede det Værelse i anden Etage, som de skulde have; „her maa luftes ordentlig ud efter Stinkdyrene."

Alle Vinduer sloges op, og nogle forsinkede Stinkdyr, som endnu gik og puslede i sine Hylder, bleve ubarmhjertigen slængt ud paa Gangen.

Ved hver Udkastning opløftede de smaa derude vilde Hævnhyl; men Latinerne ænsede det ikke; de lukkede sine Porte, og den tykke Morten, som taalmodigt bar Tilnavnet Bagstræveren — det er ikke godt at forklare hvorfor —, han blev sat til at holde Vagt.

Thi de overmodige Stinkdyr, som stolede paa sin Masse og paa Trappen, kastede hverandre mod Døren og ruskede i Laasen.

Duxen, som altid holdt modige Taler, foreslog et Udfald med Latinernes samlede Hær; men Stemningen var ikke krigersk. Abraham sad oppe paa Kathederet og dirkede i Laasen; han havde sat sig i Hovedet, at han vilde se Stinkdyrenes Protokol.

Men pludselig lød der høie Triumfskrig derude. Morten Bagstræver glyttede paa Døren og raabte derpaa forfærdet til sine Venner: „Tilhjælp! de har fanget Rottekongen."

Abraham styrtede ned fra Kathederet, de andre fulgte. Duxen sidst: lille Marius var falden i Stinkdyrenes Hænder.

Lille Marius var Latinernes Smertens Barn; han var ikke større end et middels Stinkdyr og vilde ikke voxe; derfor var han altid under Bevogtning.

Men idag var han bleven glemt, medens han gik og ledte efter sine høist vigtige Glose- og Anmærkningsbøger. Og da han saa kom og vilde ind til sine Kammerater, blev han greben i Arme og Ben af tredive smaa, sorte Hænder og trukket bort fra Døren; og nu tumlede lille Marius omkring blandt sine Fiender, over hvilke han netop ragede saameget op, at man saa de store fortvivlede Øine og et Par tynde Arme, hvormed han baskede i Luften.

Men de dunkede ham i Maven og kneb ham bag, rev ham i Haaret og i Ørene og kastede hans egne Bøger i Hovedet paa ham, medens hans dyrebare Glose- og Anmærkningsbøger føg i Luften som løse Blade.

Dette fik en brat og voldsom Ende, da Latinerne stormede ud; de smaa slængtes tilside og forsvandt bag Døre og i Trappen, medens den befriede Marius førtes ind til Latinerne. Men neppe havde de lukket sine Porte, før Gangen igjen var vrimlende fuld af jublende Stinkdyr.

„Hævn! —" raabte Abraham.

„Ja — Hævn — Hævn!" gjentog Duxen og trak sig tilbage.

„Du skal være den vrede Achilles:"

„Ja," svarede lille Marius med funklende Øine.

Naar Marius var den vrede Achilles, sad han oppe paa Abrahams

Skuldre. og herfra huggede han ubarmhjertigt ned i Hovederne paa sine Dødsfiender med en lang Lineal.

Latinerne greb til Vaaben. Hylderne bleve plyndrede for Linealer; Slyngekasterne og Bueskytterne forsynede sig med Kridtstykker af Tavlekassen; selv Duxen tog en ganske liden Lineal, som han gik og svang under heftige Opmuntringer — helt oppe i den anden Ende af Værelset bag Kathederet.

Abraham udviklede ihast sin Plan. Saasnart den vrede Achilles gav Tegnet, skulde de opløfte Kampskriget, Morten Bagstræver skulde slaa Porten op, Bueskytterne og Slyngekasterne skulde udsende en Regn af Pile og Stene, medens Rytteriet fulgt af de sværtbevæbnede hoplites styrtede ind blandt Fienden, for at afskjære dem fra Hovedtrappen; saa kunde man efterpaa i Ro og Mag fange de adsplittede Stinkdyr og henrette dem enkeltvis.

Alt var beredt; og i den almindelige Iver lagde ingen Mærke til, at der var blevet ganske stille ude paa Gangen. Den vrede Achilles svang sig tilhest, og pludselig opløftede de paa en Gang Latinernes forfærdelige Kampskrig, Morten Bagstræver rev Porten op, en Regn af Kasteskyds formørkede Luften; hastati og principes rykkede frem i Løb, men allerforrest tumlede den vrede Achilles sin Hest — svingende den tunge Lanse.

Men en Stilhed — pludselig, skjærende som et Lyn fra Himlen, — dyb, ulykkesvanger som steg den fra hades — slukkede det vilde Vaabengny og naglede Latinernes seiervante Skarer til Jorden.

Thi midt i de vidt aabne Døre stod en liden, tyk Mand i knappet graa Frak, grøn Klaffehue og Briller; — midt paa Maven en stor Kridtflek efter et velrettet Slyngekast.

Maalløs stirrede han fra den ene til den anden. Duxen sad alt forlængst med Ryggen til det hele og Næsen i Grammatiken; Slyngekasterne slap sine Kridtstykker, de sværtbevæbnede hoplites holdt Linealerne paa Ryggen; men den vrede Achilles trak Benene til sig, skrumpede ganske sammen og gled som en Igle nedad Ryggen paa Abraham.

„Ja jeg skal lære Jer," raabte endelig Rektor, da han fik sit Maal igjen, „jeg skal lære Jer at fare med Støi og Spektakel og alskens Vildskab! Hvad var nu dette? hvem var det, som var med? — her skal engang straffes ordentligt! Du Broch! var vel ikke med."

„Nei da," svarede Duxen med et fromt Smil.

„Men Marius! — Marius du var med," raabte Rektor bittert; thi lille Marius var hans Yndling; „hvorledes kunde du dog falde paa sligt? oppe paa Ryggen af Abraham — hvad skulde du der? — Svar!"

„Jeg skulde være den vrede Achilles," svarede lille Marius med bævrende Mund og saa op med sine forskrækkede Øine.

„Naa saaledes — hm! saa du skulde være den vrede Achilles; ja du ser mig ud til det; det er just saaledes, jeg bestandig har forestillet mig ham" — Rektor maatte hen til Vinduet, for at bevare sit Alvor; men hele Klassen forstod godt, at Uveiret var over.

Alligevel stod alle med sønderknuste Miner og hørte paa den lille Formaningstale, Rektor gav dem, før han gik at opsøge den inspektionshavende Lærer. Thi det var jo klart, at saadan Uorden kun kunde finde Sted, naar den inspektionshavende forsømte sin Pligt.

Og hvilken Hjertens Fryd og Glæde var det ikke for Adjunkt Borring at kunne meddele Hr. Rektoren, at den inspektionshavende var Adjunkt Aalbom, som, saavidt han vidste, var gaaet over i Athenæum, for at læse Aviser.

II.

Lille Marius var Abrahams bedste Ven, og Abraham var lille Marius's Ideal.

De pleiede at læse Lexer sammen hjemme paa Abrahams Værelse; og det er ikke godt at vide, hvorledes Marius vilde klaret sig paa Skolen, om han ikke havde havt denne Støtte. For lille Marius var saa daarlig i alt — undtagen i Latin.

Men Latin var hans Fag, det kunde han.

Der var ikke den Form, der var ikke den Biform, der var ikke den Uregelmæssighed eiheller den Regel, eiheller den Undtagelse skjult i den mest afsides Fold af Madvigs folderige Omsvøb — kom bare til lille Marius, han vidste Besked om alt.

Lige fra den første Dag, da Rektor overgav dem mensa til Declination, havde Marius udmærket sig.

Thi Rektor havde selv været hos hans Moder og sagt, at hvis lille Marius vilde være flink, saa skulde han faa Lov til at studere; Rektor vilde skaffe ham Friplads ved Skolen og have et Øie med ham senere ogsaa.

Dette var baade en Glæde og en stor Hjælp for Marius's Moder; og hun indprentede ham ogsaa, hvad det var for en Gunst af Rektor, at han skulde faa Lov til at studere, hvis han var flink i Latin; thi det var Meningen.

Og derfor gik hvert Ord fra Rektorens Mund lige ind i Marius's Hoved og satte sig fast der som Spiger i Væg.

Men skjønt hans Hoved var rummeligt og igrunden altfor stort i

Forhold til selve Kroppen, blev der dog efterhaanden for liden Plads til alt det andet, som ogsaa skulde læres.

Rektorens Latin bredte sig udover, lagde Beslag paa al hans Evne til at modtage; forbrugte hele Hukommelsen og groede som Skræppeskoven i Eventyret hen over ligt og uligt, saa at alt, hvad der ellers kanske vilde spiret af Interesse, Lærelyst eller Nysgjerrighed — det forkrøbledes aldeles, og han blev — som Rektor triumferende sagde — en fuldblods Latiner.

Op og ned i Klassen gik Rektor og gned sine Hænder straalende af Henrykkelse, medens lille Marius uforfærdet tumlede afsted med lange Former og Endelser, som kunde brække Tungen paa Folk; aldrig Feil, aldrig Stans, Øinene stivt følgende Rektor og Fingrene knyttende vilde Rotteknuder paa Lommetørklædet:

„monebor
moneberis
monebitur,
monebimur
monebimini
monebuntur."

„Rigtigt — Gutten min! — meget rigtigt" — sagde Rektor; og han kunde ikke begribe, at det i de andre Fag gik saa yderlig smaat med lille Marius.

Alle Lærerne klagede, og Rektor maatte af og til være stræng imod sin Yndling, formane og irettesætte ham, — ja han havde endog et Par Gange hentydet til den Friplads, Marius havde, og som han ikke maatte forspilde.

Men alt var glemt, naar Marius igjen fik en vanskelig Konjugation at tumle med, og Rektor klappede ham paa Hovedet: „Naa — naa — lille Marius! — det gaar nok med Mathematiken og det andet, naar vi blir lidt større og faar mere Kjød paa Benene. I Latin er du en liden Professor."

Det var i Virkeligheden Rektorens ærgjerrige Drøm at gjøre lille Marius til noget stort, noget lærd — helt op imod Madvig; saa vilde han selv nøies med at nævnes som den, der havde ledet Barnets og Ynglingens første Skridt mod Parnas.

Lille Marius fulgte med uden at tænke synderligt over, hvor det bar hen. Han var efter alle Læreres og Kammeraters enstemmige Dom frygteligt barnagtig; og var det ikke for Latinens Skyld, burde han aldrig været saa høit oppe i Skolen.

Derfor var han paavei til at blive etslags Syndebuk i Klassen, dengang Abraham tog sig af ham. Abraham var baade stærk og noksaa flink, og dertil havde han en vis Stilling som Søn af Professor Løvdahl.

Marius havde altid dyrket Abraham paa Frastand; men da de nu blev bedste Venner, var han næsten fjollet af Glæde. Naar han kom hjem til sin Moder, snakkede han uophørligt om Abraham, og naar de sad og læste sammen, var han i en bestandig Henrykkelse.

Grunden til, at Abraham tog sig af ham, var den, at Fru Løvdahl en Dag havde sagt, at lille Marius's Moder var meget ulykkelig, ensom og forladt i Verden. Disse Ord satte sig fast i hans Sind, og da han den næste Gang saa Marius ærtet af sine Kammerater og forfulgt af Stinkdyrene, stillede han sig pludselig som hans Forsvarer; og derfra varede det ikke mange Dage, inden de blev uadskillelige.

Abraham havde intet imod den stille Dyrkelse; og desuden var det for ham, der allerede i et halvt Aar havde været haabløst forelsket, en stor Lindring at kunne udøse sine Længsler, sine Klager, sine Haab og sine Fortvivlelser i lille Marius's trofaste Hjerte. —

Lille Marius sad og gabte. Vel havde han sat Abraham høit; men at han var saa stor, saa ophøiet: forelsket, virkelig ulykkeligt forelsket — det overgik Marius's Begreb og sænkede ham i end bundløsere Beundring.

Han syntes, han voxte selv ved at bære Halvdelen af denne skjæbnetunge Hemmelighed; og naar han mødte hende paa Gaden — det var en af Provsten Sparres voxne Døtre —, fæstede han sine store brune Øine paa hende halvt bebreidende, halvt hemmelighedsfuldt medvidende.

Marius kom en Eftermiddag, for at læse. Abraham sad med Hovedet mellem Hænderne, stirrede ned i Bordpladen, og syntes ikke at mærke, der kom nogen ind.

Lille Marius gik da forsigtigt hen og lagde en Haand paa hans Skulder. Abraham fór op — forvildet, uden at kunne samle sine Tanker. Men da betragtede lille Marius ham saa deltagende med sine store, fugtige Øine, saa det gjorde den ulykkelige Elsker godt.

„Har du seet hende idag?"

„Tal ikke om hende! — nævn ikke hendes Navn! — hører du, Marius! er du min Ven, saa sværg, at du aldrig mere vil nævne hendes Navn, — sværg!"

„Jeg sværger," hviskede lille Marius bevæget.

Dette beroligede den anden. Han satte sig ned igjen og bedækkede sit Ansigt med sine Hænder og sukkede. Saaledes sad de et Par Minutter.

Endelig sagde Abraham med dump, uhyggelig Stemme og uden at se op: „Hun har troløst sveget mig; alt er forbi, — hun er forlovet!"

Marius gav et lidet Skrig; men han turde jo ikke spørge for sin Ed.

Atter efter en Stilhed kom det mat og tonløst fra Abraham: „Med Telegrafist Eriksen."

„Med ham!" raabte Marius, „han har været to Gange oppe til artium, men strøg begge Gange med Glans!"

„Er det sandt? — Marius!"

„Saa sandt, du ser mig! Mor har selv fortalt det; hun kjender ham."

Abraham smilte haanligt.

„Jeg vil ikke dræbe ham, — Marius!"

„Tænkte du paa det?"

„Min første Tanke var Blod — han eller jeg. Men nu vil jeg hævne mig paa en anden Maade."

Han strøg Haaret op, tog Bøgerne ud af Hylden og kastede dem paa Bordet: „Vi begynde med Mathematiken: ikke et Ord mere om det andet!"

De læste nu Mathematik sammen paa den Maade, at Abraham, som forstod Beviserne, gjennemgik dem og forklarede, og hvergang han spurgte: Forstaar du? — svarede Marius: ja; hvilket var Løgn; han havde aldrig forstaaet et Ord Mathematik og allermindst idag.

Da de var færdige med alle Lexerne for imorgen, slog han den sidste Bog i og sagde: „Saaledes vil jeg hævne mig!"

Marius stirrede paa ham og paa Bogen.

„Ved at arbeide — forstaar du! og naar jeg saa kommer hjem fra Universitetet med laud — eller kanske præ ceteris, og møder hende med hendes elendige Telegrafist, da vil jeg se paa hende, saaledes som du ved, jeg kan se; — og det skal være min Hævn!"

Abraham rynkede sine Øienbryn helt sammen og stirrede paa Marius; og han følte, at dette vilde være den frygteligste Hævn.

„Der kommer Mor," sagde Abraham; han hørte Døren gaa til Forældrenes Værelse, som var skilt fra hans ved en smal Gang, der førte til Kjøkkenet.

Fru Løvdahl traadte ind med en Tallerken Æbler og Nødder.

„Godaften — lille Marius! hvordan lever din Mor?"

„Tak godt!" svarede han og reiste sig lidt genert.

„Værsaagod Gutter! spis! — jeg tænkte, I kunde behøve en Forfriskning efter al den tørre Lærdom, I propper i Jer Arminger!"

Hun talte et hurtigt, klingende Bergensmaal og smilte, mens hun prøvede at glatte Abrahams Haar, som endnu mindede om den fortvivlede Elsker.

Fru Løvdahl var meget smuk og saa ungdommelig, at det var en stadig Moro for hende at præsentere Fremmede sin lange Søn paa

fjorten-femten Aar. Dengang Carsten Løvdahl kom hjem fra Paris med de mest glimrende Vidnesbyrd fra Øienlægerne og med sit evropæiske Væsen, giftede hun sig strax med ham, før hun havde fyldt sit tyvende Aar; han var en fire-fem Aar ældre.

Fru Løvdahl satte sig ned mellem Gutterne og begyndte paa et Æble.

„Hvad er det nu for noget Skrab, I skal have til imorgen? — lad mig høre."

Abraham regnede op: „Græsk, Latin, Mathematik —"

„Hu!" — sagde Fru Løvdahl, „Græsk! det er vist noget fælt!"

„Det er Homers Iliade; det er om de græske Kjæmper foran Troja," sagde lille Marius ivrig; han var ikke vant til saadan Tale om de klassiske Studier.

„Tror du ikke, Mor ved, hvad Iliaden er?" sagde Abraham, og Marius blev ildrød.

Men Fru Løvdahl sendte sin Søn et Blik og lod, somom hun ikke mærkede lille Marius's Forlegenhed.

„Hvad skal nu det være godt for?" vedblev hun, „at I læser og læser om disse Grækerne? ja ikke ved jeg, hvorledes de var i gamle Dage, da de laa for Troja. Men det har jeg da mangen Gang hørt Skipperne hjemme hos Far sige, at hvor i Verden de fór, saa var Grækerne det falskeste Pak, som til er. Akkurat som ikke vi havde ligesaa gode Kjæmper i gamle Dage — og bedre til! Hvor er Snorre?"

„Han staar bag dig i Hylden."

„Har du nu læst ham helt ud?"

Abraham løftede Armene, som for at værne sig mod Dask.

„Ja — jeg skal ta' dig — din elendige Græker," raabte Fru Løvdahl og kastede sig over ham, for at ruske ham i Haaret; men Abraham værgede sig med Arme og Ben, og lille Marius lo, saa han var ifærd med at trille under Bordet.

Kampen endte, da Fruen havde faaet sit store blonde Haar nedover Øine og Øren, Brystnaalen paa Gulvet og Manchetterne krøllede; Abraham triumferede aabenbart, Marius i Stilhed.

„Kom nu," sagde Fruen, da hun havde ordnet sig, „nu skal I have Jer en ordentlig Vask i ægte norsk Saga."

„Aa nei — Mor! lad os slippe!"

„Jo — du skal! — til Straf, fordi du forsømmer Snorre skal du nu selv høre, hvad han er for en Karl."

Og hun begyndte at læse for dem, og hun læste udmærket godt — kjendt som hun var med Sagastilen og forelsket i den. Thi hos hendes Far — den rige Abraham Knorr i Bergen — havde der i

hendes Ungdom været Møde af alt det, som var forblevet norsk og kavnorskt under den spirende blaagule Reaktion.

Der kom de grovkornede Skippere og alslags nationale Genier, en Blanding af meget forskjelligt, — kun at det altsammen var norsk; og der kom de første Maalstrævere — begeistrede og faamælte, stive Nakker med gjenstridige Flipper, Vadmelsbuxer med Hornknapper — norske Hornknapper.

Kun faa vare de Ord, som flød fra deres Læber; men vægtige og vanskelige Orakelsprog fra Folkedybet var det. Thi i deres fulde Hjerter brændte Kjærligheden til Fædreland, Frihed og Folk, — den brændte med hele en halvt forstaaet Kjærligheds søvnløse Tvivl. De vare forstokkede og uforsonlige, fordi de aldrig var visse paa, at de havde fuldt Tag paa det rette; men de var standhaftige og trofaste, fordi noget sagde dem, at det gjaldt om at holde fast.

Blandt saadanne Mænd voxte Wenche Knorr op, og hun var jo deres Valkyrie og meget andet. Hendes Familie var gammel i Bergen; og den førte fra Slægt til Slægt en Fædrelandskjærlighed, et nationalt Sindelag forstærket og kampberedt, som det findes der, hvor et fremmed Blod er bleven beseiret. Wenche Knorr var nationalt begeistret; hun var færdig til ethvert Offer for Friheden og Folket; hun gik i hjemmevævet Tøi og kunde „Maalet" og var bare bedrøvet, fordi der ikke krævedes mere.

Og saa en vakker Dag gik hun hen og forlovede sig med den nye Professor Carsten Løvdahl, som for det første var af en gammel stokstiv, dansk Embedsfamilie, og om hvem det dernæst kun var bekjendt, at han var pousseret frem ved Universitetet og havde været en yndet Kavaler i Hovedstaden.

Al den Sorg og Skuffelse, dette vakte!

Det var et Nederlag for selve Folkets egen Sag, de ivrigste kaldte det for en Landesorg. Og hvor gjerne hver eneste af de ugifte Maalstrævere og Frihedsmænd end vilde havt hende for sig selv, saa vilde han dog undt en hvilkensomhelst af Kammeraterne denne Valkyrie hellere end, at hun skulde kaste sig bort til saadan en Laps og Charlatan som Carsten Løvdahl.

Og denne Stemning lod sig ogsaa bestemt paavise i sex af de enogtyve Sange til Wenche Løvdahl, som samvittighedsfuldt blev afsungne ved Bryllupsbordet.

Men at hun tog ham, var gaaet saaledes til. Hun tilbragte et Aar i den fine Ende af Kristiania; der var tilogmed Hof den Vinter med Svensker og sligt.

Og da saa Carsten Løvdahl kom hjem midt opi alt dette — smukkere, elegantere og interessantere end alle de andre og dertilmed

norsk, — med sin Norskhed opfrisket ved en lang Fraværelse i Udlandet, saa syntes Wenche Knorr, at her var den skjønneste Forening af det, hun elskede hjemmefra, og det evropæiske fine, hun havde faaet Smag paa i Hovedstaden. Og saaledes blev de forlovede og gifte.

Men det varede ikke længe. inden hun mærkede sin Feiltagelse; de gamle Venner havde ikke længer den klippefaste Tiltro til hende, skjønt hun i sit Hjerte var uforandret — lige norsk, lige uforfærdet i sit Frisind; og værre blev det, da hun flyttede til den lille gammeldagse By, hvor hun blev ganske alene mellem sin Mands Venner.

Men især, naar hun som iaften læste Ting, der levende satte hende ind i hendes Ungdoms Idékreds, kunde der falde en Tyngsel over hende, — som en Anelse om, at denne Spaltning af hendes Liv ikke kunde føre til noget godt.

Abraham gjorde først Grimacer til Marius, men faldt snart i Tanker over sin tunge Skjæbne. Marius hørte derimod efter, og det begyndte at interessere ham disse drabelige Hug til høire og venstre, bestandigt i Ufred med Sværd i Haand, — ganske som hans eget Liv blandt Stinkdyrene.

„Der er Far," afbrød Abraham.

Fruen stansede, da han traadte ind; men læste dog Afsnittet ud for sig selv, inden hun lukkede Bogen.

Professoren var i Skjorteærmer med opbrættede Manchetter; han gik og tørrede sine Hænder i Haandklædet.

„Godaften — Gutter! hvad læser du for dem — Wenche?"

„Snorre!" — svarede Adraham og smilte til Faderen.

„Pyt! — ja jeg kunde tænke det. Det er ogsaa noget at læse for civiliserede unge Mennesker."

Vore tapre Forfædres Heltebedrifter?" — svarede Fru Wenche slagfærdig.

„Helte — bah! — Snigmordere, Røvere og Mordbrændere — det var de. Nei — maa jeg saa hellere faa høre om den rapfodede Achilles eller Hektor svingende den tunge Lanse. Ikke sandt? Gutter!"

„Jo" — raabte Abraham, og Marius fulgte med.

„Aa — jeg gider ikke svare Jer," sagde Fru Wenche ærgerlig og satte Snorre op paa hans Plads.

Professoren blev ved at gaa mellem sit og Abrahams Værelse over den lille lukkede Gang; han smaasnakkede og spøgte som det var hans Vane, naar han klædte sig om.

Idet Fru Wenche gik, sagde hun: „Kommer du ikke snart ind til mig i Stuen — Abraham? Godnat, lille Marius! — hils din Mor!"

Da ogsaa Marius var gaaet hjem, sagde Professoren: „Snil Gut — den lille Gottwald. Det er svært, hvor hedt det er blevet mellem Jer to i det sidste."

„Det er min bedste Ven," sagde Abraham lidt usikkert.

„Bedste Ven!" gjentog Faderen og lo lidt, „disse Venskaber for Liv og Død, man er saa færdig til at slutte i Gutteaarene — aa ja, jeg kjender dem! Det er en Lykke, at der ialmindelighed bliver saa lidet af dem. Det er en Lykke — siger jeg —, fordi det jo vilde være yderst ubekvemt — især for dem af os, som skal langt frem i Livet, om saadant et Guttevenskab virkelig skulde forpligte for Liv og Død."

Abraham saa ud, somom han ikke rigtig forstod, og den anden vedblev: „Ser du, Skolegutter er jo lige — eller saa omtrent ligestillede; men naar Skolen slipper dem, spredes de over Livet, og Livet gjør dem meget snart høist ulige. Tænk dig nu selv, hvor Fortsættelsen af et saadant Guttevenskab bliver umulig, om for Exempel den ene gaar tilveirs i Samfundet, medens den anden gaar nedad, eller bliver staaende der, hvor han hører til. Se derfor er det netop saa viselig indrettet, at selve Livet drager Omsorg for, at saadanne Venskaber ikke lever længer, end medens de ere uskadelige."

„Ja men Marius skal jo studere," indskjød Abraham.

„Javist — javist! det bestaar jo ikke deri; det var saamænd hellerikke expres Marius, jeg tænkte paa. Han kan jo ikke hjælpe — det vil sige, der er noget ved hans Forhold, som du ikke kan forstaa, og som du ikke behøver at bekymre dig om; det er vist en snil og brav Gut, som du gjerne maa omgaaes; det retter sig nok. Jeg vilde bare give dig en Advarsel mod dette sentimentale Venskab i Liv og Død; du ved, jeg liger ikke Sentimentalitet; det passer ikke for os Mandfolk."

Abraham var altid smigret, naar Faderen saaledes behandlede ham som en yngre Ven; især tiltalte det ham at blive taget med blandt „os Mandfolk". Hentydningen til, at der var noget iveien med Marius, vakte hans Nysgjerrighed; men han saa paa Faderens Ansigt, at der ikke maatte spørges.

Professor Løvdahl var nu færdig med sin Omklædning, han tog rent Lommetørklæde og gik smaasyngende, for at tilbringe en Timestid før Aftensbordet oppe i Klubben. Hans Liv var meget regelmæssigt, hans Person var smuk og velpleiet, og alle hans Anskuelser vare færdige og sirligt ordnede i hans gode Hoved.

Skjønt han i Virkeligheden kun var faa Aar ældre end sin Kone, syntes Afstanden langt større. Thi han havde fra Ungdommen lagt

an paa at se værdig ud; han yndede det gamle og sikre og det, som havde fast Rod; hun sværmede for det nye, forhaabningsrige og for det, som var i rask Væxt. Derfor blev de efterhaanden hinanden saa ulige baade i Sind og Skind.

Naar nogen spurgte ham, hvorfor han dog havde forladt Hovedstaden og den hæderfulde Professorpost, der var ham budt i saa ung en Alder, for at begrave sig her i denne lidet videnskabelige By, saa fortalte Professor Løvdahl gjerne en Historie fra de første Aar af hans Ægteskab.

„Min Kone er — som De ved — Bergenserinde — Bergenserinde med Liv og Sjæl. Hun har dette lette enthusiastiske Gemyt, som trænger til at leve mellem stærkt bevægede og bevægelige Personer; og derfor kan De vel tænke Dem, Kristiania var ikke noget Sted for hende. Jeg — paa min Side — er — om De saa vil: Europæer; jeg kan trives omtrent, hvor det skal være, — kun ikke i Bergen, — nei! jeg forsikrer Dem: ikke i Bergen! Nuvel: hun vilde for enhver Pris bort fra Kristiania, jeg vilde ikke for nogen Pris til Bergen, og saa kom vi hinanden gjensidig imøde, og Mødestedet blev denne By."

Denne Historie var næsten sand, og havde han havt andre Grunde til Flytningen, saa var de ialfald hans Hemmelighed. Men onde Tunger paastod altid, at Carsten Løvdahl aldrig vilde forladt Universitetet, om hans Stilling fuldtud havde tilfredsstillet ham. Sagen var nok den, at han igrunden var temmelig hul, saa de yngre Kandidater stundom truede med at sætte ham alvorlig fast.

Uagtet han derfor havde store Indflydelser i Ryggen og efter sin Livsanskuelse var fuldstændig i Overensstemmelse med Universitetets ledende Aand, var han dog klog nok til at agte paa Tidens Tegn. Han takkede af, mens Legen var god, og gik bort med et usvækket Renommé som Landets første Øienlæge.

Her i Byen havde han overtaget den Huslægepraxis, han ønskede; medens han kun leilighedsvis bekjæftigede sig med sit Specialstudium og holdt Liv i sin videnskabelige Berømmelse ved smaa forsigtige Artikler i indenlandske og fremmede Tidsskrifter.

Hans Kones store Formue sikrede ham et Liv i ubekymret Overflod, saaledes som han trængte til det. En Mand, hvis Navn havde Betydning i Videnskaben, som skrev — til og med paa fransk, og som med alt det ikke var fattig og luvslidt, men som endog kunde hamle op med de rigeste Kjøbmænd i Selskabelighed og Luxus, en saadan Mand maatte selvfølgeligt indtage en høi og dominerende Stilling i den lille By.

Det gjorde Professor Løvdahl ogsaa; hans Indflydelse var omtrent uden Grændser; dertil var han agtet og elsket af alle — Kvinder som Mænd; og det eneste, man lo lidt af, var hans Lyst til at bemægtige sig Ordet og tale længe og sirligt i en belærende Form. —

Medens Marius Gottwald spiste sin Aftensmad, fortalte han uafladeligt om Abraham; men hans Moder kunde ikke forstaa, hvorledes Fru Løvdahl kunde slaas med sin Søn.

„Aa — du forstaar vel, det var Spøg — Mor!" raabte Marius fornærmet, „du kan da vide, det var bare for Spøg."

„Ja — ja — naturligvis," svarede Fru Gottwald, for at berolige ham; men hun kunde alligevel ikke faa det ind i sit Hoved, hvorledes hun nogensinde skulde kunne slaas med lille Marius, om det saa ti Gange var for Spøg.

Fru Gottwald, som Byen var saa høflig at kalde hende, skjønt alle vidste, at hun ikke havde været gift, var kommen for nogle Aar siden østenfra med en liden Gut og en Del Penge. Professor Løvdahl, til hvem hun var anbefalet fra en Kollega, fik hende igang med en Modehandel, som Fru Løvdahl af al Magt støttede.

Bagom Butiken havde hun sin lille Dagligstue, og ved Siden af den var hendes og Marius's Soveværelse; Resten af det lille Hus optoges af Kjøkken og Entré; ovenpaa havde hun et Par Logerende.

Saasnart Marius havde spist, sagde han: „Læg nu den Hatten fra dig — Mor! vi maa klemme paa og læse."

„Skal du endnu læse mere idag — lille Marius? du har læst i hele Eftermiddag; lad os nu hvile os for idag, Klokken er snart ni."

„Jeg mener, du er gal — Mor! du kan da vide, jeg maa læse."

„Ja, men hvad har du da bestilt hele Aftenen hos Abraham?"

„Vi har læst alt det andet, det er bare Latinen —"

„Læser I ikke Latinen sammen?"

„Jo, — ser du, vi læser den nok; men Abraham bryder sig ikke om at analysere saa nøiagtigt; — han behøver det forresten hellerikke, for han kan det alligevel. Men jeg maa læse mere, ellers blir Aalbom gal og siger det til Rektoren."

„Aa — læs ikke mere — lille Marius; du har slet ikke godt af det," hun vilde trække ham hen til sig; men han havde ikke Tid til sligt, rev sig løs og fik fat paa Bogen.

„Se der begynder vi — Mor: tum vero Phaëton —, nu maa du spørge om hvert eneste Ord."

Den arme Fru Gottwald havde virkelig lært sig til at spørge; men da hun jo ikke forstod et Ord af Svarene, var det for hende en temmeligt trættende Slutning paa en Arbeidsdag; og ikke engang

Beundringen over Sønnens Lærdom formaaede altid at holde hendes Øine aabne.

Imidlertid nævnte hun mekanisk det latinske Ord, hvorpaa Marius i en Fart sagde alt, hvad der skulde siges om det Ord, og saa til det næste.

„Candescere“ — læste Fru Gottwald søvnig.

„Candescere — candi — candes — can —“ lille Marius blev ildrød i Hovedet, og Fingrene, som hidtil havde arbeidet fredeligt med Lommetørklædet, fór nu om mellem Bøgerne, idet han fortvivlet søgte efter Madvig.

Men Fru Gottwald blev med et lysvaagen; hun kjendte disse Anfald. Med en Gang kunde det sige stop for ham, og da blev han ganske, somom han var fra Forstanden. Da var der ingenting, som hjalp, uden at faa ham bragt til Ro jo før jo heller.

Hun greb ham derfor fast over Hænderne: „Nei — lille Marius! nu faar du paa ingen Maade Lov til at læse mere; kom, nu skal du sove paa det, saa er jeg vis paa, du kan det imorgen.“

„Nei — nei Mor! — kjære slip mig; jeg maa finde det; bare et Øieblik! jeg ved, hvor det staar; aa slip mig“; han bad ganske bønligt med de store forskrækkede Øine; men hun holdt sig tapper og fik ham halvt lokket halvt trukket ind i Sovekammeret.

Men hele Tiden, mens hun klædte ham af, hørte hun ham mumle Latin; og længe efterat han var falden isøvn, rykkede det pludselig i hans Haand, som hun holdt, og hans Hoved var hedt og tørt.

Hun sad der længe. Og tunge Tanker om Skam og Anger og Ydmygelse kom efter Sædvane ind og satte sig som Stamgjæster rundt den lille Seng, for at glo paa hende.

Men hun agtede ikke paa dem iaften; hendes Øine veg ikke fra det lille blege Ansigt med de forpinte Trækninger ved Munden og de blaalige Skygger under Øinene.

Ja — hun havde prøvet at sige det til Rektor — dette om Latinen. Men det var jo ikke godt for en enslig Kvinde i hendes Stilling, og Rektoren hjalp Marius frem og holdt jo netop saa meget af ham for denne Latin.

Og Distriktslæge Bentzen var en principiel Modstander af den moderne Snak om Børns Overlæsselse i Skolen; havde de endda lært saa meget Latin og faaet saa meget Prygl dertil som i hans Ungdom; men nu var der en Forkjælelse og en Hensynstagen, som var til at ærgre sig over.

Lille Marius skulde bare have kraftig Mad og springe ude i den friske Luft, og saa behøvede han jo ikke netop at sprænglæse.

Ja — det var godt nok altsammen; de var jo alle saa velvillige mod hende. Men se alligevel, hvor underligt han ligger og gnider sig i Tindingen.

III.

Ved Halvaarsexamen kom Abraham et Par Nummer op; men al Marius's Latin kunde ikke forhindre, at den lille Professor dumpede helt ned forbi Morten Bagstræver og blev Fux paa Partiet.

Det blev endogsaa sagt af Læreren i Mathematik, at hvis han ikke i næste Halvaar gjorde ganske overordentlige Fremskridt, saa skulde han sidde igjen og ikke komme op i 4de Latinklasse.

Abraham var langt fra flittig; men det hjalp, at han havde sat sig i Hovedet at trække Marius med; og da han lærte let, var det nok for ham, at han gjennemgik Lexerne én Gang. Marius derimod maatte læse, ligefra han slap af Skolen og til han gik til Abraham, mangengang efterpaa ogsaa.

Deres klassiske Uddannelse var nu naaet saa vidt, at de havde Latin i ni og Græsk i fem Timer om Ugen. De havde forladt Fædrus og Cæsar, for at forfriske sin Aand med Ciceros Tale om Alderdommen. Og efterat deres unge Tunger vare bøiede til anden Klasse af Verberne paa mi efter Curtius, vandrede de med Xenophon fem smaa Parasanger om Ugen ind i det guddommelige Hellas.

Den bredte sig — Skræppeskoven i de unge Hoveder. Lidt efter lidt udslettedes Forskjellen mellem det, som var morsomt at lære, og det, som var en Plage. Altsammen blev paa det nærmeste jævnt ligegyldigt for dem, kun rangeret efter den Vægt, Skolen lagde paa Faget.

Alt, hvad der i Undervisningen hist og her kunde findes, som refererede sig direkte til Livet og til Verden, saaledes som den er, det sank betydeligt. Og op paa Høisædet kom lange Processioner af døde Ord om døde Ting; Rægler og Ramser, der pluggedes ind i de møre Hjerner, for til evige Tider at optage Pladsen; fremmed Lyd fra et fremmed Liv; ældgammelt Støv, som samvittighedsfuldt dryssedes overalt, hvor den saftrige Ungdom viste en fugtig Plet, som kunde holde paa Støvet.

Det er en haard Tid — Abrahams og Marius's Alder — fra fjorten til femten Aar. Øinene aabne; en Spørgelyst umættelig som en Gutteappetit, kløende værre end Mæslinger; en vaagnende Evne og Vilje til at forstaa alt; en flammende Trang til at erobre Verden og det, som er bag Verden og bag derigjen, — og saa Støv! ældgammelt, extrafint Støv drysset i hver fugtig Pore, drysset over hvert spirende Spørgsmaal, drysset over hver eneste Spire, som ikke er en Skræppespire.

Men det gaar over; allerede med sexten sytten Aar har Støvet tørret godt ind. Nysgjerrigheden er død; den Unge har lært, at det gjælder at spørges — ikke at spørge; og han begynder desuden at forstaa dette med Skræppeskoven; han aner dunkelt, at den er til for hans Skyld, at han har den Lykke at være en af Samfundets privilegerede Snegle. —

— Lille Marius i Regnkappe en sur Vintermorgen, Søndenvind og Slud, før Klokken otte, halvmørkt, koldt og vaadt — det var ikke videre lysteligt at perse sig om Hjørnet mod en susende Storm, blive vaad paa Fødderne og fugtig til-knæs.

Alligevel tænkte han mest paa at bevare sit dyrebare Læs Bøger mod Regnet; han havde dem under sin Oliekappe, saa han lignede de Kjør, der bære Maven paa den ene Side.

I Klassen var der mørkt og morgenkoldt. Morten Bagstræver laa og proppede Ved i Ovnen; de andre stod omkring og varmede sig, — vaade og kolde var de alle.

Men det var en Lørdagmorgen; og hvor sur den end er, saa har den dog en festivitas, som hverken Regn eller Kulde ganske kan dræbe.

Marius tørkede først sine Bøger dernæst sig selv, saa godt det lod sig gjøre med det blaa Rottetørklæde.

Abraham Løvdahl hærmede efter Rektor, idet han forelæste udvalgte Paragrafer af Skolens „Forholdsregler“, som hang paa Væggen opklæbet paa Pap med lysegrøn Kant om.

„Paragraf fire,“ læste Abraham og lod somom han puttede sin Næse fuld af Snus, „Disciplene maa altid fremmøde i Skolen rene og ordentlige. Overtøi, Hue o. s. v. maa de anbringe paa de dertil bestemte Indretninger, med Iagttagelse af Orden og Forsigtighed samt atter medtage Saadant, — Saadant — med stort Bogstav — hvad er det?“ raabte Abraham.

„Indretninger,“ foreslog Morten.

En anden paastod, at det gik paa Orden og Forsigtighed, og derom reiste der sig en grammatikalsk Disput.

Lille Marius var ikke med; for han sad og mumlede Konjugationer med Næsen dybt nede i Curtius, der var næsten mørkt paa hans Fuxeplads i Krogen.

Timetabellen for Lørdag var:

8	til	9	—	Græsk.
9	-	10	—	Historie.
10	-	11	—	Norsk Stil.
11	-	12	—	Arithmetik.
12	-	1	—	Latin.
1	-	2	—	Latin,

De sad til to om Lørdagen, ellers slap de Klokken et.

Omsider kom gamle Overlærer Bessesen puslende med Galoscher, Regnkappe, Paraply, Handsker og Pulsvanter. Hans Indtræden i Klassen gjorde ikke det mindste Indtryk. Abraham sagde bare ganske rolig: „Se saa! — der har vi det gamle Pindsvin," og Morten vedblev at stelle med Ovnen.

Først da Overlæreren havde pillet af sig og var kommen op paa Kathederet, gjorde de unge Herrer Mine til at gaa paa Plads, og Undervisningen begyndte.

„Vil du begynde — Abraham Løvdahl," sagde Pindsvinet, efter at have undersøgt sin Lommebog, hvori han indførte Karaktererne.

„Jeg havde saa ondt i Hovedet igaar, saa jeg fik ikke læst Græsken," svarede Abraham bedrøvet, men freidigt og oprigtigt. Marius gjorde store Øine.

Den Gamle smilte og virrede lidt med Hovedet og fandt saa en anden, som han kunde examinere.

Overlærer Bessesen havde troligt drysset Støv i mange Aar og holdt sit 25 Aars Jubilæum for længe siden. Hans Omraade var ikke stort; men der var han sikker som Laas.

Af Græsk vidste han paa en Prik, hvad der fordres til artium; han kunde paa Forhaand sige, hvilke Spørgsmaal der vilde blive Examinanden forelagt ved hvert enkelt Stykke af de lovbefalede Forfattere.

Og dette fik han langsomt, men nogenlunde sikkert bibragt de bedste af sine Elever; de andre var det ikke saa farligt med, da de ikke bleve dimitterede fra Skolen.

Han sad saa liden og indskrumpet, at han næsten blev borte i sin egen Frak; Hagen sank helt ned i Bogen, og det tætklippede rødgule Haar strittede ud til alle Kanter, medens han kun sjeldent løftede de rødkantede Øine udover Kathederet.

Thi han var en fredelig Lærer. Om nogen sad med Oversættelsen ved Siden og læste op af den, eller om der hviskedes og fuskedes over en lav Sko, han hverken saa eller hørte. Et langt Livs Erfaring havde lært ham, at det ikke lønner Umagen at rode op i saadant; og det gik desuden saa meget bekvemmere, naar de daarlige fik lidt Hjælp.

Han var imidlertid slet ikke sløv; den mindste Feil eller Usikkerhed ramte hans Øre; han fór op, somom han havde stukket sig, naar nogen tog feil af imperfektum og aoristus; men forresten kunde der være alskens Liv og Lyd i Klassen, naar det ikke blev altfor galt.

Saaledes førte han de Titusindes Tog en liden Parasange hver Dag, og alle de unge Mennesker, som i Aareres Løb havde fulgt ham som Anfører, vare alle komne med den samme Regelmæssighed, i de samme smaa Dagmarscher gjennem Xenophon, Homer, Sofokles, Herodot og Plutarch; det gik alt paa den samme Maade uden Forandring eller Omskiftelse; saavel i Vers som i Prosa var der denne høivigtige Forskjel mellem imperfektum og aoristus; og hændte det, at den, som oversatte, kom til at le af en morsom Anekdote hos Herodot, da saa Pindsvinet forbauset op: det kunde han ikke forstaa.

Derfor gik den graa Morgentime jævnt og fredeligt. De, som ikke ønskede at lade sig høre, havde eller havde havt ondt i Hovedet; og saa maatte Pindsvinet finde en anden, som var beredt til at tage sin Tørn og sad færdig med Oversættelsen paa den ene Side, Gloser og Anmærkninger paa den anden.

Klokken ni pillede Pindsvinet alle sine Sager sammen igjen og vandrede afsted til den næste Klasse.

Ogsaa Historietimen fra ni til ti gik fredeligt. Det var Adjunkt Borring med hans Fjærpenne; og da Klassen nu bestod af bare Latinere, — Tolleiv og Reinert vare tilsøs, andre vare forsvundne — saa hjalp man sig selv og hinanden med Fusk.

Forat Marius skulde kunne sin Historie, maatte han absolut „sættes paa"; men det passede ikke altid med Adjunktens Methode. Idag spurgte han for Exempel: „Hvad Tid vendte Lykken sig?" — og derpaa tog han fat paa sine Fjærpenne; lidt efter sagde han: „nu! hvad Tid vendte Lykken sig?" — blaaste i en Pen og skar videre.

Marius kunde hele Ramsen om Karl den 12te; men han vidste ikke, at Lykken vendte sig i 1708. Abraham maatte hviske det nedover til ham.

Derved kom lille Marius til alt Held ind i Ramsen: „Men i Aaret 1708 vendte Lykken sig," og saa gik det glat.

Nu havde endelig Morten Bagstræver faaet Ovnen rød, og der var saa varmt, at de maatte aabne alle Vinduerne i Frikvarteret.

„Hvem har lagt i Ovnen?" spurgte Rektor ogsaa strax, da han kom i Klassen med Stilebøgerne under Armen.

Intet Svar; men da han spurgte igjen i en strængere Tone, svarede Duxen:

„Jeg tror, det var Morten Kruse."

„Saa det var dig — Morten! saa du indlader dig paa sligt? Kom frem og find mig den Paragraf i Forholdsreglerne, hvor det staar, at Disciplene selv skulle varetage Skolens Opvarmning."

Morten stillede sin tvære Krop foran Forholdsreglerne og gloede op.

„Nu lille Morten! — finder du ikke snart den Paragraf? eller vil du, at jeg skal hjælpe dig?“ spurgte Rektor og trak ham i Øret med den ene Haand, medens han pegte med den anden, „kan du se Paragraf fem! — læs den — høit og tydeligt!“

„Paragraf fem,“ begyndte Morten med grovt Mæle, „i Skoleværelserne maa Disciplene strax begive sig til sin Plads og aldrig foraarsage nogen Støi eller Uorden. Han forlader heller aldrig sin Plads uden efter udtrykkelig Tilladelse.“

„Naa — lille Morten! ser du nu, hvorledes Discipelen har at forholde sig i Klassen — hvad? synes du, der stod noget om at pakke Ovnen fuld — hvad? synes du det — hvad?“

For hvert Spørgsmaal trak han stærkere opover i Øret, indtil Morten stod paa Tæerne, for at følge med.

Hele Klassen lo, og Morten luskede paa Plads.

Imidlertid havde Duxen fordelt Stilebøgerne, efter at have kiget i alle, for at se Karakteren.

Marius havde faaet 4½, hvilket var lidt værre end sædvanligt, og det var igrunden en liden Skuffelse; han havde ligt Opgaven saa godt, fordi den var saa lang, at den næsten kunde blive til ¼ Side, naar man skrev den stort; og han havde altid saa vanskeligt for at faa sine Stile lange nok.

Opgaven lød saaledes: Sammenligning mellem Norge og Danmark med Hensyn til Landenes naturlige Beskaffenhed og Folkenes Karakter og Erhverv.

Rektor begyndte nedenfra: „Du skriver slette Stile — Marius! hvad er det nu for et Sammensurium, du har leveret idag! hør nu selv: Naar man sammenligner Norge med Danmark, saa ser man en stor Forskjel mellem disse Lande. Norge er et Bjergland, Danmark derimod et Sletteland. Norge har, da det er et Bjergland, Bjergværksdrift, hvilket Danmark ikke har, fordi der ikke findes Bjerge. Tillige har et Bjergland næsten altid Dale — ak ja! kjære lille Marius! det er saa sandt, saa sandt! men tror du, det er nødvendigt at fortælle os det? — det er saa umodent — saa sørgeligt umodent —“ gjentog Rektor bekymret og gik op og ned en Stund i Tanker. Marius forstod godt, at han tænkte paa Opflytningen til Sommeren.

„Men Gud forbarme sig — hvilken Varme — pyh!“ raabte Rektor og gav Morten en Dask i Hovedet, da han gik forbi ham.

Derpaa tog han igjen fat paa Marius's Stil: „Norge nyder et godt Forsvar i sine Fjelde; og skulde der udbryde Krig, saa er Kjølen

ikke saa god at komme over med Kanoner, helst om Vinteren. — — Det er da svært, hvor du er krigersk — lille Marius! hvem skulde ville gaa over Kjølen med Kanoner? Svenskerne ere jo vore Brødre og gode Venner. Nei — da er det bedre, hvad en anden har skrevet, at nu kunde man hellere ønske Kjølen borte, saa at Broderfolkene ret kunde blande sig, — hvem er det, som har det?"

„Det er mig," svarede Duxen beskedent.

„Ganske rigtigt! — det er dig Broch, ja det er meget godt. Marius derimod ser alt fra et krigersk Standpunkt; hør nu videre: Naar man sammenligner Folkene, saa finder man, at Danskerne ere mere blødagtige end Nordmændene. Ja — hvad er nu dette for noget?" raabte Rektor ærgerlig og kløede sig i Haaret, han blev hedere og hedere, der var vist opimod 30 Grader snart, „her er flere i Klassen, som har dette om Danskernes Blødagtighed; hvad skal det være til? det er bra nok at elske sit Fædreland; men Patriotismen bliver en stor Feil, naar den gaar over til nationalt Hovmod, saa man ser ned paa andre Nationer og kun roser sin egen. Specielt er det latterligt for et lidet fattigt Folk som vort, der sandelig ikke har stort at rose sig af."

Brochs udmærkede Stil kom ikke til at blive læst op; thi Varmen blev tilslut saa gal, at Rektor i Fortvivlelse gav Ordre til at aabne Vinduer og Døre, og da der saa opstod ea Stormtræk gjennem Værelset, sendte han alle ud i Gaarden; alene Morten Kruse skulde sidde inde til Straf.

Det regnede ikke længer; men Vinden var kold, og der var sølet i Gaarden, saa de havde ikke stor Glæde af det lange Frikvarter. Marius gik og gruede for Arithmetiken: thi efter alle menneskelige Beregninger skulde han høres idag.

Abraham havde hjulpet ham, og lille Marius havde sagt, han forstod. Han havde virkelig havt en Smule Greie paa noget af det. Men han var næsten vis paa, at naar han stod foran den sorte Tavle, saa kunde han ikke $1/2 \times 1/2$.

Overlærer Abel kom svinsende ind, og Vinduerne bleve lukkede. Han bar sin nye Regnkappe paa Armen og nynnede, hvilket var et sikkert Tegn paa, at han var i godt Humør. Det trøstede imidlertid ikke Marius saa meget; thi naar Overlæreren var paa godt Lag, var han saa fæl til at gjøre Nar.

Overlærer Abel var Ungkarl og Lapsen blandt Lærerne. Det var hans Stolthed at overraske sine luvslidte, gulflippede Kollegaer med nye og originale Klædningsstykker — snart et rødprikket Halstørklæde eller et Par lyse Buxer; nufortiden var det en hvid Regnkappe af Guttaperka.

Alle havde knebet i den og lugtet paa den; alle havde spurgt om Prisen, og alle havde faaet vide den.

Som Lærer var hans Princip dette: „Menneskene kunne inddeles i to Slags: de, som kan lære Mathematik, og de, som slet ikke kan. Og jeg paatager mig i Løbet af en Maaned at afgjøre, om en Gut kan lære Mathematik eller ikke."

Ud fra denne Theori drev han de dygtige meget vidt frem; Resten lod han med god Samvittighed ligge.

Overlæreren slog Støv af Kathederet med sit Silketørklæde, før han tog Plads; Marius sad og skjalv i Stilheden, mens han saa efter i Lommebogen.

Men Broch blev raabt frem. Marius kunde næppe tro paa sin Lykke; det saa ud, somom Abel vilde begynde ovenfra, saa kunde han kanske slippe idag ogsaa.

De var nylig begyndt paa Ligninger af første Grad med en Ubekjendt, og lille Marius havde taalmodig fulgt med gjennem mangfoldige Exempler, for at finde dette x.

Han havde hørt dem sige, at nu var det fundet og seet dem stryge ud af Tavlen, — ja hvad mere var, han havde endogsaa selv alle Exemplerne opskrevne i sin Bog, og dog forblev denne ene Ubekjendte ham lige fjern og fremmed.

Han holdt Øie med dette x; han skrev troligt op, hvorledes det blev jaget som en Ræv fra Linie til Linie med Multiplikationer, Forkortninger, Brøker og al Verdens Djævelskab efter sig, indtil det arme udmattede Dyr endelig blev drevet alene over til venstre Side, og saa viste det sig, at dette frygtelige x var ikke andet end et ganske fredeligt Tal — for Exempel 28.

Marius kunde omsider tilnød forstaa, at x kunde have forskjellig Værdi i de forskjellige Exempler. Men hvad man saa skulde med dette x? hvortil alle disse Omsvøb — hvorfor jage Tavlen ned over Stok og Sten efter denne ene Ubekjendte, naar det ikke var andet end for Exempel 28 — kanske bare 15? — nei det kunde lille Marius virkelig ikke begribe.

Alligevel tog han sin Exempelbog og skrev meget omhyggeligt op det Stykke, som Broch fik at regne:

„Pythagoras blev adspurgt, hvor mange Disciple han havde.

Den vise Mand svarede: „Halvdelen studerer Filosofi, Trediedelen Mathematik, og de øvrige, som øve sig i at tie stille, udgjøre tilligemed de 3, jeg fik forleden, Fjerdeparten af dem, jeg havde tilforn."

Hvor mange Disciple havde Pythagoras, før han fik de 3 sidste?"

Ja det er saamænd ikke godt at vide, tænkte lille Marius glad, fordi han sad trygt paa sin Plads. Og medens Broch henne ved Tavlen strax begyndte at tumle med $^1/_2$ x og $^1/_3$ x, fordybede Marius sig i Betragtninger over det indviklede Spørgsmaal.

Især svimlede det for ham, naar han læste: „tilforn“; thi da blev det dog den vildeste Umulighed at svare paa. Dernæst gik hans Tanker medlidende til den arme Trediedel, som studerede Mathematik, og han blev enig med sig selv om, at han ubetinget vilde foretrukket at være blandt „de øvrige, som øve sig i at tie stille“.

Han vaktes ved at blive raabt frem.

Enten havde Overlæreren mærket, at han sad i Tanker, eller ogsaa var han i sin Noticebog bleven opmærksom paa, at det var længe siden, Gottwald var examineret. Han lod Broch gaa midt i Regningen, — det var desuden altfor let for ham, — og da Marius halvt sansesløs kom frem foran Tavlen, stod der et Par Rækker med Tal og Xer, som han ikke forstod et Gran af; kun foresvævede det ham dunkelt, da han saa, der stod $^1/_3$, at dette vist maatte være en Hentydning til hin ulyksalige Trediedel, der studerede Mathematik.

„Nunc — parvulus Madvigius! qvid tibi videtur de matrimonio?“ raabte Abel og svingede sin Lorgnet, „det er vel en smal Sag for dig at løse dette lille Spørgsmaal? du kjender jo Pythagoras, — ikke sandt? Madvigius! Pythagoras, qvi dixit, se meminisse, gallum fuisse. Værsaagod — Hr. Professor! fortsæt — gener Dem ikke. Ja for du ser vel, at Stykket er næsten færdigt? Broch sagde jo, hvorledes det skulde gjøres, før han gik. Eller kanske Professoren har andet at bestille end at høre efter? — lille Gottwald skulde tænke paa at blive opflyttet til Sommeren og ikke gjøre sin Moder Sorg.“

Marius stod med Ansigtet mod den store, sorte Tavle, som hang paa Stativ midt paa Gulvet, og han følte hele Klassens Spot og Latter stikke sig i Ryggen. Men da Moderen blev nævnt, kjendte han de varme Taarer stige til Øinene, Kridtstregerne fløt udover og han opgav alt.

Hele Klassen — det vil sige de, som kunde lære Mathematik — morede sig kosteligt; Overlæreren var uimodstaaeligt vittig, naar han examinerede de „Umælende“, — det var hans Navn for dem, der ikke kunde lære Mathematik.

Alene Abraham sad og ærgrede sig, baade forbi det gik ud over hans Ven; men ligesaameget over, at Marius var saadan en Klodrian; undertiden maatte han le med.

„Vi faar nok finde ham en Hjælpeprofessor," sagde Abel og satte Lorgnetten paa, „du Morten med Tilnavnet! gak hen og bistaa din Broder udi Aanden."

Morten reiste sig tvært; der var en stille Gjenstridighed i ham, som dog aldrig blev til andet end Mumlen og sure Miner; han var ikke bedre end Marius, og baade den lille og den store saa lige dumme ud som de stod der og gloede op paa Tavlen.

Men der gik dog et lidet Glimt igjennem Morten; han greb i Kridtkassen, for at skrive noget og glemte, at han allerede havde et langt Kridtstykke i Haanden.

„Ja det er rigtigt — Morten!" — raabte Overlæreren, som lagde Mærke til det, „Kridt maa der s'gu til, hvis det skal blive til noget. Vil du ikke tage Kridtkassen under Armen, Svampen i Lommen og Linealen mellem Benene, saa er du fuldt udrustet. Ach — Maarten — Maarten! du est dumb, och du fordumbes dagligen."

Glimtet var slukt i Morten, han stod og bandte, saa Marius kunde høre det. Klassen morede sig og Duxen laa flad af Latter, og saa beundrende op til Kathederet.

„Nu faar vi nok stille das letzte Aufgebot," mente Overlæreren og kaldte frem tre fire andre af de Umælende, som ikke kunde lære Mathematik.

Ved forenede Anstrængelser fik de endelig løst Spørgsmaalet om Pythagoras's Disciple tilforn: og Marius, som var skubbet helt tilside, maatte frem og læse hele Stykket op igjen og forklare, at denne Gang var $x = 72$.

„Se saa!" raabte Abel oprømt, „nu ville vi operere med Masserne ligesom Napoleon. Her har vi Kjærnetropperne forsamlede, — isandhed en stolt Skare. Det er akkurat som paa Komedien hos Cortes, naar Jørgen Tambur og de to Stævnevidner skal forestille Blomsten af Frankriges Adel. Godmorgen I tyve Gjæs —"

„Vi er ikke Gjæs," — knurrede Morten.

„Godmorgen I tyve Gjæs — sagde Ræven. Vi ere ikke tyve, men vare vi ligesaamange til som vi er og endnu en halv Gang saamange og en og en halv Gaas og en Gasse, da vare vi 20. Hvormange Gjæs var der da? — O Maarten!"

Men hverken Morten eller nogen af de Umælende gjorde Mine til at give sig ikast med Gjæssene, og da Overlærer Abel fandt, at denne Komedie havde varet længe nok, raabte han:

„Gaa hjem og læg Jer og istemmer den gamle Sang: Nu hvil dig — Borger! det er fortjent. I skulle allesammen broderligen uden Persons Anseelse erholde hver sit Sextal; og dersom I ønske at høre min Dom om Eders Fremtid herneden, saa er den, at jeg

ikke tror, I kunne finde anden Anvendelse i Livet end den at udruge Æg; ja — du Morten med Tilnavnet kan muligens drive det til at blive Klokkerdrengs-Drengs-Dreng. Abraham Løvdahl — kom frem!"

Da Marius var kommen tilbage paa sin Plads, saa han, hvorledes Abraham i en Fart skrev Gaasespørgsmaalet op: $2x + \frac{1}{2}x + 2\frac{1}{2} = 20$; men han var for træt til at undre sig, for nedslaaet ved en ny 6'er, som han vidste vilde gjøre hans Opflytning endnu uvissere; men især altfor mismodig ved Tanken om den lille Rynke ved Moderens Mund, naar hun igjen saa et Sextal i Karakterbogen.

Klokken var tolv, og den gamle Kone, som solgte Kringler og Sirupsbrød til Latinerne, stod allerede ved Trappen.

4de Latinklasse i Frakke spaserede op og ned paa sin bestemte Linie; 3die Latin endnu i Trøie stod i Grupper og spiste; mens de lykkelige smaa, som slap Klokken 12, styrtede ud med Lørdagsfart.

Det klarnede op i Luften; Vinden trak sig paa Vest; det kunde godt hænde, at den gik helt paa Nord til Natten, saa blev der Frost, og saa kunde Isen paa Vandet kanske alligevel være brugendes imorgen.

Lille Marius stod for sig selv og spiste sit Sirupsbrød uden at ænse, at Stinkdyrene, som løb forbi ham, kaldte ham baade for Rottekonge og andet; han kjendte sig ganske tom og hul i Hovedet, og endda var der to hele Timer igjen.

Vistnok var det Latin, som han var mindre ræd for: men den sidste Mathematiktime havde taget paa ham.

Det var anderledes med den tykke Morten og de andre Umælende, de brød sig Pokker om Overlærer Abels Spot. Men lille Marius havde faaet et fint Øre for Haan; stundom havde han hørt sine Fiender blande Moderen ind i Fornærmelser, han ikke forstod; men som alligevel fik hans Blod til at koge. —

„Hvad er det for et Svinebæst, som har lagt i Ovnen, hva?" — begyndte Adjunkt Aalbom, saa snart han kom i Klassen; det var slet ikke varmt længer; men han havde talt med Rektor; „det er vel du — Kruse! dit tykke Æsel — hva? — Puh! Hvor begynder vi i Dag? Vers 122 — qvas deas — læs op — Gottwald! — høit! aa Visvas! — er det at læse høit? qvas deas per terras! — luk op Kjæften paa dig — hva? — disse træge Vestlændinger kan ikke engang faa Tænderne fra hinanden; — sid ikke der og snøvl som en Muldvarp, dit Drog — der du er — hva!"

Det var nu hans Maade at begynde Undervisningen paa: helst i de sidste Timer, naar han selv var nervøs og gnaven, efter at have skjældt og smældt fra Klokken otte om Morgenen.

Klassen bøiede sig under Uveiret, skjønt de var jo vant til det; men lille Marius fortsatte skjælvende sin Oplæsning og fik en Masse Skjænd, fordi han ikke skreg høit nok.

Det var uheldigt for Marius, at Rektor havde læst Latin i de to foregaaende Aarsklasser; for nu vilde aldrig Aalbom indrømme, at Rektor havde bragt den lille Gottwald saa overordentlig vidt; men paa den anden Side var han ængstelig for, at Rektor skulde ville paastaa, at hans Yndling var gaaet tilbage, siden han kom under Aalbom.

Derfor fordrede han alt af Marius, men havde aldrig nogen Ros for ham.

Adjunkten gik op og ned i Klassen som et Rovdyr lurende paa en Feil at kaste sig over; han var ualmindeligt lang og tynd og dertil nærsynet, hvorfor hans kjære Disciple aldrig kaldte ham andet end Blindtarmen.

Marius anstrængte sig og kom igjennem; men da han var færdig, var han ogsaa saa udtømt, at han næsten sov.

Timen gik med Skjænd og Spektakel, og saa var der da bare en igjen. Den sidste Time blev anvendt til latinsk Stil. Aalbom gav dem et Stykke i Henrichsens Opgaver og satte sig paa Kathederkrakken, for at dingle med Benene og glo ud i Luften.

Der var ikke meget tilovers i nogen af dem til at brygge en latinsk Stil paa; de fleste skrev hen i Veir og Vind og Marius ogsaa, saa det blev nok en vakker Stil.

Men saa var da endelig Skolen forbi, og selv de blegfinnede Latinere var lidt livligere idag, da de gik ud af Gaarden, fordi det var Lørdag.

Sild, sød Suppe og Pandekager — ingenting kunde smage bedre; thi det var Lørdagsmad for hele Byen.

Det klarnede virkelig op og blev en klar Frostaften med Maaneskin, saa at 4de Latin spaserede med de halvvoxne Smaapiger, mens yngre Kammerater gik i Flok og sang og skubbede hverandre ind paa de elskende, naar de gik forbi.

Men Abraham og Marius vandrede Arm i Arm og foragtede alt; af og til stansede Abraham og løftede sin knyttede Næve mod Provsten Sparres fredelige Bolig, hvor han vidste, at Telegrafisten besøgte hans fordums.

Om Aftenen var Marius buden til Abraham; Professorens vare i Selskab. De havde alle Stuerne til sin Raadighed, og tilaftens fik de varm Pølse og Ølost.

Og ingenting til imorgen! ingenting at læse; sove som en fri Mand til Klokken ti!

— Og alligevel laa en og anden Søndag Morgen og pintes i Halvsøvne: nu maatte han snart op og trave paa Skolen, koldt i Sovekammeret, halvmørkt, en Masse Bøger, ingenting kunde han. Op fór han endelig; — og saa var det jo Søndag! — bardus under Tæppet igjen! — kan nogen glemme, hvor det var deiligt? —

IV.

Der havde længe været Tale om en Fabrik, som skulde anlægges i Nærheden af Byen. Det hed sig, at det var en Filial af en stor engelsk Forretning i kunstige Gjødningsstoffer. Men man vilde ogsaa gjerne have den indenbys Kapital med; og da der i Byen ikke var stort Skjøn paa disse Sager, kom der en kyndig Mand, som skulde snakke med Folk, forklare hvad man kunde vente at tjene, kjøbe det beleilige Sted, som alt var udseet; og i den Anledning var der Selskab hos Abrahams Forældre.

Den Fremmede, hvis Navn var Michal Mordtmann, var ligesom de fleste Fremmede anbefalet til Professor Løvdahl.

Men forresten kjendte Professoren ham en Smule fra Universitetet. Mordtmann havde i sin Tid begyndt at studere Medicin. Men halvt tilfældigvis kom han over til England, hvor han gjennem sin Faders Forbindelser gjorde Bekjendtskab med en Familie, der eiede betydelige chemiske Fabriker.

Ganske uformodet fik han Tilbud om en god Post derover, han fik Lyst til at prøve og blev flere Aar i England.

Efterpaa kom han underveir med, at denne Forandring i hans Livsplan nok ikke havde været saa tilfældig, som han selv havde ment.

Hans Far — Isac Mordtmann & Co. i Bergen drev en stor Spekulationsforretning og havde en betydelig Omsætning; men, hvad der var af fast Formue, vidste ingen.

Det var en livlig, foretagsom Handelsmand, som ingenlunde var glad over, at hans eneste Søn absolut vilde blive Doktor. Men Isac Mordtmann & Co. havde lært at se Tiden an og passe det beleilige Øieblik. Saaledes lod han i al Mindelighed Sønnen faa sin Vilje, indtil han selv fik denne Tur til England istand; Tilbudet om Posten ved den engelske Fabrik kom ogsaa ved ham; og nu havde han forsaavidt seiret, som Sønnen var bleven praktisk Chemiker, en driftig Forretningsmand og ikke en stakkels Distriktslæge Fanden ivold oppe mellem Fjeldene.

Meningen var nu, at Michal skulde anlægge og styre den nye Fabrik. Men Isac Mordtmann & Co. havde ikke stor Kapital at sætte i den; det engelske Firma, der i Prospectus fremstilledes som Moderhuset, holdt sig forsigtigt; derfor gjaldt det at reise den meste Kapital i selve den By, hvor det udmærket gunstige Terrain var fundet og halvt om halvt kjøbt.

Dette var altsaa Michal Mordtmanns Opgave, og han viste sig sig strax dygtig. Det stive, engelske Væsen gav ham noget solid og tilforladeligt, som gjorde, at mange fik Lyst til at sætte sine Penge i dette Foretagende, skjønt de ikke forstod et Gran deraf.

Professor Løvdahl var meget forsigtig med sine Penge. Han kjøbte gjerne udenlandske Aktier og Statspapirer i Kjøbenhavn og Hamburg; men han anbragte saa lidet af sin Kones Formue som muligt i indenbys Foretagender. Der var altformange gjensidige Forpligtelser mellem Kjøbmændene med Laan og Hjælp og Underskrifter og Kautioner, til at Professoren skulde ønske at komme opi Handelsverdenen.

Derfor gav han gjerne Afkald paa den fremskudte Stilling blandt Grossererne, som han utvivlsomt havde faaet, om hans Kones store Formue havde været anbragt j selve Byen. Han trak sine Renter og klippede i Stilhed sin Coupons; man vidste saa omtrent, hvad han havde arvet efter gamle Abraham Knorr, og at han trak sine Penge bort fra Bergen; men mange studerede paa, hvor han saa gjorde af dem.

Derfor havde ogsaa Michal Mordtmann sin Møie med Professoren. Foretagendet havde jo en Smag af Videnskabelighed — saadan henimod Chemi og Medicin; der var ialfald ingen i hele Byen, som forstod disse Analyser og alt dette fosforsure Snak undtagen Professor Løvdahl. Og saa længe han holdt sig tilbage, vilde det ikke rigtig gaa.

Imidlertid var Mordtmann en stadig Gjæst i Huset; og da han havde været i Byen en fjorten Dages Tid, gjorde Professoren et stort Selskab for ham.

Fru Løvdahl følte sig overmaade skuffet ved Mordtmann. Han var en tre-fire Aar yngre end hun; men hun kunde godt huske ham hjemme i Bergen som et livligt ungt Menneske, begeistret Maalstræver, Taler for Kvinden, for Folket og det folkelige.

Nu kom han igjen som en stiv Englænder og gik hele Dagen og talte med kjedelige Mennesker om Soda og Benmel. Hun havde næppe vexlet ti Ord med ham; og Fru Wenche fandt, at han i Forhold til sin Alder var ganske usædvanligt kjedsommelig.

Først idag var hun bleven opmærksom paa, at han dog saa godt ud med sit engelske Snit mellem alle disse Hverdagsfolk, hun kunde udenad.

Middagen havde været stiv; der var bare Herrer og for en Del saadanne Herrer, som ellers ikke kom i Huset, men hvis Bekjendtskab kunde være af Betydning for den unge Mordtmann.

Professoren havde været livlig og elskværdig, som han altid var; udbragt Hædersgjæstens Skaal, ønsket ham al mulig Fremgang med sit Foretagende og lykønsket Byen til en saa stor og utvivlsomt indbringende Bedrift.

Men det laa alligevel i Luften, at Professoren endnu ikke havde taget en eneste Aktie i dette utvivlsomme Foretagende, som han sad og roste og drak for.

Michal Mordtmann følte det ogsaa. I sin Svartale havde han prøvet at være humoristisk over Vestlændingens Langsomhed og overdrevne Forsigtighed; men tillige sluttet med, at naar de først tog fat, saa gik det ogsaa med Damp. Det vilde han haabe i dette Tilfælde o. s. v.

Det var en Tale, som vilde være udmærket i Bergen; Fru Wenche lo ogsaa et Par Gange; men hun var næsten alene; disse forhenværende Skippere eller gamle Sildesaltere — tildels Haugianere egnede sig slet ikke for den Art af Humor og saa paa hinanden.

Michal Mordtmann kom fra Bordet i en ærgerlig Stemning; han følte, at han havde tabt Terrain.

Naar han gik omkring til disse Folk og talte med dem paa Tómandshaand i et mørkt Kontor saa stort som et Klædeskab, blev han selv alvorlig og snakkede alvorligt. Men nu da han sad ved det festlige Bord og drak Vin, var det lette bergenske Blod kommet i Bevægelse; han improviserede sin morsomme Tale; men efterpaa forstod han, at han heller skulde have talt tørt og fosforsurt, saaledes som han oprindelig havde tænkt.

Det Hus, hvori Professor Løvdahl boede, var meget stort og gammeldags med Have paa Bagsiden, skjønt det laa midt i Byen. Han havde kjøbt det af Kommunen, som i fordums Tid havde benyttet Huset som Festivitetslokale, eller naar der fór en Konge eller en Prins gjennem Landet.

Der var store og høie Værelser, hvori det passede godt — det noget gammeldagse Møblement, Fru Wenche førte med sig.

Iaften var hele Leiligheden taget i Brug — der var halvhundrede Herrer —, helt ind til Professorens Konsultationsværelse. Her begyndte Tobakken, og den fyldte efterhaanden de andre Stuer, men

stansede ved Portieren til Fruens Værelse, hvor hun selv sad og skjænkede Kaffe.

Der var flere Kortborde, og ved Toddyen, som serveredes strax efter Kaffeen, samledes Grupper, der diskuterede Fragter og Saltpriser eller stak Hovederne sammen om den nye Fabrik.

Michal Mordtmann gik omkring og ærgrede sig; overalt syntes han at mærke, at han havde gjort en Dumhed; og da han først havde sat sig dette i Hovedet, blev det naturligvis værre end det var.

Men det gik ham i Virkeligheden meget nær. For et Par Dage siden havde han skrevet til sin Far, at han havde det bedste Haab. Skulde han nu have den Tort at maatte tilstaa, at han havde forløbet sig ved en Middag og skræmt Folk fra sig.

Under sit Ophold i England var han efterhaanden bleven Handelsmand med Liv og Sjæl. Han lo, naar han mindedes, at han engang havde været begeistret Maalstræver, og at hans Ideal havde været at leve i, for og med Folket!

Det engelske Velvære med den evige Badning og Vaskning og det skinnende hvide Linned havde forandret hans Smag og skilt ham fra Folket. Og hvad der havde været af Liv og Begeistring i hans Blod, det havde — ligesom hos Faderen vendt sig til en livlig Spekulationslyst, en Trang til stor Virksomhed, til at komme op og faa meget at stelle med.

Og paa den anden Side havde den Omstændighed, at han allerede nu følte en saa dyb Foragt for det, han dog til sit femogtyvende Aar havde sværmet saa stærkt for, — det havde givet ham en Mistro til stærke Passioner overhovedet; havde ogsaa gjort ham kold og forsigtig blandt Kvinder, hvilket var kommet ham meget tilgode.

Til sin Fader stod han nu i et særdeles intimt Forhold; de havde sammen lagt denne Plan med Fabriken: Sønnen Bestyrer, Faderen Disponent og desuden Kommissionær for det engelske Hus; der var en hel Del Muligheder for god Avance, og i Tilfælde af Uheld, saa var det jo næsten udelukkende fremmede Pénge, som strøg med.

Men naar nu disse fremmede Penge ikke vilde komme!

Michal Mordtmann slængte sin Cigar, drak et Glas Grog og gik ind i Fruens Værelse.

Kaffeen var serveret og Pigen bar just ud i Kjøkkenet. Omkring Fru Wenche havde der samlet sig nogle Herrer, som ikke røg Tobak, eller som tilfældigvis vare blevne siddende i Samtale med hende. Det var fordetmeste Embedsmænd og saadanne Venner af Huset, som idag følte sig lidt tilovers i det brogede Selskab.

„Tak for Talen — Hr. Mordtmann!“ raabte Fru Wenche venligt; han bukkede stivt og saa mistænksom paa hende.

Henne i en Krog i den rummelige Salon fandt han sig en Plads bag en Etagère, hvor han gav sig til at blade i Albumer, mens Samtalen omkring Fruen kom igang igjen.

„Ja — jeg kan nu ikke give efter paa det Punkt — Hr. Rektor!“ sagde Fru Wenche; „De siger, jeg maa slaa mig tilro, og haabe —“

„Nei undskyld Frue! saaledes faldt ikke Ordene. Jeg sagde, at naar Barnets Undervisning og aandelige Udvikling overlades til Mænd, som forener Sagkundskab og Erfaring med en redelig Vilje, saa bør Forældrene haabe og tro, at Barnet med Guds Hjælp er vel faren.“

„Ja — men hvem borger mig for denne redelige Vilje og alt det andet?“

„Det gjør Staten; Landets Undervisningsvæsen, en omhyggelig Regjering. Tro mig — Frue! vort Undervisningsvæsen kan maale sig med et hvilketsomhelst evropæisk Lands, og staar i religiøs og sædelig Henseende utvivlsomt over de fleste.“

„Ja, men naar jeg nu ser med disse mine to egne Øine, at det gaar galt — rivende, ruskende galt! hvad skal jeg saa gjøre?“

De lo allesammen godmodigt af den ivrige Frue, og hun lo med, skjønt det var hendes fulde Alvor.

„De er — hm! — De er en meget stræng Dame,“ sagde Rektor smilende, idet han fyldte sin rummelige Næse med Snus, „vi er just her flere Skolemænd tilstede, som jo maa føle os meget brødefulde.“

„Aa — undskyld — mine Herrer! det tænkte jeg ikke paa; det ved de jo alle saa godt — ikke sandt?“ — hun saa med sit freidige Smil fra den ene til den anden; „det er mit ulyksalige Bergenserblod — som Carsten siger. Naar jeg først faar en Idé, saa maa jeg snakke — snakke fuldt ud; og nu har jeg længe baaret paa en Anelse om, at det er rent galt fat med vort Skolevæsen.“

Foruden Rektor var der i Stuen af Skolemænd Overlærer Abel, som satte megen Pris paa, at Folk sagde, han gjorde Kur til Fru Wenche, samt Almueskolens Bestyrer Kandidat Klausen; først senere kom Adjunkt Aalbom ind.

„Kunde ikke Fruen være saa snil at sige os, hvad det er, som er saa svært galt?“

„Alt! — alt, fra Ende til anden.“

„Mener Fru Løvdahl ogsaa ved Almueskolerne?“ spurgte Kandidat Klausen.

„Dem kjender jeg ikke; men jeg er sikker paa, at naar Skolen

for de Velstaaendes Børn er saa slet, saa er den naturligvis endnu langt slettere for de Fattiges Børn."

Det var drøie Ord, Fru Wenche saaede ud iaften, endog drøiere end hun pleiede; og Herrerne saa lidt paa hverandre. Men Rektorens godmodige og lidt poliske Smil seirede og blev den almindelige Stemning; naar alt kom til alt saa var det jo bare en Dame.

„Jeg tror nok, jeg ved en Ting ialfald, som irriterer Fruen," begyndte den gamle Rektor fint.

„Og det skulde være?"

„At De ikke med Deres smukke, energiske smaa Hænder kan faa tage et Tag med i Tingen, at De ikke kan faa rydde op blandt Lærerne og holde selve Rektor lidt i Ørene."

„Ja ja!" raabte Fru Wenche; „det er det netop! Jeg ser nok, de ler allesammen; men det er mit Alvor; det er netop dette, at jeg intet — intet kan gjøre for min Søn, naar jeg dog ser, ser tydeligt, at han ødelægges og hans Kræfter spildes."

„Naa, naa! lille Frue! saa galt ville vi haabe, det ikke er. Men har De Ret til at sige, at De aldeles intet kan gjøre for Deres Søn, om De finder, at Skolen i nogen Maade griber feil? Enhver Henvendelse — —"

„Ak — kjære Hr. Rektor! hvor kan De dog ville modsige mig i dette? De ved saamænd godt selv, at et Barn i en offentlig Skole omsluttes af tredobbelte Mure, og ve den Fader — eller endnu værre! den Moder, som vil stikke sin Haand i det Hvepsebøle."

„Da kan jeg bare fortælle Dem — Fru Løvdahl!" indskjød Kandidat Klausen, „at der gaar knapt nogen Dag, uden jeg har fire-fem Kjærringer paa Døren, som skal give Mund for et eller andet, der er vederfaret deres deilige Unger."

„Undskyld — Hr. Skolebestyrer! disse Kjærringer — som De behager at udtrykke Dem — har med Smerte født sine Børn, — hvilket jeg aldrig har hørt om nogen Skolebestyrer, og allerede af den Grund har de Ret til efter bedste Evne at holde Øie med sine Unger, som for dem ere lige saa deilige som vore for os, naar disse samme Unger ved Tvang overleveres i vildt fremmede Menneskers Hænder."

„Jo — det skulde mintro blive en nydelig Procession af Mødre, hvis man vilde høre paa alt deres Snak! — det kunde tage Livet af ti Skolebestyrere."

„Det er mig komplet ligegyldigt," svarede Fru Wenche tørt; „Mødrene har Ret og Pligt til at følge sine Børn paa Foden saa langt de kan; — og Gud give, de bare vilde det! om saa Skolebestyrerne skal dø som Fluer. Undskyld — Hr. Kandidat!"

„Men — men — men — kjære lille Fru Wenche!“ raabte Rektor og strakte sin Haand bønfaldende mod hende; „det er da vel aldrig Deres Mening, at Mødre og Fædre skulle troppe op hver eneste Gang —“

„Nei vist ikke — Hr. Rektor,“ afbrød Fruen leende og greb venskabeligt hans Haand; „jeg mener bare, at jeg vilde ønske, der var denne Interesse for Børnene blandt os Forældre; saa vilde nok denne Interesse, om den blev stærk og levende, skaffe sig et Udtryk i en eller anden Form, hvorved vi, som dog i enhver Henseende bekoster det hele, kunde faa nogen Indflydelse, nogen Kontrol over det, som foregaar bag Skolens tykke Mure.“

Prokurator Kahrs havde siddet fredeligt og fordøiet sin Benjaminsportion af Middagen; medens det morede ham at høre denne livlige Diskussion mellem saa aldeles ujuridiske Personer.

Han fandt nu, da der efterhaanden havde samlet sig mange i Fruens Værelse, at det kunde være paatide, om der bragtes lidt Methode og Logik ind i Samtalen.

„Der var en Ytring i Fruens sidste Replik, som foranlediger mig til et Spørgsmaal!“ saaledes begyndte han med humoristisk Alvor i sit rødblanke Ansigt, — det var jo bare en Dame; „mente De ikke — høistærede Frue! at Forældrenes Interesse for Børnene burde finde et Udtryk i en faktisk udøvet Indflydelse paa Skolens Gjerning og Arbeide?“

„Jo — netop saa!“

„En Repræsentation — eller noget lignende — af Forældrenes Interesse —“

„Ja — noget saadant vilde jeg have —“

„Men — men, undskyld Frue!“ sagde nu Kahrs og lod, somom han var helt forlegen; „men — men det har vi jo.“

„Saa? — det ved jeg ikke noget om,“ svarede Fru Wenche og blev rød; det hændte en og anden Gang i Samtaler som denne, at hun løb Hovedet mod noget, hun ingen Anelse havde om.

„Det forundrer mig Frue! — da De dog ellers synes at være saa inde i disse Ting, — eller ialfald nære en saa varm Interesse for disse Spørgsmaal. Vi har jo nemlig netop et Udtryk for dette, at i Statens Skoler bør ogsaa Forældrene være repræsenterede, det har vi jo — som bekjendt — i Ephoratet, — Skolens Ephorat.“

„Ephorat?“ spurgte Fru Wenche usikkert.

Men før Kahrs eller nogen anden kunde forfølge Seieren, spurgte en tør, klar Stemme:

„Undskyld! — men har nogen af mine Herrer nogensinde seet en levende Ephor?“

Alles Øine vendte sig mod Michal Mordtmann, som stod korrekt og behagelig henne ved Etagèren; men da hans og Fru Wenches Øine mødtes, brast hun ud i sin lystige Latter.

„Tak! — Hr. Mordtmann! tusind Tak for Hjælpen! — ja nu spørger jeg rigtig ogsaa: hvad er en Ephor for noget? — hvem er Ephorer her ved Skolen?"

„Men Frue!" raabte Rektoren ganske betuttet, „ved De virkelig ikke, at Professor Løvdahl er en af Skolens Ephorer?"

„Carsten! — min Mand! — nei det er altfor glimrende. Aa De — Hr. Abel! — vil De ikke raabe paa min Mand, jeg maa se ham som Ephor."

Hr. Overlærer Abel fløi som en Visk ud gjennem Portieren og kom igjen med Professoren, der havde Kort i Haanden.

„Hvad er det for Løier Wenche?" spurgte han oprømt.

„Guddommelige Løier! — de siger, du er Ephor — Carsten!"

„Ja vist er jeg Ephor —"

„At du er et Udtryk for Forældrenes Interesse for Børnene i Skolen —"

„Ja — har du ikke seet mig ved Examensfester sidde forrest paa høirygget Stol ved Siden af Byfogden?" sagde Professoren uforsigtigt; „men nu maa du lade mig gaa; jeg har Haanden fuld af Trumf."

De andre Herrer tænkte som saa, at hvis Professoren havde været inde i Samtalen, vilde han have svaret anderledes. Men Fru Wenche var med en Gang bleven alvorlig:

„Ja se nu, hvorledes vi har det! havde jeg ikke i rette Øieblik faaet druknet dette store Ord i den Latter, det fortjener, vilde jeg kanske som saa mange indbildt mig, at ogsaa paa dette Punkt er alt saa godt og viseligt indrettet fra oven af, at vi Smaafolk og Fruentimmer bare kan holde vor Mund og lade alt gaa sin Gang. Men nu skal da ingen længer — Tak for Hjælpen endnu engang — Hr. Mordtmann! nu skal heller ingen længer dupere mig med disse store Ord. Naar Carsten er Ephor, saa ved jeg, at det med Ephoratet er ikke andet end et Led i den Kjæde af administrativt Spilfægteri, hvorunder vi kvæles og fordummes allesammen."

„Saa sagte — saa sagte — gode Frue!" begyndte Rektor igjen; „der maa dog være en Administration! vi kan saamænd ikke allesammen styre."

„Det forlanger jeg hellerikke; men i enhver Sag bør de raade, som bære det faktiske Ansvar; og i Sagen: Børnebehandling har de Ansvaret, som har tilladt sig at sætte Børn i Verden. Men istedetfor en til Ansvaret virkelig svarende Delagtighed i Skolens

Gjerning har vi saa dette Spilfægteri med et Ephorat, som bestaar i at sidde paa en høirygget Stol ved Siden af Byfogden. Og det passer — ja hvor passer det ikke til det hele Stel hos os! Ansvaret trilles saa længe op og ned mellem store Ord og klingende Titler, indtil det ikke er muligt at finde det igjen med Lys og Lygte. Men selve Ansvarsløsheden bygger sig en tryg Pyramide, der løber ud i en Spids, som er i den Grad ansvarsløs, at den er hellig!"

„Koldt Vand i Blodet — bedste Frue!" raabte Prokurator Kahrs; de lo endnu — det var jo bare en Dame. Men saadanne Ord burde alligevel ikke falde i en saa høitstillet Mands Hus.

Fru Wenche tænkte slet ikke paa det; hun var vant til at tale frit i sin Stue; og hendes Mand havde aldrig drevet det videre end til at formilde og glatte over — det bedste han kunde.

Michal Mordtmann havde hørt en Stund paa Fruens Tale, og efterhvert fik han en ubetvingelig Lyst til at være med. Sær og modfalden som han var, fordi Kjøbmanden i ham havde lidt Nederlag, følte han en Trang til at slippe Maalmanden løs — den gamle Frihedsmand, og for en Stund kaste den engelske Tvang; selve Affairen var vist forspildt alligevel.

Han traadte lidt nærmere og begyndte i sit smukke, afslebne Sprog og med en Ro, som var i høi Grad irriterende for de andre — især for Adjunkt Aalbom:

„Ogsaa mig har det bestandigt forekommet som noget galt — ja, igrunden oprørende dette, at netop Skolen og alt, hvad dertil hører, skal være som en lukket Arena, hvor kun den mest udsøgte Lærdom og Sagkundskab faar Lov til al tumle sig; medens der ikke er levnet Fædrene og Mødrene, som dog leverer de dyreste Indsatser i dette Spil, dem er der ikke levnet andet end en beskeden Tilskuerplads udenfor, fra hvilken det er dem tilladt at iagttage det filologiske Støv, som ophvirvles under Kampen."

„Bravo — Bravo!" raabte Fru Wenche henrykt og rakte ham begge sine Hænder; „hvem skulde ventet det af Dem? — Hr. Mordtmann! jeg troede oprigtig talt, — nuvel! — det kan være det samme, hvad jeg troede; det glæder mig, at jeg tog feil. Men kom herhen; vi to maa slutte os sammen; de ser, Fienden staar tæt omkring os."

I Virkeligheden var der kommet en hel Del Herrer ind, saa at der ikke blot var en Gruppe omkring Fru Wenche! men der blev efterhaanden næsten fuldt i Stuen; og flere af de mindre Kjøbmænd — Folk, som ikke var vant til at komme i store Selskaber, listede sig ind og tog Plads langs Væggene. Den ivrige Samtale

interesserede dem langt mere end Kortspil, hvilket for mange af dem var en ren Vederstyggelighed at se paa.

„Men naar De nu ikke er tilfreds med den Maade, hvorpaa Tingene for Tiden ere ordnede;“ Prokurator Kahrs henvendte sig udelukkende til Fruen uden at ænse Mordtmann, men alligevel i en formellere Tone end før; det blev jo ganske anderledes nu, naar en Mand — en akademisk dannet Mand vilde være med paa saadanne yderliggaaende Anskuelser; „naar De er saa misfornøiet — Frue! for Exempel med det stakkels Ephorat, vil De saa ikke forklare os den praktiske Maade, hvorpaa De havde tænkt Dem at gjøre Forældrene delagtige i Skolearbeidet?“

„Jo — med Fornøielse,“ svarede Fru Wenche freidigt; „først vilde jeg, at alle Fædre og Mødre, hvis Børn gik i samme Skole, skulde holde et stort Møde, for at udvælge —“

„Undskyld Frue! at jeg afbryder Dem,“ sagde Mordtmann urolig; „men da De selv var saa venlig at foreslaa et Forbund mellem os, maa jeg som Deres Forbundne paa det bestemteste fraraade, at De giver praktiske Regler for Gjennemførelsen af vor Reform.“

„Og hvorfor maa Fruen ikke det? — hvis det maa være mig tilladt at spørge;“ Prokurator Kahrs vendte sig for første Gang lige imod Mordtmann.

„Fordi den, som ønsker en gjennemgribende Reform, skal vogte sig for at begynde med de praktiske Forslag. Thi blandt den store Mængde, som altid vil modsætte sig en hvilkensomhelst Reform, vil der nok findes en eller anden, som kan tage det praktiske Forslag og vrænge det om til Latter og Karikatur, og saa mener man at have bevist den hele Reforms Utidighed.“

„De siger: mener at have bevist,“ raabte Prokuratoren overlegen; „men jeg tillader mig ogsaa at formene, at en Reforms Utidighed er fuldkomment tilstrækkeligt bevist, naar dens praktiske Uigjennemførlighed er in confesso.“

„Ja naturligvis! Theorien kan være meget skjøn — hva! men hold Dem til Praxis! — til Praxis — unge Mand!“ Det var Blindtarmen, som endelig brød løs; han var som altid rasende opbragt, naar han hørte noget, der smagte af Opposition.

Michal Mordtmann betragtede Adjunktens ophidsede Ansigt med sin engelske Ro og vendte sig derpaa igjen til Prokuratoren:

„Ved Reformer af den Art, som der her er Tale om, er den praktiske Gjennemførelse det secundære og forholdsvis uvæsentlige; og den, som begynder med det, han begynder bagfra og spilder sit Arbeide. Men hvis De derimod formaar at gjøre den i Reformen liggende Tanke til Deres Tids almindelige Overbevisning — hvis det

in casu kan lykkes at vække hos Forældrene denne stærke Interesse for Skolen, — ja da vil denne Interesse finde sit Udtryk i Praxis — let, naturligt og uden Anstrængelse. Men saalænge denne Interesse ikke er vakt, kan det ikke nytte at strides om de praktiske Vanskeligheder; og saasnart den er vakt, er der ingen praktiske Vanskeligheder at strides om."

„Aa — hvor jeg kjender Ungdommen — hva! — vor Tids Ungdom," skreg Blindtarmen; „bare rive ned paa alt muligt bestaaende; men ingenting bygge op — hva! nei det betakker de sig for; for det kan de ikke! det skal vi andre eller Fremtiden gjøre; men rive ned — ja det er en let Sag — hva!"

„Ja," svarede Michal Mordtmann, „blindthen at rive ned paa noget — for Exempel paa Ungdommen, det er ganske vist en meget let Sag. Men at rive ned saaledes, at noget falder, det er efter min Forstand idetmindste ligesaa vanskeligt som at bygge op. At rive ned alt det, som staar imod Fru Løvdahls Skolereform — paa den ene Side Dovenskab og Ligegyldighed, paa den anden Hovmod og Rethaveri — se det bliver saaledes ganske vist et meget besværligt og vanskeligt Arbeide, og jeg kalkulerer, at baade De og jeg har lagt vore Ben til Hvile, inden det blir færdigt. Men det er alligevel min Mening og mit Haab, at dette Nedrivningsarbeide vil blive udført."

„Ja nedrives skal det!" raabte Fru Wenche varm, „der maa komme en Tid, da alle indser det samvittighedsløse i at ofre Slægt efter Slægt til gamle Fordomme og udlevede Doktriner."

„Hm!" svarede Prokurator Kahrs; „vi har nu hørt mange skjønne og bevingede Ord; og det vil vel være forgjæves at stille et simpelt praktisk Spørgsmaal, saameget mere som det praktiske ikke just syntes at ligge for —"

„Aa — ikke saa spids — Hr. Prokurator! kom De med Deres praktiske Spørgsmaal; naar jeg har Hr. Mordtmann med mig, frygter jeg ikke for nogetsomhelst."

„Altsaa — kort og godt: hvorfor sender De Deres Barn i Skole? — hvad vil De, Deres Barn skal lære?"

„Det skal jeg med Fornøielse svare Dem paa; og jeg skal svare saa besindigt, at min Kompagnon kan være ganske rolig; for dette har jeg selv saa ofte tænkt paa. Naar vi — Fædre og Mødre, der selv har følt, hvormeget der skal til, hvormeget man burde vide, for blot nogenlunde at forstaa sin Tid, sin Stilling i Livet og fremfor alt sin Opgave som Børneopdragere, — naar vi sætter vore Børn i Skole, saa er det selvfølgeligt i den Hensigt, at de itide skulle

begynde at erhverve de Kundskaber, som vi nu af egen dyre Erfaring vide, at Livet kræver."

„Og det synes De ikke, Skolen arbeider henimod?"

„Nei! det er usigelig langt fra, at jeg synes! se nu for Exempel min Abraham, — men hvor er Gutten henne iaften?"

Professoren, som kom ind i det samme, forklarede, at han havde sendt Abraham iseng; „han bad, at du vilde komme ind og sige Godnat til ham."

„Ja — nu skal jeg strax gaa; stakkels Gut! — jeg har jo rent glemt ham! Men, hvad jeg vilde sige: se nu altsaa Abraham; han har nu gaaet i ni samfulde Aar i denne velsignede lærde Skole; i Begyndelsen gik det godt; men i de senere Aar bliver han efter mit Skjøn dummere og dummere, mere og mere interesseløs. Saasnart han aabner Munden, røber han den største Uvidenhed om de mest dagligdagse Ting. Og det værste af alt er, at han næsten synes at foragte at vide noget fornuftigt om Verden saaledes som den er —."

„Ja Frue! —" indskjød Mordtmann, „Deres Søn lever i Videnskabens Verden; han vandrer mod Aandens høie Parnas! jeg kjender det, jeg har selv gjort Omveien om Parnassus."

„Hvad mener De med det — hva?" spurgte Adjunkt Aalbom.

„Aa — det kan vist jeg forklare Dem! jeg lugter Lunten," sagde Prokurator Kahrs, „Hr. Mordtmann hører sikkert til de moderne Modstandere af den klassiske Dannelse; jeg vædder, han hader Latinen?"

„Ja det er sikkert, jeg gjør."

Flere af dem vilde begynde paa en Gang; men Professor Løvdahl fik Ordet:

„De vil da vel ikke benægte den overordentlige Grad, i hvilken Læsningen af dette herlige Sprog udvikler den Unges Evne til stringent og logisk Tænkning!"

„Der er kun en Ting — Hr. Professor! som jeg har mærket, at Latinen virker paa alle uden Undtagelse, og det er, at den gjør os alle overmaade vigtige."

„Nogle af os — kanske," bemærkede Prokuratoren med et lidt ondskabsfuldt Blik.

Men Fru Wenche lo fornøiet: „Ja De har Ret. Ligefra jeg var liden ærgrede det mig, naar mine lange Fættere kom med Rægler af Latin, som jeg er overbevist om, der ikke var Mening skabt i. Og selv nu ærgrer jeg mig, naar ældre Herrer smiler saa polisk til hinanden og kommer med en Stump Latin."

„Nei, men det er dog en uskyldig Fornøielse — kjære Frue!"

raabte nu den gamle Rektor; han havde en Stund trukket sig ud af Samtalen, der blev ham for varm; „vi maa dog have Lov til at glæde os over vor fælles Eiendom, det er som etslags Frimureri mellem os."

„Ja netop," svarede Mordtmann, som syntes opsat paa at sige imod til det yderste; „det er karakteristisk for den gamle Tids Dannelse, at det var et stort Pikanteri ved Lærdommen dette, at den var indskrænket inden en snever Kreds; — at Nydelsen, Lykken ved at have lært ikke bestod i at vide, men i at vide noget, som de andre ikke vidste. Men nutildags er der forholdsvis ikke mange, som sender sine Børn i Skole, fordi de skulle blive lærde paa den Maade."

I Pausen ovenpaa denne Tale, reiste Fru Wenche sig, for at gaa og sige Godnat til sin Søn; der skulde desuden spises tilaftens; det var blevet sent.

Blandt de lærde Mænd var der ikke liden Ophidselse; medens derimod nogle gamle Kjøbmænd nikkede hemmeligt til hinanden.

„Ja, naar De nu gaar — Frue," sagde Prokuratoren, som tilslut var bleven ivrig, „saa slukker vel denne interessante Samtale. Skade, at De ikke lod Dem formaa til at tale om det praktiske: hvad der skal læres; kunde De ikke nævne mig det fagvis?"

„Nuvel," sagde Fru Wenche fort; „der skulde læres Naturhistorie, Medicin, Jus, Astronomi —"

„Jeg synes, du nævnte Medicin — Wenche?"

„Ja naturligvis — Kjendskab til sit eget Legeme, Sygdomme og Lægemidler."

„Nei men Wenche; hvor kan du dog indbilde dig —"

„Men siger du da ikke selv — Carsten! hundrede Gange om Aaret: ja — havde bare det Menneske i sin Ungdom passet paa sine Øine, saa gik han ikke her som en elendig halvblind Stakkel. Men hvorledes skulde de kunne passe paa sine Øine, naar de ikke lærer andet om dem, end at naar dit høire Øie forarger dig, saa riv det ud! eller passe sit Legeme forresten, om hvilket de lærer, at det er et usselt og uværdigt Hylster for den udødelige Sjæl!"

„Men Jus — hva! Jurisprudents! skal Gutunger ogsaa lære Lovtrækkeri i Skolen?" — raabte Blindtarmen; hans Arrigskab steg eftersom Samtalen gik, uden at han kunde finde noget at kaste sig over.

„Javist skal de vide Besked om sit Lands Lovgivning, hvorledes og af hvem Retfærdighed og Orden haandhæves. Men spørg for Exempel min Abraham, som ellers er en velbegavet Gut, spørg ham, hvad en Sorenskriver er for noget, — han ved ikke et Muk!"

„Men spørg ham om curules, ædiles, tribuni plebis og sligt, saa ved han det paa Fingrene,“ sagde Mordtmann.

„Ja se saadant noget gammelt Sludder, det har han Hovedet fuldt af — den Arming! men om sit eget Fædreland, dets Statsforfatning, dets Kampe for Frihed —“

„Politik — Politik! skal Gutterne ogsaa lære Politik?“ lød det fra mange Stemmer, og en ny febrilsk Iver greb dem alle.

„Naturligvis! — javist skal de lære Politik,“ sagde Michal Mordtmann ufortrødent.

Der blev et stort Røre og almindelig Indignation; selv Fru Wenche saa lidt betænkelig ud; men over alle skreg Blindtarmen i høieste Discant:

„Ih — men Gud forbarme sig — hva! skal vi nu ogsaa have det Syn, at Gutunger skal debattere Politik, somom de var voxne?“

„Synes Hr. Adjunkten saa meget bedre om det ikke sjeldne Syn, at voxne debattere Politik, somom de var Gutunger?“

Fru Wenche sendte den unge Mand et Smil og skyndte sig afsted til sin Søn. Men den stridbare Stemning splittede Selskabet indover de andre Værelser, hvor de skræmte Livet af de fredelige Kortspillere ved at disputere i flokkevis midt paa Gulvet, medens borte i Krogene to og to havde hinanden fat i Knaphullerne som to Bæltespændere og kjæglede som Haner med Næserne lige opi hinanden — ildrøde og Haaret i Totter.

Vel var der kanske ingen, som helt ud gik med paa Fru Wenches og den Fremmedes vilde Ideer; men mange fandt dog, der kunde være noget i det. Og alle de latinlærde kjæmpede som rasende — uvante med og forbitrede over, at en af deres egne havde aabenbaret dette Frafald midt foran disse Sildeskippere og Høkere.

Ved hele Aftensbordet gik det varmt til; og selv da Selskabet havde forladt Huset, hørte man udover Gaderne i den stille Nat: Reform — Latin — Ephor — Politik — hva!

Da Michal Mordtmann sagde Godnat til Værtinden, rakte hun ham igjen begge sine Hænder, idet hun varmt og muntert takkede ham for hans gode Hjælp.

Han svarede nogle høflige Ord, men saa hende paa samme Tid lige i Øinene. Og hun, som paa længe ikke havde faaet saadant et Blik, slap ham og vendte sig mod de andre.

Men da alle Gjæsterne vare borte og hendes Mand havde sat sig tilrette, for at læse Aviserne, sagde Fru Wenche:

„Nei — hvor han overraskede mig den unge Mordtmann! og jeg, som ikke har anet, hvad der boede i ham. Ham maa vi virkelig invitere ofte; det var da endelig et Menneske, jeg kan snakke med.“

„Aa ved du hvad, jeg synes sgu, du kan snakke baade med den ene og den anden," svarede hendes Mand tvært; han var tilslut kommen underveir med, hvilke ukorrekte Taler der var ført i hans Hus.

„Naa, naa Hr. Ephor!" sagde Fru Wenche, idet hun begyndte at tage Naalene ud af sit svære Haar; men ved at nævne Ephor kom hun igjen paa Latteren og gik leende ind i Soveværelset.

Professor Løvdahl sprang op; men da hun alt var ude af Døren, mumlede han bare lidt, idet han satte sig igjen.

V.

Uglerne boede i det hugne Løvværk rundt de høie spidsbuede Chorvinduer i Domkirken, og i de firkantede Muraabninger oppe i Taarnene.

Lydløst havde de fløiet i sex hundrede Aar mellem Kirke- og Klostervinduer, fra Skorsten til Skorsten, gjennem Porte og Huller og i lange, trange Korridorer, hvor de mødte lærde Mænd paa Filtsko med Bøger og Pergament.

I Storm og mørke Nætter havde de siddet paa Stenene fremfor det lille Buevindu, hvor der var en Lysstribe; og deres vilde Skrig havde faaet den blege Mand derinde til at korse sig og løfte Øinene fra det dunkle Sted hos Tacitus op imod Krucifixet paa den hvide Væg.

Men Krucifixet blev revet ned og puttet i Sæk; i de lange Korridorer og opad slidte Vindeltrapper flygtede rædde Munke, og ind stormede skindklædte Mænd med blodige Øxer, ransagede Kister og Bænke, samlede Sølvbægere og hellige Kar, trak Munkene frem og pinte dem for Klosterets Skatte og løb efter Biskoppen gjennem hele Bispegaarden, gjennem Løngangen — helt op til Høialteret og hug ham ned, saa Blodet fløđ henad Stenfliserne i Choret.

Og den lille Fiskerby, som trykkede sig forskræmt op til Klostermurene med trange Gader og Træhuse, brændte op i en Fart, og Ilden hærjede Kirker og Kapeller.

Men lidt efter lidt voxte de smaa Træhuse op igjen; svære Bøder og rige Gaver strømmede atter ind i Bispegaarden; Tiende af Hav og Land og de rare Sølvskillinger maatte samme Vei, og der vrimlede af fremmede Munke og Kanniker, baade fede, stærke Englændere og sorthaarede Klerke sydfra med fine Ansigter.

Magt og Lærdomme reiste Mure og Taarne og Røgelsen fyldte den prægtige Kirke, hvor Klerkerne sang for de Fiskere og Bønder, som laa næsegrus og mumlede, hvad de ikke forstod.

Der kom fremmede Skibe til Bryggerne og førte guldvirkede Messeklæder, Kirkeklokker og Alterkar og stærk Vin for Klostrenes kjølige Kjældere.

Men i de trange Gader og Smug bagom Abildgaarden — der laa Munkene paa Lur efter Pigerne; og mens de messede og sang oppe i Domkirken, var der tændt et Par Lamper i den hvælvede Kjælder under Bispens Kapel; og der sang de ogsaa, mens Vinfadet klukkede og Pigerne lo, og der dansede de Munke, saa Kutterne fløi.

Men Dansen tog Ende, og Glansen gik af, og Pigerne fik Fred for de galne Klerke. Paa et stort Baal midt foran Kirken brændte alle Domkapitlets Dokumenter, Papir og Pergament med store Voxsegl og Bøger i Gyldenlær og hvidt Kalveskind: men alt, hvad Sølv og Guld kunde ligne, blev samlet, afhugget, afrevet, afskrabet til det sidste Støvgran, der havde Glans, og istedet kom Kalk, indvendig og udvendig og overalt Kalk — lighvid, tør og kold.

Nu kom den bedste Tid for Uglerne, mens Klostre og Kapeller faldt langsomt sammen i Ruiner, og hvad Tiden gjorde smaat efter smaat, fuldførte Menneskene i større Stykker. Snart ryddedes Mure og gamle Abildgaarde for en ny Gade; næste Aar nedbrødes Biskoppens sirlige capella domestica, fordi Fru Provstinden vilde sig derudaf lade indrede en ny Svinesti; og tilslut stod Domkirken alene igjen — faldefærdig i sin Kalkpuds, rundt omkring smaa dumme Træhuse, af al den papistiske Herlighed hverken Sten eller Pergament tilbage.

Kun ét blev tilbage paa de gamle Tomter — foruden Uglerne.

Magten var forsvunden, Lærdommen var forsvunden, Kalken havde begravet, hvad der var af Skjønhed, men Latinen klæbede ved Stedet, — Latinskolen, — Tampen og Grammatiken.

Chordrengene blev til Peblinge, til Degnedrenge og tilslut til almindelige Skoledisciple; de flyttede fra en Stue til to Stuer, der klinedes op paa gamle Klostermure, indtil de puttedes ind i en ny, firkantet Skolekasse med nøgne Vægge og Vinduer af mat Glas; Tampen og Grammatiken flyttede med.

Og naar Uglerne, som ogsaa troligt havde fulgt, sad i de store Bøgetræer udenfor Rektors Studerekammer, fór ogsaa han sammen ved deres vilde Skrig og løftede sine Øine fra Tacitus, — det var det samme interessante, men dunkle Sted.

Thi i de mange hundrede Aar, hvori al Lærdom havde levet i dette skjønne og udviklende Sprog, var der — underligt nok — intet frembragt, som var værdt at læse paa Latin. Nu som for sex hundrede Aar siden sad de lærdeste Hoveder og gned sine Pander mod disse interessante, men dunkle Steder hos Tacitus.

Og fremdeles gik Slægt efter Slægt til mensa rotunda, hvor Tampen og Grammatiken modtog Ungdommens Offer af Tid og Flid, for til Gjengjæld at føre de dygtigste blandt dem saa vidt, at de kunde faa gnide deres Pander mod Tacitus. —

— Bøgetræerne vare ikke gamle i Forhold til de Ruiner, blandt hvilke de vare voxede op. Men de havde dog i mere end hundrede Aar løftet sine Kroner over den lave Træby og bredt sig vidt udover den rummelige Skolegaard.

Og under deres Grene havde der suset den muntre Lyd af unge Slægter, som kom og gik; Dagens bestandige Vexlen mellem Stilheden i Timen og den løsslupne Allarm i Frikvarteret med hundrede Smaafødder trampende Jorden og et Skrig i Luften som af vilde Fugle.

Men naar Dagen var forbi, og Lærerne havde taget al sin Tyranni og al sin Kjedsommelighed med sig hjem til sig selv, da fyldtes Skolegaarden af den forpinte Ungdoms Frihaandsarbeide.

Alt, hvad der fandtes af Bygninger, Træer, Trapper og Porte, fik Liv og Navn. Og efter den døde Dags Leg med døde Navne og livløse Former, legte den levende Ungdom et fantastisk Liv fuldt af Navne med Klang og Gjenklang i de smaa fortørkede Hoveder.

Da seiledes der Jorden rundt, og Kapere skjød frem bag Træer og Hushjørner, eller Røvere laa paa Lur under Trappen. Og altsom Lyset minkede, og Skumringen udslettede Minderne om Dagens haarde Dressur, vaagnede og øgte de spildte og ubrugte Kræfter; og Riddersind, ubrødeligt Venskab og Heltemod flammede op i smaa vilde Kampe og Vovestykker, som aldrig glemtes.

Men i de stille Høstaftener, naar Bøgeløvet laa tykt under Træerne, før Stormen havde hvirvlet det bort eller Pedellen samlet det ind i sin Røgekjælder, da kom Indianere og Krybskytter listende langs Skyggerne, — eller det var Prætendenten — den ulykkelige Stuart —, der arbeidede sig frem gjennem Storm og Uveir mod Lyset fra Betty Flanagans Hytte.

Og naar Døren til Pedellens Røgekjælder gik op, saa det røde Lys faldt stribevis ind i Mørket under Træerne, da sad der tæt af Rundhoveder omkring Ilden i tunge Støvler med Slag og Jernsporer; deres Kapper hang til Tørring rundt Skorstenen, og de lange korshæftede Sværd stod opad Muren. Gamle Betty løftede

det runde Trælaag — sortbrændt i Kanten, og op af den vældige Gryde steg den stærke Lugt af Faarekjød, Kaal, Poteter og Krydderi, som kogtes sammen — Høilændernes Yndlingsret! —

Indenfor Røgekjælderen og under hele Skolebygningen var der skjulte Gange og hemmelige Aabninger mellem de gamle uforgjængelige Klosterkjældere, hvor de modigste trængte ind og kom tilbage bedækkede med Støv og Kalk.

Og, hvad de fortalte, gik igjen fra Klasse til Klasse, lagde under den forhadte Skole en uhyggelig Undergrund af gamle, grufulde Klosterhistorier, hemmelighedsfuldt Samkvem med døde Munke, som gik igjen; lavbuede Vinduer med lange Striber af dødblegt Maaneskin.

Og selve Legen gik istaa, naar det blev rigtig mørkt og Katuglerne begyndte at skrige. Da samlede de sig i en tæt Gruppe og skræmte hinanden med hvide Skikkelser, som de saa i Skyggerne; og fra Domkirken med de høie Taarne og fra de svarte Munkekjældere kom der saa megen Uhygge og Fælenskab, at de pillede hjem, for at læse Lexer. —

— Det var store, smukke Træer — Bøgetræerne i Skolegaarden. Men et Aar begyndte det, som stod yderst mod Nord, at skrante, næste Aar gik det ud; hist og her i Rækken blev et Træ sygt, svære Grene — raadne indeni — blæste ned om Vinteren.

Alle de, som forstod sig paa Træer, fik travlt; og der fremkom mange Formodninger og Forslag. Nogle mente, at Jorden var for fast tiltrampet om Rødderne, og vilde, at der skulde pirkes lidt i den; andre vilde skrabe Stammerne, og nogle vare af den Formening, at der kom ikke Lys nok indunder Grenene og vilde have Toppene kappede af.

Ingen syntes at ville forstaa, at Jorden var sur, Træerne gamle og raadne, saa ingen Kunst kunde forhindre, at de visnede og døde.

Men ligesom Træerne vantrivedes, saaledes var det ogsaa, somom der lagde sig en Tyngsel over selve den Skole og den Ungdom, de overskyggede.

Tampen dansede ikke længer lystigt med Grammatiken; den var lagt bort. Og efter denne Skilsmisse syntes Grammatiken at tæres hen som en Enke, der har mistet sin bedre Halvdel. Latinen vilde ikke rigtig gro længer trods al mulig Umage; ingen kunde være blind for, at Kjendskabet til det herlige Sprog gik tilbage Aar for Aar.

Og uagtet de ikke lærte Halvparten saa meget Latin som for 30 Aar siden, saa Ungdommen dog bleg og overanstrængt ud. Det var en Ynk at se de blegnæbbede Dverge, som nutildags med Møie kunde

slæbe sig igjennem det allertarveligste Pensum til Examen artium, — og man saa vilde tænke paa hine Karle, der deponerede i fordums Tid.

Lærerne gik, somom de gik igjen. En vissen, grinet Flok, som gjennem Aarene udviklede hver sin Særhed til Karrikatur; fordi deres ensomme Liv var at sidde paa Kathederet og strø Støv paa en Ungdom, de ikke forstod.

Men mange mærkede de lærde Skolers Hensygnen. Fra det hele Land kom samstemmige Iagttagelser og Beklagelser; og alle Skolemænd satte sig i Bevægelse, stak Næsen i Papirerne, og ophvirvlede smaa Skyer af extrafint, filologisk Støv.

Nogle mente, alt vilde blive godt, naar Eleverne fik særskilte Pulte og grønmalede Pennalhuse; andre raabte paa et nyt og mere fuldkomment Ventilationssystem; enkelte lovede sig en ny Opblomstring af Lærdom og Sundhed for den kjære Ungdom, hvis Tyngdepunktet i Undervisningen blev forlagt fra Latinen og over paa Græsken.

Ingen syntes at ville forstaa, at Systemet var forældet og selve Lærdommen raadden, saa ingen Kunst formaaede længer at forhindre det døde fra at forpeste det levende.

Rektor sukkede mangen Aften, naar Maanen skinnede over Skolegaarden og udover Byen, som voxte og trivedes paa sin Maade. Skolen trivedes ikke; hvert Aar fandt han færre haabefulde Elever for Latinlinien; mens der var nok af raske Gutter, som opgav det tidligt og gik tilsøs eller til Udlandet, for at lære Handel.

Han vendte sig bort og gik ud i den store gamle Have paa den anden Side af Huset. Her havde han en liden fredelig Plads under et ældgammelt Pæretræ, hvor han sad om Sommeraftenen og snuste eftertænksomt. Men hellerikke her — skilt fra Byen og hele Verden bag den høie Kirkegaardsmur — hellerikke her fik han Fred for urolige Tanker.

Hvor lidet den huede ham — hele den nye, travle Tid, og hvor det ængstede ham — ængstede ham oprigtigt som et Tilbageskridt mod Barbariet —, denne Ringeagt for de klassiske Studier, som begyndte at vise sig baade her og der.

Men han vilde ikke tabe Modet; endnu stod de dog — Gud være lovet! — de gamle Klassikere; uovertrufne af nogen senere Tidsalders Mænd, ragende op over enhver Tid, ligesom selve denne skjønne Kirke ragede op over den snevre dumme Fiskerby med sine ædle og alvorlige Linier. Og fra Kirken var det, somom der gik en Luftning henover Ruinerne, henover Skolen, henover ham selv, idet han reiste sig fra Bænken. Styrket som efter en Bøn gik

han fuld af Kraft og Tillid op paa sit Studerekammer, for at gnide sin Pande mod Tacitus.

— Og Uglerne forstyrrede ham ikke; Skolen og Byen var bleven dem for stor og larmende, de forsvandt med en Gang og blev borte. —

VI.

Michal Mordtmann havde en Overraskelse i de første Dage efter Selskabet hos Professor Løvdahl.

Morgenen efter underrettede han sin Fader foreløbig om, at Udsigterne for deres Plan ikke var synderligt lyse. Da det var gjort, havde han trøstet sig med at tænke paa, hvorledes han havde skræmt de gamle Katugler, og hvor prægtig Fru Wenche havde været.

Smuk var hun ogsaa og ganske overraskende ung. Idet han forudsaa, at hans Ophold i Byen nu kanske ikke blev af saa lang Varighed, tog han den Beslutning at besøge hende ofte: — hvis han først skulde opgive sin Fabrik, vilde han ialfald tage den Fornøielse, som det kjedelige Sted kunde byde ham.

Men da han udpaa Dagen gik op til Klubben, hvor han spiste Middag, kom den tykke Jørgen Kruse hen til ham midt paa Gaden, trykkede hans Haand og sagde: „Tak — Hr. Mordtmann! — mange Tak for igaar. De balberede de lærde Herrer ganske ordentligt; og det var som skulde jeg sagt det selv — det, Fru Løvdahl kom med om Gutterne paa Latinskolen. For se nu min Morten! — han var s'gu saa flink en Gut som nogen, da han var liden, samlede sine Kobberskillinger og hjalp i Kramboden. Men nu — han er Gud forlade mig nær sexten Aar! — nu da al denne latinske Lærdom er faret i ham, nu er han bleven saa dum — Far! at jeg ikke turde betro ham Kramboden en halv Time, — ja ikke vilde han staa der heller. Nei den Latinen tror jeg ikke stort paa, og var det ikke for Mutters Skyld, skulde han ud af Skolen den Dag imorgen."

Michal Mordtmann vidste slet ikke, hvad han skulde svare; og da længer oppe i Gaden Adjunkt Aalbom gik smaanynnende forbi uden at ville se ham, saa forstod han d e t meget bedre.

Men det var ikke bare den tykke Jørgen Kruse; flere af de velstaaende Smaakjøbmænd kom mer eller mindre uforbeholdent frem med, at hans Optræden i Professorens Selskab havde smagt dem godt.

Og omsider gik det op for ham, at det havde været etslags Fest for alle disse Mennesker, som tidt nok havde hørt, at de ingenting

vidste og ingenting forstod uden at skrabe Skillinger sammen, — at en af de latinlærdes egen Kreds vendte sig imod de høie, hovne Herrer.

Never mind — tænkte Michal Mordtmann, er det ikke andet de vil, saa gjerne for mig. Kapitalen var Hovedsagen, og ikke skulde han vente sig stort i den Vei af Embedsmænd og Skolelærere; kunde han realisere sin Plan og slippe for et ydmygende Tilbagetog, saa skulde han vist ikke sky nogen Møie.

Han gik derfor med fordoblet Iver omkring og snakkede fosforsurt i de store Kontorer, og han var meget godt ligt; men naar det kom til Punktet — til selve Aktietegningen, stødte han uvægerlig mod en Hindring, en bestemt Anstødssten, og det var Professoren.

Saalænge Professor Løvdahl holdt sig tilbage, blev det med bare Snak. Han var dog den eneste, som forstod Tingen. Lærd var han, og rig var han, og hvis han ikke vilde være med, saa maatte der alligevel være noget raaddent ved Affairen, hvor glimrende den end tog sig ud.

„Lad først Professor Løvdahl tegne sig, saa er jeg med og mange med mig,“ — sagde Jørgen Kruse.

Michal Mordtmanns kvikke Hoved arbeidede ikke længe med denne Hindring. Han knappede sin lange, engelske Visitfrak og gik hen, for at besøge Fru Wenche.

„Endelig!“ raabte hun, da han kom.

„Undskyld Frue! — jeg burde ganske vist tidligere gjort min Visit, for at takke“ —

„Nei Tak! høistærede Hr. Mordtmann! den Tone skal vi ikke have mere af. De har en Gang for alle forspildt Deres Ret til at være engelsk overfor mig. Værsaagod at sætte Dem ned som gammel Maalstræver og ærlig Radikaler. Kan De forsone de andre vrede Guder med Deres afskyelige Soda, saa for mig gjerne. Men her er De min Mand — min Landsmand, og al Deres Korrekthed er spildt — det forsikrer jeg Dem! — fuldstændig spildt paa mig.“

„Jeg kommer Frue —“; men han kom ikke længer; for baade han og Fruen kom i en saadan Latter ved Tanken om deres sidste Møde og ved hans mislykkede Forsøg paa at være formel, at de tilslut rystede hinandens Hænder hjerteligt; og der blev i et Øieblik en saa stor Fortrolighed mellem dem, som ellers et langt Samvær næppe vilde frembragt.

„De var ganske ubetalelig i Tirsdags,“ sagde Fru Wenche og tog fat paa sit Sytøi; han sad i en lav Stol lige indved Sybordet; „De kan ikke tænke Dem, hvad det er for mig, endelig at møde et Menneske med mine Anskuelser og Mod til at udtale dem. Her

gaar vel en og anden — for Exempel Overlærer Abel — og tumler lidt med nye og frisindede Ideer, men i Smug, somom det var farligt Sprængstof —"

„Hvad det forresten ogsaa er — Frue! De saa jo selv, hvor vore Bomber sprang lystigt i Næsen paa de lærde Herrer."

„Ja — det er sandt! aldrig i mit Liv skal jeg glemme Adjunkt Aalboms Ansigt; jeg var næsten bange, han skulde kvæles. Men — à propos! har Mr. Mordtmann ogsaa tænkt paa Følgerne af Deres dristige Ord hin Aften? De maa nemlig vide, sligt taaler man ikke her i Byen. Med mig er det en anden Sag; jeg hører nu til her, og alle ved, at jeg er uforbederlig, — desuden er jeg jo bare en Dame! Men for Dem —"

„Aa — heller ikke jeg lægger synderlig Vægt paa denne gode Bys Omdømme."

„Men Kjære! det maa jo være af yderste Vigtighed for Dem, at De gjør et godt Indtryk."

„Ja — forsaavidt som man jo altid helst vil efterlade et godt —"

„Nei — nei! forstaar De! — jeg tænker jo paa Sodaen, og alt det andet Stinkstof, De vil lave."

„Naa saa! — De tænker paa den projekterede Fabrik; men den bliver der vist ikke noget af for det første."

„Saa? det var da leit for Dem. Carsten sagde forleden, han troede, Stemningen blandt Kjøbmændene var gunstig."

„Troede Professoren! — jeg er desværre kommen til et andet Resultat; iethvertfald tænker jeg snart at reise."

„Reise! — herfra?"

„Ja — tilbage til England."

„Opgiver De Fabriken?"

„Ja — foreløbig ialfald; jeg kan intet udrette."

„Men dette er jeg aldeles ikke tjent med," raabte Fru Wenche; „endelig har jeg fundet et skikkeligt Menneske, som jeg kan snakke med, og saa vil han bort. Det gaar paa ingen Maade an! Forklar mig ialfald, hvad der er iveien? hvorfor maa De opgive det? er de ræd for sine Skillinger — de smaa Sildekonger?"

„De smaa er ikke de værste —"

„Er det da de store Huse, som holde sig tilbage: With's eller Garman & Worse?"

„Høiere op!"

„Høiere op! — det forstaar jeg ikke."

„Skal jeg betro Dem — Frue! paa hvem min Fabrik strander?"

„Ja vist skal De saa og lidt fort."

„Paa Deres Mand."

„Paa Carsten? Ephoren? — men Kjære! han interesserer sig jo varmt for Dem."

„Ja Gudbevares! Professoren har været yderst elskværdig mod mig; men —"

„Naa da! men?"

„Men Aktier vil han ikke tegne."

„Saa — aa! det var dog besynderligt. Jeg hører ellers alle Folk siger, at Carsten er saa dygtig og forsigtig i Pengesager. Hør! — sig mig en Gang oprigtigt — saadant mellem os —; tror De selv paa Deres Foretagende?"

„Ønsker Fruen at se Prospektus," spurgte Mordtmann og greb i Lommen.

„Nei vist ikke! men svar mig —: tror De selv —"

„Vi har her," afbrød han i sin alvorligste Forretningstone, „som De vil se en Række Analyser —"

„Lad mig være i Fred for Deres væmmelige Analyser" — lo Fru Wenche.

„— og endvidere et specificeret Overslag med samt en Calcule," vedblev Mordtmann; og nu var det ikke længer muligt at faa et alvorligt Ord ud af ham; han morede hende endnu en Stund med sin Forretningstone og med at give Scener af sine Besøg hos Byens Borgere, indtil han reiste sig og sagde Farvel.

Men da han var gaaet, tænkte Fruen paa det; det vilde i Virkeligheden være altfor ærgerligt, om han nu reiste bort. Hun vilde dog spørge Carsten, hvorfor han ikke kunde tage et Par Aktier, naar det hele stod fast paa ham.

Professoren svarede — Samtalen begyndte ved Middagsbordet —, at han af Princip ikke gjerne anbragte Penge i indenbys Foretagender.

Men dette var da vist meget fordelagtigt?

Aa ja! det kunde saamænd nok hænde, at det blev en god Forretning.

„Ja svar mig nu — Carsten! du skal jo forstaa dig lidt paa Sagen: tror du paa den Fabrik?"

„Oprigtigt talt: nei; — og det, fordi jeg selv forstaar lidet eller intet af den praktiske Chemi, og de andre, som skal yde Pengene, forstaar mindre end ingenting; og saadant pleier der ikke at blive god Forretning af."

„Men Kjære! Mordtmann skal jo bestyre den; og han forstaar det jo — ikke sandt?"

„Kan være og kan ikke være. Hans Fars Firma er ikke meget anset; det engelske Hus, som der altid tales om, har endnu ikke tegnet noget Beløb —“

„Ja, men du betænker ikke alle Fordelene ved Stedet; Mordtmann, som selv har bestyret en saadan Indretning i England og som —“

„Har du nylig talt med den unge Mordtmann?“

„Ja han gjorde Visit i Formiddag. Og da fortalte han mig, at det ikke var ham muligt at faa tegnet Aktier, før du vilde gaa i Spidsen.“

„Ah! nu begynder jeg at forstaa! — og saa var Hr. Mordtmann saa udspekuleret fin —“

„Fy Carsten! altid tror du, Folk er ligesaa beregnende som du selv. Han sad her og fortalte mig det hele ganske naturligt, og det faldt da vist hverken ham eller mig ind, at jeg skulde blande mig i de Ting.“

„Aa Michal Mordtmann — han er nu en —“

„Jeg kan se paa dig, at du vil sige: en Bergenser,“ sagde Fru Wenche lidt bittert.

„Noget lignende — ja!“ svarede Professoren: „forresten, naar du ønsker at deltage i dette Foretagende, saa Gud bevars! jeg skal saamænd tegne saa mange Aktier, du vil; Pengene ere jo dine.“

„Uf Carsten! — du ved, jeg ikke vil, du skal komme med det! — jeg vil ikke have noget med de Pengesager; jeg vil ikke paa nogen Maade, at du skal kjøbe Aktier for min Skyld.“

Fru Wenche blev snart heftig i Samtalen; men da blev hendes Mand altid mere dæmpet.

„Jo saamænd skal du have Aktier — lille Wenche! jeg ser godt, du har Lyst paa dem; saa beholder vi ogsaa den kjære Hr. Mordtmann.“

Abraham sad og saa hemmeligt fra den ene til den anden. Han forstod ikke; men han saa, hvad han saa ofte havde seet, at Moderen var heftig og Faderen blid og venlig.

Om Eftermiddagen skulde han som sædvanligt læse med lille Marius; men han havde saa liden Lyst. Det var i de første Dage af Mai, og de repeterede i alle Fag til denne forfærdelige Hovedexamen, som skulde afgjøre lille Marius's Skjæbne.

Derfor sad han ivrig ved Bøgerne; men Abraham havde saa liden Lyst. Solen skinnede paa det nye Stikkelsbærgrønt nede i Haven, og oppe i Himmelen var der ikke en eneste Sky.

Abraham sad bare og gjorde Kommers baade med Græsken og Mathematiken til Marius's store Forskrækkelse; tilslut begyndte

han at messe af Pontoppidans Forklaring, som de gjennemgik i Skolen for syvende eller ottende Gang.

Marius lo og bad afvexlende; men Abraham var kommen i det gale Hjørne; han slængte alle Bøgerne op i Sengen og raabte: „Kom skal vi ro ud og fiske!"

Ja — lille Marius var svag nok, og saa roede de ud paa Vaagen og fiskede Smaatosk i den stille, fine Foraarsaften.

Men Følgen blev ogsaa, at det gik meget broget for Marius den følgende Dag. Bare Bevidstheden om, at han ikke havde læst saa meget og saa ordentlig som sædvanligt, gjorde ham forfjamset og usikker i de simpleste Ting.

Dertilmed vilde Ulykken, at Rektor kom ind i Aalboms Latintime, for at høre paa Examinationen, hvilket han undertiden gjorde, naar han havde Tid.

Det gjaldt da for Aalbom nu mod Aarets Slutning at vise Rektor, hvor vidt de kjære Disciple vare komne under hans Regimente; derfor tog han først Duxen og saa Marius.

Abraham sad som paa Naale; han kjendte jo Marius ud og ind og vidste hvor let det store Hoved kunde løbe sig ubønhørligt fast i den mindste Ting, naar der først kom Ugreie. Det havde allerede været galt i forrige Time med Græsken; men Pindsvinet havde med stor Liberalitet ladet Abraham hviske hvert Ord over Bordet.

I Frikvarteret havde lille Marius sagt:

„Du skulde ikke lokket mig ud at fiske igaar — Abraham! — jeg kan ingenting og bliver vist hørt i alt idag. Saa faar jeg 6, og saa kommer jeg ikke op til Sommeren."

Abraham begyndte at forstaa, hvad dette vilde sige for lille Marius; han havde igrunden aldrig tænkt rigtig over det. Men som lille Marius nu med mange Feil læste op en Ode af Horats, sad han og tænkte paa, hvor aldeles hjælpeløs hans bedste Ven vilde blive, om han skulde sidde igjen i Klassen blandt nye Kammerater; medens han selv — Abraham — naturligvis blev opflyttet i fjerde Latinklasse.

„Nei — nei — Gottwald! du snakker over dig," sagde Adjunkt Aalbom kattevenlig; thi lille Marius gjorde Feil paa Feil; men han turde ikke slippe sig løs med Skjældsord for Rektor; „tænk dig nu om — Gutten min — hva! fallo, fefelli — siger du; det er ganske rigtigt; men nu Supinum — Supinum kjære Gutten min hva!"

„—fe—fe—fe—" stammede Marius fuldstændig hjælpeløs; der var ikke længer Tanke skabt i hans Hoved.

„Ih! men du gode! hvad vil du med Reduplikation i Supinum?" raabte Aalbom; men et Blik fra Rektor staggede ham; „tænk dig

nu om Gottwald! du kjender saa godt disse Verber, naar du bare tænker dig lidt om; der er ikke mere end tre fire af dem; du husker: pello, pepuli, pulsum — altsaa fallo, fefelli — nu?"

„— pulsum," svarede Marius og virrede det blaa Lommetørklæde om Fingrene.

„Sludder Gottwald! vil du gjøre Nar af mig? — Javist Hr. Rektor! det er ganske sandt, lad os tage det med Ro — hva! bare rolig Gutten min, saa kommer det nok; altsaa vil vi begynde med Begyndelsen, med Ting, du kan paa dine Fingre, bare rolig — hva! Gutten min!" hans Stemme dirrede af Arrigskab; „altsaa: amo, amavi — nu Supinum; — ama —"

„— ama —" gjentog Marius og slap sit Lommetørklæde.

„Nei — nu gaar det for vidt!" — skreg Aalbom og glemte Rektoren ganske; „er du gjenstridig — din Knægt! hvad hedder det runde Bord paa Latin? — det runde Bord? — nu — vil du svare?"

Men der kom ingen Lyd fra lille Marius, og Adjunkten styrtede henimod ham, somom han vilde slaa ham trods Rektoren. Men enten han nu vilde det eller ikke, saa faldt Marius ned imellem Bordet og Bænken, før Adjunkten naaede hen til ham.

„Faldt han?" spurgte Rektor og kom hen til Aalbom, der stod bøiet over Bordet og stirrede ned paa lille Marius.

Men idetsamme lød der en Stemme i Klassen dirrende af Sindsbevægelse og afbrudt som af Hulken; de vendte sig alle og saa Abraham Løvdahl; han stod opreist, ligbleg med Ansigtet fortrukket: „Det er Skam — det er stor Skam!" — sagde han igjen og løftede sin knyttede Haand mod Aalbom: „De er en — De er en Dævel!" — fik han endelig sagt og tog et fast Tag i Bordkanten.

„Men — men Abraham! — Abraham Løvdahl! er du bleven splittergal Gut?" raabte Rektor; aldrig i sin lange pædagogiske Virksomhed var han bleven saa forskrækket. Selv Aalbom stod som forstenet og glemte næsten lille Marius, som laa dernede uden at røre sig.

Men Morten Bagstræver flyttede resolut Bænken ud fra Bordet og løftede Marius op, han var bleg og Øinene lukkede.

„Hent noget Vand," sagde Morten i sin trodsige Tone, mens han holdt Marius oppe.

„Ja — Vand — hva!" begyndte nu Adjunkten; „Gottwald er syg; — det er en Skandale at sende Gutten i Skole, naar han er syg — hva!"

Under dette stod Rektor midt foran Abraham og stirrede paa ham; endelig sagde han stille og strængt: „Gaa hjem — Løvdahl! — jeg skal henvende mig til dine Forældre."

Der var dødsstille i Klassen, da Abraham samlede sine Bøger og gik. Den Forbitrelse, som var kogt op i ham, mens Adjunkten pinte Marius, faldt saa forunderligt hurtigt sammen; og da han gik alene ud gjennem Skolegaarden — det var midt i Timen —, begyndte han at tænke paa, hvad det var, han havde gjort, og hvad vel hans Fader vilde sige.

Han turde ikke gaa lige hjem, men lagde sine Bøger ind hos Bageren, hvor han var kjendt, og gik sig en lang Tur udover Østkanten af Byen, hvor han ikke let vilde risikere at møde sin Fader.

Imidlertid kom lille Marius til sig selv, da han fik koldt Vand i Ansigtet; han laa en halv Times Tid paa Sofaen inde i Rektorens Dagligstue, hvor de gav ham Hofmansdraaber, indtil han blev saapas, at Pedellen kunde følge ham hjem, Fru Gottwald boede ikke langt nede i Byen.

Lille Marius forlod da Skolen — bleg og halvt bevidstløs, støttet til Pedellen, som bar alle hans Bøger. Stinkdyrene stimlede sammen og løb foran, for at se ham op i Ansigtet; nogle vilde til at bespotte Rottekongen; men en af de store sagde: „lad ham være, han er syg.“

Og saaledes slap han for første Gang uforhaanet gjennem sine Fiender.

Rektoren skulde ganske anderledes taget sig af sin lille Professor, om ikke Tilfældet med Abraham helt havde optaget ham.

At en Discipel blev syg under Undervisningen var jo noget, som let kunde hænde; lille Marius havde ganske sikkert ikke været frisk hele Dagen; det kunde man mærke strax ved Examinationen; han havde endog gjort metriske Feil under Oplæsningen, noget, som ellers aldrig kunde hænde Marius. Og Rektor maatte næsten give Aalbom Ret, naar han vedblev at gjentage, at det var en Skandale at sende syge Børn i Skole.

Men Abraham — Abraham Løvdahl — fræk — oprørsk, i aabenbar Trods! det var ikke til at tage feil af: denne Dreng skjulte under et velopdragent og freidigt Væsen de allerfarligste Spirer.

Havde det endda været en Søn af raa og udannede Forældre, — saadanne som de desværre havde saa mange af: men en Søn af Professor Løvdahl — en Mand saa fin, saa human og gjennemdannet! — og saa skulde der hos hans eneste Søn pludseligt aabne sig Dybder af Trods og Oprørssind!

„Hans Moder er en meget oppositionel Karakter,“ henkastede Adjunkt Aalbom forsigtigt; han vidste, hvilken høi Stjerne Fru Wenche havde hos Rektoren.

Men den anden saa tilsiden og svarede ikke; han kom til at tænke paa den sidste Samtale i Professorens Middagsselskab.

Derfor gik han hellerikke hjem til Løvdahls, som han oprindelig havde tænkt; men han skrev et meget alvorligt Brev til Professoren, forklarede Sagen og udtalte som sin Overbevisning baade som Pædagog og som mangeaarig Ven af Huset, at kun ved at vise den største Strenghed og ved at tage dette med al mulig Alvor kunde man endnu kvæle de onde Spirer, som desværre var kommet for Dagen i deres kjære Abrahams Karakter.

Professor Løvdahl fik dette Brev i sin Konsultationstime fra 12 til 1; og han blev saa altereret, at han strax sendte de Patienter bort, som kunde vente til imorgen, og skyndte sig at fare over de andre.

Det var aldrig faldet ham ind, at hans Søn kunde opføre sig saaledes. Selv var han kommen gjennem Livet velopdragen og korrekt. Ydmyget sig havde han egentlig aldrig, det kunde ingen sige; han havde tværtimod vidst at holde sig Folk fra Livet. Men aldrig havde han stødt an mod nogen overordnet; aldrig var der i hans Sjæl opstaaet noget, som kunde ligne Oprør.

Han kunde i Begyndelsen ligefrem ikke begribe, hvad der gik af Abraham; og til og med var det jo i en Sag, som ikke vedkom ham. Om Læreren kanske havde været lidt hidsig mod Gottwald, var der derfor nogen Mening i at fare saaledes op og risikere de største Ubehageligheder for en andens Skyld?

Men det var dette taabelige Guttevenskab, disse overspændte Ideer om Mod og Trofasthed, hvis Kilde Professoren kun altfor godt kjendte.

Allerede længe havde han forudseet en afgjørende Kamp med sin Kone om Sønnen. Han havde bestandig bøiet af og udsat det; thi han hadede Strid og Ufred i Huset.

Men meget syntes ham nu at tyde paa, at Afgjørelsen nærmede sig. Den Samtale, som hin Selskabsaften var ført i hans Kones Værelse, var bleven omtalt og saa kommenteret, at den allerede udgjorde et vigtigt Led i Byens indre Historie, og meget havde Professoren døiet hos Venner og Veninder, fordi hans Hus kunde give Plads for noget, der nærmede sig saa stærkt til Skandale.

Desuden var der et stille Uvenskab mellem ham og Fruen fra igaar, da de talte om Aktierne i Fabriken.

Professoren var gaaet lige i Handelsforeningen, hvor den tomme Liste længe havde ligget som et Spøgelse, og tegnet 10 Aktier à 500 Spd. Bagefter fandt han endog selv, at det var meget; men

det var i Overensstemmelse med den Methode, han brugte overfor sin Kone.

Nu — efter Historien med Abraham var han ganske ovenpaa; og hvor meget det end harmede ham, ja rent ud bedrøvede ham — det, som var hændt med Gutten, saa kunde han dog ikke andet end tænke med en vis Tilfredsstillelse paa alle de spidse Ord, han nu kunde faa Brug for mod sin Kone.

I flere Aar var deres Ægteskab gaaet stille og tørt; hun snar til Heftighed, han altid rolig, beredt til at dække over hendes Uregelmæssigheder; efterhaanden foragtede hun ham en Smule, medens han, som strax følte det, fortæredes af Ønsket om at overvinde hende og tvinge hende til at se med hans Øine.

„Nu har vi Følgerne af din Methode," begyndte han derfor, da han med Brevet i Haanden traadte ind i Dagligstuen; „jeg har altid sagt, du fordærvede Gutten med dine overspændte Ideer, og nu er det kommet. Her er Brev fra Rektoren: Abraham har gjort Oprør i Skolen."

„Men — Carsten! hvad er det, du siger?"

„Han har sat sig op imod sine Lærere, truet med knyttet Næve og kaldt Adjunkt Aalbom for en Djævel."

„Naa Gudskelov! — ikke værre!" sagde Fru Wenche lettet.

„Ikke værre? — ikke værre! — ja det ligner dig! du kan snart ikke sympathisere med andet end Oprør og Opsætsighed mod alt og alle. Men nu vil jeg sige dig en Ting — min høistærede Frue! — nu er det forbi med min Taalmodighed. Gutten er ogsaa min, og jeg vil ikke have en radikal Fusentast af ham, der bliver liggende som et Udskud i Samfundet til Skam og Sorg for sin Familie. Nu har jeg længe nok seet dig fylde ham med dine gale Ideer, og nu har det baaret sin Frugt; men nu faar du ogsaa undskylde, at jeg som Fader tager Magten, for at redde, hvad endnu reddes kan. Er han hjemme?"

„Jeg har ikke seet ham."

Fru Wenche var ikke rigtig sikker paa, hvorledes hun skulde møde denne usædvanlige Heftighed hos sin Mand; hun vidste jo hellerikke fuld Besked om, hvad det var, Abraham havde gjort; og hun vilde ikke spørge, saalænge hendes Mand behandlede hende saaledes.

Men da Abraham endelig træt og sulten kom hjem og sneg sig ind i Dagligstuen bleg og nedslagen, sagde hun til ham: „Men Abraham! hvad er det, vi hører om dig? hvad har du gjort?"

Abraham stirrede paa hende; hans eneste Haab havde været Moderen; men før han fik svare, aabnede Professoren sin Dør og kaldte ham ind.

Fru Wenche hørte hans Stemme tale strængt og vedholdende; hun kunde ikke holde det ud; hellerikke vilde hun nu gaa ind, og derfor gik hun ud i Spisestuen.

„Hvor kunde du gjøre mig denne store Sorg? — Abraham!“ saaledes begyndte Professoren alvorligt og næsten sørgmodigt; „jeg havde saa vist haabet at gjøre dig til en brav og nyttig Borger, til en Søn, jeg kunde have Glæde og Ære af; og istedet derfor begynder du allerede i din unge Alder at lægge Tendenser for Dagen, som sikrere end noget andet vil føre dig i Fordærvelse. Thi Dovenskab, ungdommeligt Letsind og Vildskab — det kan gaa af med Aarene og ved forstandig Behandling; men Oprørsaand er noget, som næsten altid tager til der, hvor det først har slaaet Rod. Man begynder med at trodse og forhaane sine Lærere, saa voxer man sin Far og sin Mor over Hovedet, og tilslut vil man ikke bøie sig for Vorherre selv! Men ved du, hvad det er for Slags Folk — disse? — jo du, det er Forbryderne, det er Samfundets Udskud, der trodse Lovene og fylde vore Fængsler. Hvad der er skeet med dig idag, har rystet mig mere end jeg kan sige; jeg formaar hverken at skjænde paa dig eller at straffe dig; jeg ved ikke engang, om jeg kan beholde en saadan Søn i mit Hus.“

Dermed gik han ud af Stuen.

Det var en vel betænkt Tale af Professoren, og den gjorde sin Virkning.

Alt havde Abraham forestillet sig paa sin ensomme Vandring, — alt det værste, han kunde tænke sig af Skjænd og Straf; men dette gik dog over alt.

Den sørgelige, bedrøvede Tone; de haarde Ord og saa tilslut den skrækkelige Mulighed, at han kanske skulde sendes ud af Huset, bort fra Moderen, — d e r først begyndte han at samle sig saa meget, at han brast i Graad og laa længe nede i Sofaen og græd. Hvor ubegribeligt det forekom ham — det, han havde gjort; hvad skulde der dog blive af ham?

En lang Stund efter aabnede Professoren Døren og kaldte ham tilbords.

Fru Wenche havde endnu ikke faaet fuld Besked om Sagen; men efter det, hun fik vide, maatte hun jo indrømme, at Abraham havde opført sig høist usømmeligt. Men alligevel forundrede hun sig over, at denne lille Ting, — thi i Grunden var det da ikke saa farligt —, at dette kunde saa aldeles forstemme hende. Hun følte

sig saa tung og usigeligt ulykkelig, og hun havde den største Lyst til at kaste sig over Abraham og græde ud.

Men der blev ikke talt et Ord under Maaltidet.

Abraham laa sønderknust over sin Suppe; og han lignede i dette Øieblik ikke meget hin blege Helt, som stod opreist med knyttede Næver mod Adjunkt Aalbom og kaldte ham en Dævel. —

VII.

Den store Begivenhed i Byen var de ti Aktier, som Professor Løvdahl havde tegnet i Fabriken; og det gik som Jørgen Kruse havde forudsagt. Der blev en Rift om Listen oppe i Handelsforeningen; — ja der gik i et Par Dage ligesom et Pust af Spekulationsfeber gjennem det ellers saa døde og træge Handelsliv.

Efter fjorten Dage telegraferede Michal Mordtmann til sin Fader, at der var tegnet 96,000 Spd.

Den unge Mordtmann var straalende, — baade glad ved Udsigten til at komme i Spidsen for en storartet Bedrift og ikke lidet stolt over at have spillet sine Kort saa fint. De onde Øine fra Latinerne brød han sig Pokker om; det var Handelsverdenen — Realisterne — han skulde erobre, og det havde han gjort.

Han fik ogsaa et anerkjendende Brev fra Isac Mordtmann & Co., og nærmere Instrux med Hensyn til den Direktion, som skulde vælges; Professor Løvdahl maatte absolut være med.

Michal Mordtmann bragte det paa Bane næste Søndag hos Professorens, — han spiste der regelmæssigt hver Søndag —; der var forresten lidt tungt i Huset efter Affairen med Abraham, hvem Faderen vedblev at behandle med en Kulde, som holdt ham i den pinligste Spænding.

Professoren afslog først den Ære at tiltræde Direktionen. Ikke havde han Tid for sin Praxis, hellerikke egnede han sig for sligt. Han havde jo netop af Princip holdt sig ude af Forretningslivet.

Det var jo igrunden bare Navnet, mente Mordtmann; om noget Arbeide blev der slet ikke Tale; Bankchef Christensen skulde være administrerende Direktør; det gjaldt bare om, at Professor Løvdahls Navn fandtes i Direktionen.

„Kan ikke De hjælpe mig Frue! — til at overtale Deres Mand?"

„Nei, min Mand raader sig selv i alle saadanne Ting," svarede Fru Wenche uden at se op.

„Hvis du ønsker det — min Ven! saa skal jeg gjerne træde ind i Direktionen," sagde Professoren venligt.

„Jeg ønske det? men hvem siger det? hvor kan det falde dig ind!" sagde Fruen nervøst.

„Ei-ei! — du interesserer dig dog ivrigt for Hr. Mordtmanns Fabrik; og jeg vil ogsaa gjerne gjøre vor unge Ven en Tjeneste. Altsaa; jeg er villig til at tiltræde Direktionen — Hr. Mordtmann!"

„Tusind Tak," svarede denne og lagde i sin Glæde ikke Mærke til Fruens Udtryk; han løftede sit Glas: „ja saa er alt iorden; nu lover jeg, det skal ikke vare længe, før Fabriken staar der."

Fru Wenche befandt sig ilde. Den Fortrolighed, som saa hurtigt var opstaaet mellem hende og Mordtmann, begyndte allerede at genere hende; hun saa godt, at hendes Mand lagde Mærke til hvert Ord og hvert Blik mellem dem; og hun vidste, han troede, at hun i dette med Fabriken havde været i Ledtog med den unge Mand.

Og det ærgrede hende, fordi det var jo ikke sandt. Men hun følte, at om hun prøvede at forsvare sig, vilde hendes Ærlighed komme tilkort overfor hendes Mands Mistænksomhed, og Forviklingen vilde bare blive større.

Men netop dette, at hun mod Sædvane opgav Tanken om en Forklaring, det pinte hende og gjorde hende usikker baade i Forholdet til Manden og til den Fremmede.

Dertil kom, at hun i disse Dage for første Gang havde følt, hvad hun saa ofte havde gruet for: at hendes Søn kunde blive hende fremmed, eller at ialfald noget kunde skyde sig ind imellem dem og forspilde den ubegrænsede Fortrolighed, hvori de hidtil havde levet.

Da hun endelig fik hele Historien om Marius og Aalbom fra Abraham selv, — han fortalte med nedslagne Øine, endnu ganske forskrækket over, hvad han havde gjort —, da tog Moderen ham i sine Arme og raabte: „Nei men Herregud! — har de skjændt paa dig for det? skulde du sidde og se paa, at de pinte din bedste Ven! — det var kjækt gjort af dig — Abraham!"

Men han saa forskræmt op til hende, og for første Gang mærkede hun med Sorg, at han ikke havde fuld Tillid til hende.

I samme Øieblik faldt det hende ogsaa ind, at det var saa sin Sag ligefrem at modarbeide Manden, at lære Sønnen stik imod Faderen; rose ham for det, hun vidste havde bedrøvet og forskrækket den anden.

Fru Wenche havde ofte tænkt sig, at den maatte komme den Stund, da Sønnen fik Øie paa den store Spalte, der var mellem Fader og Moder i de alvorligste Ting.

Men hun havde tænkt paa de store religiøse Spørgsmaal, og hun havde været forberedt. Hun vilde, efterhvert som Abraham blev

saa stor, at han trængte til Besked derom, aabent og ærligt sige ham, at hun ingenlunde troede paa alt det, som andre Folk tror paa.

Det var ogsaa begyndt, og hun havde flere Gange talt med ham om saadanne Ting. Vanskeligt var det; men hun haabede dog altid, at stor Ærlighed fra hendes Side maatte gjøre ham det klart, at han i et og alt kunde stole trygt paa hende, om hun ikke just var af Tro som de andre.

Hun syntes ikke, det var Ret at pege for ham paa alt det Hykleri, hun saa og levede i. Professoren tog Abraham med i Kirken, sagde undertiden Vorherre og lignende: men hun vidste jo saa grandgiveligt, at der ikke fandtes Spor af sand Kristendom i ham.

Det kunde hun jo ikke forklare deres Søn, og det var og blev en stor Vanskelighed med det religiøse. Vel syntes ikke Abraham heller at være anderledes grebet af Religionen, end at den som Skolefag maatte kunnes perfekt, og at der hørte en vis Tone til og et vist Ansigt, naar man gik i Kirke.

Men bare dette, at hun kunde høre, naar han for Exempel spurgte: hvorfor gaar du aldrig i Kirken, Mor? — at dette Spørgsmaal kom fra Paavirkninger udenfra; hun mærkede, at andre — hun vidste ikke hvem — gjorde ham opmærksom paa saadant hos hende.

Og alligevel havde hun altid holdt det Haab ilive, at det skulde nok gaa. Ja hun syntes undertiden, at det maatte være godt for Abraham, naar han kom til Tvivlens uundgaaelige Tid, da at have sin egen Moder blandt de Ikketroende; — det maatte — mente hun — anspore ham til et alvorligt Valg og frelse ham fra at forsvinde feigt i det uendelige Mylder af Hyklere.

Men nu dette Skolespørgsmaal, saa lidet i Forhold til vigtigere Ting, men saa betydningsfuldt, fordi det saa stærkt viste Kløften mellem de to, som sammen eiede denne ene, — hvorledes skulde hun klare det?

Hendes Hjertens Mening var den, at det var et kjækt Træk af Abraham, som hun godt kunde lige ham for; men hun kunde jo ikke stik imod baade Skolen og Faderen rose ham, fordi han havde kaldt Aalbom for en Djævel. Hvis det fra først af ikke var blevet taget saa alvorligt, kunde hun kanske sluppet lempeligere over det med at ruske ham lidt i Haaret og formane ham til Besindighed.

Men som det nu var kommet, var det blevet et Hovedspørgsmaal, og hun formaaede ikke at løse det.

Imidlertid stod Abraham foran hende og forstod, at Moderen var falden i Tanker; og da hun endelig — selv raadvild vendte tilbage og fandt Gutten staaende der ligesaa ængstelig og uvis, da vidste

hun ikke andet at gjøre end at tage ham ind i sine Arme, vugge ham frem og tilbage som hun pleiede og hviske udover ham: „Aa du arme lille Abbemand! hvad skal der blive af dig!“

Endnu mere forvirret ved dette, vedblev Abraham at gaa i Spænding. Paa Skolen blev han behandlet som en farlig Forbryder, hvem man dog vil søge at redde ved mild Behandling; selv Aalbom var venlig, saa det gjøs i Abraham.

Kammeraterne roste ham først og spaaede ham de forfærdeligste Straffedomme. Men da det gik af i al Stilhed, og Lærerne vare lige blide mod ham, fandt man ud, at man sagtens kan være modig, naar man er Søn til Professor Løvdahl.

Havde han bare faaet Straf — tænkte Abraham selv; men denne dumpe Høitidelighed, denne underlige Venlighed fra alle Kanter bragte ham tilsidst paa den Tanke, at han vist igrunden var et Udskud, og at de tænkte paa at sende ham bort til en eller anden Anstalt. Han blev ræd og sky og holdt sig for sig selv.

Hans bedste Ven — lille Marius laa forresten syg; han havde faaet Hjernebetændelse. Den gode Rektor besøgte ham næsten hver Dag og var inderligt bekymret for sin lille Professor.

Men hver Gang hans Øine i Timen faldt paa Abraham Løvdahl, stod hin Scene saa levende for ham: Abrahams grænseløse Frækhed forbandt sig saa nøie med lille Marius's ulykkelige Sygdom, at det tilslut kom til at staa saaledes for ham, at det var Abraham Løvdahls Skyld altsammen. Han henvendte næsten aldrig et Ord til ham.

Professoren iagttog hemmeligt sin Søn og overbeviste sig om, at den Maade, han efter Samraad med Skolen havde valgt, ogsaa viste sig virksom. Ofte naar Abraham bleg og forskræmt sneg sig forbi ham i Huset, syntes han hjerteligt Synd i ham; men han tvang sig en lang Tid, indtil han syntes, det kunde være nok.

Da sagde han endelig en Dag: „Vi har nu overveiet Sagen — vi — dine Forældre og Skolen; og vi er kommen til det Resultat, at vi vil prøve at beholde dig og kanske endnu gjøre dig til et godt og brugbart Menneske.“

Abraham kastede sig ind til Faderen og hulkede høit. De havde tilslut næsten skræmt Vetet af ham; han havde tænkt, at han skulde sendes bort til Fremmede; han havde tænkt — ja hvad for gyselige Ting havde han ikke tænkt i vaagne Tider i Sengen. Og nu, da han fik blive, syntes han, at Faderens Naade og Mildhed var saa overvældende.

Professoren gav Indtrykket Tid til at fæstne sig og sagde saa:

„Ja lad os nu haabe med Vorherres Bistand, at du ikke oftere skal volde os saa stor en Sorg."

Nei det skulde Abraham vist ikke! han følte sig saa knækket og sønderknust og saa taknemlig over Tilgivelsen; der skulde vist aldrig mere komme et Kny af Trods fra ham. —

— Men hjemme i Fru Gottwalds smaa Stuer var der stille og trist; Dørklokken var omviklet og hun havde taget en Jomfru til Hjælp i Butiken.

Thi det blev værre med lille Marius. Doktor Bentzen havde sagt til Professor Løvdahl, at man bare maatte ønske, at Gutten fik dø; han vilde aldrig faa sin Forstand igjen.

Dette vidste ikke Fru Gottwald; og Nat og Dag gjentog hun for sig selv: han maa ikke dø, han maa ikke dø. Det var jo umuligt og utænkeligt, at det eneste, hun havde, skulde slides fra hende; hun havde dog lidt saa meget.

Lille Marius laa og knyttede Rotteknuder paa sit Lagen, varm i Hovedet med halvlukkede Øine. Han mumlede næsten hele Tiden Declinationer og Conjugationer og Regler og Undtagelser, — hans stakkels Hjerne var helt indhyllet i Madvigs folderige Omsvøb, og han famlede ængstelig omkring i Mørket.

Det var lyse, smukke Vaardage — ret et Veir til at haabe i, og Fru Gottwald gik til og fra; bestandigt vilde hun se en Forbedring.

Men en Aften blev det hende klart, at det gik mod Slutten. Lille Marius blev urolig og mumlede fortere og fortere.

„Lille Marius — søde lille Marius! du maa ikke dø fra din Mor; du maa ikke, for du ved slet ikke, hvad du er for din Moder; sig, at du vil ikke gaa fra mig, — sig det! —"

„Monebor
moneberis
monebitur,
monebimur
monebimini
monebuntur," svarede lille Marius.

„Ja — du er flink Gut! — du er den flinkeste i hele Klassen i Latin, det sagde Rektoren idag igjen, da han var her. Men du kjendte ham ikke; men du kjender mig — ikke sandt? lille Marius! du kjender Mor? — sig — ikke sandt? — du kjender mig?"

„Ad, adversus, ante, apud, circa, circiter," begyndte lille Marius.

„Nei, nei! kjære lille Marius! — ikke Latin, saa er du sød. Jeg ved nok, hvor flink du er, og jeg er saa dum — ved du. Men sig mig bare, at du kjender mig, at du er glad i mig, at du ikke vil gaa

fra mig, at jeg er din søde Mor, sig bare det, — sig bare: søde Mor, — sig bare: Mor —"

„— fallo, fefelli, falsum," svarede lille Marius.

„O min Gud! min Gud! dette skrækkelige Sprog! hvad har de gjort min stakkels Dreng! — han vil dø uden at nævne sin Moders Navn, hans elendige, forfængelige Mor, som har taget Livet af ham med denne forbandede Lærdom!"

Hun styrtede ud i Gangen i det Haab, at det var Doktoren; men det var bare en af de Logerende ovenpaa, som kom hjem.

Hun vendte da tilbage til Sovekammeret; men i Døren slog hun Hænderne sammen og raabte i stor Glæde:

„O Gud være lovet! nu har du det vist meget bedre — lille Marius! du smiler saa fornøiet."

„Mensa rotunda," svarede lille Marius og døde. —

VIII.

Michal Mordtmann havde faaet for Vane at gaa indom til Fru Wenche, naar han kom fra Fabriken efter Klokken tolv.

Der var en stor Arbeidsstyrke sat igang med de vidtløftige Rydningsarbeider; der skulde lægges solide Stenkaier langs Stranden, Skorstene og Grundmure skulde opføres til de utallige Bygninger.

Aktieselskabet var dannet paa et Grundfond af 100,000 Spd., og Byen var tilsidst bleven saa modig, at man besluttede ikke at indbyde det engelske Hus til Tegning af Aktier, siden det havde holdt sig saa fornemt tilbage.

Hele Kapitalen blev saaledes indenbys; og Fabriken „Fortuna", som den døbtes i megen Champagne, blev Byens Stolthed og Kjæledægge.

Mordtmann var glad og fuld af Haab. Aldrig havde han været saa tilfreds med sig selv og med alle. Fra den underordnede Stilling i det fremmede Land var han avanceret til Førstemand i et nyt Foretagende, som han selv skulde lede fra Begyndelsen af.

Da hverken Direktører eller Aktionærer havde det ringeste Skjøn paa Tingen, blev han snart et rent Orakel; og han sparede hellerikke paa Effekten. Hvor hans Kundskaber ikke strakte til, var han ikke ræd for at smøre paa med store Ord, som fuldkommen duperede alle.

En stor Mængde Arbeidsfolk fik fast Arbeide; han udbetalte Lønningerne om Lørdagen; Konerne kom til ham om Forskud, og han blev i kort Tid kjendt og afholdt baade blandt Smaafolk og

blandt de store. Kun i Embedskredsene og i nogle gamle stokreaktionære Huse beholdt man en dyb Afsky for ham; og der blev ogsaa Professor Løvdahl beklaget, fordi hans Kone trak det Slags Personer til Huset.

Men Mordtmann brød sig ikke om det; han kjendte sig sund og glad, naar han tidligt om Morgenen i de smukke Sommermaaneder gik til sin Fabrik, — et lidet Stykke udenfor Bygrænsen. Arbeiderne vare ikke som de engelske, der kun tænkte paa Arbeidet. Herhjemme tog de Huen helt af og sagde Godmorgen og gav sig god Tid til en liden Sladder, hvis han vilde.

Der var ogsaa noget stolt i at se alt dette voxe op og ordne sig efter hans Plan; de mange, besynderlige Bygninger, der af Byen betragtedes som Vidundere af hans Sindrighed; hele dette storartede Anlæg, med ubegrænset Overkommando og Overflod paa Penge var nok noget, en ung, virkelysten Mand kunde være glad ved at have mellem Hænderne.

Og dog var det noget helt andet, som lidt efter lidt blev ham kjærere end alt; det var Besøgene hos Fru Wenche.

Han havde ikke gjort mange Damebekjendtskaber i Byen; hans Forretning havde fra først af bare bragt ham i Berøring med Mænd; og nu da han virkelig havde faaet saa meget at varetage, at hans Dag var fuldt optaget, fandt han ikke Anledning eller Opfordring til at søge større Selskabelighed end Klubben og Professor Løvdahl.

Men desto stadigere var han i Professorens Hus. Det var engang for alle blevet sagt ham, at han var velkommen til enhver Tid; og Mordtmann havde al Grund til at formode, at det var oprigtigt ment af Professoren; han var bestandig elskværdig og forekommende.

Alligevel var det jo tydeligt, at det var Fruen, han besøgte, og hun mærkede det selv. Hver Dag mellem tolv og et ventede hun ham til et Glas Vin, som han drak, mens de passiarede muntert sammen en halv Times Tid.

Men naar det var Regn og stygt Veir, kom han bare hen til Ruden og viste hende sine tilsølede Støvler og sin vaade Trøie, og da blev det gjerne aftalt, at han skulde komme om Aftenen.

Fru Wenche havde sat sig paa det Punkt, at hun behandlede ham lidt moderligt, hvilket hun paa Grund af sin Stilling ikke havde saa vanskeligt for, skjønt der jo igrunden ikke var nogen Aldersforskjel at tale om.

Han ligte det ikke; men havde endnu ikke Mod til at forlange det anderledes; og hun holdt ham i en spøgefuld Tone, som kunde

lade mangt et Ord og mangt et Øiekast passere for mindre end det virkelig var.

Hun syntes altfor godt om ham og satte altfor megen Pris paa hans Selskab til at ville forstaa denne Kur, han gjorde til hende. Havde hun nu ikke i mange Aar havt Overlærer Abel sukkendes omkring sig; og han havde saamænd aldrig generet hende det mindste.

Mordtmann var jo ganske vist noget helt andet end Abel; men alligevel! — hun var Skam ikke ræd — hverken for, hvad hun selv gjorde, eller for, hvad de andre sagde.

Hellerikke for sin Mands Vedkommende nærede hun nogen Betænkelighed; han havde aldrig vist Spor af Skinsyge. Ligefra de blev gifte, havde Carsten Løvdahl været Elskværdigheden selv mod de unge Mandfolk, som efterhaanden nærmede sig — tiltrukne ved hendes Skjønhed og Livlighed.

En enkelt Gang havde endog Fru Wenche fundet, at han gik vel vidt i sin Liberalitet; men bagefter maatte hun bestandig indrømme, at hans kloge og besindige Opførsel bragte meget til at jævne sig, som ellers kunde blevet broget nok.

Selv var hun aldrig bleven alvorligt forstyrret — kanske meget derfor, at det gik saa stille og tvangfrit. Og det uagtet hun ikke havde været længe gift med Carsten Løvdahl, inden hun mærkede, hvor lidet de samstemmede i meget.

Han var saa forsigtig, saa irriterende korrekt, at hun ofte syntes, han var baade feig og upaalidelig. Men samtidigt var der noget fint og chevaleresk i hans Karakter, som bestandig havde holdt ham oppe i hendes Øine. Og om hun end ikke satte ham saa særdeles høit, og om han end ikke var hende saa meget, saa var der dog paa den anden Side aldrig kommet saa stor Tomhed i hende, at hun helt vendte sig fra ham.

Og nu var hun jo gammel! — en halvvoxen Søn; erfaren og sat var hun; hvorfor skulde hun gjøre sig Skrupler? — var det ikke snarere lidt latterligt af hende, at hun endnu indbildte sig at være saa farlig?

Altsaa lod hun Folk snakke, — og det gjorde de, — og overlod sig uden Betænkelighed til den behagelige Fornemmelse at have til daglig Ven en smuk, en dannet og en fordomsfri Mand, som med Beundring hørte paa alt det, hendes Mand pleiede at kalde overspændte Ideer.

Men derved stjal hun — uden at vide det fra Abraham. Hun mærkede det endmindre nu, da det faldt sammen med den Forandring, som var foregaaet med Gutten. Han havde ikke længer

hundrede Spørgsmaal, forlangte hellerikke mere, at hun skulde lege med ham eller spille Dam; og desuden havde hun ikke endnu overvundet en Følelse af Usikkerhed overfor ham, saa hun søgte ham kanske lidt mindre frit og muntert. —

— Ved lille Marius's Begravelse havde Fru Gottwald ytret Ønske om, at Abraham skulde gaa lige bagefter Kisten ved Siden af Præsten: han var lille Marius's bedste Ven; og hun havde jo ikke en eneste Slægtning.

Men Rektor havde sat sig derimod: Abraham maatte kun faa Lov til at følge i Flok med sine Kammerater; og han burde være glad ved, at han fik Lov til det.

Tilslut kom det til, at hele Skolen og derigjennem en stor Del af Byen beholdt et dunkelt Indtryk af, at der var noget iveien med den Abraham Løvdahl.

Professoren maatte tvinge sig for ikke at tilgive sin Søn for tidligt; han var saa glad over, hvor velgjørende hans Methode havde vist sig, og følte igrunden saa megen Medlidenhed med den stakkels Gut, som gik saa alene med alles Øine efter sig. Tilslut kunde han ikke holde sig længer og begyndte med smaa Smil og venlige Ord.

De faldt over Abraham disse første Smil som en Regn af Lyksalighed. Der var dog alligevel ingen som Faderen; og mindre end nogensinde kunde han forstaa, hvorledes han havde kunnet volde en saadan Fader saa stor en Sorg.

Nu begyndte han i de mindste Smaating at prøve, om han kunde opnaa lidt Ros; han blev opmærksom og tjenstvillig ved Bordet, satte Professorens Tøfler frem om Aftenen; og da nu Hovedexamen kom, læste han mer end han nogensinde havde læst.

Ved den høitidelige Examensfest pleiede Fru Wenche altid at være med. Lige fra hendes Søn var ganske liden, havde det været hende en Fornøielse at sidde og vente paa hans Navn, se ham komme frem foran Kathederet, modtage den store Karakterseddel og gjøre sit lille Buk, hvori hun altid selv deltog med Hovedet.

Men da hun iaar saa sin Mand tage hvidt Halstørklæde paa, for at være Ephor, — før havde hun altid troet, han gik ligesom hun af Interesse for deres lille Abraham, saa forekom det hende saa usselt, at Forældrene mødte op denne ene Gang til Afslutningsfesten; medens de ellers lod de arme Børn gaa for Lud og koldt Vand hele Aaret igjennem.

Hun vilde ikke længer deltage i dette Spilfægteri og se sin Mand sidde paa høirygget Stol ved Siden af Byfogden som Udtryk for Forældrenes Delagtighed i Skolen; eiheller vilde hun blande sine

Taarer med de mange tankeløse Mødres, der sad og græd over Rektorens smukke Ord, naar han talte rørende om Skolen og Hjemmet og Hjemmet histoppe.

Derfor lod hun Professoren gaa alene med Abraham uden at give nogen Grund; men Professoren forstod og spurgte derfor ikke.

Imidlertid truede hendes Formiddag med at blive meget kjedelig; hun havde alligevel lidt Lyst til denne Skolefest; men hun var bestemt, hun vilde ikke. Tilslut tog hun Hat og Parasol, for at gaa en lang Tur; det var den 13de Juni og klart friskt Sommerveir med Nordenvind.

Hun gik udover mod den nye Fabrik. Michal Mordtmann havde saa ofte bedt hende se derud, forat han kunde faa vise hende alle sine Herligheder.

Hun gik afsted uden Betænkelighed; det var jo en ærlig Sag; alle Mennesker havde været der og desuden — hvad brød hun sig om det?

Alligevel var hun ikke fri for lidt Hjertebanken, da hun stod paa Høiden og skulde stige ned i den Bugt mellem Bakkerne, hvor de nye Bygninger vare reiste.

Hun opdagede ham allerede paa lang Afstand. Han stod helt nede ved Kaien paa en svær huggen Granitblok; i den ene Haand holdt han en Rulle Tegninger, med den anden pegte han, medens han kommanderede Arbeiderne, der var ifærd med at hive Jernplader op af en Førebaad med den nye Svingkran.

Den graa Sommerdragt sad stramt om hans slanke Figur; paa Hovedet bar han en umulig, engelsk Hat, som klædte ham fortræffeligt, Knæbuxer, og istedetfor de lange Støvler gik han ianledning af det varme, tørre Veir paa Seildugssko med gule Remmer.

Man kunde ikke tænke sig „Arbeidet“ i en elegantere Form; og som han stod der paa det solide Fodstykke saa intelligent og overlegen med sin Rulle Tegninger, saa han ganske ud som en Ingeniør nutildags bør se ud.

Da han anden Gang saa hen paa hende, sprang han ned af Stenen: thi da han første Gang opdagede hende øverst i Bakken, var han sprunget op paa Stenen. Han ilede hen til hende og ønskede hende glad velkommen i hans Kongerige; og strax vilde han begynde at vise hende omkring.

„Men jeg syntes, De havde travlt; kan De saadan uden videre gaa fra Arbeidet? — De maa ikke for min Skyld —“

„Aa — det er ikke saa farligt; nu har jeg sat dem igang, saa klarer de det nok uden mig.“

Ja — det var et sandt Ord! — tænkte Arbeiderne; de havde ikke

forstaaet, hvorfor Chefen — som han skulde kaldes — med en Gang sprang op paa Stenen og begyndte at raabe og kommandere; men da de saa Damen, forstod de det jo alle.

De to gik sammen op imellem Bygningerne, og han begyndte at forklare. Det morede hende at se alle de mærkelige Indretninger, og det morede ham overmaade at høre hendes bagvendte Spørgsmaal.

De lo derfor meget og kom i en munter utvungen Stemning tilslut til Kontorbygningen, hvor han nødte hende til at gaa ind, for at smage hans Portvin.

Fabrikens Klokke havde imidlertid ringet tolv, og Arbeidsfolkene gik i flokkevis enten ind til Byen eller opimod Arbeiderboligen, hvor der var et Spiselokale.

Kontorpersonalet var ogsaa forsvundet, da Chefen og Fru Wenche kom til Kontorbygningen. Gangen, som førte til Chefens private Værelse, var belemret med endel Maskingreier af Staal og blankt Messing, som foreløbig var opstillet her, for at være afveien og i Sikkerhed; Mordtmann gjorde Undskyldning, fordi der var saa trangt.

Chefens Kontor var det eneste af Fabriken, som syntes at være ganske færdigt — engelsk, komfortabelt og smukt udstyret.

Da Fru Wenche satte sig i den grønne, skindbetrukne Sofa, blev hun imidlertid lidt betænkelig. Der var blevet saa stille og mennesketomt, hverken Larm af Jernplader eller Hammerslag, ingen Stemmer, — kun et enkelt hastigt Fodtrin, som løb til Maden.

„Jeg maa forresten snart gaa,“ sagde hun og løste sin Hat; det var varmt.

„Aa — Herregud! — vi har Tiden for os; Deres Mand venter Dem da vist ikke hjem før til Middagsbordet?“

„Nei — Carsten er desuden Ephor idag,“ svarede hun muntert, men angrede det i samme Øieblik; thi hun saa, at den anden strax greb det som noget ved Manden, de to pleiede at le sammen af; og det var ikke Meningen.

„Deres Mand er vist idetheletaget mere optaget end han burde være?“

„— mere optaget?“

„Jeg mener, — naar man har en Kone som Dem — Fru Wenche! — den Mand, der var saa lykkelig, synes mig at skylde —“

„Saa — saa! — Mr. Mordtmann! De ved: korrekt!“

„Det er jo netop Dem — Frue! som ikke vil have mig korrekt!“

„Ja men nu vil jeg have det; — paa dette Punkt — De forstaar?“

„Jeg forstaar ikke; men jeg adlyder. Der gives overhovedet ikke den Ting, som et Ord fra Dem —“

„Spild ikke Deres Ord, men drik Deres Vin.“

„For Kjærlighed er Vin kun daarlig Medicin — Fru Wenche!“

„Bah“ — svarede hun og undveg hans Øine,“ idet hun igjen satte sin Hat tilrette.

„De vil gaa? — De er vred paa mig?“

„Nei, det er jeg ikke, men jeg er bange, jeg bliver det snart.“

„Men hvorfor? — forbyde mig kan De dog ikke, — at jeg holder af Dem. —“

„Hr. Mordtmann! det er stygt af Dem, og det er saa dumt af Dem, at De har forspildt vort Venskab! lad mig komme ud.“

„Jeg har intet sagt, som De ikke vidste før,“ svarede han ærbødig og nedslagen, idet han aabnede Døren for hende; „maa jeg følge Dem indover til Byen?“

„Nei!“ svarede Fru Wenche og gik forbi ham; men i sin Iver for at se bister ud og komme fort afsted, stødte hun mod de Maskindele, som stod i Gangen; der blev en Skraben, somom noget truede med at rave overende; og pludseligt greb han hende om Livet og rev hende ind i Stuen igjen; idetsamme faldt et tungt Stempel — eller hvad det var — indover Dørtærskelen.

„Undskyld!“ sagde han roligt og løftede den tunge Tingest op mod Væggen igjen; „det er igrunden for galt, at disse Ting staar her; tag Dem nu iagt — Frue! og hold Dem nær Væggen.“

„Men Herregud!“ raabte Fru Wenche, som endnu var ganske forskrækket og meget imponeret ved den Ro, hvormed han tog det! „jeg kunde jo været dræbt paa Stedet! — det var et farligt Hus!“

„Og et høist ulykkeligt Besøg,“ tilføiede han med et Buk, da Fruen gik ud af Gadedøren.

Hun blev staaende ude paa Stentrappen og trak sine Handsker paa.

„Nu — hvorledes bliver det?“ — spurgte hun uden at vende sig; „gaar De med til Byen eller ikke?“

„De sagde jo selv —“

„Ja — men siden den Tid har De reddet mit Liv,“ sagde hun leende; „og desuden: naturligvis ikke et Ord mere om d e t!“

Han lovede alt og løb efter sin Hat.

Til Fru Wenches Overraskelse holdt han ogsaa Ord; han talte muntert og ligefrem uden Spor af Forsøg paa at understrege noget; ikke engang i hans Øine, da de skiltes, var der noget, som kunde være hende pinligt.

Fru Wenche var meget tilfreds med sig selv; nu havde hun en Gang for alle vist ham tilrette. Og hun var tilfreds med ham ogsaa. Han havde forstaaet, det nyttede ikke noget; og saa vilde hun

kunne beholde ham i Ro paa den behagelige, frie Maade uden denne stadige Ængstelse for, at han skulde gaa over Stregen.

Hun kom hjem i det ypperligste Humør; paa lang Tid havde hun ikke følt sig saa glad og ung og let; — hendes Samvittighed var ogsaa lettet, fordi hun havde sagt ham ren Besked; saa var den Sag iorden!

Hun satte sig til at spille, mens hun ventede paa Professoren og Abraham; men hun reiste sig igjen og ordnede sit Haar foran Speilet. Hun sang saa smaat. —

— Imidlertid havde Abraham siddet indeklemt blandt sine Kammerater og Professoren ved Siden af Byfogden. Skolens store Festsal var pakkende fuld af Børn og Voxne, en ulidelig Varme og blandede Dunster.

Den utrættelige Rektor stod paa Kathederet og uddelte Karaktersedlerne, raabende hver Gut op i den Orden, hvori han var omflyttet.

Først kom nogle foreløbige Ord til Dimittenderne, som skulde afgaa til Universitetet; derpaa begyndte øverste Parti af 4de Latinklasse, og saa kom nederste, de, som vare opflyttede til 3die Latin.

„Hans Egede Borch!“ — raabte Rektor, det var Duxen; men den næste blev Abraham Knorr Løvdahl.

Abraham fór iveiret; han havde ikke drømt om at blive Nummer 2, skjønt han havde været heldig til Examen. Det varede en Stund, inden han kunde komme frem fra Bænken. Professoren fulgte ham med Øinene, for at nikke til ham; men Abraham saa ikke op.

Rektoren rakte ham Karakterseddelen med de Ord: „Du har været flittig — Abraham! og det er derfor gaaet dig godt til Examen; maatte vi — dine Lærere ogsaa i andre Henseender blive tilfredse, — mere tilfredse med dig i det kommende Skoleaar.“

Al Abrahams Glæde var forbi; han famlede sig tilbage til sin Plads; og det forekom ham, somom der blev ganske koldt og dødsstille i Salen af alle de kolde Øine, som mødtes paa hans syndige Hoved.

Professor Løvdahl rømmede sig lidt skarpt; nu kunde det snart være nok; han syntes ikke netop om, at hans Søn saaledes blev mærket offentlig.

Videre gik Oplæsningen af Karaktererne; Fædre og Mødre lyttede spændt, indtil det kom — det Navn, de ventede paa. Da oplivedes deres Ansigter det Øieblik, mens den kjære Søn var fremme for Kathederet; men efterpaa sank alle hen i Ligegyldighed — varme — ubehagelige —; bare det vilde faa Ende, saa Rektor kunde komme til at holde sin Tale.

Men for de Smaa var Karakteroplæsningen noget helt andet. Ærgjerrighed og Forfængelighed, Skuffelse og Fortvivlelse — helt ned til Følelsesløshed; Misundelse og Had, Hovmod og Skadefryd — helt op til Hevntørst — alt dette passerede gjennem de tætpakkede Rækker af smaa Hoveder; det var en hel Indøvelse for Livet i at albue sig frem, komme over hinanden — om saa blot et eneste Nummer; Lighed og Kammeratskab skulde glemmes, for at vænne dem til at tænke sig i Kamp med de andre om Rang og Ros; de lærte at misunde opad og at foragte nedad.

Og medens der i hele det lange Aar intetsomhelst var sagt eller gjort, forat den møisommelige Erhvervelse af Kundskab kunde blive et Fællesarbeide i Glæde og Broderlighed, saaledes blev der hellerikke nu ved Afslutningen med et Ord talt om Kundskaben, som avler Lighed og Brodersind; men selve denne Kundskab blev tværtimod brugt til omhyggeligt at rangere og nummerere dem alle — opover og nedover.

Endelig var de 319 Karaktersedler læste og fordelte, Rektor tørrede sin skaldede Pande og belønnede sig selv med et halvt Lod Snus i hvert Næsebor.

Derpaa begyndte han sin store Tale med at sige Farvel til Dimittenderne — fire lange blege Ynglinge i fire lange Frakker, der saa ud, somom de vare udskaarne af en stiv sort Materie.

Dersom Træet skulde kjendes paa sine Frugter, kunde det synes noget underligt, at dette store lærde Apparat med de mange og overfyldte Klasser, ikke afleverede mere end disse fire Specimina til det høie Universitet.

Men Reisen til Parnas er lang og besværlig; der falder saa mange bort underveis; men derfor er det ogsaa en Kraftextrakt — de, som naar Maalet.

Rektor vilde ønske, at de fire Specimina vilde gjøre Skolen Ære; men fremfor alt vilde han bede dem bevare det barnlige Sind og den barnlige Tro, som de modtog fra Skolen. Dernæst udviklede han Skolens Begreb og valgte til Udgangspunkt den oprindelige Betydning af Ordet: „En Skole“ — sagde han — „blev Navnet paa det Fristed, hvor Ungdommen — endnu uberørt af Livets Sorger —.“

„Det er Fanden til Fristed — du!“ mumlede Morten Kruse og puffede til Abraham.

Men denne rørte sig ikke og forandrede ikke en Mine; han var saa ræd, nogen skulde tro, det var ham, som sad urolig. Nu tænkte Abraham mest paa, at han var bleven Nummer 2, saa høit oppe havde han aldrig været; og imidlertid udviklede Rektoren, hvor-

ledes Skolen var en Forberedelse til Livet, hvorledes den fremfor alt var Dannelsen til Sædelighed.

„Dette Udtryk," fortsatte han, „som hos vore gamle Læremestere — de Grækere og Romere — betegnede Dannelsens høieste og ædleste, er kun en svag Betegnelse for det Dannelsens Endemaal, som vi bør have for Øie. Thi over os lyser Aabenbaringens Sol; vi skimter ikke blot gjennem Jordlivets Taager en høiere Tilvæ else hinsides dette Liv: men for os er en Udsigt aabnet — lys og fri og herlig til et himmelsk Fædreland. Det er altsaa ikke blot til Borgere, ikke blot til Mennesker, men først og f. emst til Kristne, vore Unge skulle dannes. Ved Religionens Lys skal Videnskaben belyses, dens Sandheder skulle alle i hin have sin Udgang, sin Betydning, sit Endemaal."

De Smaa bukkede under for Søvnen, for Varmen, for denne lange Tale, der var ligesaa kjedelig som en Præken. Sommersolen skinnede tværs igjennem de tynde, blaa Gardiner, saa der faldt et blegblaat Dødningelys over den sorte Gruppe af Lærere, som havde samlet sig tilvenstre for Kathederet.

Pindsvinet stod opreist og sov, — det var et Skolesagn, at han kunde det —; Overlærer Abel lorgnetterede Damerne, Adjunkt Borring havde trukket sig inderst ind i Krogen og lurede sig til at skjære en Fjærpen; men Blindtarmen stod i Tanker og skar de frygteligste Grimacer til Rektorens kristelige Tale, hvilket i høi Grad morede hans kjære Disciple.

Men alle saa de ud, somom de vare inderligt kjede af det hele og længtede efter at faa Ende paa Komedien.

„Og I — mine kjære Medarbeidere!" sagde Rektor med bevæget Stemme, „I som have helliget Eder til det besværlige, men og skjønne Kald at veilede Ungdommen i Kundskab og Sædelighed i den samme kristelige Aand, maatte den Almægtige fremdeles forunde Eder Styrke til med samme Nidkjærhed, med samme Alvor, med samme Kjærlighed at røgte Eders ansvarsfulde Livsgjerning. Modtager min og Skolens Tak for det forløbne Aar; og give Gud, at vi maa mødes sunde og karske her igjen, for atter at lægge Haand paa Værket i Jesu Navn."

Dernæst vendte han sig til de Smaa, og bad dem saa indstændigt at lægge Vind paa alle kristelige Dyder, og arbeide i det Godes Tjeneste, som det sømmer sig Lysets Børn.

Her var det især Mødrene tog paa at græde; og den gode Rektor talte videre om Barnet, Barnehjertet og Barnetroen. Efter en varm Slutningsbøn reiste hele Skolen sig og sang:

„Besku vor Id med Faderøie,
Du, som selv Verdner grunde kan“ —

hvorpaa Rektor endnu bad et Fader vor, og saa var Festen endelig forbi.

Trængselen var stor, for at komme ud; thi ingen Magt kunde længer holde paa Gutterne. Uagtet Ordren var, at Eleverne skulde vente, indtil Damerne og Tilhørerne havde forladt Salen, og da først begive sig bort i god Orden og klassevis, saa løb dog flere og flere fra Pladsen og borede sig ind blandt Damerne og forsvandt.

Varme og forgrædte væltede Mødrene endelig ud — af Fædre var der yderst faa —; det gjorde saa godt at se Ungdommen saaledes samlet, og hvor deiligt og alvorligt Rektoren talte. Han kunde rigtignok gjerne have sparet sig en Hentydning, han kom med paa Slutten: at der herskede adskillig Ligegyldighed for Skolens Gjerning blandt Forældrene. Det var da ialfald noget, som ikke passede paa nogen af dem; snarere kunde det være sagt til de Forældre, som ikke mødte frem, — for Exempel til Fru Løvdahl. Det var dog altfor galt, naar hendes Mand til og med var Ephor! Men hun kom nu aldrig der, hvor der var et Guds Ord at høre.

Børn og Voxne strømmede ud i Skolegaarden; skikkelige Gutter gik pent ved Siden af sine Forældre med Karakterseddelen sammenlagt i Haanden, andre gik bag Huset og sønderrev sin og trampede paa den; nogle styrtede afsted med Skrig og Indianerhop; men de fire udskaarne sorte Frakker gik bagefter Lærernes Flok, for at drikke et lidet Glas Vin oppe i Rektorens Dagligstue.

Abraham gik hjem med sin Fader. Professor Løvdahl var bevæget. Mens de gik Side om Side, sagde han til ham: „Du har været flink Gut — Abraham! og jeg ser deraf, at du bestræber dig for at rette det, som var galt med dig; og saa taler vi ikke mere om den Ting. Jeg skal ogsaa lade et Ord falde til Rektoren, at han ikke mere rører ved den Sag.“

Abraham styrtede ind i Stuerne og raabte: „Mor — Mor! — jeg er bleven Nummer to!“

Fru Wenche kom ham løbende imøde ligesaa straalende; hun tog ham og kyssede ham og dansede med ham; og da Professoren kom ind med det sædvanlige: Hys — Børn! lo hun bare, tog sin Søns Arm og gik tilbords.

Professoren vilde have Vin, og det blev en liden Familiefest. Abraham følte sig saa let som en Fugl; og da Professoren klinkede med ham, syntes han, at Faderen var dog det største og herligste Menneske i Verden.

Men idag følte han sig ogsaa saa hendraget til Moderen som han ikke havde været paa lang Tid. Igrunden holdt han dog lige meget af dem begge, og han svømmede i Lyksalighed, medens det, som var gjennemgaaet, blev til en mørk Erindring, han vilde glemme og udslette.

„Ja er det ikke som jeg siger," udbrød Professoren, da hun fortalte, hvor hun havde været, „den Fabrik har du dog en varm Interesse for."

Hun bare lo og sagde ikke imod; idag var hun saa besynderlig let og lykkelig. —

IX.

Abrahams Konfirmation var bestandig bleven udsat eller rettere: der var aldrig bleven talt om den Ting.

Thi Professoren vidste altfor godt, at Fru Wenche af al Magt vilde modsætte sig, og ligefra Sønnen var liden havde hun sagt: konfirmeres skal han ikke.

Hendes Mand havde bøiet af og tiet; han tænkte som saa: den Tid, den Sorg; og det var ikke hans Manér at tage nogen Ubehagelighed, førend den ikke længer paa nogen Maade lod sig undgaa. Derfor havde han ladet Sagen bero, lige til Abraham nu gik i sit sextende Aar, hvilket var en sen Konfirmationsalder efter Stedets Skik.

Men nu til Høsten skulde han indskrives; thi konfirmeres skulde han — det stod ligesaa fast for Professoren som det modsatte for Fruen.

En Morgenstund, mens de klædte sig paa, — Abraham var netop gaaet til Skolen, begyndte Professoren stille og selvfølgeligt:

„Ja nu tænker jeg, vi faar lade Ahraham indskrive hos Provsten Sparre i næste Maaned."

„Indskrive? — hos Sparre? — hvad ialverden er det, du siger?" Fru Wenche vendte sig hurtigt om paa Stolen; hun sad foran Speilet og greiede sit store Haar.

„Til Konfirmation — min Ven! du husker vist ikke, at han snart er sexten Aar?"

„Det er nok snarere du, som ikke husker, at det bestandig har været en Aftale mellem os at Abraham ikke skal konfirmeres."

„Aftale? — nei Wenche! det har der aldrig været."

„Men har jeg da ikke hundrede Gange sagt: han skal ikke konfirmeres?"

„Jo, men det er ingen Aftale.“

„Men du har ogsaa været enig med mig; du har aldrig sagt et Ord imod.“

„Jeg har aldrig spildt et Ord paa Sagen, saalænge den ikke forelaa. Men du maa paa din Side vist indrømme, at du ifølge dit Kjendskab til mig kunde være fuldt og fast overbevist om, at jeg vilde, Gutten skulde konfirmeres overensstemmende med Skik og Brug.“

„At du kan komme med Skik og Brug — Carsten! i saa alvorlig en Sag.“

„Lad os prøve at tale om denne alvorlige Sag uden Heftighed — kjære Wenche; thi Heftighed kommer der aldrig noget godt ud af. Betænk altsaa, om du har Ret til at sætte din Søn i et Undtagelsesforhold, som paa mange Maader vil være ham til Plage og Hindring i Livet.“

„Det er netop den store Velgjerning, jeg vil vise min Søn, at gjøre ham til en Undtagelse blandt alle de andre Hyklere og Løgnere.“

„Store Ord — lille Wenche! du synes mig at mene, at din Søn ikke kan være og aldrig kan blive andet end et Stykke af dig selv.“

„Hvad mener du?“

„Har du aldrig tænkt dig den Mulighed, at Abraham kunde blive kristen? Ja — jeg ved, hvad du vil sige: du tror nu engang ikke stort paa min Kristendom; men kan du ikke forestilte dig, at Abraham maaske kunde blive en oprigtig Kristen?“

„Jo“ — svarede Fru Wenche tankefuld og saa hen for sig; „det har jeg mangengang tænkt paa; og du maa ikke tro, jeg vilde modarbeide det eller betragte det som nogen Ulykke for ham eller os. Det er jo netop Oprigtigheden, som er alt for mig. Halvhed, Løgn og Hykleri — det er det, jeg vil prøve at holde ude af min Søns Liv.“

„Ja, men naar du vil fuld Oprigtighed, saa maa du ogsaa indrømme fuld Frihed.“

„Det gjør jeg ogsaa; han maa gjerne vælge —“

„Nei — undskyld! du indrømmer ham ikke fuld Frihed til at vælge, naar du udelukker ham fra — eller lade ham springe over et Udviklingstrin, som hele den øvrige Ungdom faar gjennemgaa.“

„Men selve dette Udviklingstrin — som du kalder det, er jo netop Porten til Løgnen: — det er min faste Tro.“

„Det tvivler jeg ikke paa — Wenche! der kan vist ogsaa være adskilligt at indvende mod Konfirmationen; men her er nu ikke Tale om din Tro, hellerikke om min, men om Abrahams. Det er

ikke, fordi jeg selv er — hm! — —," deres Øine mødtes i Speilet; „nuvel — jeg er nu engang ikke religiøst anlagt saaledes som du, og det er saaledes ikke af den Grund, jeg kræver min Søn opdraget i Kristendom. Men hverken du eller jeg har efter mit Skjøn Ret til at berøve ham noget, der kan klare Valget for ham, eller tvinge ham til noget, der kan umuliggjøre hans Valg. Hvorledes kan vi da handle retsindigt mod vor Søn uden derved, at vi siger til ham: vil du gjøre denne Prøve med dig selv? — eller har du allerede paa Forhaand valgt?"

„Nu forvrænger du det — Carsten."

„Nei, jeg gjør ikke. Abraham er stor nok til at forstaa, hvad det gjælder; derfor har jeg ventet saa længe; lad ham faa vælge selv, om han vil konfirmeres eller ikke. Det synes jeg netop, at du med din stærke Følelse for Frihed og Retfærdighed maa bifalde."

„Nuvel! — lad ham vælge!" raabte Fru Wenche; men strax efter tilføiede hun: „aa nei! hvad kan det nytte? saadan en Gut! — han vælger naturligvis at være som de andre, for at være i Fred; nei — nei — Carsten! — det er stor Synd af os, om vi med aabne Øine sender vor Søn lige ind i Løgnen og Fusket."

„Sig mig — Wenche! hvor længe har du tænkt at vedblive med at vælge for din Søn? — vil du ogsaa i sin Tid vælge Kone for ham?"

„Snak — Carsten! — det er jo netop jeg, som bestandig holder paa, at han skal have sin Frihed."

„Det er en besynderlig Frihed! — hvis nu Abraham virkelig ønsker at konfirmeres —"

„Saa er det, fordi han ikke har bedre Forstand nu!"

„Og naar han saa om nogle Aar ikke har bedre Forstand, end at han vil tage en Kone, om hvem du er fuldt og fast overbevist — saaledes som du pleier at være det —, at hun vil gjøre din Søn grændseløst ulykkelig — hvad saa?"

„Det er virkelig en Plage at snakke med dig — Carsten! for du blander alting sammen."

„Lad os nu ikke blive heftige til ingen Nytte. Nu syntes jeg, vi talte saa godt og roligt om dette. Mon det er mig, som blander sammen? skulde det ikke heller være muligt, at du i din store Kjærlighed til Abraham uvilkaarligt indblander noget af det Tyranni — undskyld som er uadskilleligt fra al Kjærlighed? Mon du ikke i din Iver for at skaffe ham det bedste, bestandig vil vælge for ham? medens du dog saa ofte har sagt, at det bedste for et Menneske er at faa vælge selv."

„Jeg vil gjerne være rolig — Carsten! og det er ikke for at være

ubehagelig, jeg siger det; men du er virkelig saa farlig at snakke med; for du dreier mig rundt og vender op og ned paa altsammen. Aldrig havde jeg troet, at jeg godvilligt skulde se min Søn gaa til Konfirmation; men nu synes det mig næsten, somom der er noget i det, du siger."

„Ja jeg tror, at det denne Gang er mig som mest er i Overensstemmelse med dine Principer," svarede Professoren, som nu var fuldt paaklædt og vilde gaa.

„Men det siger jeg dig," raabte pludselig Fru Wenche, da han alt var i Døren, „den Morgen Abraham skal i Kirken, for at aflægge dette usalige Løfte, vil jeg have Ret til som Moder at spørge ham, om han ved, hvad han gjør; og er han da ikke fuldtud sanddru og ærlig, saa skal hverken du eller al Verdens Præsteskab faa min Søn til at gaa op og sige en Løgn."

„Det faar du gjøre som du selv synes," svarede hendes Mand, idet han gik; den Tid den Sorg; foreløbig var han kommen saa langt som han kunde vente.

Men i Fru Wenche var der Uro og Misstemning; hun havde en pinlig Fornemmelse af, at hendes Mand havde franarret hende dette Samtykke til Konfirmationen — det modbydeligste Spilfægteri, hun vidste.

Hun talte med Mordtmann om det, og han gav hende fuldstændig Ret i alt, var endnu heftigere i sine Ord; men forresten kunde jo ikke Spørgsmaalet interessere ham saa meget.

Saa tog hun Abraham for sig og talte alvorligt med ham en Aften, mens Professoren var i Klubben.

Hun udviklede for ham saa klart og aabent som hun kunde, hvad hun tænkte om dette Præsteopfund: Konfirmationen.

Hun viste ham, at dette Løfte, de fordrede og modtog af umyndige Børn, ikke var andet end det grusomste Spilfægteri med det alvorlige; at det ikke kunde være anderledes — absolut ikke kunde være anderledes, saaledes som den sande Kristendom stiller sine Fordringer til et Menneske, end at Ungdommen flokkevis førtes ind i Livet gjennem en stor Løgn, værre end en Mened. Vilde han med aabne Øine gaa gjennem dette? — eller havde han valgt?

Hvis han uden Menneskefrygt kunde vælge at arbeide videre uden denne Forpligtelse, som stod der, bare for at brydes, — kunde han det, saa skulde hun trofast hjælpe ham.

Abraham sad med nedslagne Øine uden at svare, uden at afbryde. Det var ham altid pinligt, naar nogen talte til ham om det religiøse. I Skolen lærtes Religion som et andet Fag; og det var bare Rektoren, som i sine Taler eller, naar der var noget galt paa-

færde, holdt indtrængende gudelige Foredrag; Professoren kunde en og anden Gang lade falde et Ord som: det maa du bede Vorherre bevare dig for — eller lignende.

Abraham vidste nok, hvorledes han skulde staa og se ud, naar saadant nævntes, kunde ogsaa mumle et Svar i den rigtige Tone; men uhyggeligt var det, mens det stod paa.

Og nu med Moderen var det endnu værre; for det nyttede slet ikke at byde hende de staaende Talemaader; — og den rigtige Tone vilde hun netop ikke have; — og hvorledes skulde han for Alvor kunne svare paa hendes Spørgsmaal?

Ja vist vilde han konfirmeres som de andre; det havde længe været ham en Tort, at han var den sidste af alle sine Jævnaldrende. Det var jo en ganske selvfølgelig Sag; og saa kom Moderen og gjorde det til saadant noget uhyre, somom det var et Vendepunkt.

Og medens hun blev ved at tale for ham saa dæmpet og alvorligt om at være sand og sanddru, enten det saa var i den ene Tro eller i den anden eller i nogen Tro, sad han og tænkte paa, hvor besynderligt, hvor bagvendt det dog var, at netop hun talte saaledes.

Baade Rektor, som nu var anerkjendt af alle og enhver som en mer end almindeligt gudfrygtig Mand, og hans egen Fader som ogsaa var religiøs med Maade — akkurat saa meget som Abraham fandt passende, — og desuden alle kristne Mennesker i Byen holdt Konfirmationen i Ære, ja de vilde anse et Ord imod den hellige Handling som en Bespottelse.

Men Moderen, som selv mange Gange havde sagt, at det stod daarligt til med hendes Tro, — og hentydningsvis havde Abraham hørt det, som værre var udefra —, — at hun nu tog disse Ting, som hun selv ikke troede paa, og som hun altsaa ikke kunde have sand Forstaaelse for — at hun tog Konfirmationen alvorligere, høitideligere end selve de Troende, det var ham høist besynderligt; og det var ikke frit for, at han ved denne Tanke blev en Smule utaalmodig. Hvor kunde hun, som ikke selv troede, spænde Fordringerne høiere end selv de bedste blandt de Troende?

Ogsaa hun blev tilslut utaalmodig af at se Gutten sidde der stiv og stum som en Stok.

„Svar mig Abraham! — hvad vælger du? vil du gaa til Konfirmation? — eller vil du ikke?“

„Jeg ved ikke,“ svarede Abraham.

„Ja, men det maa du vide; du er nu stor nok til at forstaa, at du skal vælge selv. Betænk dig nogle Dage; men lad mig sige til dig, hvad jeg ogsaa sagde til Far imorges: den Dag du gaar til Kirken, skal du først staa Skrifte for mig; og kan du saa ikke med fuld

Sandhed sige til mig, din Moder: jeg vil og kan aflægge Løftet, da skal du hellerikke stedes til Løgnens Fest, saasandt jeg hedder Wenche."

En Stund efter kom Professoren hjem; de spiste tilaftens, og der blev talt om andre Ting. Men Abraham gik i flere Dage og plagede sig med dette Valg.

Jo vist vilde han konfirmeres; naar de spurgte ham paa Skolen, om han skulde gaa for Præsten ihøst, svarede han ja. Der var endnu nogle Uger til Indskrivningen; Moderen spurgte ham ikke, hellerikke Faderen, og saaledes gik det en Tid.

I Skolen var der ikke synderlig Afveksling; kun fik han mere Latin og mere Græsk i den nye Klasse. Han begyndte lidt efter lidt at slutte sig til Broch, som han før ikke havde ligt; men nu sad de ved Siden af hinanden som de øverste i Klassen, og Abraham var begyndt at blive flittig.

Lille Marius havde intet Spor efterladt sig. Han var forsvunden; hans Nummer besat. Strømmen lukkede sig over ham, og han blev aldrig nævnt, fordi de snart alle havde glemt ham. Det daglige Stræv i den samme Stue, samme Fag, samme Timer, samme Sidemænd, Formænd og Lærere gjorde, at deres Tanker ikke beskjæftigede sig med det, som ikke længer var; og Marius Gottwald forekom dem snart som en liden Fyr, de havde kjendt for mange Aar siden, da de selv var smaa og langt nede i Skolen.

Den eneste, som beholdt Erindringen om ham, var Abraham, — ikke blot hin Erindring, som plagede ham og som han tænkte paa saa sjældent som muligt.

Men Fru Gottwald, som nu ikke havde nogenting mere i Verden at gjøre end at hænge efter Minderne om den søde lille Marius, hun klamrede sig fast til hans bedste Ven. Naarsomhelst hun fik Øie paa Abraham, løb hun ud i Døren eller bankede paa Vinduet.

Abraham undgik det helst; han ligte ikke, at nogen saa ham gaa derind, og han ligte hellerikke at høre paa Fru Gottwald.

Saasnart hun fik ham tilsæde i Sofaen, begyndte hun at snakke om lille Marius. Hun fik jo ikke den hele lange Dag talt et Ord om det eneste hun tænkte paa baade Dag og Nat.

Sky og forskræmt som hun levede, havde hun ingen Veninder. Kun om Aftenen kom de gamle Stamgjæster, — de tunge Tanker om Skam og Anger og Ydmygelse ind i det lille Kammer, for at sidde rundt Væggene og glo paa hende.

Og der var kommet en Gjæst til — værre end de andre. Det var den nagende Bebreidelse, at hun af Forfængelighed havde villet

lade Sønnen lære mere end hans stakkels Hoved kunde taale; men det turde hun aldrig tale om.

Ellers fortalte hun hver Gang de samme Historier, spurgte, om det ikke var sandt, at lille Marius havde været den allerflinkeste i Latin, og blev ikke træt af at fortælle, hvormeget han havde holdt af sin Ven, hvorledes han beundrede og saa op til ham; — „ja det gik saa vidt“ — her lo den blege Dame med en liden, vissen Latter, „at jeg — min Nar! — var ganske skinsyg paa denne Abraham Løvdahl. Se her — bag i en af sine Glosebøger har han skrevet med store Bogstaver: A. L. er den største Helt, som findes paa Skolen. Det er dig — det er Dem —“ Fru Gottwald blev forvirret; hun vidste næsten ikke, om hun kunde blive ved at sige du til Abraham; han holdt sig saa stiv og voxen.

Hellerikke var det muligt for hende at faa ham til at blive længe ad Gangen eller komme igjen oftere; indtil hun engang fandt paa at traktere ham med Vin og Kage, og det hjalp noget.

Han kom nu undertiden af sig selv — helst i Mørkningen og sad noksaa taalmodigt og hørte paa de gamle Historier, fortalte ogsaa et og andet Træk fra deres Samliv, som satte den stakkels Fru Gottwald i Henrykkelse.

Men Abraham sneg sig altid til og fra disse Besøg; han havde en tydelig Fornemmelse af, at hans Far ikke paa nogen Maade vilde synes om, at han vedligeholdt denne Omgang med lille Marius's Moder.

Men sexten Aar er ikke noget at stille op imod Smørkranser og Sherry. —

— Imidlertid var Michal Mordtmann lige ivrig med sin Fabrik, som nu var delvis færdig. Men da Høstregnet for Alvor begyndte, blev det ikke længer saa morsomt at gaa derud hver Dag, hvorfor han fik indrettet et Kontor for Fabriken „Fortuna“ i Byen.

Med sit Forhold til Fru Wenche var han ikke rigtig tilfreds; det avancerede altfor langsomt — kanske slet ikke. Han var nu meget indtaget i hende; et Forhold til en saa smuk og interessant Dame med en saa liberal Mand vilde han sætte overordentlig Pris paa. At hun i Virkeligheden ogsaa — ialfald var nær ved at blive forelsket i ham, det vidste han sikkert; han havde seet det utallige Gange i Smaating.

Over Fru Wenche havde der forresten i den senere Tid været noget forunderligt, noget nervøst, vexlende, — ligefra en ordknap Stirren ud i Luften til en Snaksomhed, der var næsten pinlig.

Mordtmann var overbevist om, at han var Aarsag til al hendes Sindsbevægelse; og hun var just i denne Tid saa skjøn og bedaa-

rende, at den ellers saa forsigtige Mand begyndte at tabe Herredømmet over sig selv.

Istedetfor Besøgene ved Middagstider var der med de lange Høstaftener kommet fortrolig, lun Passiar i Skumringen ved det røde Lys fra Ovnen. Fru Wenche pleiede at gaa rundt Bordet; han sad i Sofaen i Ovnslyset.

Professoren var næsten altid ude paa denne Tid; men han kom ogsaa undertiden hjem og traf dem i denne Situation, og der var aldrig nogen Forlegenhed paa nogen af Siderne.

Men i Michal Mordtmanns Blod var der Uro — som han sad der og saa hende gaa sig forbi saa rolig og regelmæssigt.

Hun var iaften saa tung, og de talte om Døden og triste Ting; han talte lidet, hun svarede et Par Ord, og de vare enige om, at Livet er ikke meget værdt.

Men dette var ikke hans Stemning; han bare fulgte hende. Selv var han fuld af utaalmodigt Haab; han beregnede ingen Følger længer og havde ingen Skrupler; for hver Gang hun gik forbi ham, blev det ham mere og mere vanskeligt at lade hende passere uden at springe op og gribe hende.

Efter en lang Pause stansede hun midt foran ham og saa ham ind i Ansigtet. „Men hvorfor sidder De nu der og siger alt dette, som De jo slet ikke mener?“

„Det er hellerikke mig, som sidder her, ikke mig, som taler; jeg ved ikke, hvad jeg siger, jeg ved ikke, hvor jeg er, eller hvad jeg gjør; jeg ved bare, at længer kan jeg ikke udholde det —“

Mens han sagde dette, havde han lagt sin Arm op om hendes Liv og trukket hende ned, saa hun sad midt i Ovnslyset paa hans venstre Knæ.

Og han bøiede sit Hoved lige ned til hende og kyssede hende paa Kinden. „Vi kan jo ikke længer skjule os for hinanden; det er dog sandt!“

„Ja det er sandt,“ svarede hun mat og lagde sin Arm over hans Skulder.

Men lidt efter gjorde hun sig lempeligt fri og reiste sig op.

„Nei — nei“ sagde hun — endnu ligesom halvt aandsfraværende.

Men han sprang op og vilde gribe hende, — med lidenskabelige Ord, som ikke hang sammen.

„Nei — nei!“ raabte hun heftigere og med et, somom hun vaagnede: „rør mig ikke! — er De gal? tror De, jeg vil have to Mænd?“

„Men nu er du min, — min alene —“

„Nei — nei slet ikke! betænk dog —"

„Tænk selv, hvor ofte vi har talt om dette; har du ikke altid forsvaret Kjærlighedens Ret?"

„Ikke nu — ikke saaledes, — forstyr mig ikke, lad mig være i Fred; se dog alt det, vi ødelægger; — nei lad det blive som før, eller hvis det er umuligt, saa reis! — jeg beder Dem Mordtmann! lad mig være i Fred."

„Men jeg — jeg! — det tænker du ikke paa! hvad skal der blive af mig?"

Hun tog ham i Skulderen, vendte ham mod Lyset og betragtede hans Ansigt opmærksomt. De aandede begge kort og stødvis, og hans Ansigt var blegt og fortrukket; medens han stammede uforstaaelige Ord og knugede hendes Hænder.

„Hvad har jeg gjort?" raabte fru Wenche; thi Lidenskaben i i ham var saa aabenbar og sand i dette Øieblik, at den helt greb og overbeviste hende; „jeg har handlet ilde mod os begge."

„Nei — vist ikke! du har valgt, du er min; hvis du ikke bedrager mig."

„Jeg bedrager Dem ikke — kjære Ven!"

„Saa kom! — tag Skridtet fuldt ud, bliv min!"

„Hør mig, hør et fornuftigt Ord; vi er jo halvt utilregnelige begge to i dette Øieblik; nu maa jeg raade, som er ældst."

„Aa" — afbrød han utaalmodigt; men hun lagde sin Haand paa hans Mund:

„Gaa — gaa — kjære Mordtmann! — og kom igjen om nogle Dage — om et Par Dage; vi maa begge tænke og overveie; lad os ikke i Øieblikkets Rus føre uslukkelig Sorg over os selv og andre. Lyd mig, De ved, jeg har Ret."

Han vilde ikke høre; men hun tvang ham med Bønner og kjærlige Ord henimod Døren; her greb han hende endnu engang og kyssede hende; derpaa for han ud af Døren og gik halvt sanseløst gjennem Forstuen.

Hun kastede sig i Sofaen og holdt Hænderne for Øinene, hans Kys brændte hende; hun elskede ham; der var en Smerte i dette, som snørede hende ind i en lyksalig Angst, og hendes Tanker stod ganske stille foran dette ene.

Hun kunde ikke tage fat paa at tænke paa sin Mand og paa sin Søn; men den halvklare Ængstelse, hun en Tid havde kjæmpet med, blandede sig smerteligt ind i den usigelige Forvirring.

Hendes Mand kom hjem og gik fra Forstuen lige ind i sit Kontor. Der var et lidet Skab paa Væggen, hvortil han bar Nøg-

len paa sit Nøgleknippe, og hvori han forvarede endel sjeldnere Medikamenter; — Apotheket var ikke synderlig paalideligt.

Professoren søgte sig ud nogle styrkende Draaber, blandede en kraftig Dosis i Vand og drak det ud. Dernæst betragtede han sit Ansigt i Speilet; det var meget blegt.

Da han havde staaet en Stund, slukkede han Lyset og gik gjennem Dagligstuen, for at vaske sig i Soveværelset, som han altid gjorde, naar han kom fra Praxis om Aftenen.

„Godaften Wenche, vil du ikke snart tænde Lampen?“ spurgte han, idet han gik forbi.

„Jo“ — svarede hun fra Sofaen uden at røre sig.

Abraham sad og hang over sine Bøger. Han havde været sammen med Borch oppe paa Morten Kruses Værelse, hvor de røgte Tobak, og han var hed i Hovedet med prikkende Fornemmelser i Huden; han befandt sig ikke meget vel.

„Nu — Abraham“ — spurgte hans Fader, mens han efter Vane gik frem og tilbage mellem Værelserne og gjorde sit Toilette; „har du taget din Bestemmelse med Hensyn til Konfirmationen? det maa ske nu snart, hvis du vil være med denne Gang; — eller vil du ikke?“

„Jo — jeg vil helst —“

„Nuvel! — du ved, du har din Frihed; vil du konfirmeres, saa staar det dig frit for. Har du fortalt det til Mor?“

„Nei — kan ikke du gjerne gjøre det?“

„Nei — hvorfor det? Gutten min! gaa du bare ind med det samme og sig det; Mor er i Stuen.“

Abraham gik meget forknyt derind.

„Hør du Mor,“ begyndte han, da han havde siddet en Stund ved Ovnen; „jeg tror nok, at jeg vil gaa for Præsten.“

„Ja — jeg kunde tænke det!“ — svarede Fru Wenche næsten haardt; hun var saa uendeligt langt borte i sine Tanker.

Men Abraham fik et Stød.

At hun kunde tage det paa denne Maade, naar hun saa kjærligt og aabent havde sagt ham, at han frit maatte vælge selv. Han sneg sig ud ligesaa forknyt som han var kommen; og han begyndte allerede at grue for den Morgen, naar hans Moder vilde komme ind til ham, for grundigt at tage ham i Forhør.

— Da Michal Mordtmann tumlede ud af Gadedøren, var han løbet lige mod Professor Løvdahl, som kom hjem.

Professoren stødte sin Stok mod Stenen og det forekom Mordtmann, somom han begyndte et Ord, men stansede sig. Det foresvævede ham ogsaa, at Professorens Ansigt havde havt et mærkværdigt Udtryk, idet han flygtigt saa op og hilste.

Men han var altfor optaget af det, som var hændt med Fru Wenche. Han skyndte sig lige hjem og laasede sig inde, for at være alene og uforstyrret med sin Lykke.

Han kastede sig i Lænestolen, sprang op igjen og gik heftig op og ned, søgte frem det Portrait, han havde af hende, talte til det og talte med sig selv, — lykkelig uden nogen Sky og stolt over at være ved Maalet.

Men eftersom hans Blod kom noget til Ro, greb han sig flere Gange i at tænke paa Professoren. Det var igrunden et besynderligt Ansigt, han havde sat op; det begyndte at forurolige Mordtmann.

Han kom til at tænke paa, hvor aldeles vanvittigt uforsigtigt de havde baaret sig ad. Bare et Par Minutter senere — og Professoren vilde overrasket dem i et Sindsoprør, som vilde været umuligt at skjule.

Det maatte ordnes ganske anderledes — dette Forhold, hvis det skulde gaa, og det gav hans Betragtninger en anden Retning.

Han tændte en Cigar og satte sig til at overveie. —

X.

Provsten Sparre læste med Konfirmanderne i Haugianernes gamle Forsamlingshus; og skjønt der var en Mængde Gutter, blev det dog en liden Flok i den store, lave, graamalte Sal med Vinduer til tre Sider.

Konfirmanderne vare placerede saaledes, at der var en tydelig Adskillelse mellem dem.

Paa en lang Bænk midt foran Kathederet sad Almueskolens, — yderst udpaa Hjørnerne Fattigbørn fra west end og de andre Udkanter.

Men paa Præstens høire Haand lige ind under Kathederet paa kortere Bænke, som stod ud fra Væggen, — der sad velklædte Gutter fra de andre Skoler, Latinskolen paa første Bænk, og Abraham øverst helt oppe ved Præsten.

Provsten Sparre havde altid en Mængde Konfirmander; thi han havde Ord blandt Folk for at være meget lettere „at slippe frem for“ end de andre Præster i Byen.

Rent umulige Dumrianer, som forgjæves havde prøvet flere Gange, de blev uden Vanskelighed konfirmerede af Provsten. Og man skulde sandelig ikke sige, at det var, fordi han saa gjennem Fingre med deres Kristendomskundskab. Man skulde bare høre

disse Dumrianer paa Kirkegulvet under Katekisationen, — de svarede som Peberkværne og det mange Gange paa de allersværeste Spørgsmaal i hele Pontoppidan.

Herfor blev Provsten Sparre høilig beundret; — mere end han fortjente — oprigtigt talt; thi der var en liden Hemmelighed med i Spillet.

Provsten Sparre vidste nemlig ligesaa godt som enhver anden Præst eller Lærer, at af Almuebørnene var der ikke en eneste Gut eller Pige, som forstod et eneste Guds skabende Gran af det, som stod i Pontoppidans Forklaring. Det var derfor fuldstændigt vilkaarligt, hvad der i de mindre gode Hoveder blev hængende som lært og bevaret udenad.

Medens derfor de flinkeste blandt dem kunde svare paa ethvert Spørgsmaal i hele Bogen, naar han bare passede paa at spørge aldeles ordret, saaledes som Spørgsmaalet lød, — saa var der en hel Del andre, hos hvem der kun fandtes enkelte Partier dyrket Grund, mens Resten var en Ormegaard af Spørgsmaalstegn.

Nu havde Provsten Sparre den Maade, at han speidede efter de smaa dyrkede Pletter i disse Hjerner; og naar han mærkede, at der sad nogle Ord ganske fastspigrede i et af de daarligste Hoveder, saa noterede han det i en liden Noticebog.

Paa den store Dag, naar han da skulde overhøre Konfirmanderne i Kirken foran Menigheden, var det vidunderligt at høre, hvorledes han kunde springe fra Emne til Emne, kaste Spørgsmaalene hid og did og bestandig træffe Konfirmanden forberedt og vel forberedt.

Denne Provsten Sparres Hemmelighed var han selv meget ængstelig for. I den lille Noticebog stod der bare Tal, der for den uindviede kunde se ud som Karakterer, han gav Børnene under Læsningen. Men han var kun ængstelig, forsaavidt som han fuldtvel indsaa, hvor let hans Fremgangsmaade kunde misforstaaes og mistydes.

Overfor sin egen Samvittighed derimod var han fuldstændig rolig.

Thi naar nu Aandens Gaver ere saa ulige fordelte, og naar nu Pontoppidan kanske ikke falder alle saa let at lære og forstaa, saa vilde det jo være storlig Uret at forholde et ungt Menneske, som derom beder, Adgang til Menigheden og Naademidlerne, fordi om han ikke besad Evnen til at lære udenad.

Konfirmeres maatte de jo; der kom sandelig aldrig andet end Fortræd og Misnøie i Menigheden af at nægte Børnene Adgang til Konfirmation; hvorfor da skabe sig Vanskeligheder ved ubillig Strenghed i Fordringerne? — Guds Rige hører de Enfoldige til.

Undertiden var de jo betænkeligt enfoldige, og Provsten Sparre følte sig ofte generet af Latinskolens Disciple, som sad færdige til at kvæles af Latter. Derfor var han ogsaa lidt kold og tilbageholden mod Abraham i de første Dage.

Abraham var usædvanligt voxen til at være Konfirmand, og Provsten havde ikke hørt godt om ham; hans Moders Fritænkeri var desuden bekjendt nok.

Men efterhaanden fik han et bedre Indtryk af den unge Løvdahl; han var ærbødig og alvorlig og fortrak aldrig en Mine, naar der svaredes borti Væggene fra den lange Bænk. Derimod var han opmærksom med at hjælpe Provsten med Frakken, bringe Bogen opslaaet og styrte paa Gulvet, naar Blyanten faldt ned.

Og tilslut fandt Provsten, hvem disse Timer med Konfirmanderne var en Tortur, et vist Behag i at have den velopdragne unge Mand saa nær ved sig. Og der udviklede sig fra Gang til Gang etslags venskabeligt Frimureri mellem Provsten og Abraham, saa at de vexlede Øiekast, naar der forefaldt noget under Examinationen, eller Provsten mumlede et latinsk Citat, som Abraham besvarede med et diskret Smil — enten han forstod eller ikke.

Forberedelsen til Konfirmationen blev derfor en Fornøielse for Abraham. Det var allerede morsomt at gaa fra Skolen to tre Timer midt om Formiddagen, og naar han sad ved Provst Sparres Katheder, havde han en behagelig Fornemmelse af at være den første.

Fra Skolen kunde han hele Pontoppidans Forklaring udenad; saa han vidste intet om det uhyre Arbeide før og den kvælende Angst under Examinationen, som gjorde de vildeste Gutter fra Almueskolen blege og stille med opspilede Øine.

Hvad der for dem var deres vigtigste Livsbegivenhed, et Naaleøie at arbeide sig igjennem med den største Anstrængelse af alle Evner, — det var for ham ingenting, som kunde anstrænge, idethøieste kunde det blive kjedeligt.

Men det blev det altsaa ikke ved hans gode Forhold til Provsten; og naar han en enkelt Gang blev examineret, forlod de gjerne Pontoppidan, og det blev mere som en Samtale om theologiske Materier mellem en ældre og en yngre, medens de andre sad og gabte eller læste under Bordet paa det følgende. —

— Provsten Sparre examinerede i den anden Part: Troens Artikler.

„Ole Martinius Pedersen kan du sige mig, hvormange Guder er der til?"

„Tvende Slags nemlig gode og onde," svarede Ole Martinius Pedersen i en Fart.

„Nei — Gutten min! det var ikke rigtigt. Du svarede paa et andet Spørgsmaal; paa hvilket Spørgsmaal var det, han svarede? kan nogen sige mig det?"

„Om Englene," raabte en liden rødhaaret Gut nede ved Ovnen.

„Rigtig — Jens Hansen! Englene ere tvende Slags nemlig gode og onde; men Gud er kun én — ikke sandt? Ole Martinius?"

„Ikkun én eneste Gud," svarede Ole Martinius Pedersen, som var en af de bedste paa den lange Bænk.

„Hvorledes har det guddommelige Væsen aabenbaret sig i Skriftens Ord?"

„Som et eneste Væsen: Fader, Søn og Helligaand, hvilke dog alle ere ét og kaldes den hellige Treenighed."

„Kan vi vel med vor Fornuft begribe dette, at Gud er én og dog tillige tre?"

„Nei; det er langt over — skjønt ikke imod vor Fornuft; derfor er det en Troes- og ikke en Fornuftsartikel; og Gud var ikke Gud, om han af vor Fornuft kunde begribes."

„Det var meget godt — Ole Martinius! du kan dine Ting, naar du bare betænker dig. Nu du — Mons Monsen! Er da de Ord: Fader, Søn og Helligaand trende adskillige Navne eller Egenskaber i Gud og intet andet?"

„Jo! — det er mere end blot Navnes eller Egenskabers Adskillighed; thi enhver af dem tillægges noget særdeles, som ei tilkommer de andre."

„Ikke saa fort — Gutten min! — Hvori bestaar denne Adskillighed?"

„Ikke i Væsen, som sagt er" — svarede Mons Monsen i rivende Fart og uden Stans ved noget, „— ikke i Væsenet, som sagt er, mæ men Ordet som er forenet med Vandet —"

„Nei, nei — Mons! nu kommer du opi noget andet: pas nu paa: ikke i Væsenet, som sagt er, men i visse —"

„— men i visse personlige, indvortes Gjerninger, saa — saa — saasom Klæder, Sko, Mad og Drikke, Hus og Hjem, Ægtefælle, Børn, Mark, Fæ —"

„Nei — nei — nei — Mons! — nu er du igjen borti noget andet; — som tilkommer —"

„— som tilkommer enhver af dem for sig; nemlig Faderen, som er af Ingen, føder sin Søn af Evighed, Sønnen fødes af Faderen, og den Helligaand udgaar fra dem begge. Alt dette er baade vist og sandt —"

„Nei — nei Mons! alt dette er Troens —"

„— alt dette er Troens dybe Hemmelighed, som vor Fornuft ei kan ransage."

„Det er rigtigt Mons Monsen! — du er flink Gut, naar du bare vilde give dig lidt Tid; men du snakker saa frygtelig fort, at du tumler dig væk. Her er lidt Forskjel i Bøgerne — som kanske Latinskolens Elever har mærket," sagde Provsten til Abraham; „flere af Gutterne ved Almueskolen og fra Landsognene har lært efter en ældre Udgave."

Dette var ogsaa en Egenhed ved Provsten Sparre, som de andre Præster beundrede eller forargede sig over.

De fleste mente nemlig, at skulde Kristendomsundervisningen have samlende Betydning for Menighedslivet, maatte fremfor alt Lærebogen være absolut den samme for alle; og derfor lærte de efter den Udgave af Pontoppidans Forklaring, som sidst var udkommen med kongelig Resolution, og taalte ikke andet.

Men Sparre tog, hvad man bød ham, naar de bare kunde det ordentligt udenad. Derfor maatte han ogsaa have dette vidunderlige Kjendskab til den enkelte og til de gamle og nye Udgaver, saa han baade kunde stille Spørgsmaalet og „sætte paa" i Svaret.

Ved at omtale Forskjellen mellem Udgaverne og Forklaringen kom Provsten til at tænke paa en ulykkelig Konfirmand, han havde iaar. Pastor Martens havde i Sakristiet erklæret ham for en uforbederlig Idiot.

Det var en stor stærk Gut paa atten Aar, der gik som en Rese blandt de andre, og som allerede flere Gange havde fyldt det tørre Forsamlingslokale med undertrykt Jubel ved sin mageløse Taabelighed.

Provsten selv mistvivlede. Men alligevel iagttog han ham nøie og lyttede alvorligt til de Stumper og Ramser, som den arme Osmund gav tilbedste i hyt og Veir, naar han blev spurgt. Tilslut troede Provsten, at han havde fundet en Traad, og idag vilde han prøve; han gjorde i en Fart en liden Overgang fra Treenigheden, for at kunne anbringe sit Forsøg.

„Du Osmund Asbjørnsen Sauamyr," begyndte han venligt og langsomt, for at give den anden Tid til at samle sig; „kan du svare mig — Gutten min! — kan du svare mig paa det Spørgsmaal: Hvilke ere da saadanne Evangelii Naadegaver?"

Osmund Asbjørnsen Sauamyren sad et Øieblik ganske stille; derpaa begyndte han — enstonigt, men sikkert — og bestandigt stærkere syngende, — med en Fart, saa han næsten mistede Pusten:

„Det er Kristi Retfærdighed, Syndernes Forladelse, den børnlige Udkaarelse, Guds faderlige Forsorg, Arve-Rettigheden, Fred med

Gud, sønlig Tillid, Guds Kjærligheds søde Smag, Tilgang til Gud og Dristighed til at bede; Forsikring om Guds Naade, om Bønhørelse og Hjælp i al Nød, særdeles kraftig Beskjærmelse imod alle synlige og usynlige Fiender, Taalmodighed med vor Svaghed og naadig Skaansel i vort ganske Levned; det evige Livs Forsmag, Glæde i den Helligaand, Styrelse, Lys, Drift og Kraft af samme Aand; Befrielse fra Syndens Straf og Herredømme, fra Guds Vrede, Lovens Forbandelse og Tvang, fra Satan, Helvedes og Dødens Magt, fra Verden og en ond Samvittighed; alle Tings endog de bitreste Lidelsers Udfald til de Troendes Bedste, et levende Haab om Saligheden, hvorpaa endelig følger den uudsigelige evige Glæde og Herlighed i Himmelen og saa fremdeles!“

„Ser man det!“ raabte Provsten Sparre triumferende og noterede i sin Bog; „jeg tænkte nok, du var ikke saa gal endda — du Osmund! — du har kanske ikke saa let for at skjønne Spørgsmaalene som Bygutterne; men du kan dog noget — Gutten min! — bliv du bare ved med at være flittig og opmærksom, skal du se, det gaar dig nok godt.“

Latinerne vare skuffede, de havde ventet en god Latter; men hele den lange Bænk bøiede sig fremover og betragtede Osmund med den største Forbauselse.

Selv sad han med aaben Mund og gloede paa Provsten. Aldrig var sligt hændt ham, aldrig havde han hørt et Ord af Ros eller Haab; men heller aldrig havde nogen Præst tilforn opdaget dette hans store og eneste Bravournummer om Evangelii Naadegaver.

Osmund Asbjørnsen Sauamyren havde prøvet mange Præster og slidt — jeg ved ikke, hvormange — Forklaringer op.

Ligefra han begyndte i fjorten-femten Aars Alderen at tage Bogen med sig i Heien, hvor han gjætede, og indtil denne Dag havde han tumlet forgjæves med Spørgsmaal og Svar.

Kun en eneste Gang i en god Stund havde hans Hjerne gjort en kjæmpemæssig Anstrængelse foran dette uhyre Spørgsmaal om Evangelii Naadegaver. Og med den underlige Vilkaarlighed, som følger Udenadslæsning, var denne ene Ramse helt og holdent uden Feil eller Tvivl bleven fast derinde; og saa ofte havde han nu gjentaget den i modløse Stunder, at den ikke kunde gaa istykker, uden at den stakkels Osmunds skrøbelige Forstand gik med det samme.

Men hvor lidet havde Evangelii Naadegaver hjulpet ham til denne Stund!

Til Spot for alle og til Sorg for sine Forældre var han blevet gaaende fra Aar til Aar som haabløs Konfirmand — baade hjemme

i Landsbygden og nu her, efterat hans Far var flyttet til Byen som Stenmand ved Fabriken.

Intetsteds kunde han komme an. En ukonfirmeret Gut stod overalt tilbage; ikke som Regningsbud, ikke i Kontor, Krambod eller Søhus brød man sig om en saa dum eller vanartig Gut, at han ikke var konfirmeret med atten Aar. Hans store Krop kom ham lidet tilgode; han var endnu for blød i Benene til Faderens Haandtering, og — desuden hvad Løn gad nogen byde en ukonfirmeret Gut? ikke engang tilsøs vilde Rhederierne tage ham, før han var konfirmeret.

Osmund Asbjørnsen Sauamyren agtede sig ikke langt frem, stilede hellerikke høit op i Samfundet; og det kunde synes, somom der maatte staa mange Veie aabne for hans meget beskedne Fordringer.

Alligevel fandt han alle Veie omhyggeligt stængte; for ham førte ingen anden Vei ud i Livet end den, som gik forbi Præsten; og hver Gang tog Osmund taalmodig fat med en ny Præst, for at blive bespottet en Stund og tilslut kasseret.

Nu saa han endelig en Udgang paa sin Møie! han blev siddende en lang Stund og tænkte paa, hvad Mor vilde sige, naar han kom hjem, og før han vidste et Ord deraf, begyndte han at græde.

Der blev almindelig Munterhed, da det mærkedes, at Goliath flæbede; Abraham lo ogsaa, da Provsten smilte.

Han var idetheletaget meget glad ved at staa sig godt med Provsten Sparre; og han gruede nu bare for den Morgen, da hans Moder vilde komme ind til ham og tvinge ham til et oprigtigt Skriftemaal. Saa mange Gange forestillede han sig denne Scene, at han ligesom saa hende komme ind ad Døren, og hvad skulde han svare hende.

Selve Konfirmationsforberedelsen kunde jo ikke paa nogen Maade stemme ham alvorligt — endsige gribe ham dybere; og han vidste, at kun Alvor turde han byde sin Moder; det mindste Forsøg paa Fusk vilde hun strax opdage.

Imidlertid gik Høsten og det var jo langt frem til Paaske.

Abraham fandt efterhaanden, at Broch var en god Kammerat; de fik mest Omgang med det øverste Parti i Klassen — Mesterlektianerne, som skulde op til Artium næste Aar; de røg Tobak og spillede Kort, og om Aftenen spaserede de med Smaapigerne.

Der var noget ved Abraham, som holdt ham oppe og gav ham Position selv blandt ældre Kammerater.

Den tilbagetrængte Lyst til Opposition, som laa i ham, fik en anden Udvei gjennem Spot og Latterliggjørelse. Han kunde sige Vittigheder baade om alvorlige og religiøse Ting; og saa fredelig

og ærbødig som han var i Skolen og hjemme, kunde han være den værste til at spotte og gjøre Nar, naar de sad for sig selv paa en Hybel i den tætteste Tobaksrøg.

Broch laa flad af Latter, og Bifaldet opmuntrede Abraham, saa han blev værre og værre og agtede ingenting mere, somom han holdt sig skadesløs for sin Tvang ved at være rigtig vild og gal naar han turde slippe sig løs.

Han forsøgte sig ogsaa i Karrikaturer; og der cirkulerede længe en Tegning i 4de Latinklasse, som forestillede Helvede, hvor Adjunkterne Aalbom og Borring gjensidig fyrede under hinanden, medens Konferentsraad Madvig og Erik Pontoppidan dansede en vild pas des deux i Flammerne.

I Skolen gik det ham nu meget godt; Abraham var tilstrækkelig flittig og havde desuden tilegnet sig en egen Maade til at tage Lærerne paa; selv Aalbom glemte hin „Dævel“ for hans indsmigrende Elskværdighed; og det var bare Rektor, som bevarede en liden Misstemning mod ham.

Professor Løvdahl sluttede sig i denne Tid nøie til sin Søn, gik lange Ture med ham om Søndagen og talte til Abraham næsten, somom han kunde være voxen.

Det var baade, fordi Professoren af al Magt vilde trække Sønnen hen til sig; men det var ogsaa, fordi noget trykkede ham, saa han trængte til at oplives ved Guttens Munterhed.

Fortroligheden mellem dem blev saa stor, at Abraham endog fortalte Ting, som han ellers bestemt vilde have fortiet.

Saaledes kom han en Dag i Samtalens Fart til at fortælle — halvt mod sin Vilje — en Historie fra Skolen.

En Rude var bleven knust i øverste Klasse, og hele Klassen vidste, at det var Morten Kruse; men da Rektor spurgte, vilde ingen svare; Broch var tilfældigvis syg, saa Løvdahl var øverst.

Nu var der ingenting, som i den Grad ophidsede Rektor, som naar han mærkede eller troede at mærke Stridighed; og som gammel Skolemester forstod han strax, at Klassen var enig om ikke at forraade Misdæderen.

Han var da faret lige hen imod Abraham: „Tag dig nu iagt — Løvdahl! husk paa, du har engang før været ude med Opsætsighed; den Gang slap du; men vogt dig for at komme igjen. Ved du — eller ved du ikke, hvem der har gjort det?“

„Du svarede vel strax?“ spurgte Professoren ængstelig.

„Ja — jeg svarede —“ — Abraham saa til Siden.

„Du sagde, det var Morten Kruse?“

„Ja, for det var ham.“

„Naturligvis skulde du svare; det vilde jo været Vanvid, om du endnu engang havde gjort Skandale i Skolen — især nu, da du gaar for Præsten. Jeg ved nok, en og anden kunde komme med noget overspændt Snak om ikke at forraade sin Ven — eller lignende; men det skal du ikke bryde dig det ringeste om. Lydighed — ser du — mod sine Overordnede er ubetinget et ungt Menneskes og en brav Borgers allerførste Pligt og høieste Dyd; ved at holde Samkvem med Misdædere bliver du tilslut selv en, mens du gavner dig selv og Retfærdigheden ved at aabenbare det onde og strafskyldige."

Da de havde gaaet et Stykke, sagde Professoren henkastet: „Det er ikke værdt, du fortæller din Mor dette; — det er jo ikke noget at tale om."

Abraham saa ikke op; de undgik at se paa hinanden en Stund. Det var, somom de havde Hemmeligheder imod Moderen; og idet Abraham slog sig tilro med Faderens Bifald, tænkte han ikke videre over, at hans Mor nok vilde seet Sagen anderledes.

Men hun var saa besynderlig i denne Tid. Hun var igrunden ikke sig selv; thi der var kommet noget til foruden Mordtmann. — Hendes nervøse Ængstelse var bleven til Vished, og denne Vished fyldte hende med en Smerte, som hun skammede sig ved og søgte at bekjæmpe. — Fru Wenche kunde nemlig ikke længer være i Tvivl om, at hun igjen skulde føde et Barn.

XI.

Der var gaaet nogle Dage, uden at Fru Wenche saa noget til Mordtmann. En Middag gik han forbi, da han kom fra Fabriken; men hun trak sig bort fra Vinduet og skjulte sig.

Det med Mordtmann var traadt lidt i Baggrunden; hun havde nu ikke Tanke for andet end det, som forestod hende: at hun endnu engang skulde blive Moder.

Dengang Abraham var kommen til Verden, ønskede hun længe, at han skulde faa en Søster. Men eftersom Aarene gik, opgav hun det Haab og nu var hendes Tanker om Børn og Børneopdragelse blevne saadanne, at hun priste sig lykkelig ved kun at have et at svare for.

Ikke vilde hendes Mand heller blive glad ved at erfare det; det kunde hun vide paa Forhaand.

Men værst blev det hende — ja ganske uudholdelig blev Tanken, naar den kom ind i Forholdet til Mordtmann. Hun blev rød af Skam, hvergang hun tænkte paa deres sidste Aften.

Han havde kysset hende og sagt, at hun var hans alene; — og hun — hvad havde hun gjort? — og hvad skulde hun gjøre?

Hun kunde jo ikke blive gaaende alene midt i alt dette! hvad — eller hvem skulde hun vælge? — det, som skulde komme, det maatte komme — og hvad saa?

Hun satte sig en Skumringsaften i Sofaen, efter at have paalagt Pigen ikke at slippe nogen ind, — ikke Hr. Mordtmann heller. Hun havde følt sig nær ved Fortvivlelsen og fik en pludselig Skræk for sin Forstand. Nu vilde hun prøve et Opgjør, for at se, hvor hun stod.

Men det blev et sørgeligt Opgjør, og Fru Wenche forfærdedes over, hvor hun stod.

Thi hun stod jo dybt i Løgn og Uklarhed til alle Sider. Hun, som saa kjækt og hensynsløst havde slaaet sig frem i Livet uden nogensinde at lyve selv og uden at tillade andre at lyve, saavidt det stod til hende; hun, som havde troet og paastaaet, at den, som sanddru vil holde sig sand og ærlig, han skal kunne gaa uden Skade gjennem Livet — saa myldrende fuldpakket som det er af Løgn og Feighed.

Der laa hun nu selv. I hvilket af de Forhold, som stærkest bandt hende, var hun i dette Øieblik fuldtud sand? — hun tog dem for sig et for et og begyndte med Abraham.

Hvor var hendes Søn bleven af? hun havde havt ham saa nær ind til sig, at hun havde kunnet se hver liden Rørelse i hans Sjæl, følge og forstaa hver mindste Tanke eller Tvivl, som famlede sig frem i hans unge Hoved.

Hvor var han nu? — hvad vidste hun nu om ham?

Det kunde lidet hjælpe, at hun sagde: de har taget ham fra mig. Thi det var jo netop det, hun skulde have forhindret, — passet paa ham, holdt ham fast i en klar, ren Luft af Sandhed; ikke bøiet af, ikke givet slip, ikke gaaet træt i den daglige Kamp.

Det var jo det, hun havde lovet sig selv de tusinde Gange, naar hun bar ham paa Armene, da han var liden; — og nu — da han var bleven saa stor, at han trængte til, hun mindedes sine Løfter, kunde hun nu træde frem for ham og sige: her er jeg. Her er jeg — din trofaste Moder.

Kunde han have Tillid til hende som før?

„Nei," sagde Fru Wenche høit, og det lød saa sørgeligt i den tomme Stue; „nei; det kan han ikke."

Baade den Gang med Skolehistorien og senere i Konfirmationsspørgsmaalet havde hun givet tabt, opgivet sit Princip, sveget sig selv og for bestandigt forspildt sin Søns Tillid. Aldrig havde han

seet hende vakle, før netop i disse to Ting, som for ham blev de mest betydningsfulde. Og hvad var det for Grunde, som havde overvundet hende? — Herregud! hvor elendige de nu forekom hende i Sammenligning med det store: hendes Pligt til at holde Sønnen oppe.

Nei — det var noget andet, som havde magtstjaalet hende, og det var Mordtmann; for hans Skyld og optaget af ham havde hun forladt — forladt? — nei forraadt sin Søn.

Og nu tog hun Mordtmann for sig og betragtede deres Forhold, og det forekom hende saa urent; det syntes hende i dette Øieblik saa lidet værdt.

Hun tog sin Kjærlighed og prøvede dens Styrke ved at spørge sig selv, om hun var beredt til at ofre sit Hus, sin Stilling, sin Mand, sin Søn, sit gode Navn, — og efterhvert som hun læssede paa, saa hun ængstelig hen til sin Kjærlighed; og det endte med, at hun var for gammel.

Hun var for gammel — mente hun — til denne hensynsløse Elskov, der frister som en Salighed, og tvinger som en Pligt. Hun vidste altfor god Besked om Livet til at forblinde sig i nogen Illusion; og hun var altfor retskaffen og pligttro til at overse de andres Krav.

Hun holdt meget af Mordtmann, det følte hun. Stundevis kunde det helt beruse hende at tænke sig som hans, et Liv med en Mand saa enig med hende, saa fordomsfri, kjæk og ædel i enhver Forstand.

Og naar hun saa gik over til at tænke paa Livet, som det vilde blive herefterdags med hendes rigtige Mand, da gyste hun for al den Løgn; og da blev det hende saa væmmeligt, at det eneste, som kunde redde det vigtigste for hende, det var et Brud — et Brud i al dets sunde, sønderrivende Sorg, og saa et nyt Liv — det fik da blive som det kunde — med Mordtmann.

Men hun kunde jo ikke gaa til Mordtmann, saaledes som hun nu var.

Og hun glemte et Øieblik al sin Sorg i den bitre Medynk med dette Barn, hvis Moder ikke vinkede det frem i Længsel og Kjærlighed, og som ingen vilde hilse velkommen, naar det kom.

Hun var ikke nogen Moder, et Barn kunde være tjent med; ingen Kone for en Mand; ingen paalidelig Ven. — ingenting for nogen; — var det ikke bedst, hun gik sin Vei?

Døden var hende ikke saa tung; hun havde mange Gange stillet sig mod den Tanke frivillig at gaa bort; og hun troede, at naar først Beslutningen var taget, skulde Modet ikke mangle hende.

Hun havde smilet over den Overlegenhed, hvormed der ialmindelighed tales om Feigheden hos den, som vælger at lukke sig selv ud af Livet; thi saa nær havde Tanken været hende, at hun vidste, der skal Mod til — især Mod til at vælge.

Træt af den Hvirvel, hvori hendes Tanker havde jaget hende, sank hun hen i en stille, tungsindig Grublen over dette: mon ikke netop hun gjorde bedst mod de andre og mod sig selv ved at bekjende sit Livs Nederlag og gaa bort beseiret; istedetfor at leve videre paa Løgn og Stumper med Afslag paa det, hun havde kjæmpet for og sveget: fuld, klar Sandhed i Ord og Handling.

Men hun var jo ikke alene.

Der fulgte hende Billedet af et lidet blødt Barnehoved; var det Ret at tage et andet Væsen med? slukke Lyset, før det blev tændt?

Nye Tvivl, nye Kvaler, nye Spørgsmaal martrede hende; hvorfor var der dog intet — ingen, som hjalp?

Der kom han endelig — Klokken var over otte —, hendes Mand, som hun ikke havde ventet paa; men som hun vidste maatte komme ved denne Tid.

Han gik nu gjennem Forstuen, satte Stokken fra sig; skulde hun tale til ham; han var hendes Mand, han eiede Halvparten af det lille Liv, hun havde tænkt paa at slukke: han tog i Laasen og kom ind.

„Er her nogen?“ — spurgte han.

„Jeg er her,“ svarede hun fra Sofaen.

„Er du alene?“

Der var noget i Tonen, som jog hende op; hun svarede ikke et Ord; men skyndte sig at tænde Hængelampen; hendes Haand dirrede, saa Glasset klang mod Kuppelen.

„Er der noget iveien med dig? — Wenche!“

„Er der ikke snarere noget iveien med dig?“ spurgte hun trodsigt; thi hendes Mand gik urolig omkring med et ondt, uhyggeligt Smil.

„Aa jo! — der er noget iveien med mig — ikke meget, men lidt, som jeg vilde snakke med dig om. Men — Guds Død! — hvorledes er det, du ser ud? Wenche!“

Hun fik med en Gang den Idé at lade, somom hun ikke forstod, at han mente hendes forgrædte og forgræmmede Ansigt og greb Anledning til at faa det sagt: „Ser ud? — jeg tænkte, du vidste det.“

„Vidste det? — vidste? — hvad?“

„Du har altsaa ikke forstaaet —“

Med ét samlede han sig; han greb sig om Hovedet og saa nøie paa hende med sine hvasse Doktorøine, vendte sig bort og kom igjen, mumlede noget.

„Hvad siger du? — Carsten!“

„Jeg? — jeg siger bare: se! se!“ — svarede han bleg.

„Jeg er ræd, ingen af os har ret Hjertelag for den lille Stakkel.“

„Hvilken Stakkel?“

„Vort Barn — Carsten! — vort stakkels lille Barn.“

„Vort?“ — svarede han med sit samme stygge Smil og vendte sig et Øieblik mod hende.

Fru Wenche saa et Secund ind i hans fortrukne Ansigt uden at forstaa. Han vendte sig mod Døren, for at gaa ud igjen.

„Carsten!“ — fór hun pludseligt op, „Carsten, hvad var det, du sa'?“

Han vendte sig i Døren; hele Manden var forandret; det graa Haar strittede, Tænderne brød frem, og Øinene vare som et Dyrs, der pludseligt sønderslaar sit Bur; hæst og aandeløst sagde han hende lige op i Ansigtet: „Jeg tror dig ikke.“

Hun styrtede efter ham med et Skrig og løftede Hænder; men han var alt ude af Forstuen, og hun opgav det; hun kunde jo alligevel ikke slaa ham til Jorden, og det var d e t, hun vilde.

Et Øieblik stod hun skjælvende; derpaa rettede hun sig op og gik ud og gav Pigerne Besked: Professoren kom vist ikke hjem tilaftens; hun gik selv ud og tog Gadedørsnøglen med sig; ingen skulde sidde oppe efter hende.

Abraham var i Kortparti hos Broch; hun vilde nok gjerne have seet ham; men det var kanske bedst, han ikke blev forstyrret. Hun tog sin Pelsværkskaabe paa, slog Hætten op og gik ud paa Gaden.

Fru Wenche gik lige til Mordtmann; der var ikke store Afstande i Byen; og mens hun gik, tænkte hun ikke videre, end at nu var hun løst — ganske løst fra sin Mand; hun gik nu til Mordtmann, for at fortælle ham alt; saa blev der Klarhed — Sandhed endelig i hendes Forhold som før; Lykke ventede hun sig ikke meget af.

Hun havde aldrig været hos Mordtmann; men hun kjendte hans Vinduer til Gaden; der var Lys. Huset var som de fleste andre i Byen. Gadedøren aaben, ingen lukket Entré; hun gik lige til hans Dør, bankede paa og traadte ind.

Michal Mordtmann stod midt paa Gulvet med Hat og Overfrak, en nytændt Cigar, just ifærd med at skrue Lampen ned, for at gaa i Klubben.

I Stuen var der en let Madlugt efter varm Aftensmad blandet med den fine Duft fra de første Drag af en god Cigar.

„Godaften Mordtmann!" sagde hun og smilede sørgmodigt til ham; „her kommer jeg til Dem. Vent bare lidt, indtil jeg faar samlet mig."

Han stammede og fik ikke sagt noget; lagde Cigaren væk og trak Frakken af.

Disse Dage havde kjølnet hans Blod; Professorens uhyggelige Ansigt havde bragt ham paa den Tanke, at denne Historie var altfor alvorlig. Fru Wenche var vist ogsaa for alvorlig, for tung til at kunne bære et Forhold, saaledes som han tænkte sig det.

Hun kom ind i hans Stue, satte sig ned i hans Sofa og sagde: her kommer jeg! Hvad ialverden skulde han gjøre? hvilken Tone skulde han anslaa; — hvordan Satan skulde han klare dette?

Smuk var hun; — hun var deilig, saaledes som hun sad der bleg og lidt forpjusket i hans Sofa; men hvad kunde det hjælpe — paa denne underlige, høitidelige Maade.

Han skjænkede et Glas Vin for hende:

„Kjæreste Fru Wenche! — hvad er der iveien? — er der hændet noget galt?"

„Nei" — svarede hun og smilte igjen op til ham; „De vil kanske endog finde, at det er noget godt, siden det med et Slag opfylder Deres Ønske."

„Fortæl — fortæl!" — raabte han ivrigt i en Tone, som skulde betyde henrykt.

Hun mærkede intet, — optaget som hun var af det, som hun nu skulde fortælle ham, — af dette Øieblik, da hun løste Fællesskabet med den ene Mand, for at knytte et nyt med en anden.

Hun begyndte derfor roligt, som vilde hun bede ham give Taal; det blev en lang og alvorlig Historie:

„Ja — kjære Mordtmann! — jeg har skilt mig fra min Mand og er kommen til Dem; men først er der noget andet —"

„De har — siger De — skilt Dem — jeg forstaar ikke —"; han saa med en Gang hele den lille By staa paa Hovedet: Fru Professorinde Løvdahl løbet fra sin Mand, for at slaa sig ned for Natten i hans Ungkarleleilighed!

Gjennem Fru Wenche gik der en liden Trækning; hun saa hurtigt paa ham og sagde — ligesom henkastet:

„Det vil sige, jeg havde en heftig Scene med min Mand; og derfor gik jeg herhen, for at bede Dem om et godt Raad."

„Aa — kjæreste Frue! — jeg vil gjøre alt for Dem; fra først af gjorde De mig ganske forskrækket; men det var alligevel temmelig uforsigtigt af Dem at komme paa denne Tid," — han satte sig ind til hende i Sofaen.

Men Fru Wenches Ansigt blev ganske stivt, og Rynker, som aldrig var der før, strammede sig nedover ved Munden. Hun, som altid selv talte Sandhed, havde faaet et lydhørt Øre for det, som var hult og ikke til at stole paa; i dette Secund gjennemskuede hun ham helt og ubøn: ørligt.

Og havde hun ikke gjort det før, saa var det, fordi hendes egen spirende Kjærlighed havde gjort hende tillidsfuld og blind; og desuden havde der — især ved deres sidste Møde været saa megen virkelig Lidenskab i ham.

Men nu, da hun i sin første Tvivl lagde den lille Snare for ham, forraadte han sig strax. Der var i hans Stemme saamegen Lettelse ved at høre, at det ikke var saa alvorligt — bare en heftig Scene med Manden, — at det med en Gang stod klart for Fru Wenche, at hun stod lige paa Nippet til at kaste sig bort, — gaa fra Feighed og Hykleri lige over i Armene paa den falskeste Falskhed.

Hun stod op og saa ham ind i Øinene. Han reiste sig ogsaa, famlede efter Ord, fægtede saa godt han kunde mod disse Øine, der borede sig i ham uden at kunne pareres.

Et Par Secunder holdt han det ud; men da maatte han se væk. Og da han igjen saa op, blev hans Ansigt meget blegt, og han holdt Hænderne op, somom han var bange, noget vilde falde over og knuse ham.

Men da var Fru Wenche færdig med mam. Hun rakte Haanden frem, som for at gribe det Glas Vin, der stod paa Bordet; i dette pinefulde Øieblik fik hun en bestemt Angst for at besvime her — heroppe hos ham! men hun tvang sig med al sin Magt, holdt sig opreist og gik. —

— Hun var kommen gjennem de stille, mennesketomme Gader saa langt, at der ikke længer var Gaslygter; hun mærkede det først, da hun snublede og ikke kunde se Veien længer.

Langs med Kanten var sat store Stene, og dybt nede hørte hun det tunge Drag af Bølgerne, som løftede sig opimod Fjeldet og raslede ned igjen — sugende og slidende i den seige Tare.

Fra Lysene inde i Byen blinkede smaa Striber henover Fjorden mod hende; men hun vendte sig bort, satte sig paa en Sten og saa udover i Mørket.

„Stakkels lille Abbemand — stakkels lille Abbemand!" gjentog Fru Wenche halvhøit. Han var den sidste, hun tog Afsked med; han var det eneste, som bandt hende.

Thi hun var færdig, ganske færdig med Mordtmann. Hun skammede sig; hun følte sig nedværdiget og besudlet ved at have ladet sig narre saa langt af dette Menneske. Men ikke blot hendes

Kjærlighed havde han trukket i Støvet; men alle hendes Ideer, hendes kjæreste og modigste Tanker havde han gjort modbydelige for hende; hun kunde ikke stole paa noget eller nogen efter dette, — ikke heller paa sig selv.

Og naar hun nu gik bort fra sin Mand, havde hun ikke længer nogen Bebreidelse. Alt det hos ham, som i deres Samliv havde holdt ham oppe i hendes Øine — det var ganske udslettet ved den sidste Forhaanelse; der var brudt frem en Raahed — netop det brutalt Mandfolkeagtige, som hun hadede, og som han hidtil med Kunst havde vidst at skjule for hende.

Nei — ham vilde hun ikke vende tilbage til!

Og den lille Stakkel hun tog med sig voldte hende heller ingen Uro; thi nu stod det saa vist og tydeligt for hende, at det var en Velgjerning — den sidste, hun havde Anledning til —, at slukke Lyset, før det blev tændt, at forskaane denne lille Mulighed for et Livs tvivlsomme Gave.

Og i hendes uhyre Ensomhed — yderst paa Randen af et Liv, hun følte sig nødt til at opgive, blev der for hende et lidet Skjær af Moderglæde, — somom hun holdt sit lille grædende Barn i sine Arme og bar det med sig ind i den velsignede Søvn.

Men Abraham! — det Barn, hun havde, — var han da saa ganske tabt for hende, at hun umuligt skulde kunne gjenvinde ham?

Atter og atter gjorde hun dette Regnestykke; og hvergang hun syntes, det kunde gaa op, kom der noget og forstyrrede det hele for hende.

Nei! — hun kunde ikke gavne ham mere ved at leve, saaledes som hendes Liv herefter maatte blive, — det var umuligt!

Derimod kunde hun tænke sig, at Mindet om hende kanske en Gang i hans senere Liv kunde blive ham en Støtte eller en Hjælp til Opreisning, om det nogensinde — og det var hendes Haab — skulde gaa op for ham, at hun — hans Moder — var den, som havde strævet for at holde ham sund og sand, og at de andre — de havde forgiftet hans Ungdom og gjort ham feig og upaalidelig.

Fru Wenches Hoved var snart ikke istand til mer; hun var blot absolut klar over en Ting: Beslutningen. Hendes pinefulde Opgjør med Livet havde trættet og begyndte at afstumpe hendes Tanker; hun mærkede det selv og gik hen til den nærmeste Gaslygte, for at se paa sit Uhr.

Klokken var bleven tolv.

Fru Wenche havde hele Tiden vidst, hvorledes hun vilde gjøre det, og hun havde tænkt paa dem, som skulde leve efter hende.

Hun svøbte sig i sin Kaabe og saa udover Fjorden og indover mod Lysene i Byen; og hun samlede sin Ungdom, sin Glæde, sin Lykke, alt det, hendes Liv havde kjendt af Solskin, lod alt i halvklare Omrids drage sig forbi og valgte derpaa atter Mørket, — træt, men fast og uden Vaklen.

Derpaa gik hun hurtigt tilbage gjennem Byen og lige hjem.

XII.

Professoren vakte Forbauselse i Klubben ved at blive der til over Ti og drikke Toddy.

Han var nemlig ellers saa sikker som et Uhrværk; Spilleparti paa Klubben hver Fredag Aften, men alle andre Dage hjem Klokken ni præcis. At se ham som i Dag — en Tirsdag spise sin Aftensmad heroppe, og siden spille à la guerre med nogle yngre Herrer, var et stort Særsyn.

Han lo ogsaa selv deraf og var meget oprømt.

Men da han kom hjem — Klokken henad elleve, blev han forbauset og ubehagelig tilmode ved ikke at finde sin Kone i Sengen.

Han havde beregnet at hun skulde sove — eller lade somom hun sov, naar han kom saa sent hjem; og han vilde ikke for nogen Pris have en Samtale iaften, mens det endnu var saa nyt og heftigt.

Han regnede efter, hvor hun vel kunde være. Mange Veninder havde Fru Wenche ikke; men der var dog altid en tre fire Familier, med hvilke de levede i saa nær Omgang, at hun kunde gaa derhen en Aftenstund uden at være indbuden og uden at melde sig forud. Men Klokken halv elleve var en sen Tid til at komme hjem fra et saadant Besøg.

Det faldt ham fra først af ikke ind, at der kunde være noget iveien. Han saa efter, om hun havde taget den anden Gadedørsnøgle med sig; og da den var borte, tog han sin ud af Laasen, forat hun kunde slippe ind.

Hvor hun end var, vidste han, at de i Huset vilde sørge for, at hun blev fulgt hjem; og forøvrigt var Byen ikke paa nogen Maade farlig at færdes i selv sent paa Aftenen for en Dame saa vel kjendt som Fru Professorinde Løvdahl.

Han klædte sig da hurtigt af og gik iseng, forat han kunde lade, somom han sov, naar hun kom hjem. Det var ham fremfor alt om at gjøre, at denne Samtale, som han vidste maatte komme, blev udsat til imorgen.

Om Aftenen var det umuligt; det førte bare videre i Heftighed og Uvenskab. Men om Morgenen var alt reduceret og mindre betydeligt, de mest brændende Stridsspørgsmaal lod sig behandle lempeligt som Smaating i den kjølige Morgenluft.

Professor Løvdahl var sig fuldtvel bevidst, at han havde forløbet sig og saaret sin Kone paa det dybeste. Som korrekt Mand skammede han sig ved at have forraadt en Stemning, han havde sat sin Ære i at holde skjult.

Overfor sin Kone skammede han sig næsten mindre, fordi han selv vidste, at han ikke havde ment hine onde Ord i Alvor, og fordi han jo var saa ganske vis paa, at hun selv med lidt Eftertanke snart vilde indse, at det bare var et Ord, som var faret ham af Munden i den første Uvilje.

Thi det var unægteligt en forbandet Historie med det nye Barn.

Nu havde han i saa mange Aar vænnet sig til Tanken om denne ene Søn. Saavel i sin egen Fattigpraxis som i sine statistiske Studier havde han seet saa meget af de sørgelige Følger af Talrigheden blandt Børnene; han havde selv talt og skrevet saa meget og saa skarpt derimod.

Faldt der nu ikke et Skjær af Latterlighed over ham, naar han efter femten, sexten Aars Forløb — paa sine gamle Dage skulde begynde at praktisere mod sin egen Theori? Alle de Vittigheder, han skulde døie; Smil, Hentydninger og gjennemsigtig Ondskab.

Og saa dertil Forstyrrelsen i Huset; al den Uleilighed og Uhygge, som let lader sig bære, mens man er ung og det er nyt; men som bare forstyrrer og sætter Huset paa Ende, naar man er kommet vel iorden.

Det var alt dette, som ved et var faldet over ham, havde forbundet sig med den onde, ophidsede Stemning, hvori han en Tid havde gaaet, havde endt med at tage Fodfæstet fra den beherskede, fine Mand og fremkaldt de Ord, der paa en vis Maade forraadte hans Hemmelighed, skjønt han i Virkeligheden var langt fra at mene, hvad han sagde, saaledes som Fru Wenche maatte forstaa det.

Men imorgen kunde det altsammen tage sig bedre ud. Ved selve Sagen var der jo ingenting at gjøre, og Carsten Løvdahl var just Mand for at tage det uundgaaelige med al mulig Anstand. Han var ogsaa beredt til at gjøre Undskyldning og give sin Kone enhver Opreisning; men i Ro, halvt i Spøg, overlegent, — imorgen.

Han slukkede Lyset; det var igrunden allerbedst at sove rigtig; men det vilde ikke lykkes ham; han kunde ikke falde isøvn.

Tværtimod blev han overordentlig vaagen, anspændt, varm og nervøs, — laa og lyttede efter den mindste Lyd; og det forekom

ham, at der var fuldt af Lyd i den stille Nat, hvori Byen sov med et forsvindende Fodtrin ude paa Gaden.

Og en Angst voxede op i Mørket, hurtigere og hurtigere med fantastiske Omrids, nærmere og nærmere indpaa ham, tungere og mer knugende for hvert femte Minut, naar han troede, der var gaaet et Kvarter og tændte en Fyrstikke.

Hvor blev hun af? — over halv tolv! nu maatte der være noget galt paafærde.

Deres sidste Samtale, hendes Skrig, da han flygtede, fordi han frygtede at fortsætte Samtalen — alt stod for ham. — Og hun, som var saa heftig og hensynsløs.

Disse overspændte Naturer! — han kjendte dem, hvad kunde de ikke falde paa. Hvor var hun i dette Øieblik? — det svimlede for ham; gik hun vildsom ude i Natten? — eller laa hun allerede og flød udfor de bratte Fjelde i Fjorden?

Han satte sig overende i Sengen og tændte Lys. Han talte beroligende til sig selv som til en Feberpatient; men det hjalp ikke.

Endelig hørte han hende i Gadedøren.

Strax slukkede han Lyset, lagde sig ned og pustede langt og regelmæssigt, somom han havde sovet længe. Han følte sig uendeligt lettet og smilte over sin Frygt.

Fru Wenche kom ind og tændte Lys og tog sin Kjole af, mens hun opmærksomt iagttog sin Mand; han sov trygt og roligt.

Stille og varsomt — saa ikke en Nøgle raslede, lagde hun sin Haand over hans Nøgleknippe, tog Lyset med sig og gik ud af Soveværelset.

Han mærkede, at hun gik ud igjen; men tænkte ikke videre over det. Nu var hun kommen hjem, han Sorg var slukt, imorgen skulde det nok klare sig. Og som han nu beroliget og træt af Sindsbevægelse laa og lod, somom han sov, sovnede han virkelig og sov trygt og roligt i en to-tre Timer.

Men da han udpaa Natten vaagnede og kjendte, at hans Kones Seng var tom og kold, fór han igjen op i Angst, fik Lyset tændt og saa sig om. Alt var stille; Klokken var over tre, han saa intet Spor af sin Kone uden Kjolen, hun havde lagt fra sig.

Carsten Løvdahl kjendte sit Hjerteslag stanse, og det stod ham klart, at nu var der alligevel noget galt paafærde. Han tog sig sammen og væbnede sig med al den Sindsro, som laa i hans Natur, og som Livet og hans Arbeide havde styrket og udviklet.

Da han havde faaet sig halvt paaklædt, tog han Lyset med, for at gaa og lede efter hende.

Gjennem Stuerne saa han en Lysstribe fra sit Kontor, Døren

stod paa Klem. Han maatte stanse lidt; men derpaa gik han de faa Skridt henimod Døren; han vidste nu, hvad han vilde faa se.

Alligevel maatte han holde sig fast, og Lysestagen var nær faldet ham af Haanden.

Stivt udstrakt i hans store Lænestol laa Liget af Fru Wenche. Lyset paa Bordet var næsten nedbrændt; og ud af hendes Haand, som hun i sidste Øieblik havde strakt hen over Bordet, var der trillet en af hans smaa Flasker, som han kjendte.

Han satte Lyset fra sig og vilde kaste sig ned over hende. Men en Tanke skjød pludseligt frem i ham og gjorde ham stærk og kold: det gjaldt at tænke paa, hvad der nu maatte gjøres, hvad der endnu kunde skjules; det var Tid at være en Mand.

Og atter dæmpede han alt med hele sin vanestyrkende Beherskelse, holdt et Speil frem for hendes Mund, skjønt han nok kunde vide, at Døden var fulgt strax, naar Flasken var tom. Han tog den og satte den ind igjen og lyste paa Gulvet, for at finde Proppen.

Derpaa lukkede han sit Medicinskab og stak Nøgleknippet i Lommen.

Med Ansigtet bortvendt bøiede han sig over hende, løftede hende op og bar hende gjennem Stuerne ind til hendes Seng.

Da han saa havde faaet Lysene ind i Soveværelset og endnu en Gang seet sig omkring, gik han ovenpaa og vækkede Pigerne. En løb strax over Gaden, forat hente Distriktslæge Bentzen: — Fruen var syg, farlig syg; det gjaldt om Liv og Død. Men ingen maatte vække Abraham.

Da Professoren var bleven alene, hentede han endnu noget fra sit Medicinskab.

„Det er alt forbi kjære Ven! — her er intet mere at gjøre, — et Hjerteslag — aldeles pludseligt —" sagde Professoren, da han mødte Bentzen ude i Gangen.

„Stakkels Ven!" svarede Bentzen og knugede hans Haand; „— kom jeg for sent til at hjælpe dig?"

„Ak nei du! — jeg kom selv paa en Maade for sent. Ser du; jeg laa og sov; hun gik senere i Seng end jeg; og saa stille og pludseligt er det gaaet, mens hun klædte sig af, at hun allerede var uden Bevidsthed og i Dødskampen da jeg vaagnede."

Professor Løvdahl talte spændt og udførligt som en Morder, der vil give Indtryk af Frimodighed.

„Du har givet hende Moskus?" — spurgte Doktor Bentzen lidt overrasket, idet han bøiede sig over hende.

„Ja — hvad skulde jeg gjøre?" — spurgte Professoren og slog ud med Hænderne; „fortvivlet og alene som jeg var — det var

strax før du kom, — greb jeg, hvad jeg havde ved Haanden. Men hun var uden Tvivl allerede død, da jeg hældte det i hendes Mund. Jeg har altid frygtet for Wenches Hjerte; — men at det skulde gaa saaledes —"

Bentzen lagde sin Haand paa hans Skulder. „Vær en Mand — Løvdahl! — vi to har seet saa meget af denne Art, at vi bør vise Kraft, naar det rammer os selv. Jeg ser ogsaa, du er fattet, og desuden saa ved jo du — Gud ske Lov og Tak — hvor du skal finde den bedste og vigtigste Trøst."

Distriktslæge Bentzen fandt altid nogle gudelige Vendinger ved saadanne Leiligheder, skjønt hans Mund til daglig Brug kunde være fuld nok af Forbandelser og uhumske Historier.

Men da han var gaaet, Gadedøren lukket, det værste skjult og Stillingen reddet, da brød Carsten Løvdahl sammen; han lukkede sig inde med den Døde, kastede sig ned ved Sengen og stønnede.

Saaledes var det endt — hans Ægteskab. Det havde været for ham en lang Kamp, i hvilken han bestandig havde tabt — denne Gang ogsaa.

Han havde kjæmpet for at vinde sin Kone anderledes end i Forelskelse. Hun skulde lære fuldt ud at paaskjønne ham — ogsaa paa den Maade, at hun erkjendte hans Livsanskuelse for den rette og bøiede sig.

Carsten Løvdahls Forfængelighed var hans Karakter; alt havde bidraget til at styrke den; — alene hans Kone vilde ikke bøie sig.

Og eftersom de i Samlivet lærte hinanden at kjende, forstod han, at der blev mindre og mindre Udsigt til, at hun skulde komme til at underkaste sig i Beundring, og desto ivrigere blev han, for at seire.

Det skulde dog tilslut engang vise sig, at hun ingen Vei kunde komme uden ved ham; og alle hendes overspændte Ideer skulde engang blive til det, de var: Talemaader og store Ord.

Men alligevel imponerede hun ham. Denne hensynsløse Freidighed, dette faste, sikre Blik, som han følte hvile paa sig, om hun saa var i den anden Ende af Selskabet, hvergang han behændig og behagelig slog en liden Volte med Sandheden, — alt dette trykkede ham, irriterede ham, fordi han aldrig kunde bringe hende til at vakle.

Kun paa et Punkt havde han seiret, og det var i Kampen om Abraham. Men samtidigt var der kommet noget andet til, som var værre end alt og som havde bragt Ødelæggelsen med sig.

Thi den Hemmelighed, han gjennem sit hele Liv havde gjort sig den største Umage med at holde skjult, var den, at han var skinsyg,

— stille, indædt skinsyg. Men ligesom hans Forfængelighed aldrig viste sig i noget, som kunde have den fjerneste Lighed med Praleri, saaledes stak hans Skinsyge aldrig Hovedet frem i Heftighed og Overilelse.

Han mindedes bestandig et Ord fra sin Ungdomslæsning: en skinsyg Mand er altid latterlig, men allermest, naar han kommer løbende med en Dolk.

At blive latterlig var for Carsten Løvdahl Yderpunktet af menneskelig Jammerlighed; og derfor havde han en Gang for alle givet sig selv det Løfte: aldrig at komme løbende med Dolken.

Det vilde hellerikke ligne ham; og hvor dybt han end kunde føle sig saaret, og hvor snar han end var til at opfatte den mindste Krænkelse eller Tilsidesættelse, saa kom der aldrig en Skygge over ham, som nogen kunde bemærket.

Derfor havde han, ligefra de blev gift, valgt den Methode at lade, somom han ingenting saa eller forstod; elskværdig og imødekommende mod de unge Mænd, som efterhaanden nærmede sig hans Kone, og i sin Omtale af dem fuld af Lovtaler, saa at hun selv næsten blev kjed deraf.

Samtidig holdt han sig selv lidt i Baggrunden; lod alt det kavalermæssige ved sin Person komme rigtig frem; gik tilside eller var ved Haanden saa diskret og trofast, at den unge Frue, hvis fulde Kjærlighed han dog ikke besad, alligevel valgte at vende tilbage til ham, naar et Forhold begyndte at forurolige hende. Tilslut var han dog den, hun kunde have mest Tillid til.

Men hver Gang han havde overstaaet en saadan Krise, forstod Carsten Løvdahl, at det blev vanskeligere næste Gang. Dette var ogsaa en af Grundene, hvorfor han havde forladt Hovedstaden. Her i den mindre By gik det bedre.

Vistnok gjorde Overlærer Abel sine stilfærdige Haneben, og det ærgrede Professoren; men i Virkeligheden var det dog saa uskyldigt. Det syntes, somom han endelig skulde faa Fred for sin Orm; — men saa kom Mordtmann!

Ligefra hin ulyksalige Middag, som Professoren havde givet, fordi han fandt, det var hans Pligt, og fordi Fru Wenche hidtil saa utvetydigt havde vist Mordtmann Ligegyldighed, — ligefra det Blik, hvormed hun takkede den unge Fremmede for Hjælpen i den store Samtale om Skolen, — fra dette Øieblik vidste ogsaa Carsten Løvdahl, hvorledes det vilde gaa, — det vil sige: han havde ingen Anelse om, at det vilde ende saaledes.

Men han forudsaa en ny Prøvelse, og fremtog sin gamle Methode:

han tegnede Aktier i Fabriken „Fortuna“, gik ind i Direktionen og indbød Mordtmann med sit forbindtligste Smil.

Men han mærkede snart selv, at det gik ikke med den gamle Lethed. Det blev ham med hver Dag vanskeligere at beherske sig; intet undgik hans Øie, han vidste alt, og forstod alt; han saa Forholdet knyttes, voxe og voxe — længe før og langt klarere end Fru Wenche selv saa det.

Og det kogte op i ham; det var umuligt at spille Komedie længer, men hans Hus truede med at styrte sammen for Alvor; den gamle Methode kunde ikke hjælpe; han maatte gribe ind — enten mod den ene eller hos den anden.

Han stødte sin Stok mod Trappen hin Aften, da Mordtmann kom ud med hele den lidenskabelige Scene skrevet i sit Ansigt, saa at Professoren læste den i et Secund, — han stødte sin Stok mod Trappen, men følte i samme Øieblik, at det var sidste Gang, han formaaede det.

I et Par Dage var han gaaet saaledes; men idag kom han hjem, for at sige det altsammen til sin Kone — altsammen, saaledes som det havde sig fra den første Dag til idag. Han tænkte ikke længer paa Ydmygelsen; han vilde beklage sig, — det havde han Ret til; han vilde kalde hende tilbage til den Pligt, hun som den retskafne Kvinde ikke kunde nægte eller undslaa sig for.

Men saa var det det uheldige — denne Nyhed, hun mødte ham med —, saa ubehagelig, saa lidet anet. Og da mistede han den Besindighed, han med saa megen Møie havde holdt paa; han var ganske ude af sig selv, da han slyngede hende den sidste Fornærmelse i Ansigtet.

Han vilde sagt hende, — han kom for at sige hende, at han ikke troede hende længer, at han var begyndt at tvivle; han vilde advare hende, bede og han vilde tale haardt til hende, alt eftersom Samtalen førte dem.

Men det var langt fra ham at ville paa den Maade fornærme hende. At hendes Hjerte kunde bøies fra ham, — det vidste han, og det var jo hans Skræk; men det vidste han ogsaa, at var det skeet og Valget bevidst truffet, saa vilde hun strax af sig selv komme til ham og fortælle det. Utro — paa nogen anden Maade —, det vilde han aldrig tro for Alvor om hende.

Og allermindst i dette Øieblik troede han det, som han sad hensunken i sine tunge Tanker og stirrede paa hende.

Hun laa saa ren og stille, saa overlegent i sin fuldførte Beslutning.

Han sad der og følte, at hun havde seiret en Gang til og afgjørende.

Thi det, som havde holdt ham oppe hos hende, var netop, at han tiltrods for alt det, hun kaldte Usandhed og Feighed, alligevel bevarede noget ridderligt, som tiltalte hende og som hun kunde respektere.

Men nu havde han just i deres sidste Møde vrængt det værste af sig selv ud, fremvist sig selv i det hæsligste Billede, og med dette Billede var hun gaaet bort.

Han reiste sig op i den bitreste Bitterhed; hans Kjærlighed til hende havde nærmest været en brændende Lyst til at tvinge hende ned til ærbødig Beundring, — først da var ogsaa han beredt til at beundre hende.

Nu var han ubønhørligt tilintetgjort; hun havde foragtet ham fuldt ud, havde vendt ham Ryggen og var gaaet.

Al hans Sorg og Skuffelse, hele den Rest af Kjærlighed, som ikke var helt opslugt af hans Forfængelighed, vendte sig i dette Øieblik til Had mod Mordtmann; det skulde nu være hans Liv: at tvinge ham iknæ, hævne sig og sit Nederlag; andet var der ikke for ham.

Men han havde glemt Abraham — Abraham var der jo, hendes Søn; — og ved denne Tanke løstes noget af Bitterheden. Ham skulde han dog tvinge til Beundring; han skulde modtage den Kjærlighed, han bød ham, med Tak og Gjenkjærlighed, saaledes som Carsten Løvdahl vilde elskes.

Han vilde hjælpe Abraham at bære Sorgen, — han skulde faa Lov til at sørge; men dernæst vilde han danne og udvikle ham i sit Billede, bringe ham saa langt frem, saa høit op — ligesaa høit som han elskede ham; saa skulde Sønnen ialfald yde ham, hvad han aldrig havde opnaaet hos Moderen.

Professoren tog Lampen, for at vække Abraham og saa lempeligt som muligt fortælle ham, at han havde mistet sin Moder.

Pigerne var ikke gaaede i Seng igjen; de ventede med Utaalmodighed, at det skulde blive Dag, saa de kunde komme ud og løbe med Nyheden; imens fyrede de i Ovnene og kogte Kaffe.

Abraham havde mærket isøvne, at der blev lagt i Ovnen inde hos ham, og derfor havde han et Indtryk af, at det snart var Skoletid.

Da han nu blev vækket af sin Far, fór han iveiret og troede, han havde forsovet sig.

„Er Klokken otte?“

„Nei — Gutten min! — Klokken er ikke mere end sex; men jeg vækker dig, fordi jeg har noget sørgeligt at fortælle dig. —

Du maa være stærk — Abraham! — og bede Vorherre styrke dig; for vi har inat beggeto lidt et stort Tab. Din Moder blev pludselig syg —"

„Er Moder død?" — raabte Abraham fortvivlet og greb fat i Faderen.

„Rolig — Gutten min! — du ser, jeg er rolig; du maa ogsaa bære det som en Mand, saa ung som du er. Ak — ja! Vorherre har paalagt os begge en tung Prøvelse; din Moder blev inat pludselig syg, — det var et Slagtilfælde, som ingen menneskelig Magt kunde afbøde, og nu — nu har hun det godt, og vi to ere alene."

Abraham var endnu ikke rigtig klar i Hovedet; han greb ivrigt efter sine Klær i en ubestemt Trang til at komme op og ind til Moderen.

„Nei, nei — Abraham! — lig du stille! det er endnu saa tidligt paa Dagen, og du faar Tid nok til at sørge — din Stakkel!"

„Men Far — Far! — er det ganske vist!" Abraham brød ud i en heftig Hulken og kastede sig ned i Puderne.

Længe sad Faderen ved Sengen og klappede ham paa Hovedet. Men da Graaden efterhaanden stilnede, reiste han sig:

„Nu kan du ligge, til det bliver lyst — Abraham! — eller saa længe du vil; du skal ikke gaa paa Skolen i disse Dage; jeg skal snart komme ind til dig igjen."

Det var saa underligt, saa umuligt at faa det rigtig ind i Hovedet, at Moderen var død, uigjenkaldelig død og borte, — „død" — gjentog han halvhøit for sig selv.

Han sad overende i Sengen og stirrede mod det røde Punkt i Ovnsdøren, indtil Graaden igjen kom over ham, og han lagde sig ned og hulkede; han skulde ikke paa Skolen, det var endda godt; han græd, til han sovnede og sov længe.

Hvergang han holdt paa at vaagne, stod det for ham, at noget uhyre tungt ventede paa ham; men han skulde ikke paa Skolen, og saa skjød han det fra sig.

Saaledes kom han ikke til at staa op før klokken elleve. Der var sat Frokost ind til ham, mens han sov; men han kunde ikke spise; han var ligesom halvt bedøvet.

Abraham gik tilslut ud af sit Værelse og vilde gaa over den smale Gang til Forældrenes; men Døren var laaset, saa han maatte gaa Kjøkkenveien.

Der blev han først overrasket ved at finde den Kogekone, de pleiede at have i Selskaber, ifærd med at skrabe Kjød, og paa Komfuren stod en stor Gryde og kogte Kjødsuppe.

Abraham gik gjennem Dagligstuen, for at komme til Soveværelset.

I Stuerne opdagede han Fru Bentzen og flere Damer, han kjendte; de var alle sortklædte, og udover Borde og Stole laa meget hvidt Tøi; overalt lugtede der af Moskus.

Han sansede ingenting klart, før han stod ved sin Moders Seng.

Der laa hun, nu saa han det.

„Mor" — sagde han ganske sagte; — „Mor!" — raabte han igjen lidt høiere.

Da var det, somom det vilde kvæle ham; — han forstod med ét den ubønhørlige Død, og han kunde ikke græde.

Faderen kom stille ind, talte venligt med ham: „vi to — Abraham! faar holde sammen; hun har udstridt; se, hvor fredeligt hun ligger."

Derpaa førte han ham lempeligt ud af Soveværelset.

Der var en kjærlig Stemning og en stille, dæmpet Travlhed i Huset; de hvide Gardiner skulde hænges for Vinduerne jo før jo heller, og Huset var stort med mange Vinduer til to Gader.

Kun i Professorens Kontor maatte ingen komme. Derind tyede Abraham.

Faderen sad og skrev Telegrammer, stansede af og til og sukkede. Abraham stod og saa ud i Gaarden, hvor Høstregnen silede ned jævnt og ørkesløst.

Professoren blev forstyrret af en bleg, blid Mand, som Abraham vidste var Bedemanden; og imens de snakkede, listede han sig ind i Sovekammeret igjen.

Der sad han og stirrede paa Moderen, græd næsten ikke, bare stirrede som lamslaaet paa de kjendte Træk, som han ikke kunde faa til at røre sig. Mon ikke alligevel de andre kunde tage feil? — tænk om hun nu vendte sig til ham og sagde: „Abbemand! jeg er ikke død."

Faderen kom atter og fandt ham her; talte lidt med ham; men førte ham derpaa lempeligt ud af Kammeret.

Professoren hviskede i Forbigaaende et Par Ord til Politimesterens smukke, lille Frue; og lidt efter bad hun — det skulde lyde saa tilfældigt; man Abraham forsod godt —:

„Aa — vil du ikke komme hen og holde paa Trappen — Abraham! og række mig Knappenaalene efterhvert?"

Hun stod oppe paa Kjøkkentrappen og hæftede Gardiner op.

Abraham gik hen og hjalp; Damerne kappedes om at beskjæftige ham og udtømte sig i Lovtaler over, hvor han var flink og behændig. Og saaledes gik Dagen til Middagstid.

Da forstod Abraham ogsaa Kogekonen. Thi et langt Bord var dækket i Storstuen; alle de hjælpsomme Damer skulde spise der.

Abraham fandt sin vante Plads; men da han løftede sine Øine og saa, at Fru Bentzen sad ved Siden af ham foran Terrinen og øste Kjødsuppe for, da brast han pludselig i høi Graad og maatte fra Bordet.

Og da først løstes Sorgen i ham og væltede over ham som et Hav, — den største og bitreste Sorg, som der ikke er Trøst for i saa ungt Hjerte; — den heftige Barnesorg, om hvilken de Voxne tror, at den saa hurtigt forvindes, fordi der saa snart gror saa meget over.

Men med en livagtig Bitterhed som ingen anden lægger denne Sorg sig dybt i Grunden, og alt, hvad der siden kan voxe i et Hjerte, det gror op af denne hellige Sorg.

Livet og Tiden kan efterhaanden bøie og forandre; men et fælles Mærke, et fælles Smertens Sted vil der altid forblive for dem, der netop havde faaet Evnen til at forstaa og lide, for strax at skulle begynde med det allertungeste Tab — det eneste, som aldrig kan erstattes.

XIII.

Vinteren gik stille for Abraham; han sørgede og savnede tungt i Førstningen og sad mangen Aften og græd i Ovnskrogen i den tomme Stue.

Men Faderen tog sig paa alle Maader af ham, talte og spaserede med ham og lod ham invitere Broch og andre Venner til sig saa ofte, han havde Lyst.

Alle Mennesker tog sig forresten af ham; hele Byen strømmede over af Medlidenhed med den stakkels moderløse; skjønt jo de fleste mente i sit stille Sind og i fortrolige Stunder, at en Moder som Fru Wenche var det kanske bedre at undvære.

Hendes pludselige Død blev et rystende Exempel for Menigheden; og mange, som længe ikke havde været i Kirken, mødte nu frem, for at høre Præsterne prædike om de ubodfærdige som indhentedes af Døden midt i deres Synder og Gjenstridighed.

Professor Løvdahl sad i sin Stol og hørte paa dette med sit smukke, sørgmodige Udtryk og foldede Hænder. Abraham sad der ogsaa og dukkede sig for alle de Øine, som søgte hen til ham. Han vidste ikke, hvad han skulde tænke om sin Moder.

Men et Indtryk, som oftere kom igjen, var den Tanke, at nu kom hun altsaa ikke ind til ham om Morgenen paa Konfirmationsdagen, for at tage ham i Forhør.

Han kunde endnu tydelig se for sig, hvorledes hun vilde komme ind ad Døren med disse uundgaaelige Øine, hvad skulde han svare?

Nu var den Sorg slukt; han skammede sig over, at det var ham en Lettelse at tænke paa; men det var dog saa.

Professoren, som allerede før var afholdt, blev fra nu af ligefrem dyrket. Fra Mund til Mund gik flere udførlige Beretninger om hin skrækkelige Nat, da han vaagnede og fandt sin Kone døende, og alle vare opbyggede ved at iagttage hans mandige Sorg og den smukke Maade, hvorpaa han søgte Trøst i Religionen.

Men Fru Wenches sidste Aften blev nøie gransket; hvor havde hun været?

Fru Politimesterinden kunde snart oplyse, at hun havde været hos Mordtmann, — rigtignok kort Tid; men ti Minutter kunde snart blive til tyve, naar man trak lidt i dem. Og desuden: meget lod sig — ialfald aftale i kort Tid. Mordtmann var samme Aften reist til Bergen.

Spørgsmaalet — Hovedspørgsmaalet var nu, hvor havde Fru Wenche været henne fra Klokken lidt over ni og til Klokken over elleve? — se det var det værste; Bergensdampskibet afgik først ved Midnat.

Men saa maatte baade Fru With og Fru Bentzen tilstaa, at de vidste — vidste ganske sikkert, for de havde begge forhørt sig, at Fru Wencke havde tilbragt Aftenen hos denne saakaldte Fru Gottwald, som hun undertiden besøgte, — Fru Wenche holdt sig altid helst til Folk, som der var noget iveien med. Dette ødelagde Fru Politimesterindens Kombinationer og stansede Efterforskningerne. Fru Gottwald havde endog tilføiet, at Professorinden havde befundet sig meget ilde hele Aftenen.

Sent den samme Aften havde Fru Gottwald været oppe hos lille Marius paa Kirkegaarden; og da hun gik nedover til Byen igjen, saa hun ved den sidste Gaslygte Fru Wenche med et Ansigt, hun aldrig kunde glemme.

Da saa Rygterne begyndte at løbe den næste Dag, var der noget i Fru Gottwald, som forstod eller anede det hele, og hun satte sin lille Løgn igang fra sin Butik.

Havde ikke Fru Wenche været den eneste, hvis Venlighed var ærlig og ikke trykkede hende; og desuden var hun jo Moder til Abraham.

At intet Rygte om den sande Sammenhæng saa Lyset, kom alene deraf, at det ikke faldt nogen ind; det vilde være noget altfor uhørt. Og ved Professorens og Doktor Bentzens, Pigernes og Fru Gottwalds fuldstændige Sikkerhed blev der ingen Opfordring til Tvivl.

Ellers vilde det jo været en Jubel for alle de fromme Hjerter med de rappe og uforfærdede Tunger at dynge, hvad det skulde være paa den Vantros Hoved — hun som holdt med Fritænkerne og aldrig gik i Kirke.

Men — Gud være lovet! — der var da nok alligevel at sige paa hende; og Fru Wenche fik en lang Gravskrift, i hvilken intet blev glemt. —

Alt dette laa saa stærkt i Luften, at Abraham ikke kunde andet end mærke det mange Gange. Han blev ængstelig for at nævne sin Moder, og det forstyrrede ham i hans Sorg, — især i denne Tid, da han gik for Præsten og hørte Religion to Gange om Ugen foruden Søndag.

Nu var han fuldstændig forandret, og selv Rektor maatte indrømme, at Abraham Løvdahl var en Discipel, som Skolen i alle Maader kunde være stolt af. Han nedlagde da ganske sin Uvilje mod ham; og alle Lærerne havde forlængst glemt Historien med lille Marius. Flittig og underdanig smøg han sig gjennem Skolen ved Siden af Hans Egede Broch, og mange begyndte at anse ham for lige saa flink.

Kun blandt de fortroligste Venner var han den gamle — ja værre end før; og det varede ikke mange Uger efter Moderens Død, før han igjen var Midtpunktet i deres Kreds.

Alle vare fornøiede med ham; men især Provsten Sparre. Havde han begyndt med en liden Uvilje mod dette unge Menneske, saa forandrede den sig til den mest udprægede Forkjærlighed.

Det var netop en Gut efter hans Sind, stille, beskeden og med et belevent Væsen; flink i sin Kristendomskundskab som faa og dertil i Besiddelse af en sjelden Evne til at følge en Tankeudvikling.

„Han maa absolut studere Theologi; det er et usædvanligt klart Hoved,“ sagde Provsten ofte til Professoren.

„Ja — det faar nu blive som Vorherre vil føre det,“ svarede Professoren. Han syntes — oprigtigt talt — ikke, at Theologien var noget for hans Søn.

Men Provsten var i den Grad indtaget i Abraham, at han laante ham Bøger og endog indbød ham tilaftens.

Det var med helt underlige Følelser, at Abraham betraadte dette Hus, som for mindre end to Aar siden havde omsluttet hans hedeste Ønskers Maal, og til hvis Vinduer han havde sendt saa mange forelskede Blikke.

Der var endnu en hel Flok ugifte Døtre; hans fordums var den næstældste, og for et Aars Tid siden var hun bleven gift med sin Telegrafist.

Abraham gjensaa hende brunflammet i Ansigtet og af en sørgelig Façon.

Hans Slot faldt sammen. Den Ridderstid med den trofaste lille Marius under Armen blev til at le af og skamme sig over; og den følgende Dag laa Hans Egede Broch igjen flad af Latter, da Abraham gjengav sin Aften hos Provsten med „Gruppebilleder“ af den fordums Elskede.

Imidlertid nærmede sig Paasken og Konfirmationsdagen; Abraham gruede for selve Dagen, som noget ubehageligt, der maatte gjennemgaaes; men som gjorde sin Nytte bagefter.

Professoren tog det meget alvorligt med sin Søns Konfirmation. I det ensomme Hus og i de mange Tanker og Erindringer, som plagede ham, fik han Trang til at skynde sig med at gjøre sin Søn voxen saa fort som muligt. Et Værelse ovenpaa med Alkove blev møbleret og sat istand for Abraham, og paa Kirkegulvet vilde Faderen absolut, at han skulde staa i Kjole.

Det var ikke Brug længer. Konfirmanderne vare nuomstunder saa unge og smaa, at de altid gik i Trøie eller kort Frakke. Abraham stred derfor imod i det længste, fordi han generede sig.

Men Professoren forestillede ham, at han jo var ældre end de almindelige Konfirmander og desuden saa meget mere udviklet og voxen.

Abraham gav sig da; igrunden vilde han jo gjerne have Kjole; desuden skulde han faa Gulduhr med Kjæde, og Professoren havde endog tænkt paa snart at give ham Lov til at røge Tobak hjemme.—

Men om Morgenen selve Konfirmationsdagen, strax før han vaagnede, drømte Abraham, at Døren gik op og hans Moder traadte ind ganske saaledes som han havde forestillet sig det saa mange Gange.

Han stod op — forknyt og ængstelig. I Kirken ringede det første Gang; han skulde nu derop, staa øverst i hele Rækken, saa den ganske Menighed kunde se ham — og aflægge dette Løfte. Og hans Moders Øine, disse Øine, som saa tversigjennem ham, de fulgte ham, han følte dem, hun var kommen, for at høre hans oprigtige Skriftemaal.

Kunde han gaa hen og aflægge dette Løfte?

Kjolen, som han havde glædet sig til, og som laa der saa fin og ny med Silkefor i Skjøderne, generede ham nu, han lagde den tilside. Han kom til at tænke paa alt det Alvor, som der igrunden var lagt paa denne Dag. Hvorledes var det, han havde gaaet? — var han ordentligt forberedt — eller stod det ikke skrevet paa hans Pande, at han var en uværdig? — en Hykler og Løgner vilde Moderen sagt.

Provsten havde ogsaa formanet dem alle saa inderligen igaar Formiddag, da de bragte Pengene, til alvorligen at prøve sig selv og forberede sig for Guds Aasyn.

Abraham tog Testamentet og satte sig til at læse; han var saa klein tilmode, at han hakkede Tænder.

Da hørte han Faderen komme fra sit Værelse. Abraham sprang op og trak Kjolen paa.

Professoren kom ind fuldt paaklædt med bredt, hvidt Halstørklæde og sine tre Ordener i stort Format — han havde de fleste i Byen:

„Godmorgen — Gutten min! Vorherre velsigne denne Dag for dig!"

Derpaa overrakte han ham et stort Etui, som Abraham ikke turde aabne.

„Luk op og tag det paa dig; det er dit Konfirmationsuhr."

Abraham aabnede; der laa Gulduhr med Kjæde og Medaillon; han lukkede nu ogsaa denne op: men gjorde idetsamme en uvilkaarlig Bevægelse.

Det var de uundgaaelige Øine, som fulgte ham fra Drømmen imorges.

„Det er fra din salig Moder," sagde Professoren rørt og trykkede ham ind til sig.

Abraham stammede sin Tak og hægtede Uhret fast. Nu tog ogsaa Kjolen sig bedre ud; han var bleven høi og slank; men Ansigtet var endnu i Overgang, Næsen for stor og Huden uren.

Professoren betragtede ham imidlertid med Stolthed, og da han opdagede Testamentet, som laa opslaaet paa Bordet, klappede han sin Søn paa Skulderen:

„Det er rigtigt! — jeg ser, du tager det alvorligt — Abraham!"

Paasken faldt i den første Halvdel af April! og det var idag den første Solskinsdag, som var nogenlunde varm. Hele Byen var paa Benene, Kirken fuld, og mange stod udenfor, for at se Konfirmanderne komme.

Enkelte modige Krambodgutter optraadte allerede i hel lysegraa Sommerdres med rundbuede Ærmer og umaadeligt vide Buxer, som kneb sammen ved Støvlerne; men det var altfor tidligt, der var endnu isnende koldt i Skyggen.

Paa Pladsen foran Kirken kom Konfirmanderne sammen fra alle Gader; først gik Angjældende selv, dernæst Forældrene og et Par Søskende.

Pigerne vare vandkæmmede med tynde gule Pisker fastnaalede i Nakken, lange graa eller sorte Kastetørklæder med Snip helt ned

til Kjolekanten, smaaskuldrede og tynde i Skjørterne, somom de vare trukne op af Vandet. Et Par af de finere kom kjørende i Vogn og Wienershawl.

Men var Pigerne smaa og tynde, saa var dog Gutterne endnu mindre; i Trøier og Frakker, som slog de urimeligste Rynker baade for og bag, og store Huer, som hang paa Ørerne færdige til at falde ned som Lyseslukkere.

Med Hænderne foldede over Salmebogen og Øinene stivt hæftede paa de nye Støvler gik de saa sagtmodigt og gudhengivent op imod Kirken, somom det var deres mindste Kunst at forsage Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen.

Men det var sandelig godt, at alt deres Tøi var gjort til at voxe i, for allerede den næste Dag var de ganske anderledes Karle. Og naar man ikke netop havde været i Kirken og hørt Provsten forklare, hvilken dyb og alvorlig Forandring der gjennem den hellige Handling var foregaaet med dem, skulde man have vanskeligt for at gjenkjende disse sagtmodige og gudhengivne Ynglinge i den Bande af halvdrukne Gutter, som Dagen efter fyldte Gaderne, — stolte og triumferende over at have passeret Naaleøiet og bekræftet sin Daab'es Pagt. —

Der gik en Mumlen gjennem Mængden baade udenfor Kirken og inde, da Professor Løvdahl kom med sin Søn. Det tog sig ogsaa ganske anderledes ud end med de smaa sagtmodige i Trøie. Abraham var næsten ligesaa høi som Faderen, og dennes smukke graasprængte Hoved og de tre Ordenen i stort Format lyste formeligt over Menigheden.

Den hellige Handling begyndte. Abraham stod øverst nærmest Koret; en enkelt Gang saa han op, men mødte saa mange Øine, at han strax bøiede sit Hoved som de andre.

De øverste paa Pigesiden vare ligblege og færdige til at falde om af Skræk for ikke at kunne svare paa Provstens Spørgsmaal. Den ene mumlede det store Vandspørgsmaal, en anden tumlede fortvivlet med den tredie Artikel, som var gaaet i Vase for hende.

Nedover begge Rækker var der Spænding; men en og anden af de gudhengivne Ynglinge tænkte ogsaa: Skidt! nu var han sluppen frem!

Abraham var ikke synderligt bange for selve Overhøringen; men han var alligevel yderligt forknyt.

De veg ikke fra ham — Øinene fra Drømmen; han stod og skalv, og det var ham ingen Trøst at se nedover Rækken paa de andre.

Tænk om en Stemme — for Exempel en Stemme som hans Moders pludseligt brød gjennem alt dette Spilfægteri, nævnte Ordet,

forraadte Komedien, som de alle spillede med hverandre; — eller nævnte ham, han, som stod øverst — færdig til at lyve?

Var han da den eneste Løgner, den eneste Hykler blandt lutter Oprigtige?

Han tænkte baade paa den ene og den anden i Gutterækken og paa mange andre; den værste kunde han ikke være; men alligevel var han i det pinligste Oprør og sansede ingenting af Salmerne, han sang med.

Men nu nærmede Provsten Sparre sig langsomt fra Koret, for at begynde Katekisationen. Hans Ansigt var alvorligt og tankefuldt, medens han gaaende endnu kastede et Blik i sin Alterbog, mellem hvis Blade der var fastklæbet nogle Ark med Navne og Tal.

Det var heller ingen let Sag at føre Overhøringen saaledes, at hver fik sit Spørgsmaal, uden at nogen i Menigheden eller Kapellanen i Præstestolen mærkede altfor store Sprang.

Men da han stod foran Abraham, opklaredes hans Aasyn; her behøvede han ialfald ikke at være bange for at spørge om hvadsomhelst, og han valgte derfor, hvad der først faldt ham ind.

„Paa hvilken Person i Gud tror du — min kjære Abraham Løvdahl? ifølge den anden Artikel?“

„Paa Sønnen — vor Herre Jesum Kristum,“ svarede Abraham fast.

Da Provsten nærmede sig, rystede han over hele Legemet, men saasnart det første Spørgsmaal kom, rettede han sig strax iveiret. Den daglige Øvelse i at blive examineret betog Situationen det høitidelige, som et Øieblik nær havde overvældet ham. Fra nu af svarede han klart og sikkert med Øinene fæstede paa Provsten.

„Ligger der høilig Magt paa at kjende Kristum?“

„Ja, der er slet ikke Frelse i nogen anden; thi der er hellerikke et andet Navn under Himmelen givet iblandt Menneskene, ved hvilket det bør os at vorde frelste.“

„Har Kristus ikke igjenløst alle Mennesker?“

„Jo — han gav sig selv til en Igjenløsningsbetaling for alle.“

„Men blive da ikke mange fordømte?“

„Jo visselig —“ svarede Abraham svagt, og hans Øine gled nedad Provsten Sparres lange Samarie.

„Men hvad er da Aarsagen til deres Fordømmelse?“

„Deres egen Ubodfærdighed og Vantro.“

„Meget rigtigt — min Ven! — det er deres egen Ubodfærdighed og Vantro,“ sagde Provsten tilfreds: han vilde nu forlade Lærebogen og foretage en af sine theologiske Exkursioner, for ret at glimre med sin bedste Konfirmand: „fremtræder et Menneskes Vantro altid i onde og ugudelige Handlinger?“

„Nei — ikke altid —“ svarede Abraham uden at se op.

„Ikke altid — det er sandt,“ gjentog Provsten og lod sine Øine glide ud over Menigheden, for at glæde sig ved den Beundring, hans Yndling maatte vække.

Men Provsten studsede; der var aandeløst stille i Kirken, alle strakte Hals og saa paa Abraham; men det var ikke Beundring, det var snarere en ond, stikkende Nysgjerrighed.

Og med en Gang gik det op for Provsten, at der sad nu hele Menigheden og troede, at han examinerede Abraham om hans Moder.

Provsten saa i sin første Forskrækkelse hen paa Professoren, dernæst paa Abraham: de troede det ogsaa beggeto. Professor Løvdahl holdt sine Øine stivt hæftede paa Provsten, og Abraham var ligesom faldet sammen, han skjulte sit Ansigt i Lommetørklædet og saa ud somom han vilde krybe i Jorden.

Provsten Sparre blev saa forvirret og ulykkelig over sin Fadaise, at han gik aldeles fra Koncepterne. Der kunde ikke tænkes noget mere uligt ham, noget som kunde være fjernere fra hans Hensigt end at ville være ubehagelig og nærgaaende mod sin Yndling — tilogmed Professor Løvdahls Søn.

I sin Forvirring vidste han ikke andet Raad end at lægge sin Haand paa Abrahams Skulder og begynde en Lovtale over ham:

„Det har været mig en Fornøielse — ja ret en Hjertens Glæde,“ sagde han med Varme, „at forberede dig — min kjære Abraham Løvdahl til denne Dags hellige Handling. Sjeldent har jeg truffet en Yngling, saa vel begavet med Hovedets, saa skjønt udrustet med Sjælens og Hjertets bedste Egenskaber. Idet du nu indtræder som voxent Medlem af Menigheden, haaber og forventer jeg sikkert, at du vil blive os ældre til Glæde og Opbyggelse og for de unge et godt og følgeværdigt Exempel.“

Dette var noget aldeles uhørt: Kapellanen — Pastor Martens vrinskede lidt bag det grønne Gardin i Præstestolen, og hele Menigheden blev opmærksom. Men alle de Øine, som rettedes mod Abraham, vare dog mildere efter dette. Det gjorde dem alle godt at høre af Provstens Mund, at der kunde være Haab om at redde denne Søn af en fortabt Moder.

Selv vidste han ikke, hvor han skulde gjøre af sig; skulde han roses fremfor de andre? — dette kunde aldrig gaa godt.

Provsten Sparre tørrede sin Pande og gik videre nedover mellem Rækkerne. Hans første Uheld gjorde ham dobbelt agtpaagiven, og Katekisationen gik mere glimrende end nogensinde.

Kapellanen strakte sig fremover og hørte i stigende Forbauselse

de gode Svar fra de umuligste Idioter, som han selv havde opgivet; men han gik næsten bagover i Stolen, da Osmund Asbjørnsen Sauamyren opløftede sit syngende Bondemaal og foredrog sin store Bravourarie om Evangelii Naadegaver.

Det varede uendeligt længe, inden de to Rækker vare overhørte; en af de unge Damer med Wienershawl fik ondt og maatte op i Sakristiet for at drikke Vand.

Trætheden vandt ogsaa efterhaanden Bugt med Abrahams urolige og ængstelige Stemning; han begyndte at føle sig tryggere, de uundgaaelige Øine saa han ikke mere; derimod lutter velvillige Ansigter; og da han endelig kom til det høitidelige Løfte, følte han intetsomhelst derved.

„Giv da Gud dit Hjerte og mig din Haand,“ sagde Provsten alvorligt og mildt til ham, og Abraham rakte ham sin Haand; Provstens var blød og glat og gav ham et varmt og fortroligt Tryk.

Endelig var den hellige Handling tilende; den havde varet fra Klokken ni til henad tre, saa mange Konfirmander var der, og saa grundigt gjorde Provsten det.

De blegsottige, unge Damer i Wienershawl maatte halvt bæres ud i Vognene; de gulpiskede, smalskuldrede Pigebørn saa fremdeles ud, somom de vare trukne op af Vandet i sidste Øieblik; og de sagtmodige og gudhengivne Ynglinge stirrede endmere gudhengivent ned paa sine nye Støvler.

Kogekonen hos Professor Løvdahl var fortvivlet; og det var sidste Gang — det svor hun sin dyre Ed paa —, at hun gik til et Konfirmationsselskab. Tre Gange havde hun allerede kogt Poteter forledet ved falske og overilede Efterretninger fra hendes udstillede Vagtposter.

Gjæsterne, hvis Invitation ikke lød paa andet Klokkeslet end: „efter endt Kirkegang“, drev om i Haven og ude paa Torvet, eller sad inde i Stuerne og kjedede sig med mange fromme Ønsker over Provsten Sparre, som aldrig kunde blive færdig.

Klokken var over halv fire, da man omsider kom tilbords i Storstuen. Abraham for Bordenden med sin Fader tilhøire og Provsten tilvenstre; forresten bare ældre Herrer og Hans Egede Broch, der var indbuden som Abrahams bedste Ven.

Der var Rektoren og de fleste af Abrahams Lærere; Amtmanden og Byfogden, de andre Embedsmænd, Byens Læger, et Snes udvalgte Venner og Kollegaer af Professoren.

Abraham kunde i Førstningen ikke komme tilrette med at være Midtpunktet i denne værdige Forsamling; men efterhaanden som Vinen opvarmede dem, blev de alle gemytligere.

Det var det første større Selskab, Professoren gav efter sin Kones Død, og alle var glade ved igjen at mødes i det gjæstfrie Hus. Professor Løvdahl var selv en stor Ven af Selskabelighed og livedes hurtigt op.

Endnu et forøgede Stemningen; og det var, at Selskabet var godt sammensat; ingen Mislyd var mulig, der kunde endog tales Politik; og efterat Provsten og Rektoren havde holdt hver sin Tale for Abraham, blev Kongens, Dronningens, Kronprindsens, Kronprindsessens, den kongelige Families, det ganske kongelige Hus'es, Unionens og Sveriges Skaal udbragt og drukket under samstemmig Jubel.

Der blev muntrere og muntrere, alle drak et Glas med Abraham, og han og Broch vexlede af og til et Øiekast over de gamle Herrers Lystighed. Blindtarmen og Pindsvinet sad og smiskede til hinanden over en Karaffel gammel Madeira, de havde faaet mellem sig; og efter Bordet ved et Glas Curaçao trak Overlærer Abel sin unge Ven hen i en Krog og talte om hans herlige Moder, indtil han græd af Rørelse.

Selskabet skiltes temmeligt tidligt paa Aftenen; thi da det var en saa alvorlig Anledning, blev der ikke spillet Kort.

Da de vare blevne alene — Fader og Søn, sagde Professor Løvdahl:

„Ja nu — god Nat! — min kjære Abraham! — du kan være træt. Du er altsaa nu traadt ind i Livet som voxen Mand, og jeg kan med Sandhed sige, at jeg er tilfreds med dig. Hvorledes det skal gaa dig herefter i Verden, staar visselig — som Provsten sagde — i Vorherres Haand; men det er ogsaa for en ikke ringe Del afhængigt af dig selv. Naturen har i enhver Henseende udstyret dig godt; du er født paa en heldig Plads i Samfundet; du vil i sin Tid erholde en Formue — stor nok efter vore Forhold, og jeg — din Fader besidder en Indflydelse, som vil komme dig tilgode, hvad Vei du saa vælger at slaa ind paa. Du er saaledes en af dem, som kan og som ogsaa bør drive det vidt — drive det meget vidt i vort Samfund.

Men — der er kun et Punkt, som jeg nu berører — jeg haaber for allersidste Gang mellem os; — der er kun et Punkt, som volder mig nogen Ængstelse. Det er den Tendens, som for et Par Aar siden ytrede sig hos dig, — du ved selv ved hvilken Leilighed. Nuvel! — det gik — Gud være lovet! bedre end det saa ud til; du indsaa dengang din Vildfarelse, og du har siden, — saavidt jeg har kunnet mærke, rettet paa den. Men lad mig dog paa denne for dig saa vigtige Dag advare dig mod dette, som muligens endnu kan ligge skjult i dit Blod.

Der er — ser du! — i ethvert Samfund, selv i det bedst ordnede — et misfornøiet Element, et Bundfald, en liden Skare sammensat af en Halvdel Sværmere og en Halvdel Forbrydere, — Mennesker uden Samvittighed, uden sand Fædrelandskjærlighed, uden Gud! — Hvor i Verden du færdes, vil du møde disse Folk. De kommer — og derfor advarer jeg dig just! — de kommer gjerne som de Undertryktes Beskyttere, med smukke Ord om de Smaa imod de Store og sligt noget.

Ser du — Abraham! — disse Folk er det, du — netop du maa tage dig ivare for; thi de er Samfundets Skadedyr, som fordærve Folket og bestandig stræbe efter at undergrave Samfundet. Og jeg — jeg, som er din Fader, jeg giver dig herved mit Ord paa, at der bagved hvadsomhelst disse Mennesker sige og gjøre, ligger bevidst Løgn og Ondskab, Hovmod og Magtbegjær! — og vil du lytte til disse, saa styrter du dig selv i den visse Fordærvelse. Nu kan du vælge mellem din Far og din — og de andre."

Professoren var bleven saa heftig, at han nær havde forsnakket sig; men Abraham rakte ham begge sine Hænder og sagde: „jeg vælger dig — Far!"

Dette sagde han alvorligt og overbevist. Hans urolige Stemning fra imorges var nu fuldstændigt overvunden. Den offentlige Ros i Kirken, Selskabet og de voxne Mænd, som tog ham op iblandt sig, og nu tilslut Faderens Tale gjorde ham tryg og sikker; han saa sig selv blandt de bedste og første og sit Liv i Hæder og Glans.

Da han var gaaet, saa Carsten Løvdahl sig fornøiet omkring i Stuen. I Abrahams Øine havde han læst den Kjærlighed, den Beundring, han søgte, og han følte sig glad.

Endelig havde han seiret saa vidt: Sønnen skulde bringe, hvad Moderen havde nægtet ham; og dette formildede noget den pinlige Bitterhed ved hendes Minde. —

— Men Abraham skyndte sig opad Trappen; Uhrkjæden raslede saa smukt bare han rørte sig. Han glædede sig til at se, hvorledes hans smukke Værelse tog sig ud ved Aftenlys og til at trække op Uhret.

Men da han fik tændt Lysene, stod der en stor Buket af de smukkeste og sjeldneste Blomster paa hans Bord.

Abraham greb fornøiet Kortet, som stak i Blomsterne; men han slap det igjen, somom han havde brændt sig paa det. Hans Ansigt blev blussende rødt, og han vendte sig bort som i Skam.

Paa Kortet havde Fru Gottwald skrevet med en liden, usikker Damehaand: — Fra lille Marius.

FORTUNA
(1884)

I.

Abraham Løvdahl var bleven Student.

Nitten Aar, vakker, sund og munter; velklædt og vel forsynet med Penge — sprang Livet op for ham som Døren til en Balsal, og han stormede ind med store Øine.

Der laa dengang endnu over Studenterlivet det sidste, svindende Skjær fra en skjøn og ubekymret Tid; der kunde endnu tales om „Idealerne" uden at alle lo; og naar Formanden med sin klare Stemme — det smukke, blonde Hoved kastet tilbage — lod det suse gjennem Salen med fagre Ord, da følte de unge ligesom mægtige Vingeslag henover sig, det svulmede i Brystet og lettede i hele Kroppen, somom en kunde flyve med.

Abraham Løvdahl havde ogsaa kjendt Vingerne voxe; den pludselige Overgang fra det graa Skoleliv i Tvang og Ensformighed til denne gyldne Frihed blandt lutter fremmede — det beruste ham som Vin.

Al den Glans, hvori Studenterlivet fra det fjerne havde lyst for ham under mødige Skoletimer, den var nu dalet ned over hans eget Liv; og han sansede ikke den Jord, han traadte paa, men svævede med en Ven i hver Arm høit oppe i Lys af fagre Ord og begeistrede Rørelser.

Indtil han blev plukket.

Thi der sad baade oppe i Samfundet og i Restaurationerne — altid paa bestemte faste Pladse en Flok begavede Mennesker, der levede af at plukke Ungdommen — ikke for Penge, men for de skinnende Fjær, som voxte paa de bedste blandt dem.

Det var overlegne Aander, der kjendte alt og havde gjennemgaaet det meste; der var ikke den Ting i Himmelen eller paa Jorden, som de ikke havde omsat i en Vittighed; og da Abraham et Aars Tid havde nydt den Ære at have sin faste, bestemte Plads blandt dem, var ogsaa han istand til at le af alt, selvsikker, interesseløs, blaseret, plukket.

Han gik da over i Selskabslivet, gjorde megen Lykke og blev snart forlovet med en Datter af Assessor Meinhardt.

Det kom ganske naturligt, fordi Fru Meinhardt vilde det; og Abraham var over al Maade lykkelig.

Hans Kjæreste var vist ogsaa lykkelig; men Clara var svag; det var mod Slutten af Vinteren, at de bleve forlovede; og hun var saa uddanset, at hun næsten ikke hang sammen.

Clara Meinhardt var Skjønheden i Huset; de tre andre Søstre vare ogsaa vakre; men Clara — det var Skjønheden, det sagde Mamma ogsaa.

Abraham Løvdahl var det bedste forhaandenværende Parti, skjønt han jo var svært ung; men Fru Meinhardt syntes, det var sødt, naar Herrerne giftede sig unge, senere blev de ved Gud saa sjaskede.

Medicin var derfor ikke noget Fag for ham; det tog altformegen Tid.

Men Abraham var begyndt; og det havde altid været hans Tanke at vælge den Videnskab, i hvilken hans Fader havde erhvervet sig saa stort et Navn, — ja Abraham drømte endog om at fortsætte Faderens Værk og hellige sig Øiensygdommene som Specialitet.

Professor Løvdahl havde ogsaa altid ment, det var selvsagt, at hans Søn vilde blive Læge.

Men hvad hjalp det altsammen, naar Fru Meinhardt ikke vilde det.

Abraham kjæmpede først halvt i Spøg siden for fuldt Alvor med hele det Meinhardtske Hus; men han tabte og overgav sig, da Clara en Dag opløst i Graad sagde, at nu forstod hun: han vilde hidføre et Brud ved sin Halsstarrighed.

Det kunde han ikke taale, og saa blev det til Jus. Professoren var villigere til at samtykke i denne Forandring end man kunde ventet. Men det var ham igrunden ikke imod, at Sønnen fik en juridisk Uddannelse nu, da han selv gjennem den nye Fabrik mere følte sig trukken fra Videnskaben over i det praktiske Liv.

Men for Abraham selv blev Forandringen af Studium en Indledning og en Opøvelse i at bøie sin Vilje og være lykkelig alligevel. Thi Clara belønnede ham, og Fru Meinhardt tilgav ham.

Det vigtigste var jo at leve lykkeligt blandt tilfredse Omgivelser; han opgav en kjær Livsplan, — det var et Offer; men det vilde han faa Løn for; det var ikke noget Princip, han opgav; isaafald skulde han aldrig givet efter — aldrig!

Hjemme i det store Hus hos Faderen var Livet gledet saa fredeligt og stille, netop saaledes som Abraham kunde lige det; stærke Sindsbevægelser kunde han blot mindes fra Moderens Tid.

Han kunde godt huske hende Træk for Træk og især de underlige dybe Øine; men sammen med disse Erindringer blandede sig Mindet om de mange pinlige Øieblikke, naar han syndefuld havde staaet foran disse uundgaaelige Øine, der altid forlangte det samme af ham: vær sand og oprigtig.

Der var meget i ham, som svarede paa dette; men Livet havde ikke givet ham nogen Anledning til fuldt ud at slaa et Slag for sin sande Overbevisning; og mange fortrædelige Smaating havde gjort, at det næsten var ham pinligt at tænke paa denne Moder, som han dog havde elsket saa høit og mistet saa tidligt.

Hans Ungdomsblod optog mange nye Tanker og Ideer, som slet ikke vare præsentable i den Meinhardtske Salon — knapt nok hos Professor Løvdahl; hans religiøse og politiske Anskuelser forandrede sig hurtigt; thi der laa i ham en stærk Trang til Kritik og Opposition. Men han var saa fatalt stillet: hvor skulde han hen med alt det, som gjærede i ham? — blandt de Mennesker, han satte Pris paa at elskes af, vilde det bare vække unyttig Ufred og Misforstaaelser; hvorfor forspilde, hvad der var ham kjært, til ingen Verdens Nytte?

Saa blev han en af de mest yderliggaaende blandt Kammeraterne, og hans vilde Paradoxer glimtede gjennem Tobaksrøgen, naar Vennerne sad sammen og drak hinanden op til Veltalenhed og store Fremtidssyner.

Abraham Løvdahl fuldførte sin juridiske Examen paa kort Tid — trukket fremover af Længsel efter at besidde den Elskede, og stukket bagfra af Fru Meinhardts lysegraa Øine.

Efter et kort Ophold hjemme — han var saa utaalmodig, at han ikke fik Tid til nogen Udenlandsreise — holdt han Bryllup i Kristiania med Frøken Clara Meinhardt.

De Nygifte kom heller ikke til at gjøre nogen Udenlandsreise; thi Fru Meinhardt fandt, at det var hyggeligere at anvende alle de Penge til et Sommerophold paa Landet for hele Familien; de Unge skulde faa bo særskilt paa en Bondegaard tæt ved, saa var de ved Gud ligesaa ugenert som i Schweitz.

Men Abraham gik og var utaalmodig efter at komme hjem til sig selv; baade for at blive af med alle Meinhardterne og for at vise sin lille Kone, hvor smukt alting stod beredt i deres egne Stuer.

De skulde bo ovenpaa i Professor Løvdahls store vidtløftige Hus; de høie gammeldagse Værelser i statelig Suite var den Sommeraften, det unge Par kom hjem, fulde af Blomster, men halvmørke i det sidste røde Lys fra Aftensolen.

Anden Etage af det store Hus løftede sig saa høit, at man havde Udsigt over de lavere Huse ved Stranden; og Fjorden laa speilblank og bar de smaa Øer og glatte Holmer, medens Landet gled udover lavere og lavere i en synkende Linie ned mod Horizonten, som var selve det aabne Hav.

Abraham elskede sin Kyst, og hans Hjerte svulmede, idet han førte sin Kone hen til det aabne Vindu i deres Spisesal:

„Er her ikke deiligt — Clara?"

„Hvor? — hvor mener du?"

„Udsigten — Havet — Belysningen —"

„Men Kjære! — her findes jo ikke et eneste Træ."

„Aa — du taabelige Østlænding," svarede han muntert og svingede hende rundt mod Stuerne, „er da ikke her smukt — hvad?"

„Her er jo næsten mørkt —"

„Jeg skal tænde Lys."

„Aa nei! — det behøver du ikke, — det har ingen Hast."

Men han fik i en Fart tændt en Kandelaber hist og en Lampe her, saa der blev etslags ujævnt Lys gjennem Værelserne; og nu trak han hende med sig, forat hun skulde se det bedste af alt: hendes eget lille Boudoir.

„Her kan vist være sødt om Dagen," sagde hun og følte paa Portieren, „kommer her Sol?"

„Den hele udslagne Dag," — svarede Abraham glad.

„Uf — saa maa jo alting overtrækkes; vi kan ikke lade vore bedste Møbler ødelægges af Solen."

„Aa — den Tid, den Sorg; lidt Solskin maa de vel taale," mente Abraham; „men se her skal du se det prægtigste af alt — min salig Moders Sybord. Det er hjemført for mange Aar siden fra Japan af en af Skipperne hos Bedstefar Knorr."

„Det kan man da ogsaa se paa det."

„Hvad mener du —? Clara!"

„Men Kjære! — se alt dette Guld, og disse ækle Figurer; det er aldeles ikke smagfuldt."

„Nei hør! — nu tar du ved Gud feil — Clara! se paa Jægeren der paa Pladen med Falken paa Haanden og de indlagte Guldfigurer — det er et Pragtstykke — maa du vide! som efter Kjenderes Dom vilde være en Pryd for et Museum."

„Ja, men jeg ønsker mig jo ikke noget Museum —"

„Men du maa dog forstaa alligevel —"

„Ja jeg kan saa udmærket godt forstaa at du er henrykt over dette gamle Møbel, fordi det stammer fra din Mor, som du jo holdt saa

meget af; men saa skal ogsaa du indrømme, at saadant noget bruger man dog virkelig ikke nutildags."

Han svarede ikke og lukkede Bordet igjen.

„Nei — ved du, hvad det smukkeste er, jeg har seet her i Huset?" — spurgte Clara, mens hun ordnede sit Haar foran Speilet.

„Formodentlig dig selv?"

„Aa — skal du nu være uartig?" — der lagde sig strax en stram Rynke ved Munden.

„Nei — nei —" raabte han leende; „det faldt mig bare i Munden ved at se dig i Speilet, for du er virkelig det smukkeste og sødeste i Huset" — og efter mange saadanne Ord med Kys lod hun sig forsone og vedblev:

„Det smukkeste, jeg hidtil har seet, er virkelig din Far."

„Ja ikke sandt! —" raabte Abraham glad, „er det ikke en herlig Mand."

„Der er virkelig noget distingveret ved ham; det er en Mand, man selv inde i Byen vilde blive opmærksom paa."

„Ja det tror jeg s'gu nok," smaalo Abraham overlegent.

Nu troede hun strax, at han tænkte paa hendes lille vindtørre Fader og tilføiede:

„Du ligner vist mest din Moder — Abraham?"

„Mon det skulde være en liden Spids?"

„En Spids? — min Gud, hvorledes kan du falde paa det? — din Mor, som du jo holdt saa meget af!"

„Javist — det faldt bare saa underligt, efterat du netop havde rost Far saa stærkt."

„Hør Abraham! du er virkelig temmeligt irriterende med din Mistænksomhed —"

„— mistænksom jeg! — men Kjære! hvor kan du paastaa —"

„Jo du er; du er uhyre mistænksom; bestandig tror du, de mest uskyldige Ord —"

„Aa Snak! lad os nu ikke gjøre vor Indtrædelse i Huset med Tøv og Misforstaaelser; komm Clärchen! zu Bett!" — og han tog hende muntert om Livet og bar hende halvt til Soveværelset; men hun strittede imod og vilde ikke slaa ind paa Spøgen.

Men da hun kom ind i det svagt oplyste Paaklædningsværelse og siden i Sovekammeret, blev hun blød om Hjertet.

Der var saa mange Ting, som Frøkenerne Meinhardts tarvelige Sovekammer aldrig havde kjendt; og der var en Luxus og en Smag i Udstyret af det hele, som fuldstændigt imponerede hende.

Hun kyssede sin Mand og sagde: „Saadant et Soveværelse har jeg altid ønsket mig."

Aldeles henrykt gik han for at slukke Lys og Lamper og se til, at Huset var iorden og Vinduerne lukkede; og tilslut kom han ind i sin Kones lille Værelse og stansede foran det japanesiske Sybord.

Fra sin tidligste Barndom havde han været vant til at se Fremmede samle sig om dette Pragtstykke, saa han var kommen til at anse det for at være noget af det mærkeligste og skjønneste i Verden. Hver Fjær kjendte han paa den brogede Falk og de skjæve Øine i Jægerens gule Ansigt.

Og mens han stod der, mumlede han: „det gamle Møbel — sagde hun, det mener hun ikke, — hun mente ikke noget ondt med det."

II.

Bankchef Christensen nærmede sig Slutningen af sin Tale; han vexlede et Blik med Professor Løvdahl, idet han fra sin Formandsplads bøiede sig fremover mod sine Kollegaer i Direktionen og dæmpede sin Stemme til en fortrolig, familiær Tone:

„Men skjønt der nu i alt dette ingenlunde ligger nogen direkte Fare for Fabrikens Fremtid, saa bør vi dog nøie give Agt paa alle de Omstændigheder, der kunde virke skadeligt eller gavnligt og idetheletaget efter Evne søge at fremme vore Medaktionærers Tarv. Og da nu Priserne paa flere af vore vigtigste Produkter unægtelig vise en Tendens til at falde, saa bør vi efter min Formening have al vor Opmærksomhed henvendt paa at forminske Driftsomkostningerne. Dette kan ske paa to Maader: enten derved, at vi midlertidig nedlægger enkelte Grene af Forretningen og afskediger endel Folk, eller derved, at alle Administrationsudgifter og Lønninger reduceres saa vidt som muligt."

„Jeg for mit Vedkommende skulde være meget utilbøielig til at gaa med paa nogen Indskrænkning af Driften," svarede Professor Løvdahl; „ligesaameget for vore brave Arbeideres Skyld som ogsaa af den Grund, at jeg ingenlunde deler Hr. Formandens Betænkeligheder. Jeg skal være villig til at indrømme, at selve Anlægget var noget kostbart, at flere Udgifter, som fra først af vare nødvendige, fremdeles ere bestaaende — og flere saadanne Ting. Men jeg tvivler intet Øieblik om, at Fortuna ledet med Kyndighed og fornuftig Sparsomhed, vil vise sig at være — om end ikke en Guldgrube, saa dog en god Forretning for Aktionærerne, ligesom den allerede er en Velsignelse for Byen."

Nu var det Aftalen, at Konsul With paa dette Punkt skulde fore-

slaa en betydelig Nedsættelse af Bestyrerens — Mordtmanns — aarlige Gage; men før han kom tilorde, reiste den unge Bestyrer sig; han var udtrykkeligt tilkaldt til dette Direktionsmøde.

„Mine Herrer," sagde Michal Mordtmann let og utvunget, „det glæder mig paa en vis Maade, at Forhandlingerne idag har taget denne Vending; thi det gjør det lettere for mig at faa noget sagt, som jeg har paa Hjertet. Jeg har selv med Bekymring iagttaget Prisernes Fald i Udlandet; og uden forøvrigt at lade mig altfor meget allarmere, har jeg dog indseet, at nu og for den nærmeste Fremtid er enhver mulig Besparelse af allerstørste Vigtighed. Jeg har da seet mig om, kiget i alle Kroge, om der ikke etsteds skulde være noget overflødigt, noget, man kunde udvære, en Post, man kunde spare. Og tilslut har jeg virkelig fundet noget overflødigt, noget, jeg tror, Fabriken nu godt kan undvære, og det er — mine Herrer! — ja, det er mig selv."

D'Hrr. Direktører gjorde store Øine; men han vedblev elskværdig og smilende:

„Saa nødvendig som jeg nok tør sige, at jeg var ved Fabrikens Anlæg, ligesaa overflødig er jeg nu bleven, efterat det hele er kommet igang, Arbeidsstokken oplært, Kontorpersonalet indøvet og fremforalt med en Direktion af Byens sagkyndige og mest fremragende Forretningsmænd. Jeg har derfor længe tænkt paa at foreslaa min Post inddragen; saa kunde endel af de løbende Forretninger overlades til Fuldmægtig Marcussen, og forresten skulde da Fabriken styres umiddelbart af den ærede Direktion. Men jeg har kviet mig en Smule for at komme frem med dette; først, fordi der jo kanske skulde nogen Selvovervindelse til, for at indse sin egen Overflødighed; og dernæst kan jeg ikke nægte — det er jo forresten selvfølgeligt —, at jeg kun ugjerne skilles fra denne Fabrik, som er blevet mig kjær, og fra et saa behageligt Samarbeide som det med mine Herrer!"

Der blev en Pause efter disse Ord; Konsul With triumferede over denne Sagens heldige Vending og smilte over til Professor Løvdahl; men Bankchef Christensen gned sin store Næse og skjulte sine Øine mellem Fingrene, medens han mistænksomt skjelede hen til Mordtmann.

Det var egentlig Professor Løvdahl, som havde stiftet en Sammensværgelse inden Direktionen, for — om muligt at faa Mordtmann fjernet, og nu gik denne frivilligt ved den første Antydning. Her maatte stikke noget under.

„Jeg kan som Formand ikke være enig — ialfald ikke uden nøiere Motivering — være enig i, at Hr. Mordtmann som Bestyrer

pludselig skulde være bleven ganske overflødig. Der maatte ialfald hengaa en Tid —"

„Undskyld — Hr. Formand! — men jeg vilde af personlige Grunde netop bede den ærede Direktion tillade mig at fratræde til Jul."

„Allerede til Jul!" — Formanden blev endmere betænkelig.

„Vi vil naturligvis nødig give slip paa en saa dygtig Bestyrer; men naar Hr. Mordtmann selv ønsker det, saa —"

Professoren fortsatte Konsul Withs Tale: „saa har vi jo al Opfordring til at vise ham den største Imødekommenhed; hvormeget vi end beklage —"

„Men har mine Herrer Meddirektører tænkt paa det forøgede Ansvar og Arbeide for os, om Bestyreren nu pludselig træder af?" — spurgte Christensen, „jeg for mit Vedkommende tør i saa Fald ikke forblive paa Formandspladsen; det blir for meget for mig, jeg er ikke stærk" —, og halvt skjult bag sin store hvide Haand, som han førte omkring i Ansigtet, iagttog han opmærksomt de andre — vis paa, at alle som sædvanligt vilde forsikre, at han var uundværlig.

Men Professor Løvdahl kom de andre i Forkjøbet, idet han sagde ganske tørt:

„Naar det gjælder vor Fabriks Trivsel, antager jeg, at enhver af os med Glæde vil anstrænge sig til det yderste."

Bankchef Christensen vaklede. Han var hidtil ubestridt den første i den lille Ring af Mænd, der var Direktører, Bestyrere, Repræsentanter for alt muligt uden Undtagelse i Byen. Hans Livs Lyst var at holde Møder, dirigere Forsamlinger, redigere Beslutninger og høre sin egen fede Stemme rulle nedad velformede, ædle og ophøiede Sætninger.

Men dertil besad han en usigelig fin Takt i Handelsaffærer; hans store bløde Næse kunde ligesom lugte den daarlige Geschäft paa lang Afstand; og efterat han endnu engang havde luret sig til et Blik paa Mordtmann, tog han sin Beslutning og sagde:

„Jeg nærer ingen overdrevne Forestillinger om min egen Betydning som Formand; men da Posten nu vil blive mig for vanskelig, vil jeg bede mine Herrer vælge en anden ved anstundende Generalforsamling."

En utilfreds afværgende Mumlen gik rundt Bordet, men Christensen vedblev:

„Jo — jo! — lad det være saa — mine Herrer! min Helbred er — som De ved — ikke den stærkeste; og Byens voxende Udvikling lægger jo paa mange Maader Beslag paa dens — dens mere

fremskudte Borgere. Dertil maa jeg rent ud tilstaa, at jeg ikke er saa sagkyndig —"

„Aa — Hr. Bankchef —" raabte flere smilende.

„Nei — nei; det er Alvor; der er — rent ud sagt — igrunden kun én iblandt os, som forstaar al denne Chemi, og det er Hr. Professor Løvdahl. Skulde han være villig til at overtage Posten som Formand, saa tvivler jeg ikke paa, at Generalforsamlingen vil modtage et saadant Arrangement med Acclamation."

„Mine Herrer ved vist alle, at mine Interesser mene gaa i videnskabelig end i merkantil Retning," begyndte Professoren, „og fra først af tiltraadte jeg Direktionen væsentlig kun, for at bringe et Foretagende igang, af hvilket man kunde vente sig Lykke og Velsignelse for vor By. Men senere er det gaaet mig saa, at jeg har faaet denne Fabrik mere og mere kjær; og skulde den nu trues af trange Tider, vilde jeg visselig lægge min gamle Ryg til; men — mine Herrer! den er gammel; jeg kan ikke som Hr. Mordtmann fare fra Fabriken ind til Byen i tre Skridt —"

„Naturligvis! man maatte give Formanden en Assistent —"

„Undskyld, det er ikke min Mening at være indiscret," sagde Michal Mordtmann; „men som vi ved har Hr. Professoren en Søn, som nylig med Hæder har tilendebragt sin juridiske Examen. Skulde ikke en saadan Post være ret god og behagelig at tage for en ung Kandidat — til at begynde med? — den juridiske Uddannelse — det kan jeg forsikre — vilde i mange Tilfælde være af stort Værd i vor Forretning."

Professor Løvdahl blev forvirret; for anden Gang idag gjennemskuede denne Mordtmann hans hemmeligste Tanker; ganske saaledes havde han ønsket sig Sagens Udfald; men han havde været forberedt paa mange smaa Intriger, for at naa Maalet. Og nu førtes det altsammen til ham i et Øieblik og af selve den Mand, han havde villet styrte.

Thi nu blev det hurtigt og næsten uden Debat vedtaget at forelægge Generalforsamlingen Forslag til disse Forandringer: Bestyrerposten i sin tidligere Skikkelse ophæves, hvorimod selve Direktionen med Professor Løvdahl som Formand overtager den umiddelbare Ledelse af Fabriken. Det tillades Formanden at tage efter eget Valg en Assistent, hvis Løn bliver at bestemme af Generalforsamlingen.

Da de kom ud paa Gaden, tog Konsul With Professorens Arm og lykønskede ham leende til det heldige Udfald.

„Men kan De begribe — Løvdahl! hvad der gik af Mordtmann? — og vi, som havde tænkt, han skulde klamre sig fast til denne

Post med Hænder og Fødder! — han maa have mærket, at Stemningen var for meget imod ham."

„Formodentlig har han det," svarede Professoren adspredt; men da han havde sagt Farvel til Konsulen, stansede han paa det lille Torv foran sit Hus og saa udover Havnen, hvor de rygende Skorstene ude paa „Fortuna" tegnede sig mod Himmelen.

Folk, som gik forbi, hilste ærbødigt paa den statelige Skikkelse som han stod der lænet til sin Stok — en Gave fra Kollegaer ved Universitetet — udskaaret Elfenbenshaandtag og et kostbart mørkebrunt Rør.

Han hilste igjen uden at se; thi han tænkte paa dette med Mordtmann. Carsten Løvdahl havde altid hadet dette Menneske, og derved var han kommen til at give nøie Agt paa Fortuna og dens Bestyrelse; bestandig var han efter Mordtmann, — aldrig paa nogen Maade, som kunde forraade personlig Bitterhed, men kun som samvittighedsfuld Direktør.

Endelig havde han drevet det saa vidt, at et Parti inden Direktionen var ugunstigt stemt mod Bestyreren; en fandt ham for kostbar, en anden ligte ham ikke, og den godmodige Konsul With fulgte sin Ven Professoren.

Og nu med et Slag — frivilligt — smilende opgav Mordtmann det hele og gik sin Vei.

Det var ikke saaledes Professoren havde ønsket at staa ved Maalet; den anden skulde været fortrængt, kastet, ydmyget!

Men nu var han da borte, og det var Hovedsagen. Det forøgede Arbeide og Ansvar ængstede ikke stort Carsten Løvdahl. Han havde virkelig i disse Aar faaet Lyst paa at styre denne store forskjelligartede Virksomhed, som gik saa godt og beskjæftigede saa mange; og han brændte efter at vise, hvor helt anderledes og langt bedre det skulde gaa uden den Charlatan — Mordtmann.

Og mest glædede han sig ved Tanken om at faa Abraham til Assistent. De unge Folk skulde bo ovenpaa; der skulde blive Liv og Munterhed i Huset; og de mange bitre Minder skulde krybe i Krogene og forsvinde. —

Men Bankchef Christensen var bleven siddende i sit private Kontor, hvor Mødet havde været — bestandig uvis og mistroisk.

Hvad vilde hans Kone sige, naar hun fik vide, at han havde opgivet en Formandsplads og det for Professor Løvdahl, som egentlig ikke hørte til Ringen. Thi hun vilde, at han skulde være den første — ubetinget den første i Byen: og det havde han været hidtil.

Det vilde blive et Helvedes Rabalder; og alligevel — alligevel angrede han ikke. Han holdt fast i sin usvigelige Næse; der maatte

være noget i Luften. Mordtmann var ikke den Mand, som opgav slig en Stilling uden Grund! han var en klog Fyr, og hans Far Isak Mordtmann & Co. i Bergen var endda klogere; de var ikke af de Rotter, som forlade Skibet, før der er Fare paafærde.

Altsaa tog han Mod til sig, og besluttede at lide, hvad der maatte lides; thi ikke engang om det kunde frelse ham, vilde han overfor sin Kone ytre den ringeste Tvivl om Fortuna; dertil havde han altfor mange gode Aktier og hun altfor mange gode Veninder. —

Michal Mordtmann skrev samme Dag til sin Far:

„Det gik glattere end nogen af os havde tænkt. Jeg greb en tilfældig Misstemning i et Direktionsmøde, — du kan vel vide, hvor den kom fra — og før nogen vidste Ord af det, var jeg fri det hele. Og det er jeg meget glad over, skjønt jeg jo ialfald foreløbig er uden Post; men jeg tænker nok, du finder noget for mig. Hvad selve Fabriken angaar, saa er jeg fuldstændig enig i dine Udtalelser i Brev af 18de sidstleden.“ —

— Saalede gik det til, at Professor Løvdahl traadte i nærmere Forbindelse med Byens Handelsverden, hvilket han hidtil havde søgt at undgaa.

Men Fortuna optog mer og mere hans Interesse, eftersom Arbeidet og den storartede Drift blev ham klarere. Han læste udenlandske Værker og Tidsskrifter, forandrede og forbedrede, og gik med store Planer til nye Driftsmaader og kostbare Maskiner.

Hans Praxis som Læge var ikke stor, og den indskrænkede sig efterhaanden til nogle gode gamle Huse, hvor han blev gaaende mere som Husven.

Derimod omdannedes lidt efter lidt hans Venteværelse og Studereværelse til Kontorer; der kom en Kasserer og et ungt Menneske til at løbe ud i Byen eller til Fabriken; og Agenter og Mæglere begyndte at komme indom som paa et almindeligt Kjøbmandskontor.

En Dag fik en paatrængende Kornagent halvt under Spøg solgt en Ladning Rug til Carsten Løvdahl. Skibet laa og ladede i Danzig.

Professoren gik i Spænding, i en aldeles ny Spænding; han ærgrede sig igrunden; men Rugen steg.

Han ærgrede sig alligevel; hvad skulde han blandt disse Kræmmere og Spekulanter, som han altid havde foragtet; men Rugen blev ved at stige.

Og da han tilslut havde 3,000 Kroner i ren Gevinst liggende foran sig paa Pulten, da følte Carsten Løvdahl et ganske nyt og eiendommeligt Velbehag.

Som voxen havde han altid været rig ved sin Kones store Formue; men han medbragte dog fra sin Ungdom og i sit Blod Embedsslægternes aabenbare Foragt for Kræmmerne og hemmelig Respekt for Pengene.

Sin Kones Formue havde han brugt klogt og forsigtigt: glad ved det Velvære, Pengene bragte; men uden den umiddelbare Følelse af deres Magt og mange Muligheder.

Men disse Penge paa Bordet foran ham havde noget ganske aparte ved sig; han havde selv frembragt dem i en Haandevending; han havde Magt til at frembringe flere; for første Gang havde han den berusende Fornemmelse, at i hans Haand laa noget af den Kraft, der som en Naturmagt bøier og reiser Menneskene; og mens han strøg over Sedlerne, kriblede det ham i Fingrene, og han syntes formeligt, at det krøllede Papir lugtede godt. —

— Da Abraham kom hjem, fandt han altsaa sin Far forynget og ivrig i en stor Rørelse af forskjellige Foretagender, skjønt Fortuna endnu blev nævnt som det hovedsagelige.

Han fik sin Plads ved en ny Pult og tog fat — lykkelig og fuld af Mod:

III.

„Kom ind — kom bare ind — Hr. Kandidat! — saa kan De faa se, hvorledes Smaafolk har det; det kan De have godt af; og desuden er det Mode — hvad siger De? Arbeidsherrerne kjende jo nutildags sine Arbeideres Liv og Vilkaar tilbunds; og betragt Literaturen — hvad siger De? bare Smaafolk, Fattigfolk, Arbeidsfolk — oh! min høistærede Herre! vi flyder over af Forstaaelse og Medlidenhed! — jo det er en nydelig Verden, vi lever i; — hvad siger De?

Dermed pegte han rundt i den lille sorte Stue, hvor der næsten ikke var nogen Ting.

Kun henne ved Vinduet var der en Opstabling af Rør og hvidskrællede Pisker, og midt i det sad en ung Pige og bandt Kurve.

„Hvem er det, du har med dig — Far?“ spurgte hun skarpt.

„Det er Kandidaten, den unge Løvdahl, den nye Bestyrer — siger man; — ja — Herre! hun er blind,“ tilføiede han tørt; ikke saa sjeldent blandt Fattigfolk, Smaafolk og Arbeidsfolk.“

Datteren smilte bittert og vendte de slukte vandblaa Øine mod Lyset, mens hendes smaa hvide Fingre bøiede et Rør.

Abraham Løvdahl følte sig ilde; og da den Gamle gik ud i det lille Kjøkken, for at hente sin Eftermiddagskaffe, sagde han forlegen:

„Har De altid været — har De været saa ulykkelig fra Fødselen af?"

Den unge Pige vendte sig ved den første Lyd af hans Stemme, sænkede Øinene og lyttede opmærksomt til de faa Ord, han sagde.

Men da hun sad saaledes, og han ikke var nødt til at stirre ind i disse pinligt tomme Øine, da slog det ham, hvilken forunderlig Skjønhed hun besad.

Det bitre og misfornøiede, som laa over Munden og dirrede i de let optrukne Næsevinger, kom nu bort, og hendes rene Pande med mørkeblondt bølget Haar laa saa uskyldigt trist over de slukte Øine, over det magre tungsindige Ansigt.

„Sig det engang til," bad hun.

„Hører du ikke — Grete! den fine Herre gjør dig den Ære at spørge, om du er blindfødt. Jo — Hr. Kandidat! — hun er; — daarligt Blod, daarligt, fattigt Blod."

Den Gamle satte sig med Kaffekoppen i den ene Haand og Brødet i den anden — grovt Rugbrød med tyndt saltklumpet Smør.

Abraham Løvdahl havde ellers i den korte Tid han havde været ved Fabriken fundet Arbeiderne let tilgjængelige og behagelige at omgaaes; men denne gamle Maskinmester tiltalte ham slet ikke, og han angrede, at han havde ladet sig lokke ind i hans Hule.

„Ja, svart Kaffe, svart Brød, og Smør, der knaser i Tænderne som Glasstykker — det kan vel ikke være noget at byde Hr. Kandidaten endnu."

Endnu? — Abraham saa paa den anden.

„Ja ja! man kan aldrig vide, hvad man kan blive nødt til at spise, før man dør — hvad siger De?"

Han skoggerlo over sin Vittighed og den unge Pige lo med; men stansede snart og bøiede sig over Arbeidet; medens Abraham, som slet ikke forstod disse Mennesker, sagde Farvel og gik mod Døren.

„Naar De kommer igjen, maa De se paa Gretes Kurve," raabte den Gamle efter ham.

„Han kommer aldrig igjen — Far!" sagde Datteren halvhøit; men Abraham hørte det, og der var noget i Tonen, som rørte ham.

„Jeg vil gjerne komme indom, naar jeg gaar forbi, og se paa Deres Kurve; jeg behøver vist Kurve til mit nye Hus," — han henvendte disse Ord venligt til hende og gik saa uden at ænse den Gamle videre.

— „Du Far! — hvad er det egentlig for Slags Fyr — den gamle Maskinmester Steffensen?"

„Aa — det er en Rabulist, som har prøvet alt muligt i Verden og aldrig har duet til noget."

„Men han passer dog Maskinerne —"

„Ja saa vidt! — Mordtmann protegerede ham, der er lidt af Charlatanen i dem begge; men Steffensen er et uroligt Hoved, som ikke passer i en ordentlig Fabrik som vor."

„Du tænker vel ikke paa at afskedige ham."

„Jo — med det allerførste."

„Men han er fattig —"

„Der er dem, som tror, han er rig."

„Men hans Datter er blind."

„Har han en Datter?"

„Jeg tænkte, du havde seet hendes Øine; det synes at være et interessant Tilfælde."

„Saa" — svarede Professoren tørt og fortsatte sit Arbeide.

Men Abraham besluttede at se nøiere paa Gretes Øine, hvis han gik indom igjen. Alle Professorens Bøger vare flyttede ovenpaa, og Abraham tilbragte mange Timer der, helst om Søndagen, naar de andre var i Kirken.

Det var en travl Dag; og de Unge ovenpaa skulde have Fremmede tilaftens for første Gang. Professoren havde ønsket det; og det var hans Tjenestefolk nedenfra, som besørgede Maden og det hele.

Alligevel var den unge Frue saa træt, at hun aldrig troede, hun skulde blive færdig med sit Toilette.

Abraham gik nervøs ud og ind i Stuerne, det led mod Tiden nu; han ventede og lyttede ved Døren; Pigen kom ud, — nei — Fruen var ikke rigtigt færdig.

Herregud — Clara! kunde du ikke skynde dig lidt; om ikke for andet, saa for Fars Skyld."

„Aa Kjære! — nævn ikke din Far! — en Mand som han vilde aldrig overanstrængt mig saaledes, naar han havde vidst; men det kan jo ikke han vide, og naar ikke du har mere Omhu —"

„Naa — saa lad os da heller sende Afbud."

„Uf Abraham! — hvor du er utaalelig, naar du siger saadant som du ikke mener."

„Ja men hvis du virkelig er saa daarlig —"

— „hvis! — du tror mig kanske ikke!"

„Jovist Clara! men det er da ogsaa Fanden at skulle holde Selskab under saadanne Omstændigheder."

„Kjære band ikke saa skrækkeligt."

— Ikkedestomindre kom hun sin Svigerfader smuk og straalende

imøde og modtog rødmende hans gode gammeldagse Artigheder; medens Abraham maatte beundre den Kraft, hvormed den svage Clara formaaede at overvinde sin Træthed, naar det først gjaldt.

Eller rettere, for at sige Sandheden, han stod og ærgrede sig over, at han skulde være nødt til at lade, somom han troede paa denne Træthed, denne blytunge Træthed, som kunde blæses væk. Men det var Griller, Clara medbragte fra Moderen; han skulde nok faa dem pillet ud; ellers var hun henrivende, det kom alle og fortalte ham.

Aftenen gik godt; de gamle Herrer spillede Kort; i Salonen var der Musik, og Selskabet var festligt, siden det var det første i et nyt Hus, hvor der var meget at se og beundre.

Men bedst som alt gik paa det livligste, opdagede Abraham pludseligt nogle stramme Rynker omkring sin Kones Mund, en livagtig Kopi var disse Rynker af nogle, han kjendte fra Fru Meinhardts.

Hun blev med et stille; saa' forbi ham ud i Luften; og naar han direkte henvendte et Ord til hende, hørte hun ikke. Selv i den almindelige Samtale blev der en Stans, der lagde sig en Dæmper over Lystigheden; der stod ligesom en Kulde af den unge Værtinde.

Det var virkelig saa underligt, den ene saa paa den anden; nogle unge Koner forstod det, — ja selv Peder Kruse, som var Pebersvend, mumlede for sig selv: „der har du s'gu faaet noget at trækkes med — min gode Abraham a Santa Clara."

Abraham kjæmpede fortvivlet mod disse Rynker hele Aftenen; han blev febrilsk munter, for at holde Stemningen oppe; men ingen kunde rigtig være med under Værtindens iskolde Smil.

Han søgte hen til hende, for at hviske; hun vendte sig og talte til den nærmeste; han bønfaldt hende med Øinene, at hun skulde tø op, lade fare denne afskyelige Komedie; havde han forbrudt sig — og det anede ham, saa kunde de jo tale om det bagefter, — bare ikke her — bare ikke blotte sig for alle disse Fremmede.

Men han kunde ligesaagodt gjort Grimacer til Kakkelovnen; hun holdt sig hele Tiden stiv, kold og høflig eller uhøflig, som det kunde falde sig.

Da Abraham derfor endelig — udmattet af Aftenens Besværligheder — havde fulgt den sidste Gjæst til Døren, løb han hurtigt gjennem Værelserne til sin Kones Boudoir, hvor hun stod og ventede ham, men lod, somom hun ligegyldigt ordnede nogle Blomster.

„Se saa! — hvad er det? — svar hvad er det? — Clara!" raabte han og stillede sig midt foran hende.

„Hvad det er? — hvad mener du? —"

„Aa du forstaar meget godt; saaledes som du har været i hele Aften! pludseligt, før nogen ved Ord af det, sidder du som en Mumie, smiler ikke — svarer ikke."

„Dersom jeg ikke formaaede at skjule min Misstemning mod Slutten af Aftenen, — skjønt Gud ved, jeg anstrængte mig af alle mine Kræfter — saa ved du ialfald Grunden og behøver ikke at spørge."

„Jeg ved ikke Grunden; jeg aner jo, det er med mig, du er misfornøiet; men nei saa'gu om jeg ved, hvad jeg har gjort."

„Og det bander du paa! — du husker kanske ikke, da du sad bagom Pianoet og stak Næsen lige op i Haaret paa den forfløine Lina With —"

„Vi sad da ikke bag Pianoet."

„Aa — der var saamænd ikke stort at se af Eder; men paa Latteren kunde man nok høre, hvadslags Ting I afhandlede. Og da saa jeg nærmede mig, fordi jeg skammede mig paa dine Vegne, og venligt og forekommende sagde noget om hendes Kjole —"

„Ja — du sagde, du likte ikke den grønne Farve —"

„saa svarede hun yderst impertinent: den er blaa — Frue! og du! — hvad gjorde du?"

„Jeg sagde vist ogsaa, den var blaa, for blaa var den."

„Den var grøn — hører du! — flaske — spinatgrøn var den! — men det er forresten akkurat det samme: du kan ikke tænke dig, hvor det er mig knusende ligegyldigt, enten det Menneske overtrækker sine Knokler med grønt eller blaat; men det karakteristiske, det stygge ved dig — det er, at selv i de mindste og mest ligegyldige Spørgsmaal gaar du strax over paa Modpartiet, aldrig kan du hjælpe mig —"

„Nei — men søde Clara! naar nu Kjolen forekom mig at være blaa —"

„Hvorfor tror du, den forekom dig blaa, undtagen fordi den væmmelige Lina With sagde det; strax naturligvis! — var du enig med hende; men jeg — din egen Kone —"

„Synes du virkelig, at Lina With kan være farlig —"

„Aa — det er akkurat det samme med alle; — alle foretrækker du for mig; jeg er ensom blandt alle disse Fremmede; og du, som burde støtte mig, du lader mig lumpen i Stikken, for — for — for" — hun hulkede saa stærkt, at Stemmen blev borte og hun styrtede ud af Værelset.

Abraham løb efter; men ved Døren til Soveværelset svingede han af og tændte sig en Cigar; han vandrede op og ned i de selskabslumre Værelser; han tænkte paa sit Ægteskab og sin Kone, sit Liv saaledes som det var gledet afsted med ham i Lykke og Solskin uden Stød; en og anden Gang stansede han foran et Speil og betragtede sig selv halvt forundret.

Var det virkelig ham, som havde oplevet dette; var det ham, som ikke havde udrettet mere; dette Liv, der hang saa løst om ham og var saa meningsløst — var det hans?

Vel var den første, friske Ungdommelighed hurtigt plukket af ham; men senere var han dog kommen opi saamegen moderne Læsning, at han snart var kommen underveir med, at det forholdt sig ikke ganske saaledes i og med Verden, som det blev doceret for Studenterne i Kristiania.

Det forholdt sig ikke saa, at alting var paa det nærmeste iorden overalt undtagen i Amerika, at Videnskabens alle Gaader vare løste eller ialfald vilde blive det imorgen eller iovermorgen ved Kristiania Universitet! — istedetfor at Sandheden var grundfæstet, Tilværelsen paa det allernærmeste harmonisk og retfærdig, Ungdommen næsten spart for Anstrængelse, fordi de Gamle havde gjort alting saa umaadeligt godt — istedetfor alt dette, som Hjemmet, Skolen og Universitetet havde fyldt ham med, fik han snart Øinene op for, at han tværtimod var født i en Tidsalder fuld af det mest forskjelligartede Røre og i et Samfund, som netop havde Brug for en modig Ungdom.

Og Abraham Løvdahl havde følt en mægtig Trang til at tage fat hvorsomhelst og overalt, — det var jo splittergalt altsammen. Men altid var det dette ulyksalige, hvor skulde han gribe ind; det maatte ske saaledes, at det virkelig blev til noget — en Opgave; ellers kunde det jo ikke nytte, ellers kunde han jo ikke engang faa sine Nærmeste til at forstaa, hvad han mente med at tage fat.

Han havde prøvet med Clara, mens de vare forlovede. Han havde betroet hende alle sine vilde Ideer; og det morede hende paa en vis Maade at høre disse himmelskrigende Modsætninger til alt det, hun havde lært og var overbevist om. Kun naar det blev altfor galt, lo hun af ham og paastod, det kunde ikke være hans Alvor.

Noget af det, der tiltalte Clara mest, var Kvindens Emancipation; hun lyttede opmærksomt, naar han i vredeglødende Ord fór løs paa Manden, der i Aartusinders Brutalitet havde forkuet og forurettet Kvinden; og naar han udmalede Fremtiden med et lige-

berettiget, raadslaaende Par, da klyngede Clara sig ind til ham: „Vil du altid være saadan imod mig? — Abraham!"

Alle de Løfter og oprigtige Forsikringer! — havde han da brudt dem!

Nei — han syntes ikke det; han var sig bevidst, at han ærligt havde stræbt at gjøre deres Samliv fredeligt og smukt; men Clara var forkjælet, det kunde ikke nægtes; saadanne afskyelige Scener som den iaften burde han ikke taale.

Han vilde hellerikke taale det mere; nu ventede hun ham — det vidste han — beredt til Forsoning, naar han først havde ydmyget sig tilstrækkeligt; men Abraham svor, han vilde ikke ydmyge sig og han blev gaaende i Stuerne; og mens Cigaren gik mod Slutten, kom hans Tanker over paa Maskinmester Steffensen og den blinde Pige. Det var et besynderligt Par; han vilde spørge Sagfører Kruse, som kjendte alle Mennesker, hvor de egentlig skrev sig fra.

Foreløbig besluttede han ogsaa at modsætte sig sin Faders Plan at opsige Steffensen. Det stred imod Abrahams Ideer at lade en duelig Mand vise bort fra Arbeidet, fordi han var en Rabulist — sandsynligvis et godt Hoved, han skulde netop blive.

Hvorledes skulde det ellers gaa det stakkels blinde Barn?

Og hendes Billede stod med et saa klart for ham — rørende, somom det var en Erindring fra Barndommen: den hvide Pande, der laa saa uskyldig trist over de slukte Øine, over det magre tungsindige Ansigt.

Længe og langt borte førtes Abraham i fantastiske Drømme om disse Øine, som kanske kunde faa Liv; om et Blik fuldt af Tak og Hengivenhed, saaledes som han trængte det; og det var langt paa Nat, da han gik tilsengs. Clara sov.

IV.

„Gud bevare din Indgang og din Udgang fra nu af og alle dit Livs Dage."

Med disse Ord førte Kapellanen sin Forlovede ind over sin Faders Dørtærskel.

Den tykke Jørgen Kruse blev saa forvirret over denne høitidelige Indtrædelse, at han bare foldede Hænderne og sagde Amen.

Men hans Kone, der var lige saa tynd som han var tyk, kastede sit Strikketøi og løb imod sin nye Svigerdatter.

„Velkommen — velkommen i vort Hus — du Kjære! — og

Gud give, du maa finde dig glad og lykkelig blandt os; velkommen du ogsaa — kjære Morten! — jeg kan jo ikke faa kysse dig skikkeligt for bare Skjæg. I overrasker os: Dampskibet skulde ikke være her før sex — sagde Peder; traf I ham ikke? — saa kommer han nok snart. — Men Fredrikke! — at du tillader Morten at gaa med alt det ækle Skjæg; det vilde jeg rigtignok forbyde ham, var jeg i dit Sted."

„Saadant maa Mor ikke sige til Fredrikke; den Tanke er — det ved jeg vist — ganske fremmed for hende, at hun skulde sætte sig op mod sin tilkommende Husbond! har jeg ikke Ret — Fredrikke?"

„Jo — Morten."

„Aa —" sagde Madam Kruse, „det var nu ikke saa høitideligt ment; en Kvinde kan Skam komme langt uden netop at sætte sig op mod sin Mand."

„Skriften lærer os — som Mor ved —"

„Ja min Ven — det ved jeg" — afbrød Moderen ham tørt: „men nu skulde vi ikke begynde med Theologien, men med en Kop Kaffe, alt til sin Tid; sid ned Fredrikke; og endnu engang: hjerteligt velkomne i Huset — kjære Børn!"

Jørgen Kruse tænkte, som altid naar hans Kone talte: hvor Fanden faar hun alle de Ord fra? — endelig kom han ogsaa frem og mumlede lidt, men trak sig strax tilbage i Krogen.

Det var imidlertid ikke saameget den nye Svigerdatter, han generede sig for, som snarere for sin egen Søn. Dengang Morten valgte Theologien til Embedsstudium, glædede Forældrene sig begge. Det passede godt; den ældste — Peder var Jurist; og gamle Jørgen tænkte som saa: naar det nu engang var fastslaaet, at han ikke kunde faa nogen af Sønnerne der, hvor han helst vilde havt dem — nemlig i Kramboden, saa skulde det igrunden være noksaa morsomt at se sin egen Morten paa Stolen med Pibekraven.

Men var dette virkelig hans lille tykke Morten, som kom her saa overlegen og gav ham et alvorligt — næsten beskyttende Haandslag; stor og skjægget var han bleven og han saa strængt paa Folk gjennem sine lyseblaa Briller.

Faderen følte sig helt underligt tilmode; og medens den flinke lille Madam Kruse snart fik Fredrikke paa Snak ved Kaffeen og uforfærdet behandlede Morten som før, gik gamle Jørgen omkring og var forlegen, søgte forgjæves efter den Tone, han skulde anslaa overfor denne høitidelige Søn.

„Røger du? Morten! —" spurgte han endelig — halvræd.

„Næsten aldrig," svarede Morten med dyb Alvor og et Suk, som skulde betegne, at dette var en af hans mange Forsagelser.

Men alle fandt forresten, at Morten Kruse var bleven meget værdig, efterat han tog fat paa det theologiske Studium. Den Tværhed, som havde udmærket Morten Bagstræver i Skolen, gik efterhaanden over til et surladent Alvor, der ligesom af sig selv førte ham til Theologien.

Han havde været af de heldige og var allerede Kapellan ved Nykirken i Byen; strax efter Udnævnelsen forlovede han sig, og det var hans Agt at gifte sig strax; thi hans Kjæreste havde Formue og ingen Forældre.

Smuk var Fredrikke Andersen ikke egentlig; men Madam Kruse troede, hun maatte være hjertens god og snil, saa ømt som hun undertiden kunde se op til Morten.

Lidt efter kom Husets ældste Søn — Sagføreren ind; han var forpustet, kom lige fra Dampskibsbryggen og gjorde mange Undskyldninger, fordi han ikke var mødt frem til de Forlovedes Ankomst.

„Men det er denne velsignede Forening, som tager al min Tid," sagde han, „jeg maa faa Hjælp; — du Broder Morten! faar være med; vore Folk bor mest i din Menighed omkring Fabriken."

„Du mener Fortuna; men hvad er det for en Forening, du taler om?"

„Aa — det er Arbeiderne; først var det bare en Art Forbrugsforening; nu er der Sparekasse og Sygekasse og alt muligt."

„En Forening af Arbeidere altsaa? — og der er du Medlem Peder?"

„Medlem?" — raabte Madam Kruse, „det er jo Peders Forening; han har stiftet den og faaet altsammen igang."

„Jasaa," svarede Morten tørt.

Madam Kruse blev lidt rød i Hovedet og vilde sagt noget; men hun tog sig i det og indbød Svigerdatteren til at følge med til hendes lille Værelse ovenpaa.

Faderen var ogsaa smuttet ud igjen i Kramboden, saa de to Brødre vare alene.

„Jeg gratulerer dig Morten! baade med din Ansættelse og med din Forlovelse; hun ser rigtig saa sød og snil ud."

„Fredrikke er en alvorlig og strengt opdragen Pige."

„Jaja! — hun kan vel være sød alligevel."

„Saadanne letfærdige Ord passer slet ikke paa min Forlovede; og jeg vil paa Forhaand bede dig —"

„Sludder Morten! skab dig ikke! Den Tone kan være god nok for de andre; men du maa ikke indbilde dig, at jeg, som kjender dig saa godt, lader mig dupere af sligt. Paa Tomandshaand kan du

s'gu trygt lægge hele Præstemanden tilside; jeg forsikrer dig, i mine Øine gjør det Væsen dig bare latterlig."

„Det gjør mig oprigtigt ondt — Peder! at du fremdeles synes at være —"

Men Peder var alt ude af Døren, og Morten stod et Øieblik og saa efter ham; derpaa satte han sig ved Bordet, tog sin Noticebog frem og skrev og regnede sammen.

— Sagfører Peder Kruse havde Ord for at være temmeligt dum; og han havde da hellerikke bragt det vidt i Verden. Han tjente saa meget som han behøvede og boede forresten hjemme, fordi de Gamle ønskede det.

Fremtiden syntes ikke lysere; thi det var noget, som sagde sig selv, at ingen offentlig Institution kunde betro sine juridiske Forretninger til den lille radikale Sagfører, Amtmanden kunde ikke give ham Justitssager, og da han nu hverken drak eller var upaalidelig, saa blev man enig om, at han var for dum.

Derimod havde han et vist Greb paa at tilsnige sig Tillid blandt simple Folk; han opviglede nemlig Masserne — som det hed. Skjønt han var en akademisk dannet Mand, færdedes han blandt Arbeiderne og fik dem til at slutte sig sammen om fælles Interesser: billigere Mad og bedre Boliger.

Han var derfor grundigt forhadt af alle skikkelige Mennesker og udskjældt i deres Avis.

Peder Kruse var saa meget ældre end sin Broder Morten, at han var voxen Mand, mens hin var Skolegut. Og derfor havde han end vanskeligere for at taale den overlegne Præstetone, ligesom han idetheletaget ikke kunde udstaa Standen; eller — som det hed i Avisen — Vantroen og Gudløsheden var ogsaa hos ham uadskilleligt forbunden med politisk Radikalisme.

Hjemme i Huset havde han sin Støtte i Moderen; thi Jørgen Kruse selv gik ganske op i sin Forretning. Men Moderen, som fra hans Barndom havde havt alene ham at stelle med, hun fulgte siden med efter Evne og fik efterhaanden baade Kundskaber og Interesser; thi fra først af havde det nok været smaat bevendt.

Hun var begyndt som Butikjomfru hos Jørgen Kruse, dengang han endnu var en liden beskeden Høker med Talglys og Puddersukker og Sirup for Smaafolk. Og det var først en god Stund, efterat hun havde født ham en Søn, at hun blev ophøiet til Madam, og flyttede ind i Stuen, naar hun kunde undværes i Kramboden.

Men siden var denne Uregelmæssighed glemt af næsten alle; hun sled og arbeidede sammen med Manden; og da de endelig havde vundet opfor den bratte Bakke, som fører fra Ingenting til

Noget, sagde Jørgen Kruse: „Ja — nu faar du have Tak for Hjælpen — Amalie Cathrine! — sæt dig ind i Stuen og hvil dig."

Saa kom de gode Dage, og saa kom Morten til Verden; det var derfor, han var saa fed.

De gode Dage benyttede Madam Kruse til at lære et og andet; og om det end altid blev smaat med Lærdommen, saa fik hun dog saa stor Respekt for den, at hun satte det igjennem, at begge Sønnerne skulde studere.

Ved den første lod Jørgen det gaa uden synderlig Modstand; Peder var tynd og bleg og havde Smag for Læsning. Men da Morten ved Tolvaarsalderen skulde over i Latinlinien, forsøgte han at slaa et lidet Slag.

Morten var tyk og tvær og legte aldrig andet end Krambod; han mistede aldrig en Kobberskilling, og før det blev fastslaaet, at han skulde studere; — thi det blev fastslaaet, Jørgen kunde ikke staa sig, naar Amalie Cathrine tog paa med de mange Ord —; men før den Tid stod Morten med Faderen i Kramboden og handlede for Alvor.

Og hvor mangen Gang havde ikke Jørgen med Beundring seet den seige Sikkerhed, hvormed den Lille tog Tobaksrullen, maalte ud efter Mærkerne i Disken og afskar Tobak for to Skilling saa akkurat i Mærket, at var det ikke indenfor, saa var det ialfald slet ikke udenfor.

„Ak ja" — sukkede gamle Jørgen Kruse ude i sit lille Kontor; „nu er han da bleven Præst, og det kan jo være vel nok; men herude er det s'gu, Gutten hører til."

Inde i Stuen sad Morten og gjorde op Regnskabet over sin og sin Kjærestes Reise; og da hun kom ned igjen ovenfra, sagde han:

„Fredrikke! — vort Regnskab staar nu saaledes, at du skylder mig 3 Ort og 15 Skilling," —

— Den nye Kapellan gjorde ellers ikke megen Lykke i Byen; der var ikke noget nyt ved ham; alle Mennesker kjendte den tykke Søn til Jørgen Kruse; og da de nu med engang saa ham paa Prækestolen med Pibekraven — myndig og revsende, syntes mange — — især ældre Folk, at det var lidt underligt.

Men da han havde sin Examen og udtrykkelig var udsendt til denne Menighed af dem, der ifølge Guds egen Anordning forestaa hans Rige her paa Jorden i Stockholm, saa maatte han jo i Ydmyghed annammes som den, der havde Myndigheden, hvor underligt det end kunde synes for Kjød og Blod, at denne fede Dreng pludselig steg op iblandt dem og tog deres Sjæle under Behandling.

Og om der end ikke blev den Tilstrømning til hans Prækener,

som ellers hører til ved en ny Præst, saa vandt han paa den anden Side sine Foresattes og Medbrødres udelte Agtelse og Velvilje. Thi der var ikke noget Vrøvl med ham; han vilde ikke noget nyt besværligt, men besad en klædelig Ærbødighed for det gamle.

Især var Fattigfogden henrykt. Nye Kapellaner var ellers hans Prøvelse; saa skulde der undersøges hos de Fattige, hjælpes hist og ikke hjælpes her; Damer kom løbende med varm Suppe, og der blev et Røre blandt de Fattige, saa de var ikke til at styre.

Men intet af alt dette indtraf med Kapellan Kruse; han sendte de første Fattige, som prøvede sig, til Fattigfogden som sig hør og bør, og der kom ikke en eneste Skaal Suppe for hans Skyld. —

— Da Morten var bleven gift, leiede han en liden beskeden Leilighed i Nærheden af sin Fars Hus, saa at de somoftest løb over Gaden og spiste Middag hos de Gamle. Hans Kones Formue var anbragt i Skibsparter og deslige i hendes Fødeby Kragerø; men Morten vilde ikke drive Handel og trak Pengene til sig.

Madam Kruse havde glædet sig saa meget til at faa de unge Folk saa nær — kanske altfor meget, tænkte hun siden; man skal ikke glæde sig altfor meget til nogenting; for man bliver saa let skuffet.

Var hun skuffet? — langt fra! — Madam Kruse vilde skammet sig, om nogen havde nævnt sligt; nei — men det var bare saa underligt.

Morten var jo Præst — stræng og alvorlig; og Fredrikke — ja hun var vist saa sød og snil som Dagen er lang for dem, som ligte hende; men hun var virkelig for gammel for Madam Kruse; Ungdommen skal sandelig være ung — mente Madamen.

Og dernæst var der en Ting til: hun maatte indrømme, at de Unge ganske anderledes forstod sig paa at føre et økonomisk Husstel end hun og hendes Mand nogensinde havde gjort — selv ikke, da det var smaat for dem i de første Aar.

De havde ogsaa levet tarveligt — aa meget tarveligt; men saaledes som Morten og Fredrikke at vide paa Skillingen, hvad der kunde spares og vindes paa Sæbe og Fyrstikker, — det havde aldrig hun — ikke engang Jørgen vidst Besked om.

Men alting havde de Unge udregnet og beregnet, og alting fik de billigere — ligefra Æg — dem kjøbte de nu forresten ikke mange af — og helt ned til Skuresand — altid sad Madam Kruse der saa flau, naar Morten sagde:

„Det er rigtig godt, at Mor har Raad til at kjøbe saa dyrt, — ikke sandt Fredrikke?“

„Jo — du har Ret — Morten! — det er bare lidt slemt for os Smaafolk derved, at Priserne stige, naar nogle betale for meget.“

Og saa med Tjenestefolkene; Madam Kruse havde ikke lagt Mærke til det, før Fredrikke gjorde hende opmærksom paa, hvor utroligt Piger kan „lægge i sig“, naar de faar raade med Smørret selv. Fredrikkes Piger — hun havde bare en ad Gangen, men byttede ofte — de spiste ved Gud næsten ingenting.

Dette begyndte at trykke den gode Madam Kruse: at hun skulde være bleven en gammel Kone uden at have lært at passe paa og være husholderisk. Thi hun maatte paa den anden Side være saa fuldstændigt enig med de Unge i, at intet er styggere end at ødsle og sløse med Guds Gaver. —

— Ved Middagsbordet en Søndag spurgte Peder Morten, om han havde seet Fabriken, „der er mange store Forandringer — kan du tro, siden du reiste til Kristiania sidste Gang.“

„Ja der er store Forandringer og storartede Forandringer,“ tilføiede gamle Jørgen.

„Jeg har gaaet forbi et Par Gange,“ svarede Morten; „tjenes der Penge?“

„Som Græs; spørg Far; han bider sig hvert Aar i Fingrene, fordi han bare har en Aktie.“

„Aa det kan være nok med en,“ brummede Jørgen, „man skal ikke være altfor begjærlig.“

„Hvis det er som Peder siger, at der tjenes Penge, saa ved jeg ikke, hvorfor du Far eller nogen anden skulde holde sig tilbage; det er jo en fuldstændigt hæderlig Forretning; desuden nyttig for Byen.“

„Vil du kjøbe Aktier Morten?“

„Jeg driver ikke Handel,“ svarede Morten tvært; en Stund efter spurgte han sin Far: „hvad staar de i?“

„De noteres ikke,“ svarede Peder; „for her sælges saagodtsom ingen Aktier i Fortuna; man venter hvert Aar et uhyre Udbytte; hidtil har det kun naaet sex Procent.“

„$6^1/_2$“ — rettede Faderen.

„Ja — men saa blev der næsten intet afsat til Reservefondet.“

„Aa — en Mand som Professor Løvdahl er saa god som et Reservefond.“

„Synes ikke Peder, at sex Procent er pene Renter? ved du mange Steder, hvor man faar mere?“ — Mortens Tone mod Broderen var altid lidt krigersk.

„Renten er god nok; men der er ingen Garanti for —“

„Garanti!“ afbrød den Gamle; „der er jo baade Professoren og Bankchef Christensen.“

„Ja Christensen — Far! — han er nu med overalt, saa der kan

vel ikke falde saa svare megen Garanti paa hvert Sted; men hvem kan overhovedet garantere, at ikke Produkterne gaar ned, saa Fabriken faar Tab, maa indkalde hele Kapitalen og saa alligevel ikke kan klare sig — hvem borger for det?"

„Det er jo noget Snak — Peder! — vi ved jo alle, at ethvert menneskeligt Foretagende er underkastet Lykkens Omskiftelser — eller hvad jeg vilde sige — Forsynet; men naar der findes Skjønsomhed og Forsigtighed i Styrelsen, saa er et Foretagende sôm Fortuna — rent menneskeligt talt — ret godt betrygget. Man har jo almindelig Tillid til Professor Løvdahl?"

„Ja det er en stor Mand," udbrød Jørgen Kruse og lagde Kniv og Gaffel fra sig; „han kan faa alting til at gaa, hvad det saa er; desuden er han uhyre rig."

„Jeg gad vide hvorfor den Mand laaner Penge?" sagde Peder.

„Laaner han Penge?" spurgte begge de andre.

„Ja — jeg har havt flere Clienter, som har fortalt mig, at de har laant Carsten Løvdahl Penge mod hans blotte Kvittering."

„Hvadslags Folk var det?"

„Smaafolk, som har lagt sig lidt tilbedste."

„Ja saa kan jeg forstaa det," mente Jørgen; „det er saadanne Stakler, som ikke eier Kapital nok til at leve af; og saa er Løvdahl godmodig nok til at tage deres Skillinger og sætte dem ind i sin Forretning — som det kaldes; og saa betaler ham dem gjerne en Rente af 6 til 7 Procent."

„Hvad behager!" fór Morten iveiret, „sagde du 6 à 7 Procent."

„Ja, hvad ved jeg?" svarede den Gamle; „men det kunde netop ligne Professoren at øve Velgjørenhed paa den Maade. Thi vistnok tjener han uhyre selv; men han er af dem, der ønske, at andre ogsaa skal tjene Penge; han er ikke som visse andre Paver i Byen, som ikke kan unde en liden Stakkar to Skillings Fortjeneste, fordi de vil ha det altsammen."

Derved kom de til at tale om Christensen og de andre af Ringen; og Peder fik den Gamle til at le af de nyeste Historier i Byen.

Morten spiste tankefuldt og mumlede af og til: „syv Procent."

V.

Abraham hentede sig efterhaanden mange Kurve hos Grete Steffensen, indtil de blev saa godt kjendte med hinanden, at intet Paaskud behøvedes for et Besøg.

Hun trak ham paa en underlig Maade med en blid stille Magt, som det aldrig kunde falde ham ind at staa imod.

Og den Gamle var igrunden interessant, naar man vænnede sig til ham; Abraham gjenfandt mange af de moderne Anskuelser, som han selv gik og bar paa i de besynderlige haanske Taler, Steffensen pleiede at holde.

Men det var helst, naar det begyndte at røre sig i Abraham, at der var noget iveien med ham, at der var en Feil i hans Liv, noget hult i den Lykke, som altid havde fulgt ham, eller naar det tog endnu værre Form og han krympede sig foran to uundgaaelige Øine, da var det helst, han smøg ind i det lille Hus i Svingen, hvor Veien bøiede fra Fabriken, satte sig helt ind til Grete, tog en af hendes smaa tynde Hænder og lagde den paa sit Ansigt, forat hun skulde lade Fingrene løbe over hans Træk og fortælle ham, hvad han tænkte paa.

Hun sad og smaasnakkede med ham, mens hun arbeidede, og da var der intet i hendes Ansigt af det haanlige og bitre, som kom frem, naar Faderen talte. Hun bøiede Hovedet og lyttede til Abrahams Stemme, og et lykkeligt Smil laa om den fine Mund, saalænge han var der.

Hendes Fortrolighed havde ikke været sen at vinde for Abraham; ligefra hun havde hørt hans Stemme første Gang, viste hun ham en Tillid, som vilde være utænkelig ved en almindelig ung Pige. Men siden hun ikke kunde se, blev hun aldrig forstyrret ved nogen Skygge eller Vexlen i hans Ansigt, og deraf kom det, at hun kunde tale freidigt og ubekymret om Ting, som man ellers springer over med et Blik eller en liden Bevægelse.

Hun var vant til at høre Tingene nævnt ved deres rette Navne; og Omgangen med den grovkornede Far havde givet hende en naiv Sikkerhed, som aldrig var bleven forstyrret af et tvetydigt Smil eller nærgaaende Blik.

Abraham var det første Menneske, hun traf, fra en finere Verden end hendes; og derfor var der utallige Ting, hun vilde tale med ham om, som hun ellers havde haft for sig selv. Saaledes blev deres Møder en broget Blanding af Barnesnak og den allerintimeste Fortrolighed.

„At du kan holde ud at være saa rig!“ — sagde hun en Dag til ham.

„Hvad mener du med holde ud?“

„Kan du ikke forstaa det, saa er du dum.“

„Ja du ved, jeg er dum.“

„Bare naar du vil; for du er skrækkeligt klog ellers.“

„Hvad var det da, du mente?“

„Har du aldrig hørt Far fortælle om de fattige — om de rigtig fattige, ikke saadanne som vi, men de, som ikke har Mad?"

„Det er Far, som er rig, jeg er ikke rig."

„Aa — du slipper ikke fra det; du kan faa alt, hvad du vil; og naar han dør, faar du alt; hvad vil du da gjøre med alle de Penge?"

„Jeg vil give dig saa mange, du vil ha."

„Hvorfor vil du give mig saa mange?"

„Fordi — fordi —"

„— fordi du elsker mig," sagde hun og lo.

Abraham fik ligesom et Stød og famlede efter Svar; hun brugte dette sjeldne og vanskelige Ord ligesaa letvindt som hun til andre Tider kunde komme med et rigtig drøit Udtryk for Faderen.

„Eller elsker du mig ikke, hvorfor kommer du da her og sidder og forstyrrer mig, naar jeg skal være flittig?" hun lo igjen saa fornøiet; „men du kan tro, jeg ved det saa godt; og din Kone liger du ikke længer."

„Nei men Grete! hvor blev du saa klog?"

„Det har jeg hørt."

„Af hvem?"

„Af dig."

„Det er slet ikke sandt — Grete! — jeg har aldrig nævnt et Ord —"

„Nei ikke Ord! — det er ikke Ordene, jeg hører, det er Lyden; jeg ved alt, hvad du tænker paa, naar du har sagt: Goddag — Grete! — ja jeg kan høre paa Fodtrinnet dit udenfor, om du bare kommer, for at forstyrre mig eller om — om —"

— „eller om?"

Hun slap sit Arbeide og rakte Armene ud imod ham; og før han kunde forhindre det, om han ellers havde villet — gled hun hen paa hans Fang og hviskede ham ind i Øret:

„Eller om du kommer tung og træt, fordi du ikke har det godt — Abraham."

I Stuen faldt der Solskin, det var Høst — tidlig Høst med lav Sol, som fandt de lave Vinduer og fyldte Stuen med varmt gult Lys. Og medens Abraham underligt beruset og halvt skamfuld prøvede at lade som ingenting, for ikke at skræmme hende, lagde Grete sin Kind til hans og sagde, at hun kunde kjende, Solen flød nedover hende, og det gjorde saa godt.

Han blev med en Gang saa underligt trist, at han gjerne kunde grædt — som han sad der og holdt hende i sine Arme; han havde ikke kjendt det før saaledes; men i dette Øieblik gik det ligesom op for ham, hvor Livet var usigelig bagvendt og meningsløst; alt

blev ham saa klart — saa klart og tomt; selv syntes han sig allerede gammel at vandre fremover i en Allée af Skuffelser, og hvad vilde Livet bringe den Stakkel, der klyngede sig til ham!

Hun følte strax hans Stemning, det gjorde hun altid:

„Idag er du tung — Abraham! — og ved du hvorfor?"

„Ved du det — Grete?"

„Du vilde hellere have mig til Kone end den, du har."

„Ja, ved du hvad! — det var kanske bedre," udbrød han bittert.

„Men det gaar ikke an," tilføiede hun alvorligt og fandt sig tilbage til sin Plads.

„Hvorfor ikke?"

„For det første, fordi du har en og for det andet, saa kan jeg ikke gifte mig."

„Hvem siger det?"

„Det har Far sagt."

„Aa — naar du fandt en Mand, som du kjendte godt og ligte —"

„Nei — det er ikke for Mandens Skyld; det er for Børnene; Far siger, at naar den Lille gaar hen til Ovnen og hælder kogende Kaffe over sig, saa kan ikke jeg se det, — aa jeg ser det saa tydeligt!" — hun holdt Haanden op for de blinde Øine —, „nei — nei! — det gaar ikke an."

Det var tydeligt, at dette Billede havde brændt sig ind i hendes Bevidsthed og stængte Tankerne ganske paa den Kant.

Abraham var bleven tankefuld; han sad og legede med hendes lange Haarfletning; hun bøiede sig over sit Arbeide og sagde heller ingen Ting.

Saaledes sad de, da Steffensen kom hjem fra Fabriken Klokken syv. Abraham kunde aldrig blive klog paa, om den Gamle havde noget imod hans Besøg hos Grete; men idag var det dog aabenbart, at Steffensen ikke ligte at træffe ham.

Han gik omkring i Stuen og fløitede, og Grete hviskede til Abraham: „Far er sint."

Imidlertid var Steffensen gaaet ud i Kjøkkenet, hvor han pleiede at vaske sig, naar han kom af Arbeide; og mens han dukkede sig i Vaskevandet og prustede som en Flodhest, raabte han høit:

„Thepotte! — hvad siger De? — en sølverne Thepotte med Sukkerskaal og Flødemugge! — fra samtlige — ho! ho!" — ned i Vandet — „fra samtlige Arbeidere paa Fortuna; det bliver overmaade høitideligt — hvad s ger De?"

„Forstaar du? —" hviskede Grete.

„Ikke et Ord" — svarede Abraham og reiste sig, for at gaa.

„— for Nidkjærhed: Thepotte; — for Omhyggelighed: Sukkerskaal; — samt for human Behandling: Flødemugge! — hvor den brave Mand vil blive overrasket! — hahaha! — undskyld — unge Herre! — gamle Steffensen tillader sig at le af Jer allesammen."

„Hvad er det for en Thepotte, De taler om? —" raabte Abraham.

„Aa — skulle vi nu skabe os! — hvor rørende, at De gider spille en Stump Komedie for en simpel Mand; jeg har ogsaa spillet Komedie i min Ungdom — det var saamænd i Mandal: — Gud bedre! men jeg spillede meget bedre end De — Hr. Bestyrer "

„Muligt, for jeg spiller ikke Komedie; jeg forstaar Dem ikke, — ikke et Ord."

Steffensen kom helt frem i Døren tørkende sig med Haandklædet; han havde et rødt olieglinsende Ansigt med to store langt fremstaaende Øine, dem han nu rettede mod Abraham som en Theaterkikkert.

„Og De vil indbilde mig —"

„Han ved ingenting - Far!"

„Bah — hvad ved du? — men jeg har mine to gode Øine — jeg; tør De se mig stivt i Øinene og sige, at De ikke ved noget om den Arbeiderfest, som forberedes paa Fortuna?"

„Jeg har ikke hørt et Ord derom," svarede Abraham.

„Du kan være sikker, han ved ingenting," tilføiede Grete alvorlig.

„Det var som Fanden," mumlede Steffensen vantro; „kanske De hellerikke ved om Hædersgaven: Thepotte, Sukkerskaal samt for human —"

„Hold op!" raabte Abraham utaalmodig, „jeg gider ikke høre paa Deres Vrøvl; — Farvel — Grete!"

„Aa Hr. Bestyrer," sagde Steffensen og gned sig fornøiet i Hænderne; „vil ikke Hr. Bestyreren være saa venlig at stanse et Par Minutter, saa skal De bare høre. Idag gik Marcussen — Barnefaderen som de kalder ham — omkring paa hele Fabriken og meldte, at alle Arbeiderne vare komne overens om at overrække Professor Løvdahl en Hædersgave — hvad siger De? — paa førstkommende 4de Oktober, — Professorens berømte Fødselsdag. Det var naturligvis en ganske frivillig Sag; men han tvivlede ikke om, at jo enhver brav Arbeider med Glæde vilde gribe denne kjærkomne Anledning — ja De kan vel den Lexe? — den er lige fra Bankchef Christensens Tørréloft."

„Vil Steffensen være med?" — spurgte Abraham.

„Nei — nei — gode Herre! — gamle Steffensen han svarede: nix nei — padetout; — og de andre havde nok god Lyst til at følge med; men saa saa vi alle, at Marcussen satte Mærke i Bogen sin,

og det skulde nok betyde saa meget som, at Steffensen har levet sin længste Tid i Fortunas Maskineri."

„Aa Snak! — Steffensen! — tror De, Far tar Hensyn til sligt; jeg er vis paa, han vilde gjøre alt, for at hindre denne taabelige Indsamling, hvis han vidste om det."

„Ak vidste du bare — vidste du bare —" nynnede den Gamle og drev ud i Kjøkkenet igjen, for at gjøre sig færdig.

„Hvorfor kan du ikke være med, Far?" — spurgte Grete lidt ængstelig; „det blir da vist ikke stort paa hver."

„Hvorfor jeg ikke kan være med — mit Barn? — jo det skal jeg sige dig," og han stillede sig midt i Døren og rettede sig, somom han talte fra Tribunen; „fordi det er noget Humbug, Spilfægteri og Satans Blændværk det hele. Tror du nogensinde, de Folk, som arbeider derborte i Fabriken — at de nogensinde har en Skilling, som de ikke selv har mangfoldigt Brug for? — og alligevel kommer de alle med sine frivillige Bidrag — ja frivillige, fordi de heller vil undvære Smør for et Par Dager end risikere at sidde uden Brød hele Vinteren; — derfor kommer de, fordi de ere saa fattige, at de ere tvungne til at være feige, — saa fattig er ikke gamle Steffensen — det er hele Forskjellen."

Men somom han ikke ligte, at han var kommen til at sige det sidste, skyndte han sig at fortsætte:

„Thi du maa vide — mit Barn! at her i Landet ansees det som en Naade at faa Lov til at slide sig ud for en Betaling, der netop saavidt holder Livet oppe og Legemet nogenlunde beklædt. Og er man nu saa heldig at slæbe for en Kapitalist, som ikke netop tager Livet helt af en, og som ikke strax for den mindste Ting kaster en paa Gaden, ja saa er det frem med de frivillige Bidrag, Kapitalen vil have Sølvtøi, Thepotte for Nidkjærhed, Sukkerskaal for Omhyggelighed, samt for human Behandling: Flødemugge."

Han blev afbrudt ved, at nogen bankede paa Døren; det var Fru Gottwald, som traadte ind og histe. Der var endnu saameget Lys fra den vestlige Himmel, hvor Solen var gaaet ned, at man kunde se hinanden i Stuen, og Abraham hilste lidt forlegent: det var længe siden han havde seet hende.

Fru Gottwald brugte i sin Modeforretning endel Kurvarbeider fra Grete Steffensen og kom ofte herud til hende. Abraham havde mødt hende et Par Gange, men undgik hende helst; dels havde han ond Samvittighed, fordi han besøgte hende saa sjeldent, dels ligte han aldrig at træffe Folk fra Byen, naar han var hos Grete.

Men han slap ikke iaften; Fru Gottwald bad ham ligefrem vente, forat de kunde følges indover.

Han bød hende Armen og de gik et Stykke — begge lidt forlegne; endelig sagde hun:

„De kommer aldrig mere indom til mig, Hr. Kandidat!“

„Kjære Fru Gottwald! kald mig dog Abraham som i gamle Dage.“

„Jeg vilde inderligt gjerne kalde Dem som i gamle Dage; men De er bleven mig saa fremmed i det sidste; jeg kan ikke længer se Dem som lille Marius's Ven og Afgud for det var De: — husker De ham endnu?“

„Ja ganske livagtigt,“ svarede Abraham, „især i en liden graa Vinterfrakke med Strop i Ryggen.“

„Ak Herregud! — jeg har den endnu; hvor det gjør godt at tale med en, som kjendte ham, og De er jo omtrent den eneste.“

Abraham lovede sig selv, at han oftere skulde besøge hende; og imidlertid havde de naaet Kirkegaarden, hvor Fru Gottwald skulde op til lille Marius's Grav.

Det havde et Par Gange forekommet Abraham, somom hun gjorde Tilløb til at faa sagt noget, men opgav det igjen; nu da de skulde skilles og holdt hinandens Haand, vendte hun det smukke, forgræmmede Ansigt op mod ham, med et ængsteligt Udtryk i de klare brune Øine:

„Vær ikke vred paa mig — Abraham! — der er noget, jeg maa sige. Grete Steffensen —“

Han gjorde en utaalmodig Bevægelse og vilde trække Haanden til sig.

„Nei — nei! — det var ikke saa ment — kjære Abraham! — jeg ved, De er ikke saadan; men alligevel — ja det var bare det, jeg vilde sige, fordi — fordi jeg altid synes, jeg har som etslags Andel i Dem for Marius's Skyld. Nu maa De ikke være vred og ikke synes, jeg blander mig i det, som ikke kommer mig ved; mit Liv har været saaledes, at jeg synes, alle forsvarsløse Kvinder kommer mig ved. Godnat.“

Abraham fortsatte sin Gang indover mod Byen og tænkte, mens han gik, paa sin Moder; der var altid noget ved Fru Gottwald, som mindede ham om hende.

At Folk kunde mistro ham i Forholdet til Grete Steffensen, havde han vel tænkt sig; men det ærgrede ham, at Fru Gottwald kunde hentyde til det; og ved disse nye Tanker kom han mere bort fra det, han havde hørt ude hos Steffensen.

Der var mørkt i Professorens Værelser: men ovenpaa hos sig selv traf Abraham Faderen i en fortrolig Samtale med Fru Clara.

„Godaften — min kjære Dreng! — du har jo været ude i hele

Eftermiddag — siger Clara; kom nu og sæt dig; jeg vil være Eders Gjæst iaften."

Professorens Ansigt straalede, idet han betragtede det smukke unge Par, de elegante Rum, al denne Luxus og al denne Lykke, han havde skabt for de to kjære Mennesker.

„Ja — jeg maa rigtignok ogsaa spørge hvor du har været i al denne Tid? — Abraham!" begyndte nu ogsaa Clara.

Men Professoren bemærkede, at Abraham ikke var i Kulør, og han havde allerede lært at afparere smaa Scener mellem dem:

„Lad os aldrig spørge ham — Clara! Luften er saa fuld af Hemmeligheder og Overraskelser; du kan være sikker, Abraham har ogsaa en."

„Det er altsaa sandt, hvad man fortæller, at der forberedes en Arbeiderfest ude i Fortuna?" spurgte Abraham.

„Har du ikke hørt det før?" — spurgle Clara.

„Ingen har nævnt et Ord til mig om det."

„Ja ikke til mig heller; det maa være noget, den lille Frue har fore," sagde Professoren; han vilde aabenbart slaa det hen i Spøg.

„Og denne Indsamling — Far —"

„Hys — hys! — hvor kan du dog være saa indiscret?" raabte Professoren og holdt sig for Ørene.

„Ja — det maa jeg ogsaa sige —" henkastede Clara.

„Du ved altsaa om det — Far! — det havde jeg ikke troet; du maa dog finde en saadan Indsamling blandt fattige Arbeidere yderst pinlig."

„Naar vi nu netop skal tale om det," svarede Professoren, „saa finder jeg en saadan Tanke, naar den udgaar fra selve Arbeiderne, smuk og hæderfuld for begge Parter."

„Ja — naar den udgaar fra Arbeiderne."

„Derom er der in casu ikke fjerneste Grund til Tvivl," sagde Professoren med al den Værdighed, som altid gjorde sin Virkning paa Abraham.

„Du mente kanske, Far selv havde sat den Indsamling igang?" — spurgte Clara haanligt, idet hun bragte Professoren et varmt Glas, hun selv havde brygget til ham; han kyssede galant hendes Haand, og hun tog Plads med sit Arbeide tæt ved ham; Abraham gik op og ned paa Gulvet med en Cigar.

Efter en Pause sagde han:

„Lad saa være, at den oprindelige Tanke opstaar blandt Arbeiderne; men det ved vi dog alle, at mange — kanske de fleste følger med, bare fordi de ikke tør andet; ja jeg ved endog, at det heder

sig ude paa Fabriken, at den, som ikke kommer med sit Bidrag, er ikke sikker paa at beholde sin Stilling."

„Hvem har bildt dig det Snak ind — Abraham? — nu har du vist igjen talt med din Ven Steffensen?"

Abraham maatte indrømme, at det var saa.

„Ja — hvad ham angaar, saa kan det vist være saa temmeligt ligegyldigt, om han kommer med sit Bidrag — som du siger — eller ikke; hans Afskedigelse er allerede besluttet, og han vil faa sin Opsigelse om kort Tid."

„Det er ikke muligt? — Far! — skal Steffensen jages? — en dygtig og ædruelig Arbeider."

„Jages — hvem siger, han skal jages? Direktionen forlanger Indskrænkninger, og saa har vi seet os om efter en billigere Mand, han er funden, saa maa Steffensen gaa; det er saa klart og greit som Dagen."

I den senere Tid havde det hændt et Par Gange, at Faderen i Smaating ikke syntes Abraham saa stor og fuldendt som han ellers saa ham; men det havde aldrig hændt, at Abraham ligefrem satte sig op imod ham; men i dette Øieblik blev han hidsig, Blodet steg ham til Hovedet og han sagde:

„Jeg finder ikke, at man behandler mig fuldkommen loyalt; her træffes Aftaler og Arrangements, uden at der siges mig et Ord; enten er jeg Bestyrer og vil behandles som saadan, eller ogsaa kan jeg gaa; jeg vil ikke staa som et Nul til Spot og Spe."

„Nei, men hvad gaar der af dig — Abraham!" — raabte Clara.

„Vær bare rolig — lille Ven! Abraham har altid været lidt hidsig, det ligger ham i Blodet; — du vil snart indse — kjære Abraham! — ved rolig Eftertanke, at du tager feil. Der ydes dig al Anerkjendelse og ethvert Hensyn som Direktionens Assistent; men at hverken du eller jeg har hørt noget om disse hemmelige Forberedelser, se det er jo bare af Delikatesse."

„Nuvel — det kan saa være; men jeg spørger: skal Steffensen afskediges, naar jeg udtrykkelig forlanger, at han skal blive?"

„Steffensen — denne Steffensen! — du kjender ham ikke — Abraham!" —

Idetsamme traadte Pigen ind og meldte, at der var en Dame og en Herre i Forstuen, som spurgte, om Familien var hjemme.

Det viste sig at være Pastor Kruse med Frue. De gjorde mange Undskyldninger i Munden paa hinanden, fordi de forstyrrede saa sent. Men da de just kom fra Bibellæsningen og saa Lys i Vinduerne, fik de saadan Lyst til at gaa indom.

De blev meget venligt modtagne, for de kom i Virkeligheden saa beleiligt.

Og desuden syntes Clara godt om Fru Fredrikke. Det tiltalte hende at beværte Præstens rigtig godt og gjerne være lidt flot paa det, samtidig med, at hun med Interesse hørte paa de økonomiske Betragtninger, og alle de smaa Kneb, Fredrikke lærte hende i Madlavningen. Og naar Abraham den næste Dag knurrede for en Sauce, som ikke var andet end tyk Meljævning, var det hende en Fornøielse at foreholde ham, hvor væmmeligt og simpelt det var at sløse med Mad og Drikke, selv om man havde Raad til det.

Professoren og Præsten kom hurtigt ind i en Samtale, som begyndte med de Fattige, gik derfra til Fabrikarbeiderne og endte i Fabrikens indre Driftsanliggender

Alene Abraham følte sig fremdeles ilde; han ligte ikke den vigtige Morten Bagstræver — hellerikke Konen; og det var ham ligefrem ubehageligt, at disse Mennesker i den senere Tid mer og mere trængte sig ind i hans Kreds. Han blev ved at gaa op og ned efter Aftensbordet og deltog lidet i Samtalen.

Den var ellers livlig nok; thi Præsten havde ligesaameget at spørge Professoren om, som Clara Fredrikke; og da de skiltes blev Damerne enige om at mødes paa Mandag; medens Præsten — lidt forlegen — spurgte, hvad Tid paa Dagen han kunde træffe Professoren i Forretningsanliggender.

VI.

Nogle Dage senere besøgte Kapellanen efter Aftale Professor Løvdahl i hans private Kontor. Præsten var noget nervøs og urolig og havde travelt med at tørke Sveden af sin Pande med Lommetørklædet, som han holdt sammenrullet i sin knyttede Haand.

Professoren var rolig og velvillig, men unægteligt lidt nysgjerrig.

Da han troede, at det gik ud paa en velgjørende Indsamling eller en Forening eller noget sligt, saa begyndte han, for at komme den forlegne unge Mand tilhjælp, med nogle almindelige Talemaader om de mange Pligter og Besværligheder, som paahviler den samvittighedsfulde Sjælesørger.

Men han skjønte snart, at der var det ikke; og tilslut var han i Begreb med at spørge ligefrem, hvad det var, Præsten vilde, da denne endelig meget ubehændigt fik spurgt, om Professoren følte sig tilfredsstillet i sit Arbeide som administrerende Direktør af Fabriken.

„Aa ja saamænd; der er jo altid et stort Ansvar forbundet med saaledes at skulle være etslags Forsyn i det smaa for saamange Mennesker. Men vi søger jo paa bedste Maade efter Evne at forbedre Arbeidernes Vilkaar."

Men her var det hellerikke; det var hellerikke om Arbeiderne der skulde tales; Kapellanen hostede og sagde derpaa usikkert:

„Aktierne ere vel fordelte paa mange Hænder?"

„Aktierne! — hvad behager? — nu ja! — De spurgte om Aktierne, — jo de ere fordelte paa mange Hænder, — det vil da sige, saa overmaade mange er det ikke. Beløbet er stort — 1000 Kroner pr. hel Aktie, og vi har ikke indladt os paa at udstede halve eller mindre."

Professoren gjenvandt sin Fatning, som han nær havde mistet, da det gik op for ham, at det var Forretninger her skulde tales om. Alligevel følte han sig fremdeles noget usikker.

Naar han talte med Folk af sin oprindelige Stand, var Professoren altid Videnskabsmanden — færdig til en overlegen Spot over Kræmmerne. Derfor forekom det ham fra først af lidt uvant og bagvendt, at to Akademici skulde sidde og forhandle om Aktier og Udbytte.

Men Morten Kruse tog det paa en fornuftig Maade, da han først var kommen til Sagen; han udtalte sig om Forretninger med en Sagkundskab, som satte Professoren i Forbauselse.

„I hvilken Pris staar Fortuna-aktierne for Øieblikket?" spurgte Præsten, da de havde snakket en Stund.

„Ja — sandt at sige, saa ved jeg det ikke; sidst jeg kjøbte —"

„De kjøber altsaa?"

„Nei — det gjør jeg egentlig ikke," svarede Professoren; „jeg har allerede saa mange Aktier; men det har hændt et Par Gange, at en enkelt Aktionær har skabt sig gal paa Generalforsamlingen, og saa har jeg foretrukket at kjøbe de Misfornøiedes Aktier fremfor at have Ubehageligheder."

„Og De har da betalt?"

„Jeg har overtaget Aktierne til indbetalt Beløb — saavidt jeg mindes."

„Man kan altsaa endnu faa kjøbe Aktier til pari?" — spurgte Kapellanen ivrigt.

„De kjøber altsaa?"

„Jeg skal sige Dem Hr. Professor," svarede Morten og prøvede at lægge lidt Salvelse i det, „min Hustru er ikke ganske blottet for det, man kalder jordisk Gods."

„Jeg har hørt, at Deres Frue skulde være formuende."

„Aa — Formue kan der ikke være Tale om; en beskeden Pengesum til Hjælp under Sygdom eller anden Hjemsøgelse — det er det hele. Men hvor ubetydeligt det end er, vilde jeg dog helst have det anbragt indenbys og helst paa en saa lidet iøinefaldende Maade som muligt."

„Naturligvis —" indskjød Professoren.

„Det er ikke i nogen Henseende gavnligt, at Menigheden anser sin Præst for at være formuende," tilføiede Kapellanen alvorligt.

Professoren, som nu endelig forstod, hvor det bar hen, sagde velvilligt:

„Dersom De ønsker enten at kjøbe Værdipapirer eller idetheletaget gjennem mig at anbringe Deres Penge —"

„Ja netop, det var just mit Ønske," udbrød Morten ivrig; „en Mand i min Stilling kan jo ikke saa godt ordne saadanne Anliggender direkte; men paa den anden Side er det heller ikke Ret ganske at forsømme det Timelige."

„Ganske vist ikke — nei! — jeg forstaar Dem saa godt; og det vil være mig en Fornøielse, hvis jeg —"

„Tak — tusind Tak," udbrød Kapellanen og fik nu al sin Aplomb igjen; „naar jeg altsaa med Guds Hjælp faar nogle Penge tilovers, tør jeg haabe, at faa dem anbragt hos Dem?"

„Jeg skal efter bedste Evne bistaa Dem med Anbringelsen af Deres Penge paa den fordelagtigste Maade."

„Det fordelagtigste vilde vel være at lade dem forblive i Hr. Professorens Forretning," sagde Morten prøvende og iagttog den anden.

„Hos mig?" — gjentog Professoren langsomt.

„Jeg overlader det ganske til Dem," skyndte Morten sig at sige, idet han reiste sig, for at gaa; „De ved selv — Hr. Professor! jo mindre Kapitalen er, desto mere maa man søge at gjøre ud af den."

Da han var gaaet, tænkte Professor Løvdahl længe over denne mærkelige Visit. — Det var ganske vist: enkelte Smaafolk havde sat sine Sparepenge ind hos ham, og han havde af Godmodighed givet dem en liden Andel hist og her i en god Forretning, saa deres Penge gav en bedre Rente end i en Bank.

Men det kunde jo ikke falde ham ind at gjøre dette efter en større Maalestok; han trængte ikke til Penge — allermindst til dyre Penge; og hvis det var i Haab om en høiere Rente, at Præsten vilde anbringe sine Penge her, saa kunde det nok hænde, at han blev skuffet; men vilde han kjøbe Aktier i Fortuna, saa var det en anden Sag; det støttede altid, at der var Kjøbere forhaanden.

Men Morten gik og tænkte, om han ikke alligevel havde været

dum, som ikke havde spurgt lige ud, hvad Rente han kunde vente sig. —

Det var ikke godt at sige, fra hvem den kom — Ideen til den store Arbeiderfest paa Fabriken. Marcussen havde engang nævnt for Konsul With, at til Høsten fyldte Fabriken sit tiende Aar; og saa var det nok faldet Konsulen ind, at dette spæde Jubilæum kunde afstives noget ved at henlægges til Professor Løvdahls Fødselsdag; og saaledes var det øget og øget, indtil der blev baade Sølvtøi og storartede Forberedelser.

Fru Bankchef Christensen græd — ja det ved Gud, hun gjorde, — hun græd sig en liden Tur hver Dag over dette Sølvtøi.

Tænke sig, at alt det kunde hun havt: Thekande, Sukkerskaal og Flødemugge af massivt Sølv!

Ikke for det, hun havde jo Theservice af Sølv; men det var aldeles ikke noget for hendes Mand at komme stikkende med; det var ikke et Gran mindre ærgerligt af den Grund.

Stundom, naar hun havde tænkt længe paa dette Sølvtøi, forekom det hende, at Professor Løvdahl havde stjaalet det ud af hendes eget Skab, — ja der var endogsaa en Plads i Skabet, hvor det skulde have staaet; og aldrig gik Fru Christensen at se til sit Sølvtøi, uden at hun sukkede: „der stod det!"

„Du er Fæ — Christensen!" — gjentog hun hulkende, jo nærmere Festen kom; „du kan være Formand for trængende Barselkvinder og alverdens Sygekasser; men du frasiger dig — Herre min Gud! — han frasiger sig frivilligt den eneste Post, hvor der kunde falde lidt Sølv af, — ja, for det kunde man da vide paa Forhaand! — og saa skal vort — ja jeg siger netop med Vilje vort Sølvtøi gaa til denne — denne —" hun kunde ikke finde paa et Ord saa frygteligt som hun vilde have det til Professor Løvdahl, og hun græd bare, saa hun dirrede.

Bankchefens Ægteskab var af de sædvanlige; han var desværre ikke saa overlegen i Dagligstuen som i Kontoret; overfor Fruen kom han altid tilkort, og saa blev han sint, og saa blev hun sint, og saa kjæglede de, og saa vare de Uvenner. Men saa kunde jo ikke det gaa an i Længden, siden de boede sammen; og saa blev det godt igjen, indtil det blev galt igjen.

Christensen maatte denne Gang bære sin Kones Vrede som han bedst kunde og samtidig forberede sig paa den Tale, han paa samtlige Arbeideres Vegne skulde holde for Direktør Løvdahl.

Og mens han sad og syslede med store Ord og velklingende Vendinger, gned han sin bløde Næse og snøftede lidt, somom selve hans egen Lovtale lugtede ham lidt mistænkeligt. —

— Alt føiede sig saa lykkeligt til denne Fest. Der kom en Bande tyske Musikanter til Byen, og paa selve Dagen var der et Veir, som ikke kunde være skjønnere. Luften ganske stille — frisk, men ikke kold; Solen skinnede rødligt og lunt i den lette Høsttaage, som steg op og forsvandt; og de glatskyllede Næs og Odder med violette Striber af Lyng i Sprækkerne tungede sig udover i det blaa smaakrusede Hav. —

Selve Fabrikens Bygninger vare saa stygge og sodede, at de trodsede enhver Dekoration, hvorfor Marcussen itide opgav dem og samlede alt, hvad der var af Kranse og Flag om en stor Estrade, han ihast havde slaaet sammen længer oppe i Bakken. Herfra kunde Taleren overse Fabriken, og hans Stemme lyde vidt udover Mængden i Skraaningen nedenunder.

Marcussen gik og pyntede med Flag og Grønt; han havde faaet nogle af Direktørernes Tjenestepiger til at hjælpe sig; og han løftede dem op og ned af Trapper og Stole — tjenstvillig og galant; og Pigerne lo og skreg saa smaat og faldt i Armene paa ham og kunde ingenlunde faa istand, uden han hjalp dem.

Marcussen var en stor, vakker Fyr med hurtige Øine og et Greb om Pigerne, som han var berømt for; han havde i Virkeligheden et skrækkeligt Rygte, og han pleiede selv at sige blandt sine Venner, at han havde sit særskilte Folio i Kirkebogen. Men ellers var han bleven Professorens høire Haand i Forretningen, og hvad selve Festen angik, saa var han igrunden paa det nærmeste Mand for det hele.

Imidlertid var der ogsaa livligt hjemme i Løvdahls Hus; der skulde være stor Herremiddag i Anledning af Fødselsdagen, og Bordene stod alt dækkede i Salen.

Vognene var for Døren, og Kusken sad i Galla og holdt de blanke Heste; Professoren gik frem og tilbage — som hans Vane var, naar han klædte sig, og øvede sig paa sin Takketale.

Da kom Pigen til de Unge ovenpaa ned og skulde hilse fra Fruen, om ikke Professoren vilde være saa snil at komme op et Øieblik — helst strax.

Professoren skyndte sig afsted med det hvide Halstørklæde i Haanden; han troede, der var noget iveien med den unge Frue. Men Clara løb ham imøde i det første Værelse — varm og rød i Kinderne med Kjolen halvt hægtet.

„Tænk dig — Far! han vil ikke gaa! — Abraham vil ikke være med til Festen — siger han.“

„Naa — naa! — ikke værre — min Ven! du gjorde mig ganske forskrækket; hvad er det? — Abraham, hvorfor vil du ikke være

med?" — spurgte Professoren venligt sin Søn, som nu kom fra sit Værelse.

„Aa — det er ikke andet, end at jeg ikke har Lyst til at gaa med til denne Fest, og saa farer Clara op og —"

„Din Fars Fødselsdagsfest?" afbrød Professoren smilende.

„Nei Far! — det er det ikke; den vil vi holde herhjemme; men Festen derude paa Fabriken er en hul Tilstelning, noget Spilfægteri — rent ud sagt."

Professoren gjorde et beroligende Tegn til Fru Clara og sagde: „Ikke har jeg Tid og ikke vil jeg fordærve min Feststemning ved at disputere med dig om dette. Der kan vistnok være noget i det, du siger — eller rettere: i det, du mener; men du har som vor Ungdom idetheletaget en uheldig Lyst til at komme halende med en stor ethisk Maalestok i utide og i Tilfælde, hvor den slet ikke passer."

„Men naar min Overbevisning —"

„Naar din Overbevisning ikke tillader dig at være Vidne til Hædersbevisninger, som ydes din Fader, saa bør du blive hjemme, det er klart; men jeg haaber, din Overbevisning vil tillade dig at spise Middag med mig Klokken fire?"

„Det er ikke ret af dig — Far! — at tage det paa den Maade; du ved godt —"

„Javist — jeg ved det saa inderligt godt; du mener det paa din Vis godt, og at du vælger denne Vis, er noget, jeg maatte være forberedt paa; det ligger dig i Blodet. Jeg prøvede — som du kanske kan huske — flere Gange i din tidlige Ungdom at advare dig mod denne Misfornøielse, som ikke taaler, at noget eller nogen hæver sig op over det almindelige Niveau — nei — nei! afbryd mig ikke; vi skal ikke disputere, men der er det dog, det hele bunder. — Aa lille Clara! vil du ikke binde mit Halstørklæde?"

Abraham gjorde Vold paa sig, for ikke at give et heftigt Svar, dreiede sig rundt og gik ind i sit Værelse. Hans Kone passerede tæt forbi ham, da hun vendte tilbage til Soveværelset, for at fuldende sit Toilette og en Stund efter, da hun gik ud igjen, for at stige tilvogns. Han kjendte hendes Parfume, og Kjolen strøg ham næsten; men ingen af dem sagde et Ord.

Han blev siddende og stirrede hen for sig indtil han hørte Vognen rulle bort. Der sad de ved Siden af hinanden — hans nydelige Hustru — munter og pyntet og Faderen med sine Ordener i stort Format, Stokken mellem Knæerne og Hænderne foldede over det Elfenbens Haandtag.

De to passede sammen. Abraham kunde ikke mindes, at hans Far og hans Kone nogensinde havde været uenige om nogen Ting. Næsten som ved et Instinkt mødtes de bestandig i den samme Mening, og den var næsten bestandig stik imod Abrahams.

Det kjendtes for ham, som han stod der ved Vinduet, somom der maatte være et svælgende Dyb mellem hans og hans Fars Livsanskuelse, — en Afstand større end nogensinde før i Verden mellem ung og gammel. Der var jo, naar han nøie skulde gaa det efter, ikke den Ting, de kunde se fra samme Side; der var jo ikke den Tanke, som ikke strax spaltede sig i to og sendte dem langt fra hinanden ud i Uenighed og Misstemning.

Han kunde ikke forstaa, naar han nu samlede alt fra Hentydninger, Samtaler og varme Debatter, hvorledes denne store og høit beundrede Fader, hvis Hoved var saa klart, hvis Tænkemaade igrunden var saa ædel, hvorledes han kunde staa fremmed — ja næsten fiendtlig overfor alt det, som Abraham følte Trang til at beundre og kjæmpe for.

Og Clara — hun ogsaa! — vel var hun voxet op i nogle gamle, barokke Parykideer; men han havde dog talt saa meget med hende om de nye Tanker, og hun havde grebet meget af det med saadan Iver. Nu benægtede hun, at hun nogensinde havde bifaldt hans gale og ugudelige Paradoxer.

Nuvel! — desto kraftigere maatte han selv staa; de strænge Krav, Nytidens Moral stillede til personlig Sandhed og Ansvarlighed, skulde han vide at opfylde; i dette Øieblik tænkte han paa sin Moder: saaledes vilde just hun have ligt ham.

Naar han opfattede en saadan Arbeiderfest som Humbug, saa skulde han protestere og ikke af Hensyn til sin Far gjøre sig til Medskyldig.

Abraham blev staaende længe ved Hjørnevinduet og saa nedover Gaden. Der var næsten ingen Folk; thi den halve By var ude til Festen; og mens han betragtede de sidste Efternølere, som skyndte sig afsted, kom han til at tænke paa, at Veiret var smukt, og hvilken Fornøielse det var for gamle og unge at komme ud af Byen en liden Tur og faa frisk Luft i sig.

Mangfoldige brave Borgere og Smaafolk gik derud med sine Koner; de forstod ikke stort af Talerne og tænkte ikke meget over Festens dybere Betydning; det var for dem etslags Søndag midt i Ugen, en halv Fridag, som de kunde have godt af.

Og her gik han hjemme i sine smukke Stuer og protesterede! mon der ikke igrunden var noget forfærdeligt latterligt i dette?

Med en Gang stod det saaledes for ham, at skulde der være

nogen Mening i denne Protestering, saa havde han enten maattet sætte sig alvorligt op mod Faderen eller endnu bedre: traadt frem midt i Festen og sagt høit, at han fandt en saadan Tilstelning, hvor Kapitalen indirekte tvang Arbeiderne til en nedværdigende Dyrkelse, — at det var Humbug og værre end det.

Turde han ikke noget af dette, saa kunde han s'gu ligesaa gjerne gaa til Festen som de harmløse Borgermænd; intet var dog elendigere end denne Protest i Stuen.

Og en Stemning kom igjen, som en enkelt Gang var faldet over ham lig en Lyseslukker: hvor Livet var bagvendt og meningsløst; hvor han selv var mislykket, forspildt — en Pjalt, som aldrig vilde drive det videre end til smaa latterlige Tilløb og store skammelige Nederlag.

Mismodig og ligegyldig tog han sin Hat og drev udover, for at sidde en Stund hos Grete; men han fandt Huset aflaaset. Formodentlig havde Steffensen taget hende med til Festen; det morede hende at være blandt Folk, alle kjendte hende og havde et venligt Ord, og saa var der jo Musik.

Abraham gik ogsaa videre udover mod Fabriken; Banden spillede „Wacht am Rhein“, mens der var en Pause i Talerne.

Da han kom frem paa Bakken, stansede han uvilkaarligt ved det forunderlige Syn. Her var han nu saa vant til at færdes hver Dag, at han kjendte hver Plet omkring Fabriken; men idag var det, somom Fremmede havde taget alt fra ham, og han var ganske tilovers.

Paa den store Tribune oppe i Bakken var der fuldt af pyntede Damer, det blinkede i Champagneglas og Tjenerne løb travle omkring. Flagene hang uden at røre sig i rige Folder nedover det sidste Grønt fra Haverne, gulnede Blade og røde Bær. Til begge Sider stod de nysgjerrige fra Byen; men nedenfor i Bakken havde Fortunas Arbeidere samlet sig om et langt Bord, hvor de beværtedes med Øl og Cigarer. Deres Koner og Døtre stod i Grupper udenom — stille og alvorlige.

Abraham følte sig ikke oplagt til at møde sin Kone og de andre; han gjorde en Omvei ind mellem Fabrikens Bygninger, og derfra kom han bagom Arbeiderne og blandede sig i Flokken.

Bankchefen havde talt for Dagen med den dobbelte Fest, og Professoren havde svaret; en Deputation havde derpaa overbragt Sølvtøiet og Løvdahl havde takket med et Leve Arbeiderne; denne Skaal var just drukket, da Abraham kom og Festen var saaledes næsten tilende.

Varme af at drikke Øl i Solen og raabe Hurra stod Arbeidsfol-

kene fornøiede med sine korte Piber eller med de sjeldne Cigarer stukne helt tilbunds indi Munden og en Røg som af smaa Skorstene. De modtog Abraham ærbødigt og venligt; og det blev strax lagt saaledes ud, at den unge Bestyreren vilde ikke drikke Champagne blandt de Fine; men han holdt sig ikke for god til at drikke et Glas Øl med Folkene.

Uden at mærke synderligt til det Indtryk, han gjorde, søgte Abraham efter Grete og fandt hende blandt Fruentimmerne. Hun blev ikke det mindste forvirret, men høirød af Glæde, da hun hørte hans Stemme.

Koner og Piger trak sig lidt fra de to; men blev dog staaende i en Klump foran, saa de ikke kunde ses fra Tribunen. Der var ingen iblandt dem, som tænkte noget ondt, — ikke fordi de troede den unge Løvdahl et Haar bedre end fine Byfolk ialmindelighed; men Grete Steffensen var blind og ikke som andre Piger; Ulykken beskyttede hende baade mod Fare og Misundelse, saa hun kunde gjøre, næsten hvad hun vilde.

„Er ikke Far din her? — Grete!"

„Jo — han var netop her; ser du ham ikke?"

„Nei — medmindre han er i Flokken helt henne ved Talerstolen; de stimler sammen der."

„Ja der er han vist," mente Grete med et fiffigt Smil.

Abraham blev strax opmærksom; hendes Minespil var saa aabenbart:

„Hvad mener du? — hvad tænker din Far paa at gjøre?"

„Far vil holde en Tale," hviskede Grete triumferende.

„Guds Død! — det maa han ikke," raabte Abraham uvilkaarligt; han tænkte paa, hvor vanskeligt det allerede nu var for Steffensen at holde sig i sin Stilling; holdt han idag en ubehagelig Tale — den vilde naturligvis blive ubehagelig —, saa gjorde han sig aldeles umulig.

Men Steffensen var alt oppe paa Tribunen; med Hatten i Haanden og krumme Arme gjorde han en Række ærbødige Bøininger for det fine Publikum, medens Ungdommen inde fra Byen begyndte at le og opmuntre ham med Vittigheder.

Abraham lagde Mærke til, at hans Far hviskede noget til Bankchefen; og hele Selskabet paa Estraden trak sig saa langt som muligt tilbage fra selve Talerstolen i en forvirret Blanding af nødtvungen Høflighed og Frygt for den kjendte ondskabsfulde Person.

Men Steffensen gav dem ikke megen Tid; han begyndte strax:

„Mine Damer og Herrer! — jeg er en Arbeider af de Ildesindede — siger man, en af de værste — siger nogle. Men vær ube-

kymret — mit høistærede Herskab! — jeg vil her kun takke Dem, takke Dem inderligt og dybtfølt som en rørt Arbeider paa Deres Fortuna."

Imidlertid syntes det høistærede Herskab med et at faa travlt med at trykke hinandens Hænder og tage Afsked.

„Jeg vil takke Dem," raabte Steffensen høit, „takke Dem, fordi De idag — mine Damer og Herrer! — lade Solen skinne saa vakkert gratis paa alle os Smaafolk, fordi De ikke forlanger mere af os end vore Spareskillinger til Sølvtøi, fordi De lader vore Hustruer og Døtre saa nogenlunde i Fred, ja takke Dem alle hver især, fordi De saa smukt under os at leve Livet i velsignet Arbeide for Eder."

Nu var der ingen igjen af de Høistærede; den rummelige Estrade var tom; kun nogle befippede Tjenere stod ved Champagnebordet. Men Steffensen gjorde endda en dyb Kompliment mod Selskabet, som fjernede sig opover til Veien, hvor Vognene holdt paa Fladen, derpaa vendte han sig høit leende mod Arbeiderne:

„Der gik hele Stasen! — hvad siger De? nu faar jeg holde min Tale for Jer —"

„Steffensen kan holde Kjæft'" kom det fra en tyk Stemme blandt Arbeiderne.

„Nei — nei! — lad Steffensen tale," raabte de fra andre Kanter; men der var en liden Knurren, som øgte, indtil en alvorlig rolig Mand sagde:

„Steffensen skal ikke tale."

Det var en af de ældste Formænd paa Fabriken og flere raabte nu: Steffensen skal ikke tale; mens de bedste Arbeidere samlede sig henover mod Abraham.

Steffensen blev bleg; men han tvang sig og raabte:

„Hvis det er ham der — den unge Løvdahl, I er ræd for, saa kan I spare Jer Umagen; for han er med os — en af vore; — ikke sandt? — Hr. Bestyrer!"

Abraham følte alles Øine paa sig; men han vidste ikke, hvad han skulde sige.

„Men hvorfor svarer du ikke?" sagde Grete forundret; „du er jo med os!"

Steffensen greb Anledningen til at komme ned af Talerstolen med nogenlunde Anstand, og der opstod en forventningsfuld Pause i Kredsen, som nu var mange Hoveder tyk omkring Abraham.

Men i ham skjød der pludseligt op en længe overgroet Spire; en ungdommelig, begeistret Beslutning; han følte i sig Kraft og et svulmende Mod som den, der med et bliver sig sin Evne bevidst

til at handle selv, til at gribe med sikker Haand ind i Livet og tage sit Tag med.

„Ja vel er jeg en af Eder,“ raabte han ud iblandt dem; „derfor holder jeg mig hernede blandt Arbeidsfolkene – ikke deroppe blandt de Fine. Vi — vi Arbeidere — vi vil holde sammen, — her er min Haand!“

Den blev grebet af hundrede — trykket og knuget, og ingen havde seet Bestyreren saaledes før — høi og straalende som han langsomt banede sig Vei gjennem den tætte Skare.

Steffensen vilde atter gribe Øieblikket og foreslog høit, at der paa Stedet skulde dannes en Forening og en Komité og saa videre. Men saasnart Steffensen talte, faldt der en Kulde over de fleste; alle vidste, han var en mærket Mand; hans Dage ved Fabriken vare talte, og han kunde let rive andre med sig.

Forslaget overhørtes og druknede ganske i et tordnende Hurra for Bestyreren; de vilde drikke hans Skaal; men der var ikke mer, Tjenerne havde ryddet Bordene, Festen var forbi og Folkemassen havde spredt sig.

Arbeiderne drog sig da ogsaa hjemover i smaa Flokke efter først at have presset Abrahams Haand forsvarligt.

Paa Veien indover til Byen gik Abraham i en underlig ophøiet, kampberedt Stemning.

Vage Billeder og Erindringer fra Ungdommens Læsning kom frem i hans Sind og malede ham en Fremtid i Spidsen for Arbeiderbevægelsen; Dimensionerne voxte, han kastede alle Broer af; han renskede op i al den tykke Samfundsuretfærdighed; og da han naaede Byen, var han netop kommen saa langt, at Clara og hans Far bøiede sig for ham og sagde: Du havde Ret.

— Men Steffensen gik tvær og muggen hjemover; Grete var ikke heller glad; hun ærgrede sig paa Faderens Vegne og var ikke ganske tilfreds med Abraham.

„Der findes Pinedød ikke saa feige Arbeidere i Verden som I,“ sagde Steffensen til en gammel Tømmermand, der havde været med i Sølvdeputationen.

„Vi har saa lidet at staa imod med.“

„Bah! naar vi bare holdt sammen.“

„Ja nogle af os holder jo sammen — med Direktionen,“ mente Tømmermanden.

„Ja, hvad Tak har I saa for alt det elendige Kryberi?“

„Det vil nu vise sig i Længden.“

„Ja det vil saa,“ knurrede Steffensen arrig; han forstod Hentydningen.

— Professorens Fødselsdag var en Fest for Byens Herrer, og især efter Fruens Død havde den store Middag efterhaanden antaget en særegen Karakter med traditionelle Taler og løierlige Ceremonier.

Abraham var fremdeles i sin Kampstemning; men der blev ingen Anledning til Udbrud. Clara var mild og elskværdig, from som et Lam. Hun havde nemlig havt en Samtale med sin Svigerfader, i hvilken de vare blevne enige om, at Abraham fortiden var nervøs og burde snakkes efter Munden, for ikke at blive værre.

Hellerikke ved Bordet forefaldt der noget, som kunde foranledige ham til at rykke ud paa nogen Maade; Alverden var saa blid og plirøiet og hjertens fornøiet.

Og alt som han saa Rusen øge hos de andre og selv drak ubekymret med, udviskedes Samfundskampens strænge Billeder, og Arbeidernes fremrykkende Kolonne overdøvedes af den muntre Klirren med Glas og Gafler.

Han reiste sig og gik opover, for at drikke et privat Lykønskningsbæger med sin Far, saaledes som de pleiede paa denne Dag.

Professoren forlod strax sin Plads ved Bordenden og trak sin Søn hen til Vinduet, hvor de kunde snakke uforstyrret af det larmende Bord.

„Jeg vidste nok, du vilde komme — min egen kjære Abraham," sagde Professoren hjerteligt og lagde ham sin venstre Arm om Skulderen.

Abraham blev rørt og stammede; men Faderen vedblev:

„Vel kan der være adskilligt Humbug ved mangt og meget her i Verden; men du maa ikke undervurdere Betydningen af et godt og venskabeligt Forhold mellem Arbeideren og Arbeidsherren; jo nøiere de bindes sammen —"

„Man binder sig ikke nøie til Arbeiderne med Champagne og Sølvtøi," svarede Abraham kjæk; det var Alvor med ham denne Gang; han havde en Idé, som han vilde holde frem.

„Hvorledes mener du det?" spurgte Faderen og tog sin Arm til sig.

„Jeg var idag nede blandt Arbeiderne — Far!"

„Jeg saa dig."

„Og jeg sluttede mig helt og holdent til dem; og de samlede sig alle om mig!"

„Du stiftede en Forening?" — spurgte Faderen koldt.

„Nei — ingen Forening — ingen udtrykkelig Forening; men vi sluttede os sammen — forstaar du — saadan rigtig hjertelig Sammenslutning, saadan — trohjertigt, — ser du —" Abraham be-

gyndte at famle, han blev rød i Hovedet; mon det ikke alligevel var en latterlig Ting, han havde gjort.

Men Professorens Ansigt klarnede, til det straalede:

„Det var rigtigt! — det var aldeles udmærket af dig — Abraham! saaledes skal det netop være; ingen taabelig Forening, som binder den enkelte —"

„Det var just det, jeg mente," indskjød Abraham, som gjenvandt alt sit Mod.

„— og som kun tjener til at løfte smaa Ærgjerrigheder tilveirs som for Exempel —" Professoren lagde atter Armen op og hviskede fortroligt lige ind i Oret paa Abraham, — „som for Exempel vor værdige Ven der — Bankchef Christensen."

Abraham lo — smigret ved, at Faderen vilde gjøre sig lystig sammen med ham over Byens mægtigste Mand, som tilogmed sad der i al sin Storhed ti Skridt fra dem.

„Ved du, hvad han ligner bagfra — Far! — en Elefant," hviskede Abraham.

„Ja du har Ret," lo Professoren; „men dette gaar ikke an, at vi to staar her og ler af vore værdige Gjæster. Tak skal du have — Abraham! du kunde ikke bragt mig nogen kjærere Gave idag, netop i denne tvangfri Fortrolighed mellem Over- og Underordnede ser jeg et velsignet Gjenskin af de gode gamle Dage og et Haab for Fremtiden. Hils dine Folk fra mig."

De skiltes med et Haandslag og gik hver til sin Plads ved Bordet, hvor den almindelige Lystighed snart igjen opslugte dem.

Men Abraham var den hele Aften som ude af sig selv af Glæde og Fremtidshaab; og han endte med i Kaadhed at bære sin Kone opad alle Trapperne, da hun skulde tilsengs.

Han havde grebet ind i Livet, kastet sig ind i Tidens Kamp; men han havde allerede den halve Seier i sin Haand — Faderen var med ham —, hans store, beundrede Fader!

VII.

Carsten Løvdahl sad i sit private Kontor. Tre høie Vinduer ud mod Husets Have — en gammeldags stille Byhave med tætte Lindetræer, der skjulte de omliggende Huse. Om Sommeren faldt et grønt kjøligt Skjær ind i det store Rum, og om Vinteren lyste Sneen hvidt fra de knudrede Stammer og fra den ubetraadte Plaine, hvor Naboskabets Katte steg forsigtigt i hinandens Spor og rystede Poterne.

Det massive Skrivebord af mørkt gammelt Egetræ uden For-

siringer stod midt paa Gulvet; Breve og Papirer i velordnede Bunker bedækkede begge Fløie, og paa det grønne Klæde midt foran Chefen stod et pragtfuldt Skrivetøi af Bronce — Lykkens Gudinde staaende paa en Kugle med en Egekrans i Haanden; det var en Gave fra Meddirektører i Fortuna; og ved Siden laa en hvid Svanepen med Blomstermaleri fra Fru Claras egen Haand.

Rundt omkring stod tunge alvorlige Stole i Række, saa kom et Skab, en Sofa, og saa igjen Stole; og selve Væggene vare behængte med Skibsmodeller og Karter, etpar Marinebilleder samt Tegninger og Fotografier af Fortuna.

Det tykke mørkegrønne Gulvtæppe, som laa baade Vinter og Sommer, dæmpede Skridtene, og gjorde det store Rum endnu høitideligere. Svære Portierer skilte Chefens fra de ydre Kontorer, hvor Mæglere og Agenter færdedes; den høitbetroede Marcussen var den eneste, som ubekymret passerede Portieren og bragte Bud til og fra Principalen.

Intetsteds var der forblevet et Spor af Lægen eller Videnskabsmanden; Carsten Løvdahl havde taget Skridtet fuldt ud; han var bleven Kjøbmand med Liv og Sjæl; hans Spekulationsforretning interesserede og optog ham, medens han var stolt over at staa i Spidsen for den største Omsætning i Byen.

Det havde føiet sig saaledes for ham, at han næsten altid blev den første i det, han tog sig for. Som Øienlæge havde han hurtigt vundet det første Navn, og han var traadt tilbage, inden hans Ry fik Tid til at blegne.

Siden havde han følt sig noget alene med sine literære og videnskabelige Interesser blandt lutter Pengemennesker; og især i den selskabelige Tomhed efter Fru Wenches Bortgang, følte han mer og mere Trang til at udfylde sit Liv med noget; saa fik han Smag paa Pengelivet og lod sig rive fuldstændig med.

Med en Iver, somom han var et ungt Hoved, satte Carsten Løvdahl sig i Spidsen for en Mængde nye Foretagender, der ligesom voxte op i hans Spor, under hans Hænder, og gav Plads og Arbeide for store og smaa, skabte Fortjeneste og Velvære udover vide Kredse.

Sin Kones store Formue, som hovedsageligt bestod i udenlandske Stats- og Værdipapirer, deponerede han for en Del i inden- og udenbys Banker, hvorved han bekvemt kunde trække Vexler uden fra først af at tiltrænge Endossements i større Udstrækning.

Som første Direktør i Fabriken udfærdigede han alle Driften vedkommende Papirer, og disse Fortunavexler — som de kaldtes i Kontoret — gik sammen med hans egne gjennem hans Forbindelser,

saa at Abraham allerede ved sin Indtrædelse i Forretningen i Vexelbogen fik et storartet Indtryk af Husets Virksomhed.

Det var imidlertid ikke blot gjennem Carsten Løvdahls Kontor, at Vexlerne strømmede rigeligt; det hed sig, at der var let for Penge, uden at man egentlig saa, hvor de kom fra: det man saa Mand og Mand imellem, var hellerikke Guld: men en Masse hurtigtløbende Papirer, der som en Flod forøgede sig selv og bar paa sine smale tremaanedlige Strimler alle Menneskers Haab fremad mod en Indfrielse, som alligevel bestandig blev til en Fornyelse.

Alting trivedes i Byen; alle vilde være med, og for alles Planer blev der Udvei. Vilde nogen bag Spitsbergen efter Klapmytser, eller drive Kobbergruber langt Pokker ivold i Dovrefjeld, bygge Dampskibe eller Bedehuse, eller pumpe Vande ud eller lave Circus — man gik bare ind i det imponerende Kontor hos Løvdahl, udviklede sit Projekt og nævnte et Par Navne, saa var Aktieselskabet dannet, Krediten gaben, og en ny liden Vexelstrøm født, der skummede afsted, forenede sig med den store og forsvandt i den bevægede Masse.

Fru Bankchef Christensen havde mangen tung Stund; hendes Mand gik tilbage, det var klart; Løvdahl her og Løvdahl hist, og saa bagefter kom Christensen, — han som før altid var den første.

Men Bankchefen selv syntes at have slaaet sig tilro som den anden inden Ringen; han dannede ingen Opposition. Og i den skjønneste Samdrægtighed afgjorde Ringen alle Byens store og smaa Anliggender, styrede alle Aktie- og Interessentskaber, besatte alle Poster, forvaltede Bankerne og hjalp sig selv og sine nærmeste og holdt dem udenfor, som skulde holdes udenfor; udbragte endvidere hinandens Skaal og lod raabe Hurra for sig selv ved festlige Anledninger.

Som Zirater vare Embedsmændene indfattede i Ringen — høiagtede og smigrede; men de styrkede ogsaa paa mange Maader Kapitalen i Liv og Død — baade Tolderen, Dommeren, Skifteforvalteren — lige til Præsten, som skulde holde Ligtalen.

Forresten var det Penge og bare Penge, hvorom Livet dreiede sig, hvorefter alle frivilligt rangerede sig, — den eneste Adkomst og Berettigelse til at aabne sin Mund med en selvstændig Mening. —

— Carsten Løvdahl lænede sig tilbage i den brede Lænestol og saa sig med Velbehag omkring i Kontoret.

Han kunde nu med et Smil tænke paa de Tider, da han i sin videnskabelige Stolthed havde forarget Handelsstanden. Nu havde han følt Sødmen ved at have Magt over mange Mennesker. Den næsegruse Dyrkelse, hans Penge og Indflydelse nu overalt omgav

ham med, var anderledes Mad for hans Forfængelighed end den kolde videnskabelige Anerkjendelse, der før var hans Løn.

Og saa var han desuden saa ganske anderledes fri end før; han behøvede ikke at være forsigtig eller give Agt paa sig selv; han kunde ikke forløbe sig; intetsteds laa der nogen nøieseende Kritik paa Lur, alt, hvad han gjorde var saare godt og øgede Dyrkelsen.

Han havde hurtigt lært, at han kunde tillade sig hvadsomhelst — ja at en vis Hensynsløshed mod mindre Kollegaer hørte med til Ringens Privilegier. Carsten Løvdahl blev derfor ogsaa snart ødsel med Løfter og vidunderligt glemsom; nedladende og hjælpsom mod den, der krøb; fremmed og overlegen, naar Selvraadigheden vilde tilveirs.

— Saaledes sad han en Formiddag mod Slutten af Vinteren; en Vaarstorm af Sydvest med Styrtregn susede gjennem Byen og faldt en enkelt Gang med frygtelig Kraft ned i Lindetræerne i Professorens Have, hvor Jorden var sort og sur efter Snevandet, og Kattene satte over Plainen i lange Hop med Halen tilveirs, opad Plankeværket, for at komme i Hus.

Professoren var noget nervøs — næsten høitidelig; hans Søn havde netop meldt ham, at Clara befandt sig ilde. Doktor Bentzen, som var Huslæge ovenpaa, havde ogsaa været indom i Kontoret, for at meddele Professoren, at den unge Frues Nedkomst var forhaanden.

Løvdahl arbeidede adspredt; saa paa Uhret over Kaminen foran det store Speil eller rettede sig lidt i Stolen og saa ind i Speilet; han holdt af at sidde saaledes, at han kunde se sig selv.

Da meldte Marcussen: Bankchef Christensen.

Professeren blev ubehageligt overrasket. Hvad vilde dog Bankchefen idag? De havde nylig — iforgaars — været sammen i Direktionsmøde for Fabriken: det gik ikke fuldt saa godt derude som man havde ventet.

Stemningen havde været lidt underlig. Kom nu Bankchefen allerede idag i dette Veir, og saa midt under hans Spænding for Udfaldet ovenpaa hos de Unge.

„Godmorgen — Hr. Bankchef! — færdes De ude i Stormen?“

„Jeg gaar altid med Vinden paa Ryggen, som salig Randulf pleiede at sige.“

Bankchefen tog en Stol og satte sig helt hen til Pulten og syntes at ville blive længe; han var spøgefuld, det huede hellerikke Professoren.

„Jeg kommer, for at tale med Dem om enkelte Ting vedrørende Fabriken, som jeg ialfald foreløbig ikke vilde berøre i et Direktionsmøde.“

„Jeg tænkte mig næsten det; — Hr. Bankchefen tager let Skræk.“

„Ganske vist, altfor let,“ svarede Christensen godmodigt; „men jeg er saa at sige voxet op i Vexler og Papir; og det er ikke ad den Vei man bliver, hvad Professoren vel vilde kalde en modig Mand.“

„Efter min Formening kan man ikke uden videre overføre sine Erfaringer fra et Bankinstitut til en produktiv Forretning som en Fabrik.“

„Det har De Ret i — Hr. Professor! — det kan man ikke,“ svarede Bankchefen anerkjendende; han lagde sig bagover i sin Stol og strøg sig over Ansigtet, alvorlig og værdig med al den Aplomb, han eiede, naar han følte sig som Situationens Herre.

Professoren mærkede det og holdt sig ligesaa stiv og imponerende i sin brede Lænestol foran Fortuna, som halvt svævende rakte ham sin Krans.

Et Øiebliks Pause udfyldte Stormen ved at kaste sig i en vanvittig Hvirvel ned fra Hustagene og piske med de nøgne Lindegrene, saa gammelt Løv, Vand og Sand raslede mod Ruderne.

„Det er ikke noget indbydende Reiseveir,“ sukkede Bankchefen.

„Skal De reise?“

„Jeg skal jo til Carlsbad — som sædvanligt.“

„Men det er jo længe til.“

„Ikke saa længe endda; for iaar vil jeg tage den første Saison, den er mindre kostbar; og jeg tænker de fleste blandt os — baade store og smaa vil for Fremtiden nødes til at indskrænke sig.“

„Det tror jeg aldeles ikke,“ raabte Professoren ivrig; „Herregud! — hvad skal disse Mennesker i denne fugtige Afkrog af Verden yderligere give Afkald paa? — her er jo ikke andre Fornøielser end at drikke sig fuld, — ingen Musik, intet Theater, ingen offentlige Forlystelser. Nei — nei! — lad os ikke tænke, at Livet her skal blive endnu graaere og tristere: snarere vil jeg dog haabe, at den Opkomst, hvori Byen fortiden befinder sig, at den vil føre til et lettere og lysere Liv baade for store og smaa.“

„Ja lad os haabe det — Hr. Professor! — det gjør godt at høre Dem tale saa tillidsfuldt; Gud give De fik Ret.“

„Men se Dem dog om — Christensen! se hvorledes det ene Foretagende sættes igang efter det andet —“

„De gaar nu ikke alle lige godt.“

„De mener?“

„Jeg mener for Exempel, at vor Fabrik i det løbende Aar vil mangle Driftskapital.“

„Der er ingen Grund til Ængstelse, vi har meget store Beholdninger, hvis Realisation —“

— „hvis Realisation vil medføre Tab," afbrød Bankchefen roligt; „desuden staar De i betydeligt Forskud for Fabriken; og om De end er saa taalmodig en Kreditor, maa dog Pengene engang betales Dem før eller senere."

„Min Tillid til Fortuna er ubegrænset," svarede Professoren og slog ud med Haanden.

„Det er vel nok; men hvis Fabrikens Gjæld til Dem var afgjort, saa havde der neppe været stort Udbytte ifjor."

Professoren gjorde en utaalmodig Bevægelse; det havde kostet ham Møie nok ved Hjælp af Marcussen at faa istand et fordelagtigt Aarsopgjør for Fabriken; men han vilde før risikere sine egne Penge end indrømme, at Fortuna gik slet under hans Ledelse.

„Jeg antager, at vi ved næste Generalforsamling bliver nødt til at forlange en større Indbetaling paa Aktierne, og det vil uden Tvivl falde besværligt for mange. Jeg har ikke mindre end 15 Aktier for min Part" — sukkede Bankchefen.

„Nei — nu maa jeg rigtig le! — synes De, at De har for mange Fortuna-aktier?"

„Vil De kanske kjøbe fem?"

„Kjøbe? — nuvel lad gaa! — jeg kjøber fem Aktier."

„Hvad vil De give?"

„Jeg vil overtage dem for indbetalt Beløb — al pari."

„Vel —" sagde Bankchefen, „1000 Kroner pr. Aktie, vil De have flere?"

„De maa have sovet daarligt — Christensen," lo Professoren lidt forceret.

„Jeg sover aldrig godt om Vaaren," svarede den anden tørt og reiste sig; det lod til, han havde opnaaet Hensigten med sin Visit.

Ved Døren sagde Professoren endnu engang spøgende:

„De skal faa Deres Aktier tilbage for samme Pris, naar vi til næste Aar betaler 10 Procents Udbytte."

„Mange Tak," svarede Bankchefen smilende og gik ud gjennem de ydre Kontorer; bag sin Haand skelede han henover alle Pulte og Borde og snøftede let; somom han prøvede med Næsen, om Luften havde den ægte, uforfalskede Guldlugt.

Men Professor Løvdahl sad igjen i sin Lænestol og saa sig omkring i Kontoret, somom noget var forandret derinde. Altsammen stod paa sin Plads; Uhrviseren var avanceret et Kvarter, det var det hele; og alligevel syntes ham, der var kommet noget til, som ikke var der før; eller taget noget bort.

Det var den første Skygge, som passerede over hans nye Liv; hidtil havde alt gaaet godt; alle havde beundret i fuld Tillid; og

aldrig havde han selv tænkt sig andet, end at naar han — Carsten Løvdahl først vilde nedlade sig til at være Kjøbmand, saa maatte han selvfølgeligt i enhver Henseende overgaa disse halvdannede Grosserere, blandt hvilke han levede.

Men i dette Øieblik løb hans Tanker uvilkaarligt og uden at han kunde stanse dem ud i de vildeste Muligheder af Tab, Ruin og Fallit. Han mindedes med ét store Huse, der pludseligt vare styrtede sammen, Formuer indsmeltede, rige Folk tomhændede — en Sværm af Ulykker, Fald og Ydmygelser myldrede frem som Erindringer, der stillede sig op og pegte fremover som Spaadomme.

Han rev sig ud af disse Tanker med et Ryk, tørrede sin Pande og gik hen til det midterste Vindu, stirrede ned i den øde, lukkede Have, hvor Stormen huserede.

Han hørte ikke, at nogen bankede paa den lille Dør i Panelet, som førte ud i en Korridor, hvorfra der baade var en liden Vindeltrappe op til anden Etage og en Udgang til Bagsiden af Huset.

Denne Vei kom kun forskræmte Supplikanter og de mest intime Venner af Huset; og da Professoren endelig blev opmærksom paa, at Døren knirkede, idet den aabnedes med Forsigtighed, vendte han sig hurtigt og huskede med ét Situationen ovenpaa.

Men det var ikke noget Bud fra de Unge, derimod kom Morten Kruses fede Krop tilsyne — værdig, men lidt genert — i den lave Dør.

„Undskyld Hr. Professor! — jeg benytter mig af mit Kjendskab til Huset fra Guttedagene; jeg vilde nødig passere Kontorerne. Doktor Bentzen fortalte mig det; og saa mente jeg, at et Besøg af Præsten kunde kanske være til nogen Opmuntring for Familien; det er jo et Øieblik — en Begivenhed saa glædelig i sin Udgang, det vil vi idetmindste haabe og bede —“

„Tak — Hr. Pastor! — det var meget venligt af Dem.“

„Hvorledes staar det til?“

„Alt tyder paa, at det vil gaa normalt og lykkeligt; men det er jo altid —“

„Naturligvis; det er ret et Øieblik for Bøn og Anraabelse.“

Kapellanen satte sig i den Stol, Bankchefen havde forladt, og pustede ud; han var kortaandet af at gaa mod Stormen.

Professoren lagde sit Ansigt i de rette Folder til en religiøs Samtale; han ligte igrunden ikke denne Præst; der var noget dobbelt eller noget halvt ved ham; han vidste aldrig hvorledes han skulde tage ham.

Og Præsten paa sin Side syntes ligesaa raadvild. Det var akkurat som sidst, da han var her, for at tale om Fortuna-aktier. Idag var

det jo en anden Sag; men Pausen blev lang, og Professoren vilde ligesaa gjerne undgaa en halvreligiøs Underholdning med den unge Theolog.

Han lagde det ene Ben over det andet, saa fra Lykkens Gudinde hen paa Kapellanen og sagde henkastet:

„Interesserer De Dem endnu for vor Fabrik — Hr. Kruse?"

„Ja Hr. Professor! — det gjør jeg! jeg interesserer mig meget for Fortuna."

„Den er jo en Velsignelse for mange Smaafolk i Byen."

„Visselig — visselig —"

„Og Aktionærerne kan saamænd hellerikke beklage sig."

„Saa hører jeg; Udbyttet var jo smukt ifjor?"

„Og bliver ikke mindre til næste Aar."

Der fór med en Gang en rigtig Kræmmeraand i Professoren; han gav sig til at fortælle og rose Fabrikens Affærer, indtil Præsten ivrigere og ivrigere formelig berusede sig i de store Tal, og begge syntes ganske at have glemt den stakkels Fru Clara, som laa ovenpaa.

Tilslut sagde Præsten, idet han gjorde en Bevægelse mod sin Brystlomme:

„De lovede mig sidst at være mig behjælpelig med at anbringe nogle Penge, om jeg fik lidt tilovers" —

Idetsamme kom Marcussen ind. Begge Herrerne ved Pulten troede strax, det var et Bud ovenfra og forandrede Udtryk; men det var bare en Pakke fra Bankchef Christensen.

Professoren aabnede; det var de fem Aktier forsynede med lovlig Transport.

„Han har Hast —" mumlede Professoren ærgerlig.

„Budet venter," sagde Marcussen.

„Hvad venter Budet paa?"

Marcussen hviskede: „Jeg syntes, han nævnte Kontanter."

Professoren fór tilbage: „strax nu efter Banktid? — hvad er det for Snak! — men stop, Marcussen; lad Budet sidde ned et Kvarters Tid."

Marcussen gik og Professoren kastede skjødesløst Aktiebrevene foran sig og lænede sig tilbage, for at fortsætte Samtalen. Præstens Øine veg ikke fra de smukt udstyrede Papirer, hvorpaa var lithograferet en Lykkegudinde med en Krans, — Mage til den, som stod paa Skrivetøiet.

Professoren gav Tid; og tilslut sagde den anden:

„Er det Aktiebreve i Fabriken?"

„Ja det er nogle faa Aktier, som min Ven Christensen har overladt mig."

„Sælger han?" spurgte Kruse forsigtigt.

„Nei langtfra! det var et gammelt Regnskab, en Likvidation — egentlig etslags Imødekommenhed."

„Til hvilken Pris har Professoren overtaget dem?"

„Sandelig om jeg husker det i Øieblikket; vi skal spørge Marcussen."

Men Præsten stansede hans Haand, som vilde trykke paa Ringeapparatet: „— det er jo slet ikke saa vigtigt; — de staar vel adskilligt over pari Kurs?"

„Ja naturligvis," svarede Professoren og bøiede sig helt ned bag Pulten, somom han tog noget op af Gulvet; han følte Blodet i Kinderne: det var første Gang, han prøvede sig i en Forretning som denne.

Præsten havde foldet Aktiebrevene ud og strøg dem glatte med sin fede Haand.

„Fine Papirer," sagde han og smilede, „var det ikke syv Procent ifjor?"

„Ja — saavidt jeg husker; men jeg faar en Idé — Pastor!" raabte Professoren oprømt, „tag dem, det er just Papirer for Dem; har De Lyst, saa værsaagod — fem Stykker."

„Vil De sælge — Hr. Professor?"

„Jeg vil holde mit Løfte: at være Dem behjælpelig —"

„Tak — mange Tak! hvis de ikke ere for kostbare."

„Aa — det skal vi nok blive enige om," mente Professoren; han saa hele Tiden ned i en Skuffe, han havde trukket halvt ud og lod, somom han ledte efter noget. Men i Virkeligheden bankede hans Blod; han nølede, han vaklede; det var første Gang, han skulde være Kjøbmand i det smaa; han følte Grænserne forvirres mellem Ret og Uret, mellem det fuldt reelle og det lidt lurvede.

Men saa kort det end havde været — det Anfald af Skræk og onde Anelser, han havde havt efter Bankchef Christensens Besøg, saa havde det dog efterladt sig et Mærke, en Retning, hans Tanker ikke før havde fulgt.

Var han først Kjøbmand, saa maatte han være det fuldtud; det gik ikke an, at spille den fintfølende Videnskabsmand, naar man vilde hamle op med Christensen & Konsorter. I denne Forblanding laa netop Faren; det maatte han fremfor alt vogte sig for.

Og desuden var der intet at sige paa selve Forretningen. Han for sit Vedkommende tvivlede ikke paa Fortuna: og kunde han i det ene Øieblik kjøbe en Vare og sælge den i det næste lidt

dyrere, saa var jo det selve Handelens Princip, — fuldstændig fair play.

Han sagde derfor tilslut i en rolig, velvillig Tone:

„Jeg vil overlade Dem disse fem Aktier for et Tusinde og femti Kroner pr. Aktie; det er fem Procent over indbetalt Beløb.

„Staar De ikke høiere?"

Professoren følte idetsamme, at han havde været dum; han kunde forlangt meget mere; men han svarede:

„Jeg tror nok, at hvis man udbød Fortuna-aktier paa Markedet, vilde det vise sig, at de staar høiere, men —"

„Mange Tak! — jeg forstaar; det er meget venligt af Dem;" Morten Kruses Ansigt blev næsten smilende, idet han greb i Brystlommen og trak sin Tegnebog frem.

„Se det kan jeg lige," raabte Professoren, „en kontant Forretning."

Og medens han med forretningsmæssig Langsomhed forsynede hvert Aktiebrev med sin Transport, talte Morten de fem Tusinde Kroner op ligesaa langsomt i store Sedler; dernæst Overprisen i mindre; det blev 5,250 Kroner.

Professoren skimtede, at der var mere i Tegnebogen, og da han havde lagt Pengene under en Brevpresse og leveret den anden Aktiebrevene, sagde han:

„De har vel anbragt en Del af Deres Kones Formue i Deres Hr. Fars Forretning?"

„Nei — Far siger, det passer ikke i hans Forretning."

„Det kan jeg nok tænke mig," lo Professoren, „Jørgen Kruse har vist Penge nok."

„Tror De?"

„Deres Far er vist meget rig; men han burde jo eie det dobbelte."

„Hvorledes det?"

„Han kunde jo ved at anbringe sine Midler i nye Foretagender sammen med driftige Mænd utvivlsomt opnaa en dobbelt saa stor aarlig Indtægt."

„Tror Hr. Professoren virkelig det?"

Morten gumlede endnu paa dette, mens han knappede sin Frak og tog Afsked.

Men idet de aabnede den lille Dør ud til Trappegangen, fór et skarpt, skjærende Skrig gjennem Huset.

Begge Herrer stansede og betragtede hinanden forvirret, meget flaue ved at tænke paa denne Samtale, der begyndte saa fromt og

endte i Procenter og Penge, — især Præsten; han tog paa at kræmte og stamme uden at faa noget istand.

Men Professoren som den ældre gjenvandt sin høitidelige Stemme: „Siden der ikke kommer noget Bud ovenfra, faar vi haabe, at alt gaar godt; vi faar give Tid og haabe —"

„Netop, hvad jeg tænkte; man faar haabe og bede," sagde Præsten og rakte sin Haand frem; og det var dem begge, idet de saa hinanden ind i Øinene, en Tilfredsstillelse at se, at de gjensidigen tilgav hinanden denne lille menneskelige Svaghed.

Saasnart han var borte, lagde Professoren de 5,000 Kroner i en stor Konvolut, forseglede med sit private Signet og trykkede paa Knappen.

„Marcussen! — giv Christensens Bud dette Brev."

Derpaa tog han de 250 Kroner, talte dem og lagde dem omhyggeligt i sin egen Portemonnaie. Han smilte — ja han smaalo ved Tanken om den forsigtige Christensen, som havde solgt sine Aktier til pari; her havde han i en halv Time tjent 250 Kroner paa de selvsamme Papirer.

Aa jo! — Carsten Løvdahl kunde nok hamle op med dem alle, naar han først vilde.

Rolig og tilfreds lod han sine Øine løbe rundt i Rummet, begyndte ved Vinduerne, hvor Regnen piskede i den forpjuskede Have og endte ved Lykkens Gudinde, som smilede til ham, idet hun halvt svævende rakte ham sin Krans.

Idetsamme hørte han styrtende hurtige Trin i Vindeltrappen; han reiste sig i Angst og Spænding; Abraham kom farende ind — bleg med Ansigtet forstyrret af Sindsbevægelse, Taarerne løb ham nedover Kinderne, uden at han mærkede det; han kastede sig lige i sin Fars Arme:

„En Søn — Far! — alt lykkeligt og vel overstaaet! — en prægtig stor Søn!"

„Tillykke — Gutten min! — tillykke for os alle! — Gud være lovet!"

VIII.

Vaaren kom tidligt, men langsomt; det var endnu temmeligt koldt om Morgenen, naar Abraham gik til Fabriken.

Men Luften var frisk og let, og en lykkelig Tid var det for ham. Mens Clara var syg — og det varede længe, boede han i sit saakaldte Kontor, hvor Faderens Bøger stod, spiste nede hos Profes-

soren eller hvorsomhelst og med en Ungkarlefrihed, som han fandt stort Behag i.

Sin Kone fik han derimod sjeldent se, hun syntes ikke om, at han kom ind. Der var foregaaet en Forandring med Clara; hun var bleven eftertænksom og laa helst ganske stille.

Hun havde lidt forfærdeligt; hendes fine og lidet udviklede Legeme var blevet saa mishandlet, at hun syntes, hun kunde aldrig komme istand igjen.

Og det var d e t, hun laa og tænkte paa. Naar hun mindedes, hvad hun havde gjennemgaaet, isnedes hun nedover Ryggen og helt ud i Taaspidsen; og naar hun sovnede i en urolig Søvn, fór hun op og troede, det skulde begynde igjen.

Mange Gange om Dagen spurgte hun, om det var sikkert, at hun blev ganske som før — ganske? Alle mulige Foranstaltninger og Forsigtighedsregler passede hun lydig og taalmodig og huskede, om Doktoren eller Madamen glemte noget. For Ansigtet var hun beroliget, naar hun træt lagde Haandspeilet fra sig; Huden var endogsaa bleven skjærere.

I de første Dage bekymrede Fru Clara sig ikke saa meget om sit Barn.

„Hun er for ung; vent bare,“ sagde Madamen.

Men Faderen kunde hun næsten ikke taale at se; det var somom han mindede hende om hendes Lidelser. Viste han sit Ansigt i Sengeomhænget — smilende og lyksalig, gjorde hun en utaalmodig Bevægelse og bad ham gaa; hun var saa mat.

Og han gik syngende afsted til sin Fabrik, efter at have frydet sine Øine med den lille gulrynkede Klat, som laa i Vuggen. Derude blandt Folkene var han ret i sit Es.

Marcussen var bleven uundværlig inde i Byen paa Kontoret; saa det daglige Tilsyn med Driften tilfaldt Abraham; det ligte han ogsaa bedst; Kontorarbeidet blev ham altid fremmed.

Men at gaa fra Arbeide til Arbeide, snakke lidt med Folkene, spørge efter Kone og Børn og fremfor alt agere en Smule Doktor — det var netop noget for Abraham.

Han var saa glad, naar han fik hjælpe dem i Sygdom eller Ulykkestilfælde; men det maatte gaa lidt hemmeligt, for Doktor Bentzen var Værkets Læge. Imidlertid forstod Folkene snart, at det var unge Løvdahls Ærgjærrighed at være ligesaa god Doktor som Bentzen, og de fandt snart, at han var bedre.

I denne Tid, da Faderglæden gjorde ham saa let om Hjertet og optog saa mange af hans Tanker, følte han mindre Trang til at besøge Grete; og hun savnede ham ogsaa mindre, efterat de havde

fortalt hende, at Fru Løvdahl havde faaet en Søn. Abraham nævnte det ikke, da han havde en Følelse af, at det vilde forstyrre hende; men han mærkede godt, at hun vidste det.

Grete var jo ikke udviklet som andre unge Piger; det overdrevne og holdningsløse i Faderens Karakter havde ogsaa gjort hendes Kjendskab til Livet ujævnt og lunefuldt; men nu var hun selv voxen; hun vidste nogenlunde Besked om det, som var foregaaet med Fru Clara, og efter det følte hun mindre Glæde ved Abrahams Besøg.

Grete Steffensen havde lært af sin Far, at Livet er en blodig Uretfærdighed; at nogle faa nyde og Millionerne lide. Naar han rigtig lagde ivei, kunde hun gløde af Harme eller Taarerne strømmede ud af hendes Øine.

Men selv havde hun det godt for sin egen Part. Med alt sit buldrende Væsen var Steffensen igrunden øm mod hende; alle Mennesker havde bestandig klappet hende blødt og sagt: Stakkels Grete! — paa en Maade, som gjorde hende godt.

Hun kunde ikke se, — det er sandt; det maatte være noget vidunderligt med dette Lys, som kom om Morgenen, og som hun følte paa sine aabne Øine. Men Herregud! — saa havde hun det saa godt i andre Maader.

Saaledes var Livet hidtil gaaet for hende; jævnt Arbeide og et let Sind havde holdt hende oppe; nu var hun snart nitten Aar og begyndte at faa gode Kræfter.

Men nu stansede ligesom alt. Dette Barn, som den fornemme Dame havde bragt til Verden, og som fik Abrahams Stemme til at sitre af Fryd, skjønt han aldrig nævnte det, — det forandrede Livet for Grete Steffensen.

Det, Faderen havde forklaret hende: at hun, som var blind, ikke kunde passe et Barn, det blev hende nu til tom Snak. Skulde hun ikke kunne passe sit Barn — hans Barn! — aa! det skulde aldrig forlade hende; hun skulde holde det saa fast, saa fast! — og hun knugede Hovedpuden ind til sit varme Bryst i Nætter fattige paa Søvn, men fulde af Taarer og halvklar Jammer over denne Ungdom, som skulde tørre hen, denne Kjærlighed, som skulde visne til Glæde for Ingen. —

— Forstyrrelsen hjemme i Huset havde ogsaa den Følge for Abraham, at han fik mere Tid til at besøge sine Venner blandt Ungdommen. Han tilbragte især sine Aftener hos Peder Kruse. Vistnok var der en stor Aldersforskjel mellem dem: men Kruse var en gemytlig Fyr, hvis Alder man ikke kunde huske.

„Det er ikke sandt," raabte derfor Abraham en Dag, „du er da ikke 40 Aar endnu."

„Jeg er saamænd 45," svarede Kruse roligt og strøg sit tynde Haar.

„Det havde jeg aldrig troet; din Moder er da ikke saa gammel."

„Ja ser du, jeg kom nok temmeligt tidligt til Verden," svarede Kruse smilende; „Kvinderne holder sig desuden bedre."

„Aa langt fra! Kvinderne ældes først."

„Ja enkelte; men se nu for Exempel Fru Gottwald —"

„Fru Gottwald!" raabte Abraham, „hun ser da ligesaa gammel ud som du."

„Aa — for Snak, for Barnesnak!" fór Kruse pludseligt op. „Fru Gottwald ser Pinedød ligesaa ung ud som din Kone."

Abraham gjorde sig morsom, lod Piben falde af Munden, spærrede Øinene op og raabte:

„Ildebrand i gamle Huse!"

Men da blev den gode Peder Kruse ganske fortvivlet, han skjændte og svor nogle svære Eder.

Han var bleven Fru Gottwalds Leier og boede ovenpaa i de tre smaa Stuer. Hvorfor han var flyttet hjemmefra, hvor Moderen saa gjerne vilde beholdt ham, var der ingen, som vidste bestemt; men Abraham sluttede af et enkelt Ord, at Morten paa en eller anden Maade var Skyld i Flytningen.

Om sin Broder Morten talte Peder Kruse ikke gjerne! derimod havde han meget travlt med sin nye Værtinde, og Abraham fik hvert Øieblik Anledning til at raabe: Brand!

„Aa — hold nu op," sagde Kruse overlegen, „du er slet ikke morsom."

„Ja, men du synes altsaa — alvorligt talt, at hun er ung, smuk og rig — ja for hun er vel rig ogsaa?"

„Nei rig tror jeg dog ikke, hun er," mente Kruse godmodig; „men hun har forresten en Bankbog paa nogle hundrede Kroner?"

„Hvordan ved du det?"

„Jeg har seet Bogen."

„Ser man det! — man er altsaa naaet frem til Pengespørgsmaalet."

„Ja som du ser; men ved du, hvad hun vil med de Penge?"

„Formodentlig kjøbe dig en ny Paryk?"

„Nei — vær nu alvorlig; tænk dig, hun har den fixe Idé, at hun vil opreise et smukt Monument oppe paa Kirkegaarden over sin Søn; — du ved jo, hun havde en Søn — hm! — du kjender Historien?"

Jo Abraham vidste nok det; der gik et Stik gjennem ham som altid, naar han mindedes den lille trofaste Marius og en Buket, som han engang havde faaet. Han blev med engang alvorlig nok og hørte kun halvt paa Kruse, som vedblev at drøfte Fru Gottwalds Anliggender, som aabenbart interesserede ham i høi Grad.

Abraham reiste sig, for at gaa; det var endnu tidligt paa Aftenen; Solen stod lavt i Vest og skinnede indunder de sidste, tunge Skyer, der drev sydover efter en Dags Regnveir. Han fik Lyst til at gaa udover til Grete; hun var saa bleg sidst han saa hende.

Peder Kruse gik med, for at friske sig, og som de vandrede udover sagde han:

„Jeg begriber ikke — Løvdahl! — at du kan taale den Steffensen."

„Han er morsom; der er virkelig mange snurrige Ideer i det Hoved."

„En Frasemager, en gammel Nar."

„Til en simpel Arbeider at være synes jeg —"

„En Arbeider — siger du! kanske du indbilder dig, at en Arbeider nutildags kommer med saadant forlorent Sniksnak. Nei ser du! Steffensen kan have været god nok i sin Ungdom for ti-tyve Aar siden; da var der Brug for Folk af hans Type til at vække Arbeiderne med disse store Ord og velklingende Talemaader. Men Arbeiderne idag ere baade vaagne og ganske anderledes udviklede; derfor gaar Steffensen igjen som en gammel Skraaler, og du ser jo selv, han har ikke den ringeste Indflydelse blandt Folkene."

„De forstaar ham ikke."

„Jo du, de gjennemskuer ham og ler af ham. Der skal ganske anderledes solide Egenskaber til, for at vinde Tillid og Magt blandt vore Arbeidsfolk; de er s'gu komne længer frem end de fleste af os ved."

„Hør du Kruse!" sagde Abraham og smaalo; „nu er vi paa Tomandshaand, og du ved, jeg er i det store og hele taget enig med dig i de fleste af dine og Nytidens Ideer. Svar mig nu oprigtigt: tror du ikke, at du i dit Had til Samfundsstøtterne er tilbøielig til at fiffe dine kjære Smaafolk lidt vel meget op?"

„Jeg tror ikke andet end det jeg ved, og det er, at i dette Land har de øvre Lag staaet næsten stille i et Par Generationer; medens en hel ny Livsanskuelse har forladt Tænkernes og de Boglærdes Stuer, for at trænge sig ind i Samfundet nedenfra som en levende Strøm af brugbar Kundskab om Livet saaledes som det er i Virkeligheden."

„Hvorfor bare nedenfra?"

„Fordi Tiden skræmmer Samfundets Støtter. Deres Presse har saa længe fyldt dem med Anarki og Pøbelherredømme, at bare du kommer med et lidet beskedent Forslag til politisk Frihed eller folkelig Indflydelse, saa tror de strax, der er Tale om at dele deres Penge og prisgive deres Hustruer og Døtre. Men paa den Maade — kan du vel skjønne? lærer de Mennesker ingen Verdens Ting."

Abraham lo.

„Men dine Smaafolk da! hvad lærer de?"

„For det første læser de ikke Samfundsstøtternes Aviser, hvor hele Verden er stillet paa Hovedet in usum Delphini; døde Tanker garnerede med friske Skjældsord: Fortielse af Tidens virkelige Fysionomi og den daglige Gjentagelse af de gamle Ur-Sandheder, at i Amerika bor Kjæltringerne, i Paris Kommunarderne, Visdommen i Kristiania og Dyden i Stockholm; — det læser de ikke."

„Det er altid noget —" mente Abraham.

„Aa du, det er ikke saa lidet! — Men de læser, hvad næsten ingen af os tænker paa, — de læser og læser omigjen de tusinder af Breve, som Aar om andet strømmer ind til os fra de Norske i Amerika. Ser du, det er en Dannelseskilde bedre end alle Aviser og Bøger. Thi der lærer Folket for første Gang af sine egne, i sit eget Sprog, ud af sit eget Tankeliv — det eneste, et Menneske kan forstaa tilbunds. Og tænk al den Kritik, der ligger i disse Breve over alle vore Forhold fra øverst til nederst, — greie, letforstaaelige Domme og Sammenligninger fra et Søskendebarn eller fra han, Farbror Lars, som var saa troværdig og kjendt med alt.

Abraham lod ham snakke videre og svarede bare med smaa Ord; han var paa en vis Maade veltalende — Kruse, naar han kom i Fart; og der var meget i det, han sagde, som Abraham beundrede.

Men helt ud slutte sig til ham og hans Meninger, det kunde Abraham ikke. Han fandt ligesom ingen Garanti i denne lille radikale Sagfører, som han fra Guttedagene havde lært at anse som en halvt farlig, halvt foragtelig Person.

Da de skiltes udenfor Steffensens Hus, aftalte de et Møde i Arbeidernes Forening, hvor Abraham efter hin Fest havde vundet megen Tillid og Pladsen som Viceformand.

Mens Kruse gik videre og fortsatte sin Tale til sig selv, traadte Abraham ind i den lille Stue, hvor han fandt Grete paa hendes vanlige Plads midt i Arbeidet.

„Du er saa bleg Grete! — er det ikke bedre med dig?"

„Jo Tak, meget bedre; din Medicin smager ikke godt; men jeg synes, den styrker mig."

„Den er vel lidt bitter?"

„Aa — det er ikke saa farligt; kom sæt dig."

„Du har det ikke godt — Grete!"

„Jovist — hører du; hold nu op."

„Aa — jeg vilde ønske —"

„Hvad vilde du ønske?"

„Skulde jeg fortælle dig alt, hvad jeg ønsker — Grete! saa blev det en lang Historie."

„Ønsk og fortæl og lad det blive rigtig langt."

„Først ønsker jeg mig en Haand saa let og sikker som Fars var i hans bedste Tid; saa ønsker jeg mig Held og Mod og saa Held fremfor alt —"

„Hvad saa?"

„Ja — det kan jeg ikke fortælle."

„Nei nu maa jeg le! — det var de dummeste Ønsker, jeg har hørt; men mer! flere dumme Ønsker!"

„Saa vilde jeg ønske, at jeg var paa et Dampskib."

„Aa ja! — hvem skulde være med dig?"

„Der skulde være mange — svært mange; alle Arbeiderne paa Fortuna."

„Hvem fler?"

„Du skulde være der."

„Hvem fler?"

„Din Far."

„Hvem fler?"

„Min Far."

„Hvem fler?"

„Vil du have endnu flere — Grete?"

„Vil du ikke have flere — Abraham?"

„Jeg ved ikke."

„Nu siger du ikke sandt."

„Nuvel! — en til da!"

„Bare en?"

„Bare en."

„En ganske liden en?"

„Javist! — og saa skulde vi —"

„Ikke flere nu — vel?"

„Nei Kjære! — nu er vi s'gu nok ombord: det er ikke saa forfærdeligt stort Skib; men saa skulde vi reise langt bort —"

„men saa faldt alle de andre i Vandet undtagen vi to — nei: vi tre — ikke sandt? Abraham!"

„Ja naar du kan det bedre end jeg, saa er det bedst, du ønsker."

Saaledes gik deres Samtale; men pludselig hørte de et Bulder; det var Steffensen, som kom hjem. Døren sprang op for et Spark, og ind kom der en Bylt olieflækkede Lærredsklær, derpaa en Værktøiskasse og sluttelig Steffensen selv — rød i Hovedet, Hænderne dybt i Lommen, Øinene langt paa Stilk, men taus, taus som en Kanon, før den gaar af.

Grete slap sit Arbeide og tog Tag om Abrahams Arm:

„Far! — du er opsagt?“

„Ja!“ — buldrede det første Skud, „jeg er opsagt i utide, med Haan. Steffen Steffensen, som udtrykkelig blev indkaldt fra Kristiania, for at stelle med disse Fillemaskinerne, som ingen her forstod — jeg er sparket ud! Men altsammen fik gaa an; jeg kjender jo den simle Arbeiders Lod og jeg kjender Blodsugerne; der var ikke bedre at vente; men en Ting brænder mig paa selve Sjælen — ved du, hvorfor jeg er opsagt — Grete!“

Han stillede sig midt foran de to, og først da kom han i sit Sindsoprør til at sanse, hvem Abraham var.

„Ja se der har vi jo en af de høie Herrer — hvad siger De? han kan fortælle dig det, — spørg ham Grete! — saa kan du faa vide, hvad der er iveien med Far din.“

„Jeg ved ikke noget om dette — Steffensen! og jeg kan ikke rigtig tro, det er muligt,“ svarede Abraham; han var selv bleven bleg, og Vreden steg hurtigt op i ham over, at Direktionen eller hans Far alligevel havde gjort dette uden at konferere med ham.

„Ja ved De ikke noget, saa skal Pinedød baade De og andre faa vide noget. Jeg er jaget uden lovligt Varsel og uden at man engang gjør sig den Uleilighed at finde et Paaskud, man har sagt mig lige ud, at det er for respektstridig Opførsel — hører I! — hvad siger De!“ — Manden blev ganske kobberrød og Øinene vilde næsten springe ham af Hovedet: „tænke sig, at for det første skal man taale, at de eier altsammen, Jorden her og Himmelen hisset — lige til disse fordømte Maskiner, som en gaar der og steller og passer saa omhyggeligt, som var det ens eget Kjød og Blod, og saa forlanger de ovenikjøbet, at man skal respektere dem! — hvem? — Marcussen — det Svin! Løvdahl —“

„Hys Far.“

„Hør Steffensen!“ sagde Abraham og reiste sig op; „jeg er enig med Dem; dette er aldeles uforsvarligt handlet af Direktionen, og jeg giver Dem mit Ord paa, at De skal faa fuldstændig Opreisning.“

Denne Tale forvirrede Steffensen; men Grete raabte glad:

„Se saa — Far! kom nu hen og vær rolig; du hører, Bestyreren vil greie det hele.“

Steffensen syntes mest tilbøielig til at buldre løs igjen; men han imponeredes af den Sikkerhed, som var kommen over den unge Bestyrers Væsen, og da Abraham var gaaet, brummede den Gamle:

„Kanske der alligevel bor noget i den Kroppen."

„Ser du nu!" raabte Grete triumferende, „du, som altid har sagt: han er akkurat som de andre."

Steffensen saa paa hende og sagde: „Hvis du nu alligevel blev skuffet? Grete!"

„Ja, saa maatte jeg vist dø," svarede hun stille.

Men Abraham gik til Byen i Stormskridt. Nu skulde der være Opgjør. Direktionen skulde samles, han var ikke bange. Han vilde tale frit ud; ikke skulde det siges om den Fabrik, hvor han var Bestyrer, at duelige Folk blev jagede, fordi de ved en Fest talte Ord, som de Store ikke ligte.

Og først skulde Kampen staa med Faderen. Nu kunde det være nok med den sønlige Ærbødighed; sin Ret som voxent Menneske vilde han kræve. Saa udmærket som hans Far var i alle Dele, saa kunde det dog ikke nægtes, at dette Liv blandt Pengemenneskene havde forandret ham ikke saa lidet.

Ogsaa det vilde Abraham sige — aabent og ærligt uden Hidsighed, og forøvrigt fastholde, at Steffensen beholdt sin Post og fik Opreisning.

Han gik og øvede sig paa sin Tale til Faderen, og da han kom til Byen, var den færdig; den skulde begynde saa: Far! jeg kommer, for at kræve min Ret som voxent Menneske.

Professoren var ikke hjemme, og strax gjennemfór der Abraham en Mistanke, at Faderen var forberedt og vilde unddrage sig den første Hidsighed; thi de havde talt saa ofte om Steffensen, at Professoren maatte vide, at dette vilde krænke Abraham.

Pigen sagde, at Professoren var ovenpaa; Abraham gik opad Trappen: nu blev det værre; han skulde holde Opgjør i sine egne Stuer, hvor der maatte være saa stille for den Syge, og hvor den festlige Ro omkring den Nyfødte gjorde det vanskeligere at bruge haarde og skarpe Ord.

Men det fik ikke hjælpe; nu skulde det ske; han skulde engang vise dem, at naar det først gjaldt, besad han baade Mod og Vilje.

I Forstuen laa der en fremmed Hat og Stok; men han tænkte ikke over det, og gik med faste Skridt ind i Dagligstuen.

Her kom hans Far imod ham fra Soveværelserne. Professoren hævede Haanden og vilde sige noget; men Abraham begyndte strax — dæmpet, men alvorligt:

„Far! — jeg kommer, for at kræve min Ret —"

„Hys! hys! for Guds Skyld — Gutten min! snak ikke saa høit," hviskede Professoren og trykkede ham ud igjen i det forreste Værelse.

„Jeg skal være rolig — Far! og tale sagte; men nu skal du høre mig."

„Ja ja! — kjære Abraham! men i dette Øieblik —"

„Jeg kan ikke vente længer — Far!"

„Men Bentzen er derinde alene."

„Doktoren?" — Abraham huskede med en Gang den fremmede Hat, „hvad gjør han her?"

„Jeg vilde ogsaa sendt Bud efter dig; men jeg vidste ikke, hvor du var."

„Men Gud!" raabte Abraham; „hvad er her da paafærde? er Clara syg?"

„Nei, nei! Clara tager det roligere end ventendes."

„Hvad er det da Far! — svar!"

„Jeg troede, Pigen havde sagt det; det begyndte med, at han blev saa —"

„Han! — er det lille Carsten? Far! — Far! det er vel ikke Krampe?"

„Nei Gutten min! Krampe er det ikke; det vil sige —"

„Du er ikke vis paa det! — aa Far! lad mig komme ind, lad mig se ham."

„Nei nei! — vær nu rolig! — jeg skal gaa ind; muligvis er det hele bare lidt Feber."

„Gaa ind Far! skynd dig og kom igjen og fortæl mig. Herregud! — om vi skulde miste ham!"

Han stod ved Vinduet, mens Faderen var inde i Soveværelset; han stod og saa ned i den gamle indelukkede Have, hvor han havde leget som Barn; Plainen grønnedes og Lindetræernes Knopper svulmede.

Men intet Minde, ingen Tanke fik Plads i hans Hoved undtagen denne ene Skræk, der i hans letrørte Fantasi voxede fra en ond Anelse til en halv Vished; det maatte saa være, han skulde miste ham. Intet var rimeligere; svag og ualmindeligt liden var Gutten, og med Besvær var han kommen til Verden. Døde ikke friske og normale Børn i massevis i den Alder! nei — der var ikke Haab, han følte det saa tydeligt.

Pigen kom fra Kjøkkenet, for at melde, at nu var der varmt Vand, og Professoren gik ud, for at gjøre Badet istand; idet han passerede Abraham, sagde han beroligende: „det gaar bedre."

Men Abraham troede ikke paa det; og Tiden gik; ude i Kjøk-

kenet hørte han dem slaa Vand i Stampen; men inde hos lille Carsten var der ganske stille, ikke den mindste Lyd af Haab.

Doktor Bentzen kom ud.

„Nu Doktor?“ — Abraham troede, at alt var forbi.

„Aa — det gaar godt, rigtig godt —“ svarede Doktoren; og da Pigen og Professoren idetsamme kom bærende med Guttens lille Badestamp, sagde han:

„Jeg tror aldrig, vi behøver Bad — du Løvdahl! Pulsen er nu ganske normal — lidt svag; men ellers er Barnet fuldstændig roligt.“

Begge Lægerne gik ind igjen, og Abraham blev staaende foran den rygende Stamp og lyttede; han kunde endnu ikke faa Mod til at haabe; Pulsen var svag — sagde Doktoren.

Efter en lang, lang Stund kom de to ud igjen; de listede sig ganske sagte og holdt paa Dørklinken; Abraham vendte sig mod dem med et Spørgsmaal i hver Mine i sit forstyrrede, angstfulde Ansigt.

„Han sover; al Fare er forbi,“ hviskede Professoren.

Abraham kastede sig i hans Arme og brød ud i Hulken, saa de maatte føre ham længer bort.

Da han var kommen nogenlunde i Ligevægt igjen, sagde Doktor Bentzen, som styrkede sig paa et stort Glas Portvin:

„Jeg skal betro dig noget, — min kjære Abraham! naar vi blive Bedsteforældre, saa blive vi meget ængstelige af os; især, naar det gjælder en liden Sønnesøn, som skal bære vort høiagtede Navn.“

„Ja bagefter kan du nok være modig,“ mente Professoren.

„Aa — du kunde s'gu godt ladet mig være i Fred i Klubben — Professor! det hele var ikke andet end lidt Feber og saa kanske en Smule Maveknib,“ dermed tømte han sit Glas og sagde Godnat.

De fulgte ham ned og blev staaende en Stund paa Trappen. Det var blevet sent, Gaden var tom, Aftenen smuk og mild efter Regnet, og de følte sig alle mer og mindre lettede efter Sindsbevægelsen.

Men endelig sagde Professoren:

„Nu — Godnat! nu vil jeg se at komme iseng; jeg er saa træt som efter en hel Dags Praxis i gamle Dage.“

Bentzen gik og de lukkede Gadedøren.

Men da de stod igjen i Mørket, sagde Professoren:

„Ja det er jo sandt! nu husker jeg, der var noget, du vilde tale med mig om — Abraham!“

„Nu er du træt — Far!“

„Men det forekommer mig, at det var noget meget vigtigt —“

„Javist; men nu er jeg ogsaa — sandt at sige — træt; det faar være til imorgen. Godnat Far! — og Tak for idag.“

Steffensen? — Steffensen! hvor var han ikke umaadeligt langt borte fra Abrahams Tanker; og hvorledes ialverden kunde han for en saadan Sags Skyld tænkt paa at sætte sig op mod sin Far — mod en saadan Far! — han vilde naturligvis tage sig af Sagen og greie den — imorgen; men det kunde jo gjøres i al Ro og Besindighed.

Paa Tæerne listede han sig ind i Soveværelset! Clara sov — bleg og smuk i den store Seng; og lille Carsten sov ogsaa med smaa Snøftninger i sin lillebitte Næse og smaa Rykninger i sine tynde Fingre, der lignede pillede Ræger, men af de allertyndeste.

Da gik ogsaa Abraham tilhvile og sov som en Patriark til den lyse Morgen.

Noget ubehageligt plagede ham, strax før han vaagnede; det var Steffensen. Men han skjød ham tilside, ringede og spurgte Pigen, hvorledes det stod til derinde.

Jo Tak — baade Fruen og den Lille havde havt en god Nat.

Det var jo det vigtigste; det andet skulde nok ordne sig. Efterat han derpaa havde sagt Godmorgen til Clara og personlig forvisset sig om, at den Lille med Rægerne var i god Behold, gik han ned til Frokost.

Ved Bordet begyndte Professoren strax: „Jeg tænkte senere igaaraftes over, hvad det vel kunde være, du vilde snakke med mig om; og jeg gjættede tilslut paa Steffensen."

Abraham indrømmede, at saa var det; og nu begyndte Professoren — alt mens de spiste at udvikle Sagen.

Direktionen havde enstemmigt forlangt hans Afsked; Manden var ikke uundværlig; hellerikke var han saa fattig som han lod; han havde Sparepenge — sagdes der; dertil kom, at han var en yderst besværlig Herre — utilfreds og ildesindet; mange Klager forelaa fra andre Arbeidere; en havde endog slaaet paa, men det var rigtignok bare mundtligt, at der forsvandt Olie i Maskinhuset.

Abraham forsvarede Steffensens Sag med Varme men i al Ro og Besindighed; og Professoren var villig til at indrømme en hel Del, — især var han enig i, at det var taabeligt at tale om respektstridig Opførsel; det maatte være noget, Marcussen havde fundet paa.

Men paa den anden Side maatte Abraham ogsaa give sin Fader Ret i, at han ialfald ikke havde kunnet handle anderledes. Vilde Abraham henvende sig til Direktionen i denne Sag, saa stod det ham jo frit for; men Professoren vilde af mange Grunde fraraade det.

Abraham vilde betænke sig; og derved blev det.

IX.

Den ufortrødne Madame Kruse begyndte at henfalde i Grublerier, hvilket hun aldrig havde gjort før. Men med Aarene og de gode Dage fik hun bestandig mindre og mindre at bestille og bestandig længere og længere Strømpeskafter at strikke; og det er, naar de sidder over Strømpeskafterne, at de grubler — de gamle Koner.

Hvad der især løb rundt i Madame Kruses lille kloge Hoved, var en stadigt øgende Forundring over Ungdommen nutildags; men hun undrede sig ikke som andre gamle Koner over Ungdommens Letsindighed og Daarskab; hun kunde tvertimod ikke forstaa, hvorfor de unge Mennesker vare blevne saa tunge og gjorde sig Livet saa surt.

Hun tænkte nærmest paa sine egne; andre kjendte hun ikke stort til.

Peder var hendes Øiesten; hvis han havde giftet sig, vilde han været uden nogensomhelst Plet eller Lyde; men noget friskt, ungdommeligt havde der aldrig været ved ham — det maatte hun indrømme.

Og saa Morten og endmere Fredrikke!

Her sænkede Madame Kruse Strømpeskaftet og lod det hvile en lang Stund paa Fanget, medens hun tankefuld stirrede fremfor sig uden at se. De var dog de besynderligste unge Mennesker, nogen kunde tænke sig. Havde de nogen Fornøielse? — hørte man nogensinde, at de glædede sig over noget? — aldrig en Spøg, — aldrig en frisk Ungdomslatter.

Morten var Præst; — naa ja — Herregud! — hun havde saamænd kjendt mange Præster ligesaa gode som han, der ikke var bange for lidt Spøg og Munterhed.

Og saa Fredrikke! — skulde noget Menneske tro, at hun var en nygift Kone paa 24 à 25 Aar!

Madame Kruse mindedes sin egen Ungdom! hvor de morede sig dengang, hvor de lo — lo og arbeidede, for det gjorde de. Og deres Fornøielser var ikke saa kostbare, de skulde ikke ruinere nogen; Fornøielsen — den største — var at være ung, og den havde de gratis. Ellers var alt tarveligt; de vidste ogsaa, hvad det var at spare; — her tog Madame Kruse ivrigt fat paa Strømpeskaftet, for at bortstrikke de Tanker, som nu vilde frem. —

Da Velstanden i Huset var begyndt at øge til henimod Rigdom, havde Madame Kruse en Søndag i Kirken hørt Provsten Sparre,

som nu var Biskop, prædike over den Text: ei Guld, ei Sølv, ei Kobber skulle I have i Eders Bælter.

Det var midt paa Sommeren og langt til Offerdag, saa at Provsten tog Rigdommen og de Rige alvorligt fat; og somom han med en Gang vilde gjøre sig færdig med den Ting for Aaret, samlede han i sin Præken alt det, der staar skrevet om Rigdommen, baade de to Kjortler og Ynglingen, som havde meget Gods, den rige Mand og Lazarus, Kamelen og Naaleøiet — det var der altsammen.

De, som omgikkes og kjendte Provsten, vidste vel, at denne Tale mere var til Trøst for de Fattige end til Tugt for de Rige; men Madame Kruses ærlige Sjæl blev denne Præken uforglemmelig.

Hun talte med sin Mand, da de kom hjem fra Kirken; men Jørgen havde ikke netop tænkt paa sig selv under Prækenen, efterdi han ingenlunde syntes, at han var saa rig endnu.

Men nu forklarede hun ham, at de for længe siden var rige nok til at være udsatte for Rigdommens Fristelser; og da Jørgen altid kom tilkort i Debatten, maatte han finde sig i større Udgifter og mindre Kniberi.

Siden den Tid var Madame Kruse paa Post i sit eget Hjerte, og hun passede ogsaa paa sin Mand saa godt hun kunde. Men han havde nu sit uigjennemtrængelige Smuthul ude i den mørke, gamle Krambod, hvor Formuen var tjent sammen Skilling for Skilling med knebne Maal og snau Vægt, og der blev det nok ved at gaa omtrent som før. Den væsentligste Forbedring med Jørgen var nok helst, at naar Aaret havde været rigtig godt, kunde han maale Julegaver og Præsteoffer lidt rigeligere.

Men for sit eget Vedkommende undgik hans Kone Gjerrighedens Fristelse, som ellers laa saa nær for hende, der selv møisommeligt havde været med at slæbe sammen. Og paa samme Tid som Madame Kruse fik baade Hjerte og Penge tilovers for alverdens Trang omkring sig, luftede hun ogsaa Huset og Stellet for al den Pinagtighed, som var fulgt med fra de fattige Tider; og Jørgen, som altid havde været tyk, han rundede sig nu endnu mægtigere i nye Klær og rene Kraver, glinsende af god Mad og god Behandling.

Han vovede ikke at knurre over Udgifterne; havde igrunden hellerikke Lyst til det; thi han befandt sig vel. Og desuden havde han fra gammelt af en saadan Tillid til Amalie Cathrine, at om hun havde forgyldt Gadedøren, havde han bare sagt:

„Ja Mor! — du maa vel mene noget med det."

Hun forgyldte imidlertid ikke Gadedøren, men hun pyntede og pudsede lidt efter lidt, Aar efter Aar, indtil de tørre, nøgne Stuer

fik Liv med Gardiner og Gyldenlakker, Tæpper og magelige Stole, medens de stive gammeldagse Træstole maatte ud i Spisestuen eller ovenpaa.

Madstellet forandrede sig ogsaa. De var begyndt med en Spegeknog, som laa paa bare Bordet, og hvoraf de vexelvis skar sig et Stykke, som de holdt i Fingrene og bed af.

Nu var Madame Kruse kommen saa vidt i sin Udvikling, at hun var bleven ærgjerrig i Retning af Damask; hendes Duge og Servietter skinnede omkap med Sølvgafler og blankpudsede Knive; Huset var blevet som det skulde være: et jævnt, solid Velstandshus.

Hvorfor skulde hun nu paa sine gamle Dage stanse og vende tilbage til de trange Tiders Pinagtighed? — mon det virkelig kunde være Vorherres alvorlige Mening, at hver eneste Skilling skal vendes saa utalligt mange Gange, at man bestandig skal være som brændt for, at ikke den mindste Smule skal gaa tilspilde?

„Aa langtfra! det mener han slet ikke," sagde Madame Kruse halvhøit og trak ivrigt i Strømpeskaftet, saa det blev en umaadeligt lang tynd Pølse.

Og det var dog det, man forlangte af hende — ikke ligefrem, men i hundrede smaa Antydninger — baade Morten og især Fredrikke. I Begyndelsen brød hun sig ikke videre om det; men efterhaanden kunde hun ikke lade være at føle en liden skjult Braad i næsten hvert Ord, de Unge sagde. Hun svarede ingenting, og længe troede hun ikke, nogen anden mærkede det, indtil Peder en Dag pludseligt sagde:

„Du Mor! — jeg har leiet tre smaa Værelser ovenpaa hos Fru Gottwald."

„Men Gud — Peder! hvorfor vil du flytte hjemmefra."

„Synes ikke Mor, jeg er gammel nok?"

„Snak Peder! tror du ikke, jeg ser paa dig, at du har en anden Grund?"

„Ja det har jeg ogsaa; og vil du vide, hvad det er for en, saa er det, fordi jeg ikke længer taaler Mortens Stiklerier."

„Gud bevare Munden din — Peder — har du ogsaa mærket det?" — Madame Kruse saa sig uvilkaarligt om i Værelset; „men det er ikke noget at bryde sig om; han mener ikke noget ondt med det."

„Saa? — er Mor saa vis paa det? han har nu hver eneste Søndag Middag talt om Husleie, hvor høi den er, og hvor godt de har det, som slipper at betale den; og saa stemmer hun i — hun Sparebøssen hans! —"

„Hys — hys — Peder! du er saa fæl til at snakke. Fredrikke er rigtig en flink Kone. Og du skal ikke bryde dig om Morten; han er lidt underlig, og du ved, du vilde gjøre mig en stor Sorg ved at flytte.“

„Ja det vidste jeg jo Mor! og derfor har jeg taalt det i det længste; men i Søndags, da du var gaaet ud, spurgte han mig, hvad jeg troede, I kunde faa ileie af mine to Værelser ovenpaa, hvis jeg nogensinde flyttede.“

Madame Kruse blev rød i Ansigtet: „Og det sagde Morten til dig — Peder!“

„Ja tror du, Kapellanen generer sig?“

„Han er jo Præst — ser du —“ mumlede Moderen uvis; og denne Tanke afvæbnede hende hver Gang; hun kunde ikke gjøre mere ved Sagen, og Peder flyttede.

Men saa tog hun sig for at ordne hans nye Leilighed; alle hans gamle Møbler og hvad han ellers behøvede flyttede hun hen til Fru Gottwalds Hus; og det var en Fryd for hende at se, hvor hyggeligt han fik det.

Da Fru Fredrikke næste Gang kom til Svigerforældrene med sin Mand, for at spise Middag, sagde hun med sit lille sure Smil:

„Naa! — her har jo været Skifte, — hører jeg.“

Det gik i Madame Kruse; men hun svarede roligt:

„Hvad mener du med det? — Fredrikke!“

„Aa det var bare, fordi jeg saa en saadan Mænge Flyttegods, som kjørte herfra i hele forgaars.“

„Kjære! — det var jo Peders Møbler — kan du vide.“

„Naa saaledes; jeg vidste ikke, at Peder skulde have hele Møblementet; vidste du det Morten?“

„Nei men Fredrikke! hvorledes kan du snakke saaledes,“ raabte Madame Kruse og prøvede at le, „det var naturligvis bare de Møbler, han altid har havt oppe i sine to Stuer.“

„Nei — undskyld Mor! det var det ikke.“

„Men jeg forsikrer dig — Fredrikke! —“

„Ja Mor behøver jo ikke at gjøre mig Regnskab; men det mørke Mahogni-Spillebord — det har da staaet i Forstuen, ialtfald saalænge jeg har været i Huset.“

„Ja — det Spillebord! — ja det har du Ret i Fredrikke!“ svarede Madame Kruse meget flau; „der var kanske nogle andre Smaating ogsaa; men det kom at, at han fik tre Værelser og saa blev der lidt tomt og saa —“

„Ja Kjære! — det kommer vist ikke mig ved, hvad Mor giver bort; men saa skal bare ikke Mor paastaa, at Peder kun fik sit

gamle Møblement med sig; Ret skal være Ret, det er bare det, jeg vil."

Madame Kruse pressede Munden sammen; hun vilde ikke sige noget. Og dog vidste baade hun og de andre, at de Nygifte havde faaet en rigelig Sum af Jørgen Kruse til Møblement; mens det gamle Skrammel, Peder fik med sig, ikke var Fjerdeparten værd.

Alt dette vidste Madame Kruse, og hun vidste endvidere, at om hun nu taug, saa vilde Fredrikke blive endnu dristigere næste Gang, og alligevel sagde hun ikke et Ord.

Hvorfor? — hun vilde ikke vække Ufred; desuden var hun lidt bange for disse to, der holdt saa tæt sammen; han var ogsaa Præst.

Men hun vidste ikke selv, at den sande Grund, hvorfor hun undgik al Kamp, var den, at hun var for fintfølende til at stige ned til dem, og det mærkede de og benyttede sig af det. —

Morten var forresten saa klodset, at han ikke kunde faa anbragt saa mange behændige Smaahug som Fredrikke, men han støttede hende ved at sidde der saa tyk og enig.

Det eneste, han af sig selv kunde finde paa, var at lade, somom Moderen altid tilsidesatte ham for Peder. Men var der noget, som gik Madame Kruse til Hjerte, saa var det netop dette. At gjøre Forskjel mellem Børn var noget af det styggeste, hun kunde tænke sig.

Og det allerværste var, at hendes Samvittighed netop paa dette Punkt ikke var ganske fri for at forurolige hende.

Han var jo født i den onde Tid — Peder; og meget havde hun tænkt, mens hun gik med ham — ugift og uvis om, hvordan dette skulde gaa.

Hvad Under da, om dette lille svage Barn, som havde fulgt hende gjennem Skam og tungt Slid, kom til at fylde hendes Hjerte saa helt, at der kanske ikke blev fuldt saa megen Plads for den lille Tyksak, som kom saa længe bagefter.

Men det var Uret — stor Uret, om nogen vilde sige, at hun ikke elskede Morten ligesaa høit, naar det kom til Stykket; og endmere Uret var det, om nogen vilde paastaa, at hun i Ord eller Gjerning begunstigede Peder paa Broderens Bekostning.

Det gik tvertimod saaledes til: af Frygt for at vildledes af nogen hemmelig Tilbøielighed overøste hun Morten med Velgjerninger, strikkede og spandt, bagte og saltede for hans Hus; medens hun var ganske ængstelig, naar hun i al Hemmelighed stak et Par Strømper til Peder.

Men enten det var Strømper, eller om det kunde være en eller anden Ubetydelighed fra Huset — en Skammel, et lidet Speil eller

noget sligt, som hun havde faaet Lyst til at forære Peder i hans nye Bolig, — hun kunde være saa vis paa, at saasnart Fredrikke næste Gang kom indenfor Døren, saa faldt hendes Øine strax paa den tomme Plet, om den var aldrig saa liden; og saa kom det sure lille Smil og en liden sylspids Bemærkning, som gik lige i de saareste Trevler af Madame Kruses gamle Hjerte.

Lidt efter lidt blev det saaledes, at Madame Kruse maatte føre en liden daglig Kamp for at holde Huset i det jævne Velvære, hun havde indført i de senere Aar. Selv gamle Jørgen mærkede det og blev saa modig, at han gryntede lidt for Vinen til hver Søndag. Men se det blev nu Amalie Cathrine for galt, og han fik da sit Pas saa grundigt paaskrevet, at han ikke kom igjen mere; værre var det med Fredrikke.

En Søndag sagde den unge Præstefrue:

„Jeg tror virkelig, Mor koger en halv Ko hver Søndag til denne Suppe."

„Ja, men saa er den ogsaa saa stærk, at jeg kjender den i Rygmarven hele Ugen; lad mig faa en liden Ske til — Mor."

Det var Peder, som pleiede at komme sin Moder tilhjælp, naar det trak op til en Scene. Men Fredrikke lod sig ikke føre af Sporet; hun kastede et hurtigt Blik paa sin Mand, som sad ved Siden blegfed og slap, men meget værdig.

Der var idetheletaget en overraskende Ulighed i det Ydre mellem disse to indvortes saa overensstemmende Ægtefæller; thi medens Morten bestandig blev sværere, var Fredrikke bleven ganske mager efter Brylluppet. Det ungdommelige i Udtrykket, som havde afrundet de noget skarpe Træk, havde hun mistet; og hun havde faaet noget fugleagtigt ved de runde Øine og Næsen, som var bleven tør og spids.

Efterat hun altsaa havde styrket sig med et Blik paa Morten, fortsatte hun i den venlige og overbærende Tone, som kunde bringe Peder i Raseri:

„Aa ja! — naar man synes, man har Raad til det, og ikke har nogen Tanke for de mange Munde, som kunde været mættede med alt det Kjød, som her er kogt bort, for at skaffe os en unaturlig — ja jeg kalder det en unaturlig stærk Suppe — ikke sandt? — Morten! — og jeg finder det ligefrem urigtigt at sløse saaledes."

Det priklede og piblede i Madame Kruse; hun vidste ad Kjøkkenveien god Besked om, hvad de Fattige pleiede at faa hos den unge Præstefrue; men hun kunde ikke bekvemme sig til at nævne sin Velgjørenhed og hvad hun gjorde med det kogte Kjød; derfor sagde hun venligt, men lidt dirrende i Maalet:

„Hvorledes laver du Kjødsuppe? — lille Fredrikke! — lad mig lære det."

Fredrikke blev lidt forvirret:

„Ja det er jo ikke ofte, vi har Raad til at spise Kjødsuppe; men forleden Uge eller kanske var det Ugen før, da fik du Kjødsuppe — Morten! ikke sandt? kan du ikke huske, du syntes, den var saa god?"

„Den var kanske vel saa god som Moders," svarede Morten høitideligt.

„Se — det glæder mig," svarede Madame Kruse og rettede paa sin Kappe; „og hvad var der saa i den Suppe? — lille Fredrikke."

„Jo der var rigtig god Kalvekraft og saa en fuld Ske Liebig og saa en brun Jævning."

Men da brast Madame Kruses Taalmodighed. Var der noget, hun som gammel, solid Madmoder hadede og foragtede, saa var det saadanne sammenlavede ureelle Retter og bare Lyden Liebig kunde bringe hende i Affekt.

Hun vendte sig lige mod sin Svigerdatter og sagde raa ivrigt og indtrængende, at hendes Kappestrimmel sitrede deraf:

„Ja ved du hvad — Fredrikke! — saa takker jeg rigtignok den gode Gud, at jeg ikke skal spise saadant noget Søleri."

Peder busede ud i en hjertelig Latter; gamle Jørgen, som altid forstod længe bagefter, saa fra den ene til den anden; men Fredrikke sad et Øieblik stum; Vreden tumlede Ordene rundt for hende, saa hun ingenting fik frem, Morten — den Klodrian kom hellerikke tilhjælp, og pludselig brast hun i lydelig Graad og styrtede ud af Spisestuen.

Morten var bleven bleg; han sagde strængt og bebreidende:

„At Mor har Hjerte til at mishandle den stakkels Fredrikke saaledes."

Javist var det galt, det var rent galt; men det fór hende saadan af Munden, mente Moderen; hun havde allerede glemt, hvorledes det var kommet, og havde bare Følelsen af, at hun havde været lei mod Svigerdatteren. Og Enden blev, at hun maatte gaa fra Bordet, for at opsøge Fredrikke, som hun fandt hulkende paa Sofaen i Dagligstuen; og der maatte den Gamle gjøre mange Undskyldninger for at formilde hende og faa hende ind tilbords igjen.

Men denne Begivenhed blev for Fru Fredrikke et uudtømmeligt Arsenal, hvorfra hun hentede mangfoldige Syle til at stikke i sin Svigermoder; og dennes Anger var saa oprigtig, at hun tog imod som en retfærdig Straf.

Imidlertid blev Følgen af alt dette, at gamle Madame Kruse blev

ængstelig og usikker i sit eget Hus; hun foretog sig snart ikke den mindste Ting, uden at hun tænkte ved sig selv: hvad vil Morten og Fredrikke sige til det? — og lange Stunder sad hun og grublede over sit Strømpeskaft.

Men altid fór hun iveiret og satte Pinderne i Gang, naar det store Spørgsmaal dukkede op: hvorledes kunde det staa til med Morten — han, som skulde være en Herrens Tjener, og som dog vitterligen — det kunde hun ikke længer skjule for sig selv — som vitterligen var henfalden eller ialfald stygt paaveie til at henfalde i Gjerrighedens Last? — hvorledes kunde dette rime sig sammen? — Skulde hun give saadan Tanke Rum i sin Sjæl, at hendes Barn var en forhærdet Hykler? nei — nei! saa kunde det ikke være; han maatte ved Djævelens List være blind for den Fare, som truede ham.

Var han bare ikke saa steil, saa pantsersikker i sin Præsteværdighed, saa skulde hun nok hjulpet ham; hun havde jo hin Prædiken af Provsten Sparre indgravet i sit Hjerte.

Men han var som et stort høit Jernskib og hun som Kjærringen i Baaden, — hun kunde ikke lægge sig jævnsides og raabe over til ham, at der var Skjær for Bougen. —

— Naar man ser en gammel Kone — rynket og renstrøget i en Lænestol med et Strømpeskaft, Stuen lun med Gyldenlakker og skraa Solstriber indover Gulvtæppet, saa har hun det rigtig godt — den Gamle.

Og skulde hun alligevel ryste sine Kappebaand og sige: Jaja! Ungdommen kan være glad og let; vi Gamle har tungt at bære, — saa vilde kanske den uærbødige Ungdom tænke som saa: Det gamle Hylster! hvad har hun at klage! — sidder der i en fredelig Krog, færdig med Livets Strid og Skuffelser, strikkende ubekymret paa sine Minder, indtil Solen gaar ned.

Og alligevel! saa mangt gaar rundt i et saadant gammelt Hoved; og det kunde hænde, hun bærer saa tung en Bylt af Livets Bitterhed som hun sidder der i Gyldenlakker og Solstriber, rynket og renstrøget — en gammel Kone, som grubler over et Strømpeskaft.

X.

Der ruller en Strøm af Guld mellem Landene. Hvor Verdenshandelen flytter de store Værdier, flyder den i et bredt, mægtigt Leie, og til alle Kanter i talløse Forgreninger gaar de gyldne Smaastrømme ud til de fjerneste Afkroge af Verden.

Men oppaa Strømmen i rastløs Uro hvirvler sig Vexlernes blaahvide Skum.

Det syder og rasler og spreder sig stribevis udover den hele Jord; øger af sin egen Fart, deler sig i nye Striber og løber frem og tilbage i ustanseligt Jag.

Men synker den store Guldstrøm derude, saa iler de smaa gyldne Aarer tilbage fra Verdens Afkroge. Somom selve Jorden havde suget sit Guld til sig igjen — saaledes forsvinder det, — først i de fjerneste smaa Kanaler, siden nærmere og nærmere, indtil selve den store Aare skrumper ind og ligesom stivner til Is.

Men just naar en saadan Istid nærmer sig, bliver Vexlernes Hvirvel vildere og vildere. Den skummer og øger, stiger og stiger som en Flom, naar op til Huse, som før stod høit paa det Tørre, presser en smal, langagtig Strimmel Papir indenfor Døren, en til — en til, bestandig fler og fler, indtil Døren giver efter, og de løste Vande skyller henover Huse og Haver, Marker og Eiendomme, ødelægger stort og smaat, sønderriver, splitter og spreder for alle Vinde Menneskers Flid og Menneskers Kjærlighed, og bagefter er ikke andet levnet end Anger og Skam, Ydmygelse og Selvbebreidelse, Forbandelser og Tanker. —

— Ikke engang Bankchef Christensen anede, at en Verdenskrise var forhaanden; men hans usvigelige Næse begyndte at veire, at den ægte uforfalskede Guldlugt blev svagere og svagere paa visse Punkter.

Derfor havde han en haard Kamp at bestaa ikke blot med sin Kone, men ogsaa med sine Kollegaer i Bankbestyrelsen. Christensens Bank — som den hed i Folkemunde, var grundet af de første Kjøbmænd i Byen og blev samvittighedsfuldt brugt bare til Ringens egen Hjælp; men Christensen — den egentlige Stifter og Ophavsmand beholdt altid en stor Overvægt i Bestyrelsen. Det fortjente han ogsaa, fordi han i den første vanskelige Tid havde ofret baade Tid og Flid, for at arbeide Banken op.

Deraf kom det ogsaa, at man blev ved at kalde ham Bankchef endogsaa længe, efterat der var ansat en lønnet Funktionær, som besørgede den daglige Forretning. Men man sagde om Christensen, at han ikke kunde leve uden at snuse indom i sin kjære Bank et Par Gange om Dagen.

Den Kamp, han nu bestod med sine Medbestyrere, var angaaende de saakaldte Fortunavexler. Christensen havde sat sig i Hovedet, at han vilde have dem ud af Banken; de skulde indfries, efterhaanden som de forfaldt og ikke fornyes.

Dette udtalte han imidlertid ikke aabent; han var en altfor sam-

vittighedsfuld Kjøbmand til at ville svække et Foretagendes Kredit — allermindst saalænge han selv havde Aktier. Men han lirkede saa smaat med Hentydninger og tilsyneladende harmløse Forslag, at de andre saa nogenlunde kunde skimte Meningen, uden at de behøvede at have forstaaet og samtykket; og Mødet endte som sædvanligt med, at man i halvt ubestemte Ord gav Formanden frie Hænder.

Store Kjøbmænd i smaa Forhold hade altid hinanden, fordi den ene ikke kan røre sig uden at være den anden iveien; men Bankchef Christensen havde et ganske særdeles ondt Øie til Carsten Løvdahl. Og det var ikke blot, fordi Løvdahl voxede ham over Hovedet; men Christensen, som fra Barndommen havde lært Handelen og selv arbeidet sig op, — rig var han først bleven ved Giftermaal —, han kunde ligefrem ikke taale, at denne hovne Videnskabsmand trængte sig ind i Kjøbmandsverdenen og vilde spille Mester der.

Ved alskens Intriger og ved at anvende al sin Indflydelse var det lykkedes ham at holde Professoren ude af Bestyrelsen for hans Bank, hvortil Løvdahl ellers havde været selvskreven; og da han nu saa halvt om halvt havde de andres Bifald til at udrense Fortunavexlerne, henvendte han sig strax til den administrerende Direktør, der var ham lydig som en Hund, og gav ham de nødvendige Ordre.

Marcussen kom derfor en Dag halvt leende og halvt betuttet ind til Professoren med et Par Vexler i Haanden:

„Nu skal Hr. Professoren høre muntre Nyheder! Rasmus kommer tilbage fra Christensens Bank med den Besked, at Fortunavexlerne maa indfries med Kontant."

„Nuvel Marcussen; — saa indfrier vi dem; Christensen er virkelig latterlig med sine Ængstelser."

„Undskyld — Hr. Professor! men der kan vel næppe være Tale om at indfri alle Fortunavexlerne."

„Mentes der alle?"

„Ja — Rasmus forstod det, somom der mentes for Fremtiden."

„Hvormeget kan Fabriken have paa sig i Christensens Bank?"

„Jeg ved ikke bestemt; saadan fra 150 til 200,000 Kroner."

„Men Guds Død! — Marcussen! — og det skal indfries med Kontant, nu strax, i de nærmeste Dage."

Professoren blev hed om Ørene; han var saa aldeles uvant til det Slags Overraskelser, at han strax blev ganske raadløs. De onde Anelser, hvoraf han allerede en Gang havde været hjemsøgt for Christensens Skyld, kastede sig igjen over ham; vilde dette Menneske ødelægge ham? — var det overhovedet muligt for nogen, at

ødelægge Carsten Løvdahl! — uhørt! — aldeles uhørt: nægte at fornye Papirer paa hvilke der stod hans Navn! — og Skrækken fik Luft i en heftig Strøm vrede Ord over Bankchefen.

Marcussen hørte med Forundring paa dette sjeldne Udbrud; men han var forresten ganske enig; han følte sig ogsaa fornærmet paa Husets Vegne; og da Professoren stansede, foreslog han, at man ganske koldblodigt skulde sende Rasmus ned i Banken igjen, med den Besked, at det i Øieblikket ikke konvenerer os at indfri disse Papirer; saa kunde jo Professoren tage Christensen i Skole, naar de mødtes.

Men det vilde Professoren paa ingen Maade; da Vreden var brudt ud, sad Skrækken nøgen igjen; og han begyndte ivrigt at udspørge Marcussen, om Fortuna ikke havde noget staaende paa Folio eller kontant i Kasse.

Marcussen strøg sin smukke Knebelsbart og trak Munden op til et skjævt Smil — omtrent som naar Pigerne vilde have Penge —:

„Hvis Hr. Professoren virkelig vil taale Christensens Uforskammethed, saa er der jo ikke noget iveien for at indfri Papirerne."

„Naa! De har altsaa Penge? —"

„Vi har dem ikke liggende i Øieblikket; men vi kan bruge vor Kredit."

„Kredit — Marcussen! Naar Banken refuserer Fabrikens Vexler saa er det jo netop, fordi Krediten er svækket —"

„Undskyld Hr. Professor! — men her i denne Forretning bruger vi slet ikke vor Kredit."

„Det er den solide Forretning — Marcussen."

„Altfor solid — ialfald for vore Forhold. Med Carsten Løvdahl paa Papiret skal jeg reise en Million paa otte Dage."

Professoren lagde sig tilbage i Stolen; han vidste, det var sandt. Navnet var udmærket godt; den store Formue, som med en Gang var gjort flydende, havde bragt hans Forretning i Ry som en af de mest solide og kontante paa hele Kysten, og Løvdahl holdt af at høre det.

„Fabriken," sagde han, „har jo adskillig Gjæld."

„Det bedste vilde være at lade den Fabrik gaa Fanden ivold," mente Marcussen aabenhjertigt.

„Men Marcussen! hvor kan De —"

„Undskyld — Hr. Professor! — jeg mente bare, vi strækker os svært langt for den Fabrik."

„Det skal gaa med Fortuna; De skal faa se — baade De og alle de andre kloge Herrer; lad os ikke tale mer om det. Hvad mener De med at benytte vor Kredit?"

Marcussen saa tvivlraadig paa sin Chef; han havde faaet sin merkantile Uddannelse i Forretninger, som meget godt forstod at benytte sin Kredit fuldtud.

„Vi gaar hen i Norges Bank og henter saa mange Penge, vi vil have," sagde han smilende.

„Men Dækning — Valuta —"

Nu syntes Marcussen, det kunde være nok med denne Uskyldighed, og han forklarede derfor flot og flydende:

„Vi trasserer for det Beløb, vi behøver idag, — for Exempel paa O. T. Falch-Olsen i Kristiania med 6 Dages Sigt, disconterer Vexelen i Norges Bank og sender iaften med Posten vor tre Maaneders Accept til Dækning."

„Hm — ja! det kunde vi jo gjøre," svarede Professoren; men Sagen var, at han, som var kommen saa sent til det, kunde ikke som Marcussen tumle med Vexler; han var derfor altid lidt imponeret og overlod gjerne saadanne Ting til sin betroede Førstemand.

Marcussen udførte sin Plan i en Haandevending og gik selv ned i Christensens Bank, for at have den Fornøielse at sige dem nogle Artigheder dernede.

Den administrerende Direktør vred sig ogsaa som en Orm under Marcussens skarpe Tunge, — det var jo ogsaa i Virkeligheden altfor galt at vrage et Papir, hvorpaa der stod skrevet Carsten Løvdahl.

Men Bankchef Christensen, som stod i den anden Enden af Kontoret og lod, somom han gjennemgik nogle Papirer, tog det med stor Sindsro. Og da Marcussen var gaaet, og Direktøren vilde vove en beskeden Indvending mod denne altfor store Strenghed, tog Bankchefen bare de Penge, Marcussen havde bragt og holdt dem opunder Næsen paa Direktøren.

„Se paa Sedlerne! — flunkende nye Sedler fra Norges Bank."

„Ja — hvad mener Hr. Bankchefen, det skulde betyde?"

„Jo det betyder at slaa Penge paa egen Accept," hviskede Bankchefen og gik sin Vei, for ikke at blive spurgt.

Men den arme Direktør var hele Formiddagen ganske forundret; hans Tro paa Bankchef Christensens Næse var netop lige saa fast og urokkelig som hans Overbevisning om Carsten Løvdahls Soliditet, og denne Ligevægt holdt ham i den pinligste Uro.

Han talte hellerikke til noget Menneske om den Mistanke, Christensen havde udsaaet i hans Sjæl.

Og skjønt Carsten Løvdahls Navn straalede i stigende Glans og Magt, saa var der dog født i dette Øieblik nogle af disse fine, usynlige Miasmer, der fyge i Luften og fortætte sig til en liden sagte Susen i Sivet, en Hvisken i Krogen, et Pust af et Rygte, hemmelig-

hedsfulde Hentydninger, øgende Spørgen, almindelig Spænding, indtil Sladderen en Dag slaar flammende sammen over et nyt Navn, som er ødelagt, fortæret, slidt ud, tygget og spyttet ud igjen. —

— Men i Løvdahls Forretning blev der fra denne Dag endmere Liv og Omsætning. Marcussen var Mand for at bruge Krediten, og Professoren, som just iaar tjente store Penge paa Kornvarer, arbeidede med Liv og Lyst og fandt i Marcussen en Medarbeider, der baade kunde følge og udføre hans Planer, og som — fremfor alt — aldrig stod fast for Midler eller kom med kjedsommelige Indvendinger.

Marcussens lange blonde Knebelsbart glinsede, og eftersom hans Stilling som første Mand i Byens første Kontor udvidede Kredsen for hans Bekjendtskaber, strakte han sin Virksomhed op over Tjenestepigernes Niveau og var snart Kavaler mellem Damerne. Dette forbedrede ikke hans Rygte, som forblev skrækkeligt, men derimod hans Manerer, og hans uforlignelige Frækhed overfor Kvinderne gjorde ham formeligt uimodstaaelig.

Blandt Mandfolk var han munter og raa, fuld af de værste Historier; en prægtig Ven — parat til alt — til at drikke og til at betale, hvilket han gjorde af en tyk Tegnebog, hvor Pengesedler flød omkring blandt brogede Blade af Kjærlighedens Bog.

Mod Abraham var han altid ærbødig og passede nøie Afstanden. Men netop derfor var Abraham, som ikke ligte sligt, dobbelt venlig og kammeratslig. Og da det mer og mere viste sig, at Abraham passede bedst ved Fabriken, indtog Marcussen efterhaanden den Plads i Kontoret, som oprindeligt var tiltænkt Chefens Søn.

Men Abraham havde fuldt op at gjøre — først i sin dobbelte Stilling som Fabrikens officielle Bestyrer og hemmelige Læge, dernæst havde han en Mængde forskjelligartet Arbeide som Viceformand i Arbeidernes Forening.

Det var imidlertid hans Lyst at stelle med saadanne Ting som Arbeidernes Sparepenge, Sygekasse og lignende, ligesom det ogsaa var ved sin Formandsstilling, at han blev istand til at klare Steffensens Affære.

Da han nemlig havde gaaet nogle Dage og tænkt over, hvad han skulde gjøre i Anledning af Steffensens uretfærdige Afskedigelse, blev hele Sagen ham tilslut ganske modbydelig at tænke paa. Og han skulde maaske trukket sig ud af det hele, om ikke Billedet af Grete altid var vendt tilbage — som hun sad i sine Rør og Pilebaand og ventede paa ham med den stærke Tillid, som han ikke kunde undvære.

Det pinte ham saa meget, at han næsten ikke kunde bekvemme sig til at gjøre sine daglige Besøg i Fabriken, fordi han maatte passere hendes Hus og vidste, at den Gamle sad inde i Stuen og fortalte hende, hvergang han gik deres Dør forbi.

Tilslut betroede han sig til sin Ven Kruse og fortalte ham hele Sagen.

Kruse forstod. Han sad som han pleiede lidt sammenkrøben og plirede i Tobaksrøgen; i al Hemmelighed maalte han den stærke smukke Mand, som krympede sig foran den lille Vanskelighed, og med et lidet Vip af Haanden slog han Asken af Cigaren.

„Jeg synes ikke, du skulde gjøre Vrøvl —"

„Nei ikke sandt? — hvad Fanden kan det nytte i en Sag, som igrunden er saa ubetydelig; gjaldt det virkelig noget, saa skulde nok de Herrer faa føle —"

„— men jeg raader til en omgaaende Bevægelse," fortsatte Kruse tørt; „vi gjør Steffensen til Bestyrer af Kramboden."

— „i Forbrugsforeningen?"

„Javel, det er etslags Levebrød — ikke saa galt, hvis Handelen vil gaa frem som hidtil."

„Men tror du, de vil have ham? du ved, han er ikke ligt blandt Arbeiderne."

„Vi faar lægge vor Indflydelse i Vægtskaalen — som Christensen vilde sige. Jeg kan ikke fordrage Steffensen — det ved du; men jeg tror, han er duelig til at passe Kramboden; og saa tænker jeg, du vilde sætte Pris paa denne Udvei?"

„Naturligvis! — jeg vilde være meget glad —"

— „og endnu et," afbrød Kruse og iagttog den anden med et lidet Smil, „de gode Herrer af Direktionen kunde have ganske godt af at se Arbeiderne hjælpe sig selv; den Mand, de har forkastet uden Grund, ham skaffer Arbeiderne selv et Levebrød."

„Ja ja ja! det har du ogsaa Ret i! — det er en glimrende Ide! — Tak Kruse! — det skal du ret have Tak for!"

Og Abraham slog den lille Mand voldsomt paa Skulderen; han var henrykt, fuld af Iver og Lyst til at gaa igang og tage fat strax.

Men da han var gaaet, stod Peder Kruse længe tankefuld med sit lille bitre Smil, og tilslut sagde han til sig selv: ja se saaledes blir de — de, som kunde været de bedste og modigste blandt os.

Abraham gik langsommere, da han nærmede sig Steffensens Hus; han forberedte Scenen, lagde Planen og vidste, da han tog i Dørlaasen, paa en Prik, hvorledes han vilde sige det, og hvad Indtryk det vilde gjøre paa de to.

„Godaften Steffensen! — Godaften Grete! — det er en hel Stund, siden vi saaes;“ saaledes begyndte han med halv Stemme, somom han var lidt træt.

„Ja; jeg kan tænke, Bestyreren har havt travlt,“ knurrede Steffensen.

Grete sagde ingenting, men lyttede i glad Forventning.

„Travlt har jeg havt — ja; baade med mine egne Ting og med andres.“

Steffensen, som i Begyndelsen havde siddet tvær og trodsig, blev nu urolig. Disse Ventedage havde trykket ham ned; det var heller ikke Spøg: en gammel Mand med en blind Datter og uden Arbeide. Vel var det sandt, som der blev sagt, at han havde nogle Penge i Sparebanken; men det havde han altid tænkt at efterlade Grete. Skulde han nu begynde at tære paa de Skillinger, saa blev der ikke anden Udsigt for hende end Fattigkassen, naar han gik bort. Han prøvede endnu at byde Spidsen; men i Virkeligheden sad han skjælvende og ventede sin Dom.

„Naa!“ — sagde han saa barskt, han kunde; „skal jeg saa være Maskinmester eller ikke?“

„Nei — De skal ikke være Maskinmester,“ svarede Abraham rolig.

Han kjendte, hvor Grete, som sad ved Siden, fór sammen; men Steffensen sprang op og begyndte at bande og tordne, som han pleiede.

Abraham forblev ganske rolig og gottede sig over, hvorledes Scenen udviklede sig, ganske som han havde tænkt. Nu syntes det ham paatide at anbringe det afgjørende:

„Kan Steffensen ikke huske, at jeg lovede at tage mig af Sagen?“

„Jo han kan; og han var dum nok — gamle Steffensen — til at tro det.“

„Aa det var ikke saa dumt endda,“ svarede Abraham og lo; „— og da jeg nu først havde taget mig paa at hjælpe, saa tænkte jeg, det var bedst at gjøre det grundigt. Det er temmelig haardt Arbeide med de Maskiner, og farligt for Helbreden om Vinteren ligefra Varmen og ud i de aabne Skur — ikke sandt?“

„Det er et Svinearbeide; men det er dog et Levebrød.“

„Ja — Levebrød! der er mangeslags Levebrød; men, naar man blir gammel, gjælder det at finde et, som passer for Kræfterne og ikke tager Livet af en før Tiden.“

Steffensen blev igjen uvis; gik et Par Skridt frem og satte sine to stive Øine lige paa Abraham.

„Jeg vilde derfor tilbyde Dem Posten som Bestyrer af Arbeidersamlagets Krambod.“

Steffensen studsede; hans første Indskydelse var at kaste sig ned og takke for Redning fra Armod og Elendighed.

Men det var bare et Secund eller to; det lange Had til Kapitalen, den indgroede Vane at være uforsonligt misfornøiet laa ham for dybt i Blodet. Han knurrede blot noget om, at en fik tage tiltakke, naar en først var sparket ud af sin Stilling.

Men i Virkeligheden var hans Bevægelse saa stor, at han gik ud i Kjøkkenet, hvor han rumsterede med Kopper og Spand. Det var en kjendt Sag, at den Madame, som hidtil havde forestaaet Udsalget i Forbrugsforeningens Krambod, havde lagt sig Penge op og skulde giftes i disse Dage, skjønt hun var en Enke paa femti Aar.

Først da den Gamle var gaaet, vendte Abraham sig mod Grete, for at nyde sin Triumf; men han blev skuffet ved Udtrykket i hendes Ansigt.

„Nu Grete? — er du ikke fornøiet med mig?"

„Jo! — du skal have Tak! — Far har været saa ræd; men jeg vidste nok, du vilde hjælpe og tale hans Sag; det har du vel gjort?"

„Ja naturligvis, du kan vide det!" svarede Abraham lidt forvirret.

Grete blev strax opmærksom, saa han skyndte sig at tilføie:

„Du kan tro, jeg lod dem forstaa —"

„Hvad sagde du? fortæl; — hvad sa' du til dem? — var din Far med?"

Dette interesserede hende aabenbart mest; hun havde Faderens Blod; og intet syntes hende saa stolt og stort, som naar nogen satte sig op mod de Mægtige og sagde dem Sandheden lige i Ansigtet.

Efterat den vakte Bevidsthed om hendes Ulykkes hele Omfang havde gjort hendes Kjærlighed saa saar og pinefuld, var hun mod Abraham ikke saa jævn som før; og idet hun nu vendte sit Ansigt mod ham — saa anspændt, saa forelsket, saa begjærlig efter at faa beundre ham endnu mere, — ja saa havde ikke Abraham Kraft nok til at give slip paa dette eneste Menneskehjerte, hvis Tro og Lid han eiede helt; og saa satte han sig til at lyve.

Hidset og ført ved hendes Spørgsmaal blev han opfindsom; han havde saa ofte sammen med hende gjort Farten gjennem fantastiske Eventyr; dennegang var det rigtignok bent frem Løgn; men det lignede dog.

Og han refererede hele sin Tale, den han vilde have holdt og som begyndte: jeg kommer for at kræve min Ret; ja, da han først var i Farten, ænsede han ingenting og skildrede tilslut, hvorledes hele Direktionen havde tigget om at maatte beholde Steffensen som Maskinmester; men han havde afslaaet det, — han — Abraham

Løvdahl — vilde vise de høie Herrer, at Arbeiderne kan hjælpe sig selv.

Men idetsamme kjendte han, at han blev blussende rød i hele Ansigtet, da han paalagde hende ikke at sige noget om dette til nogen — ikke engang til Steffensen.

Grete var straalende og mærkede ingenting; og Abraham be roligede sin onde Samvittighed og tog imod hendes Beundring. Nu var det godt, at hun ikke kunde se ham; det havde været umu ligt foran et Par Øine, — foran et Par uundgaaelige Øine! —

„Hvad feiler dig? — Abraham! — hvorfor sprang du fra mig? — hvor er du? — kom hen igjen og sæt dig."

„Nei Grete! — jeg maa gaa; Klokken er mange. Godnat! — jeg kommer snart igjen."

Abraham vendte tilbage fra sit Triumftog — krumrygget, sky og saa forunderligt slap i Benene. Alt, hvad han prøvede, var unyttigt; det var slet ingen Ubetydelighed det, som var hændt; for det var Løgn, aabenbar, skinbarlig Løgn; han havde nok løiet før — saadan smaaløiet; men aldrig saa feigt, saa planmæssigt. Og et Par store, dybe Øine havde ligesom taget Plads i det blinde Ansigt og staaet et Øieblik foran ham; og han kunde ikke undgaa dem, hvorledes han end manøvrerede og krympede sig; han maatte tænke paa sin Moder — pinligt og modstræbende; men han maatte. —

— Eftersom Tiden led, og han kom ind i Forholdene, fik ogsaa Kapellanen Morten Kruse meget at bestille. Sin præstelige Gjerning røgtede han med Søndags-Prædikenen efter Tur samt en og anden Bibellæsning, forat Lægprædikanterne ikke skulde have noget Paaskud. Men forøvrigt optoges hans Tid — sandt at sige — af saare verdslige Ting, og han blev en hyppig Gjæst i Løvdahls Kontor — altid Bagveien.

Marcussens nye Princip med at bruge Krediten gjorde det ønskeligt for Professorens Forretning at have flere og solide Endossementsforbindelser. Hidtil havde man næsten ikke behøvet andre Navne end Konsul With; men nu kunde det være godt at have flere; og Marcussen foreslog gamle Jørgen Kruse.

Professor Løvdahl udviklede da for Kapellanen det rent ud taabelige i at lade Pengene ligge til en kneben 4 Procent i saadanne Tider; og Følgen blev snart, at der begyndte en forsigtig Forbindelse mellem Jørgen F. Kruse og Carsten Løvdahl.

Gamle Jørgen maatte beundre sin Søns Forretningssans, om han end ikke altid var saa enig i den Unges Dispositioner. Men han kunde overhovedet slet ikke modstaa Morten; thi saasnart der

gryede en Uenighed, var Sønnen med en Gang Præst, og saa vidste gamle Jørgen hverken op eller ned.

Saaledes kom en god Del af Kruses vel gjemte Penge for en Dag, — „for at sættes i Løvdahls Forretning“ — som Morten kaldte det; og Discontoen var en smuk Sum ved den første Halvaarstermin — det maatte gamle Jørgen selv indrømme.

Og lidt efter lidt blev det Brug blandt Folk at sætte sine Sparepenge hos Carsten Løvdahl; den høiere Rente, han gav, gjorde, at Marcussens sirlige Contocouranter vare langt at foretrække for Sparebanksbøgerne.

Og da gamle Jørgen først fik Smag paa disse Indtægter uden Møie og n æ s t e n uden Risico, opgav han sin lurvede Forsigtighed og blev næsten ivrigere end Sønnen efter at komme ikast med denne glimrende Løvdahlske Forretning, af hvilken der dryppede saa meget Guld.

— Da Morten Kruse første Gang bragte sin Kone Renterne af de Penge, som Tid efter anden var anbragt hos Carsten Løvdahl, lagde Fru Fredrikke sine magre Arme om sin Mands Hals og hviskede:

„Det er vist næsten syv Procent — Morten!“

„Det ved jeg ikke; jeg har ikke regnet efter,“ svarede Morten med Værdighed; „men der synes at følge en rig Velsignelse med den Mand.“

„Men disse Penge — skal vi ikke sætte dem i Banken? — det er dog sikrere?“

„Som du vil — Fredrikke!“

Og saa blev disse Penge sat i Banken.

Men otte Dage efter sagde Fruen:

„Ved du Morten! hvad vi har tabt i denne Uge?“

„Har vi tabt noget?“

„Ved at have de Rentepenge, du ved, i Banken istedetfor hos Løvdahl har vi tabt over tre Kroner i én Uge; — jeg har regnet det ud.“

„Jasaa!“ — svarede hendes Mand modfalden; og der blev en Pause.

Præsten sad og læste sin Faders Aviser, — de blev først bragt til de Unge —; og Fru Fredrikke holdt paa med at sy sig en Hat af et sort Halstørklæde, som Morten ikke længere havde Brug for, da han stadig gik med et hvidt Bændelbaand om Halsen.

„Hør du,“ sagde Fru Fredrikke; „synes du ikke, der er noget galt i dette saaledes at spilde Pengene? tænk disse tre Kroner! — hvad kunde vi ikke kjøbt for dem?“

„Eller givet bort — Fredrikke!“

„Javist! tænk, hvor mangen Fattig kunde vi ikke have bespist med de Penge, som nu ikke kommer nogen tilgode? — jeg tror virkelig, du faar gaa til Professoren — ja, for du er vel sikker paa ham? —“ og somom bare Spørgsmaalet forfærdede hende, rettede hun sine skarpe Fugleøine paa Manden.

Morten svarede kun med et overlegent Skuldertræk.

„Vil du, at jeg skal sætte de Penge ogsaa hos Løvdahl?“ spurgte han.

„Ja — du maa jo gjøre, som du vil; men jeg synes rigtignok —, ja, du ved, jeg forstaar mig ikke paa det; men det forekommer mig, at det ligefrem er Uret — Synd — at lade noget gaa tilspilde.“ —

— Da Marcussen den næste Dag blev kaldt ind i Chefens Kontor gjennem det elektriske Ringeapparat, raabte Professoren oprømt:

„De fik Ret — Marcussen! — Præsten har været her med Pengene.“

XI.

Madamen fik Ret, naar hun i de første Dage efter lille Carstens Fødsel blev ved at gjentage, at Fruen var for ung til strax at føle hele Lykken ved Barnet; det vilde nok komme.

Thi da Clara havde forvisset sig om, at hendes Skjønhed intet havde lidt, kastede hun sig over den Lille med en Kjærlighed saa graadig og skinsyg, at hun næsten følte sig paa Krigsfod med alle, der omgav hende og som vilde stjæle sig lidt Ret til at eie med i Barnet.

Hun huserede med Pleiekoner og Barnepiger, fordi de ikke forstod at stelle Barnet. Saalænge den Lille havde det godt, var det Clara, som passede ham efter en Bog og efter lange Breve fra Moderen. Men kom der lidt Maveknib eller saadant noget, saa var det altid Pleiekonen eller Pigen — eller en anden, som havde gjort noget galt eller dumt.

Dette Barn var et Stykke af hendes egen Skjønhed, af hendes egen Fuldkommenhed; derfor skulde det være og voxe op som et mandligt Sidestykke til hende, — skulde engang vise sig inde i selve Byen for Familien, for Veninderne for de forsmaaede Balkavalerer, for hele Hovedstaden lige op til Slottet — som Clara Meinhardts Mesterstykke.

„Du lader til at anse lille Carsten som din udelukkende Eien-

dom," sagde Abraham godmodigt, naar hun ikke vilde lade ham komme nær Barnet.

„Ja, — det gjør jeg rigtignok."

„Men jeg da!" — raabte Abraham leende; „du behandler mig ganske som brugt Krudt."

„Hvad er det for noget Tøv!"

„Der Moor hat seine Pflicht gethan, der Moor kann gehen."

„Ja det ved Gud, han kan," svarede Clara uden Skygge af Smil.

Men Abraham lo; han vilde ikke tage det for Alvor; han vilde være lykkelig. Han havde en Søn, som var hans; og han skulde nok faa Tag i Gutten senere; det var saa rimeligt, at Moderen raadede i den første Tid.

Kun med én taalte Clara at dele Barnet: Professoren fik Adgang til alle Tider; og han blev utallige Gange kaldt op ad Vindeltrappen enten til en Raadslagning eller stundom bare, forat Bedstefar skulde se, hvor han var sød — lille Carsten i Badestampen.

Og Moderen og Bedstefaderen kunde sidde lange Stunder over Vuggen og le og beundre hver mindste Trækning i det lille Ansigt, hvori de opdagede alverdens Smil, Familieligheder og intelligente Antydninger; medens Barnet — ærligt talt — hels lignede en syg Abekat.

Professoren var saa optaget af dette Barn, at han børstede Støvet af nogle medicinske Skrifter og gav sig til at repetere om Børnesygdomme. Det var hans Lyst og Glæde — dette lille Væsen, som skulde bære Navnet; og naar han i den dybe Stilhed midt i sit store Kontor hørte en fjern Lyd af Barneskrig ovenpaa, da lænede han sig tilbage i Stolen og smilte til Lykkegudinden, som halvt svævende rakte ham sin Krans og smilte igjen.

— Ogsaa for sin Veninde Fru Fredrikke viste Clara stundom sit Barn; thi hun havde ikke noget og saa hellerikke ud til at faa noget, og Clara satte Pris paa denne Overlegenhed.

Thi i Retning af det økonomiske Husstel maatte hun indrømme, at Fru Fredrikke i høi Grad var hende overlegen. Vel behøvede Clara ikke at spare, og hun gjorde det egentlig hellerikke; men hun havde dog fra sin Moder arvet et Sværmeri for at knibe paa Smørret og gjemme Sukkeret for Pigerne.

Fru Fredrikke lærte hende en Mængde Kneb med Madfedt, Meljævninger, Sirup og Cicorie og Liebig — ikke at forglemme; og Fru Clara gjorde sig en Samvittighedssag af at beværte sin Mand og sine Tjenestefolk med nogle høist mystiske Ting, som de skulde spise.

Til andre Tider — som ved Selskaber ænsede hun ingen Ud-

gift; at være rigtig ødsel og flot, naar nogen saa det, var igrunden hendes Natur — især med et Raffinement af Kniberi; paa samme Tid som hun lod Kogekonen grassere efter Behag med Trøfler og Østers, forsømte hun aldrig at tælle Sveskerne til Tjenernes Sødsuppe.

For Fru Fredrikke var et Besøg og fremfor alt et Selskab i dette Hus, hvor der gik saa meget til, ligefrem gribende. Hendes Fugleøine hang ved alt, hvad der blev fortæret, og taxerede alt, som gik tilspilde. Og bagefter følte hun sig, somom hun havde været med paa en vanvittig Ødselhed, den hun selv maatte bøde paa ved at knibe Kniberiet endnu knebnere.

Hun misundte isandhed ikke sin Veninde; det maatte være skrækkeligt at staa i Spidsen for et saadant Hus. Thi Fru Fredrikke eftertragtede ikke egentlig at være rig, at eie meget; eiheller nærede hun nogen bestemt Frygt for Fattigdommens Savn og Indskrænkninger, — hun behøvede i Virkeligheden saa lidet.

Hendes Lidenskab var Bevidstheden om, at alle de Skillinger, som paa nogen mulig Maade kunde trille ind til hende, — de kom; og at ikke en eneste Skilling trillede fra hende, som paa nogen mulig Maade kunde været spart.

Hun var en Guldgrube for sin Mand og blev meget beundret.

Nei — skulde hun misunde Clara Løvdahl noget, var det snarere Manden; — hans Nøisomhed — den maatte hun beundre.

Naar hun hørte, hvad Middagsmad den rige og forvænte Abraham Løvdahl tog tiltakke med, maatte hun rigtignok tænke paa sin Mand; han var Skam ikke let at narre med opvarmede Levninger og deslige.

Men saa var der jo det, at Morten ikke var stærk, og desuden trængte han god og kraftig Mad i sit besværlige Kald. Der havde derfor i Kapellanens Hus udviklet sig den Skik, at Husfaderen spiste af et særskilt Fad; medens Fruen, som forøvrigt næsten ingen Næring behøvede, hun havde nogle andre Ting at pille med, som man ikke egentlig kunde benævne med noget bestemt Madnavn.

— Saasnart Clara Løvdahl følte sig fuldkommen rask igjen, vilde hun have Revanche for den lange kjedsommelige og smertefulde Tid; hun satte Fart i det gamle Hus — ja i hele Byen; hun fik antændt en Selskabelighed og en Feststemning, der fængede til alle Sider og oplyste hele Vinteren med glimrende Baller, Fakkeltog paa Isen, Champagne og Raketter.

Det var vel ikke Clara Løvdahl alene, som fik den adstadige By til at staa paa Hovedet: men hun anslog den rette Tone i det rette Øieblik, og hun fik Svar af Glæde og Jubel fra alle Kanter. Ikke

blot hos de store som Løvdahls, Withs, Garmans, men ogsaa nedover blandt Smaafolk slog de sig løs denne Vinter. Der var ikke et eneste bekymret Ansigt at se undtagen Bankchef Christensens; og det forøgede Lystigheden.

Der farer undertiden en saadan løssluppen Aand gjennem smaa, afsides Ansamlinger af Mennesker, naar de have sovet længe. En Prins eller et Dyrskue sætter Maskinen igang, og saa gaar det Slag i Slag med Fester og Selskaber.

De, som har Skillinger tilovers, ta'r dem frem; og de, som ingen har, faar med Fornøielse laant; og der blir en Flothed og en Rigelighed, saa at de overraskede Kjøbmænd ordinerer baade Champagne og svære Silketøier fra Hamburg.

Men den Champagne bliver aldrig betalt; og naar en fremmed Kunde mange Aar efterpaa falder i Forbauselse ved at finde et pragtfuldt Silkestof i en støvet halvtom Butik, saa svarer Kjøbmanden: „Ja, ser De! det Tøi er fra Prinsetiden," og han ryster vemodigt sit fallerede Hoved.

Dennegang var det altsaa Fru Clara, som satte Munterheden igang; men hun havde ogsaa god Hjælp. Først og fremst i Professoren, som netop fandt det at være la haute finance: Baller, Concerter og Maskerader om Aftenen, og store Omsætninger, Masser af Breve og Expeditioner om Formiddagen i Kontoret.

Han var med til alle Forlystelser og var selv den, som opfordrede Clara og hjalp hende med at finde paa nye pikante Tilstelninger.

Konsul With var ogsaa en værdifuld Medarbeider; hans Specialitet var Maskerade. Han havde Garderobe for et helt Theater og var utrættelig ivrig og beredvillig til at laane ud, naar han bare kunde faa igang en Maskerade eller bare et tarveligt Divertissement med Forklædninger.

Onde Tunger paastod, at dette Konsulens Sværmeri kom af, at det kun var under hans mesterlige Forklædninger, han kunde more sig lidt om Aftenen; eftersom hans Kone — Strygebrættet kaldet — holdt skarpt Øie med ham. Og det behøvedes; thi Konsul Withs Rygte var næsten værre end Marcussens.

Ogsaa Marcussen satte Clara ivei; det morede hende at holde ham i en stadig Forvirring. Fra først af lagde han ikke Mærke til hende anderledes end i ærbødig Beundring for Principalens smukke Hustru; men Clara gav ham snart andet at tænke paa.

Hun kjendte godt til hans Liv og vidste, at han blandt de smaa Damer i Byen var uimodstaaelig. Nu kunde det more hende — den fuldendte Dame fra Hovedstaden at fange denne smukke klodsede Fisk, for at se ham sprælle under hendes overlegne Behandling.

Og han bed strax paa; men hun rykkede for tidligt i Snøret.

Thi saa lidet fin Marcussen end var, saa narrede en Kvinde ham ikke let; og da han strax mærkede, hvad han skulde bruges til, forblev han hendes ærbødige Kavaler uden nogensinde at ville mærke de smaa Vink om at komme nærmere.

Clara blev forbauset og ærgerlig; denne Smaastadsløve vilde han ikke bøie sig! — hun vilde tvinge ham. Men derved blev hendes Væsen saa underligt forceret, at Abraham engang vovede at sige til Clara efter et Selskab:

„Hør! — du forkjæler os denne Marcussen!"

„Hvad mener du?"

„Du gjør for meget Væsen af ham; han er jo ikke andet —"

„end din Fars Kontorist? — det var vel det, du vilde sige; jo du mener det rigtignok ærligt med dine Talemaader om Frihed og Lighed; naar alt kommer til alt, er du en latterlig Aristokrat."

„Det var ikke noget om hans Stilling, jeg vilde sagt —"

„Jo det var netop det, du vilde sagt; jeg saa det paa dig."

Abraham Løvdahl havde været gift i snart to Aar; det var ikke længer saadanne Ting, han disputerede om, og han vilde i Taushed tage fat paa sin Avis.

Men nu vilde Clara netop vide Besked, hun forlangte at han skulde forklare, hvad han mente med sine Insinuationer, med saaledes at kaste sig over hende med Bebreidelser og —

„Naa naa — Clara! — svar mig: synes du virkelig, Marcussen er comme il faut?"

„Han er smuk, meget smukkere end du."

„Hver sin Smag," svarede Abraham muntert; han vidste godt, han var vakker nok, og at hun kun sagde det, for at ærte ham; „men synes du, han er fin?"

„Aa ved du hvad! — jeg kjender flere Ægtemænd, som kunde lære Hensynsfuldhed mod Damerne af Hr. Marcussen."

„Tror du, disse galante Hundekunster vilde klæde en Ægtemand?"

„Du kunde jo prøve. Men nu vil jeg vide, hvad du har at bebreide mig overfor Marcussen?"

„Hans Rygte —"

— „kjender jeg, de fleste Mandfolk har et temmeligt medtaget Rygte; vil du kanske kaste den første Sten?"

„Jeg vil slet ikke tale om mig selv; men det undrer mig, at du Clara! som virkelig ser saa skarpt, naar du vil, — at du ikke opdager den indre Raahed, som skinner gjennem Marcussen fra Hoved til Fod?"

„Du er skinsyg, — jo du er —"

„Aa neigu er jeg ikke skinsyg — nei!"

„Tror du ikke jeg, som du selv siger ser saa skarpt, kan se Skinsygen pible ud af Øinene dine! — det er ogsaa et smukt Træk af dig! husker du de Tider, da du talte i høie Toner om Ligeberettigelsen, de samme Fordringer til Manden som til Kvinden, den gjensidige Tillid —"

„Nuvel! — hvad saa?"

„Hvad saa? — jo du er en nydelig Eman — — Emancipist!" raabte Fru Clara; „du er ikke et Haar bedre end alle de andre væmmelige Mandfolk; mens du forlanger af din Kone —"

„Hvad mener du Clara! — jeg?"

Da vendte hun sig lige mod ham, og hendes smukke blaa Øine blev kolde som Glas.

„Grete Steffensen" — sagde hun halvhøit.

Abraham fór iveiret ved Navnet, og hun greb det strax:

„Ja du ser, jeg ved Besked; du synes kanske, det klæder dig at komme her med din afskyelige og ugrundede Skinsyge, naar du selv har saadant paa din Samvittighed."

„Men du er jo aldeles gal — Clara! — det er jo en stakkels, blind Pige —"

— „ja blind maatte hun ogsaa være —"

— „for at blive indtaget i mig?" fuldendte Abraham og maatte alligevel le.

„Det var aldeles ikke det, jeg vilde sagt," svarede Clara og vendte sig bort; thi det var det, hun vilde sagt; men hun stansede, fordi hun følte, at det var altfor taabeligt.

Imidlertid gjenvandt hun snart sin Sikkerhed, og idet hun gik forbi ham, sagde hun med sin Moders Stemme:

„Hvorom alting er, saa skal jeg frabede mig din Skinsyge; pas du dig selv, saa skal nok jeg passe mig; — Godnat!"

— Efter denne Samtale fik Abraham en Frygt for, at Sladder og onde Tunger kunde ødelægge hans Forhold til Grete; og hun var ham ganske uundværlig. Lidt efter lidt var hans Kjærlighed gledet bort fra Clara; han havde jo snart indseet, at det var umuligt at bevare det Sværmeri, hvormed han fra først af havde elsket hende; og naar det endnu ikke fuldt ud var ham bevidst, hvor fjernt fra hinanden de i Virkeligheden levede, saa var det nærmest, fordi der laa i Abrahams Karakter en bestemt Ulyst til at gaa dybt i et Forhold, hvor han kunde formode, at der paa Bunden laa noget sørgeligt eller foruroligende.

Men den Trang til hengiven Kjærlighed, som intet Svar fandt hos

Clara, vendte sig til Grete — naturligt og uden at han tænkte paa nogen Uret. Nu vidste Abraham godt, at han elskede Grete, og han var lykkelig i hendes uskyldige Tillid; alle Ønsker udover dette satte han sig til Modværge mod; han havde givet sig selv sit Ord paa, at han i dette Stykke vilde være ærlig og retskaffen.

Og som han Gang efter Gang i Livets Smaating bøiede af, hvor han burde gaaet ligefrem; — taug, hvor han burde talet, blev dette Forhold til Grete et Tilflugtssted for en Trang i hans Karakter, som fra Barndommen var bragt til at forkrøble: han følte sig som hendes Ridder; hun var fuldstændigt i hans Magt; men han vilde aldrig misbruge den.

Og dog var ogsaa her en Skygge. Naar Abraham tænkte over sit Liv, forekom det ham, somom det var en uundgaaelig Skjæbne dette, at netop han, som i Virkeligheden netop saa gjerne vilde have alting klart og greit omkring sig, — at netop han bestandig skulde komme opi smaa Tvetydigheder, fortrædelige Smaating, som han fra først af ikke gad rydde tilside, men bare steg over, og som saa siden bag hans Ryg steg op til store Fortrædeligheder med lange Skygger.

Hvorfor skulde det nu falde sig saa, at han kom til at lyve for Grete!

Thi det blev ikke med den ene Gang. Da han saa, hvor det gjorde hende lykkelig, lavede han hele sit Liv om efter en lidt forstørret Maalestok og fortalte fra sin Barndom og sin Ungdom og fra Dag til Dag, — Traaden var sand og ægte nok; men det var netop Udsmykningerne, Grete satte mest Pris paa.

Han fortalte og skammede sig og fortalte igjen, indtil Skammen sledes bort; og disse lange Stunder, naar han sad og udmalede for hende, hvad han havde gjort, og især, hvad han vilde gjøre i det og det Tilfælde — — de blev for ham kjærere end alt andet. Ikke blot, at han nød den Lykke at være hende nær; men selve de fantastiske Fortællinger begyndte at virke befriende paa ham; de bødede lidt paa hans Livs Marvløshed.

Saa blev han en Mester i denne Art Digtning, og hun blev aldrig træt af at spørge og beundre. —

— Men i sit Hjem maatte Abraham anstrænge sig, for ikke at føle sig fremmed. Ved det venskabelige Forhold mellem Clara og Professoren blev han lidt tilovers. Til Fornøielserne fulgte han gjerne med; men hvad han ikke kunde taale, men rent ud rømte af Huset for — det var en egen Art af Gudelighed, som Clara holdt paa at indføre i Hjemmet.

Fru Løvdahl havde, for at give Saisonens Selskabelighed et stor-

artet Sving, ogsaa forenet sig med endel godgjørende Damer og istandbragt en glimrende Bazar med Dans og Skuespil.

Og efter denne Tid fik hun Smag for smaa halvt religiøse Sammenkomster med The og en Præst.

Professoren spøgte i Førstningen med sin smukke Svigerdatter over denne pludselige Fromhed. Men snart var det, somom han saa det med andre Øine. Han indvilgede endogsaa i at overtage Posten som Formand i „Foreningen for faldne Kvinder i St. Petri Menighed", hvilken Post Konsul With af visse Aarsager ønskede sig fritaget for.

Dette: at Faderen gik med — kunde Abraham mindst af a't taale; thi han vidste saapas god Besked om Professorens Anskuelser betræffende Religionen, at han umuligt kunde tro, at det var af et oprigtigt Hjerte, den gamle Videnskabsmand nu sad og sang Salmer mellem Damerne og fulgte til Kirke — ja til Alters med Clara.

Men det kunde han jo ikke tale til sin Far om; og han gik derfor bare af Veien.

Forøvrigt var der over Professoren et Liv, en rastløs Virksomhed, som stundom næsten kunde ængste Abraham. I alle Selskaber deltog den gamle Mand, og i Kontoret var han sent og tidligt.

En Dag lod han Abraham underskrive en Vexel.

Abraham tog leende Pennen:

„Ja, kan du have nogen Glæde af mit Navn, saa værsaagod! — Gud og Hvermand ved jo, jeg eier ingenting."

„Det er jo ogsaa bare en Formsag," sagde Professoren fort og tog Papiret, „mit Navn er jo det vigtigste."

„Ja dit Navn er som Faraos Kjør; det sluger mit uden at blive det mindste federe af det."

„Men dit Navn Abraham! — vil engang blive saa godt som mit."

„Ak Far! — jeg bliver nok aldrig saadan Kjøbmand som du."

„Vi faar se — Gutten min! —" svarede Professoren; men længe efter, at Abraham havde forladt Kontoret, sad han i Tanker — i urolige Tanker.

XII.

„Hr. Bankchef! — nu begynder jeg for Alvor at tro, De modarbeider mig."

„Aldeles ikke — Hr. Professor! — tværtimod! ingen kan være mere begjærlig efter at komme Dem tilhjælp."

„Tilhjælp! — jeg takker Dem; men jeg behøver virkelig ingen."

„Nei — nei! — De misforstaar mig; jeg mente bare, at foran knappe Tider —“

„Aa — denne Krise er Deres fixe Idé — Christensen! og De ved, jeg tror ikke paa den.“

Samtalen havde varet en hel Stund, og begge Herrer vare temmeligt ophidsede — hver paa sin Maade. Især var Professorens Ansigt ligesom flammet, og han legte nervøst med en Lineal.

Christensen var roligere; han snøftede bare lidt stærkere end vanligt og saa sig omkring i Kontoret:

„Nuvel — Hr. Professor Løvdahl! — Krise eller ikke Krise, — en Ting er sikker, og det er, at Fortuna maa likvidere jo før jo heller.“

Det kom saa pludseligt, — at Professoren mistede baade Mund og Mæle og blev siddende et Øieblik med opspilede Øine.

„Skal det være en Spøg? — Hr. Bankchef!“

„Paa ingen Maade — desværre! — jeg troede, De vilde være fuldstændig enig med mig; De maa jo endnu bedre kjende Stillingen.“

„Ja det gjør jeg; og jeg kan forsikre Dem om, at der aldeles ikke kan være Tale om den Eventualitet, De antyder. Men nu skal jeg sige Dem noget — Hr. Bankchef Christensen! — De har lige fra den Dag, jeg blev administrerende Direktør i Fortuna gjort, hvad de kunde, for at styrte mig; og da det ikke er lykkedes Dem, har De prøvet at skade selve Fabriken; derfor kommer De med alle Deres Ængstelser i Generalforsamlingerne, og af den samme personlige Grund har De fordrevet Fortunavexlerne fra Deres Bank.“

„Personlig? — Hr. Professor!“

„Ja, jeg siger personlige Grunde; — for alt dette kommer af, at Deres Forfængelighed ikke kunde taale, at jeg blev Formand, da Mordtmann gik af; nu ved De det!“

Professoren var ganske ude af sig selv, og gik op og ned ad Gulvet; Christensen følte sig paa Næsen og smilte saa smaat bag Haanden:

„Lad ikke os to tale om personlig Forfængelighed — Hr. Professor Løvdahl! — Det var bedre, vi prøvede i Fællesskab at møde Ulykken. Denne Fabrik er et mislykket Foretagende — lad os begynde med at erkjende det.“

„Aldeles ikke! — det vil jeg paa ingen Maade erkjende. Fabriken er god og bliver godt ledet; men Konjunkturerne have været over al Maade uheldige.“

„Ja — da nødsages jeg til at sige Dem — Hr. Professor! — at

mit Ærinde hos Dem idag var at forberede Dem paa, at jeg ved næste Generalforsamling agter at fremsætte Forslag til Fabrikens Likvidation."

„Værsaagod!" — svarede Professoren, vendte sig og gik hen til det midterste Vindu.

Han var saa oprørt, at han en Stund ikke forstod; men som han stirrede ned i Haven, hvor Crocuserne begyndte at vise sig langs Veikanten, klarnede Situationen i al dens Farlighed for ham.

Fortunas Stilling var desværre meget slet — ingen vidste det bedre end han selv, som med store personlige Opofrelser havde holdt den ilive og i en tilsyneladende Trivsel. Det var ikke umuligt, at Aktionærerne, naar de fik fuld Besked om Status, vilde foretrække en Likvidation, og da vilde han selv staa som den, der havde paataget sig, hvad han ikke magtede, som den, der havde paaført sine Medborgere Tab; hans hele Stilling, al den Dyrkelse, som var bleven ham kjær og uundværlig, — væk med det altsammen.

Men noget meget — meget værre steg i dunkle Omrids frem for ham; om Fabriken fallerede, var hans Navn halvveis ødelagt, hans Kredit vilde faa et Stød; de allerstørste Vanskeligheder kunde opstaa.

Carsten Løvdahl følte, at han blev blød i Knæerne; det maatte ikke ske nu; Tiderne var virkelig truende. Alt kunde endnu vende sig; naar han bare fik Tid; et Øieblik sank hans Mod saa lavt ned, at han tænkte paa at ydmyge sig og bede Christensen holde sit Forslag tilbage.

Men idet han vendte sig mod Bankchefen, som trak sine Handsker langsomt paa, fik han en god Idé:

„Dersom De er saa ængstelig for Deres Fortunaaktier, saa faar jeg heller overtage dem; hvormange har De i Øieblikket?"

„Jeg har ti; men jeg kan ikke vente, at Hr. Professoren atter vil overtage flere, —"

„Aa vær ikke bekymret for min Skyld," sagde Professoren og lo overlegent, „de forrige fem Aktier, jeg kjøbte af Dem, solgte jeg saamænd en halv Time efter med Avance."

„Virkelig?" svarede Christensen høfligt; „vilde De fremdeles overtage Aktierne for fuldt indbetalt!"

„— al pari — som sidst — naturligvis!" svarede Professoren; „og saa haaber jeg, De vil indse, at Deres Forslag om en Likvidation er mildest talt ubetimeligt?"

„Nu bliver der jo ikke længer Tale om det Forslag; da jeg ikke længer er Aktionær, træder jeg selvfølgeligt ud af Direktionen ved næste Generalforsamling."

Denne Vending var uberegnet; gik Christensen ud af Fortunas Direktion efter at have solgt alle sine Aktier, saa var det et fuldt saa dødeligt Slag for Fabriken som hint Forslag.

Professoren gjorde derfor en afværgende Bevægelse:

„Nei — nei! Hr. Bankchef! — ikke paa den Maade! De har ikke forstaaet mig rigtig. Naar jeg nu overtager Deres Aktier, saa sker det ikke for nogen øieblikkelig Fordels Skyld, — det ved De meget godt; men jeg gjør det af Interesse for Fabriken. Jeg forlanger til Gjengjæld af Dem, at De ikke blot frafalder hint Forslag; men at De ogsaa støtter Direktionen — specielt mig som Formand; og at De i det hele taget optræder paa en saadan Maade i Generalforsamlingen, at Tilliden til Fabriken trods det uheldige Driftsaar ikke svækkes hos Aktionærerne."

„Ja, men jeg kan dog ikke ret vel optræde paa nogensomhelst Maade, naar jeg ikke længer selv er Aktieeier?"

„Saa beholder De et Par Aktier," sagde Professoren; men da han strax kunde se paa den anden, at han vilde blive af med dem alle, bed han sin Ærgrelse i sig og fortsatte: „— eller lad mig heller overtage alle ti — som jeg først foreslog, saa kan jo et Par af Aktiebrevene blive liggende utransporterede hos Dem for en Forms Skyld — ialtfald til over Generalforsamlingen. Det er jo en fuldstændig privat Transaktion mellem os og vedrører ikke Deres Interesse for denne Fabrik, De jo selv har været med at stifte, og hvis Trivsel ligesaa meget ligger Dem paa Hjerte —"

„Det er meget sandt; jeg skulde bare ønske, at De ikke vilde forlange en større Assistance af mig end min Overbevisning tillader."

„Ja ser De! — min kjære Hr. Bankchef Christensen!" sagde Professoren halvt spøgende; „De er jo en ængstelig Mand —"

„Skulde vi ikke sige en forsigtig Mand? Hr. Professor!"

„Nei — lad os sige en ængstelig — det er dog Ordet. Men, naar De nu ser, at jeg, som efter Deres eget Udsagn bedst maa kjende Stillingen, at jeg ikke betænker mig paa at tage yderligere 10 Aktier, saa maa vel dette give Dem den Overbevisning, at Foretagendet er adskilligt bedre og mere lovende end De tror?"

„Ja — De har i Virkeligheden Ret — Hr. Professor — jeg maa jo tilstaa, at De med Deres videnskabelige Uddannelse er den, som bedst kan dømme i denne Sag; og jeg vilde meget beklage, om De ikke skulde lønnes for Deres Arbeide og Opofrelse med et dertil svarende godt Udfald. Hvad jeg formaar, det skal jeg gjøre!"

De to Herrer blev med en Gang meget hjertelige og skiltes efter et trofast Haandslag.

I Døren sagde Bankchefen blidt:

„Jeg tør altsaa haabe, at vor Forretning afgjøres idag pr. kontant? — jeg kjender Professorens Forretningsmaxum."

„Det halve kontant og Resten mod vor 3 Maaneders Accept," svarede Professoren.

„Tre Maaneders Accept —" gjentog Bankchefen og trak lidt paa det; men et Blik paa den andens Ansigt overtydede ham om, at nu var Grænsen naaet: her var ikke mere at opnaa; og han forandrede behændigt Tonen:

„Ja det er jo det samme som kontant; et Papir, hvorpaa der staar Carsten Løvdahl, er ligesaa godt som Norges Banks Sedler. Godmorgen — Hr. Professor!"

Og de bukkede og smilede for hinanden.

„Marcussen! — vi skal betale 5,000 Kroner kontant til Bankchef Christensen ieftermiddag; vil De holde Beløbet parat."

Den uforfærdede Marcussen, som aldrig blinkede, blev alligevel lidt betuttet denne Gang. Hver Dag havde allerede nok i sin Plage; og det var ingen Spøg at trolle fem tusinde Kroner foruden alt det andet, som skulde dækkes og indfries, og det var langt paa Dag.

Men Professoren var i den senere Tid bleven saa heftig og opfarende, at Marcussen, som elskede Freden, pleiede at lade, somom alt gik saa glat som Smør.

Han sagde derfor bare:

„Hm! fem tusinde Kroner! all right! — Hr. Professor!"

Saaledes som Løvdahls Forretning nu blev drevet, passede Marcussen fortræffeligt til den; det var netop noget for ham saaledes fra Dag til Dag at finde paa Udveie uden en bekymret Tanke for Følgerne; og jo knappere Tid der blev paa Penge, desto rigeligere blev Marcussens Opfindsomhed.

Han var vant til at smyge sig gjennem Fortrædeligheder af langt værre Art: skinsyge Fruentimmer, bedragne Piger, ufrivillige Svigermødre, Opfostringsbidrag, Præster og Formanere —; Kontorets Fortrædeligheder var en Leg for ham.

At møde forfaldne Papirer med nye, der tog sig ud som Valuta; at trassere paa kryds og tværs — holdende den øgende Gjæld i en stadig Circulation, der saa ud som en livlig Omsætning — det var altsammen Arbeide, der laa for Marcussen. Og naar han grusede med Penge og Værdier, var han ikke skjødesløs og ligegyldig, fordi det var en andens; han vilde ganske vist ført sin egen Forretning paa samme Maade, om han havde havt nogen.

Han holdt endogsaa meget af Professoren og Huset, og vilde saa inderligt gjerne, det skulde gaa saa godt og glimrende som muligt.

Godmodig og hjælpsom ønskede vist Marcussen, at alle Mennesker vare rige, lige saa oprigtigt som han ønskede, at alle Piger vare smukke.

— Ogsaa Professoren arbeidede paa sin Side. Han var nu kommen saa vidt, at han ikke vilde være ængstelig; han vilde ikke mærke, at hele Forretningslivet ligesom mattedes og trak sig sammen; han vilde ikke se længer frem end fra Dag til Dag.

Men derimod satte han al sin Evne paa at stemme Strømmen, som fløds bort. Han kjøbte store Værdier, — alt, hvad man bød ham: Korn, Kaffe, Fisk, Salt — og solgte igjen, næsten uden at han tænkte paa Tab eller Gevinst, — bare at det gik fort, at han altid følte Pengene rulle sig mellem Hænderne.

Og den febrile Kraft, denne ene Mand udfoldede, virkede smittende udover videre Kredse; og en Spekulationslyst, en Periode som af det vildeste Børsspil i det smaa kastede sin falske kortvarige Glans over den lille Afkrog af Verden, hvor Carsten Løvdahl grasserede.

Jo mere han udvidede sine Operationer, desto flere Navne trak han ind i Kredsen af sine Endossements; og da al Omsætning gik i Vexler, var der snart ikke noget betydeligere Hus i Byen og i Nabobyerne, som ikke stod paa Papir sammen med Løvdahl.

Men saalænge Bankerne og Udlandet diskonterede uden Knur, var denne Maade at skaffe Penge paa saa bekvem, at faa eller ingen havde Kraft til at stanse itide — selv ikke, da Discontoen begyndte at stige, saa disse Penge, hvormed der saa flot og letvindt spekuleredes, de var i Virkeligheden saa dyre, at de levnede meget liden Chance for Fortjeneste.

Hellerikke syntes nogen for Alvor at tage Uro af de udenlandske Efterretninger; den ene Artikel efter den anden faldt halvthundrede Procent i en Børsuge; Petroleum begyndte, saa forsvandt der Millioner i Jernveisaktier, saa gik Kaffen Fanden ivold og Sukkeret bagefter; men ingen syntes at forstaa, at dette var Fare for alt og alle.

Der var ikke mange Næser som Bankchef Christensens, og Tilliden til Carsten Løvdahl var saa ubetinget grundfæstet, at intet Menneske tænkte paa at vrage hans Navn.

Og forresten skulde der mere Mod til end der sædvanligvis findes inden Kjøbmandsstanden; thi Løvdahl hørte til Ringen, som raadede for baade By og Bank. Et uforsigtigt Ord mod en af de Store kunde være nok til, at man lempeligen blev sat udenfor, afsondret og glemt. Og den, som da ikke var stærk nok til at staa alene, han maatte visne og forkrøble, fordi alle Kilder blev ham

stængte. Derfor lød der overalt ikke andet end Lovtaler over denne storartede og for Byen saa velsignelsesrige Virksomhed, de travle Hænder, de mange Munde — og saa videre; og i disse Lovtaler overdøvede man sig selv og sin Tvivl.

Under alle andre Forhold vilde Opgjøret for sidste Aars Drift i Aktieselskabet Fortuna have været en Begivenhed, som nok kunde opfordre til Eftertanke. Det havde været en høist besynderlig Generalforsamling.

Efter et flot og kortfattet Regnskab fra Marcussens Haand havde Professor Løvdahl med Beklagelse meddelt, at Fortuna iaar intet Udbytte vilde give.

Det blev en ubehagelig Overraskelse for alle; og Stemningen blev meget trykket; en enkelt misfornøiet Røst prøvede forsigtigt at henstille nogle Ubehageligheder til Direktionen.

Bankchef Christensen sad taus; og den Mening udbredte sig i Forsamlingen, at Misfornøielsen rykkede frem under hans Beskyttelse; var det ikke kjendt nok, at han hadede Løvdahl; — altsaa blev man modigere; det saa ud til at blive et stormende Møde.

Christensen lod dem komme langt, før han reiste sig. Men saa faldt han de forbløffede Misfornøiede i Ryggen med et Foredrag saa overlegent, saa tillidsfuldt og aabent, at den oprørte Generalforsamling med ét blev som en smilende Sø, hvori den gjenvalgte Direktion trygt kunde speile sig. —

Derefter reiste Bankchefen atter paa sin aarlige Tur til Carlsbad og tog sin Næse med sig; han vidste nu, hvorledes det vilde gaa hjemme.

Men han havde ikke den Opfatning af sit Kald, at han var den, som skulde advare og forebygge. Da han havde ordnet sine egne Affærer og efter Evne sikret sin dyrebare Bank mod de Ulykker, han veirede, var det med Sindsro, at han saa sine kjære Medborgere ødelægge sig; og han ventede roligt paa det Øieblik, da han skulde staa alene igjen, medens trindtom de faldne og vaklende skulde tigge om hans Hjælp.

— Carsten Løvdahl pustede ud efter hin Generalforsamling; og det var med Glæde han saa Hamburgeren gaa ud af Fjorden med Christensen ombord.

Da Sommeren nærmede sig, blev Forretningen flauere; Folk reiste bort eller havde Besøg fra andre Kanter; og imidlertid løb Vexlerne sin vante Gang ud og ind af Bankerne, der lignede Sluser, hvorigjennem Strømmen brusede ved Middagstider, for til Eftermiddagen at efterlade en Kasse af den allerbegrædeligste Tomhed.

I Professorens rummelige Hus var hele den Meinhardtske Fa-

milie paa Besøg; og den forøgede Husholdning blev ført med en hensynsløs Rigelighed, som satte Fru Meinhardt i Henrykkelse.

Den gamle vindtørre Assessor blev derimod urolig; han begyndte at snuse og undersøge, gjorde nogle Beregninger og endte en Dag med at foreslaa for Professoren at overføre paa den lille Sønnesøn en og anden af de faste Eiendomme.

Abraham havde aldrig gjort store Fordringer som Forretningsmand, hvorfor det faldt Assessoren mindre vanskeligt at dreie Sagen saaledes, at dette Forslag ingenlunde fremkom af nogensomhelst Mistillid til Professoren. Det var bare, for itide at sikre Familien i Besiddelsen af de faste Eiendomme, om selve Forretningen ikke skulde vise sig at gaa ligesaa glimrende i Abrahams Hænder.

Paa denne Maade kunde ogsaa Professoren lettere acceptere Forslaget, som ellers tiltalte ham; og de to Bedstefædre forfattede en Del juridiske Mesterstykker af Gavebreve og Overdragelsesdokumenter, som gjorde lille Carsten til en holden Mand, mens han gik ovenpaa og brølede, fordi han ikke fik flere Kirsebær.

Dette fik ikke Abraham noget at vide om; han var saa optaget af Arbeidernes Anliggender. Det var hans stadige Emne — deres Byggefond, som voxede saa smukt, at der snart kunde være Tale om at reise et Samlingshus. Sagfører Kruse overlod Styret til sin yngre Ven, da Abraham var agtet og afholdt af alle.

Abraham nærede ikke længer nogen Uro for den Forandring, han havde troet at spore i sin Faders Væsen; og mente nu, da alt gik saa glimrende, at den rastløse Uro var Virkelyst; og han maatte bare beundre denne store Mand, som med Aarene bestandigt udfoldede større Kraft. —

En Dag, Abraham var i Kontoret, raabte Faderen ind til ham:

„Har du nogle Kontanter at laane os; Marcussen er ikke pr. casse."

„Jeg har jo ikke andet — ved du, end Sparebanksbøgerne for Byggefondet og for —"

„Ja — kom med det, du har; saa skal vi sætte Beløbet ind igjen imorgen eller en anden Dag."

Abraham skyndte sig at hente sit Skrin i Kontorets ildfaste Skab.

„Se her — Far! er det ikke stolt? Byggefondet har snart tolv tusinde Kroner og Sygekassen er hellerikke saa gal —"

„Godt — godt!" — svarede Professoren hurtigt og greb Bøgerne.

„Vil du have altsammen?" — spurgte Abraham leende.

„Nei — vi tar det, vi behøver idag."

„Og saa maa du godtgjøre mine Folk Renten — helst lidt klækkeligt, naar du sætter Pengene ind igjen imorgen."

„Javist — naturligvis,“ svarede Professoren, som allerede var tilbage ved sin Pult, hvor Marcussen ventede. —

— Nu var den sidste, rasende Kamp begyndt for Carsten Løvdahl. Han slog Penge tilhøire og tilvenstre. Selv fjerne, smaa Forbindelser brugte han til ubetydelige Beløb; han skaanede intet, beregnede intet, bare slog sig frem sammen med den trofaste Marcussen fra Dag til Dag.

Han spændte sin Kredit til det yderste; kjøbte alt mod tre Maaneders Vexel og solgte, hvad det skulde være til hvilkensomhelst Underpris, naar det bare var kontant. Gamle Abraham Knorrs Statspapirer gik i al Stilhed til Realisation i Hamburg; og alt, hvad de kunde skrabe sammen af virkelig Valuta, kastede de i Svælg efter Svælg, — indtil det hele stansede foran et bundløst Svælg, og det var ude med Carsten Løvdahl.

XII.

Det var en kold regnfuld Morgen i Slutten af Høsten. Den Meinhardtske Familie var forlængst reist fra Professoren, og Abraham var paa en Forretningsreise nordover i Fabrikens Anliggender.

Der havde været en underlig Stilhed over Byen i flere Dage; en aandeløs Forventning, hvori de urimeligste Rygter flagrede uvisse omkring; alle Tunger var færdige til at tage fat, og det var rent ud af Mangel paa faktisk Stof, at man fortalte hinanden de taabeligste Ting, som ingen troede paa.

Thi nu var Luften ganske opfyldt med disse smaa fine Miasmer, hvoraf Rygter dannes; og den Fornemmelse vandt i Styrke, at noget uhørt, skrækkeligt forestod.

Arbeiderne paa Fortuna stod bekymrede og fortalte hinanden, at Fabriken skulde nedlægges. Der var ingen, som vidste, hvor det kom fra; men jo ivrigere nogle enkelte var til at benægte og gjøre Nar af dem, som troede sligt Snak, desto fastere stod det for de fleste. Det laa i Luften, at vente noget ondt.

Direktørerne i de forskjellige Banker turde ikke se hinanden i Øinene. I de sidste Dage var der kommet foruroligende Forespørgsler fra forskjellige Kanter, høflige Anmodninger om at indskrænke visse conti; tilslut var det blevet Telegrammer om yderligere Garanti eller ligefrem Nægtelse af Kredit for flere Navne.

Det var en Mandag Morgen efter en bevæget Uge, i hvilken Carsten Løvdahl havde trasseret paa noget nær alle sine Forbindelser til store Beløb og paa tildels ganske nye Papirer.

Allerede Lørdag Eftermiddag havde Marcussen faaet et Par allarmerende Telegrammer; men han lagde dem tilside ifølge Husets Skik: Lørdag Aften var Professorens Kortparti, og Søndag var Helligdag.

Men Mandag Morgen havde der samlet sig en Braade Telegrammer paa Marcussens Pult, — en Flok forbandede Rovfugle — tænkte han, mens han trak sin vaade Frak af.

Han begyndte med at lægge dem udover Pulten i smaa Houge, eftersom han gjennemløb dem. Men tilslut sopte han alle Telegrammerne sammen i en Bunke og slog sin store Næve ned i den.

Rasmus nærmede sig med den sorte Lærtaske, for at modtage de sædvanlige Ordres for Dagens Operationer i Bankerne; men Marcussen bad ham reise til Helvede og tage Tasken med sig.

Derpaa samlede han efter et Øiebliks Betænkning alle Telegrammerne i én Haand og gik ind i Professorens Kontor, lukkede Døren efter sig og trak Portieren for.

Carsten Løvdahl havde staaet ved Vinduet og stirret ned i Haven; han vendte sig heftigt og sagde:

„Hvad er det? — Marcussen!"

Professorens Ansigt var næsten askegraat, og Øinene laa dybt i Hovedet. Han havde ikke sovet i flere Nætter; og de sidste Dages Anstrængelser for at holde sig oppe mod alt Haab, de vilde Planer, den fortvivlede Vished, som fra alle Kanter stak Hovedet frem — alt dette havde vrængt den store statelige Mand om til en jaget Forbryder.

„Hvad er det? — Marcussen!"

Endog Stemmen var forandret, — raa, somom den ukjendt med den menneskelige Tale kom lige fra Dyret.

Marcussen skalv af Sindsbevægelse; han lagde Telegrammerne foran Chefens Plads. Løvdahl satte sig tungt i Lænestolen.

„Telegrammer! — Telegrammer — altsammen? — fra Donner? — fra Kristiania? — hvad skal dette betyde — Marcussen! — hvorfor bringer De mig alt dette hulter til bulter? — har jeg ikke sagt Dem, at det er Deres Arbeide og ikke mit at besørge den daglige Ordning af Papirerne? — svar mig — Menneske! staa ikke der som en Stok! — hvad betyder det?"

„Hr. Professor Løvdahl!" — svarede Marcussen og Taarerne steg ham til Øinene; „det betyder, at vi ikke kan klare det længer."

„Hvad siger han?" skreg Professoren og reiste sig helt op; „kan vi ikke klare det længer? — siger han? — mener De — Menneske! mener De, at jeg — at Carsten Løvdahl skulde være fallit?"

Som et Lyn fór hans stive Øine omkring i Stuen, da Ordet var nævnt, — dette Ord, han havde kjæmpet med Dag og Nat i de

sidste Aar; dette Ord, som aldrig veg, som listede sig frem paa hans Læber, naar han sad alene i Kontoret, som pludseligt susede for hans Øre, naar muntre Gjæster priste hans Vin, og som han læste i hvert Menneskes Øie, der hilste ham paa Gaden.

„Hys — hys! — De lukkede vel Døren? — laas Døren — Marcussen! vi maa ikke tabe Hovedet, vi maa finde Udveie —, alt kan ikke være tabt, — umuligt! — lad mig se — lad mig se disse Telegrammer — allesammen!"

Og den gamle Mand tog Telegrammerne, som raslede i hans skjælvende Hænder; han saa snart i et, snart i et andet, spredte dem udover Pulten og samlede dem igjen, indtil han sank sammen med Hovedet i Hænderne og stønnede høit.

Marcussen sagde siden, han vilde heller, de skulde meldt ham et Par Tvillinger end oplevet dette Øieblik; tilslut gik han hen og lagde sin Haand paa Chefens Skulder.

Professoren saa op og reiste sig med Besvær:

„Gaa Marcussen! — og slip ingen ind til mig."

Udover Formiddagen gik Forretningen tilsyneladende som almindeligt. Mæglere og Agenter kom ind og talte med Marcussen; der blev givet Ordre ud til Fabriken, og Kassereren sad bag sit Gitter, Folk kom og gik med Penge. Men lille Rasmus krøb sammen i en Krog og stirrede ufravendt paa Marcussen; at han ikke skulde i nogen af Bankerne med et eneste Papir, — det kunde han ikke forstaa; og han grundede over, hvad det skulde betyde.

Men da Klokken gik til et, kom Taraldsen travende — det gamle Bud fra Norges Bank; han løb altid i smaat Lunt og svingede med Armene.

Foran Marcussens Pult stansede han og hilste; et uvist Smil dirrede paa hans gamle Ansigt, idet han spurgte:

„Det er — hm! — naturligvis en Forglemmelse?"

„Hvilket?" sagde Marcussen tørt.

Smilet forsvandt ganske, og aandeløs af Overraskelse spurgte Taraldsen igjen:

„Skal Deres Vexler ikke indfries idag?"

„Nei."

„Hr. Marcussen! Folk siger, De er en spøgefuld Mand; men dette —"

„Jeg spøger ikke — for Fanden!"

Gamle Taraldsen rettede sig; hver Mand sad bøiet over sit Arbeide; alene lille Rasmus's Øine mødte hans. Gutten var bleg af Skræk; han begyndte at forstaa.

Ogsaa for gamle Taraldsen begyndte det at klarne; men strax

efter blev han igjen ganske forvirret; thi han kjendte hele Omfanget af dette; hele Byens Vexelforbindelser havde han i sit Hoved; og skjønt han jo havde seet meget af denne Art i sit lange Liv, saa var det altsammen Smaating imod det, som nu skulde ske.

Han skalv i Maalet, da han næsten høitideligt spurgte:

„Skal Carsten Løvdahls Papirer gaa til Protest?"

„Ja —" svarede Marcussen uden at se op.

Gamle Taraldsen luntede ud af Kontorerne; men paa Trappen mødte han Aktiebankens Bud:

„Er det sandt? — Taraldsen!"

„Nu styrter hele Byen," svarede den Gamle og slog ud med Armene.

„Er det sandt? — er det sandt?" fór udover hele Byen; og da Visheden kom, stansede alt —, hvert Arbeide, hver Samtale, hver Tanke stansede; og dette nye optog hvert eneste Menneske helt ned til Børnene, som med store Øine og forfærdede Miner spurgte hinanden: „har du hørt, at Løvdahl er gaaet fallit!"

Klokken et var Børsen forsamlet. Saa pludseligt var dette kommet, at Konsul With, som blev fuldstændigt ødelagt ved Løvdahls Fald, kun ved et tilfældigt Møde paa Gaden med en Bankdirektør forhindredes fra at indfinde sig paa Børsen.

Han vendte om, gik hjem og lukkede sig inde i Kontoret.

I Børssalen var der stille, og Folk gled omkring uden at se paa hverandre; de syntes allesammen, at de med et vare blevne saa luvslidte.

Bænkene oppe i Millionkrogen — som den kaldtes — stod tomme; og de Medlemmer af Ringen, som var tilstede, foretrak idag at staa i Gruppe fremme paa Gulvet.

Ikke engang Garman & Worse sad paa sin gamle Plads; og disse tomme Bænke deroppe smøg sig lig en stum Skræk langs Væggene rundt hele Salen: ingen turde sætte sig, somom de frygtede, at de ikke bar, at alle Bænkene var raadne, at en almindelig Bankerot skulde sønderbryde alt og kaste dem alle overende.

Et Par yngre Kjøbmænd prøvede at være flotte; men de opgav det strax; og da deres Stemmer igjen neddæmpedes til de andres Mumlen, blev Stilheden dobbelt uhyggelig.

En enkelt kunde ikke længer holde det ud, men saa paa Uhret og pillede af; og tre Minutter efter var Salen ganske tom.

Men udover Eftermiddagen sad bekymrede Mænd rundt om i sine inderste Kontorer og ransagede Bøgerne, gjorde Notitser, regnede sammen og rystede paa Hovedet.

Og i alle Bankerne var Direktionerne samlede; Bankbudene bragte den ene Efterretning værre end den anden, Telegrafbudene vare ikke bedre; og de arme Direktører, som hver for sig kunde have nok med sine egne Sorger, begyndte at skjælve for sin Bank, eftersom Kreds efter Kreds droges ind og opslugtes i den Hvirvel, hvori Løvdahl først var gaaet tilbunds.

Fra Christensens Bank blev der telegraferet Evropa rundt efter Bankchefen, som iaar havde taget en meget lang Efterkur i Italien. Og det var næsten, somom hele Byen følte en liden Lettelse, da der kom den Efterretning, at Bankchefen allerede havde forladt Hamburg paa Hjemturen.

Allerede Klokken fem havde man foruden de utallige Smaafolk, som vare plukkede, af større Fallitter følgende: Carsten Løvdahl — med Abraham K. Løvdahl, Aktieselskabet Fortuna, C. R. With, Randulphs Sønner & Co. samt Jørgen F. Kruse.

At Randulphs fulgte med With kunde man vente; der var Svogerskab mellem dem og ellers fælles Forbindelser. Men Forskrækkelsen var over al Beskrivelse, da han gik — gamle Jørgen Kruse!

Ikke blot, fordi han blev holdt for at være grundrig, hvad han ogsaa var; men en saadan liden forsigtig Høker, om hvem intet Menneske troede, at han nogensinde vovede 10 Kroner paa det uvisse, — at han nu viste sig indviklet i alle Løvdahls mest fortvivlede Affærer, med en Endossementsforpligtelse, der slugte alt, hvad han eiede og kanske mere til, — ja, da dette blev bekjendt, var det yderste naaet, og man blev ganske slap af Forskrækkelse.

Og med Kruse naaede Elendigheden langt udenfor Byen; thi han var Bøndernes Kjøbmand; og skulde nu alle hans Forskud og Fordringer inddrives med Sagførerfart af et Konkursbo, saa vilde mange gaa fra Gaard og Grund i de knappe Tider.

Medens den store Ulykke saaledes i al Stilhed aad sig udover som en Brand i en Torvmyr, larmede Sladderens uhyre Maskine og vævede sin spraglede Væv af Ondskab og Skadefryd.

Den længe opsamlede Trang kastede sig nu over det rigelige Stof med en rasende Appetit; og hvert eneste Menneske, der ikke var saa personligt berørt, at han sad i stum Fortvivlelse, tog paa at snakke og snakke og snakke, somom det gjaldt Livet at faa Tungen rørt.

Og Stoffet — saa rigeligt det var, slog snart ikke til. Man havde ikke nok med at følge Begivenhederne, som nu faldt Slag i Slag; men man ilede langt foran med Spaadomme og Antydninger; og det var somom de ikke fandt Ro, før den sorteste Fortvivlelse var naaet for alle.

Nogle tog det paa den Maade, at de grov frem alle Clara Løvdahls Silkekjoler og ærgrede sig over hver enkelt; for derpaa at forfriske sig ved Tanken om, at nu eiede hun ikke en Trevl paa sin Krop, naar det skulde gaa med Ret og Strenghed.

Andre sad mere godmodigt og udmalede for hverandre, hvorledes de maatte føle sig — disse Mennesker, der havde været saa uhyre rige, og som nu — bogstaveligt talt var bragt til Betlerstaven, ruinerede, sat paa Gaden.

Atter andre kunde ikke faa Fred for disse Millioner, som vare tabte; hvem havde faaet dem, etsteds maatte de jo være; men hvor Fanden var den Masse Penge blevet af? — det havde de Lyst til at vide.

Saa var der ogsaa Medlidenhed; men den var svært blandet; og mangen liden Borger, som var gaaet fri under de Stores Fald, syntes endogsaa, at Øllet smagte ham særligt godt idag.

Men nedenfor alle disse — hos Arbeidsfolkene og dem, der levede fra Dag til Dag af sine to Hænders Arbeide for andre, — der var der fordetmeste en dump Stilhed.

Kun nogle faa udøste sig i Forbandelser og de værste Skjældsord mod disse Rige, som levede i Sus og Dus og lod Arbeideren slide; for saa en vakker Dag at lade ham staa paa bare Bakken uden Arbeide eller Fortjeneste.

Men de fleste taug stille og formanede sine Koner og Børn til at holde sig iro.

Kjendte de af Erfaring, hvor Kapitalen, naar den florerer, perser Arbeideren til det yderste; saa vidste de ogsaa, at de aldrig i høiere Grad vare Slaver af denne samme Kapital end netop i de onde Dage, naar Straffen kom for de Stores Svindel og Overspekulation.

Thi de vidste godt, hvem det var, som nærmest skulde bære denne Straf. Nu stod de foran denne Tilværelse af Arbeidsløshed, ujævnt Arbeide, halve Arbeidsdage og lange, sultne Ledighedsstunder, — smaa Laan hist og her, den sidste Anvendelse af Kreditten hos Handleren, senere Pantelaaneren og yderst ude paa Randen af Fortvivlelsen — Fattigforstanderens Ventekerelse.

Derfor sad de stille og formanede sine til at holde sig iro, at ikke deres Klager skulde høres af denne forfærdelige Kapital — forfærdeligere end nogensinde, naar den styrtede som et Jordskred og væltede de Smaa under sig.

De begjærede intet andet end at faa arbeide; hver Muskel var villig til at spænde sig saa stramt, nogen vilde forlange, — de skulde takke til. Bare ikke sidde der og slappes hen i Sult og daarlig Mad; gaa ud om Morgenen, for at finde noget; og komme

hjem om Aftenen, for at møde de store Børneøine i Døren: om Far havde et Brød under Armen?

Gamle Steffensen prøvede naturligvis at fiske i rørt Vande; men en Flok fra Fortuna havde nær skamslaaet ham, da han skjældte ud Direktionen og Bestyrelsen og hele Kleresiet; efter det forsvandt han.

Nei — nei — Professor Løvdahl var en Hædersmand; den unge ogsaa; ingen skulde sige noget ondt om dem; kanske kom de paafode igjen; sligt var seet før. Ja enkelte vilde endog synes Synd i disse rige Folk som nu ikke vare rigere end en simpel Arbeidsmand.

Men det var ikke mange, som gik med paa det. Thi de vidste jo alle hvor underligt det har sig med de Folk, som er født i fine Klær. De blir i dem. hvordan det saa gaar. Man kan nok høre, at de har mistet alt sit og spoleret for andre ogsaa; alligevel var det dog aldrig hændt, at slige Folk kom helt ned til Arbeidsfolkene, boede og sled blandt dem. De blev ved at gaa i Frakke, spise varm Mad og røge Tobak, saa de kunde jo ikke lide saa farligt ondt.

Og det var dette, som var dem det allerufatteligste ved Kapitalen, men derfor ogsaa det mest imponerende: det maatte jo altsaa være Guds Vilje, at der skulde være denne store Forskjel, og at nogle bare skulde slide for andre og blive ved med det.

Men derfor var der ogsaa Gjengjældelsen. I Helvedes Pøl og Pine skulde de faa svie, fordi de her en stakket Tid havde levet i Rigdom og Vellyst. Husk den rige Mand, som tiggede Tiggeren om en Draabe Vand; men han fik den ikke; nei pines skulde de — alle disse Store og Mægtige —, man kunde nævne dem Navn for Navn, ned med dem i Ilden, og der skulde de brænde evigt — tænk evigt!

Men hvor meget end Præsterne prækede om sligt, saa var det ikke alle, der ret kunde fange Trøst i denne Tanke. Mange mente, det fik heller være det samme, om der ikke blev fyret fuldt saa hedt under de Rige i den næste Verden; naar bare de Fattige kunde slippe med at fryse lidt mindre i denne.

Saa var der ogsaa enkelte Rige som det vilde være Synd at brænde; — ja mon det egent ig var saadan Dødssynd denne Rigdom, naar hele Verden stræbte mod den? Det hang ikke rigtig sammen, naar en først tog fat paa det, — nei der var noget galt etsteds, hvor det saa var.

Ja — se det var ogsaa en Følge af Arbeidsløsheden — alle de forbandede Tanker, man fik i Hovedet af at sidde og glo i Væggen. Men Tanker duede ikke for Smaafolk; det gjaldt at lide og holde Mund! haabe — haabe og — fremfor alt ikke smage Brændevin.

Saaledes gik de mod Vinteren. —

— Men medens alt dette Sindsoprør bølgede rundtomkring, sad han, som var den nærmeste Ophavsmand, alene i sit store pompøse Kontor.

Han sad ikke i Lænestolen foran Lykkens Gudinde, men henne ved det midterste Vindu. Saaledes havde Carsten Løvdahl siddet timevis og stirret ned i den indelukkede Have. Undertiden var hans forjagede Tanker saa matte, at han næsten sov; undertiden stod Elendigheden, Skammen, Ydmygelsen midt fremfor hans Øine saa luende nær, at han holdt Haanden for.

Han havde kjæmpet med sin Kone; de uundgaaelige Øine havde været der, havde boret sig i ham; — og beseiret for sidste Gang opgav han Kampen og glædede sig feigt over, at disse Øine vare lukkede.

Men der var andre Øine, han skulde staa for: Abraham, Christensen, Clara — og hele den Hærskare, hvis Penge han havde spredt for alle Vinde; hvorledes — hvorledes skulde han bære det? — paa hvilken Maade var det overhovedet muligt at udholde saadant?

Noget vilde ligesom trække Tankerne hen mod en Udvei; men han stængte strax; det vilde han ikke.

Og atter begyndte de at strømme ind over ham alle Enkelthederne ved Skammen og Ydmygelsen. Det begyndte langt borte som en liden Kugle, der trillede mod ham, øgte og øgte, indtil alt var samlet i en umaadelig stor Tromle, der rullede hen over ham og knuste ham ganske flad.

Eller mon det ikke skulde være muligt at holde Hovedet høit alligevel? han var dog altid Professor Løvdahl, Videnskabsmanden, Universitetslæreren; han havde lidt Skibbrud her blandt disse Kræmmere — nuvel! — han var ikke længer rig; men han var noget mere end en Pengemand.

Aa nei! det gik nok ikke an at bære Hovedet høit. Snarere maatte han dukke sig saameget som muligt for at komme nogenlunde igjennem. Der var altfor meget i hans sidste Transaktioner, som baade Kreditorer og Øvrigheden maatte se med de allerblindeste Øine, hvis det skulde gaa. Han var nok ikke saaledes stillet, at det vilde tage sig ud, om han rettede sig iveiret; han krympede sig, men ned — ned maatte han.

At lade sig træde ihjel! — at ligge for Christensens Fod uden Spor af Magt; — uden anden Evne, uden anden Mine hele sit Liv efter dette end som en Hund tage Hug og slikke bagefter.

Og saa laa der jo et Vaaben lige ved Haanden; et Vaaben, han endog paa en vis Maade havde øvet sig i at bruge i den senere Tid.

Professor Løvdahl kjendte sin Tid og sit Samfund. Han vidste, at i denne Tid og i dette Samfund, hvor Kristendom faktisk ikke er til, men hvor alt beror paa, at det ikke blir nævnt; — hvor al Kraft er rettet mod at holde Aabenhjertigheden nede, at ikke hele det uhyre Spilfægteri med, at de er Kristne alle, — at ikke dette skal springe derved, at en efter en faar Mod til at bryde ud, til ærligt at sige: jeg spiller ikke mere med, — han vidste, at i dette Samfund er Hykleriet Livsmagten.

Han vidste, at intet er stærkt som dette Hykleri, der aldrig blinker; ingen Retskaffenhed, ingen Dyd kan afvæbne Ondskab eller beskytte mod Mistanke som det Hykleri, der aldrig skammer sig; han vidste, at den, som kunde iføre sig en fuld Rustning af dette Stof, hvormed de fleste Mennesker stykkevis bedækker sig, han vilde kunne gaa gjennem denne Skjærsild, som forestod ham, vinde nyt Fodfæste, — ja kanske gjøre sin Skam til en Glorie, som ingen vilde have Mod til at rive af ham.

Og dog nølede han. De sidste renslige Rester i ham oprørtes mod denne dybe Gemenhed; han mindedes sin Ungdom, sin Videnskabs klare, korte Dag, han tænkte paa Wenche Knorr, og han kunde ikke lade sig glide ned i den slimede Afgrund.

Men hvad hjalp det; det kom igjen og det kom igjen. Det vilde ikke se mistænkeligt ud; Prøvelser har ført saa mange til Religionen; og desuden havde han allerede længe fulgt Clara i Kirke og deltaget i hendes gudelige Forsamlinger; — hvorfor? — om ikke netop fordi han havde havt en uklar Trang til en Udvei, dengang den store Ulykkes Mulighed begyndte at dæmre for ham.

Om han nu — en gammel, nedbøiet Mand foldede sine Hænder: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!

Ja Abraham var det værst med; men de andre skulde han magte — det følte han. Og alligevel endte det ikke med, at han bevidst valgte at være Hykler; men den lille Bagdør i Panelet blev revet op, og Kapellanen styrtede ind.

Han løb lige mod Professoren, kridhvid i Ansigtet, perlende af kold Sved.

„Mine Penge — mine Penge! —“ raabte han hæst.

Professoren havde reist sig og holdt sig fast ved Vinduskarmen; hans Læber dirrede og hans Øine fæstede sig stivt paa Præstens fortrukne Ansigt; men han kunde ikke tale.

„Far er ødelagt — jeg ved det! — men mine Penge? — Fredrikkes Penge? — de er i Behold — ikke sandt? — naturligvis! — lad mig faa dem strax."

— „Hvad? — De har dem ikke? — de er borte — tabte — forsvundne! — o skrækkelige Menneske! De har bedraget os! De skal straffes — nei — De skal bare skaffe mig mine Penge tilbage."

Professoren havde nogle Secunder været lamslaaet; nu løftede han sin hvide Haand, smilte vemodigt og svarede:

„Min kjære Pastor Kruse! — De ved selv, at jeg i dette Øieblik desværre ikke er istand til at skaffe Dem disse Penge. Men jeg skal gjøre noget andet for Dem, — noget, som kanske kan være vel saa godt og gavnligt for Dem."

„Hvad er det? — skynd Dem! — De ved en Udvei' — aa Gud være lovet!"

Morten Kruse sitrede over hele Legemet; der var endnu Haab; denne mærkelige Mand, til hvem han havde havt saa blind en Tillid, han havde maaske endnu en Hjælp — en Hjælp for ham alene.

Professoren lagde faderligt sin Haand paa hans Skulder og sagde:

„Jeg vil bede Jesus, at han vil hjælpe Dem."

Præsten tumlede bagover, somom de havde slaaet ham med dette Navn i Ansigtet; de to Mænd stod urørligt stille og holdt hinanden fast i Øinene; den fælles Hemmelighed bandt dem, hvem havde Ret til at sige Ordet til den anden? — den ene havde ikke et Ord at sige den anden, og Præstens Blik gled først væk; han greb sin Hat og tumlede ud.

Carsten Løvdahl sank ned i Stolen; det var hans første Seier.

Det store Kontor laa i Eftermiddagens Skygge; kun enkle gule Solstraaler fandt Vei gjennem de forpjuskede Lindeblade, og faldt skraat ind i Værelset henover Manden ved Vinduet, henover det tykke Tæppe; og henne paa Bordet traf en Straale den broncegyldne Fortuna, der halvt svævende rakte sin Krans mod den tomme Lænestol. —

— Kun i ét Hus i Byen herskede ublandet Glæde.

Fru Bankchef Christensen hang om Halsen paa sin netop hjemkomne Mand og bad ham hulkende om Tilgivelse, fordi hun saa skammeligt havde miskjendt ham; og halvt sanseløs af Sindsbevægelse laa hun og fablede om alt det, hun vilde kjøbe paa Løvdahls Auktion.

Det var næsten som et Tableau.

XIV.

Clara fik vide det paa den Maade, at hun syntes, Pigerne var saa underlige; men da hun spurgte, fik hun ikke anden Besked, end at der vist var noget paafærde nede i Kontoret.

Hun blev nysgjerrig, men generede sig for Svigerfaderen og sendte Bud efter Marcussen.

Fru Clara var i en nydelig Kjole i brune Farver; hendes Figur var bleven fyldig; den blege, blodfattige Baldame havde Ægteskabet forvandlet til en fastbygget, henrivende Skikkelse.

Marcussen havde været i Unaade en Stund; nu skulde han faa lidt Solskin igjen; Fru Clara gik ham imøde og rakte ham smilende sin Haand.

Aldrig havde vel Marcussen været mindre oplagt end idag; men han mistede alligevel næsten Pusten, saa deilig var hun, og hans Øine flammede et Øieblik, saa at selv Clara, som ikke var ræd af sig, maatte se bort.

„Kom sæt Dem — Marcussen! det er saa længe siden —"

De satte sig i hendes lille Sofa under den uundgaaelige Viftepalme; og Marcussen — lig en god Jagthund, som føres paa Sporet, var strax med, glemte al Dagens Sorg, spændt og rede: om det alligevel skulde blive til noget med dette Pragtfruentimmer, som han saalænge havde snuset omkring.

„Men først maa De fortælle mig, hvad der er passeret i Kontoret idag? — mine Piger paastaar, der er noget paafærde?"

Ja var det da ikke ogsaa Fanden! Marcussen kom paa Hovedet ud af sine begyndte Drømme; han bandte og fór op af Sofaen og glemte ganske sine fine Manerer.

„Hvad gaar der af Dem? — Hr. Marcussen! — hvorfor slider De i mine Blomster? — lad være! — og kom og fortæl, hvad der er iveien; formodentlig en af Deres egne Historier — midt i Kontoret? — hvad?"

„Nei Pinedød — Frue!" brød Marcussen løs; „dennegang er det ikke nogen af mine Historier, — gid det bare var d e t! — nei Frue! — det er værre — aa tusinde Gange værre. Og De maa tro mig, — det er mig saa pinende tungt baade for Professoren og for Dem, — ja for Kandidaten ogsaa —"

„Men Gud! — Marcussen! — græder D e? — hvad er det da? — svar!"

„Ja det kan jo ikke nytte at ville skjule det for Dem; vi har stanset."

„Stanset? — hvem? — hvad? — jeg forstaar ikke et Ord!"

„Forretningen — Huset —, Carsten Løvdahl har stanset."

Fru Clara udstødte et Skrig, som drev Marcussen paa Dør; det var den eneste Ting, han absolut ikke kunde udholde: Kvinder, som skreg.

Pigerne kom styrtende; Fruen laa paa Sofaen i Krampe eller hvad det var, og var aldeles fra Samling.

Professoren vilde ikke komme op; han gav Ordre til, at der skulde sendes Bud efter Doktor Bentzen.

Den første Følelse hos Clara, da Besindelsen vendte nogenlunde tilbage, var Raseri mod dem, der havde ført dette over hende; ikke saameget Professoren, han imponerede hende altid.

Men Abraham! — det Fjog af en Mand — altsaa var han ikke engang rig! — hun var bedraget, snydt!

Og hendes Kjoler! — hendes Smykker — hvad? — solgte de ikke saadanne Ting, naar nogen „stansede"? — jo! — det vidste hun; — men hendes? — min Gud! hun maatte blive gal; skulde hun begynde at være tarvelig, spare omkap med Fredrikke for fuldt Alvor? — det var ikke muligt, — det var Galskab!

Et Telegram blev bragt Fruen; hun slængte det fra sig; det var naturligvis fra Abraham! det skulde vel være Trøst; — men hun vilde ikke trøstes, allermindst af ham; hun vilde ikke læse Telegrammet — aldeles ikke.

Men et lukket Telegram er ikke saa let at lade ligge; og da Fru Clara et Par Gange havde passeret det, som hun løb op og ned i Stuen vridende sine Hænder, — rev hun det op.

Det var fra hendes Fader og lød saaledes: Godt Mod! — med Klogskab, Forsigtighed kan meget reddes. skriver nærmere.

En Straale af Haab! — alt var ikke tabt! — aldrig havde hun vidst, at hun holdt saa meget af sin Far som i dette Øieblik.

Meget kunde reddes — reddes? — Clara var med en Gang bleven stærk, foretagsom, resolut.

Hun havde nogle Begreber om Retsbetjente, Auktion og sligt; men meget klare var de ikke; kun vidste hun, at alt det var fiendtligt; og at man kunde og burde narre Lovens Mænd.

Hastigt løb hendes Blik rundt Stuen; der stod to massive Sølvlysestager paa Kaminen. Som en Ravn kastede hun sig over dem, fløi ind i sit Soveværelse og gjemte dem paa Bunden af sin Skuffe under sine egne Linneder.

— Og den første af de deltagende Veninder, som havde været oppe hos hende, maatte berede den øvrige Kreds en Skuffelse: Clara Løvdahl var slet ikke sønderknust; tværtimod! — hun tog det paa saadan en nydelig Maade.

Hun havde talt om, at nu maatte de naturligvis alle arbeide i den yderste Tarvelighed; men hun gruede slet ikke for sin egen Part; hun havde egentlig aldrig sat Pris paa Luxus; kunde bare hver Mand faa sit, saa skulde hun være glad og ikke klage. —

— Abraham var paa Hjemreisen sydover, da han fik Telegram fra Peder Kruse; det blev bragt ham ombord paa Dampskibet ved et Anløbssted.

Først kunde han ikke forstaa det; et Øieblik tænkte han endogsaa, det maatte være en grov Spøg; men det lignede ikke Kruse.

Og nu — som han stod agterud paa Dækket med Telegrammet i Haanden, var han med et blevet ganske alene med Rormanden, alle de andre vare forsvundne; og det faldt ham nu ind, at hans Reisefæller allerede fra igaar havde været saa besynderlige mod ham.

Da gik det op for Abraham, at det var det alvorligste Alvor; og han skyndte sig ned i sin lille Kahyt; og mens Søen susede skummende forbi det lille runde Vindu, overgav han sig til de pinlige Tanker og prøvede at maale og forklare sig den store Ulykke.

Han tænkte først og fremst paa sin Far; hvad han maatte have lidt i lang Tid! Men dernæst eftersom alle de sørgelige Følger enkeltvis dukkede frem, sank han dybt i Sorg og Mismod. Det kjære gamle Hus, hans Barndoms Have, de tusinde Gjenstande, hver Krog fuld af Minder — forlade det altsammen; gaa tomhændet bort og se fremmede rykke ind og slaa sig tilro.

Og lille Carsten skulde ikke lege efter ham i den indelukkede Have og kaste Sten efter Kattene; og der blev ikke noget af den lille Pony, som Abraham havde fantaseret om, naar han tænkte fremover i Guttens Barndom. Lille Carsten skulde gaa ud i Verden som Søn af en Mand, der ikke havde betalt sin Gjæld.

Det var egentlig første Gang at Livet tog et saadant Tag i ham, at han følte sig henvist til sig selv alene. Ellers havde han altid havt sin arvede Plads blandt de Sikre; i dette Øieblik kjendte han sig uden Rygstød ansvarlig for en Søn, som skulde frem i Verden, og som ikke havde andet at stole paa end sin Far.

Men ud fra denne Tanke strømmede en forunderlig Kraft. Nu var den vist kommen endelig den store Leilighed, da Abraham Løvdahl skulde vise, hvad han evnede, naar først Opgaven var stor nok for hans Vilje.

Ja nu var omsider hans Tid kommen. Grete skulde blive glad; selv Clara skulde lære at paaskjønne ham. Men først ud af dette Kjøbmandsskab! — helt bort fra det altsammen; det havde været en Forbandelse for dem alle, — nu indsaa han det. Lad Kreditorerne

tage hvad der er; og saa med tomme Hænder til et nyt Liv af beskedent Arbeide.

Denne Tanke gjorde ham saa varm i Hovedet, at han maatte aabne det lille Vindu, for at friske sig med det salte Skum, som sprøitede ham i Ansigtet; han kjendte sig saa stærk og fuld af Haab.

Han saa allerede deres fredelige Hjem i en af de mindre Kystbyer, Steffensens skulde ogsaa flytte. Den berømte Professor Løvdahl skulde igjen tage fat paa sin Praxis og Abraham skulde hjælpe ham. Det blev vel umuligt nu at tage den medicinske Embedsexamen; men han havde jo sin juridiske; den maatte da ogsaa kunne bruges til noget.

I denne Stemning kom han hjem i Mørkningen fjerde Dagen efter Konkursen.

Abraham gik ukjendt op i de mørkeste Gader og naaede sin Fars Hus gjennem et Smug bag Haven. Hele nederste Etage var mørk og nedrullet; kun ovenpaa i hans egen Leilighed var der et enligt Lys; hans Hjerte slog varmt: det var hans lille Søns Kammer.

I Gangen nedenunder studsede han over, hvor stort og tomt det var. Men strax mindedes han det gamle Skab, hvor hans Mor havde Dækketøi. Det var fra Bedstefar Knorr og havde været i Familien over hundrede Aar; nu var det borte; formodentlig skulde det til Auktion; kanske var det alt solgt.

Abraham stansede og lænede sig til Trappen; det var dog forfærdeligt bittert — det, han nu skulde gaa igjennem; Stykke for Stykke at slide sine kjæreste Minder ud; at se alt, hvad der var ham dyrebart, gaa over til fremmed Ligegyldighed.

Men han strammede sig op; saaledes skulde det netop være, — ja han var glad ved at se, at Begyndelsen var gjort, og han steg langsomt op ad Trappen.

— Ovenpaa havde de ventet ham beggeto — Clara og Professoren. Disse Dage havde bragt dem end nærmere til hinanden; og uden at der mellem dem behøvedes Ord og udtrykkelig Aftale, arbeidede de begge hver paa sin Vis, for at formilde Ulykken og redde, hvad reddes kunde.

Fru Claras første opblussende Vrede mod Professoren var hurtigt veget, da den dybt nedbøiede Mand bragte hende nogle Dokumenter, som viste, at lille Carsten allerede længe havde eiet mere end Moderen anede. Og Professoren havde ikke havt nødig at lade falde et lidet forskræmt Vink om, at de Papirer var det ikke værdt at vise Abraham strax; hun forstod fuldkomment. Begge var de spændt og ængstelige for hans Hjemkomst — hver paa sin Maade.

Professoren frygtede Abraham mest af alle; og lige til sidste Øieblik vidste han ikke hvorledes han skulde møde sin Søns Øine. Maatte han ikke vente, at Abraham med sit heftige Sind vilde komme stormende med Bebreidelser, fordi hans Liv var forspildt, hans Fremtid, hans Navn, hans Ære — alt trukket ned i Faderens Ruin.

Der var intet at svare til alt dette — aldeles intet; thi det var sandt altsammen.

Han havde selv fra først af opdraget denne Søn til fuldstændig Afhængighed og Beundring; lige til det sidste havde han skjult alt, hvad der i Abrahams Øine kunde kaste den mindste Skygge over ham; — og nu! — nu vidste han ikke nogen Skygge, hvor han kunde krybe iskjul.

— Fru Clara var ogsaa bange for Abraham; men paa en anden Maade; ogsaa hun kjendte hans Sind; men hun tog itide sine Forholdsregler. Det hun frygtede var, at Abraham med sin sædvanlige Tilbøielighed til Overdrivelse vilde opgive det hele, kaste alt i Kreditorerne og gjøre rent Bord. Hun vidste saa godt, at han aldeles ikke vilde være med paa at redde, hvad reddes kunde, og derfor imødesaa hun hans Hjemkomst med stor Ængstelse; han var istand til at ødelægge hele hendes Værk, — det samme havde ogsaa staaet i et Brev fra Assessor Meinhardt.

Abraham Knorr Løvdahl var selvfølgeligt gaaet til Konkurs samtidigt med Carsten Løvdahl; men Sønnens Bo var jo i Virkeligheden en Latterlighed; han var medansvarlig i næsten hele Firmaets Gjæld, forsaavidt som hans Navn var brugt paa alle Vexler i det sidste; og saa eiede han faktisk ikke andet end sine Møbler.

Den lovlige Registreringsforretning ovenpaa hos de Unge fik derfor næsten et Skjær af Humor. Enten Kreditorerne fik $1/2$ eller $1/4$ Procent af dette Bo, var virkelig ganske ligegyldigt i den uhyre Underballance. Og Byfogdens Fuldmægtig gik desuden og vred sig overfor Fru Clara, som absolut vilde følge ham fra Værelse til Værelse, for at aabne alle Døre og Skabe og vise ham, hvad der var at skrive op.

Det var faa Uger, siden han havde danset med hende i disse selvsamme Stuer som en liden beskeden Gjæst, og nu skulde han tælle hendes Theskeer! — det var virkelig mere, end man kunde forlange af en ung velopdragen juridisk Kandidat; og Byfogden selv gik jo aldrig til en saadan Forretning.

Derfor blev det nok en temmelig mangelfuld Fortegnelse; og da det kom til Auktion, gav det Anledning til megen Spydighed blandt Folk, at dette overdaadige Hus viste sig saa paafaldende slet for-

synet i Retning af Sølvtøi og andre værdifulde Gjenstande. Men andre hævdede derimod med stor Styrke, at Fru Clara havde lagt alt aabent og intet stukket tilside. Man kunde jo ogsaa vide, til hvilken Grad hun havde plukket sig, naar man hørte, at det skulde sælges — det berømte, japanesiske Sybord fra afdøde Fru Løvdahl, som Fru Clara godt kunde have beholdt, da det var en Bryllupspresent fra Professoren.

Hvor det nu var blevet af eller ikke, saa var der allerede ved Abrahams Hjemkomst saa tomt og tarveligt i Stuerne, at alle maatte lægge Mærke til det.

Fru Clara havde ordnet det saa, at der var mørkt i Gangen, hvor der før brændte en prægtig Gaskandelaber; det eneste Lys kom fra en Glasrude i Kjøkkendøren. Spisestuen var ogsaa mørk og kold; de skulde spise i Dagligstuen, for ikke at lægge i to Ovne.

Hun var ganske vis paa, at Abraham vilde bemærke disse Smaating; og hun haabede, at det skulde gjøre godt. Naar man bare kunde vinde Tid med ham og føre ham ind paa det rette Spor, saa var alt vundet. Siden kunde der nok komme baade Lys og Varme, og alt det forsvundne kunde komme ned igjen fra Loftet, men stykkevis — med Mellemrum.

Da de hørte ham i Forstuen, begyndte Professoren at skjælve, saa han maatte lægge Avisen fra sig; men Clara reiste sig og løb sin Mand imøde i Spisestuen.

Saaledes var Abraham aldrig bleven modtaget af sin Kone; og han havde i sit stille Sind frygtet noget helt andet. Fra han fik vide Ulykken havde han stræbt at tænke mindst paa Clara; hun vilde efter hans Beregning være fuldstændig knust, fuld af Klager — kanske af Bebreidelser.

Og nu løb hun ham imøde — kjærlig, freidig, næsten glad! men saa underligt fremmed i den sorte smykkeløse Uldkjole, og dog saa net og nydelig, somom Tarveligheden just var det, som klædte hende allerbedst.

Han blev ganske varm og fortryllet af hende; og da han saa mødte Faderen, der ventede med bævrende Mund, en bøiet Olding, kastede han sig i hans Arme:

„O Far! stakkels Far! hvor har du havt det ondt!“

„Kan du tilgive mig? — Abraham!“

„Tal ikke saa — Far! lad os alle tilgive hinanden og begynde et nyt Regnskab, som skal stemme bedre — ikke sandt?“

„Jo med Guds Bistand,“ svarede Professoren med et langt Suk; det værste var overstaaet.

De stod et Øieblik alle tre Haand i Haand og betragtede hinanden med Smil, som næsten vare glade; det var gaaet over Forventning for alle tre — det første Møde; og hver tog sit Haab, men fra vidt forskjellige Kanter.

Pigen forstyrrede dem med et Bud fra Sagfører Kruse, at Kandidaten maatte endelig komme hen til ham strax.

Professoren fór sammen og saa igjen ængstelig paa Sønnen; men Clara sagde til Pigen:

„Lad Budet svare, at Kandidaten er netop kommen hjem; han er altfor træt af Reisen til at gaa ud iaften. — Det er virkelig ogsaa temmelig hensynsløst at sende Bud efter dig strax."

Abraham syntes ogsaa, det maatte kunne være tidsnok imorgen; og nu begyndte han at se sig om.

„Ja — du ser dig om," sagde Clara; „jeg har sendt alt, som skal sælges, ned i Fars Stuer, hvor det staar til Auktionen; jeg troede, du vilde lige det bedst, at intet blev holdt tilbage —"

„Naturligvis — kjære Clara! — jeg er saa glad, fordi du er saa modig og uforsagt; det var netop rigtigt af dig — skal jeg tilstaa det? — mere end jeg havde ventet af dig."

„Ja —" svarede hun med et resigneret Smil; „jeg ved jo desværre altfor vel, at du har meget ringe Tanker om mig, og altid tror, jeg bare gaar op i Pynt og —"

„Nei vist ikke! — det har jeg aldrig troet; og har jeg nogensinde gjort dig Uret i min Tanke, saa tilgiv mig nu."

Saa kom lille Carsten ind, for at sige Godnat — i sit Sengetæppe, søvnig og sød, og saa satte de sig tilbords i en hyggelig Krog henne ved Ovnen.

„Ja — du ser — Abraham! vi har ikke andet end Brød og Smør — og et Stykke Ost i Anledning af din Hjemkomst."

„Det er fortræffeligt — Clara! — jeg kunde ikke ønske mig det bedre," og han bøiede sig, for at kysse hendes Haand.

„Men du ser dig saa underligt omkring? — hvad savner du?"

„Er ogsaa — Mors Sybord —? — var det nødvendigt —?"

„Du vilde da vel ikke, jeg skulde beholdt det Pragtstykke?" — spurgte Clara skarpt; „det skulde rigtignok have givet Anledning til Folkesnak."

„Ja, jeg for min Del," indskjød Professoren; „jeg fandt virkelig ogsaa, at Clara med god Samvittighed kunde beholdt det; — det var en personlig Gave fra lykkeligere Dage."

— „Nei Far! Clara har alligevel Ret," svarede Abraham med Anstrængelse; „lad os tømme den bitre Kalk til sidste Draabe! — det var kjækt gjort af dig — Clara!"

Da de havde spist og netop skulde sætte sig hyggeligt om det runde Bord ved Sofaen, kom Pigen ind igjen med en Billet til Kandidaten.

„Hvad er det nu? — er det igjen den afskyelige Kruse?“ spurgte Clara.

„Ja det maa være noget af særdeles Vigtighed, siden han skriver, jeg maa komme iaften; jeg faar vel gaa da.“

„Det skulde du slet ikke; jeg er vis paa, det er tidsnok imorgen.“

„Nei Clara! husk, vi er ikke længer uafhængige; har du taget din Byrde helt op, vil ikke jeg lade min ligge. Ydmyge os vil vi ikke, men vi faar bøie os — ikke sandt Far?“

Den Gamle mumlede noget og saa hele Tiden paa sin Søn; og da Abraham havde sagt Godnat og gik mod Døren, var det ligesom Professoren vilde reise sig, for at sige noget eller holde ham tilbage; men han sank sammen igjen og skjulte sit Ansigt i Hænderne.

Clara fulgte sin Mand ud, og bad ham under mange Kjærtegn komme snart hjem; hun vilde vente paa ham. Det huede hende slet ikke, at han strax skulde falde i Hænderne paa denne Kruse; han havde ogsaa nogle taabelige, overdrevne Anskuelser.

„Nei Clara! — hvor Far er bleven gammel!“ sagde Abraham, da hun hjalp ham med Frakken; „tænk jeg saa ham skjælve, da han tog Thekoppen! og han, som har havt saa sikker en Haand — stakkels Far!“

Paa Veien var han endnu saa optaget af dette, at han ikke kom til at anstille Betragtninger over, hvad det vel kunde være, Kruse vilde ham.

— De var begge lidt forlegne, da de mødtes; Kruse trykkede hjerteligt hans Haand:

„Stakkels Gut! — det kom vel over dig som et Tordenslag; men jeg tænkte, det var bedst, du fik det fra mig —“

„Ja ja! — du skal have Tak for Telegrammet; det var vel betænkt af dig.“

„Jeg sendte Bud efter dig iaften, det maa du undskylde, fordi jeg — rent ud sagt — har gaaet i den pinligste Uro i disse Dage — ja mange andre med mig. Det glæder mig at se dig saa freidig, for saa kan jeg vide, alt er iorden; men uforsigtigt var det —“

„Hvad mener du?“ spurgte Abraham, og en dunkel Anelse om noget forfærdeligt sammensnørede hans Strube.

„Hvad jeg mener? — er du gal — Gut! Pengene naturligvis! — du har dem vel? — Arbeidernes Penge — Byggefondet og Sygekassen?“

Abraham pressede begge Hænder mod Siden, hvor han følte en Smerte, som efter et Slag i Hjertekulen; hans Hals blev tyk, og det var med Møie, han frembragte Lyd: „Far" —

„Javist — din Far har taget Pengene ud af Sparebanken, — det ved vi! men det var naturligvis bare for en Dags Laan?" —

Abraham nikkede.

— „og din Far leverede dig Pengene næste Dag?"

Abraham blev staaende med aaben Mund og vidt opspilede Øine.

„Guds Død og salte Pine!" skreg den lille iltre Sagfører; „I er da en Bande af Forbrydere allesammen! der gaar din Kone og gjemmer sit Sølvtøi og stjæler — ja jeg siger bent frem stjæler! — og din Far! — din store Fader! — ikke nok med, at han har ødelagt min Far og mangfoldige andre; men jeg skal bare fortælle dig ét Træk, som viser, hvad han er for en; du har sagt ham, at Fru Gottwald havde nogle Sparepenge —"

„Nei!" — svarede Abraham; men blev rød idetsamme; thi forpint som han var i dette Øieblik, huskede han dog, at han en Dag ved Bordet havde fortalt om denne Idé med et Monument over lille Marius.

„Ser du?" raabte Kruse bittert; „du husker det. Hør nu: otte Dage før Konkursen var din Far her og lokkede Bankbogen fra Fru Gottwald under Paaskud af at ville skaffe hende høiere Rente! — hvad siger du til det? — skal jeg fortælle dig, hvad han er — din store Fader? — jo han er en ganske simpel Kjæltring!"

Abraham faldt bagover mod en Stol og var i flere Minutter besvimet. Kruse blev ræd og angrede sine Ord, og da han endelig fik den anden til at slaa Øinene op, sagde han:

„Du faar ikke være sint paa mig — Løvdahl! — men du kan vel vide, at dette med Arbeiderne fordærver mer end mit halve Liv."

Abraham tog sanseløs imod hans Haand, men det var klart, at han endnu var som lamslaaet. Kruse lod ham have Ro og gik imens op og ned i Stuen.

Efter en lang Stilhed sagde Abraham:

„Hvad skal jeg gjøre?"

„Det kommer an paa, hvad du kan gjøre."

„Kan?"

„Hvad du har Kraft og Mod til."

„Du tror da vel ikke, at jeg vil gjøre mig delagtig —" han kom ikke længer; thi han stansede foran sin Vens Øine og et Smil, han kjendte, et halvt mismodigt, halvt foragteligt; og Abraham følte dette Smil svie i sit Hjerte.

Det var sandt; han havde hverken Mod eller Kraft til at bryde sig løs fra de andre, til at sige aabent og høit: se her! dette har min Far gjort, dette har min Kone gjort og dette har jeg selv gjort, — straf os, hvis det maa til; men lad os saa faa gaa udsonede til et nyt Liv.

Det kunde han ikke; han vidste det selv.

Skamfuld og uden at se op luskede han af; og Peder Kruse lukkede Døren efter ham.

Kun én Tanke var der i hans Hoved, ét Navn paa hans Læber; han gik lige afsted, for at finde Grete.

Han var kommen gjennem de stille mennesketomme Gader saa langt, at der ikke var Gaslygter. Langs med Kanten af Veien var der sat store Stene, og dybt nede hørte han det tunge Drag af Bølgerne, som løftede sig opimod Fjeldet og raslede nedigjen — sugende og slidende i den seige Tare.

Abraham stansede, gik tilbage til den sidste Gaslygte, for at se paa sit Uhr.

Klokken var over ti.

Grete var vel iseng; men det gjorde ikke noget; han vilde bare faa Lov til at sidde ved Sengen, holde hendes Haand og høre denne Stemme, i hvilken der hverken var Svig eller Tvivl.

Men idet han vendte sig, for at gaa videre udover i Mørket, hørte han sit Navn raabt, og en sortklædt Dame kom frem fra Skyggen ved Kirkegaardsporten og ilede hen mod ham.

„Gaa ikke! — jeg beder Dem — Abraham! jeg beder Dem saa pent for lille Marius's Skyld! — gaa ikke alene udover i Mørket.“

„Men kjære Fru Gottwald! — hvorfor maa jeg ikke gaa?“

„Fordi dette har jeg seet før, — og havde jeg dengang —“

„Naar? — hvem?“

„Deres Moder stod ogsaa her; gaa ikke — Abraham! jeg kan ikke holde det ud.“

Først havde han troet, hun var sindsforvirret over Tabet af Pengene; men da hun nævnte hans Mor:

— „svar mig! kjære Fru Gottwald! svar mig! — hvad var det med Mor?“

„Ingenting. Spørg ikke. Jeg ved ingenting.“

„Svar mig! De skal svare mig for lille Marius's Skyld,“ og han holdt hende fast; „hvad var det med Mor?“

„Jeg skal svare og sige alt, hvad jeg ved; men saa skal du ikke spørge mere — stakkels Abraham!“

Nu var hun som i gamle Dage Marius's Mor, og han var lille Marius's bedste Ven.

„Jeg har seet din Moder staa netop her, hvor vi nu staar; det var Nat og Mørke som nu; og hun saa paa sit Uhr og vendte derpaa Ansigtet op mod Gaslyset; — o! det Ansigt! — jeg stod der i Skyggen ved Kirkegaardsporten, og jeg gik ikke frem; jeg er jo den, som jeg er; og hun var Professorinde Løvdahl! Og dog saa jeg, hun var ensom og i Nød, og vi var jo begge Mødre! — var det ikke skrækkeligt feigt af mig? — og saa døde hun den samme Nat."

„Døde? — var det den sidste Nat? — hvor døde hun?"

„Din Moder døde i sin Seng," svarede Fru Gottwald fast; „men da jeg nu iaften kom nedover fra Marius og netop gik og tænkte paa dig og dine i denne store Ulykke, ja det var jo især paa dig, jeg tænkte — Abraham! — saa ser jeg foran mig dit Ansigt — saa ligt hendes; du tog dit Uhr frem, og stirrede derpaa op i Gaslyset —; — ja forstaar du saa ikke, at jeg fik en Angst for, at du gik ensom i Fortvivlelse?"

„Men Mor! — tror De da — Fru Gottwald! tror De, at Mor —"

„Jeg hverken tror eller ved nogenting; men Mennesker, som ere ulykkelige, skal man ikke lade gaa i Mørket; kom, følg mig til Byen."

Hun tog hans Arm og de gik tause indover.

„Var min Moder ulykkelig?"

„Hvad ved jeg? — hvad ved det ene Menneske om det andet? — gjøre vi andet end bedrage hinanden? — nogle for det onde, andre for det gode. Jeg kjendte hende desuden ikke saa nøie; men hun var vist en sjelden Kvinde, og netop derfor —"

— „derfor? — siger De?"

„Ja kjære Abraham! — derfor var hun vel ikke lykkelig; — det pleier at være saa."

Han maatte love hende ikke at gaa udover; men han agtede ikke paa sit Løfte: det var ham umuligt at gaa hjem, og der var ingen Fare for ham, han tænkte hverken paa at springe i Søen eller skyde sig.

Og dog maatte han stanse og lytte efter det hemmelighedsfulde Skvulp af Bølgen dernede i den mørke Fjord, hvor Lysene fra Byen kom hoppende henimod ham i Striber af smaa Glimt. Var det ad denne mørke Vei, hans Mor havde tænkt at forlade Livet? — var hun gaaet frivillig —? — hvad skulde han tro?

Han gjennemgik sine Erindringer fra den Tid; aldrig havde han anet, at hans Mor var ulykkelig; først nu mindedes han, hvor besynderligt tungt hun kunde sige: stakkels lille Abbemand!

Men var der en Ulykke i hendes Liv, saa maatte den paa en eller anden Maade staa i Forbindelse med hendes Ægteskab; og det var det forfærdelige for Abraham, at alt idag samlede sig saa overvældende, for at knuse denne Fader, han i hele sit Liv havde seet op til, næsten dyrket med en Art Religion.

Den store Splid mellem Forældrenes Væsen — kun anet i Barndommen stod nu klart for ham, og nu vidste han ogsaa, hvad han skulde valgt: det som var knækket i Moderen, skulde blevet hans Livs Rygrad; og istedetfor det? — — der blev et forfærdeligt Øde i ham, og for hans Øren ringede det med Kruses skarpe Stemme: I er da en Bande Forbrydere allesammen!

Mon det ikke alligevel var bedst at gjemme sin Skjændsel dernede, hvor der var saa sort og stille; saa var det forbi, saa kunde de sige, hvad de vilde om ham.

Hvad mon de vilde sige? — han begyndte at tænke over alle Følgerne og stansede ved den stakkels lille faderløse Carsten.

Men pludseligt vendte han sig bort med en Bevægelse, somom han væmmedes ved sig selv; han vidste, han turde ikke hverken nu eller nogensinde; han saa ligesom for sine Øine alle de smaa feige Trappetrin, ad hvilke han var steget ned — altid ned og ned ligefra sin Barndom til denne Stund.

Alle de store Ord, alle de glimrende Fantasterier, alle de smaa afmægtige Tilløb; al denne Trang til at være sand og modig, som altid gjækkende havde fulgt ham; alle de Muligheder, han havde havt paa Haanden; alle de Leiligheder, som havde budt sig — hvorfor? — hvorfor var det altsammen blevet den forsmædeligste Række af Nederlag.

Han trev sig i Fortvivlelse med begge Hænder i Haaret og raabte høit til sig selv:

„Hvad er der iveien med mig? — hvad er det for en Djævel i mig, som gjør, at jeg aldrig — aldrig kan fyldestgjøre for mig selv? — en feig Løgn, et Vrængebillede er mit Liv; — det er, somom hver Trevl i mig er forgiftet.“

Grete! — Grete! — nu var der ikke andet i Verden; og han løb næsten udover.

Da han nærmede sig Huset, syntes han, Gadedøren stod saa underligt; han famlede i Halvmørke og fandt, at de havde løftet Døren af Hængslerne og sat den udenfor opimod Væggen.

Der var ikke den vante Lugt i Stuen; hellerikke var der — der var ingenting; — han gik langs Væggene i Kjøkkenet, i Kammeret, i Stuen: der var ingenting, aldeles ingen Verdens Ting undtagen Halm og Rusk, som han kjendte, han gik i.

Tilslut stødte han mod den Bænk indunder Vinduet, hvor han pleiede at sidde med Grete; den var fast i Væggen.

Her kastede han sig ned. Steffensens var reist; han forstod det hele: Grete havde hørt, at han havde taget Arbeidernes Spareskillinger og dermed var hun reist; saaledes hang det sammen; den Historie var ikke længer. —

De mørke Timer afløstes af de lysegraa, lysere og lysere. Vinden reiste sig udpaa Morgenen og ruskede lidt i Halmen paa Gulvet.

Henne under Vinduet paa nogle Rester af Gretes Pilekvister og Rør laa Abraham Løvdahl og sov; han var gledet ned af Bænken. —

XV.

Da Fallitterne endelig stansede, saa at man kunde overskue Ulykken, kom der mere Ro i Sindene; de første hastige Domme forandredes; det kolossale Omfang af Elendigheden, de store Omvæltninger og Forandringer, som vare spaaede, — alt svandt ligesom ind Dag for Dag, og Livet tog omtrent sine gamle Former, men i graaere Farver.

Hadet og Tilgivelsen samlede sig paa visse Brændpunkter. Om Professor Løvdahl var der ikke stort ondt at sige; den stakkels Mands Haar var blevet ganske som Sne i et Par Uger.

Det var nok helst Sønnen, som var Ophavsmand til det hele; en Fritænker var han og holdt sig med Kruse, for at snyde arme Arbeidsfolk; de havde da ogsaa faaet Kjærligheden at føle; og det var bevist — hed det, at Abraham Løvdahl havde trængt sig ind i Arbeiderforeningen, bare for at faa Fingre i de Penge.

Det hed sig snart, at han skulde paa Tugthuset — baade han og Marcussen; det var netop et passeligt Par; men Løvdahl var værst, som var gift. Og endda var Pigen blind, og nu var hun sendt af Byen, hun maatte sendes bort, — formodentlig med en god Klat af de stjaalne Penge.

Imidlertid fortaltes der snart, at Bankchef Christensen skulde have sagt, at der var — Gud ske Lov — ikke Tale om Strafansvar for nogen af Fallenterne; og vare hans Ord vægtige før, saa var de aldeles knusende nu og modtoges af alle med Andagt.

Bankchefens store Skikkelse med denne usvigelige Næse var nu det eneste haabefulde Syn i Byen; og naar han gik sin Elefantgang fra sit Kontor op til sin kjære Bank, saa de forskræmte Smaafolk op til ham som til Kobberslangen i Ørkenen.

Han var paafærde overalt i Spidsen, han ordnede og arrangerede

og læmpede og dæmpede, saa der midt i de fortvivlede Ruiner begyndte at spire Haab baade for den ene og den anden.

Arbeiderne takkede ham med Taarer, fordi de fik Lov til at arbeide paa hans Skibsværft for en Krone og firti Øre pr. Dag; Folk i Nød for Kontanter kom til ham, for at sælge Værdier af alle Arter; for alle havde han Hjælp, og der sagdes, at han i dette Aar næsten fordoblede sin Formue.

I Familien Kruse var Forandringen størst hos de Gamle. Præsten og Fruen trak sig ind i sig selv, holdt sin Dør stængt og nævnte aldrig med et Ord, at de havde tabt Penge.

Paa Fru Fredrikke gjorde Ulykken det Indtryk, at nu maatte der knibes med dobbelt Kneb; det store Tab kunde hun ikke ret fatte; hun kunde nok gjentage de store Tal og gyse ved dem; men det gik hende dog langt pinligere til Hjerte, om hun kom underveir med at Høkeren havde snydt hende for femten Øre.

Morten derimod havde faaet et Knæk for Livet; hans Beregninger, hans kjære Beregninger havde ødelagt alt, hvad han havde og alt, hvad han havde beregnet i Arv efter gamle Jørgen.

Han blev ved at regne og regne, indtil han blev saa bitter i Sind, at hans Prædikener, der før vare lidet paaagtede, fik Ord for at være vækkende i denne Tid.

Men i de Gamles Hus forandredes alt, der var lukket, slukket og tomt.

Saasnart Madame Kruse var kommet sig af sin uhyre og uforstilte Forbauselse, befalede hun sin Søn Peder, at han aldrig med et Ord maatte nævne den Skyld, Morten havde i dette; hun haabede, at for hendes yngste Søn maatte denne Ulykke blive til Velsignelse og Redning.

Men dernæst gik hun ivei; og to Dage efter Jørgen Kruses Konkurs var baade han og Konen flyttet op i det ene af de tre Værelser hos deres Søn Sagføreren ovenpaa hos Fru Gottwald.

Gamle Jørgen selv var bleven halvtullet, da han forstod det; ja han forstod det vist egentlig aldrig. Thi hans Hjerne, som altid havde havt skrøbelige Punkter, taalte ikke det uhyre Slag: et helt Livs Arbeide spildt. Naar Amalie Cathrine gav ham en gammel Kassebog at summere op, sad han med det hele Dagen, indtil de kaldte ham til Maaltiderne; kun en enkelt Gang spurgte han hemmelighedsfuldt, om det var Morten, som stod i Kramboden nu?

Madame Kruse derimod rettede sin lille Skikkelse og blev formeligt munter.

Hun og Peder satte saadan Fart i den tykke Sagfører Kahrs, som var Boets Bestyrer, at alt blev solgt og realiseret i kort Tid. Og

da det viste sig, at Kreditorerne paa det nærmeste fik fuld Dækning, saa havde Madame Kruse ikke et Suk for alle de Skillinger, hun saa trolig havde hjulpet at slæbe sammen.

Livet havde nu ligefrem givet hende en Skræk for Penge. Nu skulde hun just være lykkelig; og det haabede hun, ogsaa andre skulde blive.

Mest syntes hun Synd i Peder; for han tog det saa tungt — dette med Arbeidernes Penge; og Peder havde dog ingen Skyld, det var denne Løvdahl, som havde gjort det.

Men det vilde Peder ikke høre noget om; han gik bestandig og grublede og bebreidede sig, at han ikke havde passet de Sager selv. Det hjalp ikke, hvad Moderen sagde, ikke engang, at Arbeiderne forsikrede ham om, at de ikke havde den ringeste Bebreidelse mod ham og indstændigt bad ham forblive Formand.

Peder kunde ikke glemme disse Penge, han med saamegen Glæde havde seet øge. De skulde realisere hans store Drøm: Arbeiderne forsamlede i eget Hus, forbundne og stærke. Nu var alt spildt og adspredt — værre end før; Mistillid, Feighed og al den gamle Elendighed; der maatte igjen begyndes helt forfra.

Han maa opmuntres — tænkte Madame Kruse og kastede sig strax over Fru Gottwald; hun havde naturligvis forlængst udluret Hemmeligheden af Peder.

Fru Gottwald værgede sig længe i Spøg mod at forstaa; men tilslut blev hun alvorlig:

„Hør Fru Kruse! vi skal ikke oftere tale om dette — ikke i Spøg engang. Selv om der ikke var hundrede andre Ting iveien for det, De hentyder til, saa maatte det være fuldstændigt nok — og mer end nok, om De kjendte min Ungdoms Historie."

„Den kjender jeg — Fru Gottwald."

„Jeg er ikke Frue —" svarede den anden og bøiede sig over sit Arbeide.

„Det ved jeg ogsaa; men De har havt et Barn."

„Ak ja! — en liden sød ulykkelig Gut."

„Hør nu mig — Fru Gottwald! — den Mand, jeg vil, De skal holde af, han var ogsaa saadan en liden ulykkelig Gut."

„Jeg forstaar Dem ikke; eller De forstaar ikke mig."

„Hans Moder var heller ikke gift, da han kom til Verden; der er faldt Taarer paa hans lille Hoved — saadanne Taarer, som De kjender. Ja — De ser paa mig! — her sidder hun for Dem — hans Moder. Vi to — Fru Gottwald! — vi er lige."

„Min Gud! — det har jeg aldrig vidst!"

„Nei ser De! mig glemte man det, fordi jeg var heldig og blev

gift; men Skammen blev siddende paa Dem for Livet. Og derfor har nu jeg tænkt som saa, at Skammen kan igrunden ikke være saa stor for nogen af os; jeg tænker, vi har skammet os altfor meget beggeto — helst De. Ja — De ser paa mig! men det er mit Alvor; og derfor har jeg forvundet min Skam og Peder ogsaa "

„Ved han det?"

„Ja det er jeg vis paa; men endnu vissere er jeg paa, at aldrig i den inderste Krog af sit Hjerte har han derfor en Skygge af noget, som kunde ligne Ringeagt for sin Moder. Og det vilde heller ikke Deres Søn havt, om han havde faaet leve; hvad var det, han hed?"

„Han hed Marius — lille Marius."

„Nuvel Fru Gottwald! — Deres lille Marius og min lille Peder — de var etslags Brødre. De har mistet Deres Søn, tag min istedet; vi vil eie ham sammen — vi to."

Fru Gottwald baade græd og lo; det kom saa uforberedt; men den Gamle tvang hende dog til at følge ovenpaa til The. I Trappen blev Fru Gottwald alligevel betænkelig og vilde vende om; men saa kom der netop til al Lykke en Herre nedenfra; og da dette viste sig at være Peder, ansaa Fru Kruse det som et Fingerpeg og slog sig tilro med, at nu vilde „de Unge" nok finde hinanden.

Hendes Bekymringer for den anden Søn vare af en anden Art, og hun havde mindre Haab der. Imorgen vilde hun prøve ham. Han vilde prædike over hendes Text: Ei Guld, ei Sølv, ei Kobber skulle I have i Eders Bælter; — Fredrikke havde fortalt det; Morten ansaa det som sin Pligt netop i denne Tid at gaa strengt irette med Mammonsdyrkerne.

Madame Kruse vilde ikke bryde sig saameget om Ordene; saa veltalende som Provsten Sparre var jo Morten sletikke. Men han var hendes Søn; hun kjendte hver Lyd i ham; hun skulde nok lytte det ud, om han havde faaet den rette Aand. —

— Det var den 22de Søndag efter Trefoldighed, i Overgangen til fuld Vinter. Veiret var surt og gjennemtrængende koldt uden Frostens Friskhed; Folk strømmede stille til Kirken og skyndte sig i Ly for den pibende Sydvest.

Der var mange Mennesker; de store Ulykker havde drevet Folk til Kirken, som ellers ikke kom der. Kvinderne vare i mørke, angerfulde Farver, ikke et broget Baand at se.

Mændene sad dystre og tumlede med sine Bekymringer: om det værste var overstaaet, eller om det bare var Begyndelsen til værre.

Der kom Konsul With, som efter sin Fallit var bleven Bankdirektør under Christensen; han fulgte sit Strygebræt galant til

hendes Plads, og var omhyggelig for, at hun fik Kaaben godt om sig.

Det havde man aldrig seet før; maaske havde Ulykken ført dette Ægtepar sammen.

Der kom Madame Kruse alene — rask og rørig, somom ingenting var hændt. Hun havde vist stukket adskilligt tilside — den gamle Ravn, siden hun saa saa ubekymret ud.

Men der kom Løvdahls; alle Hoveder vendte sig; alle Øine fulgte dem.

Fru Clara gik bleg med bøiet Hoved — — skjøn og hengiven som en Martyr. Den mørke Kjole, den beskedne Hat havde en ufrivillig Elegance, som næsten var rørende.

Med Hatten i Haanden, det hvide Hoved lidt til Siden og et Smil, der bad alle om Forladelse — saaledes gik Carsten Løvdahl ved hendes Side.

Fru Clara holdt ham indunder den venstre Arm; men med den høire Haand støttede han sig til Betlerstaven, — alle kunde se den, den var af brunt Rør med Elfenbenshaandtag.

Kvinderne taxerede Clara. Javist var hun tarveligere, meget tarveligere end før; alligevel var der, naar man saa nøie efter, noget, som irriterede, ved hende; rigtig knækket var hun slet ikke!

Men Professoren var sød; tænk, næsten ganske hvid i Haaret! og saaledes som han tog det! — ydmygt — gudhengivent — opbyggeligt for den ganske Menighed.

Mændene anstillede helst Betragtninger over den Akkord paa 50 Procent, som der sagdes, Christensen vilde skaffe Løvdahl; paa de mange skammelige Transaktioner, som sagdes opdagede af Boets Bestyrere. Det var igrunden for galt; hver enkelt fandt, at det var altfor galt, naar sligt kunde gaa upaatalt hen; Øvrigheden — ligefra Amtmanden og nedover vidste s'gu god Besked, men hvilken enkelt Mand havde Mod og Magt til at tvinge denne Øvrighed til at se, hvad den paa ingen Maade vilde se?

De Faa, som endnu stod, var selv af Ringen; og Skifteretten, Sagførerne, Bestyrerne og de levnede Pengemænd sluttede Kjæden fastere end nogensinde; og skjønt alle Mennesker paa Tomandshaand og i Fortrolighed vare enige om, at det var aldeles uforsvarligt saaledes som det gik, saa var det dog ikke muligt at opdage andet, end at alt blev drevet med den mest samvittighedsfulde Iagttagelse af Lovens Forskrift.

Saadanne Tanker fulgte Clara og Professoren opover Kirkegulvet; og saa ivrigt fulgte Øinene med, at det var først bagefter, Menigheden blev opmærksom paa, at der var En bagefter.

Det var Abraham.

— Der gives Sorger — især saadanne, som der er Skam i, der synes ganske umulige at fortsætte Livet med. Udover Eftermiddagen og Natten kjendes det, somom du maa dø, før Lyset kommer igjen.

Og naar Morgenen kommer, kjender du, at der alligevel er Liv i dig; du maa tage Klærene paa, børste dit Haar; og du maa spise.

Om Aftenen siger du: hvorledes er det dog muligt, at jeg har levet en hel Dag med dette paa mig?

Næste Dag barberer du dig; otte Dage efter kommer du til at sige en Vittighed og ler selv af den.

— Saaledes havde Abraham levet nogle Uger. Dagen og Natten havde rullet ham mellem sig frem og tilbage. Intet var blevet tungere, intet lettere; men alt rundede sig under Timernes Slid.

Paa en vis Maade havde han aldrig havt det saa godt i sit Hjem; de behandlede ham som en kjær Syg. Faderen var saa mild — næsten ærbødig; og Clara overøste ham med al den Ømhed, han havde drømt, før de blev gift og aldrig fundet før.

De frygtede ham begge. Et Ord — et Udbrud af hans overdrevne Principer kunde kuldkaste alt, hvad de havde bygget og reddet.

Men de behøvede i Virkeligheden ikke længer at være bange for ham; han var færdig.

Og da Clara hin Søndagmorgen halvt ængstelig hviskede ham i Øret:

„Du ved ikke, hvilken Glæde du vilde gjøre Far, om du fulgte med os i Kirken."

— saa svarede han ganske rolig:

„Ja det kan jeg gjerne gjøre."

Alligevel krøb det i ham, da han gik ind under Buen, og den store gamle Kirke laa for ham i dystre, graa Høstfarver. Minder vilde op, Øine vilde frem. Men han undgik dem næsten uden Kamp; det bed ikke længer paa ham.

Og mens han gik bagefter sin Fader og sin Kone, spyttede han sig selv i Ansigtet og raabte indvendig til sig selv:

„Se ydmyg ud — se ydmyg ud! din Hund, der du gaar!"

Hvor han saa skummel og fæl ud! ikke en var der, som havde Tiltro til ham. Kvinder og Mænd fulgte ham med onde Øine — han, som havde bedraget de fattige Arbeidere for deres stakkels Skillinger. —

— Men der kom Christensen — Bankchefen og Fruen i ny, svær Silkekaabe fra Hamburg! — Herregud! — det gjorde formeligt godt at se Folk, som endnu havde Raad til Silke!

Fru Christensen smilte bevæget; Sølvtøiet var paa sin Plads og den dumme Inskription udslebet.

Bankchefens Mine var den: tilbed mig ikke!

Men han kunde ikke forhindre det; han var deres Haab og Tilflugt; ikke en havde Mod til at mindes hans sidste besynderlige Optræden i Fortunas Generalforsamling.

Saa begyndte Morten Kruse sin Prædiken om de ti Tusinde Talenter; om den stygge Magt, Pengene har blandt os, om Mammon og Lillierne paa Marken, og som Grundmotiv vendte det tilbage — dette Ord: ei Guld, ei Sølv, — ei Kobber skulle I have i Eders Bælter.

Da reiste der sig midt under Prækenen en liden Skikkelse paa Kvindesiden.

Det var Madame Kruse, — ja — saa ved Gud! — det var Madame Kruse!

Hun holdt ikke Lommetørklædet for Munden! hun blødte ikke Næseblod; hun skulde ikke kaste op, for hun var ikke det mindste bleg. Tvertimod saa hun frisk og kraftig ud, som hun banede sig Vei mellem Damerne, som glemte at give Plads af Forfærdelse.

Da Madame Kruse endelig naaede ud i Midtergangen, rettede hun roligt paa sin Kaabe og gik derpaa nedover med sine smaa sikre Gammelkoneskridt, — nedover den lange Midtgang og ud af Kirken.

SNE
(1886)

TIL
BJØRNSTJERNE BJØRNSON

FRA
ALEXANDER L. KIELLAND.

I.

Naar Sneen falder efter Storm — tæt, tung og nøiagtig — udfylder Fordybninger, jævner Spidser og skarpe Kanter, da er det underligt at tænke sig, at dette er det samme Vand, som kan risle og hoppe, skumme som Røg i Fossen og finde Vei med modige Strømbølger ud i det frie blaa Hav.

Og derude — naar Sommersolen langsomt og sent skjules bag de sidste skinnende Striber yderst i Vest, hvor Havets sporfrie Vei krummer sig Jorden rundt, der sanser du ikke let, at de friske guldkantede Bølger, hvor Fisken leger, og Livet gror, at dette er det samme Vand, der kan ligge og trykke Hustagene som tung død Sne, bøie Træer og Grene og stænge Veiene fra Mand til Mand.

Da blir der ganske stille i de store Skove. Al Lyd knappes af og indsvøbes i den snefyldte Luft, som ikke kan svinge, — en tung, bløde Stilhed som i tykke Dyner; og Bækkens Klunk under Isen kommer i dunkle Slag som de dybe Toner fra en Spilledaase under Hovedpuden.

Men lette og lydløse som forsigtige Spøgelser daler de hvide Filler — store naar de kommer nær og mindre og mindre opover, indtil Øiet stanser under en lav, graaprikket Himmel, som ligger lige nedpaa Træerne.

Oppe i Fjeldene, hvor Stormen havde blæst Flekker bare og rystet den høie Lyng, lagde Sneen nye hvide Tæpper, hvis Folder hang udfor de bratte Skrænter og bølgede henover Fjeldmarken.

Men længer nede mod Dalen brød Skoven igjennem og reiste sig med Sne i Haaret — stille og mørk rundt omkring Markerne i Dalbunden, hvor alt var hvidt undtagen de lumske sorte Steder i Elven, som aldrig frøs.

Alt fladt og skraat fik Kaabe og blev borte uden Form. Hele Præstegaarden blev nøiagtigt oversneet indtil den mindste List langs Vinduskarmen; — selv oppe paa Knappen af Flagstangen stablede Snefillerne sig forsigtigt sammen til en høi Top.

Det gamle Udhus foran Dagligstuens Vinduer indhylledes fra øverst til nederst, saa ingen kunde se, hvor radbrækket og elendigt det var. Kirkeveien henover Markerne blev ganske borte; og Jasminerne om Præstegaardens Lysthus bøiede sig helt til Jorden.

Alle Veie stængtes; og hver Husstand mødtes i Ovnskrogen, for at se paa de samme Ansigter og følges sammen i den lille optraadte Ring af deres egne verdensfjerne Tanker. Og fra den koselige, lune Varme og det røde Lys fra Ilden, som gjorde alt derinde sundt og muntert, hentede de alle en velbehagelig Fornemmelse af Modsætningen mellem inde og ude, mellem deres egen lille Krog og de kolde Vidder, mellem det hjemlige og det fremmede — en stille, tæt Selvtilfredshed —beskeden og graa, men ganske uigjennemtrængelig.

Og naar Lampen blev tændt, var det Hovedstadens Avis, som bragte Gjenlyden af Verdens Larm ind i alle Snelandets Ovnskroge. Og Hovedstadens Avis bragte den Gjenlyd, som passede.

Der var ingen fortærende Længsel mod Sol og Skjønhed, ingen vidtløftige Tanker og Tvivl, ingen letsindig Beundring af den store Verdens falske Glans.

Men der var Skrig af Blod og Lidelse fra Samfundenes Dyb; der var Fordærvelse og Forbrydelse — helt ned til de smudsigste og utidigste, hvor en sund Tanke kunde væmmes ved at følge; der var Raaddenskab i Bunden, og den steg og steg og stansede ikke førend ved Thronens Fod — der, hvor der endnu var Throner; men ellers overalt og nedenfor væltede Folkene sig i løste Lidenskabers Blod og Smuds.

Saaledes var Hovedstadens Avis.

Og naar den alligevel laa i Lampens fromme Skjær paa Familiebordet rundt i alle Landets lune Ovnskroge, og naar hver Haand udstrakte sig efter den — baade Husfaderens og Kvindernes ligetil den halvvoxne Piges blege Fingre, saa var det fordi alt dette modbydelige Stof blev baaret af den ægte kristelige Aand, som besjælede de Mænd, der skrev i Hovedstadens Avis, og som var Bladets egentlige Kjærne og Livsprincip.

Derfor fulgte Tanken trygt og uden at væmmes ned i de sorteste Dyb af Menneskers Fordærvelse og Menneskers Ondskab. Thi al den menneskelige Vederstyggelighed, som Bladet rummede, den dæmpedes og svandt i den kristelige Fortrøstning, at det altsammen var saa langt borte: Guds lille Flok kunde lade Verden larme; Vægterne vare paa Murene; men Herren vaagede selv med Vægterne.

Og hvis en Tanke — træt af at løbe Dagens jævne Løb: fra sig selv, rundt om sig selv og tilbage til sig selv — kunde prøve at

famle udovor i Længsel mod andre Tanker eller i pinlig Deltagelse for Millionernes Lidelser og Kampe lang borte, da reiste Hovedstadens Avis sig i fuldt Ornat og sagde: mange ere de kaldede, men faa de udvalgte.

Og henimod Klokken ti, naar hverken Amerikas Revolvere eller Paris's Liderlighed længer formaaede at holde dem vaagne, takkede de sin Gud af et oprigtigt Hjerte, fordi de slap at leve derude blandt Svinene, men vare udvalgte til at være de Udvalgte i det lykkelige Land med de lune Ovnskroge. —

Imidlertid faldt Sneen tæt i Mørket udover den lange Vinternat, og Lys efter Lys sluktes i den søvnige døde Kulde. De sidste Vinduer i Dalen, som blinkede til hinanden tversover Elven, var Præstens og Fogdens; — der sad de endnu oppe — læste, tænkte og vaagede for de andre.

Men om Morgenen var Bønderne ude med Sneplougen og brøitede Vei for Posten; den maatte jo frem ialfald, — skjønt den desværre førte baade godt og ondt med sig omkring i Bygderne. Hovedstadens Avis maatte følges med meget Giftstof, som sivede og seg sig ind i Landet.

Onde Tider og onde Mennesker; Uro i Sindene og Oprør mod Gud; de fordærvelige Tanker fra Fordærvelsen derude — de kom, de kom — som en Pest gjennem Luften.

Men endnu var der Fred i de kirkestille Dale; og der havde længe været Fred.

Halvkvalte under Sneen laa Bondens Huse — tunge og lave, modløse og lige hinanden, med smaa forsigtige Vinduer, der vogtede paa sit og lod, somom de ingenting saa. Mellem Gaardene førte Krogveie og trange Jeiler brat op og ned med store Stene og dybe Huller om Sommeren og tilføgne om Vinteren, saa at de kjørte bent over Marken.

Lys og frimodig laa Præstegaarden aaben til Postveien med Lysthus og Flagstang. Midt paa Tunet var den høie Galge, hvor Ungdommen gyngede om Sommeren, Ballancerstangen halvt undersneet; de to Rækker store Vinduer i det vidtløftige Hus smilede med Blomster og Gardiner. I Indkjørselen fra Veien var Sneen skuffet tilside og laa høit op paa Stammerne af de unge Grantræer, der vare plantede som Hæk.

Men midt i Dalen, hvor Elven gjorde en Krumning, laa Kirken omgivet af Præstegaardens Marker. Den var taarnløs og hvidkalket, enfoldig og uanseelig, men stærk og tykmuret. Den laa taus og lukket; og ingen rørte ved Døren, undtagen naar Præsten sendte Klokkeren med Nøglen.

Men rundt omkring i Dalene og opefter Aasene og i Heiene langt inde i Fjeldene — der vidste Folk, at idag sender Præsten Klokkeren med Nøglen; idag er Guds Hus aabent, og Herrens Tjener slipper alle ind.

Alle de bekymrede og betrængte, som sad indsneede i sig selv i Tvivl eller Bekymring, i haabløs Lede eller med halvtugtede Lyster snusende omkring gruelig Udaad, forskræmte Piger i Ungdoms Fristelse og gamle Syndere med Angeren i Halsen — kommer hid alle I, som syge og sorgfulde ere, det er Prækensøndag.

Og de kravlede ud i Graalysningen, spændte Ski under Fødderne eller den langraggede Hest for Slæden; og paa Veien formede hver sit, som han skulde se at faa afgjort med Gud.

I Kirken sad de stille og ventede — Mændene paa den ene og Kvinderne paa den anden Side; og de hørte den stærke Stemme over dem, som talte paa det fine Maal.

Han tolkede den hellige Skrift med Alvor og uden vanskelig Lærdom. Men klart og greit vidnede han mod de onde Tider, mod Oprør og Trods i stort som i smaat; mod de falske Profeter, som forvende Folkenes Hjerter. Med Skriftens egne Ord revsede han de selvkloge og gjenstridige; han prædikede Lydighed under Herrens Tugt og Lov, under den af Herren indsatte lovlige Øvrighed; han skildrede den kristelige Ydmyghed, som fornedrer sig selv; den taalmodige Kristen, som ikke bekymrer sig.

Det var Guds Ord purt og rent; den sande uforfalskede Kristendom, ganske som i Hovedstadens Avis.

Og Folket kravlede hjem igjen — tunge og saa underligt tomme i Øinene, og hver enkelt sagde stille til sig selv: „næste Gang vil han tale til mig, næste Gang."

— Men langsmed det undersneede Land væltede Havet sine iskolde Vinterbølger, mens det ventede paa Vaaren, som skulde sende al den døde Sne tilsøs i modige blaa Strømbølger og fylde Dalene med Løvlugt og Fuglelyd og lufte ud i de kvalme Ovnskroge.

Og mens de ventede, reiste de utaalmodige Brændinger et Bulder, som rullede og rullede indover de første Fjelde og dulmede og døde i Snevidderne uendelige Stilhed. —

Men en Lyd er der, — der er en Lyd i Sneen, som Øret drager til sig i aandeløs Lytten, — en munter liden klingende Lyd af ringlende Bjælder langt borte i Skoven.

Naar de melder fra Kjøkkenet, at der høres Bjælder, løber alle ud af Stuen — de unge først og de gamle bagefter. I tæt Klynge i den aabne Dør uden at ænse Sneen og elleve alvorlige Frostgrader

staar de med bankende Hjerter og Smilet færdigt — lyttende, lyttende — hys! — hørte du noget?

Imidlertid traver trætte Heste, som damper af den faldende Sne henimod de lune Ovnskroge rundt om i Dalene, og ud af Pelskraverne speider længselsfulde Øine efter en Lysning i Skoven, efter nogle kjendte Vinduer med røde Gardiner. Og det fine Klokkespil, den store Dombjælde, de mange smaa Messingbjælder helt ned til den tarvelige Klokke under Halsen paa Skydshesten — de ringer og klinger saa langt de kan, frister, skuffer, hvisker og kriller i de smaa rosenrøde Øren, som lytter i Dørene.

Og de lune Ovnskroge aabner sig, saa at Lyset skinner gult ud i Sneen og lukker sig igjen varmt og trygt om de ny ankomne. Udenfor falder Sneen som før, og Skydshesten lunter hjemigjen i Mørket, Gutten sover i Slæden, og Bjælden har ingen Klang mer, fordi ingen lytter efter den.

Og saa begynder Munden at gaa paa dem, der kom — en Strøm af Fortællinger, der skyller Spørgsmaalene foran sig, — en Hvirvel i Ovnskrogen, som fylder Stuen med Snak og Latter til over tolv.

Baade de, som kom, og de, som ventede, vare lig opstemte Vande, der slap sig løs i Gjensynet; og i en almindelig smitsom Lyst til at faa Besked og give Besked aabner alle sig til en uvant Fortrolighed; og et Mod, en Følelse af Overlegenhed fører de ankomne langt ud i dristige Tanker, saa at de ser paa hinanden med store Øine — de, som hører til i de lune Ovnskroge.

Men det jævner sig snart i Dagene efterpaa.

Den første Aftens ustyrlige Livlighed dæmmes efterhaanden inde, eftersom hver faar alt sit fortalt og alle de andres hørt; og lidt efter lidt bringer det fælles Liv om Dagen Tankerne ind i den fælles Ring om Aftenen, naar Mændene røger Tobak og snakker om det, de har læst i Hovedstadens Avis.

Og tilslut bliver der ikke saa meget tilbage af det vilde Mod fra den første Aften. De dristige Tanker, som feiede gjennem Ovnskrogen i det første Mødes større Afstande, de klippes lidt hist og lidt her og tage mindre Vingeslag, alteftersom man gjensidig kommer nærmere indpaa hinanden.

Og skulde der endnu være noget ungt Overmod tilbage, saa dukkes det lempeligt ned i Hovedstadens Avis, og der bliver det. Men hvis det alligevel kommer op igjen, saa maa det udenfor Ringen. ud af Ovnskrogen.

Thi der er kun et af to: enten ude eller inde.

Enten lunt og varmt i en Ring eller ensom udover Vidderne, enten følges trygt og beskyttet med de andre rundt omkring sig selv, eller selv gaa sin egen Vei i Sneen.

II.

Det gamle radbrækkede Udhus laa lige foran Dagligstuen og Kontorets Vinduer, og Indkjørselen svingede tæt omkring dets skjæve Hjørne. Det stod midt iveien for alt og midt i Synet for alle, og var til liden eller ingen Nytte. Thi Forpagteren vilde heller sætte Hø og Halm i Tjelmer end betro noget til det gamle Hus; og han kunde ikke formaa Præsten til at reparere.

Der gik vel ikke mange Dage, uden at Daniel Jürges vendte Øinene tilsiden, for ikke at komme ind i de Tanker, som det gamle Hus vakte. Og om det end med Tiden alt sjeldnere hændte ham, at han gjennemgik alle de Ærgrelser, det Hus havde voldt, saa stod det dog altid der midt foran ham, og selv om han ikke saa det, var det dog aldrig helt ude af hans Sind; og naar han ikke var frisk eller tung i Humøret, sad han i Kontorvinduet og stirrede paa det.

Da han for ti Aar siden kom til Kaldet langt nordenfra, hvor der havde været saa trangt og koldt, syntes den brede Dal med Agre og store Skove ham et frugtbart Kanaan, hvor Sindet kunde udvide sig og Øiet forlystes i Solskin og rank Væxt efter al Forkrøblingen der nordpaa.

Men det første, som stødte hans Øie, da han glad og ivrig sprang af Kariolen, for at tage sin nye Præstegaard i Besiddelse, var dette gamle Hus — saa kroget og forsømt, men alligevel saa trodsigt i al sin Skrøbelighed.

Præsten Jürges kunde ikke begribe, at Formanden i Kaldet havde kunnet lade et saadant Skrammel staa uden Reparation, og noget af det første han derfor spurgte om, da han mødtes med Bygdens bedste Mænd, var dette med Huset, hvorledes det kunde gaa for sig, at en af Præstegaardens Bygninger henstod i en saadan Forfatning?

Ja det var nu saa altfor galt med det Hus — mente en, han havde saamange Gange sagt, der burde gjøres noget ved det; — forlænge siden — mente en anden; en tredie havde mange Gange undret sig paa, at det ikke dat ned af sig selv.

Ja, men Præsten vilde gjerne vide, hvem det egentlig paalaa at reparere Bygningerne paa Præstegaarden?

En af de ældste begyndte da at fortælle, hvorledes det havde

været med de Ting i hans Fars Ungdom; og en anden kom med noget han havde hørt af sin Moster, hvis Moder tjente i Præstegaarden, dengang de havde Prausten Basse, — han, som de kaldte for Stampe-Gunnar og som engang faldt ned af Prækestolen Juledags Morgen; — men dette blev for langt for den nye Præst.

Han var ikke bange for lidt Omkostninger; de kunde jo hjælpes ad — Præst og Menighed — i al Samdrægtighed — ikke sandt? Han — Præsten — skulde gjerne hugge, saa kunde Almuen kjøre Tømmeret frem; var det ikke saa Landsens Skik fra gammelt? — de skulde saamænd nok komme overens.

Præsten Jürges nikkede venligt og saa omkring i Kredsen fra den ene til den anden. Ingen sagde hverken ja eller nei; de syntes nok, det gik svært fort. Men saasnart der var kommet nogenlunde Orden efter Indflytningen, sendte Præsten sine Husmænd — ja han fulgte selv med i Skoven og huggede med Liv og Lyst, hvad der kunde være passeligt til Reparationen.

Mens de arbeidede, kom der to Mænd gaaende. Præsten kjendte dem og gik dem glad og varm imøde. Det var noget saa uvant for ham at have denne Mængde Træer at vælge iblandt. Skoven laa til Præstegaarden eller til Bygden, Rettighederne vare saa mangfoldige og indblandede, Grænserne vidtløftige og ubestemte — han havde læst en hel Del Papirer om det; men det var jo ikke muligt at huske. Hovedsagen var, at Skoven var offentlig Eiendom, og Træer var der nok af.

„Se her — mine Venner!" raabte Præsten Jürges og rakte sine Hænder mod de to; „nu skal det gamle pukkelryggede Hus faa Skik paa sig; se for deilige Træer, jeg har fundet mig!"

De to Bønder sagde først Goddag, Gud signe Arbeidet, vakkert Veir og mange andre Ting, som hørte til deres Maade at begynde paa; og de lod sig ikke forvirre af de hurtige Ord. Præsten Jürges, som kjendte Bonden tilbunds, agtede heller ikke stort paa det, de stod og mumlede, men snakkede videre om sine Træer.

Imidlertid skulde de, som hug for Præsten, just tage fat paa et nyt Træ; men de stod og tøvede, puslede med Øxeskafterne og syntes vente paa noget.

„Nu?" — raabte Præsten; „hug væk — Folk! tag den Granen der ved Stenen, som jeg har vist Jer: — ikke sandt? — det er et godt Træ — og passeligt stort?"

Aa jo; det manglede ikke paa d e t; Træet var v e l nok. Der var ellers — mente den ene af de to Mænd, — en Plads længer øst i Skoven, hvor de pleiede at hugge for Præstegaarden; hvis-som atte Præsten — æ — vilde følge med dem, saa skulde de vise ham —

Aa langtifra; de skulde saamænd ikke have nogen Uleilighed for hans Skyld; han skulde nok finde, hvad han behøvede. Og jo nærmere Præstegaarden desto letvindtere for Almuen, som skulde kjøre det frem; — Træer var her jo — Gud være lovet — nok af.

„Ja det var et sandt Ord, Træer er her nok af,“ sagde den ene; og lidt efter sagde den anden det samme.

De stod der, indtil Præstens Husmænd endelig efter gjentagen Ordre gav sig ilag med Granen ved Stenen; og derpaa sagde den ene af de to Mænd:

„Ja, saa faar vi vel rusle hjemover igjen — vi da.“

„Ja, vi faar vel det,“ mente den anden.

Og Præsten tog hjerteligt Afsked, sendte Hilsener til deres Koner og raabte tilslut efter dem: „Lad mig nu se, I sørger for, at Tømmeret blir fremkjørt, saasnart vi faar Sne nok.“

„Ja, det er bedste Tiden til at kjøre Tømmer, naar Sneen er løs,“ sagde den ene.

„Det falder justsom lettere baade for Hest og Mand,“ lagde han til — den anden; og dermed gik de.

— Men der kom Sne baade nok og mer end nok; og hver Dag ventede Præsten Jürges forgjæves paa det lange Tog af dampende Heste, som skulde føre Tømmeret tilgaards; han vilde begynde strax at støtte Huset op indvendigfra, saasnart Dagene blev lidt længer.

I Førstningen lo han saa smaat af de seige Bønder, som aldrig kan faa Fart i sig. Og naar Fogden, som var kjendt i Bygden, skjældte dem ud for det værste, han kunde finde paa, gik Præsten i al Godmodighed og forsvarede sine Sognebørn: det tog jo ganske vist lidt Tid; men tilslut kom det dog paa en Maade tidsnok alligevel.

Men da Vinteren gik, og Fogden ved Paasketider triumferende spurgte, om Tømmeret var fremkjørt, da var det for galt, der maatte være Maade med alt! Og Præsten Jürges viste sig for første Gang sint i Kommunebestyrelsen, idet han reiste sig og efter mange revsende Ord for deres utilladelige Dorskhed og Langsomhed med Bestemthed forlangte, at nu skulde Tømmeret fremkjøres paa Øieblikket.

Efter en lang Stilhed begyndte en: „Det er nu saa fra gammel Tid her i Bygden, at vi har to opnævnte Mænd, som anviser, hvad der maa hugges og hvor der maa hugges; — og saa er det endvidere saa, atte —“

Præsten afbrød: „Jamen derom er her ingen Tale; for Tømmeret er jo hugget og ligger færdigt tæt ved Postveien.“

„Og det var vel kanske anvist til Udhugst af de to opnævnte Mænd? —“ spurgte en fredelig Stemme; „du var vel med og viste ud for Præsten — du Hans? — for det er jo du og Eivind, som er de opnævnte?“

„Ja, vi var der beggeto, — jamen var vi saa,“ sagde den ene af de to Mænd, som havde været i Skoven.

Lidt efter sagde den anden: „aa jamen var vi saa — ja! — beggeto.“

„Og saa mærkede I vel Træerne, som Præsten skulde hugge? —“ spurgte den samme fredelige Stemme.

Men Præsten afbrød igjen lidt utaalmodigt: „Det er jo ikke mer at snakke om — den Ting; Træer er her jo nok af; og jeg tog det lille, vi behøvede til Reparationen d e r, hvor det var lettest at kjøre frem.“

„Men — men monstro det ikke skulde været anvist?“

„Det er nok muligt; jeg er jo ikke saaledes inde i disse Detailler endnu, men jeg synes ikke, det er noget at gjøre Ophævelser over.“

„Men,“ begyndte en igjen, „naar det nu netop traf sig saa, at de var paa Pladsen — begge de opnævnte Mænd, for at anvise for Præsten, endda de ikke havde faaet Bud —“

„Anvise! — anvise?“ — raabte Præsten ærgerlig; „der var ingen, som sagde, han skulde anvise. Jeg snakkede et Par Ord med Hans og Eivind, det husker jeg nu; men de sagde ikke et Ord imod, at jeg hug, hvor jeg selv vilde.“

„Det er nu det — æ —“ begyndte Hans langsomt og lidt dirrende i Maalet; „det er nu det, at vi har to Vidner paa det — foruden jeg selv og han Eivind.“

„Vidner! — Vidner? — paa hvad?“ raabte Præsten Jürges.

„To rigtig gode Vidner,“ sagde Eivind.

Alle sad nu spændte og saa ned. Mon den nye Præsten vilde drive det saa vidt: at nægte mod to Mands Vidne?

Hans fortsatte: „For det er nu det, at baade gamle Aslag og Sønnen hans, som hug for Præsten, de er begge villige paa Ed, at Præsten nægtede sturt at følge øst i Brækken, hvor Præstegaarden altid har hugget fra gammel Tid.“

„Det gjorde han — ja; det er sikkert og vist,“ sagde Eivind.

„Men Herregud! — Mennesker! — jeg ved ikke, om jeg skal le eller græde af Eder. Er det derfor, I ikke vil kjøre Tømmeret frem? Ikke vidste jeg hin Dag, vi hug, at Hans og Eivind var de opnævnte Mænd; hellerikke sagde de, at de kom, for at anvise. Og det Snak — jeg husker godt, der var noget Snak om at gaa østover, — det tog jeg bare for et velvilligt Raad; og naar jeg ikke

fulgte det, saa var det udelukkende af Hensyn til Almuen, som skulde kjøre; mig kunde det jo være ligegyldigt."

En, som ikke var kjendt, vilde ikke forstaaet paa de smaa Øiekast, der gled skjævt fra Mand til Mand, hvor elendig de allesammen fandt denne Udflugt. Og den venlige Stemme sagde ud i Luften noget om, at det altid var bedst at spørge sig for; saa farer en ikke galt afsted.

„Aa, der er nu ikke stor Skade skeet," sagde Præsten skarpt, han ligte ikke den fredelige Stemme; „en anden Gang skal jeg med Fornøielse hugge efter Anvisning; men naar det nu engang er gjort, og Tømmeret ligger der færdigt, saa faar I se til at faa det kjørt frem — og det baade fort og snart, for det lider mod Førefald, og Sneen er ikke at stole paa længe nu."

Der blev igjen stille, indtil en sagde: „det skal være snaut nok, om her blir Tid til at hugge før Vaaren."

„Hugge? — hugge omigjen? — I vil da vel ikke, jeg skal hugge en Gang til?" raabte Præsten Jürges; men da han saa de urokkelige gjenlukkede Ansigter, forgik Taalmodigheden ham.

„I er dog ret nogle — hm! — nogle besynderlige Mennesker! — I benytter Jer af en liden Formfeil fra min Side til at gjøre Krangel og Uføre. Er det vakkert imod Præsten? — er det kristeligt mod en Broder? — tænk om vi alle skulde gaa saaledes irette med hinanden, — eller tænk, om Vorherre vilde være ligesaa nøieregnende med Eder."

Det spændte i Ansigterne gik over til det almindelige Kirkealvor; de ventede en Præken og en Overhaling, og det var de vant til.

Og saasnart Præsten stansede, begyndte en og anden at røre paa sig, for at gaa; og Præsten, som nu forstod, at de skammede sig, spurgte alvorligt, men tillidsfuldt:

„Altsaa: lad mig nu høre, hvad Dag I vil kjøre det Tømmer frem; I ved alle, hvor det ligger; det er jo ikke stort."

Aa nei, saa svært meget var det ikke, mente en.

Nei for den Sags Skyld var det ikke noget at snakke om, sagde en anden.

Derpaa forsikrede en, at han mageligt skulde kjøre hele Stasen paa en Dag med sine egne Heste, — mer var det ikke.

„Jaja, saa snakker vi ikke mere om den Ting. Paa Mandag begynder Kjøringen; og jeg tænker," tilføiede Præsten Jürges smilende, „jeg tænker den første, jeg ser, er han Knud selv."

Det var Manden med den fredelige Stemme; men han saa sig lidt om og svarede derpaa stilt og koldt:

„Jeg tvivler paa, at her skal findes en eneste Mand i Sognet, som

vil gjøre sig delagtig i det, som er begyndt imod Loven, endda Præsten vil gaa i Spidsen."

Og alle sluttede sig til dette, — det var tydeligt at se. Men da blev Præsten sint for Alvor og skar ordentlig op for dem; og Mødet sluttede i etslags Tordenveir, udaf hvilket Præsten fór i lynende Vrede uden Forsoning og Farvel. —

Fogden lo, da han hørte det, han lo himmelhøit og gned sig i Hænderne; om han nu endelig havde faaet Øinene op — Præsten? saa han nu, at dette Kjæltringpak ikke undsaa sig for at hænge sig i den mindste Ubetydelighed, naar de kunde faa istand en Krangel og slippe for at gjøre sin Pligt? „Nei nei! — Pastor Jürges! Bønderne hernede er andre Karle end de fattige Fiskere nordpaa; her er de Fanden tude mig klogere end baade Præsten og Bispen, — for nu ikke at tale om Fogden — den Stakkar!"

Og ude blandt Almuen gik der en Bevægelse efter dette første Tag med Præsten. Kaldet var saa stort og godt, at de aldrig fik andre Præster end saadanne, som skulde til Ro og have det rigeligt efter de magre Aar; det var baade erfarne Mænd og myndige Herrer. Derfor var Sognet kjendt for at have en daarlig Præstelykke.

Og den nye havde ikke begyndt godt.

Ethvert Barn — eller ialfald hver eneste voxen vidste, hvor farligt det er med ulovlig Hugst, naar det først kommer op, og hvor mange der er komne i Omstændigheder for mindre end dette. Maatte saa ikke Præsten, som havde læst saa meget, og som selv eiede alle Bøgerne, vide endnu bedre Greie paa de Ting? Og gjorde han saa stik imod Lovens klare Ord, saa maatte det være, fordi han troede sig lige saa grom en Pave som gamle Prausten Basse selv.

Men saa var det dette, at Præsten havde sagt, han hug saa nær Præstegaarden, fordi det skulde være bekvemt for Almuen; — det lignede ikke, for gamle Basse var ikke dum. Men det var dumt at ville bilde dem sligt ind. Embedsmændene kunde være af begge Slag, nogle vare meget værre end andre; men det, som der ikke var Mening i, det kunde ingen tro.

Saaledes kunde de ikke blive enige om, hvad Præsten havde ment; de forstod ham ikke; men at der stak noget under, det forstod de ganske godt og tydeligt. Derfor vard et sikrest at holde sig strix efter Lovens Bogstav og ikke blande sig i Vidtløftigheder.

At Præsten for sin egen Part kunde risikere noget for det, han havde gjort, det faldt dem ikke ind; — en Amtmand, som satte en Præst under Tiltale for ulovlig Hugst, — det var jo til at le af.

Men de havde saa ofte seet Loven glide blind og sløv henover baade Personer og Ting, som nu de efter sin Forstand syntes laa midt i Veien; for saa til Gjengjæld med alle sine frygtelige Klør at hage sig fast et andet Sted, hvor de ikke syntes, der var Spor af Fæste.

De kjendte dem ogsaa saa temmelig godt — disse Jurister, som kom i Flok, og som alle var i Ledtog, hvormeget de end spillede denne Komedie om Formiddagen med Modparter, Forsvarer og Anklager og det andet Fjæsk. Naar de slog sig sammen, saa kunde de bringe, hvad det skulde være til at forsvinde og til Gjengjæld finde, hvadsomhelst de vilde, bagom Ordene eller mellem Linierne eller hale det ud af Vidnerne.

Nei — nei! der var kun et, som var sikkert; ikke at dyppe den yderste Spids af sin Finger i nogetsomhelst, hvori der var gjemt en Ulovlighed; — og selv det var ikke altid sikkert.

Derfor mødtes de alle i den urokkelige Overbevisning, at de for ingen Pris maatte give efter; de kjendte Embedsmændene og vidste, at intet er galere end det.

Og Fogden sagde til Præsten: „Men en Ting vil jeg bede Dem om: giv ikke efter. Mærker de først det ringeste Spor af Sva —" —

„Vær De kun rolig; jeg skal ikke være svag," svarede Præsten.

Han kjendte Bønderne og vidste, at intet er galere end det. —

Denne uheldige Begyndelse havde bestemt Forholdet mellem Præst og Menighed, omend selve Sagen lidt efter lidt blegnede.

Præsten havde lovet sig selv og hvem der vilde høre det, at før skulde Tømmeret raadne i Skoven og Huset falde ned af sig selv, før han vilde hugge omigjen efter Udvisning og føie dem i deres Bondetrods.

Og Almuen svarede sagtmodigt, at de to opnævnte Mænd stod til Tjeneste, hvad Dag og Time Præsten ønskede; — men være med paa noget ulovligt, — nei, det vilde de ikke.

Ellers blev Forholdet i det ydre særdeles venskabeligt. Bønderne behandlede Præsten og hans Familie med udsøgt Høflighed, — som Skik er. De vidste nu, hvad der boede i ham; og de vare glade, saalænge han holdt sig i Skindet.

III.

Men Daniel Jürges led ved dette Hus og ved denne Krænkelse mere, end nogen havde Anelse om.

Thi det var saa aldeles modstridende mod hans hele Natur at

have det hæslige for Øie. Hans Livsanskuelse var ideel, og de klassiske Studier havde bøiet hans Aand mod det skjønne og det gode. I sit Studenteraar havde han været den første Latiner og senere en stor Taler og Visedigter i Samfundet. Han var en af de faa Theologer, som kunde gaa med paa mangt og meget uden at kompromittere sig og uden at forspilde Fornøielsen for de andre.

Slægten var en gammel Embedsslægt, som i Generationer havde flyttet Landet rundt fra Embede til Embede — bestandig med Ansigtet vendt mod et Departement.

Deres Blod havde oprindeligt været dansk eller tysk; og skjønt det var blandet saa mange Gange, blev der altid over Slægter som denne noget af det fremmede, som fordum syntes fint. Og da det omflyttende Liv i bestandig Higen mod bedre Embeder ikke gav de opvoxende Børn nogen hjemlig Stedkjærlighed, kom Landet til at staa for dem som et stort Departement i det frie, hvor man avancerede jævnt ved liden Møie og meget Taalmod.

Ved de stadige Flytninger og Ombytninger af Embeder, som man maatte holde Øie med i Hovedstadens Avis og i Statskalenderen, udviklede der sig i Embedsslægterne et ganske overordentligt Personalkjendskab. Og de juridiske Embedsmænd maatte ogsaa holde Øie med de geistlige og Lægerne; thi ved Giftermaal og Forbindelser hang de alle sammen helt opover til Bisper og Statsraader, som holdt Traadene. Derfor optog Interessen for selve dette Net af Embedsværk deres meste Tanke, saa at de mindre følte Forskjel eller Forandring i det Folk, over hvilket det var spundet.

En Ting var spændende ved et nyt Embede paa Landet. Man kunde træffe den behageligste Omgang baade for Kortbordet og Sæterture — endogsaa Partier for Børnene; men man kunde ogsaa træffe Bygder, hvor man var aldeles henvist til sig selv. Bønderne var omtrent de samme overalt.

Men Bonden kjendte de tilbunds fra gammel Tid, baade hans Snedighed for Retten, hans utrolige Svineri fra Sygebesøgene, de kjendte ham i hans Uvidenhed og Overtro og i hans Søndagsklær fra Tidemands Malerier.

Han var et specimen for sig, ingenlunde blottet for Interesse; — Bonden var vel værdt at studere. Men saa skulde det rigtignok ogsaa være af dem, der kjendte ham, som havde „levet sammen med ham".

Da derfor Tidens Tanker og Videlyst tog Veien fra Guder og ophøiede Mennesker nedover til de smaa og simple, og alverden slog sig paa Bondeforgudelsen, saa var dette en ligefrem Forargelse for de gamle erfarne Embedsslægter — en Forargelse, som bredte sig

udover til Sønner og Nevøer og Fætteres Tanter og Husholdersker, udover alt, hvad der var af Smag og Intelligens, — udover hele Hovedstadens Avis.

Men Daniel Jürges fulgte ikke med i dette. Der var et freidigt Drag i hans Karakter, som førte ham til Opposition mod de gamle fastslaaede Meninger. Han ligte godt det nye Syn paa Folket; og som ungt Menneske var han med at hilse Bonden velkommen i Literaturen og i Samfundslivet.

Hans Fader naaede at blive Stiftsprovst i Kristiania, og Daniel havde derfor levet sin Studietid i Hovedstaden ikke som en fremmed, men som en af Byens egne. Som Søn af en høitstaaende Embedsmand i Kirken, stod alle Kredse ham aabne; og naar han vilde gifte sig, kunde han vælge.

Han valgte da ogsaa den smukkeste og den, om hvem Selskabslivets Glans samlede sig hin Vinter. Og nu stod han ved Indgangen til en hæderfuld og velsignet Løbebane. Han behøvede blot at pege paa en Begynderplads i Hovedstaden eller i Nærheden, for saa snart det anstændigvis lod sig gjøre at stige op i de gode Stillinger, hvor Livet ikke blot bragte, hvad det lille Samfund overhovedet kunde byde de mest begunstigede; men hvorover den hellige Myndighed tillige lagde noget af den Fred, som er over al Forstand.

Han var som skabt til Hovedstadspræst, og det havde han selv altid hørt om sig. Hans Ydre var smukt og vilde med Tiden blive stateligt, hans Stemme velklingende og stærk; og i hans Væsen var der en klædelig Blanding af den belevne Verdensmand og den afrundede Høihed ved en Herrens Tjener.

Men Kandidat Jürges var ikke den Mand, som dovent vilde seile sit Liv ned ad Strømmen i Solskin. Det var ham modbydeligt, naar de sagde, han burde være Præst for de dannede og fine Folk. Han vilde netop vise, at Livets tunge Alvor saare vel lader sig forene med den selskabelige Lethed; og det blev ham en Trang ved sit Liv at vidne, hvorledes Aandens Kald udgaar uden Forskjel, hvorledes netop han, om hvem kanske ingen skulde tro det, havde faaet Hjertelaget og Forstaaelse for det i Verden ringe og foragtede.

Derfor tog han sin fine unge Kone lige ud af Balsalen og førte hende vel indpakket i Pelsværk op til et lidet Præstekald langt nordpaa.

Han lo, og de lo begge, naar de tænkte paa al den Forbauselse, al den Skuffelse og Forargelse, de efterlod. Han havde været en af de interessanteste unge Mænd i Selskabslivet, og hun havde samlet det bedste, der var i Byen, om sin Musik og sin glade Elskværdighed.

Og naar de læste Brevene sammen i den første Lykkens Tid i deres lille latterligt ubekvemme Præstegaard, da svulmede hans Hjerte ved Tanken om, hvad han havde gjort. Og hans lille Kone saa op til ham, — famlede efter Ordene, fyldtes ligesom altfor overvældende af Beundring og kunde bare sige: min Gud! hvor du er stor — Daniel!

Han begyndte at arbeide og prædike med Iver og Veltalenhed; og da det efterhaanden gik op for ham, at de ikke forstod det allermindste — hverken, hvad han sagde eller, hvad han mente med det, han gjorde, kom han til den Overbevisning, at han havde taget feil — ikke for sit eget vedkommende, men af Kaldet. Saa langt nordpaa var Folket ikke endnu kommet udover den første haarde Kamp for Livet, og den optog alle deres Evner. Selv de simpleste religiøse Forestillinger vare uklare og sløve, og af Kundskab var der slet ikke noget.

Men Daniel Jürges tabte ikke Modet og bøiede ikke af. De skulde alligevel faa Uret — de dernede i Hovedstaden, som havde spaaet, at han ikke vilde holde det ud; han skulde vise dem, at han holdt ud.

Og det gjorde han — Aar efter Aar. Stærk og sund klarede han Reiser til Lands og Vands, og han brugte aldrig at klage, han bare beskrev. De sad angstfulde og lyttede — hans lille Kone og Børnene, eftersom de voxte til, naar han skildrede sine farefulde Baadfarter og Fjeldvandringer; men han smilede og sagde: javist var det slemt; men jeg klarer det dog — som I ser, — med Guds Hjælp.

Og efterhaanden vænnede han sig i sin Ensomhed til at fortælle sig selv, hvad han oplevede og hvad han tænkte. Han forestillede sig da altid, at nogle af hans Venner der sydpaa stod for ham med et overlegent Smil, som veg efterhaanden, mens han lagde ud om sit Liv, sine Prøvelser og Savn, og hvorledes han bar dem.

Denne tænkte Underholdning, som ikke fik Svar, blev efterhaanden næsten alt hans Samkvem med Slægt og Venner, og det daglige Stel med Børn og Tjenestefolk og Gaardens Drift afvexlede med Søndagens Præken, Fattigkommissionen og Samtaler i Kontoret, som han lærte at afknappe.

Men hverken alt dette eller noget enkelt af det formaaede at optage Daniel Jürges helt. Saavel hans mange Kundskaber som hans foretagsomme Karakter gav ham baade Lyst og Evne til en Virksomhed langt ud over den lille Krog, hvor han beskedent havde valgt at virke.

Ligesom han havde tilbragt sin Ungdom i alvorlige Studier og i levende Interesse for omtrent alt, hvad der bevægede Samtiden i

Evropa, saaledes skulde ingen sige om ham, at han dovnede af i Ensomheden. Der var fremdeles intet oppe i Tiden paa noget Felt, som han ikke kjendte til og havde sin Dom om. Saa fjernt som han sad, laa dog alt ligesom aabent for hans Blik; og mangengang maatte han smile, naar han saa, hvor de fór vild — Menneskene, — han maatte smile, naar han tænkte paa, at heroppe i en Kløft mellem Fjeldene sad en beskeden norsk Præstemand, som ingen spurgte tilraads; men som kanske alligevel kunde givet Svar som ingen anden.

Han læste fra først af udelukkende Hovedstadens Avis.

Men eftersom det store Blad med Dobbeltnummere og Tillæg optog mer og mer af hans Tid, vaagnede Læselysten, som var knækket til Examen; og han begyndte at drive Studier paa egen Haand med Avisen som Grundlag. Foruden sin Faders Bogsamling lod han ogsaa sin Boghandler i Kristiania sende en og anden Bog, som han fik Lyst paa efter Avisen, og derved fik han Anledning til at øve en Kontrol, som i høi Grad skjærpede hans selvstændige Tænkning.

Thi om han end ikke i et og alt var enig med de udmærkede Mænd, som skrev i Hovedstadens Avis, saa var de dog saa vel underrettede og saa skarpe i Tanken, at det var ham af høieste Interesse at se, naar de ankom til Resultater, hvortil han allerede selv var naaet. Og denne Overensstemmelse blev ham mer og mer paafaldende, jo længer han levede i sine ensomme Studier; og det opvakte mangengang hans Beundring, hvorledes disse Mænd, som dog i meget var saa forskjellige fra ham, kunde finde frem til hans egen Tanke ad Veie, som vistnok stundom imponerede ham, men som ofte var ham usmagelige.

Og i Aarenes Løb mærkede han til sin store Glæde, at det var saa langt fra at gaa med ham som man kunde vente og som de ganske vist ventede, hans Venner i Byen: at hans Aand skulde sløves og den Iver kjølne, hvormed han greb og omfattede en Tanke eller en Anskuelse.

Han følte tvertimod med en vis Overraskelse, hvorledes der øgte i ham en Nidkjærhed for Sandhed og Ret. Som han læste om de ulmende Gløder i Daarskabens og Ondskabens store Arnesteder, om det hæslige, som trængte sig frem overalt Haand i Haand med det onde, — da følte han vælde frem i sit Hjerte et Had — et vældigt Had, som stundom kunde drive ham op af Stolen, saa han rystede sine stærke Arme udimod denne Oprørets og Løgnens lede Yngel, — som en Samson stod han skjælvende af Vrede, — indtil

han besindede sig, at han sad alene i sit Kontor, en stille Guds Tjener, der gjorde sin Gjerning — tro i det lidet.

Men der kom ogsaa Stunder, hvor han tvivlede om, at det var Ret saaledes at sidde og tie stille; mens det raabte saa høit inde i ham. Hele sit Liv havde han været paa Vagt mod sin Forfængelighed, — derfor sad han jo ogsaa, hvor han sad —; han kjendte godt sin Skjødesynd; men de skulde ogsaa faa se, at han ikke gav efter for den. Hvis han vilde tale, saa vidste han, at det vilde høres over det hele Land, og alles Øine vilde rettes mod ham. Men netop derfor vilde han ikke. Naar han gjenfandt sine egne Tanker i Hovedstadens Avis, smilede han resigneret, og lod de andre beholde Æren. Og naar han i en endeløs Samtale med en gammel syg Fattigkone kom til at tænke paa, hvem han egentlig var — han, som sad her og tøvede i disse smaa forkrøblede Tanker, da gik der en bevæget blød Stemning gjennem ham — ligesom af Rørelse; og med sin milde Stemme talte han Ord saa simple og enfoldige, at han næsten kom paa Graaden selv.

Men tilslut gav han for en Gangs Skyld efter og skrev en Anmeldelse af en ny Bog. Det forekom ham, at Pligten denne Gang var altfor bydende. Det gik ikke an, at han, hvis Navn — omend ikke nævnt blandt de første — dog havde en god Klang der, hvor den formskjønne og rene Poesi skattedes, — dersom han nu ikke vilde sige et Ord, saa kunde det hænde, at mange — især af de unge — kom rent i Vildrede med sine literære Begreber.

Thi den nye Bog — saa forfeilet som den var — havde et vist Sving; der var noget ved den, som paa en pinlig Maade mindede ham om, at han selv havde været med paa Bondeforgudelsen, dengang den begyndte. Det forøgede Følelsen af Pligt for ham; han skyldte at forklare, hvad der oprindelig havde været af godt og berettiget ved „det simple" i Literaturen, for saa med en Gang og eftertrykkeligt at sætte en Stopper for den beklagelige Misforstaaelse, ud af hvilken den nye Bog var skrevet.

Det gjorde han ogsaa — ret skarpt, men dog med et godmodigt Smil for Feiltagelsen; og han sendte sin Anmeldelse til Hovedstadens Avis med sit gamle velkjendte Mærke D.

I de Dage, det tog, før han kunde se sig i Avisen, fik han efter saa lang Tid igjen føle Spændingens Glæde. Han forestillede sig levende, hvilken Opsigt det vilde gjøre — et Ord fra hans Haand — selv om det ikke var andet end en Anmeldelse. De vilde føle dernede i Byen, at han holdt Øie med dem; der vilde ganske vist blive talt, kanske skrevet om hans Artikel; det skulde dog more

ham at se, hvorledes hans egne Tanker tog sig ud mellem de andres i Hovedstadens Avis.

Alligevel lo han af sig selv og betvang denne uværdige Følelse; og da endelig den Post kom, hvor det ganske sikkert maatte findes, gik han sig først en lang Tur, for at vise sig selv, hvor liden Vægt han lagde paa det.

Langsomt satte han sig tilrette i Kontorstolen, aabnede Postvæsken, foldede Aviserne ud og lagde dem iorden. Men idet han derpaa vilde tage Brevene — som han pleiede, saa han midt foran sig paa tredie Spalte den nye Bog, og han begyndte at læse, — ikke fordi han ikke kunde styre sig; men fordi de første Ord i Anmeldelsen ikke syntes ham kjendte.

Det var hellerikke hans Ord; Øinene løb hurtigt nedover Spalten, — det var aldeles ikke hans Anmeldelse. Hurtig slog han Bladet om: Q stod der, det var den bekjendte Q, hvis Dom han høiagtede, — men alligevel!

Hans egen Anmeldelse maatte være kommen for sent, — det haabede han ialfald; ellers vilde det være altfor ærgerligt. Nu gad han ikke læse Q og tog fat paa Brevene — et Pengebrev først.

Men al hans Interesse vendte pludseligt tilbage. Det var Tak og Honorar fra Hovedstadens Avis. Anmeldelsen var kommen saa sent, at den høiagtede Q bare havde faaet Tid til at indflette nogle af den ærede Anmelders Tanker i sin allerede færdige Artikel; og derfor sendte de Honoraret, idet Redaktionen i de mest elskværdige Ord haabede ved given Leilighed — en saa udmærket Pen — det velkjendte Mærke — og saa videre.

Daniel Jürges følte sig alligevel ubehagelig — især ved disse Penge, som han ikke syntes, han havde gjort rigtig Fyldest for. Men hvad der endte med at gjøre ham fuldstændig fortrædelig, var denne Bemærkning i Brevet:

„Redaktionen tillader sig ogsaa at gjøre den ærede Anmelder „opmærksom paa, at vor høiagtede Medarbeider Q i Bladets „Gaarsnummer, som følger vedlagt i særskilt Pakke, udtaler sig „om end i samme Aand og Retning som den ærede Anmelder „saa dog med adskilligt større Skarphed i flere væsentlige Punk- „ter. Det kan hellerikke være anderledes, end at den, som paa „nært Hold møder Tidens literære Excesser, finder haardere Ord „for sin Dom end den mere tilbagetrukne, der i sin stillere Virke- „kreds fornemmer Tidens Larm ligesom afdæmpet og formildet „ved Afstanden. Og uagtet Redaktionen i fuldt Maal yder den „humane og elskværdige Aand, som raader i Deres udmær- „kede Anmeldelse, sin Anerkjendelse og under andre Forhold

„sit ubetingede Bifald, vil den dog ikke undlade at paapege, at „det formentlig — saaledes som de literære Forhold nu stiller „sig, saavel ude som ogsaa især i de senere Aar herhjemme —, „vil være mere overensstemmende med den gode Smags ikke „mindre end med Moralens og Sædelighedens Fordringer, om „det indtrængende Uvæsen strax mødes med en skarp og ener- „gisk Protest."

Det rammede Daniel Jürges midt i hans Inderste. Han var for langt borte fra Livet til at høre og forstaa; han vidste ikke fuld Besked, var ikke paa Høiden i sin Dom om et af Tidens Træk — til og med i Literaturen, — kunde det være muligt?

Nu kastede han sig over den høiagtede Q og læste Anmeldelsen i en Fart.

Bagefter sank han tilbage i Stolen og blev siddende uvis og ulykkelig. Det blev ham snart klart, at det ikke var andet end høfligt Snak, naar Redaktionen skrev, at Q havde øst af hans Tanker, — ak! — de vare som Kildevand og Mælkeblande mod dette.

Men var det nu ogsaa sandt, — var der virkelig gjemt saameget ondt og samfundsfarligt i denne simple Fortælling, som kun havde irriteret ham ved sin Mangel paa Poesi og sand Følelse?

Han greb den ulykkelige Bog, som endnu laa paa Kontorbordet, og slog op Pagina 73, som den høiagtede Q særlig havde fremhævet; og da han havde læst lidt, blev han blussende rød.

Thi det var sandt. Den store Skam var overgaaet ham, at han var seilet agterud.

Det maatte alligevel være de simple grove Mennesker, blandt hvilke han boede, som tiltrods for alt gjorde Luften tyk og uklar, saa han ikke skarpt nok kunde opfatte Tidens Tegn, uagtet han havde dette Overblik, og var saa vel inde i alt. Nu indsaa han, efterat Q havde aabnet hans Øine, at det, han overlegent havde taget for en Overdrivelse — en Udvæxt paa en i og for sig berettiget Gren af Literaturen, det var de laveres Had mod de høiere og mod den Høieste.

Og selve Pagina 73, som han vistnok havde læst med Mishag, fordi han havde følt, i hvor høi Grad Forfatteren manglede Evnen til at skildre den ideelle Kjærlighed, — nu saa han; — og han skammede sig, — næsten somom han selv havde været med paa noget uanstændigt.

Men medens han sad saaledes og ligesom følte, hvorledes han sank og sank, reiste det sig foran ham tydeligere og tydeligere dette: hvorledes kunde han forsvare at lade sig synke?

Thi naar han i en Ting som Literaturen, hvor han dog uden nogen

Mistanke for Forfængelighed kunde sige om sig selv, at han havde været en af de første, naar han der var kommen saa langt af Veien, hvor kunde han saa vide, om han ikke ogsaa i andre Ting — ja i alt — var bleven liggende; — om han ikke tilslut var bleven netop det, de havde spaaet ham med saa megen Beklagelse, dengang han forlod Hovedstaden: en fortørket Bondepræst i en Udkant af Verden.

Hele hans Liv vilde derved blive meningsløst; det var jo netop det, som skulde bevises, at han holdt sig paa Høiden — trods Ensomheden, trods Afstanden; — og nu?

Han læste Q en Gang til, og Afstanden blev mer og mer overvældende; og dog var denne Q, som han vistnok høiagtede, aldrig nævnt som en Begavelse, der i nogen Henseende kom op imod hans egen.

Det var altsaa saa, at han daarligen havde nedgravet sit Pund; og i sin dybe Modløshed erkjendte han, at han i Frygt for sin Skjødesynd Forfængeligheden var drevet ud i en anden, som kanske var værre.

Men denne smertelige Opdagelse blev ham i samme Stund ikke blot en Tugt, som han tog imod og bar; men den løftede ham lidt efter lidt saa helt ud af Modløsheden, at han næsten med Taarer takkede Gud, fordi han havde opladt hans Øine, mens der endnu var Tid. Og han tog sit Papir og skrev med det samme sin Ansøgning til det store Kald sydpaa, som Bispen havde givet ham Vink om at søge; og da han havde forseglet Brevet, reiste han sig op som et Menneske, der har vundet en Seier over sig selv.

Og denne Beslutning klarnede paa en forunderlig Maade meget for ham. Han kom nu til at tænke paa, om der ikke havde været et Drag af Forfængelighed i den haardnakkede Fasthed, hvormed han holdt ud paa denne usle Post, hvor hans Kone var saa syg og mistede saa mange Børn. Da hun derfor med taknemmelige Taarer bad ham, endelig ikke for hendes Skyld at vige et Haarsbred fra sin Pligt, svarede han hende aabent, at det ikke udelukkende var for hendes Skyld; han trængte ogsaa selv til at komme sydover.

Kaldet fik han strax og kom fuld af Mod og Virkelyst. Men saa skulde det begynde saa uheldigt med det gamle Hus og Tømmeret.

IV.

—„— Folkesouverænitetsprincipets Gjennemførelse i Staten „vil derfor være det samme som Afsættelsen, Tilintetgjørelsen af

„Kristendommen som Samfundslivets moralske Princip. De mere „frygtsomme Sjæle diskutere Kristendommens Detronisering under „mange Forbehold, Omsvøb og Fraser; de mere fremskredne Aan„der dekretere den la mort sans phrase. Thi Kampen staar kun „tilsyneladende mellem de Radikale og Regjeringen; Slaget er i „Virkeligheden rettet mod Gud, af hvem al Øvrighed er, — det er „en Kamp imod Gud.“ —

Det var sine egne Ord, Daniel Jürges læste i Hovedstadens Avis, og han fandt, at der var Kraft i dem.

Thi siden hin mislykkede Boganmeldelse der nordfra, havde hans Forhold til Avisen forandret sig. Vel udgjorde den fremdeles al hans Læsning; og han satte den lige høit; men hans Beundring var mere familiær, efterat han selv var bleven Medarbeider — en næsten lige saa betydelig som selve den høiagtede Q.

Dengang de flyttede til det nye Kald, opholdt Familien sig nogen Tid i Kristiania; og dette korte Ophold var lykkeligvis nok til at gjengive Pastor Jürges Ligevægten. Han beroligede sig ovenpaa den Skræk, som hin Anmeldelse havde jaget ham i Blodet, da han mærkede, at det kun var en Forskjel i Udtryksmaaden, som paa de fleste Punkter skilte ham fra den høiagtede Q og de andre.

Efterat han nogle Gange havde været sammen med de Mænd, der stod Redaktionen nær, var han fuldstændig sikker paa sig selv. Der var — Gud være lovet! — ingen Skade skeet; han var endnu paa Høide med de bedste, naar han bare vilde slippe sig løs. Det var Sagen: han holdt sig med Vilje tilbage; men han kunde, hvis han vilde, — saaledes som han igrunden altid havde ment.

Og det var ham kjært at iagttage, hvilken Overraskelse han selv vakte i Hovedstaden. Thi saaledes var endnu ikke nogen Embedsmand vendt tilbage saa langt nordenfra efter fjorten Aars Fravær; intet var gaaet med ham som det pleiede.

De gamle Venner, som havde tilbragt Tiden i Byen eller i nærliggende Embeder, begyndte smilende at behandle ham overlegent som en, der kommer lige ud af Fjeldet. Men de trak meget snart Følehornene ind og gjorde store Øine. Thi han var akkurat lige saa vel underrettet som de selv om alt muligt saavel uden- som indenlands, ja i visse Ting syntes han endogsaa at vide mere end selve Hovedstadens Avis.

Det eneste, han manglede, var nogle Kraftudtryk og smaa Personalia, som ikke trykkes, og dertil selve Tonen — den vexlende Slæng paa Munden, som til enhver Tid udmærker en Hovedstads Børn fremfor Landets øvrige.

Men ogsaa det kom efter faa Dage, og saa var han — ikke blot som før; men Aarene havde gjort ham end sikrere og mere imponerende.

De mange travle Ekorn, som løber ind og ud i en stor Avis som Hovedstadens, vimsede flittigt om Præsten Jürges, mens han var i Byen; og Redaktionen gjorde alt, for at knytte denne usædvanlige Kraft til Bladet. Thi hvad der fra Daniel Jürges's Studenterdage kunde være betænkeligt — hans noget uklare Folkelighed i Digt og Tale, — det var ganske overstaaet — meldte Ekornene.

Han stod dog længe imod; og han havde allerede været et Par Aar i sit nye Kald uden at sende andet til Hovedstadens Avis end en enkelt Anmeldelse af tilsendte Bøger og nu og da en Pintsesalme. Men efterhaanden som det kolde og fremmede Forhold til Bygden gav ham Trang til at udlade sig; og især efterat Johannes var bleven Student og sendte Breve fra Kristiania, lod han sig altid oftere bevæge til at levere Artikler til Avisen; og det endte med at hans D vexlede med Q paa første Side og med redaktionelt Udstyr.

Og det var i Virkeligheden paatide, at Mænd som han traadte til, for at støtte, hvor alt syntes at vakle. Det gik op for ham i de senere Aar, hvad han ikke havde seet under sine ensomme Studier, at mange af de Ideer, som havde præget hans Ungdoms Livsanskuelse, medførte Fare for Samfundet, naar de ikke udvikledes — som hos ham selv — i fuldkommen ren kristelig Aand.

Den Fordærvelse og Tøilesløshed, som nu groede op ude i de store Samfund, viste overalt sit Udspring, sin nøiagtige Sammenhæng med nogle af de Tanker, han i sin ubekymrede Ungdom havde hilset som Fremskridt og Udvikling. Og omvendt fandtes der ikke i hele hans vidtløftige Kjendskab til de civiliserede Landes Politik, Literatur og indre Forhold et eneste Exempel paa, at noget godt — noget varigt godt var kommet af de tilsyneladende smukke og humane Tanker, hvormed den nye Tid pleiede at smykke sig.

Eftersom det viste sig for ham, at Navn efter Navn var makstukket — fortæret indvendig og hult, hvorledes det viste sig ved nærmere Eftersyn, at der var noget iveien med hver eneste Mand og Kvinde, i hvem de nye Ideer slog Rod, da forstod han, at Kristendommen var den eneste Jordbund, hvoraf Fremtiden kunde spire, at de forvildede og gjenstridige maatte samles i en stærk og levende Kirke under Korsets Tugt.

Og de sidste Tider havde vist ham, at alt det, som man før troede hørte til langt ude i Evropa, det havde uformærket sneget sig ind og løftede med en Gang Hovedet i Frækhed og Trods. Han havde selv oplevet det i sin egen Menighed.

Strax efterat han var kommen til Kaldet, spurgte de ham, om han vilde paa Storthinget; men han svarede nei; for dengang vilde han ikke. Og Bønderne sagde allesammen, det var da saa svært leit.

Men tre Aar efter var han bleven overbevist om, at det var hans Pligt; og han fremstillede sig da til Valg, — ganske aabent og uden at tvivle om alle Stemmer. Men saa fik han ikke mere end tre til Valgmand og ikke en eneste til Storthingsmand.

Hans Overraskelsee var fra først af saa stor, at han ikke strax kunde forstaa, hvorledes det var gaaet til, — ja han forstod det igrunden aldrig. Vel vidste han godt om den gamle Misstemning i Anledning af Tømmerhugsten; og det gamle Hus midt foran Kontorvinduet lod ham ikke glemme den; men han havde dog saa utallige Gange vist dem sin Overlegenhed baade i Foredrag og i Diskussion, gjendrevet dem og sat deres Bygdepolitikere saa ynkeligen tilvægs, og det havde de mange Gange erkjendt selv — hver enkelt af de ledende Mænd i Bygden. Hvorledes i alverden kunde det gaa for sig, at naar det kom til Stykket, var der bare tre?

Han tog disse tre Stemmer og flyttede dem omkring paa sine sikreste i Sognet, — flyttede dem uafladeligt, hvergang en ny kom ham i Tanke, som umuligt kunde have nægtet ham sin Stemme.

Men der var bare disse tre, og de maatte han absolut have til Fogden, Lensmanden og Klokkeren; og saa stod alle de andre bare.

Fogden lo og lod Fanden tude sig paa, at Bønderne var det falskeste Pak, Gud har skabt. Men Præsten Jürges følte det koge i sig; og hans Nidkjærhed vældede frem i varme Strømme. Sandelig, det var paatide for en Guds Stridsmand at være paa Vagt; og fra denne Tid begyndte han at skrive regelmæssigt i Hovedstadens Avis.

At Klokkeren var en af de tre kunde være utvivlsomt; thi han var, som de pleier at være — underdanig og indsmigrende, iført Præstens slidte Klædesfrak, med Munden fuld af slidte Præsteord og opspædet Salvelse; og langs Mundvigerne hang de udslidte Præstesmil, som vare faldne af til ham under lang Tjeneste.

Tvivlsommere kunde det være med Lensmand Olsen; han var ikke god at faa Greie paa; — en gammel Ræv, som Fogden mangfoldige Gange havde ladet Fanden tude forgjæves.

Lensmanden var i en vanskelig Stilling. Nærmeste Nabo til Præsten og bare skilt fra Fogden ved Elven, og saa paa den anden Side i Slægt med de største i Bygden, selv Eier af stor Gaard og Skove baade hist og her. Gik han tilvenstre, saa faldt Embedsmændene over ham; og gik han tilhøire, saa blev Bygden muggen, og hans egen Slægt kom farende med onde Ord.

Men nu elskede gamle Lensmand Olsen fremfor alt Fred og god Forstaaelse blandt Menneskene. Han havde — som han sagde selv konsumeret saa megen Fordragelighed baade af sin Kone og af andre; thi Vin og glade Dage, Piger, Kortenspil og saadant mere havde han altid havt et aabent Øie for. Og hans megen Færden mellem alskens Letsindighed og dens Følger havde stemt hans Sind til Overbærelse og gjort ham tilbøielig til skjulte Veie og mindelige Overenskomster.

Ophængt mellem Himmel og Jord havde Lensmand Olsen gjennem et langt Liv svinget frem og tilbage mellem iltre Fogder og stive Præster paa den ene Side og paa den anden en Bygd, hvis Svagheder vare hans egne. Men tilslut havde han ogsaa naaet en Behændighed, som nu, da de andre Fornøielser tabte sig, var hans Alderdoms Trøst. Præsten troede sikkert og vist, at den tredie Stemme var Lensmandens, og Almuen var overbevist om, at Lensmanden havde stemt med dem, men Lensmanden selv sad hjemme og formildede sin Podagra ved Tanken om, at han endnu kunde narre dem alle.

Mellem Præstegaarden og Lensmandens var der ikke lang Vei, bare forbi Kirken og en fem Minutters Gang gjennem Skoven; men nogen Omgang blev der aldrig. Præsten Jürges fandt Lensmanden altfor plump og ubetydelig; og Madam Olsen og hendes Døtre var ikke noget for Præstegaardens Damer.

Fru Jürges havde desuden altfor travelt i Huset til at kunne tænke paa Besøg; og det havde hun havt fra den Dag, hun blev gift. Før den Tid levede hun bare i Musik; men fra hun begyndte at føde Børn der nordpaa, havde hun ikke kjendt andre Hviledage end de reglementerede ni efter hvert Barn.

Da hun derfor under Flytningen passerede Hovedstaden, vakte hun en pinlig Opsigt i den Kreds, hvor den begavede Wilhelmine Lindemann havde glimret for fjorten Aar siden. De var jo vistnok alle blevet fjorten Aar ældre; men hendes Aar maatte have været forfærdeligt lange.

At Skjønheden var svunden efter otte Børn og et ensomt Liv i et haardt Klima, — det fik man ikke undres paa. Men at et Menneske kunde blive saa helt forandret i Sind, det havde hendes Veninder rigtignok aldrig tænkt sig Muligheden af.

Hun havde været en Kunstnerinde — ikke saameget i kunstnerisk Uddannelse, som i sit Væsen og i sin Natur. Sværmerisk — havde man kaldt det i den Tid, og mente derved noget fint og let, som løftede over det dagligdagse.

Nu maatte hun ganske vist være bleven meget religiøs — stærkt pietistisk; — det var den eneste Maade, hvorpaa Veninderne kunde finde Forklaring for hendes forskræmte Tilbageholdenhed, og den nervøse Ængstelse, hvormed hun undgik at høre Musik, mens hun var i Byen.

Saasnart Fru Jürges var kommen til den nye Præstegaard, tog hun fat med rastløs Iver; og det kunde behøves i Førstningen, førend alt kom iorden. Men senere, da den rigelige Husholdning gik sin jævne Gang, kunde Præsten ryste paa Hovedet, naar hun passerede Stuen fra Kjøkkenet, for at ile opad Trappen uden at stanse og uden at sanse, hvad det var, hun skulde deroppe.

„Lille Mina, stans din Fart," kunde han sige spøgende; „det bør sig en Præstefrue at sidde statelig og sømme Lin i sin Stue."

„Ja nu kommer jeg strax Daniel!" — svarede hun og vendte sine Øine mod ham, de var af de bekymrede mørkebrune med et blaaligt Skjær af Perlemor over det hvide, — „nu kommer jeg strax — vær ikke vred, — nu — nu kommer jeg strax," og dermed forsvandt hun igjen og trak Døren til efter sig.

Dette blev en ren Plage for ham. At Husvæsenet før havde hvilet tungt paa hende, da der var smaa syge Børn og det hele Stel var tarveligt og tungvindt — det var jo i sin Orden; men nu, da de to Døtre vare gifte og Johannes i Kristiania, faldt det paa en pinlig Maade i Øinene, at hans Kone blev ved at løbe rundt i det store Hus bleg og træt, uden at finde Ro til at sidde stille og gjøre det lunt i Stuen, naar han var der.

Han blev da nødt til at tale alvorligt til hende og forklare, at dette var galt; — ikke blot menneskeligt talt, fra et æsthetisk Standpunkt. Men Guds eget Ord lagde Kvinderne paa Hjertet at vælge den bedre Del og ikke som Martha gaa op i Husstel og materielle Bekymringer.

Hun græd meget, naar han ikke saa det; og hun lagde virkelig Baand paa sig i alt, hvad hun gjorde og sagde. Men det var desværre saa sandt; hun var saa opfyldt af Smaating; og mangen Gang — især naar der var fremmede — kunde hun se paa hans Ansigt, at det, hun sagde, var smaat og trivielt. Og naar hun tvang sig til at sidde stille over en Bog, mens han læste Aviserne i Sofaen, fik hun alligevel ikke Fred for sine huslige Bekymringer, skjønt hun kunde være saa træt, at det var en ren Velsignelse at faa sidde stille.

Men mod hendes Vilje og tiltrods for alle gode Forsætter begyndte hendes Tanker at fare Huset rundt, for at søge med en ond Samvittigheds Iver efter Forsømmelser og noget, som burde gjøres.

Eller det fremstillede sig for hende med en Livagtighed, som gjorde hende prikkende varm i Huden og gik som nervøse Ryk i Arme og Ben, hvor rent galt det var for Caroline, som snart skulde i Barselseng, at hun ikke havde en Dunpude til den lille; og Dun laa der ovenpaa, — de havde ført den deiligste Edderdun med nordenfra; — hun havde ogsaa rød Bolster — et Stykke, som netop vilde passe, laa i Dragkisten, — hun saa det altsammen for sig; — det var saa let gjort og saa nyttigt for Caroline; — bare tage Dunen frem, varme den i Gryde og piske den op, saa kunde Jomfruen imens sy Pudevaaret paa Maskinen, — dersom hun bare turde løbe ovenpaa! — det var jo for Caroline — for den lille Stakkel, — den lille Stakkel, som ikke havde nogen Dunpude, — hun saa ham for sig — hjælpeløs, uden nogen Verdens Ting —

„Men Gud — Mina! — hvor uroligt du sidder," raabte Præsten og saa op fra sin Avis; „nu er jeg vis paa, der er et eller andet, du vil løbe efter."

„Undskyld mig — Daniel! jeg vidste ikke, at jeg sad uroligt. Men det var bare, — ja det gjør mig saa ondt, at jeg maa forstyrre dig; men det er Caroline — det vil sige Carolines Lille, — naar den kommer, — forstaar du, tænk, saa har den ingen Dunpude —"

„Ingen Dunpude!" — han maatte le, — „har du nu ogsaa Sorger for de ufødte? — du uforbederlige Martha!"

Glad over hans Latter tog hun Mod til sig og lagde Bogen bort.

„Ja du ved ikke, Daniel! — for Mænd ved ikke sligt, hvor en liden Dunpude er nyttig — ja nødvendig; — og hvis du bare vilde give mig Lov til at arbeide en." —

„Lov! — naturligvis har du Lov, kom ikke med saadant Snak; det er for din egen Skyld, at jeg modarbeider —"

„O Daniel! — jeg forstaar dig saa godt — du Kjære!"

„Nei, du forstaar mig slet ikke; og du har aldrig forstaaet mig," busede han ud og reiste sig.

Fru Jürges flygtede ud i Kjøkkenet med forskrækkede Miner; thi naar han blev utaalmodig, sagde han saa meget, som siden, naar han selv havde glemt det, brændte og sved hende i Sindet.

Ak! hun vidste det kun altfor vel! hun var ingen Kone for en Mand som han; og hun hørte med bankende Hjerte, hvorledes han stampede om derinde i Stuen, samlede Piben og Aviserne, saa de raslede, for at drage ind i Kontoret, — skjønt hun vidste, at han helst sad i Stuen om Eftermiddagen.

Derfor faldt der Taarer paa hendes Hænder, da hun trak frem den tætpakkede Pose med Edderdun. Men siden, da den begyndte at æse saa deiligt i Gryden, og da den lille Pude begyndte at faa

Skik paa sig, fyldte Travelheden hende, og Arbeidet optog hele hendes Sind.

Men altid stod der dunkelt noget tungt og ondt foran hende eller bag hende, — noget som havde fulgt hende i mange Aar som en Bebreidelse; somom hendes Handlinger og hendes Liv var et forhastet Skyggerids paa en Baggrund af et uklart stort Krav, som laa over hende Dag og Nat og jagede hende fremover; og altid havde hun en Fornemmelse som den i Drømme, naar man løber og løber og ikke kommer afsted. Som oftest tænkte hun, det var Følelsen af at være saa lidet for sin Mand; men stundom følte hun, det var ikke det heller.

Men Præsten selv gik et Par Gange heftigt frem og tilbage i Kontoret. Derpaa stansede han fremfor Speilet, smilede og strøg sig over Ansigtet: hvorfor saa ivrig? — Herregud! hun var nu engang ikke anderledes. Det var ham ikke saaledes beskikket, at han i sin Hustru skulde finde en Medhjælp paa de Veie, hvor han færdedes som Menighedens Præst og endmindre i den Kamp, han med Landets bedste Mænd førte imod de onde Tider.

Han følte ofte — han kunde ikke nægte det —, hvorledes hans Hustru ligesom nu idag trak ham ned og bort fra de dybe og alvorlige Tanker, for at plage ham med disse Smaating, som alene udfyldte hendes Liv. Og ofte hensank han i Drømmerier over, hvor helt anderledes det kunde have været med en Kvinde, som kunde følge ham, som kunde forstaa og beundre hans Tanke, naar den mægtigt spændte sig ud — saa klar og sikker i de menneskelige Ting, og saa enfoldig og ydmyg for Gud.

I saadanne Drømmerier dvælede Daniel Jürges, som efter sit Giftermaal kun havde mødt faa Kvinder af sin Stand, ved hine Tider, da han kunde faa, hvem han vilde. Men det var ingen bestemt Dame fra den Tid, der foresvævede ham; han tog lidt af hver og dannede sig den Kvinde, som vilde passet for ham.

Naar han da vendte tilbage og saa sin Kone mager og udslidt risse omkring i sine smaa Smaating, tænkte han paa, hvorlidet han ogsaa i den Henseende havde ladet Forfængeligheden vinde Bugt med sig; hvor trofast og overbærende han havde været mod denne Hustru, der saa lidet forstod ham, og for hvis Skyld han havde givet Afkald paa de blændende Kvindeskikkelser fra sine Drømme.

Derfor havde Gud lønnet ham og ladet ham beholde Johannes. Af otte Børn havde de mistet fem der nordpaa. Hans Kone havde været saa svag, at hans eget kraftige Blod ikke havde været tilstrækkeligt til at holde Liv i de smaa; saa at kun de tre ældste fulgte med, da de drog sydover. Døtrene vare gifte — just som de

begyndte at blive til Hygge i Huset; og saaledes blev Sønnen saa meget mere for ham.

Brevene til og fra Johannes i Forbindelse med Arbeidet i Hovedstadens Avis blev næsten mere end hans egentlige præstelige Gjerning det, som udfyldte hans Liv. Men han frygtede ikke for nogen Bebreidelse hverken af Gud eller Mennesker. Thi han kjendte nu sin Menighed tilbunds. Han vidste, at de var forstokkede og selvgode; det, de behøvede, for at faa den rette Hunger efter Ordet, var ikke den vennesæle og milde Hyrde; men meget mere en kraftig Herrens Tjener, som kunde tage dem i Nakken og bøie de haarde Halse.

Derfor havde han fulgt og fulgte med god Samvittighed sit indre Kald til den større Kampplads, for at samles omkring Herrens Salvede med Landets ypperste Mænd og byde Stormen Trods.

Og han var sig bevidst, at intet Had — ikke engang nogen Ringeagt mod de lavere Klasser, fra hvilke Tidens Bevægelser steg op, kunde paavirke ham. Thi sin Ungdoms Delagtighed i Bondeforgudelsen havde han hverken glemt eller fornægtet. Han tilstod den for enhver, som vilde høre; og han lagde til, at netop derfor — netop fordi han selv havde gjort hele Bevægelsen med, førend den endnu var forplumret af samvittighedsløse Førere, derfor var han mer end kanske nogen anden istand til at sondre mellem det berettigede og det fordærvelige i hele Tidens Retning.

Naar først engang det arme vildledte Folk var revet ud af Kløerne paa de slette Opviglere, naar engang dette forargelige Stormløb mod alt, hvad der var høit og helligt, havde knust sin Pande mod den Gud, som ikke lader sig spotte, — o da skulde ingen være ivrigere end han til at læge Saarene, til at modtage de ydmyge, glemme og tilgive.

Men endnu var det Kampens Dag; endnu lød Herrens Ord til sine Stridsmænd: bærer ikke Sværdet forgjæves. Og idet han nu rettede sig op og mødte sine faste mørkeblaa Øine i Speilet, maatte han atter smile, da Erindringen vendte tilbage om den lille Scene inde i Stuen. Hvor smaat tog det sig ikke ud for ham nu! — han bestemte sig til at være endnu mere mild og overbærende; — hun kunde jo ikke vide — stakkels Mina! hvor høit hans Tanker laa over hendes.

Derpaa satte han sig bred og kraftig i sin store Armstol ved Kontorbordet, tændte sin lange Pibe og udfoldede atter Hovedstadens Avis. Han fandt snart Stedet og fortsatte rolig og fri for al smaalig Bekymring Læsningen af sin egen Artikel:

. . . „det er en Kamp mod Gud. Men alle, som følge Forførerne, „vil komme til at mærke, at det bliver dem haardt at stampe mod „Braadden; thi Gud lader sig ikke spotte; hvad et Menneske saar, „det skal han og høste.“

V.

Kristiania den 2den April 1884.

Kjære Fader! — du giver mig i dit sidste Brev en mild Bebreidelse, fordi jeg har ladet nogen Tid hengaa uden at meddele dig udførligere Besked om Forholdene herinde i Byen. Du har isandhed kun altfor megen Ret; og jeg maa bare takke dig for din spøgefulde Revselse, idet jeg nu skrider til at bekjende saavel Aarsagen til min Forsømmelighed som ogsaa til at bede dig om Samtykke og Velsignelse til et vigtigt Skridt, jeg i disse Dage under Bøn og Selvprøvelse har vovet at tage. Jeg er nemlig bleven forlovet, — det vil sige: jeg har modtaget en ung og elskelig Kvindes Jaord; men jeg har endnu ikke fremstillet mig for hendes Familie, idet jeg finder, at det ganske særegne Forhold, som Gud være lovet! bestaar mellem dig og mig, gjør det til en kjær Pligt for mig at indhente dit Raad og dit Samtykke inden jeg giver denne saa meget attraaede Forbindelse en officiel Besegling for Gud og Mennesker.

Min Kjæreste — du vil forstaa den Følelse af Lykke, som gjennembæver mig ved dette Ord, og — jeg haaber, jeg med Sandhed kan sige — den rene og kydske Glæde ved Tanken om den Hjælp og Velsignelse, som er os forjættet i en god og trofast Hustrus Omgjængelse; — hun er en Datter af Jørgen Pram, saa hun tilhører ikke blot en gammel og god Familie; men hun er ogsaa, hvad man maa kalde — meget formuende. Jeg skynder mig med at sige dette, — ikke fordi det har nogen Betydning hverken for dig eller mig; men forat jeg ikke engang overfor mig selv skal synes at faa det mindste Skjær af at ville affectere en Ligegyldighed, som, naar den var forstilt, vilde være den værste Anklage. Jeg har gjort hendes Bekjendtskab i Selskabslivet, hvor jeg i den forløbne Vinter ligesaa meget ifølge dit Ønske som i Overensstemmelse med min egen Lyst har deltaget temmelig jævnt; og under de forhaandenværende spændte — jeg kan næsten sige ophidsede Tilstande har min Kjærlighed voxet frem under adskillig Prøvelse og Modgang. Der er nemlig, som jeg ikke behøver at fortælle dig — en hel Del fordærvede Elementer mellem de unge Mænd; og selv en Familie som den Pramske er ikke fri for Tidens Paavirkning. Saaledes har min

Gabriele nogle Fættere, som i Forening med et Slæng af ligesindede Venner har opbudt alt, for at gjøre mig umulig — ja vel endog latterlig i hendes Øine. Det er ikke blot min Stilling som Theolog, der i disse Tider, hvor det at være Kristen fra visse Hold nærmest betragtes som etslags mild Idioti; men det at være din Søn er ogsaa i disse Herrers Øine en Adkomst til Had og Forfølgelse, som jeg tilstaar, at jeg er stolt af nu, da Seieren endelig er min, og Gabriele har givet efter — eller rettere: efterat hun ved et nøiere Kjendskab er kommen til Klarhed over, hvor de tilslut findes — de solidere Egenskaber, paa hvilke der alene tør bygges Haab om en varig Lykke her paa Jorden.

Tro nu ikke — kjære Fader! at jeg fortæller dig dette for at prale. Mit Hjerte er isandhed altfor opfyldt af ydmyg Tak til Herren, som i sin Naade har ført mig saa langt; men jeg maatte berøre dette, for at forklare det hele, saaledes som jeg aabent og tillidsfuldt vil lægge det altsammen frem for dig. Dette moderne Uvæsen, som altsaa er trængt saa nær ind paa Livet af min dyrebare Gabriele, har nemlig ikke ladet hende ganske upaavirket. Jeg kan desværre ikke med fuld Sandhed sige dig, at den Kvinde, jeg udbeder mig dit Samtykke til at ægte, er en fuldt ud sand og enfoldig Troende. Jeg mærkede det allerede strax ved Begyndelsen af vort Bekjendtskab; men det var saa langt fra at virke frastødende paa mig, at jeg snarere maa tro, at den stærke Tiltrækning, som denne Kvinde udøvede paa mig, for en ikke ringe Del kan tilskrives et inderligt Ønske om at bidrage til, at Naadens klare Lys kunde finde Indgang i denne saa skjønt udrustede Sjæl. Og vore Samtaler bar ogsaa lige fra det første Præget af Alvor selv i de mest modstridende Omgivelser, saaledes som det verdslige Selskabsliv, hvor vi mødtes, førte det med sig. Paa samme Tid som jeg selvfølgelig afholdt mig fra ethvert direkte Omvendelsesforsøg, der kun vilde virket skræmmende og skillende mellem os, lagde jeg dog intet Skjul paa min enfoldige Kristentro; og jeg afholdt mig med Vilje saa meget som muligt fra at imødegaa de mange godtkjøbs Angreb paa Kristendommen, som du ved, Vantroen til alle Tider har saa god Raad paa, og som jeg vel for en stor Del kunde tænke mig var hende underskudt af de nævnte Fættere og Slænget. Og jeg tør kanske tro, at den Sagtmodighed og Sindsligevægt, hvormed jeg bar denne min Part af Kristi Forsmædelse, som i disse Dage saa rigeligen udøses over hans Bekjendere, kan have bidraget til at hæve mig i hendes Omdømme tiltrods for alle Ondskabens Rænker og Kunstgreb, saa at hun, da jeg igaar efter en lang Samtale for sidste Gang bad hende give mig et bestemt Svar, lagde sin Haand i min og sagde med

bevæget Stemme disse Ord: „De er dog den, jeg mest har Lid til; — jeg vil være Deres."

Se — kjære Fader! dette er Historien om min Lykke; men der kom noget bagefter, som siden ikke lader mig Fred eller Hvile i mit Sind. Thi da hun havde sagt disse Ord, og allerede vilde tage Afsked med mig, — vi mødte nemlig Fru Prams Vogn — sagde hun smilende: „Men paa en Betingelse: De maa ikke blive Præst, — det maa De love mig? — lov mig det!"

Ja her er det Punkt, hvorom siden alle mine Tanker har dreiet sig, og til hvilket jeg i selve dette Brev af en uimodstaaelig og pinlig Magt har følt mig hendragen. Hvad skulde jeg gjøre? — eller lad mig først prøve at klare, hvad jeg gjorde; thi Indtrykkene var i disse Øieblikke saa overvældende, og det hele gik i Virkeligheden saa fort, at jeg neppe er mig helt ud bevidst, hvad jeg sagde, hvilke Ord jeg benyttede mig af. Men ligesaa vist, som jeg tør kalde Gud til Vidne paa, at jeg aldrig — ikke engang i hin Stund har tænkt for Alvor paa at svigte mit Kald som en ringe, men trofast Ordets Tjener; — ligesaa lidet tør jeg benægte, at de Ord, hvori jeg gav min overstrømmende Lyksalighed over hendes Samtykke Luft, kunde forekomme hende som en fuldstændig Opgivelse af alt, hvad der maatte stride mod hendes Ønske og Vilje.

Her har du min Skrøbelighed og min Synd — gode Fader! — jeg ved vel, at jeg for den som for alt staar til Regnskab for Lysenes Fader; men jeg nedlægger min Brøde i dit Hjerte som min nærmeste Instans, at du skal sætte mig irette og lede mig i denne Sag. Thi om jeg end kan finde nogen Undskyldning for mig i den Omstændighed, at der ikke var Tid til nogen grundig Drøftelse af et saa alvorligt Spørgsmaal — Fru Pram lod allerede Kusken holde —, saa staar jeg dog nu midt foran Kravet, idet jeg gaar hen for at møde Gabriele. Skal jeg da kort og godt fastholde min Beslutning at blive Præst og saaledes kanske hidføre en Misstemning, der nu i vor Kjærligheds allerførste Morgengry vilde som en henfarende Nattefrost lægge alle Spirer øde, og ganske forspilde denne Lykke, jeg saa heftigt har attraaet og nu endelig synes i saa nær Besiddelse af?

O give Gud, jeg havde dig her — Fader! — du, hvis Raad og Veiledning jeg saa lidet kan undvære, og uden hvis dyrebare Samtykke jeg hidtil ikke har foretaget noget vigtigere Skridt i Livet. I al denne Uvished er jeg derfor stanset ved den Beslutning at vente disse faa Dage, indtil jeg kan faa Svar fra dig; saaledes som du raader mig, vil jeg visselig handle, hvad det saa skal koste mig. Imidlertid vil jeg i Omgangen med min Forlovede, — du maa ikke

vredes over, at jeg i min forelskede Lykke glæder mig ved dette Ord, — overfor Gabriele vil jeg prøve at undvige en alvorligere Drøftelse af dette Spørgsmaal og saaledes oppebie dit Brev. Gud give, at Sagen maatte stille sig for dig i det samme Lys, som mit Haab lader mig se den i: at nemlig Tiden og muligens andre Omgivelser kunde bringe min Gabriele til at forsone sig med Tanken om en Livsstilling, som hun desværre har saa feilagtige Begreber om. —

Se — alt dette har egoistisk optaget mig saa meget, at jeg altfor lidet har passet paa at holde dig à jour med Begivenhederne herinde; men nu nærmer sig den velsignede Paasketid, og da haaber jeg i Hjemmets lune Krog at kunne skildre dig den onde Verdens Røre og Vildfarelser. Jeg kan først komme Paaskeaften, da jeg — som jeg vel har fortalt — allerede for lang Tid siden er indbuden til Middag hos Professoren Skjærtorsdag; og hvor vilde jeg ikke være over al Beskrivelse lykkelig, om jeg kunde hjemføre min Gabriele til vor lille Kreds! Hils den kjære gode Moder og fortæl hende om min Lykke. — Herinde taler alle om din sidste Artikel, og du kan vel tænke, at jeg faar mange varme Hilsener til dig.

Ogsaa fra Stockholm kan du snart vente noget, sagde Q ilørdags; han vilde ikke forklare sig yderligere; men paa hans venlige Mine kunde jeg læse, at den Skinsyge, som før var saa aabenbar fra hans Side, nu synes ganske afløst af en ubetinget Anerkjendelse af din Overlegenhed.

Og nu — kjære Fader! lægger jeg forsaavidt min Fremtids Lykke i dine Hænder, som jeg af dit Brev vil vide, om jeg har dit Bifald til det, jeg har gjort, og om jeg tør vente din Velsignelse til at gaa videre som mit Hjerte begjærer. Maatte vor fælles Fader være hos dig nu som saa ofte med Visdoms og Kjærligheds Raad — ham til Ære og mig til Gavn og Glæde. Din hengivne Søn

Johannes.

VI.

Grandalens Præstegaard den 5te April 1884.

Min egen kjære Johannes!

At du ikke skal læse hele dette Brev, jeg nu begynder og som kanske kan blive langt, i Spænding og Uvished, vil jeg allerede strax begynde med at sende dig min faderlige Lykønskning til din Forlovelse; og maatte den Herre Gud, under hvis Øine jeg er overbevist om, at du har følt dig i denne Sag, ogsaa fremdeles stad-

fæste sig som den trofaste, der aldrig slipper os, saalænge vi ikke slipper ham.

Dit Brev af 2den dennes er skrevet ud af den ægte sønlige Aand, som jeg kjender hos min Johannes; og jeg skal gjengjælde dig din Aabenhed, idet jeg, for at give dig et godt og paalideligt Raad, vil paakalde ikke blot min faderlige Kjærlighed, men ogsaa et forholdsvis langt og ikke ørkesløst tilbragt Livs kristelige Erfaring. Først maa jeg yde dig min fulde Anerkjendelse, fordi du saa ganske har holdt dig fri for de Forelskedes almindelige Overdrivelser i Skildringen saavel af sine egne Følelsers Styrke og Varmegrad som af den Elskedes Deilighed og fortræffelige Egenskaber. Dette dit Maadehold giver mig — den erfarne Mand — den bedste Garanti; og det er hovedsageligt paa dette selvsamme Maadehold, at jeg bygger mit Haab om velsignelsesrige Følger af dit Valg saavel for dig som for hende — ja udover videre Kredse. Thi der er jo unægtelig adskilligt ved din Forbindelse med denne unge Dame, som — om end ikke ligefrem, hvad jeg vilde kalde betænkeligt, dog er af saa stor Betydning, at det fuldt ud kræver den rolige Overveielse, som den blinde Elskov sjeldent levner noget af. Jeg mener ikke saa meget de ydre Forhold; den Pramske Familie er, om end noget blandet og — som du selv siger — visselig ikke uden mindre gode Elementer, dog altid en af de bedste inden Kjøbmandsstanden; og hvad den Rigdom angaar, som du med saa megen Samvittighedsfuldhed hentyder til, saa bør ikke den forvirre eller forurolige dig. Thi for det første vil du i din egen Bevidsthed have et tilstrækkeligt Værn mod de onde Tunger, som — det maa du være forberedt paa! — ikke ville forskaane dig for de mest nærgaaende Beskyldninger, naar det nu viser sig, at du er bleven forlovet med en af Landets rigeste Arvinger. Og hvad dernæst selve Rigdommen angaar — disse Penge, som for saa mange er Livets Sum, saa vide jo vi — som Kristne, baade hvor ringe de ere, men og hvor farlige de kunne blive. Det er imidlertid overfor et Menneske i din Alder og med din ideelle Udvikling mindre væsentligt og nødvendigt at fremholde Rigdommens Fristelser og Farer; snarere maa jeg som den mere verdenserfarne advare din mod altfor meget at ringeagte det jordiske Gods. Der er nemlig i den rigelige Besiddelse af Guds timelige Gaver foruden den Lykke at kunne give og meddele de Trængende — ogsaa gjemt en anden Velsignelse, som Gud mange Gange baade fordum og nu har udøst over dem af sine Tjenere, som han har udkaaret til at fuldføre sine evige Raadslagninger blandt Menneskene under mere omfattende Former og paa en — menneskelig talt — mere storartet og mægtig Maade. Den rige og

overflødige Besiddelse af Livets Goder i Forbindelse med et ydmygt Sind og en enfoldig kristelig Barnetro — dette min kjære Søn! er vistnok Gaver, som kun saare sjeldent falde i et enkelt Menneskes Lod; men vi vide dog — Gud være lovet, at de findes forenede. Og dersom du — min dyrebare Johannes! skulde være udseet til en af disse enkelte, saa vilde dette for mig være ligesom et klart Lys til Forstaaelse af Guds vidunderlige Kjærlighed og Miskundhed. Thi mit eget Liv er — som du ved — hengaaet i stille og beskedent Arbeide i Herrens skjulte Vingaarde; og om jeg end nu paa mine forholdsvis gamle Dage er bleven næsten nødt til at indtage en Post i de forreste Rækker i Kampen mod Løgn og Vantro, saa er dette dog for intet at regne — det tør jeg vel nu sige uden at frygte for Slangens List! — det er dog ingenting imod, hvad jeg kunde være blevet for mit Land og Folk, om jeg fra Ungdommen havde medtaget, hvad Livet saa rigeligt bød mig Anledning til af de Midler og den Magt, der bærer et Menneske frem og op til sin Samtids høieste Høider.

Men jeg havde min Pæl i Kjødet, og Gud være lovet, som tidligt viste mig den. Jeg vilde ikke gaa den Vei, som baade mine Venner og — til dig tør jeg nok sige det — mine Evner anviste mig; jeg følte, hvor Forfængelighedens Fristelse laa nær et Menneske udrustet saaledes som jeg; og jeg tør sige, at det med Guds Hjælp lykkedes mig at undgaa Faren. Hverken ved mit Ægteskab eller paa min Embedsbane har jeg nogenside seet hen til de Fordringer, en anden i mit Sted muligens kunde villet stille. Men naar jeg nu — uden at rose mig selv kan fremlægge mit Liv i dets Tarvelighed og mangehaande Forsagelse, saa vil jeg paa samme Tid som jeg takker den Herre Gud, som har ført mig, ogsaa tilstaa for dig — min kjære Søn! at det ikke altid har været saa klart for mig, om jeg ogsaa handlede ret i at være saa strængt paa Post mod mig selv. Der er i Følelsen af sine egne Evner noget berettiget, som man kanske ikke trodser helt ustraffet i Længden. Men netop derfor gjorde Efterretningen om din Forlovelse et saa dybt Indtryk paa mig. Thi dersom det har behaget Gud at finde dig — min Søn mere værdig og mere skikket til at bære et stort og rigt Livs Ansvar, saa vil jeg deri se en Belønning for min egen Forsagelse; og du bør da kanske ogsaa i alt dette jordiske Gods, som din lykkelige Kjærlighed bringer dig i Tilgift, se et Vink fra oven, som du bør nøie give Agt paa i Lydighed og Taknemlighed. Og om du end med din Alder og forholdsvis ringe Erfaring i Livets praktiske Skole kan være tilbøielig til at undervurdere de materielle Midler, saa maa du tro mig paa mit Ord, at til alle Tider og især — saa synes

det — i Tider som disse betjener Gud sig mer end nogensinde netop af disse materielle Midler i Kampen mod selve det mest materielle — Materialismen selv. Og jeg, som nu er midt oppe i den Bevægelse, der ligesom et Uveir farer hen over Landet, uden at jeg noget Øieblik forvirres af Tvivl eller Raadløshed, jeg kan se og ser allerede tydeligt for mig, hvilken Magt og Væxt til det gode der ligger gjemt og saa godt som ubrugt i din tilkommende Svigerfaders Navn, og som i Forbindelse med den uhyre Støtte, som baade direkte og indirekte ligger i en solid økonomisk Baggrund vil være for den gode Sag af stor — ja uendeligt stor Betydning. Saaledes er du — min egen kjære Søn! muligens udseet til at tilføre os nye Kræfter og ny Velsignelse, og maaske vil du engang, naar Seieren er vunden for Kristendommen og den sædelige Samfundsmoral, komme til at nyde Frugterne i et lyst og rigt Liv under en kristelig og kraftig Regjering. —

Dette var nogle af mine Tanker ved Læsningen af dit kjære Brev; men som jeg ovenfor har sagt og som du selv siger — disse din tilkommende Hustrus ydre Livsforhold er jo ikke det væsentlige hverken for dig eller mig. Langt vigtigere og det, hvorpaa det egentlig kommer an, er et Menneskes indre Liv og hans Gudsforhold. Og det har gjort mig godt og varm om Hjertet at se, med hvilken Samvittighedsfuldhed og med hvor meget Alvor du har opfattet og bevaret din lille Strid med den Elskede om Spørgsmaalet Præst eller ikke Præst. Men tilgiv — min kjære Dreng! om din gamle Fader har trukket ganske smaat paa Smilebaandet over denne megen Høitidelighed. Thi vel er det ikke stort, du fortæller mig om din Gabriele; men saa underligt er det nu engang: ikke alle behøver lige meget for at forstaa en Ting. Og jeg — ser du — jeg er ogsaa i den Retning meget nøisom. Jeg har allerede et ganske godt Billede af din Kjæreste, — paa visse Punkter ser jeg kanske — hvis du tillader — endog klarere end du selv. Hun er frisindet og fordomsfri — især i religiøs Henseende; hun ved, at Præsterne altid har holdt paa Trældom og Mørke; hun elsker de Fattige og de Undertrykte og taaler ikke den mindste Forurettelse af de Svage. Hun har reist og hun har læst; og hun har altid været rig nok til aldrig at støde paa en uovervindelig Modstand. Nu elsker hun en ung Mand, og han vil være Præst? — umuligt! — aldeles utænkeligt!

Hvad skulle nu vi to gjøre — du og jeg — min Johannes? Jo, vi skal lære denne elskværdige unge Dame at tænke dette, og ikke blot tænke sig det som en Mulighed; men vi skal hjælpe hende saaledes, at hun skal takke sin Gud og sin Præstemand, fordi hun

lærte at bøie sig — ikke blot for den jordiske Elskov, men for Guds uendelige Kjærlighed. Og mit Raad til dig er derfor kortelig dette: lad hende komme; — lad hende bare komme hidop til Grandalens Præstegaard nu i Paasken, saa vil jeg vædde med dig om en god Cigar, at til Pintse er en Præstefrue hendes Ønskers Maal.

Ja bliv nu ikke vred over min spøgefulde Tone. Jeg paaskjønner og glæder mig over dit Alvor i denne Sag, og jeg billiger fuldstændigt din Fremgangsmaade. Det er hverken klogt eiheller har vi Lov til at forspilde, hvad der for os og andre kan blive til Gavn og Velsignelse, ved at sætte Ord mod Ord i Uforsonlighed. Du skal se, Gud vil nok alting mage; og min ringe Bistand skal du faa, — det lover jeg dig; du ved, jeg har adskillig Evne til at omgaaes Mennesker. Hils hende nu foreløbig paa det kjærligste fra en gammel Præst og sig hende, at jeg ikke skriver, fordi jeg haaber snart at kunne ønske hende mundtlig velkommen som Datter. Ogsaa fra Moder maa du hilse; hun blev naturligvis meget glad, men dog noget altereret — den Stakkel! over at skulle modtage en ung, fin Dame paa Bispekammeret. Nu gaar du naturligvis ogsaa strax til Prams, hvor jeg beder dig frembære vore Hilsener. Fruen er — som du vel ved — Datter af Byfoged Bennechen, og jeg mindes den Opsigt, det vakte, da hun tog den tørre og noget kjedelige Jørgen Pram. Han har forresten altid indtaget en noget uklar Stilling, skjønt han jo naturligvis i Grunden er paa den rette Side; men om man kunde bringe ham til en mere effektiv Deltagelse i det offentlige Liv, vilde det være ligesaa gavnligt for Sagen som for ham selv. Disse Pengemænd har ofte ingen Anelse om, hvor nøie og direkte deres egne Interesser afhænger af Tidens brændende Spørgsmaal i Religion og Politik. De er ialmindelighed ikke tilstrækkeligt udviklede til at forstaa Sammenhængen mellem den tilsyneladende Uskadelighed i de hule Fraser og de underjordiske Miner, som udhules under deres egne Kontorer. Her er et Arbeide for dig — rigt paa Muligheder og med Udsigt til velsignede Frugter for vide Kredse. Og da jeg ved, at min Johannes tager sin Gud med, ihvor han gaar, saa anbefaler jeg dig med god Fortrøstning i hans Varetægt, som leder Folkenes Skjæbner og hver enkelt Vandrers Fodefjed paa Veien til de lyse Boliger.

Din hengivne Fader
D. J.

VII.

Fra den sidste Jernbanestation havde de halvtredie Time at kjøre — gjennem Skovene, hvor Sneen endnu laa høi, og over Heier og

afblæste Stykker, hvor Vaarsol og Væde havde fyldt Veiene med Holke og gjort dem farligt glatte eller løst dem op til en blød Grød med en tynd Skorpe over.

De havde moret sig og leet meget over de mange Vederværdigheder — Johannes og hans Kjæreste; thi det hændte, at de forlod et Skydsskifte i Slæde paa det ypperligste Føre med klingende Bjælder, og en Fjerding længer fremme maatte de ynkeligen slæbe sig videre i en laant Stolkjærre gjennem gul Lersøle og bundløse Grober.

Men paa det sidste Skifte mødte de Præstens egen Bredslæde og hans to røde Heste. Opover til Grandalen var der endnu høi Sne, og Veien gik i Skov hele Tiden. Da de derfor var komne vel tilrette i Fodposerne under Bjørnefellen ved Siden af hinanden, følte de, hvor behageligt det var, at faa sidde lunt og godt; de var igrunden uhyre trætte af at le og snakke; og de hensank — hver paa sin Kant i behagelige Drømmerier, mens de to Røde hurtigt og lydløst skiftede Fodslag i den løse Sne; og Slæden fløi let og muntert imod Hjemmet.

De sorte Træstammer mod den hvide Sne gled ensformigt forbi Gabriele.

Men Johannes, som kjendte Skoven og hver Bugt af Veien, havde Fornemmelsen af Hjemmet, som nærmede sig. Og hans Tanker løb foran de to Røde opover den lange Stigning og nedover igjen paa den anden Side af Aasen, som jævnt og langt skraanede ned mod Elven og Dalen, hvor hans Fader boede.

Og aldrig havde han følt en saadan Længsel mod Hjemmet som denne Gang, da han bragte en Seier med sig, imod hvilken hans Examener ikke vare værdige at nævnes. Hun sad ved hans Side, lænede sig tryg og fortrolig ind til ham — denne Kvinde, denne Dame af Landets første, kjendt, beundret — attraaet baade af dem, der havde forelsket sig i hendes Skjønhed, af dem, der fandt hende interessant og glimrende, og af dem, der aandeløse rakte Hænderne ud — som i en Drøm, hvor det gjælder et lykkeligt Greb i den gyldne Dynge — hun, den skjønne Kvinde og den gyldne Drøm sad ved Siden, lænede sig tryg og fortrolig ind til ham.

Bag sig saa han en Række lange Næser. Fætterne, — Slænget, hele dette Ungdomskrapyl, som fik gro i disse forvildede Tider, inden endnu hele Pakkets Reisning var slaaet endeligen og for bestandigt ned, — til en Begyndelse havde de alle faaet en lang Næse, og Johannes gottede sig med god Samvittighed.

Thi han havde efter sin Faders sidste Brev begyndt at se sin Forlovede ligesom paa en mere almen Baggrund, som et Led i

noget sammenhængende. Det var ikke underligt, om dette ikke var faldt ham ind før, mens han endnu gik taalmodigt og tvivlede og ventede, om han alligevel tilslut skulde vinde hende. Men nu begyndte han at se, at denne Lykke maatte han ikke tage egoistisk og rent personligt; — at saa meget blev anbetroet i hans Hænder, var noget meget mere; og han fyldtes af Taknemlighed mod Gud, som saa rigeligen havde bønhørt ham og endt hans Prøvelser.

Og hans lykkelige og løftede Tanker gik videre ud i Livet — fremdeles med hende tryg og fortrolig ved Siden. Udsigten var ogsaa nu en anden og lysere, efterat han ogsaa paa et andet Punkt var gjort rolig og tillidsfuld ved det samme velsignede Brev fra Faderen.

Johannes havde nemlig aldrig kunnet forstaa det Træk hos den ellers saa beundrede Fader, der drev ham op til Nordland som Fiskerpræst og som endnu holdt ham borte fra Hovedstaden, — en Mand, om hvem det var sagt mange Gange, at han var selvskreven til at indtræde i Statsraadet, om nogen skulde dø, — han nøiede sig med at hædres saadan halvt underhaanden som den talentfulde og overlegne D i Hovedstadens Avis.

Nu havde Johannes faaet Forklaringen og tillige den dyrebare Forvisning om, at noget lignende ikke vilde blive forlangt af ham; og paa samme Tid som han i høi Grad maatte beundre det heroiske i Faderens Kamp mod Forfængeligheden, var det ogsaa med mere Ro og Tillid end forhen, at han lod sine Fremtidsdrømme bære høit op til en stærk og mægtig Kirke — saaledes som Guds Kirke burde og maatte staa i disse Tider — høi og lys, omgiven af kraftige Mænd, der vare saaledes stillede, at de ikke behøvede at nedværdige den hellige Myndighed, men kunde bære den høit som den Vældiges Vidner blandt Menneskene.

Den lille Johannes rettede sig i Pelsen; thi han var i Virkeligheden ikke stor. Naar nogen sagde, at han mindede om Moderen, ligte han det slet ikke; men hans Stolthed var Ligheden med Faderen i Stemmen og i Manerer. Det var hans Orm, at Erfaringen — en bitter Erfaring havde lært ham, at hans Person havde noget ubetydeligt ved sig — noget, som gjorde, at Folk trak Øinene op og sagde — ah! — naar han nævntes som Søn af Daniel Jürges — den talentfulde D i Hovedstadens Avis.

Hvor længe havde han ikke ventet, hvor havde han ikke trættet Himmelen med Bønner om Taalmodighed og mere Taalmodighed til at bære al denne Tilsidesættelsens Kval, al denne stille Overseen. Hvor havde det ikke pint ham at gaa saaledes uerkjendt blandt de dumme Mennesker, som ikke vidste, hvad der boede i

ham, og som gik saa vidt, at de tog ham lemfældigt under Beskyttelse for hans Fars Skyld — ham!

Kun et Par Lærere og de, der havde iagttaget Johannes Jürges, naar han i Skolen kjæmpede sig frem til de første Nummere eller ved Universitetet arbeidede sig gjennem en Examen i Spidsen for alle — kun de kjendte hans Ihærdighed; og Gabrieles Fættere bandede høit og lydeligt paa, at hans Kurtise i hele denne Vinter havde været et Mesterstykke af Beregning og Udholdenhed.

Selv smilede han tillidsfuldt; thi han vidste, at Gud er stærk i de svage — i de tilsyneladende svage. Et stort Skridt var han naaet fremad; han følte med sitrende Velbehag, hvorledes hans Kraft begyndte at blive Magt; men uden Overmod og uden at forhaste sig tænkte han videre paa de Vanskeligheder, som endnu laa nærmest for Haanden.

De havde ikke været inde paa Spørgsmaalet siden, — det vil sige ikke for Alvor. Hvergang Gabriele vilde komme med noget om hans opgivne Præstekald, bøiede han af i Spøg eller gik over til noget helt andet. Men længe gik det ikke paa den Maade, det forstod han, og det var paatide, de kom hjem til Faderen.

Og altsom de nu nærmede sig, sad han tæt ind til hende og ønskede og bad, at det maatte gaa godt: at Faderen maatte synes godt om hende; og at Gabriele maatte faa et mægtigt Indtryk af ham, — hun var desværre saa uberegnelig, — og at Moderen ikke maatte tage sig altfor tarvelig og ubetydelig ud. O — den stakkels kjære Moder! — han var igrunden ikke bange for hende; — hun og Gabriele vilde nok blive gode Venner; og desuden kunde der ingen Fremmede være hjemme, det havde han seet saa tidt, uden helt og holdent at blive optaget og fængslet af Faderen. Saaledes vilde det ogsaa gaa Gabriele; hun vilde i det hele taget faa andre Tanker, naar hun saa en Præst som han. —

Imidlertid sad hun paa sin Side i halvklare Drømmerier, der fra først af syslede med Glæden over, at hun sad, hvor hun sad, og over, at hun i Virkeligheden holdt saa meget af ham, der sad ved Siden. Det mørknede i Skoven, og den dybe store Fred, gjennem hvilken de fløi med muntre Bjælder, forfriskede hendes Sind og lyste lidt op i den Lede og Ligegyldighed, som denne Vinter havde efterladt i hende.

Aldrig havde nogen Saison hjemme i Byen været saa græsselig; og det værste — det, som mest ængstede Gabriele, naar hun tænkte paa sit fremtidige Liv, — det var, at der igrunden aldrig havde været saa meget Liv, en saadan Iver, en saadan Fart i alle Mennesker som netop nu, og alligevel skulde der være saa — — saa —

ja kjedeligt var ikke Ordet. Vistnok var det ligesaa ørkesløst som selve Kjedsommeligheden; men paa samme Tid var det spændende, denne Raslen med Aviser, denne Kasten med Stikord — hele dette Spil, som bragte Venner til at hade hinanden og klinede de argeste Fiender sammen Arm i Arm.

Den Iver, hvormed hun ogsaa selv havde kastet sig ind i Samtalestriden, da hun kom hjem fra Udlandet, kjølnede ikke af den Grund, at hun tabte, endmindre fordi hun vandt. Hun gik fra Gruppe til Gruppe, fra høire til venstre og havde fuld Frihed til at vælge sin Omgang. Hjemme kom der vistnok ikke saa mange i Vinter. Prams havde næsten indstillet al større Selskabelighed udenfor Familien. Thi da Jørgen Pram i sin ubegribelige Flegma holdt sig politisk indifferent, begyndte han at invitere af begge Partier i Flæng; og det tog meget snart en Ende med Forfærdelse.

Men ellers havde hun den mest ubegrænsede Anledning til at mødes med, hvem hun vilde, — til den ene Side gjennem Husets store Omgang og Slægten og til den anden ved personlige Bekjendtskaber, som hun dels hjembragte fra Reiser dels stiftede, naar hun selv vilde.

Thi om Fru Pram kunde være noget ængstelig, fik Gabriele altid Støtte i sin Far. Jørgen Pram havde en Gang for alle udtalt, at enkelte Fruentimmer kan gjøre, hvad de vil; og hans Gabriele var en af disse.

Forøvrigt delte han ingenlunde hendes Anskuelser — hovedsagelig, fordi han ikke havde Anskuelser i større Format end til den daglige Omsætning. Men han morede sig kosteligt, naar han hørte sin Datter med hendes uforlignelige Freidighed gaa løs paa en eller anden hæderkronet Forbogstav fra Hovedstadens Avis.

Det morede ham, og det morede flere, og det var dette, som fra først af begyndte at kjølne Gabrieles Iver, indtil hun sank ned i en kjed og led Modbydelighed over alt dette Snak, saa at hun ikke længer gad være uenig, om det var aldrig saa galt.

Thi det gik op for hende, at hun var ganske udenfor Spillet. De hørte paa hende, smilte, tog varsomt paa hendes Voldsomheder og lod, somom de lyttede til en besværlig Kanarifugl, naar hun slyngede sin Spot og Haan helt op til de høieste og helligste Autoriteter. Og da opgav hun det, slog sig sammen med de afskyelige Fættere og deres Slæng, snakkede letsindigt og opførte en liden Hvirvel af smaa upolitiske Danseselskaber med Champagne, som de Gamle lod passere i etslags Aandsfraværelse; — man kunde virkelig ikke passe paa alting i saa bevægede Tider.

Men hun var ulykkelig i det. Thi hun ikke blot følte; men hun var moden nok til at forstaa, at denne Strid, ud af hvilken Mændene

jog hende lempeligt, den var ikke bare politisk — som de sagde — og noget, der ikke kom lille Frøken Pram ved. Det var hendes egen Livsanskuelse, det gjaldt; de Ideer som vare hende de væsentligste og dyrebareste — om dem var det, de reves og sledes, mens de kastede hendes kjæreste Navne i Hovedet paa hinanden — snart som Beviser, som som Skjældsord.

Men h u n fik ikke være med.

De vilde ikke forstaa, at med den Opdragelse og Udvikling, hun havde faaet, var hun adskilligt forud for de fleste jævnaldrende Mandfolk, der aldrig havde været ude, aldrig læst andet end Lexer og Aviser, og som kun kjendte Samtidens Ideer, fordi de havde redet rundt paa dem i den lune Ovnskrog.

Da grebes hun af den dybe Modløshed og Skammen, fordi hun ikke duede. Den Frihed, hun havde nydt, og al hendes gode Faders Tillid var spildt og ufortjent; hun gav ingen Renter af al den Kapital, som var ødelagt paa hende; — og al den Kundskab, al den Styrke i Overbevisningen — den havde Ingen Brug for; thi hun var Frøken Pram og det skulde hun foreløbig forblive, indtil hendes Umyndighed kunde vorde beseglet ved et kristeligt Ægteskab.

Hun vidste ikke, om hun skulde le eller græde; men hendes Natur valgte at le; og det gjorde hun altsaa en Tid; men med meget ond Samvittighed.

I alt dette var der kun en, som tog hende alvorligt, og det var ham, hun nu sad ved Siden af.

Den lille stive Theolog med de klare faste blaa Øine, ret i Ryggen med rolige Bevægelser, og en uforanderlig sikker Stemme, — han, som hun vexelvis beskyttede og vexelvis overgav til de ugudelige Fættere, — han, som lig en Nisse af Hyldemarv altid stod paa sin Blyklump midt foran hende, hvor galt hun havde spillet med ham, — mod ham droges hun efterhaanden.

De var knapt enige om nogen Ting under Himmelen — endmindre i Himmelen. Men hun lærte at sætte Pris paa det Alvor, hvormed han modsagde hende, og den Ro og Ligevægt, som aldrig forlod ham, selv om hun sagde Ting, som hun vidste i høi Grad maatte støde ham.

Dertil kom hans trofaste Tilbedelse, som intet kunde trætte eller forvirre — hverken Spot eller Kulde eller Luner eller Lystighed. Han fulgte med og holdt ud i en Kreds, der var ham saa fremmed, og hvor igrunden alle de andre afskyede ham; aldrig veg han tilbage og aldrig trængte han sig frem; han bare var der; — bestandig var han der.

Da nu Gabriele havde gjennemgaaet en Række Stemninger overfor Kandidat Jürges, blev han hende jævnt venskabeligt-ligegyldig.

Indtil Foraaret begyndte at gjøre en Ende paa Vinterglæderne. Det begyndte at blive lyst i Gaderne til langt ud over Eftermiddagen; og det blev ikke længer morsomt at ligge og halvsove i Sengen de lange Vintermorgener og blinke mod det røde Hul i Ovnsdøren.

Den Forandring i Liv og Sædvaner, som trængte sig frem, rystede ogsaa Gabriele ud af det Hylster, hvori hun havde indhyllet sig tilligemed sin onde Samvittighed.

Men da hun hørte, at den øvrige Verden var ligesaa dum, ligesaa overlegen og ligesaa umulig som før, men langt mere rivende gal, blev hun ganske fortvivlet, saa hun tilslut næsten ikke taalte at høre Mennesker tale, men gik ensomme Spadserture, hvor hun da mødte Johannes Jürges. Og da følte hun, hvilken Lettelse det var at kunne tale ud til en, som baade kunde høre og tie og svare saaledes, at der blev Alvor og Oprigtighed enten man saa var uenig eller enig.

Hun betroede ham da, hvor pinligt hun følte det magtesløse i sin Stilling, og derved opdagede hun, at ogsaa han gik med et indestængt Krav, en Trang til at gjøre sig gjældende, som han pludseligt forraadte i et heftigt Øieblik og i saa brændende Ord, at Gabriele blev overrasket og rørt. Det forekom hende stort af ham, at han gik saa stille med det, og det nærmede dem til hinanden, at de hver paa sin Vis ikke kunde faa Tag paa Livet. Hans trofaste Beundring, der altid stod saa beskeden og færdig til at tage hendes Haand, gjorde hende varm om Hjertet; og tilslut kom hun til at holde af ham, saa at hun hin Aften sagde ja, — hun vilde stole paa ham og følges med ham i Livet.

Alligevel var det en vis Overraskelse, da det gik op for hende, at dette var en regulær Forlovelse med alt Tilbehør; og Veninder og skuffede Tilbedere gjorde et saadant Virvar omkring hende af Forbauselse og Fortvivlelse, at hun var glad over at blive det hele kvit ved at følge hjem med sin Forlovede til Faderens Præstegaard.

I hendes eget Hjem var Moderen vel tilfreds med Partiet, — hun havde altid beskyttet den theologiske Kandidat; Jørgen Pram forundrede sig, men sagde ikke noget.

Men ude i Byen blev hendes Forlovelse en Begivenhed, som trængte igjennem Dagens Strid og næsten blev af politisk Betydning: Søn af Præsten Jürges — den talentfulde D i Hovedstadens Avis forlovet med Datter til en af Landets første Rigmænd; han havde skudt Papegøien; men hun kunde sandelig ogsaa være glad.

Alene de ugudelige Fættere og deres Slæng bandte høit og lydeligt paa, at Gabriele havde taget ham paa Trods — for at gjøre noget rigtig splitrende galt, — fordi hun kjedede sig.

Fra alt dette kjørte hun nu bort — lykkelig og let ved at være kommen fri og ind i Forhold, hvor hun selv raadede, mod en Fremtid, som hun sad og udmalede sig.

Hendes Kjærlighed var bleven hende bevidst paa en saadan underlig rolig Maade. Hun havde jo længe mærket, at han var indtaget i hende og vidst, at han bare gik og ventede paa et Ord fra hende; og da hun tilslut forstod, at hun havde gjort ham Uret i meget, fik hun en Trang til at hengive sig helt og varmt til denne trofaste og alvorlige Mand.

Men medens hun tænkte paa, hvor lykkeligt de skulde leve sammen, og hvorledes hele Livet atter var blevet rigt og lyst for hende, kom hun til at smile ved Tanken om, hvor ulige de dog vare, hvor ofte hendes kjæreste Tanker tørnede mod hans besynderlige sikre Domme, der ligesom Klipper omhegnede den Indsø, paa hvilken hans urokkelige Overbevisning seilede omkring for sig selv.

I religiøs Henseende var hun selv saa klar, at hun mente, den ene skulde ikke fortrædige den anden. Men hun vidste fra deres Samtaler, at mangfoldige andre Spørgsmaal for ham laa bagom Klipperne, indenfor de Mure, han som Kristen ikke maatte overskride — Spørgsmaal af rent menneskelig og social Natur, og det fandt hun latterligt; han vidste saa lidet, — det vil sige: hans Viden var nok tæt, men saa kortskaaret.

Thi han havde jo en god klar Forstand, en let og sikker Opfatning og dertil — det tvivlede Gabriele ikke paa — udmærkede Kundskaber som Theolog; og forresten var han jo en sjeldent grundig og veloplært ung Mand.

Men alle disse gode Ting laa saa forunderligt tørt aflagrede i ham. Istedetfor, at alt hos hende af indre Udvikling ligesom bøiede sig udover, aabnede sig og tøiede sig videre og videre med en glad Trang til at omfatte mere og mere, syntes tvertimod al hans Evne at bøie sig indover i skarpe, kraftige Linier, runde sig fastere og fastere om en velrustet Sikkerhed.

Gabriele nærede ingen Tvivl om, at det skulde lykkes hende at aabne for Lys og Luft i hendes kjære Vens Hoved; og hun glædede sig til at følge ham ud i den fremmede Verden, hvor hun selv var bleven fyldt af den store menneskelige Samfølelse, som siden havde gjort alt det, hun vidste, sammenhængende og fuldt af Liv og Mening.

Naar hun selv, da hun første Gang kom ud, næsten med Overraskelse havde kjendt sig fuldstændig jævnbyrdig med dem, hun mødte, saa maatte det være en dobbelt Glæde at følge en saa vel-

udrustet Mand som hendes ud i Verden, for sammen at forsvinde i Mylderet af tænkende og arbeidende Medmennesker og samtidigt vide sit lune Hjem langt oppe mellem Fjeldene i de lyse Nætter.

Det var ikke andet, som manglede ham, — det var Gabriele vis paa; og det var ikke til at undres over.

Alt, hvad han havde lært fra Gut til Kandidat, havde været sikre bastante Ting — ikke blot Kjendsgjerninger, men Læreres og Professorers Meninger, hvilke vare langt sikrere og fastere i Massen end almindelige Kjendsgjerninger, — det var nedlagt i ham firkantet og retvinklet som Dominobrikker. Og til at sammenbinde alt dette havde de ikke medgivet dette voxne Menneske andet end den lille lutherske Sekts Ufeilbarlighed. Hun kjendte nøiagtigt, hvor lang Line de havde givet ham paa de seierrige Streiftog, som de unge Theologer fik gjøre ind i den evropæiske Vantro, mens Professoren holdt i Tampen.

Hun vilde følge ham ud — ikke til noget bestemt Sted, ikke for at lade ham se, høre eller lære noget bestemt, men bare følge med og iagttage, hvorledes det gik ham som det var gaaet hende selv. Thi Gabriele var overbevist om, at det frigjørende ved det fremmede laa hverken i at løftes eller trykkes ved Sammenligninger, men i at gribes dybt af Fællesfølelsen med Mennesker uden at være fæstet blandt dem med de tusinde tørre Trevler af det dagligdagse Kjendskab, som i selve Hjemmet oftest ender med at overgro og kvæle de livførende Rødder.

Det tænkte hun paa, medens hun tryg og fortrolig lænede sig ind til sin Forlovede; hun vilde se de snevre Mure falde og glæde sig, naar Glæden over Livet vældede frem i ham og seilede afsted med alle de firkantede Pakkasser, hvori hendes kjære Theologs Sikkerheder havde været nedlagte i gammelt tørt Hø. Han maatte gjerne forblive i sin Religion, naar han bare ikke vilde være firkantet i andre Ting; og da Oprigtigheden var det Træk hos ham, som hun mest satte Pris paa, følte hun sig overbevist om, at naar han bare blev luftet ud, vilde han af sig selv føres til Arbeide, for at frelse og frigjøre Mennesker, der led i Uvidenhed og Trællesind. Men ikke som Præst. Ikke engang saaledes som Johannes var i dette Øieblik kunde hun tænke sig Muligheden af, at han vilde være Præst. Til for Alvor at være en Sjælesørger, var han altfor lidet udviklet, og Embedsmand i Statskirken! — det vidste hun, han kunde ikke ville. Og Gabriele tænkte derved mindre paa hans Løfte; men de havde sammen saa mange Gange gjennemgaaet Spilfægteriet med en Statskirke og officiel Gudsdyrkelse, — der havde han været enig med hende — ikke i Udtrykkene, men i Tanken.

Og om hun end ikke ventede sig saa meget af ham — eller af dem begge i Forening, saa var det dog hendes kjære Drøm, at han og hun kunde forme et Samliv uden nogen Undertrykkelse og uden Hykleri; — et Hjem herhjemme for lysere Glæde og større Mandemod end det voxede under den afskræmte, firkantede Selvgodhed.

Og mens hun forestillede sig dette Hjem, saa hun Lys mellem Stammerne; — i Halvmørket skimtede hun et hvidt Hus med Havestakit foran, i Kanten af en Rydning i Skoven; det laa saa varmt og koseligt nede i Sneen.

„Se — se! — det er Præstegaarden — Johannes! ikke sandt? — ja der ser hyggeligt ud."

„Nei, nei — kjære Gabriele! tænk Præstegaarden. Husker du ikke, jeg har sagt dig, at Præstegaarden ligger paa venstre Side af Veien. Dette er Lensmanden."

„Ak — jeg var saa vis paa, at dette maatte være dit Hjem," sagde Gabriele skuffet; „der ser saa hyggeligt ud."

„Nei Kjære! du skal se med Dagen, det er et gammelt Skrummel af et Hus. Præstegaarden er forholdsvis ny — næsten moderne, du skal bare se; nu er vi der strax; — se der var Kirken."

Gabriele satte sig tilrette og begyndte at grue for Indtrædelsen. Denne frygtelige D fra Hovedstadens Avis var ubetinget det mørke Punkt i Forlovelsen. Hun vidste ikke, hvorledes hun skulde faa udtrykt, at hun var usigeligt uenig med ham i alt og alligevel fæste sig en Plads i hans Hjerte, som hun ønskede for Johannes's Skyld. Hun vilde gaa meget langt i sin Elskværdighed; men hvis han virkelig var den myndige Herre ogsaa udenfor Avisen, saa vilde hun ligesaa godt først som sidst sige fuld Besked om sig og sit Standpunkt.

Derfor var hun ikke fri for lidt Hjertebanken, da Johannes viste hende den høie hvide Væg af Brystet paa Hovedbygningen, som skimtedes mellem Træerne.

„Men hvad er det for noget underligt, som er bygget op i Gaarden?" spurgte Gabriele, da de svingede ind fra Postveien; „det ser ud som en syg Elefant med Sne paa."

„Aa, det er et gammelt Hus, som Far ikke kan faa Sognet til at reparere," svarede Johannes noget strængt; thi han hørte, at Gutten bagpaa tillod sig et lidet Kluk over Elefanten.

„Saa vilde jeg heller reparere det selv," sagde Gabriele, da de fór forbi det gamle sorte Hus, som ludede under Snetaget med skjæve Vægge.

Johannes hviskede hurtigt: „Det er noget du helst ikke bør tale til Far om; han har havt saa mange Ærgrelser af det Hus. — Men

se nu her" — og i Glæde over Hjemmet reiste han sig halvt op „se Gaarden, hvor rummelig, og se — Lys i Stuen og Lys ovenpaa — paa Bispekammeret, — der skal du være; — ser der ikke lunt ud i Stuen? — se, der er Far!"

Oppe paa Indgangstrappen i den aabne Dør viste sig en høi Skikkelse, og efterat Johannes i en Fart havde viklet hende ud af Fodposen og Fellen, førte han hende opad Trinnene og raabte lykkelig: „Far! — her er hun!"

Præsten tog hende i sine Arme og sagde med sin smukke Stemme, hvis Lighed med Johannes's strax slog hende:

„Gud velsigne din Indgang og din Udgang."

Derpaa blev hun ført ind i den rummelige Gang, hvor der hang en Lampe, og hvor Johannes fremdeles straalende forestillede hende for Moderen, der gav hende en liden forskræmt Kys bortover Munden, og derpaa ivrigt gav sig ifærd med at pille af hende Tøiet. — Forlegenheden mellem disse ganske Fremmede, som saaledes med et førtes saa nær indpaa hinanden, gav sig Udtryk i en Mangfoldighed af venskabelige Smaaord og Forsøg paa at hjælpe og være til Tjeneste; alene Johannes, som kjendte begge Parter, følte sig fuldstændig lykkelig og begyndte til Gabrieles usigelige Forbauselse at hoppe omkring og le som en Skolegut.

Hun selv blev — som hun pleiede under uvante Omgivelser — rolig og lidt stiv; og hun gjorde sig al mulig Umag for ogsaa at berolige den lille Præstefrue, som fulgte hende ovenpaa.

Men Fru Jürges svirrede hjælpeløs omkring og mumlede en lang Undskyldning, som aldrig tog Ende, og det nyttede ikke, at Gabriele forsikrede, at Bispekammeret var det smukkeste Soveværelse, hun havde seet; — Fru Jürges blev ved med sit, og da hun pludseligt bad om Undskyldning, fordi hun maatte ned og se til Aftensmaden, lod Gabriele sig falde ned i Bispens bløde Stol og lo.

Det blev hende med en Gang klart, i hvilken Grad hun selv stak af imod disse Folk. Denne brede, storslagne Skikkelse af en Præst, i hvilken hun vidste, at der boede en Forbogstav fra Hovedstadens Avis, og denne fine Kvindeskikkelse, i hvem der ikke syntes at være andet tilbage end en halvfjollet Elskværdighed, og saa hendes kjære lille firkantede Theolog, som pludseligt gav sig til at hoppe og sprælle med Benene — nei — nei! det havde vel været noget for de ugudelige Fættere!

Men de skulde ikke faa noget at le af. Hun vilde selv gaa ind i denne Kreds og lære at forstaa den. Havde hun ikke længe kjendt Johannes uden at opdage ham; og dog var han nu bleven hende saa kjær; det skulde ogsaa hans Mor og Far blive for hende. Og

Gabriele skyndte sig at gjøre Toilette, for at gaa ned i Dagligstuen; og da hun steg ned ad den brede Trappe, indaandede hun med Velbehag den landlige Duft i et rent og velvasket Hus, hvor der holdes varmt og lunt uden Luxus og Pral og spises god velstelt Mad, — hun kjendte Kalvesteg fra Kjøkkenet. —

Hun fandt de to Herrer ved Pibebordet henne i Ovnskrogen og hørte dem dæmpe og afbryde Samtalen, da hun traadte ind. Johannes løb hende imøde, og Præsten trak galant Gyngestolen frem, hvori Gabriele tog Plads; og en Samtale begyndte af sig selv — utvungen og munter, saa at ingen følte nogen Tvang eller Forlegenhed.

Det var Præsten selv, som førte an; og Johannes frydede sig, da han saa, hvorledes Gabriele — hun som alle — blev revet med, naar hans Far ret vilde udfolde al sin fængslende Elskværdighed.

De talte om Byen, Bekjendte og Bøger, — om alt, som kom frem; og Gabriele modtog muntert den Stilling, hun strax fik anvist ved et let Anstrøg af godmodigt Drilleri, som Præsten tillod sig, og hvori for dem begge laa udtrykt, at de gjensidigt vidste om hinanden, at de vare Modstandere, men vare enige om, at lade det gaa i al Venskabelighed.

Imidlertid dækkede Jomfruen Bordet, medens Fru Jürges løb ud og ind med mange Beklagelser over, at de brugte at spise til Aftens i Dagligstuen. Og ved Bordet blev Samtalen fortsat — lige livligt og til gjensidig Tilfredshed. De drak Rødvin, og der var ganske rigtig Kalvesteg — baade fordi det var Paaskeaften og for de unges Skyld, som havde reist hele Dagen uden varm Mad.

Først efterpaa, da de sad rundt Bordet foran Sofaen, fik Fru Jürges Tid til at glæde sig over det gode Indtryk, som den nye Svigerdatter øiensynlig gjorde paa Daniel, og hun nikkede smilende til sin Søn. Selv følte hun sig desværre ikke tiltalt af denne unge Pige med dette rolige sikre Væsen; og mens Fru Jürges fulgte Samtalen — mere efter Lyden end efter Ordene — fór der flere Gange som en Ængstelse gjennem hende, naar Gabriele smilede og freidig sagde noget stik imod Daniel selv.

Men hun saa, det gik godt, og at der var Fred og god Forstaaelse; og nogenlunde rolig gav hun sig til at studere den unge Dames Person. Det var ikke saaledes, hun syntes unge Piger skulde se ud; begge hendes egne Døtre, skjønt de kanske ikke havde været saa smukke, saa dog langt mere — mere — iethvertfald bedre ud. Var det en Maade at sætte Haar op! — med et Par store Naale og ikke en eneste redelig Flette, — Fru Jürges's Fingre kløede efter at faa kjæmme og flette dette store uryddige Haar, som hun

syntes saa ud til at ville falde ned hvert Øieblik. Men det sad — underligt nok — godt og fast og kom ikke i Uorden, uagtet Gabriele laa tilbage i Gyngestolen med Nakken i Trøsteren og vendte sig livligt fra Daniel til Johannes, altsom de talte; og da Fru Jürges var kommen lidt tilrette med det uvante Snit af hendes Klær og havde fulgt hver Søm i Gabrieles Kjoleliv Sting for Sting, begyndte hun at forstaa denne feilfrie sikre Elegance, og det gjorde denne nye Datter endmere fremmed og fjern.

Midt paa Bordet stod Lampen; og Præsten udfoldede, altimens han holdt Samtalen igang, den ankomne Post med Avispakker og Breve, ordnede og bredte udover og læste et Par Linier hist og her.

Johannes sad og røgte i Sofaen hos sin Moder; og den store Lykke, han følte ved at være kommen hjem og i saadant Følge, gav sig Luft i smaa spøgefulde Kjærtegn mod Moderen og forelskede Øiekast til Gabriele, som laa tilbagelænet i Gyngestolen.

Den lange Reisedag begyndte at vinde Bugt med hende. Og selve Samtalen — saa let som den flød — var alligevel anstrængende. Thi intet kunde nævnes, uden at Præsten Jürges vidste Besked; og hver Gang, naar hun vilde sige ham imod — og den Besked, han vidste, var bestandig saadan, at hun m a a t t e sige imod, — saa viste det sig tilslut altid, at han vidste bedst Besked. Ialfald blev hun siddende fast og forladt, naar han med sit lune Smil citerede og spurgte, om hun havde læst det eller det — af den eller den? Mangt og meget havde hun ikke læst — ialfald ikke saa grundigt, at hun havde fundet alt det, han havde fundet; men han kjendte og vidste alt om alle; der var ikke et Navn i Samtiden ude eller hjemme, som han ikke havde prøvet og værdsat; og skjønt han ikke ligefrem talte nedsættende om hendes kjære Navne, var der dog over alt, hvad han sagde, en lemfældig Skaansomhed — som af en Kjæmpe, der nedlader sig til at lege, — noget som — efterhvert hun blev træt — alligevel endte med at irritere hende — trods alle gode Forsætter.

Men Daniel Jürges — som han sad og udfoldede Hovedstadens Avis og ordnede efter Nummer alt dette brogede Stof, som inden disse Spalter var omstøbt i en fast bestemt Aandsretning — en Aand, med hvilken han følte sin egen i Slægt, den store overlegne Ordenens, Sandhedens — Kristendommens Aand! — han blev indvendig mer og mer spøgefuld ved Tanken om den Høitidelighed, hvormed hans brave Johannes havde optaget dette lille Pigebarns Uvilje mod Præstestanden og hendes moderne Anskuelser overhovedet.

Han havde nu behændigt følt hende paa Tænderne; og det slog

fuldstændigt til, som han havde tænkt: det var Melketænder. De havde tørnet sammen i de almindelige Stridsspørgsmaal, — ja Politik havde han sprunget over, — hendes politiske Anskuelse var naturligvis den rene Kalvedans; men det kunde han virkelig ikke beskjæftige sig med, — derimod om Literatur og Kunst, om Kvinden og hendes Stilling og hvad dermed stod i Forbindelse, — alle disse Prøvestene havde de streifet, og Prøven havde overalt fremvist den ganske grønne, ferske Form af den moderne Fordærvelse, som — Gud være lovet! — var mest til at smile over hos et saa ungt og forøvrigt saa lykkeligt udrustet Individ som hans tilkommende Svigerdatter.

Da derfor Johannes, som mærkede, at Gabriele kjæmpede med sin Træthed, foreslog, at de skulde sige godnat, reiste Præsten sig smilende og sagde — ligesom afsluttende Dagen: „Ja ja — min kjære Gabriele! — vi to skal nok komme til Enighed, det føler jeg mig forvisset om. Jeg har jo selv været ung og langt inde paa de Ideer, som Ungdommen nutildags tumler med; — thi det maa den kjære Ungdom vide: intet er nyt under Solen. Jeg har været og jeg tør sige, jeg er endnu den Dag idag en varm Ven af Reformer. Men — hvad jeg har forud for den freidige Ungdom, det er Forsigtighedens gode Gave, den gavnlige Mistro til det nye og uprøvede, som hænger og skinner saa fristende derude i den blaa Luft. Og vi, som saaledes have faaet Anledning til ligesom at se Sagen fra begge Sider, vi vide, at en Reform kun kan blive en sand og virkelig Reform der, hvor Forholdene ere modne for den; og vi kjende tilstrækkelig Følgerne af den blinde og urene Omstyrtelsesiver, hvor langt ud over Maal og Maade den løsslupne Lyst til Forandring fører forfængelige og magtsyge Mennesker, — hvor usigeligt let det er at kaste Barnet ud med Vaskevandet."

„Ja mon det virkelig er saa let?" — spurgte Gabriele med en tør Stemme, som bragte Johannes til at se op. Hun gyngede langsomt fremover og blev siddende med Ansigtet op mod Præsten, som stod midt foran.

„Hvad mener du? — hvad er let?" — spurgte han.

„At kaste et Barn ud, fordi man vil hælde bort Vaskevandet?"

„Men Gabriele! — jeg tror, du tager Ordsproget bogstaveligt?" — raabte Johannes og lo.

„Ja Kjære, vil man bruge Ordsprog som Argumenter, faar man virkelig tage Hensyn til, hvad de betyder. Dette gamle Ord er vel en Levning af en Historie om en utroligt skjødesløs Moder; og det er bleven bevaret som en Paamindelse om, at saa stor kan Tankeløs-

heden være, at det urimeligste kan ske. Men det er aldeles ikke Ret at komme og fortælle, at det sker saa usigeligt let."

„Men Gabriele! Far brugte jo bare Ordsproget saaledes som det jævnlig bruges, — i den almindelige Betydning —"

„Ja ja — min Ven! tror du ikke jeg ved det," svarede Gabriele og blev haardnakket ved at se paa sin Kjæreste; „det er jo dette Ord, alle Reformvenner har maattet slide med fra Arilds Tid, og det er vist uslideligt. Thi Sagen er, at yderst faa vil vedkjende sig, at de sværmer for at bevare gammelt Vaskevand, og derfor kommer de halende med dette Barnesnak — omforladelse! — med dette Snak om Barnet, som det skal være saa usigeligt let —"

„Ei — ei! min lille Svigerdatter! — du har en skarp Tunge, og du svinger den med Frimodighed," sagde Præsten leende og klappede hende paa Kinden.

Under den lille Ordvexel mellem Gabriele og Johannes var der faret et Udtryk af Forundring hen over Præstens Ansigt, og han saa skarpt paa hende, somom han for en Sikkerheds Skyld tog Maal af hende en Gang til. Men idet han nu lod det løbe ud i Spøg og glattede Samtalen ud, mens han ordnede de Aviser, han skulde have paa Sengen, var der ingen uden Fru Jürges, som mærkede nogen Forandring ved ham. Men hendes Øre var gjennem et langt Samliv blevet saa fint for hver Skygge i hans Stemme, at hun fór sammen og saa ængsteligt fra den ene til den anden; — selve Samtalen havde hun ikke hørt efter.

Johannes derimod var sjæleglad over, at de slap saa godt over dette farlige Punkt; men han besluttede alligevel imorgen at bede Gabriele være lidt mere forsigtig og hensynsfuld.

Saaledes fulgtes de alle fire opad den brede Trappe, sagde godnat til Johannes ved hans Dør og til Gabriele ved Bispekammeret, og de Gamle gik videre henover den lange Gang til sit Soveværelse, — Fruen foran med Lyset og Præsten bagefter med Piben og Aviserne. Lysskjæret faldt paa Sneen udenfor paa Vinduskarmen og gjorde en vandrende gul Plet paa Sneen i Gaarden, eftersom de gik forbi et Vindu.

Det var allerede saa langt paa Aaret, at Natten ikke længer var vintermørk; men Maanen var ikke kommen opover Fjeldene, og tykke Skyer samlede sig i Øst, saa at Sneen lyste ganske svagt mod de store Skove omkring Præstegaardens Marker.

Vinden kom fugtig og vaskold ned fra de øde Sneheier og luskede langs Præstegaardens Vægge, strøg sig fort om Hjørnet og døde hen; men reiste sig igjen med et lumsk Kast, fór tversover Gaarden

og ind i det gamle Hus, der fyldtes med Suk og hemmelighedsfuld Raslen i tørt Straa — som af Spøgelser, der trak Slæbet efter sig i Angst. —

VIII.

Det var ligesom ingen rigtig Paaskemorgen, de vaagnede til. Himmelen laa mørk og lavt nede paa Fjeldene; og Vinden drev endnu sin uhyggelige Leg med pludselige Kast og lange sugende Drag, der kom og sled sig forbi og lod en øde Fornemmelse bag sig.

Det passede ikke — Opstandelsens glade Budskab til Naturens skjælvende Angst foran Vaaren, som skulde fødes; og uden at de vidste, hvad det var, kom Almuen sigende ud af Kirken — mere tom og forknyt end nogensinde. Ogsaa Gabriele var i en uvant nedtrykt Stemning; men hun troede selv, at det kom af Prækenen.

Hendes tilkommende Svigerfader havde talt til hende; saa tydeligt havde det været, at hun næsten generede sig overfor Menigheden. Det var — havde han sagt — fremfor alt foran Opstandelsens Under, at den Kristne kunde iagttage og maale Vantroens Hovmod og onde Vilje. De klyngede sig jagede af den onde Samvittighed til usle Menneskepaafund, som de kaldte Videnskab; fordi de ikke vilde bøie de stive Halse, fordi de vilde have Fred for dette Guddommelige, der udstraalede fra Graven hin Paaskemorgen — Fred og Mørke til at søle sig i utøilede Drifter, Sansernes vilde Orgie og alt det andet, som hun nok vidste, der endnu blev sagt og skrevet hist og her. Men hun havde ikke hørt det paa længe, og det gjorde hende saa ondt at høre det her og idag.

Paa denne Maade kunde de jo ikke mødes i det Fællesskab, som den fælles Kjærlighed til Johannes ellers vilde gjort naturligt. Thi hun var ingenlunde tilsinds at lade dette sidde paa sig, at hun af Hovmod og ond Vilje ikke var en Troende. Ingen skulde have Ret til at sige dette til hende — eller til nogen. Og naar den Mand, som hun skulde komme saa nær, naar han kunde begynde med dette, saa var det ligesaa godt, at hun strax forklarede ham, hvor lidet hun for sin Part vilde taale en saadan Dom.

Desto fastere vilde hun holde paa sin Johannes; thi det vidste hun fra ham selv, at de unge Theologer havde lært at smile lidt over Fædrenes Tordentaler; og det var i en helt anden Tone og med ganske andre Midler, at Johannes pleiede at bekjæmpe religiøse Modstandere. Desuden var hun overbevist om, at han var en altfor retskaffen Karakter til en saadan Ondskab.

Gabriele fik imidlertid ikke Anledning til at tale med ham strax, da hun blev forestillet for Fogdens Damer paa Tunet udenfor Kirken. Præsten skulde imorgen præke i Annexet paa den anden Side af Elven; og de blev derfor indbudne til at spise Middag hos Fogdens. Men Gabriele saa, — og det gjorde et pinligt Indtryk paa hende, at Johannes stod tilsyneladende fuldstændigt enig og hørte paa Fru Fogdinden, der udbredte sig over den deilige og kraftige Præken, — rigtig et Ord i rette Tid! — sagde hun.

Fogden var ogsaa traadt til — hilste og gratulerede — buldrende og spøgefuld som han var; og da hans Frue prøvede at lægge en Dæmper paa ham ved at tale om det tunge Veir, forsikrede han høit og ufortrødent, at hans Barometer Fanden tude mig ikke havde staaet saa lavt siden Stormen den 15de Januar.

Da de var færdige med Fogdens, skulde Johannes og Gabriele efter Aftale gjøre Visit hos gamle Lensmand Olsen; men hellerikke paa Veien fik Gabriele talt med sin Forlovede, fordi de var i Følge med Lensmandens to Døtre: — den Gamle selv sad hjemme i sin Stol og kom aldrig mere ud, saalænge der laa Sne.

Johannes gik og talte med de to unge Piger; og Gabriele forundrede sig over, hvor græsseligt kjedsommeligt det var — det, de sagde. Der var ogsaa noget fremmed i Johannes's Tone — en tør, lidt beskyttende Overlegenhed, som hun ikke kjendtes ved; — og de to Damer, — som forresten var mindst lige saa gamle som hun selv —, de gik og mumlede nogle korte ærbødige Svar uden at se op fra Snekanten ved Veien.

Alt gjorde hende mere forstemt. Og da de vare komne det lille Stykke Vei gjennem Skoven, forekom Lensmandsgaarden hende saa trist indunder det mørke skovgroede Fjeld — i den tunge, sukkende Tøveirsvind, at hun gjerne kunde sat sig til at græde i Sneen.

Idet de gik ind i Gaarden, som var fuld af uryddig Sne, Kvister og Vedlæs, vendte Johannes sig til hende og hviskede: „Ser du nu Forskjellen mellem hjemme og her? — synes du endnu her ser hyggeligt ud?"

Dette irriterede hende ogsaa — i den Stemning, hun var i; denne hans firkantede Tilfredshed med alt sit eget begyndte at prikke i hende; og da hun kom ind i Lensmandens Stue, var hun i et rigtigt Krigshumør.

Men han afvæbnede hende strax — den gamle Lensmand i Stolen.

Saasnart han forstod, hvem det var, lagde han sine store Hænder paa Stolearmen, og før nogen vidste Ord af det, stod han opreist paa sine daarlige Ben og bukkede ærbødigt for Gabriele.

„Nu blev mit Hus velsignet," sagde den gamle Kavaler; „naar Ungdom og Skjønhed værdiges at besøge Alderdom og — og — og Podagra for Fanden!" — sagde han tilslut og lo; „det duer ikke at være høitravende for gamle Bamser. Værsaagod sid ned — Frøken! — jeg er stolt over at kunne byde en Datter af Jørgen Pram velkommen i mit Hns."

„De kjender Far!" — raabte Gabriele og blev ganske varm om Hjertet.

„Aa ja! — vi har handlet Skov sammen — baade med Deres Farfar og med Deres Hr. Far — Marie! tag mig Skrinet i Chatollet! — saa skal De se — Frøken!" — og efter at have vexlet et hurtigt Haandslag med Kandidaten, satte de to — Lensmanden og Gabriele — sig til at studere gamle Kjøbekontrakter og Breve fra Huset Pram. Og Gabriele glemte ganske sin Misstemning over denne muntre gamle Mand, som kunde saa mange Historier om hendes, og som øiensynligt var saa lykkelig over at fængsle hende et Øieblik ved sin Sygestol.

Gamle Olsen var ogsaa meget lykkelig. Hans gamle Kjenderøine frydede sig ved denne Dameskikkelse, hvis Skjønhed var saa ulig og langt anderledes fin end det, han havde seet i sine Dage; og det, at hun tilogmed bar dette store Pengenavn, der havde en Klang som en Guldøxe i Skovene, gjorde hans Henrykkelse fuldstændig.

Madame Olsen sad derimod forgjæves og gjorde Miner til sin Mand, mens hun og Døtrene underholdt Præstens Søn med det mest udsøgt kjedsommelige Bygdesnak. Hun forstod saa godt, at Kandidaten ikke ligte den lystige Maskepi mellem den Gamle og hans Kjæreste, og tilslut sagde hun: „Nei — nei — Olsen! — du faar huske, du er en gammel Knark; det gaar ikke an, du sidder og fjaser med Frøkna og fortæller a baade ligt og uligt."

Johannes syntes ogsaa meget snart, at Visiten var lang nok, og mente, de maatte hjemover til Middagen. Men Gabriele vilde, at Lensmanden skulde fortsætte, der de blev afbrudt, og fortælle, hvad de kaldte Fogden i Bygden.

Madamen raabte høit af Forargelse og saa paa Kandidaten. Johannes vendte sig utaalmodig og tog sin Hat; men Gabriele hviskede til Lensmanden:

„Sig det i en Fart."

„Vi kalder ham: Fanden tude mig," hviske Lensmanden tilbage; men idetsamme blev han saa lig Fogden i Stemmen, at Gabriele lo høit; og saaledes skiltes de meget fornøiede med hinanden, og Gabriele lovede at komme igjen snart.

Madame Olsen var noget aandsfraværende under Afskeden, fordi

hun brændte efter at faa kaste sig over sin Mand for hans upassende Opførsel; og Johannes var stiv og kold.

Men saasnart de kom ud paa Veien, tog Gabriele hans Arm og trykkede sig ind til ham; for Vinden fik altmere Magt og feiede henover Markerne; mens store Klatter af Sne løsnede oppe i Træerne, faldt ned mellem Grenene, splittedes og fulgte Vinden som smaa hvide Skyer, der dalede raslende ned over de to unge, som hurtigt ilede ind i Skoven.

„Nei, for en morsom gammel Herre — den Lensmand!"

„Kjære! — finder du ham ikke snarere modbydelig?"

„Modbydelig! — langtfra! — det faldt mig ikke ind."

„Nei det saa jeg til min Forbauselse; — du, som ellers er saa fin paa det."

„Naa — du mener, at han er lidt grovkornet; men det klær ham; han er nu ialfald en ren Kavaler sammenlignet med Fogden."

„Nei men Gabriele — det er virkelig en slem Vane, du har faaet til at dømme Folk i en Fart efter et Øiebliks Samvær. Fogden er en grundigt dannet Mand, en dygtig Jurist og —"

„Fanden tude mig," sagde Gabriele og lo.

„Fy! — at du vil tage saadan Snak i din Mund — Gabriele!"

„Aa, vær ikke ræd; det smitter ikke. Men jeg holder nu paa min Lensmand."

„Ogsaa naar jeg siger dig, at han har været Menigheden til stor Forargelse ved sine — sine — ja rent ud sagt: ved sin Mangel paa Sædelighed."

Gabriele lo: „Du behøver ikke at vride dig saa ynkeligt — Johannes! man kan meget godt se paa Lensmanden, at han har lidt af den Mangel."

Johannes stansede og vendte sig helt om imod hende, og hans klare Øine saa fast og alvorligt ind i hendes.

„Kjæreste Gabriele! lad fare den Tone, jeg beder dig saa mindelig. Jeg ved jo nok, det er ikke din naturlige, — det er denne Omgang i Byen — dette Slæng —"

„Jeg skal sige dig oprigtigt — Johannes! — jeg trængte til lidt af den Tone. Jeg kom fra Kirken saa oprørt over din Fars Præken — saa trist og tung; og nu har denne gamle Synder kvikket mig op — ikke ved sin Syndefuldhed — det ved du godt, men ved at meddele mig noget af et menneskevenligt Sind, som hverken har forsømt eller fordømt Livet og dets Glæder; — og det gjorde mig godt, — det stemte mig forsonlig."

„Hvad er det, du siger: forsonlig? — og oprørt? — var du oprørt over Fars Præken?"

„Ja, og det blev ikke bedre, da jeg saa dig tage imod Fru Fogdindens Lovtaler."

„Men det var en udmærket Præken — jeg forsikrer dig, — en af Fars bedste."

„Mener du det? — Johannes."

„Det vil sige, lidt gammeldags var den jo, men —"

„Det var en meget slet Præken, Johannes! en ond og styg Præken! men lad os ikke tale mere om det nu; jeg bliver bare ivrig —"

„Jo, du maa sandelig forklare mig, hvad du mener."

Gabriele trak sin Arm ud, og nu saa hun ham stivt i Øinene:

„Du ved meget godt, hvad jeg mener."

„Nei — ja det vil sige, jeg kan tænke mig, at du synes, Far var noget haard mod den moderne Vantro — og — og"

„— og mod mig, sig det kun; ja, Johannes! — det burde han ikke gjort."

„Men kjære Gabriele!" sagde Johannes overbærende; „du har nogle ganske besynderlige Forestillinger om Præster; man mærker, du kjender dem hovedsageligt af at have hørt dem blive udskjældte paa Afstand. Du aner kun lidet, hvorledes en alvorlig Ordets Tjener, som arbeider i Frygt og Bæven —"

„Johannes! tør du se mig ind i Øinene og paastaa, at din Far ikke tænkte paa mig idag?"

„Jeg kan jo ikke paastaa noget om en andens lønlige Tanker —"

„Nei, jeg mener: tør du sige, at du selv ikke tror, din Far tænkte paa mig, talte saaledes netop af Hensyn til mig, for at ramme mig? — tør du det?"

„Ja isandhed! jeg tør!" — svarede Johannes, og hans Øine fastholdt hendes uden at vige.

„At en Præst, som har præket i tyve Aar, skulde henføres af Texten uden saadanne Bihensyn til en Tilhører, naar det ellers passer saa paafaldende? — vil du virkelig, at jeg skal tro det?"

„Ja du skal ikke blot tro det; men du skal ogsaa gjøre Far en Afbigt i dit Hjerte, fordi du har kunnet mistænke ham. Det er jo netop det herlige ved Guds Ord, naar det forkyndes med en aandelig Myndighed som Fars, at det finder Vei til hver enkelt, somom det var talt direkte til ham."

„Nei Johannes! det er noget Snak; thi blandt hele Almuen, som sad der, var der ikke en eneste, til hvem de kunde finde Vei de Ord om de videnskabelige Tvivl og alle de nyeste Tanker, han hentydede til; jeg ved ikke, om Fogden og hans Damer —"

„Du maa alligevel tillade mig," afbrød Johannes; „at holde fast ved Guds Ords Magt i en værdig Tjeners Mund; og det gjør mig ondt, at du kunde tro, min Far vilde benytte Prækestolen til en personlig Henvendelse, der kunde være dig pinlig — oprørende tror jeg, du kaldte det."

„Ja naar du er saa sikker paa det — Johannes! saa faar jeg vel give mig," sagde Gabriele; „jeg har kanske gjort din Far Uret. Men en Ting er sikker: en styg og hovmodig Præken var det!"

„Kjære Gabriele! — du forstaar ikke Far endnu; du har ligesom ikke endnu opfattet ham i hele hans Storhed. Det er naturligvis det forvirrende, at han lever her som en beskeden Præstemand blandt Bønder — han, som i Virkeligheden er en af Landets største Begavelser. Hver Gang jeg kommer hjem, overvælder han mig."

„Ja jeg kan mærke det," sagde Gabriele spøgende og de fortsatte Gangen sammen; „du er ikke blot overvældet; men du synes mig at voxe og laane Myndighed bare af at være nær ham. Jeg tror næsten, jeg faar være ligesaa ydmyg som Frøknerne Olsen."

Det var dem begge velkomment, at de slap ud af denne Samtale; men de beholdt alligevel en uklar Fornemmelse af, at de ikke var rigtig færdige endnu.

Vinden havde øget paa til en liden Storm; og da de kom ud af Skoven, feiede Sneen ned af Kirketaget og hvirvlede henover Kirkegaarden, som var lukket med Gitterport og forladt for idag; kun Sneen var nedtraadt af Mennesker og Heste, og Kirken laa gjenlukket med Lemmer for Ruderne.

Men da de holdende tæt sammen begyndte Veien over Markerne mod Præstegaarden, syntes Johannes det var hans Pligt at komme med det, han havde bestemt sig til at sige hende om Samtalen igaaraftes, — desuden maatte sligt forebygges for en anden Gang.

„Din — ja hvad skal jeg kalde det? — din mangelfulde Opfatning af Far, gjør ogsaa, at du forløber dig mod ham i Samtaler — som igaaraftes."

„Nei — hvad siger du — Johannes! — jeg syntes netop, jeg holdt mig saa ualmindelig from og medgjørlig."

„Da ved du vist ikke af, at du sagde, Far kom med Barnesnak?"

„Misericordia!" raabte Gabriele og lo; „sagde jeg virkelig det? — men jeg var saa træt, og det var ikke frit, han irriterede mig."

„Han var dig kanske en Smule overlegen — hvad?" spurgte Johannes og smilede.

„Svært," svarede Gabriele kampfærdig; „han mindede stærkt om de Præster, Fætter Jørgen kalder Kirkeblærer."

„Fy Gabriele! — at du vil citere din Fætter Jørgen! men du maa virkelig forsøge at sætte dig ind i, at Far er en overlegen Personlighed; allerede hans Kundskaber, saa ualmindeligt omfattende —"

„Aa — han ved jo bare ondt — om alt og alle; aldrig har jeg hørt saa meget ondt om Menneskene som den korte Stund igaaraftes."

„Fordi Far kjender den indre Hulhed i meget af det, du beundrer, og ser visse Personer i et andet Lys —"

„I et svovelgult — afskyeligt —"

Vinden blæste hendes Kjole om Benene paa ham, saa de maatte stanse; og atter var de hver paa sin Kant glade over Afbrydelsen. Der var noget iveien idag; de kunde ikke gjenfinde sin gode kammeratslige Tone, som ellers saa let bar dem over Meningsforskjel.

Johannes fik ikke Fred, førend han kunde faa hende til at anerkjende Faderen; og han undrede sig over, hvor meget mere end han troede, der alligevel hang ved hende af „Slænget".

Og Gabriele følte paa sin Side, at hendes lille Theolog groede hende over Hovedet; og det gjorde hende dobbelt stridig overfor Faderen, som var Kilden til hans Styrke.

„Se Sneen fyger af Ljosetind! — vi faar Storm," sagde Johannes.

„Hu! — synes alt, vi har den," sagde Gabriele; „kom lad os skynde os i Hus."

IX.

Til Middag var der et Par af Bygdens Folk, som havde lang Kirkevei; og Samtalen bestod derfor mest i at dække over Pauser med betimelige Spørgsmaal. Dette besørgede Præsten og Johannes, og Bønderne svarede kort og samtykkende.

Gabriele følte det trættende i disse Spørgsmaal, som slet ikke interesserede dem, der spurgte; og det vidste de, som svarede, meget godt; men begge Parter spillede denne Komedie i Følelsen af, at paa Bunden var de uenige om alt.

For at bringe lidt Liv i dette Dødbideri, prøvede Gabriele et Par Gange et muntert Ord og en liden Latter. Men det mislykkedes fuldstændigt. Johannes gjorde Grimacer til hende, og Bønderne lod velopdragent, somom de ikke bemærkede, at Kandidatens Forlovede var daarlig i Hovedet — hun var jo til Gjengjæld saa umaadelig rig —; men Præsten dækkede over og førte Samtalen i Sikkerhed bag Fattigkommissionen og andet alvorligt Bygdesnak.

Imidlertid holdt han Øie med sin tilkommende Svigerdatter paa en ganske anden Maade end igaar. Han var lige elskværdig og venlig — næsten kjærlig mod hende; men alligevel var der i den hurtige Vending af hans Blik, saasnart Gabriele aabnede Munden, noget spændt — en lille Smule Usikkerhed hos den sikre Mand.

Det var ogsaa saaledes. Daniel Jürges følte noget, som svagt mindede om hans første mislykkede Forsøg i Hovedstadens Avis. Ligesom dengang kom der en beskjæmmende Følelse over ham, at noget var voxet op i Verden, mens han var borte; — at der var en Tankegang, som gik — ikke blot vildfarende til andre Maal, men som fra først til sidst gik helt andre Veie uden Respekt — uden at bryde sig det ringeste om ham og hele den Kreds af Tanker og Grundsætninger, som han satte Pris paa og beherskede.

Og det var dog en ren Ubetydelighed, som havde skræmt ham saaledes op. Det var hellerikke selve Ordene, som igaaraftes vexledes mellem hende og Johannes om Barnet og Vaskevandet. Men det var denne Koldblodighed, hvormed hun til Slutning ligesom bagfra havde væltet hans sikre Stilling ved at stille det gamle Ordsprog paa Hovedet, — denne lune Maade, hvorpaa hun vippede ham uden engang at sige ham imod, men vendt mod Johannes, somom hun overfor sin Forlovede i al Gemytlighed gjorde sig lystig over et gammelt Vrøvl af en Præst fra Hovedstadens Avis.

Dette havde pint ham fra igaaraftes; og det havde lagt sig i hans Præken, som oprindelig ikke skulde være saa skarp; og det vedblev at nage ham som noget, der maatte afgjøres. Var det ingenting, maatte han have Vished; men skulde her være en Styrkeprøve, saa var han beredt og ikke tilsinds at vige.

Pludseligt var han kommen til at tænke paa Johannes, — om han skulde være i Ledtog med hende? — ikke saa, at det faldt ham ind, at Johannes skulde dele hendes Anskuelser; men det kunde dog hænde — hvad har ikke Ungdom og Elskov udrettet! — det kunde jo tænkes, at hun lempeligt fik trukket lidt fra hist og her i Sønnens Beundring, fik ham med paa et lidet Smil af „den Gamle", — lokkede ham til at indrømme mere end det sømmede sig for en vordende Præst, — de var ikke saaledes grundfæstede de unge Theologer som i hans Tid.

Fra dette slog ned i ham, fik han ikke Fred, og strax efter Bordet, da de var blevet af med Gjæsterne, trak han Johannes med sig ind i Kontoret; han vilde have Vished strax.

„Sæt dig — Gutten min! vi har jo ikke talt et alvorligt Ord sammen, siden du kom hjem. Denne Kjærligheden tager dig ganske fra mig — hvad?"

„O Far! hvor kan du tænke! — naar jeg sidder her igjen i det kjære Kontor, hvor jeg kan huske dig fra Barndommen siddende der i Stolen som Midtpunkt for alle mine Tanker, — som den, hvis Øie fulgte mig og hvis Bifald var mit Maal, — o da føler jeg med Skam, hvormeget jeg endnu har at afbede for denne Vinter, hvor jeg har været saa stærkt opfyldt af andet — og af en anden."

„Det maa vi finde os i — vi gamle; Ungdom slutter sig til Ungdom; og med Kjærlighed flytter Beundringen; — vi maa være glade, om vi sidder igjen med Agtelsen."

„Jeg ved, hvorfor du taler saaledes til mig — Far! og jeg fortjener det maaske; jeg burde strax talt Gabriele tilrette igaar, da hun saa beklageligt forglemte den Agtelse, hun skylder —"

„Naa — naa! — jeg mente jo ikke saa meget en enkelt Ting; — det var mere en almindelig Betragtning —"

„Jeg ved nok, ingen kan være mindre nøieregnende end du i slige Ting — kjære Far! men netop derfor skulde vi andre passe saa meget desto bedre paa. Men tilgiv! — da du saa mageløst elskværdigt slog det hen i Spøg —"

„Det var jo kun et forfløient Ord —"

„Jeg burde dog taget det anderledes — og strax; men jeg var feig — desværre! — først idag har jeg faaet sagt Gabriele, hvor galt hun bar sig ad."

„Du har talt til hende om det?" — spurgte Præsten hurtigt.

„Naturligvis! — jeg har talt alvorligt med hende," svarede Johannes med en streng Mine.

Præsten vendte sig mod Vinduet, blæste Røgen tyk og langsomt fra sig og følte sit Sind lettet for en pinlig Ængstelse.

Ude i Gaarden fór Stormen voldsomt hen over Sneen, som laa fugtig og sammenkladdet, saa at intet fulgte med, uden hvad der løsnede i Tagrender og paa Gjærderne. Det gamle Hus var krøbet sammen under Sneen og laa ligesom og trykkede, hvergang Vindkastene fór lige mod de skrøbelige Vægge.

Daniel Jürges tænkte ikke paa alt sit Hø, som han iaar havde forvaret i det gamle Hus, paa det at det kunde være vitterligt for hele Bygden, at Præstegaarden nødvendigvis behøvede dette Hus. Men han tænkte derimod paa Guds Godhed, som havde ladet ham beholde sin Søns fulde Hengivenhed. Og da han saaledes i dette var bleven beroliget, vendte han sig med mere Fortrøstning til det næste.

„Og hvorledes tog hun det?" spurgte han og saa paa sin Søn.

„Ja Gabriele er jo saa ærlig — igrunden et saa prægtigt Men-

neske! — hun sagde — og jeg er ganske vis paa, at det er sandt — hun sagde, hun vidste ikke af, at hun havde forløbet sig."

„Saa—aa!" sagde Faderen og kneb Øinene lidt sammen; — „et forkjælet Barn fra et rigt Hus, — ukjendt med den Tugt, som findes i et kristeligt Hjem. — Din Forlovede har meget at lære — Johannes!"

„Ak ja — Far! og det er du, som maa være Læremesteren; mit Haab staar først og fremst til dig. Hun er igrunden saa aaben og bundærlig —"

„Aaben — siger du og ærlig — bundærlig! Der gives ganske vist en Aabenhjertethed, som følger med en klar og retskaffen Karakter. Men naar vi ser nøiere efter, finder vi, at der er mange Arter af Aabenhed." — Præsten tog smilende en Pakke Aviser paa Bordet og fortsatte: „Ligefra Bismarcks brutale Aabenhed, som har sit gode Rygstød i en solid Magtstilling, og nedover forbi smaa politiske Bygdetyranner helt ned til Halvdannelsen, som efter at have slugt totre af de mest moderne Sandheder raa, optræder med al ønskelig Aabenhed og bekjender sin ærlige Foragt for det, den ikke forstaar — ja jeg mener naturligvis ikke, at noget af dette passer paa din Kjæreste; men det skulde undre mig, om du ikke selv, naar du tænker efter, kommer til den Slutning, at noget af denne Ærlighed, du beundrer hos hende, muligens — for en Del kan have sin mindre rene Kilde i den absolute Frihed for enhver Hensyntagen, hvori Frøken Pram øiensynlig er opdraget?"

„Naar du fremstiller det saaledes — Far, saa kan jeg jo ikke nægte, at hendes nærmeste Omgang —"

„Ja hendes Omgang! — saaledes som du skildrer mig den i dit Brev, den maa jo netop have opelsket denne Form af Aabenhed; men den er farlig; thi den ligger lige paa Randen af Dømmesyge og Selvforgudelse."

Johannes begyndte at blive urolig; han troede ikke, at Gabriele havde gjort et saa slet Indtryk; han ventede, til et heftigt Kast af Vinden var faret om Hjørnet, og sagde derpaa stille og i en Tone, som naar han holdt Bøn:

„Jeg har inderlig bedet Gud baade om Visdom og Sagtmodighed til at lede denne unge Kvinde; og jeg har ment, at naar hun saa og mødte den ægte kristelige Overbærenhed, som ikke bliver træt —"

„Naturligvis! vi ville møde og modtage hende med al Kjærlighed; og det har vi ogsaa gjort — ikke sandt? — baade Mor og jeg?"

„Jo Kjære! misforstaa mig ikke, somom der var Skygge af Beklagelse i mine Ord. Men det gjør mig bare saa ondt, naar jeg nu

synes at høre i dine Ord og i din Stemme et Mishag — en Misstemning mod hende, som det var mit inderligste Ønske skulde være dig en kjær Datter."

„Det skal hun med Guds Hjælp ogsaa blive," svarede Præsten og reiste sig, for at stoppe sin Pibe. Han gik rundt Bordet til Johannes, hvor Kontortobakken stod, og sagde alvorligt og stille: „Her sidder vi nu — min kjære Johannes! — ikke blot Fader og Søn, men og som to Medarbeidere i Herrens Vingaard; lad os da i Ydmyghed og under Bøn betænke, hvorledes just det Stykke Arbeide, vi nu staa foran, retteligen bør udføres — os alle til Gavn og til Guds Riges Ære."

„Amen" — sagde Johannes og blev siddende taus og tankefuld, mens Faderen stellede med Piben.

Mens Stormen øgte udover Eftermiddagen, trak mørke, blaagraa Skyer sammen i Øst og Syd; og det lagede sig til et rigtigt Uveir. Men i Kontoret blev der lunt, mens Mørket af Veiret og den svindende Dag gjorde Bøger og Møbler utydelige og trak Øinene mod den røde Stribe fra Ovnen, som flakkede henad Gulvtæppet. Saaledes sad de en Stund, idet Præsten blæste de første Skyer af Piben; Johannes havde sat sin Cigar paa Spidsen af Pennekniven og trak smaa korte Drag.

„Overbærenhed — siger du! — javist ville vi være overbærende" — saaledes begyndte Præsten —, „det vil vi saa gjerne for vor egen Skyld, fordi vi derved fyldestgjør en kristelig Trang til at tilgive og tage alting op i den bedste Mening. Men vi skylde ogsaa at tage Hensyn til den Person, vi har for os; og vi tør ikke for vor Samvittighed — hvormeget vort Hjerte end kunde være tilbøieligt til det — vise en Overbærenhed, om hvilken den indre Stemme siger os, at den vil være til Skade og ikke til Gavn. Der findes — ikke sandt, Johannes? — vi møder ofte Tilfælde, hvor Overbærenheden er et Smuthul for vor Pligtfølelse, og vi bør vogte nøie paa os selv."

„Det er sandt nok," svarede Johannes, som atter blev urolig; „men naar jeg ret betænker Gabrieles Natur og Udvikling, saaledes som jeg nu kjender hende, og jeg tør sige mit Kjendskab til hende —"

„Nu tør jeg nok sige, at jeg kjender hende," sagde Præsten næsten strængt; „og min Mening er den, at skal Strømmen bøies og vendes, maa en stærk og fast Dæmning sættes jo før jo heller. Er det endnu ikke afgjort mellem Eder, at du vil blive Præst?"

„Men Far! — du vil da vel ikke nu — saadan pludselig —? — du var af en anden Mening i dit Brev —?"

„Jeg har forandret Mening. Det er altsaa ikke afgjort? — nuvel! saa maa det slaaes fast heller i Dag end i Morgen."

Johannes sprang op: „Jeg beder dig — Far! driv ikke for stærkt paa. Gabriele er uberegnelig og ikke let at lede; og husk, hvor uvant hun endnu er til at bøie sig. Hendes Anskuelser ere for stærkt udprægede til saaledes med et Slag at forandres; og der vil — efter mit Skjøn — vindes ulige mere ved at overse eller ialfald foreløbig lade upaaagtet, hvad hun saaledes — tildels meget ungdommeligt — kommer frem med."

„Det beror ganske paa, i hvilken Grad man selv føler Sympathi med disse Anskuelser," svarede Præsten kort og saa ud i Gaarden.

„Men Far! — du kan dog ikke tro, — du kan da ikke tvivle et Øieblik om mig?"

„Ny Tid, nye Mennesker; og du er ung, — ung og nyt, det passer sammen."

„O hvorfor vil du krænke mig saaledes?" raabte Johannes bedrøvet; „tror du, jeg var istand til at svigte —"

„Svigte er ikke Ordet — ikke Tidens Ord; men Ordet for Tidens Aand er at gaa paa Akkord, at slaa af paa begge Sider. Men der er et andet Ord — min Søn! — og vi gamle faar ofte Lyst til at minde Jer om det — I unge Theologer! — husk der staar skrevet: den, som ikke er med mig, er mod mig! Det kan se smukt ud, være humant — tidsmæssigt — hvad du vil for mig — dette med Sympathi og Forstaaelse, men kristeligt — kristeligt talt — anstændigt for en Jesu Efterfølger! — nei og atter nei og i al Evighed nei!"

Han havde atter grebet Avispakken og slog med den i Bordet, mens hans Nidkjærhed blussede op i ham som et Vindkast, og Johannes stod foran ham og skalv i Knæerne.

„O tal ikke saa! — tvivl ikke om mig! er der Vankelmodighed i mit Sind, saa støt mig, led mig — du, som er stærk; gaa foran, jeg følger dig; som du vil, saaledes skal det være."

Faderen strøg sig over Panden og sagde igjen med sin dybe rolige Stemme: „Jeg tvivler ikke paa dig — min Johannes! men jeg kjender Tiden og dens Brøst. Med Guds Hjælp er der ingen Skade skeet; men nu er du gjort opmærksom. Husk: den Ondes List er mangfoldig; han begyndte med at lægge sit onde Raad paa den unge Kvindes fristende Læber; — han har ikke glemt sine Kunster den Dag idag."

Johannes gik hen og satte sig igjen — endnu næsten skjælvende. Saa stærk og ihærdig han var, saa fandtes der dog noget, som kunde knuge ham sammen og trykke ham iknæ, og det var Tanken om at

blive sat udenfor Kredsen, ikke længer faa være med i Ringen af de Udvalgte, hvilke i Kraft af Sandheden, som de eiede havde Ret paa Jorden og bagefter Ret til Himmelen efter Guds naadige Vilje: — at han — og det af selve Faderen — et Øieblik kunde mistænkes for at holde sig med de Vantros Skare, det aabnede for ham en saadan Skræk, at Gabriele næsten syntes ham en farlig Fristelse.

Hans store Seier blev ham for første Gang formørket; og han sad ængstelig og overveiede, hvorledes dette skulde gaa.

Om han elv — delt mellem sin Kjærlighed og sin Fremtid paa den ene Side og sin Fader og — og sin Fremtid, thi Fremtiden var igrunden ogsaa paa den anden Side, — om han saaledes midt imellem begge skulde nødes at slippe med den ene Haand? — og da med hvilken? —

Men i Faderen gik endnu Bølger efter de heftige Ord; og hun voxede for hans Tanker — denne unge Pige, somom hun var kommen — udsendt af selve den onde Tid, for at prøve Styrke med ham; og han følte glad og taknemmelig, hvorledes Ordene allerede lagde sig tilrette for ham — Sandhedens Ord — Guds evige uforanderlige Sandhed.

„Spiller hun?“ spurgte Præsten lidt efter, da de hørte Musik fra Stuen.

„Gabriele spiller aldeles udmærket,“ svarede Johannes glad.

Men Faderen sagde bare: „Saa vil hun snart spille sig ind i din Moders Hjerte.“

Der var nu næsten noget fiendtligt i Tonen; og Præsten mærkede det selv; derfor sagde han paa sin hjertelige varme Maade: „Tro nu endelig ikke — min kjære Johannes, at jeg har noget imod din Gabriele; det er jo bare en Overgang; indtil vi kommer paa det rene med hinanden; det maa til, og du vil selv takke mig, naar det er overstaaet.“

Johannes svarede ikke; men fortsatte sine Tanker, som urolige begyndte her og der og filtrede sig sammen til Raadløshed; medens Vinden buldrede gjennem Huset og førte med sig de spinkle Toner fra det gamle Klaver. —

— Efter Middagen, da Gjæsterne reiste, og Herrerne forsvandt i Kontoret, havde Gabriele seet sig omkring i de to Stuer, som brugtes til dagligt. Hun prøvede halvt ubevidst at flytte paa en Stol hist og her, for at faa det mere efter sin Smag; men hun indsaa snart, at det maatte være som det var. De tunge, solide Møbler maatte staa netop saaledes — tørt og langs Væggene —, forat alt kunde være paa sin faste Plads og Stuen iorden og firkantet. Alligevel var der lunt og koseligt, Gulvtæpperne laa endnu inde; og Ga-

briele kunde forstaa, hvorledes den, som var født og vant til dette uforstyrrelige Velbehag, kunde føle Længsel fra en Verden, som lidet Hensyn tar, tilbage til en Krog saa trofast afstængt som denne.

Der hang et stort Billede af Stiftsprovst Jürges med store Ordenstegn paa Samarien, flere Fotografier af Daniel Jürges i forskjellige Aldere, gamle Daguerreotypier, og Morten Luther, — Gabriele gabede.

Fru Jürges vippede ind og ud, saalænge der blev taget af Bordet; men da der ikke var mere at gjøre, og da hun havde en frygteligt ond Samvittighed, fordi den nye Svigerdatter saa lidet behagede hende, tvang hun sig selv til at tage Plads i Sofahjørnet, medens Gabriele sad i Gyngestolen og ærgrede sig saa smaat over Johannes, som var forsvunden.

Fru Jürges maatte — syntes hun — føre en Samtale, og der var ingenting, hun mindre duede til; dobbelt haandfalden følte hun sig uden Strikketøi, fordi det var Helligdag.

„Hvor gammel er d — d—"

„Kjære — sig du til mig," bad Gabriele; „jeg vilde saa gjerne, De skulde synes om mig; — min Mor har fortalt mig saa meget om Dem fra Deres Ungdom. — Jeg er forresten fireogtyve Aar."

„Han er syvogtyve — jeg mener Johannes — han er syvogtyve Aar."

„Det passer jo godt," sagde Gabriele og lo.

„Ja," svarede Fru Jürges, og der blev en lang Pause.

„Synes d— du ikke, der var pent i Kirken?"

„Nei — jeg syntes der var fælt, — rigtig en af de styggeste Kirker, jeg har seet," svarede Gabriele; „eller synes De, det er vakkert med de hvidkalkede Vægge og de knaldende blaa Bjælker?"

„Nei — ja jeg ved ikke; den er nylig pudset op, og Daniel siger, den er meget lysere end før."

Gabriele taug og tænkte, at dette gik galt. Og der var dog noget i den gode Dames Ansigt, som paa en besynderlig Maade trak hende til sig — et Udtryk, som stundom kunde komme i Johannes's Ansigt, og som hun holdt saa meget af.

Hun vidste godt, at Fru Jürges havde spillet, og hun havde fra Barndommen hørt de Legender, der gik om hendes Spil, om Ole Bull, som havde bandet paa, at hun skulde til Liszt, og om den eiendommelige Ynde, der havde været over hendes Skikkelse.

Men hendes Moder havde ogsaa forklaret hende, hvor Fru Jürges var bleven forandret og alvorlig; og Gabriele havde høitideligt maattet love hverken at spille eller tale om Musik.

Men det brød hun sig ikke det mindste om, som hun sad der og følte, at alt, hvad hun sagde og gjorde, bare fjernede hende mer og mer fra denne Kvinde, som var Johannes's Moder, og hvis Sjæl hun ligesom anede naar de store Øine saa paa hende som op fra en stor Dybde. Hun maatte prøve Musiken.

„Spiller De aldrig mere — Frue!"

„Aa jo — af og til."

„De spiller!" raabte Gabriele glad; — „og jeg som havde hørt — det vil sige, jeg troede, at De aldrig mere spillede. Men hvor er Deres Noder? — jeg har ingen seet."

„Jeg spiller ikke længer efter Noder," svarede Fru Jürges og blev rød som en liden Pige.

„Jeg beder omforladelse," sagde Gabriele oprigtigt; „jeg ved jo, De behøver ikke Noder, som vi andre Stympere. Men jeg mente bare, for at følge med, maatte her ophobe sig en Masse Noder —"

„Nei De misforstaar; jeg spiller bare for Børnene og for Daniel — for Jürges."

„Kun Deres gamle Repertoire? — er De bleven staaende ved de Ting, De spillede i Deres —"

Fru Jürges gjorde en liden forvirret Bevægelse med Hænderne og afbrød Gabrieles Spørgsmaal: „Jeg spiller mest saadanne Sange og Melodier, som Daniel synes om —"

„Sange og Melodier! min Gud!" — raabte Gabriele; „og De — De, som alle siger, var Musik helt igjennem, — De hverken spiller eller hører nogen Ting? — aldrig ordentlig Musik? — men hvor kan De dog holde det ud?"

„Det gaar ikke an for Menigheden — ialfald tror jeg ikke, det gik an der nordpaa, hvor vi var saa længe, at der spilles andre Ting i Præstegaarden; og desuden havde vi det saaledes der, at Dagligstuen laa lige ved Kontoret, saa jeg kunde ikke øve mig; og saa — da vi kom hertil — ja saa ved jeg ikke rigtig — saa —" hun stansede ganske hjælpeløs og saa paa Gabriele, somom hun vilde undskylde sig og formilde en stræng Dommer.

Og saaledes syntes ogsaa den unge Dame at opfatte det; thi hun sagde alvorligt og næsten strængt: „Tror De, det er Ret saaledes at forsømme sig selv? Tilgiv mig, jeg ved, det ansees ikke for passende at tale som jeg, men det oprører mig, det oprører mig, jeg kan ikke hjælpe det. — Er De vred, fordi jeg siger det?"

„O nei — Kjære! — jeg er ikke vred, — o nei! — jeg er vist ikke vred; — du har kanske Ret — jeg ved ikke —"

Hun taug og sad nervøst og pillede med sine ledige Fingre i Fryndserne paa Bordtæppet. Og Fru Jürges følte, at det kun havde

været en altfor rigtig Forudfølelse, som lige fra det første havde holdt hende tilbage fra denne unge Pige. Det var netop al den Tyngsel, alt det uforstaaede Nag, som altid hang over hende, som skar sig frem i Gabrieles Ord og skræmte hende længer og længer bort.

Men Gabriele sad paa sin Side og tænkte, at dette gik galere og galere. Og paa samme Tid følte hun den mest brændende Lyst til at springe op og kaste sig om Halsen paa sin stakkels nye Moder. Men hun var bange, det vilde være at skræmme Sjælen ganske ud af Livet paa den lille blege Skikkelse, der sad indeklemt i Sofaen, somom hun helst vilde krybe i et Hul.

„Skal jeg spille for Dem?“ sagde Gabriele pludseligt og strøg af sig sine Armringe.

Fru Jürges fór iveiret og fulgte efter ind i den anden Stue, hvor Instrumentet stod.

„Er det laaset? — jeg kan ikke faa det op —“ sagde Gabriele.

„Det blev vist laaset, da Stemmeren var her.“

„Hvor er Nøglen!“

„Jeg tror — jeg ved ikke rigtig —“

Gabriele begyndte at lede i nogle tomme Blomsterglas og mellem andre Smaating paa Etagéren.

„Aa — Frue! ved De ikke, hvor Nøglen er! nu fik jeg saadan Lyst til at spille; — det ser saa morsomt ud — det gamle Klaver.“

„Jeg tror, — det kan hænde; — jeg skal se om den ligger i Sybordet.“

Nøglen laa velforvaret i et Rum i Fruens Sybord; og Gabriele forstod meget godt, at den var gjemt der; men hun greb den triumferende; thi nu havde hun sat sig i Hovedet, at hun vilde spille. Det var det sidste Forsøg. Kunde noget frit menneskeligt endnu finde Vei gjennem al denne Ængstelse, saa maatte det være Musik.

Fru Jürges trippede urolig bagefter og vred sine blege Hænder om hinanden, foldede de lange Fingre sammen, løste dem igjen og kunde ikke holde dem i Ro.

Da Gabriele aabnede, blev hun staaende — forunderligt greben af den gamle Duft, som steg op, og af det fine, gammeldagse Udstyr, de spinkle Tangenter, hvis Elfenben var gulnet ligesom Pladen, hvor Erard stod i et Mylder af sirlige Snirkler og Sving. Hun slog nogle Akkorder an og vendte sig smilende: „Jeg synes ikke, Menigheden kunde skræmmes ved denne Klang“ —

Derpaa gjorde hun Løb op og ned og undrede sig over Lyden — saa spæd, imod hvad hun var vant til, men saa ren og troskyldig.

Fru Jürges stod lige bag hende og vred sine lange Hænder, mens

hun iagttog disse fremmede Fingre, som løb op og ned paa den kjendte Vei, hvor Tonerne laa gjemte under det gulnede Elfenben.

Da Gabriele ikke fik noget Svar paa sine Bemærkninger, men kjendte, at Fruen stod lige bagved, gav hun sig til at spille, hvad der faldt hende ind. Hun spillede godt og ordentligt, men havde aldrig drevet det vidt i den finere Udførelse. Men hun var selv saa musikalsk, at hun altid var vel værd at høre spille.

Og idag gjorde hun sig Flid uden at genere sig. Thi hun vidste, at den, hun spillede for, meget snart vilde se hendes Begrænsning; og da hun saaledes ingen Fordringer gjorde for sin egen Part, vilde hnn heller spille, hvad hun kunde af gammelt og nyt, for dog tilslut ved Toner, hun selv elskede og forstod, at trænge igjennem og forstaaes af denne Kvinde, som hun saa gjerne vilde komme til at elske.

Og derfor spillede hun snart et Stykke omigjen, snart videre den Række af Nummere, som hun ellers kunde være saa kjed af mangengang; men som her fik baade ny Lyd i den gamle Strengeklang og ny Mening, fordi disse Toner skulde sendes saa langt afsted og gjenfinde en, som var bleven tilbage. Og dette greb Gabriele altmere, mens hun spillede, og gjorde Stemningen saa varm og Anslaget saa fint, at hun selv begyndte at lytte, glemte Stormen, som buldrede udenfor, og kun tænkte paa hende, som hun vilde spille sig ind i.

Men i hende var der en Kamp — en Uvilje, som fortvivlet vægrede sig mod at slippe den opdæmmede Tvang løs; men det kunde ikke nytte — hun følte det selv; og medens Tonerne behændigt slyngede sig under de sikre Hænder, sank Fru Jürges ned i en Stol, gav sine Hænder Hvile og lod Musiken risle sig fra Nakken ned igjennem hele Legemet — som en Angst — som en Vellyst — som en opgivet Synken nedigjennem Luften — somom hun drak med hver Fiber og Trevl dette tonende Væld, som var hende Livets Vand; — saa længe — o hvor længe hun havde tørstet!

Og efter det første skjælvende Gjennembrud kom Nydelsens Ro efterhaanden, og først og fremst en ubegrænset Beundring over dette Spil, der forekom hende aldeles mesterligt. Det faldt hende ikke ind, at hun selv nogensinde havde kunnet spille saaledes, og Gabriele, som allerede var saa overlegen, blev næsten overnaturlig.

Men mer end Spillet og Klangen begyndte det at gribe hende dybest inde, hvad det var, som talte til hende fra denne Musik saa ny og fremmed — saa paatrængende sikker, naar den borede sig ind i hendes lønligste Tanker.

Thi hun opdagede snart, at det, som fra først af stødte hende, at der spilledes ligesom paa den yderste Rand af Tonarten, det var ingen Usikkerhed, og der kom ingen Feil, og Motivet løb lige rent og klart frem igjen som et blinkende Jern henover Isen. Denne Musik færdedes ligesom paa klare Buer spændte over alt det, hun kjendte, uden at flyde i de gamle Strømme og uden at falde ned. Og da hun havde gjort sit Øre fortroligt med denne sære Dristighed, der syntes saa trodsig og ubekymret som en Spot og en ondskabsfuld Leg, begyndte Billeder at forme sig for hendes lukkede Øine saaledes som i Ungdommen — og som de endnu kunde glide uklare forbi hende i vaagne Nætter — nynnende omigjen og omigjen et gammelt Motiv.

Der kom noget kjendt strømmende til hende fra hendes eget Klaver, der klang saa frit og freidigt gjennem Foraarsstormen, som ruskede ude i Haven og lod lange Grene af Slyngrosen banke hemmelighedsfuldt paa Ruden.

Det var hendes lykkelige Pigedrømme, som kom, — fra hin Tid, da Livet var digtet om til lykkelige Drømme for unge Piger; hvis Musik var fuld af Nattergale og Valdhorn, der i lange Toner løftede Taageslør foran Oberon, naar han gled gjennem Lundene som en længselsfuld Melodi, forsvandt og løste sig i blide Harmonier, dukkede frem igjen og susede bort som Elskovens Suk i Skovens Kroner.

Under store Lindetræer, som blomstrede og duftede saaledes som Lindene duftede det Foraar, da hun indøvede Webers store Concert — der saa hun det Hus, hun havde drømt om saa tidt, at hun vidste, hvor Klaveret stod. Og udenfor under Hyldetræer i Maaneskin sad de to paa en Bænk, og Postvognen nærmede sig og kjørte videre, mens hun stod igjen og viftede med noget langt, som bølgede lysegraat med en lavendelblaa Skygge i Folderne. Naar Postvognen, som var gul, forsvandt i Skoven, hvor Veien bøiede — hun vidste, at den gik til Weimar — tog Postillonen Valdhornet og blæste de deilige Toner, som altid fyldte hende med lykkeligt Vemod; — han tog Hornet og blæste —

Men der kom ingen Lyd, og Gabriele vendte sig om:

„Nei undskyld! det var ikke Meningen at vove mig paa Deres berømte Yndlingsnummer. Jeg tror, det var den yndige Klang i Pianoet, der lokkede mig ind i Webers Concert."

Fru Jürges smilede svagt, men aabnede ikke Øinene; og Gabriele forstod at hun endelig havde fundet Veien, vendte sig stille mod Instrumentet og spillede videre.

Og den drømmende gamle Dame forblev i sit Maaneskin; men

Valdhornet blæste ikke de Toner, hun ventede. Der blev igjen en Uro, en flygtende Hast i Billederne, somom Skoven blev tom uden Alfer og flagrende Gevandter. Og snart var der helleringen Skov, hun saa ingenting, men hun hørte nogen hviske, at Drømmene vare døde; men hun maatte ikke sige det til nogen.

Fru Jürges følte sit Hjerte sønderrives i disse dristige Toner, der trængte sig frem, for at fortælle hende, at Skoven var tom og Drømmen død. Hendes Væsens Inderste var voxet sammen med denne Musik, som nu uden Overgang og uden Forberedelse blev skaaret istykker af en ny, der kom i al sin Deilighed med blinkende Sværd som selve Fortvivlelsen.

Pludseligt følte Gabriele et Par kolde Hænder over sine; hun reiste sig forskrækket og saa den lille Fru Jürges i en Fart slaa Laaget igjen, laase og putte Nøglen i Lommen.

„Jeg ved, hvem det var, du spillede,“ sagde hun aandeløst og stirrede paa Gabriele; „lov mig, at du aldrig vil gjøre det mer — lov mig det.“

Gabriele vidste ikke, hvad hun skulde gjøre; og stammede ganske forvirret: „Holder De ikke af den nyere Musik?“

„Nei — nei — jeg taaler den ikke — jeg kan ikke taale den,“ svarede Fru Jürges og fór pludseligt ud i Kjøkkenet.

Gabriele stod et Øieblik — uhyggelig og fortumlet. Derpaa skyndte hun sig op paa sit Værelse — opad Trappen, over Gangen, hvor Stormen buldrede, og da hun havde laaset Døren, sank hun ned i Bispens bløde Stol og brast i Graad.

X.

Da det blev mørkt og Lampen var tændt i Dagligstuen, kom Præsten ind fra Kontoret med Aviserne. Johannes havde været oppe ved Gabrieles Dør; og hun raabte, at hun vilde komme ned strax.

Fru Jürges løb endnu ind og ud, indtil Johannes i Spøg tvang hende ned i Sofaen; og der sad hun og saa fra den ene til den anden, mens de to læste Aviserne og af og til talte et Par Ord.

Fru Jürges lyttede til Stormen, som nu var voxet til et tungt, jævnt Drøn. Men mere spændt lyttede hun til de Toner, som ingen anden kunde høre. Der summede en Musik i hendes Hoved paa Baggrund af Veiret udenfor, en Musik, som bævede i alle hendes Nerver og klemte hende for Brystet, somom hun hvert Øieblik ventede, at noget skrækkeligt skulde ske.

„Det er mærkeligt, hvilken Indflydelse Veiret har paa nervøse Mennesker som Mor," sagde Præsten halvveis til Johannes; „jeg kan formelig kjende her i Stolen, hvorledes det rykker i hende, hvergang Vinden tar et Tag. Det er meget ubehageligt; men jeg er vis paa, hun kan ikke hjælpe det."

„Stakkels Mor," sagde Johannes, „du er da ikke ræd, Taget skal fyge af? — kom, sæt dig hen til mig, her er saadan en lun Krog."

Fru Jürges flyttede sig ind til sin Søn, men kjendte ingen Beroligelse, thi hendes fine Øre havde ud af Daniels Ord lyttet sig til den spændte Stemning, som ogsaa var i ham — og i dem allesammen. Trykket af Uveiret forbandt sig med de stridende Tanker, som tumlede i dem, fyldte ligesom Luften, saa at hver Lyd blev tung og fik Betydning.

De hørte alle tre Døren til Bispekammeret ovenpaa og Gabriele, som steg ned ad Trappen. Idet Johannes lagde Avisen fra sig, saa Faderen op fra sin, deres Øine mødtes, og Fru Jürges forstod, at noget var aftalt mellem dem.

Gabriele var bleven forundret selv, over at hun græd; og hun havde da roligere sat sig hen til Vinduet og tænkt. Foran sig havde hun det gamle Hus, som Vinden sled i, og bagenfor steg Fjeldene med Skov, der sortnede altmere, som hun sad der og tænkte.

Hun tænkte paa den stakkels Fru Jürges og begyndte at ane, hvorledes hun maatte være forpint, og hvorledes Musik — saa lang Tid savnet kunde overvælde hende saaledes. Men derfra tænkte hun ogsaa paa det Liv, denne Kvinde havde levet, paa selve dette Hus og denne Kreds, som hun nu selv stod i Begreb med at gaa ind i, paa hele den Aand, som her formede Livet, som havde formet et Liv saaledes som Fru Jürges's.

Gabriele vilde klamre sig til sin Kjærlighed. Og hun tænkte sig sin Johannes saaledes som hun havde lært at sætte Pris paa ham — saa stødig og trofast mellem alle de andre, der flød hid og did. Hun fik saadan Lyst til at løbe ned og sætte sig hos ham og tale fuldt ud med ham om alt det, som fyldte hende.

Men saasnart hun huskede, at Johannes var i Kontoret med Faderen, stansede Gabrieles Tanker foran denne Fader og det gik op for hende: — ganske sikkert maatte hun ikast med ham, hun maatte rive Johannes ud af Beundringen for denne blinde Overlegenhed — saa ond og saa snever. Hun tændte Lys og ordnede sig; og gik saa nynnende ned ad Trappen, somom hun vilde vise sig selv at hun var ganske rolig — ikke det ringeste ophidset, men endmindre ræd.

Alligevel førte hun med sig, da hun traadte ind i Stuen, ligesom en liden Hvirvel fra Stormen udenfor; og hverken Johannes's Glæde over at se hende igjen — frisk og smuk, eiheller Præstens næsten overdrevne Elskværdighed kunde forhindre, at Fru Jürges ængstelig skottede hen til denne underlige Svigerdatter, der mer og mer truende voxede op foran hende.

Præsten prøvede ved smaa Bemærkninger fra Avisen at faa Samtalen igang — saaledes som han vilde have den; men der var ingen, som bed paa. De Forlovede talte sagte sammen — Gabriele havde trukket Gyngestolen tæt hen til Sofaen —; og Fru Jürges bøiede sig fremover en af Aviserne paa Bordet og læste, for ikke at forstyrre de Unge.

Men efter Aftensbordet havde Daniel Jürges besluttet, at nu skulde Slaget staa; og han sagde til sig selv: det er bedst at tage Tyren ved Hornene:

„Du har igrunden Ret — Johannes! — det Kald duer ikke for dig. Kapellan i Kristiansand er ingen Fremtidspost; og jeg er desuden bange, at Gabriele vilde finde det langt fra Hovedstaden til at begynde med — ikke sandt?"

Johannes var faret sammen og blev ganske rød:

„Jeg har jo hellerikke tænkt paa at søge den — kjære Far!"

„Nei, nei — men vi maa begynde at se os om. Du er nu — Gud ske Lov — kommen saa langt, at du kan søge."

Gabriele smilede: „Og naar man hører, at en theologisk Kandidat søger, saa ved man strax, hvad det er, han søger. Det er naturligvis Guds Rige, som man jo skal søge først."

„Dette er ikke Ting, man spøger med — Frøken Pram!" sagde Præsten kort og vendte sig for første Gang mod hende i al sin Værdighed.

Men Gabriele svarede uden at blinke: „Det er helleringen Spøg, men et saare alvorligt Citat."

„Aa, jeg ved godt, hvor De har det fra," svarede Præsten roligt smilende; „jeg kunde næsten tænke, det maatte være det Slags sygelige Paradoxmagere, som havde lært Dem denne Ringeagt for Præstestanden."

„Ringeagt," sagde Johannes og vred sig; — „jeg tror ikke, man kan sige, at Gabriele nærer, hvad man kalder Ringeagt —"

„Nei — det er snarere Afsky," afbrød Gabriele rolig; „men derfor synes jeg ikke, vi skulde tale om den Ting netop her."

„Jo netop her — netop her i dette Hus, hvor der bor en af disse Afskyede! — her skal vi tale om den nye Tid og dens Opfatning af Herrens Tjenere."

Daniel Jürges reiste sig op i sin fulde Høide, og Gabriele følte sit Hjerte banke, idet hun saa op til ham fra Gyngestolen. Johannes vilde gjøre Miner til Faderen; men i Virkeligheden turde han ikke; og Fru Jürges tog paa at skjælve, saa Avisen raslede mellem hendes Fingre.

Præsten gik et Par Gange op og ned, for at dæmpe sig og ordne Ordene, der altfor rigelig vilde trænge frem; men just, da han stansede foran Gabrieles Stol og skulde til at begynde, sagde hun: „— siden Johannes slet ikke tænker paa at blive Præst —"

Hun stansede, da hun følte, at alle tre saa paa hende, og hun vedblev: „Ja — for ikke sandt — Johannes! — det har du jo lovet mig!"

Der gik nogle Trækninger over Johannes's Ansigt, og hans ellers saa klare Øine fik ikke Fæste nogetsteds, medens han søgte efter Ord. Men med en Anstrængelse gjenvandt han sit rolige Udtryk og sin faste Stemme:

„Vi har — som du selv ved — Gabriele! aldrig talt om dette fuldt ud og i Alvor. Men det er sandt: der er et Løfte — ialfald noget, som kan ligne — eller opfattes som —"

„Nogle Ord af stor Skrøbelighed," afbrød Præsten, „som det forekommer mig lidet værdigt og rimeligt at bygge paa —"

„Nei nei! misforstaa mig ikke!" raabte Gabriele ivrig; „det er ikke min Mening at holde ham ved et Løfte - enten der nu er noget eller ikke. Men jeg er vis paa, at han vil ikke, han kan ikke ville gaa hen og blive Præst — vel? Johannes! du vil naturligvis ikke blive Præst i Statskirken — svar?"

Hun bøiede sig mod ham — halvt smilende, men ogsaa lidt ængstelig; dette var aldrig faldet hende ind; men da hun saa, hvorledes han nu igjen krympede sig, fortsatte hun koldt: „Ja, se det er en anden Sag; saa maa her tales jo før jo heller."

„Gabriele! — jeg beder dig, døm mig ikke for haardt, — jo Far! — undskyld, men lad mig tale; — jeg siger: døm mig ikke for haardt; thi du kunde have Grund, — jeg indrømmer det —"

Gabriele stansede ham: „Hvad vi to har talt sammen, kommer ikke nogen anden ved. Men hvis jeg har misforstaaet dig — eller om du er kommen paa andre Tanker, saa lad os tale ud og komme til Klarhed; og hvis du synes, at det er nødvendigt eller behageligt for dig, at din Far taler med, saa —"

„Jeg vil saa usigelig gjerne, at I to — Far og du — skulde komme til at forstaa hinanden," sagde Johannes.

„Din Far har ikke let for at forstaa mig og min Udvikling," svarede Gabriele og holdt sine Øine roligt fæstede paa sin Forlovede;

„thi unge Kvinder nutildags er noget helt andet, end de var dengang, han færdedes i Verden. Der er voxet op en ganske ny Art med andre Anskuelser, en anden Smag — ja jeg tror næsten med andre Følelser. Jeg ved saa godt, at alt dette er Forandringer, som Mændene af den gamle Skole finder at være den sande Kvindeligheds Ruin; og det gjør, at de har saa vanskeligt for at taale os. Det kan gjøre os ondt; men det kan ikke være anderledes, — og igrunden er der vel helleringen af os, som ønsker det anderledes."

Johannes havde gjerne villet stanse hende; thi han vidste, at disse Ord bare gjorde ondt værre. Der lagde sig ogsaa et stramt Smil om Faderens Mund, idet Gabriele forklarede, at Verden var ganske forandret; mens han var borte og ingenting vidste.

„Tilgiv — lille Svigerdatter!" — begyndte han med en Venlighed, som gyste i Fru Jürges; — „tilgiv, om jeg ikke kan tilbagetrænge et Smil. Thi for det første har jeg nu seet to unge Kvinder voxe op under mine Øine, uden at jeg nogensinde har havt vanskeligt for at forstaa dem. Og dernæst er der noget næsten altfor morsomt i denne Ungdommens — jeg mener nu den nye uforstaaede Ungdoms Freidighed. De bilder sig ind, at disse Tanker, som nu suser dem gjennem Hovedet, er noget splinter flunkende nyt; mens de i Virkeligheden ikke er andet end den samme Vaarvind, som engang har blæst hen over os alle. Nei det nye — det virkeligt nye —, det er kun denne Freidighed, — og den har der aldrig været noget Sidestykke til — det indrømmer jeg! — denne Freidighed, hvormed de trækker os — os Voxne Nathuen ned over Øinene og beder os gaa tilsengs et Øieblik, mens de vender op og ned paa Himmelen og Jorden."

Johannes lo og fik et Glimt af Haab om, at Samtalen kunde vendes af i et spøgefuldere Løb; men Gabriele sagde tørt: „Der er imidlertid en Ting, som disse Voxne fra nu af skal nødes til at overlade den freidige Ungdom, og det er Retten og Evnen til at have en Overbevisning og til at følge den i sit Liv. Lad os derfor vende tilbage til Johannes's Præstekald. Svar mig aabent, hvorledes det har sig: vil du være Præst?"

„Det undrer mig, at De spørger paa den Maade," svarede Præsten, før Johannes fandt Ord; „naar De har forbundet Deres Skjæbne — eller ialfald gjort et alvorligt og forpligtende Skridt henimod Forbindelsen med en ung Mand, der har uddannet sig —"

„Aldrig har det faldet mig ind for Alvor, at Johannes kunde ville være Præst."

„Men De maatte dog vide og føle, at han var en troende oprigtig Kristen?"

„Jeg ved, Johannes er for oprigtig til at være en Hykler," svarede Gabriele og rakte sin Haand henimod ham, medens hun vedblev at se op til Præsten.

„Nuvel! — og naar han saa i levende og oprigtig Tro kom til Dem og sagde, at Kaldet var udgaaet til ham at vidne for den Herre, som ham kjøbte —"

„Saa vilde han komme til mig og sige: Farvel Gabriele! — jeg har faaet andet at tænke paa end Elskov og huslig Lykke. Den, som vil tage Korset op og følge Mesteren efter, han kjender hverken Fader eller Moder, — han har hverken Hus eller Hjem."

Johannes trak sin Haand tilbage og stirrede paa hende; men Daniel Jürges smilede atter rolig og sikker:

„O! — jeg hører ham fremdeles — Deres Læremester! Vi kjender denne ensidige og sygelig Hævden af Forbilledet i Kristi Person; men — Gud være lovet! — som Kristne vide vi og —"

Gabriele afbrød ham: „Hvis De vil gjøre den gamle Volte — Hr. Pastor! at vrænge Forbilledet ind og Forsoneren ud, saa skal De ikke uleilige Dem for min Skyld. Jeg ved godt, at det er en smal Sag for de Skriftkloge at snakke saa længe, indtil der bliver den skjønneste Overensstemmelse mellem det korsfæstede Forbillede og de dekorerede Efterfølgere — jeg kan det hele: det er bare Korset, som skifter Plads."

Fru Jürges gjorde uvilkaarligt et lidet Hop i Sofaen, og Johannes reiste sig og bøiede sig over Gabriele: „Vær dog ikke saa strid — Gabriele! jeg bønfalder dig!"

Men Præsten Jürges selv blev blussende rød; thi han havde seet et lidet Kast med Hovedet, som Gabriele gjorde henimod Stiftsprovstens Portrait, og han følte sin længe bekjæmpede Nidkjærhed blusse op i sig.

Men Johannes, som var gaaet forbi Gyngestolen, kom hen til ham og sagde:

„Kjære Far! lad os ikke blive for ivrige. Gabriele har en egen Maade — jeg finder den ikke rosværdig, og jeg kan forstaa, den irriterer dig; men hun mener det kanske ikke saa haardt; lad os heller høre mere specielt, hvad det er, hun for Alvor har imod den præstelige Virksomhed."

„Og det spørger du? — du ved dog saa godt, at jeg anser hele Statskirken med en Konge i Spidsen og hele den officielle Gudsdyrkelse for det mest bespottelige Vrængebillede af Kristi Liv og Lære! — det ved du — Johannes! — og det troede jeg rigtig, at du var enig med mig i."

„Nei nei — Gabriele!" raabte Johannes ivrig; „du gaar altfor

vidt; du kan ikke ville sige, at jeg skulde have givet dig Anledning til at formode, at mine Anskuelser vare — end ikke paa langt nær saa vidtgaaende som dine —"

„Men du har altsaa været og er altsaa inde paa det samme?" — spurgte Præsten.

„Nei! nei! — Far! misforstaa mig endelig ikke! — men du ved selv, der gives jo — der er jo i vore Dage Tale om visse Reformer — kirkelige Reformer, som — det nægter jeg ikke — ialfald til en vis Grad vinder mit Bifald. Der er saavel i Kirkens ydre Forhold som ogsaa i selve Menighedslivet flere Punkter —"

Saaledes blev han ved og opnaaede efterhaanden at finde den Tone, som Professoren havde lært ham, naar det gjaldt at bygge Bro fra gammelt til nyt uden at falde ned. Men der var ingen, som gav Agt paa hans Tale.

Præsten begyndte at tænke paa, at det paa en vis Maade var heldigt, at Gabriele drev det saa vidt udover alle Maal og Grænser. Om der muligens i Johannes var begyndt et snigende Frafald, saa kunde han itide skræmmes tilbage. Og sin Vrede overfor den unge Dame søgte han at dæmpe ved at mindes, hvem hun var, hvor meget der fulgte hende og hendes Navn, og hvor alt skulde blive lyst og godt, naar hun først var knækket. Men det maatte ogsaa til! — og han ønskede bare, at der ikke skulde behøves altfor haarde Midler.

Men Gabriele havde en pinlig Følelse, mens hendes Kjæreste talte. Det blev mer og mer aabenbart, at han ikke var den samme her i Huset som inde i Byen. Det, som før bandt dem trods al Uenighed, kunde hun ikke længer faa Tag paa; han kom bort fra hende, og hun følte det smerteligt, at Johannes gled over til den modsatte Side.

Men saaledes som hun var, faldt det hende ikke ind at trække ham til sig igjen lempeligen og ved at komme ham lidt tilhjælp; hun afbrød ham tvertimod i hans behændige Arbeide midt ude paa Broen og sagde mismodig: „Det hænger ikke sammen, hvad du der siger — Johannes!"

Han stansede og gjorde — lidt utaalmodig en Vending mod hende. Men Faderen, som havde brugt Tiden til at neddæmpe sit Sind, tog nu Ordet paa en ganske ny Maade — roligt, næsten indrømmende. Det var nu hans Agt at føre Samtalen fra denne store Almindelighed ind paa mere specielle Stridsspørgsmaal, hvor der var mere Brug for Lærdom og Beviser end for store Ord.

„Lad saa være," sagde han, „at det er som Johannes siger, at Kirken trænger til sine Reformer. Husk Kirken er et gammelt Hus,

— kanske ikke helt fri for sine Skrøbeligheder. Men saalænge Guds Ord prædikes purt og rent — og det har jeg da endnu ikke hørt benægte selv ikke af vore vildeste Kristusfiender —"

„Purt og rent!" afbrød Gabriele; „det vil sige, at de Skriftkloge trækker frem, hvad de behøver, og stikker Resten under Stolen."

Fru Jürges hoppede helt hen i det borteste Hjørne af Sofaen; og Johannes sagde lidt ærgerlig: „Nei Gabriele! nu ved du slet ikke, hvad du siger."

„Din Kjæreste gjør ellers Indtryk af at vide god Besked om, hvad hun vil sige," sagde Præsten venligt.

„Naturligvis," svarede Gabriele; „jeg mener ogsaa, hvad jeg sagde."

„Skulde De da ikke ville være saa snil at nævne os et Exempel, hvor disse Skriftkloge, — som formodentlig i Deres Mund skal betegne Statskirkens Præsteskab? —"

„Betegner ikke de Skriftkloge det herskende Præsteskab i det nye Testamente?" spurgte Gabriele krigersk.

„Nu ja, derom ville vi ikke stride," sagde Præsten, „skjønt der vel kunde være adskilligt at bemærke til det ogsaa. Men sig os heller — nævn os et Exempel, hvor der i vor Kirkes Lære er trukket noget utilbørligt frem og noget stukket under Stol?"

Gabriele gyngede frem og tilbage, mens hun svarede: „Det vilde lidet nytte, om jeg kom frem med mine Exempler. Thi Skriftklogskaben er saa gammel og snedig, at det, som er for et almindeligt sundt Menneske som at løbe Panden mod Væggen, det er for Theologien en aaben Port saa gladelig."

„Da vi nu imidlertid staar foran Dem — to af disse Skriftkloge — en gammel og en ung," sagde Præsten fremdeles mildt og roligt, „som i al Oprigtighed tror, at vor Kirkes Lære er den sande og uforfalskede Kristendom — udgaaet af Herrens egen Mund, optegnet og bevaret af Kirkens hellige Mænd, — vil De saa ikke, istedetfor at bryde Staven over os i store og almindelige Ord, heller nævne os noget bestemt, paavise om det saa kun var et eneste Punkt, hvor Kirken trækker frem og putter tilside, bortforklarer eller omgaar noget i Kristi Lære —"

„— noget væsentligt" — vilde Johannes indskyde; men Faderen fortsatte til Gabriele uden at agte paa ham:

„Finder De ikke selv, - efter hvad De har sagt —, at dette er etslags Pligt for Dem, hvis ellers Pligt er et Ord, som findes i Tidens reviderede Ordbog?"

„Naar De tar det paa den Maade," svarede Gabriele, „skal jeg komme med mine Exempler, forat De ikke skal faa det vendt saa-

ledes, at jeg farer med løst Snak. Men husk ogsaa paa, at jeg paa Forhaand ved, at det intetsomhelst Indtryk vil gjøre paa Dem, der er oplært og afstumpet i Ufeilbarligheden, det er kun for mig selv, disse Exempler har Værd. Det første er det Bibelsted, hvorpaa I har bygget Barnedaaben —"

„Jeg kunde næsten tænke det," sagde Præsten og smilede til sin Søn, „det er næsten altid der, det begynder."

„Ja jeg ved jo," raabte Gabriele, „at I staar med Lommerne fulde af Fortolkninger; men jeg finder nu, der maatte ganske anderledes Hjemmel til, for at gjøre et Sacrament af en i og for sig saa meningsløs Ceremoni som det at døbe smaa Børn. — Men nu kommer et Ord, som er stukket under Stol; — jeg kan det udenad: I skulle aldeles ikke sværge; hverken ved Himmelen, thi den er Guds Stol, eiheller ved Jorden, thi den er hans Fodskammel, eiheller ved Jerusalem, thi den er den store Konges Stad; eiheller ved dit Hoved; thi du kan ikke gjøre et Haar sort eller hvidt. Men Eders Tale skal være ja — ja, og nei — nei! — hvad der er over dette, er af det onde. Naar man nu ser, hvad I har gjort ud af det lille Ord: lad de smaa Børn komme til mig; saa maatte man dog vente — ja være vis paa, at et Ord saa tydeligt, saa udtømmende, saa ganske ualmindeligt energisk som dette om Eden — at det maatte være opbevaret og opretholdt paa det mest samvittighedsfulde i denne Kirke, hvor Kristendommen er saa ren og uforfalsket! men jeg skal fortælle Dem — mine Herrer!" — og Gabriele reiste sig i Stolen, „jeg skal fortælle, hvorledes det gaar for sig i denne kristelige Stat — midt for Kirkens Øine — ja i den; — det gaar saaledes for sig, at der vrimler af Eder, lige op til en saadan Bespottelse, at der kræves Ed som en Betryggelse af selve de Borgere, som skulle styre Statens og Statskirkens Anliggender. Kristi Kirke forlanger, at den, som ikke vil bryde Kristi eget klare Ord ved at sværge, han faar ikke Lov til at befatte sig med Kirkens Anliggender. Kommer der en, som ikke vil sværge, fordi han ikke tror — væk med ham. Og kommer der en, som ikke vil sværge, netop fordi han tror, — væk med ham ogsaa. Kun de, der ere saa sløve eller forhyklede, at de ikke betænker sig paa at bekjende sin Kristentro ved at forhaane den, som ikke blues ved at spytte Mesteren i Ansigtet og kalde det Ærbødighed — kun disse kan denne kristelige Stat bruge! Og Præsterne! — de dækker over og beskytter af al Magt denne Skjændsel, fordi de ved og føler, at hele Mekaniken er indrettet paa samme Maade med Spilfægteri og Stikken under Stol — helt oppe fra Toppen og helt ned til Bunden! — Og alt dette! — det sker ikke under Indrømmelse af, at det desværre staar lige daarligt til baade

med Liv og med Lære, — nei! — frækt trodses der paa, at dette — just dette er den sande, den uforfalskede, den ægte Kristendom! — Og I ved det! — du ved det — Johannes! — du kan umuligt være kommen saa langt, som jeg ved, du er, — uden at have seet det uhyre Bedrageri med alle disse Kristne og al denne Kirke-humbug! — du kan ikke skuffe mig saa græsseligt; sig det! — — sig, at du vil ikke være med, før vil du bide Tungen af dig!"

Da hun stansede, fór Stormen just henover Huset med et saa vældigt Tag, at det formelig rystede, og Fru Jürges var næsten halvdød af Skræk. Johannes stod ganske raadløs midt paa Gulvet og famlede efter, hvad han skulde sige. Forgjæves søgte han i Farten efter det, han havde lært at sige om Eden, for at vinde Tid; men det eneste, som vilde fremstille sig for ham, var Spørgsmaalet i Pontoppidan: er det da slet ikke tilladt at sværge? — og Svaret: jo, naar Øvrigheden paa Guds Vegne kræver det. Men Skriftstederne, hvor var de? — det var ham ikke muligt at huske dem i dette Øieblik; men der var naturligvis mange; og det vilde han netop til at sige, da Faderen brød løs med sin vældige Stemme, der overdøvede Uveiret og rungede for deres Øren. Han kunde ikke længer smaaligt dvæle ved Gabrieles Exempler; men idet den længe indestængte Nidkjærhed brød frem, tog han Bladet fra Munden og sagde hende den fulde Sandhed uden Skaansel; medens hun laa tilbage i Gyngestolen — ubevægelig med Hænderne for Ansigtet. Han udtømte over hende Herrens Vrede over Tidens Frafald i Ord saa veltalende og kraftige, at det mindede Johannes om de gamle Profeters Sprog.

Det var et Opgjør, et Udbrud af alt det, som havde samlet sig op i ham, fra hun betraadte hans Hus — hun, denne Udsending fra den nye Tid, som han hadede, — hadede med hele sit Livs Trods, med alt det uforsonlige Raseri, som havde hobet sig op i ham, mens han havde været med paa at stampe mod Tiden, som pressede sig frem, indtil alt, hvad der havde været ham kjært, var vendt til Bitterhed; — hvad der udgjorde hans Haab i Ungdommen, havde han selv maattet være med at knuse; — alt var blevet Galde og arrigt Nag, thi formastelige Hænder havde udstrakt sig mod det hellige — formastelige Hænder — formastelige —

Han stansede og tog sig til Hovedet; det var et Øieblik blevet sort for hans Øine. Han ventede, indtil Blodet igjen kom i Løb og fortsatte strængt og med høi Værdighed:

„Thi inderst inde er Vantroen ikke andet end ondt og lavt, feigt og hovmodigt blandet sammen. Og naar den i vore Dage vil give sig Skin af at sky Spilfægteri, for at søge Sandhed og Ret for store

og smaa, saa er det ikke andet end det modbydeligste Spilfægteri. Thi selve Kristusfiendskabet bestaar i at ville hæve det lave op og det høie ned, sig selv i Høisædet og alt, hvad der er høit og helligt, ned i Skarnet under sin Fod. Men sandelig! Gud lader sig ikke spotte!“

Gabriele sprang op; hun vilde sige ham imod. Præsten stansede, og der blev et Øieblik saa stille inde i Stuen, at de hørte Gyngestolen vugge et Par Gange, før den stansede. Men Gabriele fandt ingen Ord.

Hele Stemningen fra imorges efter Prækenen kom over hende, men med en saa forøget Voldsomhed ved det Oprør, som allerede var i hendes Sind, at da hun skulde til at forklare ham, hvor dybt og uretfærdigt han krænkede hende, følte hun, at hvis hun slap sig løs, vilde hun komme til at lægge hele sit Sjæleliv aabent for denne Mand; og det var han ikke værd; fordi han ikke vilde forstaa.

„Sig ham det du — Johannes! — sig ham, at det ikke er sandt!“

Gabriele rakte Hænderne mod ham, forat han skulde gribe dem og komme til hende; men Johannes foldede sine som til Bøn. De sidste Øieblikke havde suset forbi med Stormens Fart, og noget af Stormens Vildhed var faret i dem alle. Johannes følte, her var ingen Forsoning mulig; han maatte vælge, og i sin Vaande begyndte han at bede halvhøit.

„Svar mig, hjælp mig!“ — raabte Gabriele utaalmodig og gjorde et Skridt imod ham. Men Præsten Jürges traadte imellem og stansede hende:

„Forstyr ham ikke! — lad ham søge Hjælp og Raad der, hvor det alene er at finde. Og vælg saa — min Johannes; om du vil forraade den Herre, som dig kjøbte, og følge Korsets Fiender —“

„Nei nei!“ — raabte Gabriele, „Spørgsmaalet er for dig: vil du være ærlig og tilstaa, at du langtfra er nogen sand Kristi Efterfølger — langtfra! — og at du ikke med aabne Øine vil gaa ind til et Liv fuldt af Løgn og Bedrag.“

„Johannes — min Søn!“ sagde Præsten, og hans Stemme blev skarp som før — inde i Kontoret; „jeg ser, du vakler —“

Men da løste Johannes sine foldede Hænder og rakte dem mod Faderen: „Jeg slipper Jesum ei!“

„Fy!“ — sagde Gabriele; hun vendte sig hurtigt fra ham og strøg Forlovelsesringen af Fingeren. Fru Jürges saa den trille hen over Bordet og raabte: „Vil du slaa —“

Vil du slaa op med ham, — vilde hun sagt; men følte i det samme, at Ordet ikke passede i dette Øieblik; og hun blev derfor siddende og stirre paa Lampefoden, hvorunder Ringen var løbet ind.

Gabriele stod ogsaa et Par Secunder og stirrede forladt ind i Lyset; men pludseligt tog hun sig sammen.

„Godnat! — allesammen!“ — sagde hun og gik mod Døren.

Johannes vilde ile efter; men hans Fader holdt ham tilbage:

„Lad hende sove paa det. Ikke mere iaften; imorgen er det — Gudskelov! ogsaa en Dag. Jeg sagde dig — Johannes! der maatte kraftige Midler til; lad os takke Gud, at det er over, og at du seierrig bestod i Prøvelsen. Imorgen ville vi formilde denne strænge Aften og jeg — jeg skal intet Nag bevare, — det lover jeg dig. I min Præken skal jeg give hende de gode Ord, hun kan behøve efter Tugtelsen og senere hos Fogdens —“

Fru Jürges løftede en Haand: „Hun tar sit Tøi paa.“

„Sludder Mina!“ sagde Præsten ærgerlig; „hvor skulde hun gaa hen nu?“

Men Johannes løb hen og rev Døren op. Der stod Gabriele allerede indhyllet i sin Pelskaabe ifærd med at stige i de forede Galoger.

„Men Gud! — Gabriele! — hvor vil du hen? — du maa være ganske fra dig selv,“ raabte Johannes og skalv nu endnu mere end Moderen; „kom dog ind igjen og tag det ikke paa denne Maade.“

Gabriele gjorde sig fri for hans Hænder og sagde bedrøvet:

„Vi har ikke mere noget at sige hinanden. Du var ikke den, jeg troede. Farvel! — og lad mig gaa.“

Hun havde allerede Haanden paa Dørklinken.

„Frøken Pram!“ — raabte Præsten ganske ude af sig selv; „Deres Opførsel er af en saadan Beskaffenhed —“

Gabriele vendte sig roligt om, somom hun kom til at huske noget og gik med en Sikkerhed, som næsten virkede beroligende paa dem alle i denne urimelige Situation, et Skridt henimod Fru Jürges og rakte hende sin Haand:

„Tilgiv, at jeg forlader Dem paa denne Maade; jeg gaar over til Lensmanden. Det vilde ikke være mig muligt at blive her inat, og imorgen reiser jeg hjem. De maa ikke være vred paa mig. Farvel!“

Dermed bøiede hun sig hurtigt ned og kyssede den lille Dame; og før nogen vidste Ord af det, var hun ude af Døren. Den løse Sne stod som en Sky om hende, idet hun forsvandt, og Vinden trykkede Døren i med en Fart.

Johannes greb efter sin Frak.

„Nei — nei!“ sagde Præsten.

„Jo, jeg vil!“ svarede Johannes og saa sin Fader ind i Øinene.

Daniel Jürges tumlede tilbage for dette Blik, og først nu fattede han, hvad der var tabt.

Men Fru Jürges, i hvis Hoved denne skrækkelige Dag havde havde blandet stort og smaat endnu vildere end sædvanligt, stod og brændte for at Johannes endelig ikke maatte glemme de store Pelsstøvler. Tilslut tog hun Mod til sig og trak dem frem af Krogen.

XI.

Stormen havde sprængt sig. De svære Sneskyer, som den havde presset ind mellem Fjeldene hele Dagen, sprak med en Gang som Dyner, og Dunen væltede ud og opfyldte Luften, saa at selve Stormen blev tung og mat og maatte sagtne Farten.

Men i de sidste Kast var endelig det gamle Hus bukket under; — saa stille var det splittet — det raadne Tømmer, at ingen i Præstegaarden havde hørt det gjennem Stormen; og helleringen havde seet Præstens Hø løfte sig, da Taget kastedes af, og fyge afsted som et Slør, der løste sig op og forsvandt udover Markerne.

Paa Gaarden hvirvlede nu Sneen tæt i store Filler, og Lyset fra Præstegaardens Vinduer skinnede gult i Striber udigjennem Mørket.

Fruen gik foran med Lyset og Præsten bagefter med Piben og Aviserne. Fra de Unge forlod Huset, havde Daniel ordnet sine Ting og slukket Lampen uden at sige et eneste Ord og uden at give det mindste Agt paa hende.

Hun turde hellerikke forstyrre ham med et Ord — ikke engang, da de gik forbi Bispekammeret, og hun følte en saa brændende Lyst til at sende Gabrieles Nattøi og Toilettesager hen til Lensmanden med en af Drengene. Men hun vidste, hvor galt det gik hende, naar hun med sine Hverdagsbekymringer rev ham ud af hans alvorlige Tanker.

Daniel klædte sig hurtigt af og gik tilsengs. Fru Jürges undrede sig paa ham, mens hun klædte sig af. Thi saalænge de havde været gifte, havde han hver Aften røget en Pibe og læst Aviser paa Sengen. Idag havde han taget baade Piben og Aviserne med sig; men de laa urørte paa Bordet og hun kunde høre, at han ikke sov.

Han tænkte naturligvis paa det samme som hun, paa denne besynderlige Svigerdatter, de havde havt i to Dage; thi Fru Jürges ventede ikke, at Johannes skulde bringe hende tilbage; det syntes hende ikke rimeligt, saaledes som Gabriele var, og — oprigtigt talt — Fruen ønskede det ikke; — det var ikke nogen Kone for Johannes.

Men hvorledes vilde Bygden optage denne usædvanlige Tildragelse, at Kandidatens Forlovede første Paaskedags Aften var gaaet

fra Præstegaarden i Storm og Sne og hen til Lensmanden! — havde det endda været til Fogden!

Fru Jürges havde taget Gabrieles Ring frem under Lampen; hun blev nu staaende halvt afklædt og betragtede den en lang Stund. Og uden at hun vidste det, gled Musiken fra før gjennem hendes Indre; denne Musik, der var forbundet med den unge Kvinde, som havde forsmaaet Ringen; og somom hendes Væsen var blevet forstaaeligt i Tonerne: først nu — som hun stod der, dæmrede det utydeligt for Fru Jürges, at det, hun idag havde oplevet, var som et Speilbillede, et kort Glimt af noget, der laa dybest gjemt i hendes eget Indre — forkrøblet og forpint.

Hun saa paa denne forsmaaede Ring, og hun saa paa sin egen, der tynd og slidt sad løst paa hendes blege Finger, — en enkelt Ring, men af en lang, lang Lænke. Hun kom mod sin Vilje til at tænke paa, hvor de havde været runde og smidige — disse Fingre, og hvor deiligt det var, naar de løb let og legende gjennem Tonerne som i Blomster. Og hun kunde ikke lade være — med en ond Fornemmelse at lægge den fra sig — denne nye, ubrugte Ring, som var forsmaaet.

Og dog — og dog — hvem havde Ret? — hvilken af disse to Ringe havde Ret?

Hun blev ved at klæde sig af; men den nye Musik vendte altid tilbage og løb paa sin frygtløse Maade henad nye Veie; og hendes Tanker gik paa samme Maade tilbage over Livet med et andet Syn paa, hvad der var mødt hende, og tog fat her og der, hvor hun før altid var bøiet af og havde bukket sig under.

Det var ikke, fordi hun havde troet saa meget paa Lovtalerne over hendes Musik; hun var egentlig aldrig kommen saa vidt at tænke sig sit Liv for sig selv paa sine egne Anlæg. Dertil havde hun været altfor ung, og ingen havde lært hende at tænke en saadan Mulighed for en anstændig Kvinde. Derfor var det ingen Skuffelse, og hun kunde ikke bebreide nogen, at hun var kommen ud af Musiken. Men hvad der iaften løftede sig med en bitter Klage i hende — det var, at hun selv var forsvundet, — hendes eget inderste — det, som udgjorde hendes Sjæl, var bragt til at forsvinde; det var dette uforstaaede Tryk, som altid havde ligget over hendes rastløse Skyggeliv: at hun slet ikke var der for sig selv — for sin egen Skyld; hun var ikke bleven knust, men udstrøget med en Svamp, — ikke trampet paa, men nedtraadt ganske lempeligt, — næsten blødt.

Og mens hun saa nedover sit lille visnede Legeme, vendte denne bitre Klage — hun kunde ikke gjøre for det! — den vendte sig

mod ham, der bred og stærk laa i Sengen. Og selve denne Seng, som havde fulgt hende, indtil den var slidt og medtaget af Flytninger, den blev til hele hendes Liv. Der havde hun født alle sine Børn og i Tidens Løb ladet efter sig sin Skjønhed, sin Kvindelighed indtil de sidste Rester, — altid mere træt, mere opslugt af at være alt for andre og ingenting for sig selv; aldrig forstaaet, bare brugt, forsømt og udslidt.

Men hendes Klage vendte hjem igjen til hendes egen Haabløshed, og der flammede intet op i hende, fordi hun var udslukt. Og hun følte det selv, da hun havde slukket Lyset og taget sin Plads under Dynen, hvorledes en uhyre Sørgelighed steg som et Hav med sorte Bølger og skyllede henover et forkrøblet Liv; og hun græd.

„Hvad græder du for — Mina?“ — spurgte hendes Mand og reiste sig paa Albuen.

„Aa — det er saa sørgeligt — saa sørgeligt“ — hulkede hun.

„Hvad er saa sørgeligt?“ spurgte han lidt utaalmodig.

„Alt — altsammen er saa sørgeligt — saa sørgeligt —“

Et Øieblik blev han liggende halvt opreist og det kogte i ham; men noget tog Modet fra ham; han lagde sig stille ned og lod, somom han ikke hørte, at hun laa og græd og græd, medens lange Drag af Vinden sukkede henover Huset og viftede den tunge vaade Sne mod Ruderne. —

— Imidlertid havde Gabriele arbeidet sig henover Markerne mod Kirken. Hun havde Vinden paa Siden, og Sneen begyndte allerede at udslette den smale Kirkevei, fløi desuden lige i Ansigtet paa hende, saa hun vanskeligt kunde se. Men hun var i et saadant indre Oprør, at den friske Kulde og den legemlige Anstrængelse gjorde hende godt; mens hun hurtigt pilede afsted forbi Kirken og imod Skoven.

Men da hun vendte ind paa Hovedveien og fik Vinden paa Ryggen; og da Blæsten ikke længer piskede hende paa Kinden, men blev til den dybe, susende Tone høit oppe i Grantoppene, — da sagtnede hendes Skridt og Modet sank.

Allehaande Betænkeligheder, som hun havde feiet tilside for den ene store Tanke: at hun vilde bort fra disse Mennesker, — de voxede nu op og spurgte, om hun kunde finde Veien? — om der var sikkert i Skoven? — om de var oppe hos Lensmanden? — om der ikke var en stor, sint Hund?

Indunder Træerne var der næsten stille, og den faldende Sne var bleven brudt og rystet oppe mellem Grannaalene, saa at den dalede ned som et jævnt fintpudset Slør, hvorigjennem hun skimtede Veien

og de sorte Træstammer. Den uhyggelige Følelse af Ensomheden i Skoven fik pludselig Magt over hende, og i vild Angst gav hun sig til at løbe.

Men Sneen var løs, og tungt klædt som hun var, kom hun ingen Vei. Hun troede, at bag hvert Træ kom en frem, som tog paa at løbe efter hende; over sig hørte hun det fæle Sus af Vinden; og inde i Skoven knagede og knirkede det saa underligt i Grene, der gned sig mod hinanden, — hun troede, hun skulde blive gal af Skræk.

Da saa hun mellem Træerne et Lys, et lyst Vindu skimtedes gjennem Sløret af Sne, og med et Slag var alt forandret. Det var Lyset, som brændte hos den gamle Synder, der kjendte hendes Far, — hendes gode gamle Fader, — alle de derhjemme, hvor hun hørte til — hun selv, saa sikker ellers og fornuftig! — Gabriele gjenfandt sig selv og stansede; hun smilede af sin Skræk og løste paa Kaaben.

Nu saa hun sig freidigt om og lyttede til det mægtige Brus i Skoven og kjendte ingen Frygt længer. Hun mindedes ogsaa nu klarere den heftige Kamp, hun kom fra, og hendes Tab — en Mand, hun havde stolet paa saa fast, og en Ven, hun saa gjerne vilde elsket og fulgt i Livet.

Thi det var ikke sandt, naar Johannes paa den Maade klyngede sig til Religionen. Hans Tro var for saa vidt fast og oprigtig, som han med Lethed kunde beseire enhver opstigende Tvivl med det, de havde lært ham. Men paa Bunden var han ingenlunde religiøs. Og naar han kunde følge en Mand som Daniel Jürges ind i et Præsteskab som dette, saa var der mellem ham og hende et svælgende Dyb, og det hjalp ikke alt, hvad der talte for ham i hendes Kjærlighed: de maatte skilles.

Hun indsaa ogsaa nu — saa bittert som Tabet var i Øieblikket, hvilken Lykke det var for hende, at hun tidligt havde lært og læst om Elskovens Væsen uden Maaneskin og Uklarhed. Thi mangengang var der kommet over hende en Tomhed, et Savn, somom hun følte sig bedraget for noget, naar hun saa en forelsket Veninde hoppe forlovet afsted med en Student. Den nøgterne Besked, hun vidste om disse Ting, havde ganske vist berøvet Elskoven noget af den meget omtalte zarte Duft.

Men med hvilken glad Taknemlighed følte hun sig ikke i dette Øieblik hel og fri midt i den susende Skov. Og selve den pinefulde Stund, den stærke Ophidselse og Ordene, de havde slynget mod hinanden, — det fik ogsaa efterhaanden et andet Udseende.

Endelig havde hun engang været med for Alvor og udrettet noget. Dette havde ikke været en ørkesløs Disput, hvori Frøken Pram havde faaet Lov til at sige, hvad hun vilde, fordi ingen brød sig om det. Hendes egen Person havde været midt i Striden.

Hun havde ganske vist tabt og nu rømmede hun Valpladsen; men hun lo stille og lunt i Stormen, svøbte sin gode Pelskaabe om sig og fortsatte sin Vei i Sneen.

Skoven, som brummede, Sneen, som dryssede, de sorte Stammer langs Veien — altsammen blev hende saa hjemligt kjært; hun følte sig ligesom i Slægt og Forbund med hele Naturen; og skjønt Lensmandens Vindu igjen blev borte for hende, gik hun modigt videre, og det faldt hende ikke ind at tvivle om Veien.

— Gabriele vendte sig ikke om og saa derfor ikke den Skikkelse, der fulgte efter hende paa Afstand.

Johannes havde løbet lige til Kirken; men da han saa hende gaa ind i Skoven og netop vilde raabe, var hun begyndt at løbe.

Johannes ilede efter; men da han saa, at hun stod stille, stansede ogsaa han. Saalænge han ikke kunde naa hende, skyndte han sig og vilde raabe. Men nu, da hun bare var et lidet Stykke foran — nu blev han staaende — raadvild, turde ikke gaa frem og kunde ikke komme sig til at raabe paa hende.

Saaledes blev han ved at følge bagefter — bestemt paa at stanse hende ved Lensmandens Grind; men der syntes det ham for sent, for nær Huset; han blev staaende bag det sidste Træ i Skovkanten, hørte hende aabne og lukke Grinden og saa tilslut hendes Skikkelse forsvinde som en sort Prik i Sneen, der faldt tæt udenfor Skoven og lukkede sig efter hende.

Derpaa vendte han om og gik halvt bevidstløs hjemover; medens en ganske kort Tankerække løb rundt og rundt i hans Hoved. Det var Fætterne og deres Slæng og alle de Grin og al den Triumf og omigjen det samme.

Han vilde stanse og alvorligt tænke over, hvad der var skeet. Det syntes ham i enkelte Øieblikke, at han vist maatte være gal. Det var jo umuligt og utænkeligt, at hele hans Liv, hans Kjærlighed og hans gyldne Drømme — altsammen væk! — blæst ifra ham en stormfuld Aftenstund; og selv gik han her og tullede som en Nar i Skoven, og Fætterne kom igjen, han saa dem hilse paa den anden Side af Gaden, han saa, hvor de lo, og han knyttede sine Hænder, somom han vilde slaa midt ind i alle disse grinende Tandrækker.

Først da han naaede frem til Kirken, hvor Sneen faldt frit og kjølede hans hede Ansigt, først der blev det ubønhørligt klart for ham, hvad det var, som var skeet, og at det, som var skeet, stod ikke mere til at ændre.

Men hvorledes og hvorfor? — det var ligesaa klart hans egen Faders Skyld; og den Tanke, som hans altfor store Beundring hidtil bestandigt havde holdt tilbage, — den brød nu gjennem hos ham: den gamle Methode kunde ikke bruges længer. Nu havde han selv paa den allerbitreste Maade faaet føle, at den nye Tid kan ikke trodses ned. Ligesom hans Forlovelse før havde vist sig i sin Sammenhæng med Dagens Strid, saaledes saa Johannes i sit dybe Nederlag, at dette var ham paaført gjennem de forskjellige Aandsretningers Brydning; og han var falden uden egen Skyld som en Martyr for sin sønlige Pietet.

Og den ubegrænsede Beundring for Faderen, som Ulykken i dette Øieblik tog bort fra Johannes, den virkede, idet den forsvandt, som en Befrielse; og som han nu stansede ved Gitterporten og saa hen paa Kirken, byggede der sig atter et Haab i ham; alt hvad denne Dags Storm havde splintret og splittet kunde bøies og føies sammen og alligevel bygges høit mod Himmelen.

Ikke hans egen personlige Lykke — den havde han idag bragt som Offer; men medens han stod og betragtede det lille tykmurede Gudshus, fandt Johannes atter Veien til sine Drømme om en stærk og seierrig Kirke.

Men Tordentaler og afmægtig Trods var der ikke længer Brug for. Guds nye Stridsmænd maatte tage op Tidens Tanker — saa oprørske som de var, paa det at ligesom Sædekornet fremspirer af Forraadnelsen, saaledes skulde Sandheden suge Kraft af selve Vildfarelserne.

Da vilde Livet vende tilbage i den hensygnende Kirke og med Livet Magten; og atter førtes Johannes opad mod de Høider, fra hvilke han denne Aften var tumlet ned i den løse Sne, som alt havde dækket Veien over Markerne henimod Præstegaarden. —

— Og Sneen faldt tæt, tung og nøiagtig — som den falder efter Storm, fyldte Fordybninger, jævnede Spidser og skarpe Kanter. Der blev ganske stille i Skoven, en blød Stilhed som i tykke Dyner, og Snetæppet bredtes tykkere og tykkere nedover Fjeldsiderne.

Men Vaarveir laa i Luften, og Sneen var løs. Vand begyndte at risle under, draabevis nedover samlende sig skjult, for at bryde frem og rive med sig, øgende op og svulmende af Sneslaps nedover Fjeld og Bakker mod Elveløbet i Dalene.

